

BOSNA I HERCEGOVINA

FEDERACIJA BOSNA I HERCEGOVINA

HERCEGOVAČKO-NERETVANSKI KANTON

MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA

NASTAVNI PLAN I PROGRAM
DEVETOGODIŠNJEG OSNOVNOG ODGOJA I
OBRAZOVANJA

Autori:

Prof. Sabaheta Bijedić

Mr. Nusret Omerika

Mr. Meliha Spahić

Mr. Amela Medar

Prof. Tajma Guzin

Prof. Aida Kovačević

Dr. Ahmet Husić

Mr. Selma Loose

Prof. Anesa Salihagić

Adis Pirija

Elvisa Boškailo

Azra Dužević

Almasa Burić

Ermina Kevelj

Adela Tikveša

I drugi saradnici

PREDGOVOR

*„Ukoliko želite promjene,
onda morate poduzeti konkretne
akcije, priča o promjenama ne
donosi promjene“*

Bosna i Hercegovina obavezala se da će u skladu sa evropskim standardima reformisati oblast obrazovanja na svim nivoima i dostići kvalitetno obrazovanje za sve.

Predloženi model devetogodišnjeg osnovnog odgoja i obrazovanja podrazumijeva nužnu decentralizaciju školskog sistema, fleksibilnost nastavnih planova i programa, ali i jasno određene državne standarde i kriterije koji će biti mjerljivi i podložni internom i eksternom ocjenjivanju.

Donošenjem Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini i sa njim usklađenih kantonalnih zakona stvoreni su uslovi da se proces reforme obrazovanja sve više kreće ka fazi implementacije.

U školskoj 2004/2005. godini izvršene su nužne pripreme za početak devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja i tada je prva generacija krenula u prvi razred devetogodišnje osnovne škole.

Koncepcija devetogodišnjeg osnovnog odgoja i obrazovanja temelj je osnovne škole usklađen sa evropskim školstvom. Ona je redefinirala principe i ciljeve, te uvela ishode učenja kao osnovne elemente programiranja odgojno-obrazovnog rada, rukovodeći se savremenim dostignućima obrazovne teorije i prakse.

Model Okvirnog nastavnog plana i programa, standarda i normativa za devetogodišnju osnovnu školu sadrži opći, tj. zajednički dio Nastavnog plana i programa koji se dopunjava lokalnim sadržajima.

Provođenje ovog značajnog reformskog koraka, zahtjeva odgovoran pristup vlasti, pedagoških službi, prosvjetnih radnika i cjelokupne društvene zajednice.

Stručna služba Pedagoškog zavoda Mostar je na osnovu kontinuiranog praćenja primjene nastavnih planova i programa u prvih pet razreda, uz stalnu saradnju sa nastavnicima definisala dobre i loše strane NPP-a i izvršila reviziju, te radila na poboljšanju nekih dijelova NPP-a.

Sveobuhvatno istraživanje i detaljna analiza praktične primjene NPP-a za prvu trijadu, kao i prijedlozi nastavnika, pedagoga, direktora i roditelja omogućili su izradu kvalitetnog i primjenljivog NPP-a za devetogodišnje osnovno obrazovanje u HNK-u.

Pedagoški zavod je svoju značajnu ulogu vidio i u oblasti edukacije i stručnog usavršavanja nastavnika iz oblasti primjene savremenog kurikuluma, inkluzije i metodologije usmjerene na dijete.

Ponuđeni Nastavni plan i program za devetogodišnje osnovno obrazovanje prilagođen je razvojnim karakteristikama djece, novom pristupu podučavanja, tematskom planiranju, kreiranju poticajnog okruženja, učenju kroz igru, novom pristupu ocjenjivanju i razvoju partnerstva škole i roditelja.

Nadamo se da će ovakav Nastavni plan i program osigurati kvalitetniji odgoj i obrazovanje, da će ga nastavnici primjenjivati sa zadovoljstvom, ali u isto vrijeme ponuditi konkretne prijedloge za izmjene i dopune.

prof. Sabaheta Bijedić

Uvod

U Bosni i Hercegovini prelazi se na devetogodišnje obavezno osnovno obrazovanje u skladu sa iskustvima kvalitetne pedagoške prakse u zemljama Evrope i svijeta. U Federaciji Bosne i Hercegovine taj prelazak treba početi od školske 2004/2005. godine i povezan je sa promjenama u strukturi i organizaciji osnovnog odgoja i obrazovanja.

Spomenute promjene su neminovne, jer se svijet u kojem će živjeti naša djeca mijenja četiri puta brže od naših škola. Promjene u sistemu odgoja i obrazovanja prilika su da se otklone uočene slabosti postojeće osnovne škole i stvori temelj za njenu modernizaciju i poboljšanje kvalitete, te veću demokratizaciju i humanizaciju našeg obrazovnog sistema općenito.

Jedan od nedostataka naše škole je njena zatvorenost u samu sebe. Škola ne živi dovoljno sa svojom okolinom i ne osposobljava učenike za svakodnevni život i život u budućnosti. Suviše se insistira na razvoju pojedinih segmenata intelekta i racionalnosti, a malo se radi na razvoju socijalnih, moralnih i emocionalnih snaga učenika, te primjeni stečenog znanja. Poseban naglasak bi morao biti na promjeni stila rada, komunikacije i ukupne klime u školi.

Stavljanje nastavnog sadržaja i nastavnika u prvi, a učenika u drugi plan, manifestira se kroz opterećenost nastavnih planova i programa, isključivo razredno-časovni i predmetni sistem, široko korištenje frontalnog rada i postojanje škola i odjeljenja sa velikim brojem učenika. Sve ovo skupa dovelo je do zanemarivanja odgojne funkcije škole.

Potrebno je redefinirati koncepciju škole kako bismo u sklopu koncepcije "društva koje uči" i "škole kao zajednice koja uči" mogli ostvariti razvoj pedagoške djelatnosti koja nam može dati elemente oblikovanja optimalne sredine i strategije učenja kako bi se stvorili uvjeti za proaktivno djelovanje i poticanje razvoja svakog djeteta. S toga, novi model škole treba razvijati po konceptu škole kao zajednice koja je visoko profesionalizirana, otvorena za nove spoznaje i veoma fleksibilna. Da bi smo razvili koncept društva koje uči nužno je između ostalog:

- ponuditi kvalitetne razvojne programe za svakog učenika,
- uvesti u škole programe za nadoknađivanje zaostatka u učenju,
- definirati individualne stilove učenja i sposobnosti svake osobe i na temelju toga prilagoditi učenje,
- svakog učenika naučiti kako treba učiti i kako treba misliti,
- redefinirati ono što bi trebalo učiti u školi,
- izraditi četverodijelni kurikulum,
- utvrditi trostruku svrhu učenja.

Zbog svega navedenog reforma sistema odgoja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini zahtijeva promjene u svim važnim segmentima tog sistema: promjenu nastavnih planova, osmišljeniji izbor sadržaja programa, usmjeravanje pažnje na sadržaje koji su važni u temeljnom obrazovanju (kao priprema za život i kao osnova za nastavak školovanja u srednjoj školi), promjenu metoda rada u nastavnom i vannastavnom radu, poboljšanje kvaliteta komunikacije među svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa. **Reforma bi u prvi plan morala staviti dječiju dobrobit**, dobrobit zajednice, humaniziranje škole i razvijanje senzibiliteta u pristupima djetetu.

Dakle, u središtu nove koncepcije je dijete, njegovi interesi i potrebe. Svakom učeniku treba osigurati jednake mogućnosti obrazovanja i ostvariti uzajamnu saradnju učenika i nastavnika u procesu učenja i nastave, te u kontekstu toga naše osnovno obrazovanje

učiniti što je više moguće, usporedivim i kompatibilnim osnovnom obrazovanju sa razvijenim zemljama Evrope i svijeta.

S obzirom na činjenicu da je svaka reforma dugotrajan proces, potrebno je mnogo obazrivosti i postupnosti u uvođenju promjena. Prije svega valja procijeniti šta će svaki korak u reformi izazvati u školi, među nastavnicima, djecom, roditeljima. Treba sačuvati naša dosadašnja pozitivna pedagoška iskustva, vrijedne elemente ukupnog pedagoškog nasljeđa, ali i prihvatiti ideje iz svijeta (kojih nije malo), a koje poboljšavaju kvalitet sistema odgoja i obrazovanja. U svemu je važno imati kriterij selektivnosti s obzirom na već evidentne spoznaje da su se neki modeli organizacije nastavnog rada pokazali uspješnijim i prihvatljivijim od drugih modela. Nužno je naći mjeru između novog i onog što je već dobilo pozitivnu potvrdu u školama. Treba imati na umu ukupne efekte promjena: da li će zbuniti, dezorijentirati, izazvati otpore, ili će od početka pridobiti za saradnju i motivisati učesnike reforme kako bi i sami prihvatili promjene s ciljem da mijenjaju odgojno-obrazovni proces, ali i utiču na kvalitet življenja. Već je naglašeno da smo se opredijelili za pristup koji podrazumijeva oprez i obazrivost, jer je nedopustivo eksperimentisati na djeci koja su najdragocjeniji resurs svake zemlje. Izabrali smo pristup koji obezbjeđuje realizaciju potrebnih priprema za uvođenje promjena, koji neće izazvati poremećaje u školama, a to znači da smo krenuli od uvođenja promjena na samom početku školovanja i u prvoj godini samo u prvom razredu. To znači da se promjene odnose na generaciju upisanih učenika u školskoj 2004/2005. godini. Reforma će pratiti ovu generaciju. To je prilika da se lagano i sistematično uvode promjene posredstvom priprema onih koji će te promjene realizirati.

1. Pristup koncepciji

Razumijevanje procesa promjena u našoj osnovnoj školi prva je i osnovna pretpostavka ljudske sklonosti prema tim promjenama. Spremnost, otvorenost ka promjenama bitan je preduslov uspjeha bilo koje promjene. Pored navedenih pretpostavki za uspješan proces promjena nužne su još i slijedeće pretpostavke:

- Promjena od vrha prema dnu, i od dna prema vrhu (izaziva više angažmana i trajnija je od autokratskog, centraliziranog pristupa),
- Promjene malokad uključuju samo jednu inovaciju (u sistemu interakcijskog djelovanja ukoliko se promijeni jedna stvar, vjerojatno će doći do drugih promjena), a fokus promjena je slijedeći:
 - individualizacija i bavljenje kompletnim djetetom,
 - promjena odnosa nastavnik-učenik,
 - savremene metode nastave,
 - promjena atmosfere u učionici,
 - institucionalne i sistemske promjene,
 - izrada novog nastavnog plana i programa (četverodijelni kurikulum),
 - uključivanje roditelja.
- Djelotvorna promjena iziskuje vremena, stoga je upornost nužna (čak i promjene umjerenog opsega mogu trajati tri-pet godina),
- Potrebna je koristiti poticaj i podršku (ljudima su potrebni pomoć i poticaji kad se radi o ponovnom učenju; posebno su važni pomoć, izobrazba u stjecanju novih umijeća i pomoć poslije izvršenih promjena).

Od onih koji će nositi te promjene, a to su **nastavnici**, zavisit će kojom brzinom će teći uspostavljeni proces promjene škole i obrazovanja. Zato je itekako važno pitanje kako nastavnici razumiju devetogodišnje obvezno osnovno školovanje.

Prije svega, važno je shvatiti da **se deveta godina uvodi za šestogodišnjake, a ne za petnaestogodišnjake.**

Populacija šestogodišnjaka je izuzetno **heterogena** (individualne razlike u tjelesnoj, mentalnoj, socijalnoj i emocionalnoj razvijenosti, različita iskustva i predznanja itd.).

No, bez obzira na veliku raznolikost kod svih je zajedničko da imaju znatne potencijale i mogućnosti ranog učenja. Ovi potencijali se najbolje mogu iskoristiti spuštanjem granice upisa u osnovnu školu.

Sama činjenica da šestogodišnje dijete postaje školskim obveznikom za sobom povlači promjenu svih važnih segmenata odgojno-obrazovnog procesa. Ne može biti riječi o prilagođavanju ranijih programa, preuzimanju ili bilo kakvim drugim vidovima improvizacije. To su novi sadržaji prilagođeni karakteristikama šestogodišnjeg djeteta. Mišljenje djeteta na ovom uzrastu je konkretno, interes prema igri i svim vidovima komunikacije veoma naglašen, dijete je otvoreno i radoznalo, vlada usmenim govorom u obimu koji obezbjeđuje komunikaciju i u nekim se aspektima govora približava govoru odraslih. Predstoji rad na finijim aspektima jezika i govora. To je vrijeme koje daje mogućnost korekcija. Vrijeme do desete godine smatra se najpogodnijim za učenje jezika, ali i za usvajanje svih bitnih sadržaja. I na fizičkom planu dijete doživljava intenzivne promjene, rast i razvoj. Neadekvatna briga može izazvati probleme u razvoju, dovesti do deformiteta. Na tim osnovama razvijaju se novi programi za razrede koji slijede. Neuvažavanje kontinuiteta u odgojno-obrazovnom procesu neminovno vodi frustracijama učenika, ali i nastavnika i roditelja.

Osnovna karakteristika školskog rada jeste ozbiljnost u pristupu i odgovornost prema zajednici, profesionalna kompetencija, mogućnost anticipacije cilja, planski i organizovan pristup realizaciji svih segmenata koji vode ostvarenju tog cilja, razumijevanje filozofije odgoja i obrazovanja.

Izradi Okvirnog nastavnog plana i programa za devetogodišnje osnovno obrazovanje prethodile su važne aktivnosti: izrada i usvajanje Konceptije devetogodišnjeg obaveznog odgoja i obrazovanja, usvajanje Okvirnog zakona i kantonalnih/županijskih zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju.

Nastavni plan i program pojedinih nastavnih predmeta zasnovan je na temeljnim principima Konceptije, definisanom globalnom cilju i specifičnim ciljevima i posebno na očekivanim rezultatima učenja.

U Konceptiji je istaknuto da su rezultati izučavanja svih programa:

- Učenička pismenost u širem smislu riječi (čitanje i pisanje, numerička i informatička pismenost, medijska kultura);
- Posjedovanje ličnih vještina (mogućnost donošenja odluka, sposobnost uspješnog nošenja s teškoćama u životu, briga o vlastitom zdravlju i zdravlju drugih, razvijenost pozitivnih navika, human odnos prema svakom živom biću);
- Spremnost učenika za prihvatanje uloge odgovornog građanina (građanina koji cijeni kulturu i običaje drugih ljudi, zastupa jednakost i pravdu, utiče na atmosferu mira i tolerancije u zajednici);

- Sposobnost kritičkog mišljenja i uspješnog rješavanja problema;
- Razlike u nivou postignuća na početku i na kraju devetogodišnjeg odgoja i obrazovanja;
- Sposobnost pozitivne komunikacije;
- Jasna predstava o značaju nauke i tehnologije u savremenom životu;
- Ovladavanje osnovnim znanjima dva strana jezika.

Svemu tome treba dodati i estetsku dimenziju, **likovnu i muzičku pismenost** i sposobnost pojedinca da zna napraviti izbor u skladu s kriterijima lijepog u svim sadržajima.

Najvažnije promjene koje donosi reforma osnovne škole:

- Upis u školu djece mlađe hronološke dobi (sa 5, 5 godina), polazak u školu sa 6 godina;
- Osnovna škola traje devet godina;
- Nove nastavne planove i programe za sve razrede (I – IX razreda);
- Temeljna znanja i vještine bit će u funkciji globalnog razvoja i globalnih interesa;
- Naglašenije afirmisanje novih i fleksibilnijih metoda učenja koje mijenjaju poziciju učenika u nastavi;
- Osnovna škola je obavezna i neselektivna za svu djecu, bez obzira na razlike u sposobnostima. Djeca sa blažim smetnjama u razvoju bit će integrisana u redovna odjeljenja;
- Povećana je odgovornost škole, nastavnika i svih zaposlenih, kao i zajednice u kojoj škola djeluje. Obaveze su jasno naznačene;
- U devetogodišnjoj školi ostvarivat će se bolja povezanost sadržaja koji su predmet izučavanja sa iskustvenim, životnim sadržajima i bit će u funkciji pripremanja za odgovoran i svrsishodan život.

Novom koncepcijom treba sačuvati pozitivno iskustvo i tradiciju postojeće organizacije škole, a unaprijediti njene najslabije tačke.

2. Temeljni principi na kojima počiva Konceptija

U skladu sa iskustvima evropskih zemalja i postignuća pedagoških znanosti, utemeljenje koncepta zasnovali smo na slijedećem:

- pravo sve djece na osnovno obrazovanje u skladu sa Konvencijom o dječjim pravima,
- obaveznost i besplatnost osnovne škole,
- demokratizacija i depolitizacija,
- decentralizacija, autonomija i odgovornost,
- jačanje odgojne funkcije osnovne škole,
- usklađenost sa modernim koncepcijama osnovne škole i kompatibilnost standarda u obrazovanju sa zemljama Evropske Unije,
- aktivno učešće lokalne sredine u radu škole (roditelja, organizacija, udruženja),
- cjelovitost razvoja individue: kognitivni, afektivni, psihomotorni i voljni segment razvoja
- sloboda, solidarnost i kompetencija u razvoju pojedinca, uvažavanje individualnih karakteristika i različitosti,
- ubrzano napredovanje učenika,
- općeobrazovnost i cjelovitost znanja,
- jednakost i pravičnost u obrazovanju, inkluzivno obrazovanje,
- zadržavanje pozitivno dokazanih elemenata i vrijednosti "stare" osnovne škole,
- orijentacija na ishode odgoja i obrazovanja,
- znanstvena utemeljenost,
- obrazovanje za potrebe informatičko-tehnološkog društva i globalne ekonomije,
- obrazovanje kao doživotni proces (cjeloživotno učenje).

3. Svrha odgoja i obrazovanja

Svrha odgoja i obrazovanja u suvremenom društvu je poticanje i ostvarivanje povoljnih prilika za razvoj ljudskog bića tokom čitavog života, a čiji je smisao cjelovito lično učestvovanje u intelektualnom, socijalnom, osjećajnom, tjelesnom, moralnom i duhovnom djelovanju koje upućuje pojedinca na ostvarivanje visoke kvalitete života. **Krajnja svrha obrazovanja je unapređenje kvalitete života.** Zato promjene u odgoju i obrazovanju moraju biti orijentirane na demokratizaciju i humanizaciju obrazovnog sistema, s fokusom na osposobljavanje učenika da, između ostalog, zadovolji vlastite potrebe (preživljavanje, ljubav, moć, zabava i sloboda) i potrebe savremenog, demokratskog društva. Znanje i vještine stiču se obrazovanjem, a vrijednosti, stavovi i navike odgojem. Škole trebaju odgajati dobre ljude, a ne samo dobre učenike.

3.1. Globalni cilj

Obrazovanje za život: sticanje znanja, razvoj sposobnosti i vještina, formiranje pozitivnih stavova i navika, usvajanje vrijednosti, razvoj punih potencijala svakog djeteta.

Ovako postavljen cilj obrazovanja ima svoj civilizacijski i znanstveni smisao u:

a) Obrazovanju za biti

Obrazovanje za biti, ili obrazovanje za život, je poznato još pod nazivom **“Učiti za život”**. U području obrazovanja za život favoriziraju se znanja o vlastitom razvoju tokom čitavog života, planiranje vlastite karijere, čuvanje zdravlja i okoliša, brojna praktična znanja koja su svakog dana potrebna, od prehrane, higijene, slobodnog vremena, sitnih popravaka, odgovornosti i profesionalnog obavljanja bilo koje djelatnosti i sl. U njemu se prepliću humane, demokratske, građanske i ljudske vrijednosti bez kojih tradicionalna i savremena evropska škola nije moguća.

Svaki čovjek je jedinstvena, unikatna i neponovljiva vrijednost određenog trajanja, a njegov život sasvim posebna pojava sa svrhovitim namjenom. Zato je podučavanje pojedinca da odgovorno i svrhovito upravlja sobom i vlastitim životom zadatak dostojan svakog truda.

b) Obrazovanju za znati

Obrazovanje za znati, odnosno obrazovanje za odabir vrijednih sadržaja iz postojećeg ljudskog iskustva, obuhvata uglavnom kognitivni, emocionalni i konativni razvoj pojedinca. U sklopu kognitivnog razvoja pobliže se misli na razvoj verbalnih, matematičko-logičkih, prostornih, muzičkih, interpersonalnih i intrapersonalnih sposobnosti uz pomoć kojih osoba upravlja sama sobom, definiše ciljeve i strategije za ostvarivanje postojećih ciljeva, ali i sposobnosti obnavljanja i nadogradnje vlastitog znanja, pravilnom selekcijom vrijednog znanja, “učenjem učenja”, primjenom znanja i inovacijama putem znanja. U vremenu u kojem živimo, ovo je strateški najznačajnije područje iako to ne znači da je i najviše zastupljeno.

c) **Obrazovanju za djelovati**

Savremena škola treba kod učenika da razvije potrebu praktičnog djelovanja i aktivnog odnosa prema gotovo svim pitanjima, problemima i izazovima iz njihove životne sredine. Pozitivan odnos prema svakom radu i sposobnost za izvođenje određenog konkretnog djelovanja i poslovanja, primjena teorijskih znanja i zamisli u praksi, prosudba stvarnih dimenzija naše svakidašnjice, važan je zadatak moderne škole. Dakle, djelovati, biti aktivan i poduzetan, imati viziju boljeg svijeta i društva za koje se treba izboriti bez čekanja da to ostvare drugi važan je i izvodiv zadatak moderne škole.

d) **Obrazovanju za zajednički život**

Globalizacija odnosa u svijetu gdje nacionalne granice predstavljaju samo administrativna područja upravljanja i transfera kapitala, tehnologija i sve većih količina roba, radne snage i kreativnosti, donosi sasvim nove potrebe zajedničkog i odgovornog suživota. Najjednostavnija inačica te složene situacije je interkulturalizam, multikulturalizam kao stvarnost tog pluraliteta kultura, vjera, jezika, tradicije, prehrane, odijevanja, ali i zajedničke ozonske rupe, smanjenje količina pitke vode, zagađenost tla, vode i zraka, terorizma i moguće prijeteće sučeljavanja svjetskih sila, zajednički život u globalnom svijetu, tolerancija prema nepoznatom i tuđem, snošljivost svega što su dužni i drugi podnositi, mirno rješavanje problema i drugih drama svakidašnjeg života.

3.2. **Specifični ciljevi obrazovanja**

Ciljevi izražavaju potrebe koje u obrazovanju ima pojedinac i potrebe i interese koje u obrazovanju ima društvo. Ova podjela je uslovna, jer su potrebe i interesi pojedinca i društva međusobno povezani.

a) **Specifični ciljevi koji se odnose na učenika:**

- omogućavanje razvoja svih aspekata ličnosti u skladu sa njegovim razvojnim potrebama, potencijalima i interesima,
- ostvarivanje mogućnosti za samoupoznavanje,
- osposobljavanje za samostalno, promišljeno i odgovorno donošenje odluka koje se tiču njihovog razvoja i budućeg života,
- osposobljavanje učenika za kontinuirano obrazovanje i učenje,
- omogućavanje poznavanja i razumijevanja prirodnog i društvenog okruženja, njihove međusobne povezanosti i vlastitog mjesta u njima,
- osposobljavanje učenika da se uspješno suočavaju sa izazovima savremenog svijeta i života te izazovima koje ih očekuju u budućnosti,
- omogućavanje sticanja znanja i stvaranja temelja za nove vještine potrebne društvu koje se stalno i brzo mijenja,
- osposobljavanje za nastavak školovanja i izbor odgovarajuće profesije u skladu sa individualnim sposobnostima i interesima, uzimajući u obzir ekonomsko okruženje,
- mogućnost zapošljavanja i ostvarenja vlastitih prihoda,
- omogućavanje usvajanja znanja i vještina neophodnih za ujednačen razvoj njihovih mentalnih i tjelesnih sposobnosti,
- pružanje uslova za ovladavanje maternjim i osnovama stranih jezika, matematike,

prirodnih nauka, umjetnosti, tehničko-informatičkog i medijskog obrazovanja, te ekološkim i zdravstvenim odgojem, kao i drugim obrazovnim sadržajima u skladu sa potrebama i interesom učenika,

- osposobljavanje za selektivni pristup informacijama,
- omogućavanje učenja, kako učiti, pamtiti, pohranjivati, pretraživati i koristiti usvojeno znanje,
- osposobljavanje za učenje putem otkrića,
- osposobljavanje za primjenu projekt metode,
- razvijanje, podržavanje i korištenje oblika rada koji omogućava individualni prilaz nastavi i učenju, uz istovremeno stvaranje uslova za zajedničko učenje,
- razvijanje motivacije za stalnim učenjem.

b) Specifični ciljevi koji se odnose na **nastavnike**:

- osposobljavanje za ponudu relevantnih i učenicima izazovnijih nastavnih sadržaja i za podizanje standarda u obrazovanju,
- osposobljavanje za razumijevanje kompetencija potrebnih za obavljanje uloge nastavnika, kako bi ih stalno razvijali,
- osposobljavanje za provođenje novih standarda (u tu svrhu neophodna je dodatna obuka, tako da profesionalno usavršavanje postane integralni dio njihovih poslova i radnih zadataka),
- osposobljavanje za razumijevanje mehanizma razvoja unutarnje motivacije, samopouzdanja i samopoštovanja kod učenika.

c) Specifični ciljevi koji se odnose na **škole**:

- autonomija koja će osigurati fleksibilnost u kreiranju dijela programa, slobodu u izboru, primijeni metoda i postupaka rada,
- odgovornost i organizacija kontrole kvalitete,
- sredstva koja su im potrebna i njihovo fleksibilno korištenje, s obzirom na postignute rezultate, kako bi visoke rezultate realno nagrađivale u odnosu na slab rad,
- zakonodavno regulisanje i njegova dosljedna primjena u osiguranju podrške osnivača, općine, privrede, roditelja, javnih i privatnih agencija,
- saradnja sa lokalnim, kantonalnim i federalnim vlastima kako bi doživotno učenje, kao pretpostavka za sve zaposlene, bilo realno ostvarivo,
- zaštita od droge, nasilja i svih oblika asocijalnog ponašanja,
- partnerstvo sa roditeljima i lokalnom zajednicom.

d) Specifični ciljevi koji se odnose na **društvo**:

- omogućavanje razvoja osjećanja pripadnosti socijalnim grupama i društva u cjelini, kao i osjećanja pripadnosti vlastitom i evropskom prostoru,
- razvijanje međusobnog uvažavanja, saradnje i solidarnosti između pripadnika različitih socijalnih, etničkih i kulturnih grupa,
- podržavanje procesa integracije zemlje u međunarodne tokove,
- razvijanje svijesti o značaju, zaštite i očuvanja prirode i prirodnih resursa,
- djelovanje na formiranje osnovnih odrednica moralnog ponašanja osobe, stvaralaštva, produktivnosti i saradnje sa drugima.

4. Rezultati učenja

Rezultati izučavanja svih programa u osnovnoj školi bit će:

- učenicka pismenost u širem smislu riječi (čitanje i pisanje, numerička i informatička pismenost, medijska kultura...),
- posjedovanje ličnih vještina (mogućnost donošenja odluka, sposobnost uspješnog nošenja s teškoćama u životu, briga o vlastitom zdravlju i zdravlju drugih, razvijenost pozitivnih navika, human odnos prema svakom živom biću),
- spremnost učenika za prihvaćanje uloge odgovornog građanina (građanin koji cijeni kulturu i običaje drugih ljudi, zastupa jednakost i pravdu, utiče na atmosferu mira i tolerancije u zajednici),
- sposobnost kritičkog mišljenja i uspješnog rješavanja problema,
- razlike u razini postignuća na početku i na kraju devetogodišnjeg osnovnog odgoja i obrazovanja,
- sposobnost pozitivne komunikacije,
- jasna predstava o značaju znanosti i tehnologije u savremenom životu,
- ovladavanje osnovnim znanjima dva strana jezika

5. Vrste osnovnih škola

Djelatnost osnovnog odgoja i obrazovanja ostvaruje se kroz :

- redovne osnovne škole
- umjetničke osnovne škole (muzička, baletna i druge...)
- specijalne osnovne škole, posebna odjeljenja pri redovnim osnovnim školama i zavodi za dodatnu i cjelovitu pomoć djeci sa izrazitijim teškoćama u razvoju
- osnovno obrazovanje odraslih

6. Struktura i ciklusi devetogodišnjeg odgoja i obrazovanja

Model 1

6.1. Struktura

Godine starosti	Razred	Struktura			
		Kratkoročna	Srednjoročna	Dugoročna	
14	9		1	3	3
13	8	8	2		
12	7				
11	6		1	3	6
10	5		2		
9	4				
8	3		2	3	
7	2				
6	1	1	1		

6.1.1. Kratkoročna struktura 1+8

Transformacija postojećeg koncepta osnovnog obrazovanja kreće uvođenjem devete godine za šestogodišnjake, a ne za petnaestogodišnjake. Novine se odnose na učenike prvog razreda, a ostali učenici nastavljaju obrazovanje u jedinstvenoj osmogodišnjoj školi. Na izgled ovaj model se može predstaviti kao 1+8, s tim što će se sve buduće promjene odvijati sukcesivno.

6.1.2. Srednjoročna struktura 3+3+3

Obavezni odgoj i obrazovanje traje devet godina i podijeljen je u tri ciklusa po tri godine. Ciklusi su potpuno međusobno organizacijski, sadržajno i metodički povezani i predstavljaju rješenja koja u cijelosti zadovoljavaju kriterij da svaki prethodni ciklus ispunjava svoje zadaće i služi za neometano i jednostavno uključenje učenika u sljedeći viši ciklus. Posljednji ciklus tu načelnu funkciju mora zadovoljiti u odnosu na srednje obrazovanje.

U okviru procesa obrazovanja struktura ciklusa može se predočiti kao 1+2, 2+1, 2+1. Jedinicama su označena mjesta na kojim se neutraliziraju slabe tačke postojeće škole. Jedinicom iz prvog ciklusa označen je »pripremni« (prvi) razred (polazak u školu sa šest

godina starosti). **Drugom jedinicom označava se prelazak na predmetnu nastavu.** Trećom jedinicom označen je »pripremni« (deveti) razred kojim se omogućava lakši prelaz učenika u srednje obrazovanje. Ova posljednja jedinica ujedno ukazuje na činjenicu da se osnovno i obvezno školovanje poklapaju. Znak () ukazuje na jedinstvenost osnovne škole. Ovo je **didaktička struktura koncepcije.**

6.1.3. Dugoročna struktura 6 + 3

Strukturu ove koncepcije čine *bazični* odgojno-obrazovni ciklus (kojeg čine početni i srednji), te viši općeobrazovni ciklus. Ukoliko bazični odgojno-obrazovni ciklus (početni i srednji) uzmemo u cjelini, onda bi se struktura dugoročne koncepcije mogla predočiti kao 6+3. Iz ugla kognitivnog razvoja ličnosti ova logika je sasvim ispravna, jer je razdoblje srednjeg djetinjstva (od 6 do 12 godina života) u psihološkom i razvojnom smislu jedna cjelina.

6.2. Ciklusi

6.2.1 Početni ciklus: (uzrast djeteta 6-8 godina)

Prvi ciklus organizuje se u trajanju od tri godine i izvodi se kao razredni oblik organizacije (sa izuzetkom minimalnog predmetnog uključivanja u skladu sa Nastavnim planom i programom).

Temeljni obrazovni zadatak početnog ciklusa je **sticanje standardiziranog nivoa pisanja, čitanja i računanja.** Sistemsko obrazovanje oslanja se na iskustva, znanja i vještine koje je dijete steklo i izgradilo u drugim kontekstima i u uslovima svakodnevnog predškolskog i vanškolskog života, uz razvoj komunikativnih i drugih vještina kroz upoznavanje vlastitog identiteta, okruženja u kojem ono živi i šire.

Tokom početnog ciklusa sistematski će se usvajati i razgovarati o tome čemu služi škola, što ona daje, zašto učenici pohađaju školu, kako učiti i šta vrijedi ono što su naučili, kako ko uči i kako se uči djelotvorno.

Ocjene učenikovih postignuća vrše se opisno na temelju definiranih ishoda učenja pojedinih obrazovnih oblasti (nastavnih predmeta), s tim što se na kraju ciklusa izvodi zaključna brojevana ocjena. Procjenjuje se učenikov razvoj, podučava ga se da sam vrednuje vlastiti rad i o svim elementima razvoja izvještavaju se roditelji s njima se saraduje u svim situacijama, a naročito u onim, u kojima je potrebna posebno pomoć za razvoj učenika. Težište je na razvoju bazičnih sposobnosti, znanja i vještina. Stoga se ovaj ciklus zajedno sa srednjim često naziva i bazičnim ciklusom prvog reda.

Karakteristika ovoga ciklusa jeste da predstavlja jedinstvenu cjelinu u kojoj se opisno ocjenjuje učenički razvoj, te da se darovitim učenicima omogući njegovo savladavanje i u kraćem vremenskom roku, ukoliko su uspjeli na zadovoljavajućem nivou ovladati gradivom svih obrazovnih područja.

Na kraju uspješnog ovladavanja gradivom izvodi se zaključna brojevana ocjena, bez obzira u kom se to roku ostvarilo. No ukoliko pojedini učenici imaju poteškoća s usvajanjem gradiva i ne uspiju postići zadovoljavajući rezultat oni se bez obzira na negativnu ocjenu prevode u viši razred. Ukoliko se radi o učenicima s izrazitim poteškoćama u učenju za njihovo dalje školovanje traži se dodatna stručna pomoć.

6.2.2. Srednji ciklus (uzrast djeteta 9 - 11)

Drugi ili srednji ciklus osnovnog obrazovanja traje tri godine i obuhvata 4., 5. i 6. razred osnovne škole. Ciklus je organizacijski postavljen tako da dio sadržaja pokrivaju predmeti, a dio tzv. interdisciplinarne kompleksne cjeline. Zastupljena je kombinacija razredno-predmetne nastave. **Nastavnik razredne nastave izvodi nastavu zaključno s petim razrednom.**

U četvrtom razredu se provodi brojčano ocjenjivanje tokom cijele godine, ali nema popravnih ispita niti se bez obzira na konačno izraženu negativnu ocjenu ponavlja razred.

Od petog razreda uvodi se popravni ispit za učenike s jednom ili dvije negativne ocjene koji se obavlja u okviru od petnaest do dvadeset dana poslije završetka nastave.

Učenik sa više negativnih ocjena ponavlja razred.

Već od petog razreda uvodi se izborna nastava za učenike.

6.2.3. Viši ciklus: (uzrast djeteta 12 - 14 godina)

Treći ili viši ciklus osnovnog obrazovanja traje tri godine i obuhvata 7, 8. i 9. razred osnovne škole. U njemu se u potpunosti provodi predmetna nastava bez obzira na to jesu li predmeti disciplinarno ili interdisciplinarno izvedeni. Radi profesionalnog usmjeravanja i pripremanja učenika za srednjoškolsko obrazovanje u ovaj ciklus se uvodi izborna nastava uz znatnije povećanje iste u devetom razredu. Viši ciklus može se nazvati i bazičnim ciklusom drugog reda.

Viši ciklus nastave osmišljava se kao 2+1, zbog namjere da se deveti razred osmisli na poseban način s obzirom na njegovu ulogu postizanja potrebnih znanja za upis u srednju školu, a 7 i 8 razred kao integralni dio unutar kojega postoji mogućnost ubrzanog napredovanja učenika.

U devetom razredu osim minimalnog broja obaveznih i za sve jedinstvene predmete uvela bi se veća mogućnost izbora izbornih predmeta kao i izbora većeg broja sati obaveznih predmeta.

Ovako razrađeni ciklusi uvažavaju razvojnu psihologiju djeteta, ali i izražavaju određene zahtjeve koji će onemogućiti zloupotrebu reforme školstva, te omogućiti ubrzano napredovanje darovitih učenika.

7. Dinamika uvođenja promjena

Školska godina	Tijek promjena								
	1 – 8	2 – 8	3 – 8	4 – 8	5 – 8	6 – 8	7 – 8	8	9
2012/13.									9
2011/12.								8	
2010/11.							7		
2009/10.						6			
2008/09.					5				
2007/08.				4					
2006/07.			3						
2005/06.		2							
2004/05.	1								

8. Standardiziranje

Obrazovni standardi odnose se na sistem obrazovanja u cjelini i sve komponente obrazovnog procesa. Za uspješnu implementaciju strukture i strategije kvalitetnog osnovnog odgoja i obrazovanja nužno je pojedinačno definisati:

1. Standarde kvalitete ishoda

- Ishodi odgoja i obrazovanja; (okvir u kojem se odvija proces ocjenjivanja učenika i utvrđuje stepen postignuća učenika u ostvarivanju definisanih ishoda).

2. Standarde kvalitete procesa u kome se realizira nastava

- Planovi i programi odgojno-obrazovnog rada;
- Programi i izvođači obuke profesionalnog usavršavanja nastavnika, direktora i stručnih saradnika;

- Napredovanje obrazovnih profesionalaca u struci;
- Vannastavne aktivnosti.

3. Standarde kvalitete uvjeta u kojima se realizira nastava

- Broj odjeljenja;
- Broj učenika u odjeljenju i grupi prema oblicima rada;
- Školski prostor i opremu;
- Nastavna sredstva i didaktički materijal, uključujući i korištenje IC tehnologije;
- Profil, broj, radna norma i vrste poslova profesora, nastavnika, stručnih saradnika i asistenata u nastavi i izvan nastave u okviru radne sedmice;
- Profil, broj, radna norma i vrste poslova rukovodnog osoblja u okviru radne sedmice;
- Profil, broj, radna norma i vrste poslova administrativno financijskog osoblja u okviru radne sedmice;
- Profil, broj, radna norma i vrste poslova pomoćnog tehničkog osoblja u okviru radne sedmice;
- Učenički standard (prijevoz učenika, školska kuhinja, besplatni obroci);
- Produženi boravak učenika u školi;
- Cjelodnevni boravak učenika u školi;
- Društvena, javna i kulturna djelatnost.

9. Učenici

U prvi razred osnovne škole upisuju se djeca koja će do polaska u prvi razred imati punih šest godina. Roditelj ili staratelj može zatražiti ranije pohađanje osnovne škole, samo, ako je dijete, prema mišljenju i ocjeni komisije za upis djece u prvi razred, psihofizički zrelo, spremno i pripremljeno za pohađanje prvog razreda, pod uslovom da do kraja te kalendarske godine navršava šest godina života.

Uključivanje djece sa posebnim potrebama u obrazovni sistem nužno je urediti kroz prilagođavanje samog sistema obrazovanja individualnim potrebama svakog djeteta.

Kad se govori o djeci sa posebnim potrebama misli se na djecu koja zahtijevaju diferencirane i individualizirane oblike učenja i podučavanja. Svako dijete sa posebnim potrebama ima pravo da izrazi svoju želju u vezi sa obrazovanjem.

U cilju osnaživanja roditelja djece sa posebnim potrebama i zajednice za uključivanje njihove djece u redovno obrazovanje, nužno je obavezati obrazovne vlasti da:

- osiguraju uključivanje djece sa posebnim potrebama u svim nivoima sistema odgoja i obrazovanja,
- izrade plan obrazovanja zajednice u pogledu uključivanja učenika s posebnim potrebama,
- osiguraju izradu novog sistema kategorizacije djece sa posebnim potrebama na državnom nivou

- osiguraju da svako dijete sa posebnim potrebama ima razvojni dosije, izrađen u svrhu pružanja odgovarajućeg obrazovanja i pripremanja djeteta za život nakon škole,
- osnuju stručne timove unutar škole ili lokalne zajednice kako bi izradili individualne obrazovne programe, utemeljene na nastavnom planu i programu redovne nastave i pratili napredak djeteta,
- izrade program stručne obuke i usavršavanja nastavnika za rad sa djecom sa posebnim potrebama,
- omoguće djeci, koja su iz opravdanih razloga spriječena da redovno pohađaju nastavu, polaganje predmetnih odnosno razrednih ispita,
- omoguće nadarenoj djeci školsku akceleraciju kroz školovanje, unutar pojedinih ciklusa,
- omogući djeci naših građana u inostranstvu dio nastave na materinjem jeziku.

10. Programi odgojno obrazovnog rada u osnovnoj školi

Programi odgojno-obrazovnog rada u osnovnoj školi temelje se na Konceptiji osnovnog odgoja i obrazovanja i sadrže utvrđene ciljeve i zadatke koji će se realizirati kroz pojedine programe.

U sistemu osnovnog odgoja i obrazovanja cjelokupna programska struktura mora biti fleksibilna, horizontalno i vertikalno povezana, kako bi se osigurala mobilnost učenika i diferencirani pristupi u odgoju i obrazovanju.

U skladu sa savremenim obrazovnim trendovima, potrebno je modernizirati pristup planiranju i programiranju odgojno obrazovnog rada u osnovnoj školi. Velik broj zemalja u Evropi i svijetu koristi i primjenjuje **kurikularni pristup**. Takav pristup obuhvata, osim sadržaja, načina i uslova za izvođenje programa i odgovarajuće standarde koje treba dostići, te kriterije za vrednovanje kvaliteta i uspješnosti izvođenja programa.

Programi mogu biti:

- programi redovne nastave,
- izborne nastave,
- fakultativne nastave,
- vannastavnih aktivnosti,
- razredne zajednice,
- partnerstva sa roditeljima,
- za djecu sa posebnim potrebama (sa teškoćama u razvoju i obrazovanju, za darovite i dr.),
- programi nadoknađivanja zaostatka u učenju,
- osnovnog obrazovanja odraslih

11. Nastavni plan i program (kurikulum)

Kreiranje novog koncepta nastavnog plana i programa je ključni element kreiranja nove devetogodišnje osnovne škole. Pristup koncipiranja nastavnog plana i programa zahtijeva modeliranje četverodijelnog kurikuluma, a njegovi dijelovi su:

1. Osobni rast i razvoj djeteta (samopoštovanje i izgradnja samopouzdanja,) tjelesna sigurnost:
 - emocionalna sigurnost, (odsutnost zastrašivanja i strahova),
 - identitet, (pitanje, ko sam ja?),
 - pripadnost, (osjećaj pripadnosti),
 - kompetencija, (osjećaj da je osoba sposobna),
 - poslovnost (osjećaj da život neke osobe ima smisao i pravac),
2. Razvoj sposobnosti važnih za život, (upravljanje samim sobom, kreativno rješavanje problema, rješavanje sukoba, planiranje karijere),
3. Učenje o tome kako učiti i učenje o tome kako misliti, (kako bi učenje moglo biti cjeloživotno i zabavno),
4. Sadržajni kurikulum s integriranim temama.

Prije svega, nastavni plan i program osnovne škole mora omogućiti kvalitetno obrazovanje za sve. Kao takav, on prepoznaje, priznaje, uvažava i odgovara na obrazovne potrebe, iskustva i interese svih učenika, bez obzira na pol, uzrast, etničku, socijalnu i vjersku pripadnost, sposobnosti, mogućnosti i ograničenja, uvažavajući, poštujući i razvijajući ljudska, dječija i obrazovna prava, obaveze i odgovornosti. On je inkluzivan, otvoren za djecu i odrasle, sa posebnim i drugim potrebama.

Što se tiče upravljanja nastavnim planovima i programima, odgovornost za njegovo kreiranje i razvoj se dijeli između obrazovnih aktera svih nivoa, uključujući i nastavnike, učenike i njihove roditelje.

11.1. Nastavni planovi i programi kantona

Nastavni planovi i programi kantona sastoje se od:

- 1. Općeg dijela - zajedničke jezgre**
- 2. Posebnog dijela - lokalne komponente**

Programi zajedničke jezgre

Zajednička jezgra nastavnih planova i programa sastoji se od svih nastavnih planova i programa, sa što je moguće širim zajedničkim osnovama za sve nastavne predmete. On osigurava koheziju sistema osnovnog odgoja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

Lokalna komponenta

Ovaj dio programa daje mogućnost školama, općinama i kantonima da razviju vlastite programe, birajući sadržaje i područja učenja.

Nastavni planovi i programi pojedinih predmeta (silabusi)

Nastavni plan i program pojedinog predmeta trebaju sadržavati odgovore na pitanja:

- šta treba podučavati (koja područja, oblasti treba podučavati),
- zašto treba podučavati (koji ciljevi i koncepti)
- kako treba podučavati (koristeći različite metode i oblike prilagođene potrebama i interesima učenika)
- kada treba podučavati (razvojna primjerenost uzrastu, ciklusima)

Nastavni plan i program svakog predmeta sadrži :

- argumentaciju uloge i značaja predmeta,
- ciljeve,
- očekivane ishode učenja,
- sadržaj,
- strategije učenja i nastave (didaktičko-metodičke upute),
- smjernice za praćenje i ocjenjivanje.

Dokumenti podrške nastavnim planovima i programima

Podršku čine svi materijali koji dopunjuju nastavne planove i programe predmeta, a koji daju nastavnicima specifične informacije, savjete i smjernice u vezi sa izvođenjem plana i programa (plan lekcija, operativni plan rada, širi opis nastavnih strategija i tehnika specifičnih za predmet, upute za podučavanje učenika sa posebnim potrebama, izvore informacija za nastavnike i učenike, dokumenti i obrazovni materijali za obuku nastavnika, informativne brošure za roditelje i širu javnost i dr.).

12. Odgojno-obrazovne oblasti

Nastavni plan i program u obaveznom osnovnom obrazovanju organizuje se kroz šest obrazovnih oblasti (područja učenja):

- Jezici;
- Društvene nauke;
- Prirodne nauke i matematika;
- Tehnika i informatičke tehnologije;
- Umjetnost;
- Tjelesni i zdravstveni odgoj.

Uvođenjem obrazovnih oblasti sistemski se uspostavlja horizontalnu i vertikalnu povezanost unutar školskog programa, čime se:

- izbjegava nepotrebno ponavljanje i preklapanje nastavnih sadržaja,
- omogućava da se srodni sadržaji iz više različitih predmeta integrišu,
- uspostavlja suštinske, sadržajne i druge veze među predmetima iz iste obrazovne oblasti (što ne isključuje mogućnost uspostavljanja veza između sadržaja iz različitih obrazovnih oblasti),
- omogućava i podržava tematsko, projektno i problemsko koncipiranje nastavnih sadržaja,
- omogućava upoznavanje i sagledavanje fenomena iz perspektive različitih nauka, odnosno umjetničkih disciplina,
- omogućava da složenost gradiva bude prilagođena uzrasnim karakteristikama i razvojnim potrebama učenika,
- omogućava da učenik razvija i gradi konceptualni sistem pojmova,
- omogućava da učenici, znanja i vještine razvijene unutar pojedinih predmeta, primjenjuju u kontekstima drugih, kao i da shvate njihovu međusobnu povezanost i sagledaju veze između različitih vrsta i oblika znanja (deklarativnih, proceduralnih, itd.).

13. Vrste nastavnih predmeta

Vrste nastavnih predmeta:

Obavezni predmeti (tj. predmeti koje svaki učenik treba učiti)

Izborni predmeti (tj. predmeti koje učenici biraju da uče, obično unutar propisane grupe predmeta)

Obavezni predmeti s pravom izbora

Fakultativni predmeti (tj. predmeti koje učenici mogu učiti ako to žele).

Za svaki predmet treba uraditi standarde postignuća nakon završenog osnovnog obrazovanja i za svaki ciklus ili razred posebno, kroz rezultate u domeni znanja, sposobnosti, razumijevanja, vrijednosti i stavova.

Okvirni nastavni kalendar i organizacija nastavnog časa

Nivo	Razredi	Nastavne sedmice	Godišnji broj	
			Nastavni dani	Sedmični broj časova
1.	1	34	170	do 20 čaova
	2. – 3.	35	175	
2.	4. – 6.	35	175	do 26 časova
3.	7. – 8.	35	175	do 30 časova
	9	33	165	

Od prvog do petog razreda osnovne škole može se organizovati fleksibilno trajanje nastavnog časa unutar zadanog dnevnog vremenskog okvira, naravno vodeći računa o usklađivanju sa nastavnim predmetima vjeronauke i stranog jezika. Učitelj, nastavnik, odnosno profesor razredne nastave organizuje rad na određenoj temi onoliko vremena koliko je potrebno i razvojno primjereno. U realizaciji nastave od VI do IX razreda nastavni čas traje 45 minuta, izuzev u onim predmetima (temama) kojima je potrebna fleksibilna organizacija nastave (kooperativno učenje, projektna nastava i dr.).

14. Međupredmetna povezanost

Obrazovne oblasti dopuštaju mogućnost da se nastavni sadržaji, izuzev u vidu predmeta, organizuju i u veće cjeline - *teme*. Teme čine srodni sadržaji koji se mogu grupisati u jedinstvenu i misaonu cjelinu. One se obrazuju prema definisanim ciljevima i ishodima učenja i predstavljaju temelj modela integriranog učenja u kome se jedna ideja ili problem proučava i sagledava kroz sadržaje više pojedinačnih predmeta i obrazovnih oblasti. Tematski pristup nastavi zahtijeva saradnju nastavnika u procesu planiranja nastave. Školi se prepušta izbor da organizuje nastavne sadržaje i realizuje ih kroz integrativne teme (Primjer: Porodica; Svijet oko nas; Okolina; Voda i druge...).

15. Nastavnici i stručni saradnici

U realizaciji različitih programa osnovnog odgoja i obrazovanja u javnom i privatnom sektoru angažuju se nastavnici i stručni saradnici kao i asistenti i volonteri odgovarajućeg profila.

Nastavnici su stručna lica koja neposredno sa djecom realizuju različite programe osnovnog odgoja i obrazovanja. Obaveze nastavnika su u okviru odgojno-obrazovnog:

- planiranje,

- programiranje,
- pripremanje,
- organizacija,
- realizacija,
- verifikacija efekata odgojno-obrazovnog rada.

Uporedno s tim, oni moraju brinuti o svom profesionalnom razvoju tokom cijelog radnog angažmana. Funkcije nastavnika su neprenosive na bilo kojeg drugog učesnika u odgoju i obrazovanju. U skladu s tim nastavnik treba da posjeduje:

- odgovarajući stepen obrazovanja,
- pedagoško-psihološku i didaktičko-metodičku osposobljenost za realizaciju odgojno-obrazovnog rada u odgovarajućim područjima /predmetima,
- sposobnost da identificira i uvažava potrebe, individualne razlike i stilove učenja;
- sposobnost da kreira uslove, sigurno i poticajno okruženje za aktivno učenje te inkluzivno obrazovanje;
- osposobljenost za evaluaciju rezultata učenja i razvoja učenika te postupaka, metoda i oblika koje koristi u odgoju i obrazovanju;
- sposobnost voditelja, fasilitatora, dijagnostičara, instruktora aktivne nastave, koordinatora, kreatora novih interpersonalnih odnosa, graditelja emocionalne klime u odjeljenju i menadžera odgojno-obrazovnog procesa;
- motiviranost za stalno stručno usavršavanje i otvorenost za promjene u odgoju i obrazovanju;
- osposobljenost za rad u timu;
- kreativnost;
- odgovornost za kvalitetu i rezultate obrazovnog procesa;
- odgovornost za zaštitu privatnosti djeteta i obitelji.

Zbog odgovornosti i složenosti posla kojim se bave, neophodno je insistirati na visokoškolskom (fakultetskom) stepenu obrazovanja nastavnika osnovne škole.

Razlozi su:

- složenost zadataka savremeno koncipiranog osnovnog odgoja i obrazovanja utemeljenog na najnovijim naučnim teorijama;
- osiguranje kvaliteta i kontinuiteta u odgoju i obrazovanju djece od prvog do devetog razreda osnovne škole;
- praćenje dostignuća u struci i nauci, permanentno usavršavanje i razvijanje vlastite prakse (samorefleksija);
- osposobljavanje za razvoj projekata i pedagoško istraživanje .

Nastavnici i ostali stručni saradnici moraju proći programe pripravničkog staža i položiti stručni ispit, kao uslov za sticanje licence za samostalan odgojno-obrazovni rad. Stalno stručno usavršavanje je uslov za relicenciranje i opstanak u struci. Nastavnici i stručni saradnici mogu napredovati u struci i sticati stručna, akademska i položajna zvanja u osnovnom odgoju i obrazovanju. Licenciranje, akreditiranje i certificiranje vrše ovlaštene institucije i pojedinci u skladu sa propisanim kriterijima i procedurama.

Stručni saradnici su lica koja obavljaju specifične odgojno obrazovne zadatke u školi, pomažu nastavnicima u ostvarivanju njihovih funkcija, aktivno učestvuju u rješavanju razvojnih problema djece. Učestvuju u unapređivanju odgojno-obrazovno rada škole u cjelini. Stručni saradnici mogu biti različitog profila: pedagozi, psiholozi, ljekari, specijalni pedagozi, socijalni radnici i dr).

16. Otvorenost škole

1. Prema roditeljima

U novoj koncepciji škole pojačava se uloga roditelja, a škola se obavezuje da izradi programe partnerstva. Roditelji imaju značajan udio u cjelokupnom javnom životu škole i njenom upravljanju kroz Vijeće roditelja i Školski odbor u kojem imaju udio od jedne trećine.

Jačanje roditeljskih kompetencija u oblasti razvoja, odgoja i obrazovanja djeteta zahtijeva kontinuiranu i intenzivnu afirmaciju roditeljske uloge, programiranu edukaciju roditelja i korištenje svih potencijala među roditeljima.

Ostvarivanje ciljeva na području jačanja roditeljskih kompetencija moguće je na temelju unaprijed pripremljenih i osmišljenih programa. Spomenuti programi mogu biti u funkciji:

- razvoja svijesti o važnosti roditeljske uloge u odgoju i obrazovanju,
- informiranja i stručne pomoći roditeljima u odgoju i obrazovanja vlastitog djeteta,
- sticanje znanja i vještina važnih za pravovremeno i kvalitetno zadovoljavanje dječjih potreba,
- osposobljavanje roditelja za jače angažiranje u programima, društvenim zbivanjima i akcijama, te raspravama veznim za djecu i poticanje njihovog razvoja.

Programi jačanja roditeljskih kompetencija mogu se odnositi na sljedeće oblasti:

- zaštitu i unapređivanje zdravlja djeteta;
- zaštitu prava djeteta;
- obiteljskog i školskog odgoja i obrazovanja;
- odgoja i razvoja talentirane djece;
- snalaženje i funkcioniranje djece sa posebnim potrebama u posebnim životnim situacijama;
- odgoja i poticanja djece sa faktorima rizika;
- rehabilitacije i integracije hospitalizirane djece u redovne tokove odgoja i obrazovanja.

2. Prema zajednici

S obzirom da se dijete odgaja i obrazuje u zajednici i za život u zajednici nužno je uključivanje škole u društvene tokove i život zajednice. Isto tako društvena zajednica treba promišljati mjesto i ulogu škole te shvatiti da bez razumijevanja i ispravnog stava prema školi ona gubi glavnu polugu vlastitog razvoja.

17. Organizacija nastave i strategije učenja

Nastava proizlazi iz naprijed spomenutih ciljeva Konceptije osnovne škole. Temelji se na sljedećim nastavnim principima:

- individualizacije,
- racionalizacije;
- aktuelnosti,
- naučnosti;
- sistematičnosti;
- postupnosti;
- povezanosti teorije sa praksom.

Organizacione forme obuhvataju etape, oblike, metode, sredstva, tehniku i tehnologiju nastavnog rada. Kada je riječ o oblicima nastavnog rada prioritet treba dati: individualiziranim oblicima rada (programirana nastava, algoritimizacija učenja, problemska nastava, nastava otkrivanja, doživljajna nastava...), grupnim oblicima rada (tandem/par, rad u malim grupama), ali i frontalnom obliku. U primjeni metoda dominirat će polimetodizam i metode u kojima će učenici aktivno učestvovati u nastavnoj spoznaji. Ovdje se, prije svega, misli na interakciju različitih metoda i metodičkih postupaka, te načina komunikacije.

Strategije učenja i podučavanja svojstvene isključivo frontalnom radu i jednosmjernom komuniciranju u razredu ustupaju mjesto strategijama koje, prije svega, podrazumijevaju problemsko učenje, učenje putem otkrića, integrativno učenje, akcelerativno učenje, učenje softverskih paketa i istraživačko učenje. Međutim, kada je riječ o odabiru i organizaciji strategija učenja i podučavanja u nastavnom procesu veoma je važno, između ostalog, voditi računa o razrednom kontekstu, specifičnostima nastavnog sadržaja koji se uči i podučava, postavljenim ciljevima nastavnog procesa. Sve strategije polaze od učenikovih specifičnih sposobnosti i njegovih drugih bitnih kvaliteta značajnih za razvoj u konkretnom nastavnom području. Strategije nastavnika trebaju da budu komplementarne sa spomenutim strategijama učenika i da se ogledaju u stvaranju demokratske klime za ugodno i efikasno učenje. Nastavnik napušta strategije „predavanja“, „davanja gotovih znanja“ i razvija strategije koordiniranja, vođenja, usmjeravanja, poticanja, motiviranja učenika, te davanja povratnih informacija.

Odgojno-obrazovni, odnosno neposredan nastavni proces u prvih pet razreda devetogodišnjeg osnovnog odgoja i obrazovanja ostvaruje se prema zahtjevima metodologije usmjerene na dijete.

U skladu s tim, pristup učenju i podučavanju učenika usklađen sa zahtijevima metodologije usmjerene na dijete predstavlja obavezu koju nastavnik treba poštovati u odgojno-obrazovnom, odnosno u neposrednom nastavnom procesu u prvih pet razreda devetogodišnjeg osnovnog odgoja i obrazovanja.

18. Vrednovanje odgojno-obrazovnog rada

Vrednovanje odgojno-obrazovnog rada obuhvata ocjenu rada:

- škole,
- nastavnika i
- učenika

Koncepcija insistira na jasnoći odgovora na slijedeća pitanja:

- Šta će se ocjenjivati?
- Kako će se ocjenjivati?
- Ko će ocjenjivati?

U procesu vrednovanja odgojno-obrazovnog rada neophodna je racionalizacija vrednovanja koja će uključivati internu i eksternu evaluaciju.

Uskladiti sistem ocjenjivanja sa najrelevantnijim postavkama Koncepcije:

- principi,
- ishodi učenja,
- standardi,
- organizacija nastave i strategije učenja.

19. Smjernice za praćenje i ocjenjivanje

Ocjenjivanje napredovanja i postignuća učenika je jedna od najdelikatnijih komponenti obrazovnog procesa koja u značajnoj mjeri određuje kvalitet obrazovanja, kvalitet učenikovog znanja, napredovanje i razvoj ličnosti učenika, kao i doživljaj vlastite ličnosti. Za razvoj kvaliteta potrebno je:

- uskladiti sistem praćenja i ocjenjivanja sa najrelevantnijim postavkama Konceptije (principi, ishodi učenja, standardi, organizacija nastave i strategije učenja i podučavanja)
- definisati kriterije ocjenjivanja (standarde obrazovnih postignuća)
- razvijati novi pristup ocjenjivanja, zasnovan na obrazovnim standardima i na formativnom ocjenjivanju, u kojem je, prije svega, naglasak na informativnoj, instruktivnoj i razvojno-motivacijskoj funkciji ocjenjivanja
- razvijati različite modele i tehnike ocjenjivanja
- razvijati sposobnosti učenika za samoocjenjivanje

Kvalitet nastavnog osoblja i nastavnog programa, kvalitet okruženja u kojem se ostvaruje proces učenja i podučavanja, kao i kvalitet samog procesa učenja i podučavanja moraju dovesti do kvaliteta učeničkih postignuća koja, između ostalog, podrazumijevaju: garantovano usvajanje bazičnih znanja, sposobnosti, vještina i vrijednosti, odnosno kompetencija; sposobnosti učenika da koriste ova postignuća u nastavku svog obrazovanja, ali i u životu; relevantnost usvojenog znanja, sposobnosti, vještina, stavova i vrijednosti, odnosno kompetencija važnih za sociokulturni kontekst u kome učenici žive.

U prva tri razredu devetogodišnjeg osnovnog odgoja i obrazovanja predviđeno je obavezno praćenje napredovanja učenika i opisno ocjenjivanje postignuća učenika. Praćenje učenikovog napretka i opisno ocjenjivanje postignuća svakog učenika predstavlja, najkraće rečeno, kvalitativnu analizu napredovanja i postignuća učenika. Primjereno je učenicima mlađeg školskog uzrasta. Na kraju trećeg razreda izvodi se zaključna brojčana ocjena o napredovanju i postignućima učenika. U četvrtom i petom razredu devetogodišnjeg osnovnog odgoja i obrazovanja napredovanje i postignuća učenika ocjenjuju se brojčanom ocjenom. Uz brojčanu ocjenu može biti napisan komentar u vidu opisne ocjene i zapažanja za pojedinog učenika, ukoliko je, u cilju stvaranja cjelovite slike o učeniku i njegovom napredovanju, neophodno naglasiti određene specifičnosti koje se ne mogu izraziti brojčanom ocjenom.

Praćenje i ocjenjivanje napredovanja i postignuća učenika podrazumijeva sistematsko i kontinuirano praćenje napredovanja svakog učenika i procjenu u određenim intervalima. Procjena podrazumijeva iskazivanje kvalitativnih i kvantitativnih elemenata na početku procesa učenja i podučavanja, te nakon određenog vremenskog perioda.

Opisna ocjena ima svoju "analitičku strukturu" i kontinuitet u opservaciji i evidentiranju napredovanja i postignuća učenika. Na osnovu praćenja i opisnog ocjenjivanja moguće je formirati sliku o svakom učeniku i njegovom napredovanju

Praćenje učenikovog napretka i ocjena njegovih postignuća predstavlja bitnu informaciju i o nastavniku, odnosno jedan je od ključnih indikatora kvaliteta njegovog rada i njegove sposobnosti procjene napredovanja i postignuća svakog učenika.

Cjelokupan proces praćenja napredovanja učenika, opisnog i brojčanog ocjenjivanja njegovih postignuća treba osigurati kontinuiran razvoj i napredovanje učenika u procesu

učenja i podučavanju usklađen sa njegovim individualnim sposobnostima i mogućnostima.

Samoocjenjivanje učenika kao važan segment cjelokupnog praćenja i opisnog ocjenjivanja učenika treba biti njegov integralni dio, zasnovan na prethodno razvijenim kompetencijama učenika potrebnim za kvalitetan pristup i konstruktivno učestvovanje u procesu samoocjenjivanja.

Zahtjevi koje je neophodno poštovati prilikom ocjenjivanja napredovanja i postignuća učenika:

- objektivnost
- pouzdanost
- osjetljivost
- prognostičnost
- ekonomičnost
- kontinuiranost
- uporedivost

Prilikom praćenja, opisnog i broječnog ocjenjivanja nastavnik treba imati u vidu slijedeće elemente:

- Ishodi učenja definisani Nastavnim programom pojedinog nastavnog predmeta (znanja, sposobnosti, stavovi, vrijednosti, ponašanje);
- Područja u kojima je učenik uspješan, njegove jake strane
- Napredak u odnosu na početak školske godine, odnosno početak odgojno-obrazovnog procesa
- Uočene poteškoće sa kojima se učenik suočava
- Konkretno preporuke za prevazilaženje uočenih poteškoća
- Samostalnost učenika u različitim segmentima odgojno-obrazovnog procesa
- Odnos prema radu i radnim obavezama, formirane radne navike
- Odnos prema drugim učenicima i nastavnicima
- Druge osobine učenika važne za proces učenja i podučavanja u kontekstu osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja

Za procjenjivanje i ocjenjivanje je posebno važno da:

- uvažava razvojne karakteristike djece određene dobi i svakog djeteta
- zasnovano na definisanim ishodima učenja
- zasnovano na definisanim standardima i indikatorima kojima se definišu brojčane ocjene
- kontinuirano i zasnovano na praćenju i rezultatima praćenja
- podrazumijeva različite aspekte učenikovog razvoja i učenikove ličnosti
- odražava različitost pristupa u procesu učenja i podučavanja, te različitost u procesu praćenja i ocjenjivanja
- polazi od onog što dijete zna, može i što je njegova jaka strana
- oslanja se na učeničku mogućnost i slobodu samoprocjenjivanja
- uključuje sve učenike u proces ocjenjivanja
- uključuje informisanost učenika o očekivanjima
- ocjenjivanje podređeno važnim ciljevima
- pomaže u identifikaciji djece sa posebnim potrebama, nadarene i talentovane djece

Praćenje učeničkog napredovanja u odgojno-obrazovnom procesu i ocjenjivanje njegovih postignuća realizuje se u sigurnom i poticajnom okruženju.

Za praćenje napredovanja učenika i ocjenjivanja njegovih postignuća treba koristiti različite, kontekstu učenja i podučavanja i svakom učeniku prilagođene metode, tehnike, postupke i instrumente ocjenjivanja.

Segmenti učenikovog razvoja i rada koji bi trebali biti obuhvaćeni praćenjem i ocjenjivanjem:

- Učenikov doživljaj vlastite ličnosti
- Socijalne kompetencije učenika
- Emocionalni razvoj učenika
- Kognitivne sposobnosti učenika (percepcija, pažnja, pamćenje, mišljenje)
- Znanja učenika vezana za nastavne sadržaje u okviru nastavnog predmeta
- Motorički razvoj učenika
- Govorni razvoj učenika
- Odnos učenika prema radu i procesu učenja (radne navike, zainteresiranost, zalaganje,...)
- Odnos učenika prema drugim učenicima i nastavnicima
- Interesovanja učenika
- Posebnosti vezane za pojedino dijete vezane za druge segmente razvoja
- Druge segmente važne za stvaranje cjelovite i objektivne slike o učeniku

U procesu praćenja i ocjenjivanja neophono je mijenjati fokus praćenja i ocjenjivanja u skladu sa planiranim i definisanim ishodima učenja.

Važno je u procesu praćenja, opisnog i brojčanog ocjenjivanja:

- Znati šta je cilj praćenja opisnog ocjenjivanja učenikovog napretka i postignuća (kvalitetna povratna informacija učeniku, roditeljima, nastavniku, pokazatelj i osnova procesa planiranja,...)
- Usmjeriti se isključivo na učenika i njegova postignuća u učenju
- Upoređivati učenika isključivo sa njegovim inicijalnim, početnim znanjem, sposobnostima i definisanim ciljevima
- Zasnovati praćenje sa definisanim ishodima učenja
- Biti oprezan pri izricanju sudova, ocjena
- Pratiti, ocjenjivati segmente učenikovog rada, znanje, sposobnosti, vještine, stavove, vrijednosti, odnosno kompetencije **koje su podučavane**
- Opisne ocjene pisati u afirmativnom obliku
- Jasno formulisati rečenice pri opisnom ocjenjivanju
- Priroda i stručnost sadržaja opisne ocjene zavisi od toga «kome je namijenjena»

U kontekstu praćenja napredovanja učenika i opisnog ocjenjivanja njegovih postignuća važno je naglasiti neophodnost zasnivanja praćenja i opisnog ocjenjivanja, ali i planiranja nastavnog procesa na jasno definisanim ishodima učenja. U tom smislu, opis učenikovog postignuća piše se na osnovu definisanog ili definisanih ishoda učenja, tj. na osnovu praćenja učenikovog napretka nastavnik bilježi samo ono što je učenik savladao u smislu definisanog ili definisanih ishoda učenja. Opisom mogu biti obuhvaćeni različiti segmenti učenikovog

razvoja opisani konkretno i jasno, a relevantni za nastavni predmet i izgradnju cjelovite slike o učeniku.

U kontekstu praćenja i opisnog ocjenjivanja učenikovog napretka, kontinuirano vođenje portfolija svakog učenika usklađeno sa definisanim zahtjevima, predstavlja obavezu koju je potrebno ispoštovati.

Praćenje učenikovog napretka i ocjenjivanje (opisno i brojčano) postignuća učenika obavezno uskladiti sa Zakonom i podzakonskim aktima kojima se reguliše ovaj segment odgojno-obrazovnog rada u osnovnoj školi.

Prelazak u naredni razred

Ukoliko učenik ne uspijeva zadovoljiti minimalne standarde, škola je dužna izraditi individualni program nadoknađivanja zaostatka u učenju kako bi učenik ostvario definisani minimum.

Učenik zaključno sa četvrtim razredom osnovne škole ne ponavlja razred. U petom razredu učenik može biti upućen da polaže popravni ispit.

20. Institucije za podršku

1. Resorna ministarstva: Ministarstvo civilnih poslova, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta HNK-a
2. Pedagoški zavod/Zavod za školstvo
3. Centri za profesionalni razvoj i usavršavanje
4. Agencije
5. Univerziteti

VANNASTAVNE AKTIVNOSTI

Uloga i značaj

Vannastavne aktivnosti su važan segment života i rada u školi. Osnovno su obilježje savremene škole.

U vannastavnim aktivnostima moguće je prepoznati sklonosti djeteta, prije nego na nastavnom času, jer dijete, već svojim opredjeljenjem za određene sadržaje ukazuje na jake strane svoje ličnosti.

Mogućnost izbora je korak ka slobodi i izražavanju, u skladu sa mogućnostima i afinitetima. Hoće li to biti gluma, ples, pjevanje ili sviranje, otkrivanje pojedinosti o prirodi, proučavanje običaja, prikupljanje podataka o igrama koje su nekad bile popularne ili bavljenje ekologijom, ili možda uživanje u novim pričama i razgovorima o ispričanom, ili ... važan je izbor.

Međutim, mnogo važnije jeste da učenici prošire vidike i bogate svoju ličnost u svim segmentima njenog razvoja.

Zadaci:

- Povezivanje, proširivanje i produbljivanje znanja, vještina i navika stečenih u nastavi i vannastavnim aktivnostima;
- Usvajanje novih znanja, vještina i navika;
- Razvoj različitih segmenata učenikove ličnosti;
- Razvijanje interesovanja za društveno-koristan rad;
- Osposobljavanje za aktivnosti u slobodnom vremenu koje će biti u funkciji razvoja odgoja i obrazovanja, prevencije svih vrsta ovisnosti, zaštite i unapređivanja zdravlja.
- Osposobljavanje za aktivno učešće u društvenom životu i njegovom demokratskom razvoju;
- Podsticanje dječijeg stvaralaštva i kreativnosti;
- Osposobljavanje za komunikaciju, interakciju i kooperaciju sa drugima;
- Omogućavanje upoznavanja drugih i drugačijih;
- Uspostavljanje kvalitetnih interpersonalnih odnosa koji se, prije svega, temelje na međusobnom poštovanju, uvažavanju, toleranciji,...

Principi kao orijentir u kreiranju Plana i programa vannastavnih aktivnosti

1. Vannastavne aktivnosti su integralni dio odgojno-obrazovnog rada u osnovnoj školi i u funkciji su ostvarivanja globalnog cilja odgoja i obrazovanja.
2. Vannastavne aktivnosti se organizuju u skladu s interesovanjima, mogućnostima i dobrovoljnim opredjeljenjem učenika.
3. Planiranje, programiranje, pripremanje, organizacija i realizacija vannastavnih aktivnosti podrazumijevaju aktivno učešće učenika.

4. Vannastavne aktivnosti ne bi smjele, ni sadržajem, niti trajanjem, preopteretiti učenike.
5. One se ne bi smjele pretvoriti u bilo koju vrstu nastavnog rada.
6. Trajanje vannastavnih aktivnosti, njihovi sadržaji i koordinatori - voditelji, utvrđuju se Planom i programom vannastavnih aktivnosti koji se donosi na početku školske godine, a verificuje ga Nastavničko vijeće.
7. Ako se u okviru nekih vannastavnih aktivnosti ostvaruje i dobit, pravo je učenika da učestvuju u odlučivanju o njenoj namjeni i raspodjeli, pri čemu se isključuje novčano nagrađivanje učenika. U skladu s odgovarajućim propisima, škola je dužna da način korištenja tako ostvarenih sredstava regulira posebnim aktima.

U okviru vannastavnih aktivnosti u osnovnoj školi mogu biti zastupljene slijedeće oblasti:

- Vannastavne aktivnosti iz oblasti nauke;
- Vannastavne aktivnosti iz oblasti kulture i umjetnosti;
- Vannastavne aktivnosti iz oblasti tehnike;
- Vannastavne aktivnosti iz oblasti sporta;
- Vannastavne aktivnosti iz oblasti rada i proizvodnje;
- Vannastavne aktivnosti iz oblasti društvenog života i života zajednice;

Škola ima slobodu da uvede nove sekcije, u skladu s posebnostima sredine i interesima djece.

Plan vannastavnih aktivnosti trebalo bi da obuhvati:

- Broj sati vannastavnih aktivnosti koje će biti realizovane u toku školske godine
- Oblasti vannastavnih aktivnosti koje će biti zastupljene u osnovnoj školi

- Dan, sat i mjesto realizacije vannastavnih aktivnosti
- Imena koordinatora voditelja vannastavnih aktivnosti

S obzirom na činjenicu da je u jednoj školi nerealno očekivati da se jednaka pažnja posveti svim oblastima, potrebno je na početku školske godine uraditi detaljnu analizu i detaljno razmotriti u kojoj mjeri će pojedine oblasti biti zastupljene.

Od posebnog značaja je da se u Planu vannastavnih aktivnosti odredi dan, sat i mjesto gdje se one odvijaju.

Kada učenici i koordinatori-voditelji znaju da će se aktivnosti odvijati sedmično ili petnaestodnevno i koliko će one trajati, onda se oni mogu adekvatno pripremiti, bit će motivisani za aktivnost, što će značajno uticati na efekte u njihovom ostvarivanju.

Blagovremeno i tačno određivanje vremena, mjesta i trajanja aktivnosti ima svoju pedagošku vrijednost i zato ga treba obezbijediti već u Planu na početku školske godine.

Imenovanje koordinatora-voditelja vannastavnih aktivnosti vrši Nastavničko vijeće na početku školske godine i ono ne može biti rezultat licitiranja i dobrovoljnog opredjeljivanja nastavnika, nego izbora na osnovu unaprijed utvrđenih kriterija od strane najvišeg stručnog organa u osnovnoj školi.

Program vannastavnih aktivnosti trebalo bi da obuhvati:

- Vrste aktivnosti (sadržaja), u okviru svake oblasti;
- Ko bi trebalo da učestvuje u kreiranju i realizovanju Programa aktivnosti;
- Koje će organizacione forme aktivnosti biti zastupljene;
- Koje uvjete bi trebalo da obezbijedi osnovna škola da bi aktivnosti mogle biti realizovane (objekti-mjesta, namještaj, oprema, sredstva, materijal i slično);

Svaka oblast podrazumijeva niz konkretnih aktivnosti (sadržaja) za koje se škola opredjeljuje na početku školske godine, vodeći računa o primjerenosti aktivnosti uzrastu djece, njihovim mogućnostima, interesovanjima i potrebama, kao i kadrovskom potencijalu i uslovima kojima škola raspolaže.

U kreiranju programa i njihovoj realizaciji neophodno je obezbijediti učešće najšireg kruga zainteresiranih, prije svega, djece i njihovih roditelja, specijaliziranih stručnjaka različitog profila (pedagoga, psihologa, ljekara, umjetnika, sportista i dr.) koji se mogu angažirati na profesionalnoj i volonterskoj osnovi.

Škola će na početku školske godine, na osnovu usvojenog Plana i programa vannastavnih aktivnosti, poduzeti određene korake kako bi stavila na raspolaganje učenicima i koordinatorima-voditeljima sve raspoložive materijalne resurse. Materijale i resurse koji su neophodni, a koji ne postoje, škola će obezbijediti naknadno, u skladu sa mogućnostima i uz pomoć nadležnog Ministarstva.

Vannastavne aktivnosti je nužno organizovati na principu homogenih uzrasnih grupa. Samo se tada može postići istinska primjerenost sadržaja aktivnosti uzrastu, mogućnostima, interesovanjima i potrebama djece, a za većinu članova grupe, programi mogu predstavljati realno i optimalno opterećenje, što je osnov za ostvarivanje odgojno- obrazovnih efekata u ovome sektoru školskog života i rada. Ovim se postiže i još jedan efekt, a to je povezivanje

vannastavnih aktivnosti s nastavom i uopće sa životom u užoj i široj socijalnoj sredini.

Različita shvatanja vannastavnih aktivnosti i njihove funkcije u razvoju, odgoju i obrazovanju djece osnovnoškolskog uzrasta do sada, dovela su do dezorijentacije u ovom značajnom sektoru života i rada u osnovnoj školi.

Različita shvatanja, otpori, predrasude, pa i tradicionalna opterećenja, trebalo bi da budu podređena nastojanjima koja su izražena u Konceptiji devetogodišnjeg odgoja i obrazovanja i prevaziđena decidnim zahtjevima koji se tiču sticanja, razvijanja i usavršavanja profesionalne kompetentnosti svih onih koji su odgovorni za rezultate odgoja i obrazovanja u osnovnoj školi.

PRETPOSTAVKE ZA REALIZACIJU SVIH PROGRAMA	
Stručno osposobljen nastavnik	<ul style="list-style-type: none"> • Nastavnik koji razumije smisao promjena i koji vjeruje u mogućnosti učenja i edukacije • Nastavnik koji zna, umije i koji u prvi plan stavlja dječiju dobrobit; • Izbor načina rada u razredu koji obezbjeđuju učenički aktivitet i individualni razvoj; • Planiranje sadržaja rada u skladu s važnim faktorima (struktura odjeljenja, predznanja, definirani ciljevi, posebnosti lokalne sredine, tematski pristup pojedinim dijelovima programa)
Nove metode rada	<ul style="list-style-type: none"> • Fleksibilno poimanje artikulacije nastavnih časova
Sadržaji koji bitno utiču na kvalitet rada	<ul style="list-style-type: none"> • Udžbenici za učenike koji podrazumijevaju novija saznanja o djetetu i učenju, prateći radni materijali, priručnici za nastavnike, didaktički materijali
Prostor i ukupno okruženje u školi	<ul style="list-style-type: none"> • Adekvatno opremljen i uređen prostor (namještaj jednostavnih linija, bez oštih rubova, lijepo dizajniran, lagan, mobilan, koji dozvoljava promjene u kombinaciji i usklađivanje s brojem učenika u grupi, djeluje lijepo, primamljivo, vedro); • Roditelji i lokalna zajednica mogu obezbijediti pomoći podršku

Napomena:

Ukoliko se žele ostvariti zahtjevi kvalitetnog pristupa učenju i podučavanju u neposrednom nastavnom procesu, usklađeni sa reformskim procesima, broj učenika u odjeljenju ne može biti veći od 25 učenika. Učenici prvog razreda devetogodišnjeg osnovnog odgoja i obrazovanja ne mogu nastavni proces pratiti u kombinovanom odjeljenju, pa se, u skladu s tim, ne uključuju u kombinovana odjeljenja.

*U situacijama kada su pojedine sredine primorane na organizaciju rada u kombinovanim

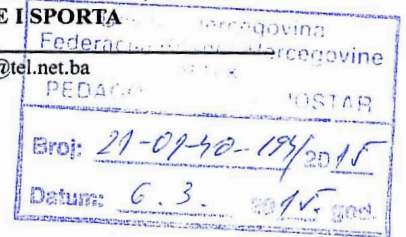
odjeljenjima treba primijeniti fleksibilniji raspored nastavnih časova. Primjera radi, učenike prvog razreda pozivamo ranije u školu, realizujemo sadržaje koji zahtijevaju direktnu komunikaciju, potom se uključuju učenici ostalih razreda.

21. Finansiranje

Poglavlje o finansiranju nije urađeno zbog toga što se odgojno-obrazovni rad u školama, uvažavajući autonomiju ustanove, najpravičnije može realizirati po modelu koji u osnovici ima učenika. Trezorski način poslovanja isključuje mogućnost finansiranja, odgojno-obrazovnih procesa i djelatnosti u cjelini, po učeniku.

Izvori

1. Reforma obrazovanja - poruka građanima BiH, Ministarstva obrazovanja u BiH u saradnji sa Međunarodnom zajednicom
2. Dokument (2003) - Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH (Službeni glasnik BiH 18/03)
3. Dokument (2003) - Srednjoročna razvojna strategija BiH (PRSP) 2003 – 2007. Vijeće ministara BiH, Vlada Federacija BiH, Vlada RS, Ured Koordinatora BiH za PRSP
4. Dokument (2003) - Zajednička strategija za modernizaciju osnovnog i općeg srednjeg obrazovanja u BiH, Bijeli papir, EC – TEAR, Srajevo BiH
5. Dokument (2003) - Nacrt izvještaja o djeci sa posebnim potrebama i problemi koji usporavaju njihovo potpuno uključivanje u redovni sistem obrazovanja; UNICEF – Radna grupa za inkluzivno obrazovanje u BiH
6. Dokument (2003) - Predškolski odgoj i obrazovanje u BiH; Kratak pregled stanja i strateški pravci razvoja; UNICEF – Radna grupa za reformu predškolskog odgoja i obrazovanja
7. Dokument (2003) - Strateški razvoj sistema stručnog usavršavanja i napredovanja nastavnika u BiH; UNESCO – Radna grupa za modernizaciju predškolskog, osnovnog i općeg srednjeg obrazovanja
8. Dokument (2003) - Program obuke stručnjaka za razvoj NPP-a: osnovno i opće srednje obrazovanje u BiH, Priručnik za obuku – faza 1, UNESCO IBE, seminar 1
9. Dokument (2000) - Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju HNK-a (Službene novine HNK-a broj 5/2000)
10. Dokument (2004) – Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju (Službene novine HNK-a 2004)

Ur.broj: 05-02-40-1310/14
Mostar, 26. 08. 2014. godine

Ministarstvo nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona, na osnovu člana 9. t. 3. Zakona o kantonalnim ministarstvima i drugim tijelima kantonalne uprave („Službene novine HNK“, broj: 4/98, 1/02, 4/07 i 2/13) i člana 34. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju («Službene novine HNK», broj: 5/00, 4/04, 5/04 i 1/11), a na prijedlog Pedagoškog zavoda Mostar broj: 21-02-40-984/12 od 24. 10. 2012. i prijedlog Zavoda za školstvo Mostar broj: 22-01-40-353/14 od 16. 7. 2014. godine, donosi

ODLUKU

o donošenju usuglašениh i na zajedničkoj jezgri utemeljenih nastavnih planova i programa za devetogodišnji osnovni odgoj i obrazovanje

I.

Ovom Odlukom donose se za devetogodišnji osnovni odgoj i obrazovanje na području Hercegovačko-neretvanskog kantona usuglašени i na zajedničkoj jezgri utemeljeni:

- Nastavni plan i program na bosanskom jeziku i
- Nastavni plan i program na hrvatskom jeziku.

II.

Nastavni planovi i programi iz tačke I. ove Odluke primjenjivat će se od školske 2014./2015. godine.

III.

Nastavni planovi i programi iz tačke I. ove Odluke sastavni su dijelovi ove Odluke.

IV.

Danom stupanja na snagu ove Odluke, prestaje važiti Odluka broj: 05-01-40-2309/12 od 30. 8. 2012. godine („Službene novine Hercegovačko-neretvanskog kantona“, broj: 8/2012).

V.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Hercegovačko-neretvanskog kantona“.

MINISTAR

Zlatko Hadžimerović

**NASTAVNI PLAN DEVETOGDIŠNJEG OSNOVNOG ODGOJA I OBRAZOVANJA
NA BOSANSKOM JEZIKU**

Nastavni predmeti		Broj nastavnih časova sedmično i godišnje po razredima								
A. OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
1.	Bosanski/hrvatski/srpski jezik i književnost	3 (102)	5 (175)	5 (175)	5 (175)	5 (175)	5 (175)	5 (175)	4 (140)	4 (132)
2.	Matematika	2 (68)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (132)
3.	Moja okolina/Priroda i društvo ¹	2 (68)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	3 (105)	-	-	-	-
4.	Likovna kultura	2 (68)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (33)
5.	Muzička kultura	2 (68)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (33)
6.	Tjelesni i zdravstveni odgoj	2 (68)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (66)
7.	Strani jezik I	-	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	3 (105)	3 (105)	3 (105)	3 (99)
8.	Biologija	-	-	-	-	-	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (66)
9.	Historija	-	-	-	-	-	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (66)
10.	Geografija	-	-	-	-	-	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (66)
11.	Informatika	-	-	-	-	-	1 (35)	1 (35)	-	-
12.	Tehnička kultura	-	-	-	-	-	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (33)
13.	Fizika	-	-	-	-	-	-	-	2 (70)	2 (66)
14.	Hemija	-	-	-	-	-	-	-	2 (70)	2 (66)
UKUPNO REDOVNE NASTAVE		<u>13</u>	<u>18</u>	<u>18</u>	<u>18</u>	<u>18</u>	<u>24</u>	<u>24</u>	<u>26</u>	<u>26</u>

¹ Riječ je o istom nastavnom predmetu koji se u prvom razredu zove "Moja okolina", a u drugom, trećem, četvrtom i petom razredu "Priroda i društvo"

B. OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI S PRAVOM IZBORA										
15.	Vjeronauka	2 (68)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (66)
16.	Strani jezik II	-	-	-	-	-	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (66)
C. IZBORNI PREDMETI										
18.	Informatika	-	-	-	-	-	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (33)
D. OSTALI OBLICI NEPOSRED. ODGOJ-OBRAZOVNOG RADA										
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
19.	Dopunska nastava	1 (34)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (33)
20.	Dodatni rad	1 (34)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (33)
21.	Vannastavne aktivnosti	1 (34)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (33)
22.	Čas razrednika	-	-	-	-	-	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (33)

NASTAVNI PLAN I PROGRAM
1. razred

**NASTAVNI PLAN ZA PRVI RAZRED
DEVETOGODIŠNJEG OSNOVNOG ODGOJA I OBRAZOVANJA**

Nastavni predmeti		SEDMIČNI BROJ	GODIŠNJI BROJ
A. OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI		Sedmični fond nastavnih sati	Godišnji fond nastavnih sati
1.	Bosanski/hrvatski/srpski jezik i književnost	3	102
2.	Matematika	2	68
3.	Strani jezik I	-	-
4.	Moja okolina	2	68
5.	Likovna kultura	2	68
6.	Muzička kultura	2	68
7.	Tjelesni i zdravstveni odgoj	2	68
UKUPNO REDOVNE NASTAVE		<u>13</u>	
B. OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI S PRAVOM IZBORA			
8.	Vjeronauka	2	68
C. OSTALI OBLICI NEPOSREDNOG ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA			
9.	Dopunska nastava	1	34
10.	Dodatni rad	1	34
11.	Vannastavne aktivnosti	1	34

**BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I
KNJIŽEVNOST**

BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Uloga i značaj

Jezik je važan činilac u razvoju svakog ljudskog bića. Ima posebno naglašenu informativnu i komunikativnu vrijednost, jer je zajednički za ljude koji žive u određenoj zajednici. Govor je aktivnost komunikacije pomoću jezika.

Razvoj dječijih govornih sposobnosti moguće je posmatrati u kontekstu usvajanja jezika. Govor se razvija govorom. Podsredstvom programskih sadržaja ovog nastavnog predmeta razvijamo jezičko osjećanje učenika, korektno vladanje rečenicom, razvijamo gramatičko-pravopisne aspekte i uvodimo ih u različite oblike usmenog i pismenog izražavanja.

Jezik ima obrazovnu, odgojnu, funkcionalnu, komunikacijsku funkciju, ali je i moćno sredstvo djelovanja na pojedinca, grupe i zajednicu u cjelini.

Na funkcionalnom nivou jezik i govor utiču na psihološke i lingvističke sposobnosti.

Govor je u osnovi komunikacije i ukupnog učenja. Stečena znanja, sposobnosti, vještine utiču na uspjeh u učenju i drugih nastavnih predmeta. Čitanje je sredstvo i metoda učenja. Nastavu čitanja i pisanja nužno je posmatrati u kontekstu ukupnog napredovanja učenika i posvećivati joj potrebnu pažnju kako bi stvarno uticala na osvježavanje smisla stalnog učenja. Čitanje i učenje su u osnovi komunikacije i sami su komunikacija. Samo pismen čovjek može djelovati efikasno, živjeti sa svrhom, radošću, punoćom i mudrošću.

Sadržaji književnosti pomažu učeniku da upozna i shvati društveni kontekst u kojem živi, pomaže da prepozna i njeguje univerzalne ljudske vrijednosti, razvija kod učenika ljubav prema kulturnoj baštini svog i drugih naroda.

Bosanski/hrvatski/srpski jezik i književnost kao nastavni predmet je sistem jezičkog i književnog znanja. Program nastave ovog predmeta uključuje sadržaje književnosti (književna djela, osnove teorije književnosti i samostalno, izvanškolsko čitanje), sadržaje gramatike, pravogovora i pravopisa, sadržaje usmenog i pismenog izražavanja, te sadržaje medijske kulture.

Važno je znati da nastava bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti jezika daje temeljna znanja iz jezika i književnosti, temeljnu pismenost u gramatičko-pravopisnom, stilskom, sadržajnom i kompozicijskom smislu.

C I L J nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u osnovnoj školi

Cilj nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u osnovnoj školi je usvajanje i usavršavanje početnog čitanja i pisanja, upotrebljavanje standardnog književnog jezika u govoru i pisanju i razvijanje jezičkog stvaralaštva. Upoznavanje i čuvanje kulturne baštine vlastitog i drugih naroda, upoznavanje i njegovanje univerzalnih ljudskih vrijednosti.

Z A D A C I nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u osnovnoj školi:

- savladavanje izražajnog čitanja, čitanja naglas i u sebi, savladavanje logičkog i kritičkog shvatanja pročitano teksta;
- postupno i sistematično ulaženje u jezičku strukturu i postepeno ovladavanje jezičkim standardom,
- razvijanje smisla i sposobnosti za govornu i pisanu komunikaciju;
- razvijanje sposobnosti samostalnog služenja knjigom;
- usavršavanje tehnike lijepog pisanja;
- navikavanje na redovno i kritičko praćenje dječije štampe, radija, televizije
- razvijanje stvaralačke mašte, stvaralačkog mišljenja;
- upoznavanje sa najvrijednijim književnim tekstovima i književnim djelima i njegovanje pozitivnog stava i doživljaja prema književnosti;
- razvijanje ljubavi prema kulturnoj baštini svih naroda, njegovanje duha međuljudske tolerancije i ravnopravnosti;
- razvijanje, njegovanje i podsticanje učeničkog literarnog izražavanja;
- razvijanje i njegovanje kompetencija važnih za izgradnju i njegovanje humanih međuljudskih odnosa
- razvijanje i njegovanje univerzalnih ljudskih vrijednosti.

**BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I
KNJIŽEVNOST**

1. razred

BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

(102 nastavna časa)

Z a d a c i nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u prvom razredu:

- razvijanje sposobnosti slušanja uzornog govora, čitanja i pripovijedanja;
- pravilan izgovor glasova, glasovnih skupova riječi i rečenica;
- uočavanje značenja riječi;
- razvijanje gramatički ispravnog govora;
- bogaćenje rječnika učenika;
- razvijanje jezičkog osjećaja učenika;
- usvajanje elemenata pismenosti;
- savladavanje tehnike pisanja;
- ščitavanje, čitanje i pisanje riječi, rečenica i kraćeg teksta;
- njegovanje tečnosti, jasnosti, precinosti i urednosti u pisanju i govoru;
- upoznavanje učenika sa najvrijednijim djelima iz usmene i pisane književnosti za djecu ovog uzrasta;
- poticanje i razvijanje jezičkog stvaralaštva učenika;
- razvijanje ljubavi prema knjizi i razvijanje čitalačkih navika;
- upoznavanje sa školskom bibliotekom i osposobljavanje za korištenje bibliotečkog fond;
- podsticanje i razvijanje stvaralačke mašte i stvaralačkog mišljenja;
- razvijanje i njegovanje kompetencija važnih za izgradnju i njegovanje humanih međuljudskih odnosa.

OSNOVNA NAČELA DIJALOŠKOG SPORAZUMIJEVANJA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Osnovna načela dijaloškog sporazumijevanja</p> <ul style="list-style-type: none"> -Definisanje pravila ponašanja u odjeljenju -Načini sporazumijevanja (rječju, zvukom, pokretom, dodirrom, slikom) - Razvijanje spremnosti za razgovor sa drugovima /drugaricama, učiteljem/učiteljicom - Pravila lijepog ponašanja i upotreba odgovarajućih izraza: -Kada i kako nekoga zamoliti za nešto -Kada i kako se nekome za nešto zahvaliti -Kada i kako se nekome izvinuti -Kada i kako se nekome obratiti sa poštovanjem -Oslovljavanje sa gospođa /gospodine -Kada i kako se nekome obratiti sa ti, odnosno persiranjem (upotreba zamjenice Vi u obraćanju) 	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i razumije pravila ponašanja u odjeljenju -Zna odgovarajuće pozdrave -Zna izraze lijepog ophođenja 	<ul style="list-style-type: none"> -Poštuje pravila ponašanja u odjeljenju -Koristi razičite načine sporazumijevanja -Koristi pozdrave u odgovarajućim situacijama -Koristi izraze lijepog ophođenja -Koristi zamjenicu Vi u odgovarajućim komunikacijskim situacijama 	<ul style="list-style-type: none"> -Ponaša se u skladu sa definisanim kulturnim normama 	<ul style="list-style-type: none"> Donošenje pravila ponašanja u učionici Sporazumijevanje rječju, zvukom, pokretom, dodirrom, slikom Njegovanje pravilne artikulacije, podsticanje učenika na slobodu komuniciranja Igre uloga Igre za vježbanje komunikacije Njegovanje uzornog govora Vježbe usmenog izražavanja

ISPITIVANJE INICIJALNOG ZNANJA I NIVOVA RAZVIJENOSTI SPOSOBNOSTI UČENIKA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Ispitivanje inicijalnog znanja i nivoa razvijenosti sposobnosti učenika</p> <p>-Ispitivanje sposobnosti svakog djeteta za govorno komuniciranje (bogatstvo rječnika, odstupanje od književnog jezika) - Ispitivanje nivoa govornog razvoja - Ispitivanje nivoa razvoja sitne motorike (rukovanje priborom za crtanje i pisanje,...) - Ispitivanje razvijenosti sluha i vida - Ispitivanje inicijalnog znanja pismenosti (prepoznavanje velikih i malih štampanih slova latinice, pisanje velikih štampanih slova, čitanje jednostavnijih riječi i rečenica štampanih velikim slovima,...)</p>				<p>Nastavnik u toku nastavnog procesa kontinuirano ispituje inicijalna znanja učenika, nivo razvijenih sposobnosti</p>

PRIPREMA ZA POČETNO PISANJE I ČITANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Priprema za početno pisanje i čitanje</p> <p>Izražavanje prostim potpunim rečenicama</p> <p>Šta čujem? Zvukovi i glasovi</p> <p>Različiti zvukovi (u učionici, na ulici, u parku, zvukovi koje proizvode različiti instrumenti) -Glasovi i zvukovi</p> <p>Šta vidim?</p> <p>-Predmeti i bića</p> <p>Od glasa do rečenice</p> <p>-Glas - slovo -Riječ - slog -Riječ - rečenica</p>	<p>-Prepoznaje i imenuje zvukove</p> <p>- Prepoznaje i imenuje glasove</p> <p>- Prepoznaje i imenuje predmete i bića</p> <p>-Imenuje slog, riječ, rečenicu</p> <p>-Zna da se riječ sastoji od glasova</p> <p>- Zna da se rečenica sastoji od riječi</p>	<p>-Mogu se slobodno izražavati potpunim prostim rečenicama</p> <p>-Mogu slušati izlaganje učenika, nastavnika, glumca, spikera</p> <p>-Razlikuje zvukove iz bliže okoline</p> <p>-Pravilno artikulira glasove</p> <p>-Određuje inicijalnu, medijalnu i finalnu poziciju glasa u riječi</p> <p>- Rastavlja riječ na glasove</p> <p>-Sastavlja glasove u riječi</p> <p>Sastavlja riječi u rečenice</p> <p>-Pravilno i smisljeno govori</p> <p>-Razlikuje i klasificira riječi koje označavaju predmete i bića (slika – riječ)</p>	<p>-Razvija svijest o važnosti pravilnog i smislenog govora</p>	<p>-Razgovor sa učenicima o sadržajima koji su im poznati, bliski i dragi (događaji u porodici, školi, bližoj okolini, priče za djecu, slikovnice,...)</p> <p>Igre zvukova (dijete okrenuto leđima prepoznaje glasove drugara)</p> <p>-Istraživanje zvukova (kucanje sata, cvrkut ptica, pucketanje prstima, zvukovi iz dvorišta, parka, šume,...) i njihovo oponašanje</p> <p>Kartice sa slikama :</p> <p>-odredi početni glas</p> <p>-odredi završni glas</p> <p>-odredi isti početni glas</p> <p>- odredi isti završni glas</p> <p>-Remi sa početnim glasom</p> <p>-Remi sa završnim glasom</p>

PRIPREMA ZA POČETNO PISANJE I ČITANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Pravilno držanje tijela pri pisanju</p> <p>Pravilno korištenje pribora za pisanje</p> <p>Orijentacija u odnosu na sebe: - lijevo/ desno; gore/ dole</p> <p>Orijentacija u prostoru: - lijevo,desno, gore, dole</p> <p>Orijentacija na papiru -pišemo s lijeva na desno, odozgo na dolje</p>	<p>-Zna i razumije važnost pravilnog držanja tijela pri pisanju</p> <p>-Zna i razumije važnost pravilnog korištenja pribora za pisanje</p> <p>-Zna da se tekst piše i čita s lijeva na desno</p>	<p>-Pravilno drži tijelo pri pisanju</p> <p>-Pravilno koristi pribor za pisanje</p> <p>-Orijentiše se u odnosu na sebe, u prostoru i na papiru</p>	<p>-Razvija samostalnost</p>	<p>-Slušanje, ponavljanje i učenje brojalica, pjesama sa rimomi i sl.</p> <p>-Jednostavne slikovne pitalice i sl.</p> <p>-Slušam , doživljavam, izražavam rječju ili pokretom</p> <p>-Imenovanje i klasifikacija predmeta i bića iz neposrednog okruženja</p> <p>-Igra orijentacije: -Gdje je predmet? -Igra „Slijedi me“ (skoči gore,čučni dole,korak lijevo,korak desno...)</p> <p>-Orijentacija u učionici: Gdje je...?</p> <p>- Igra orijentacija na papiru (nacrtaj crveni krug gore, nacrtaj plavi krug dole, nacrtaj žuti krug lijevo...)</p> <p>- Povuci liniju od početka do kraja lista</p>

PRIPREMA ZA POČETNO PISANJE I ČITANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<ul style="list-style-type: none"> - predvježbe za pisanje lijevo/desno — — - predvježbe za pisanje gore/dole - predvježbe za pisanje ///// - predvježbe za pisanje Λ Λ Λ Λ - predvježbe za pisanje ~ ~ ~ - predvježbe za pisanje XXXX - grafomotoričke vježbe 		<ul style="list-style-type: none"> -Može napisati elemente slova - Piše s lijeva na desno; odozgo na dolje 		<ul style="list-style-type: none"> - Pišemo po zraku, u slobodnom prostoru, na tabli, na chartu, na velikim listovima papira, na malim listovima papira, u linije -Crtanje štapićima, čačkalicama po plastelinu

PRIPREMA ZA POČETNO PISANJE I ČITANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<ul style="list-style-type: none"> - predvježbe za pisanje oooo - predvježbe za vježbe — — 				
<p>Upoznavanje sa pisanim tekstom (tekst sastavljen od slikovnog i tekstualnog dijela napisan velikim štampanim slovima)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Prepoznaje slovo kao znak za određeni glas - Prepoznaje slova i neke riječi (globalno čitanje) -Prepoznaje i razlikuje slikovni i tekstualni dio 	<ul style="list-style-type: none"> -Može uočiti ista slova u riječi, riječima i tekstu -Može prepoznati svoje ime u pisanoj formi -Može uočiti različite glasove i slova u parovima sličnih riječi -Može uočiti i razlikovati slovo koje mijenja značenje riječi -Može pratiti glasno čitani tekst i uporedo “čitati” tekst na osnovu ilustracija 		<ul style="list-style-type: none"> -Zaokružujemo ista slova u datoj riječi, riječima i kraćem tekstu - Igra: kartice sa ilustracijama (npr.kos/ nos; juha/ muha) -Djeca uočavaju različite glasove na ilustracijama - Djeca uočavaju slovo koje mijenja značenje riječi na slovnim karticama (muha/juha) -Glasno čitanje; učiteljica čita učenicima -Prate glasno čitani tekst uz pomoć ilustracija (slikovnice)

PRIPREMA ZA POČETNO PISANJE I ČITANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
				<p>-“Čitanje” na osnovu ilustracija (slikovnice, priče u slikama)</p> <p>-Učenici samostalno stvaraju slikovni tekst: (Crtaju ili izrezuju slike iz časopisa vezane za teme o kojima razgovaraju)</p> <p>-Učenici učestvuju u glasnom čitanju (učiteljica i učenici zajedno čitaju)</p>

POČETNO PISANJE I ČITANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Usvajanje velikih i malih štampanih slova latinice</p> <p>Usvajanje čitanja i pisanja</p>	<p>-Prepoznaju i imenuju velika i mala štampana slova latinice</p>	<p>-Pišu velika i mala štampana slova latinice</p> <p>-Piše riječi, rečenice i kraći tekst</p> <p>-Ščitava riječi, rečenice i kraći tekst</p> <p>-Čita naglas riječi, rečenice i kraći tekst</p> <p>-Razumije pročitane riječ, rečenicu i kraći tekst</p>	<p>-Razvija svijest o značaju pismenosti</p> <p>-Razvija pozitivan stav prema pisanju</p>	<p>-Prepisivanje riječi, rečenica, kratkog teksta</p> <p>-Samostalno sastavljanje rečenica</p> <p>-Dopunjavanje rečenica</p> <p>-Diktati</p>

KNJIŽEVNOST				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Književnost G. Vitez: <i>Prepelica</i> N.Kapidžić-Hadžić: <i>Baka čisti put</i> V. Parun: <i>Uspavanka za ježa</i> Z. Hubijar: <i>Zeko i djeca</i> G. Tartalja <i>Kratkotrajna škola</i> Narodna priča: <i>Zekina kućica</i> B. Letić-Fabri: <i>Jesen</i> <i>Žute cipele</i> <i>Lav i miš</i> <i>Maša u šumi</i> <i>Razgovor u travi</i> <i>Crvenkapica i mine</i> -Priča -Pjesma -Lik u priči -Pozitivni i negativni književni likovi	-Zna formu priče -Uočava glavni lik -Zna formu pjesme	-Može slušati i pratiti glasno čitanje učitelja i učiteljice -Razlikuje priču od pjesme	-Razvija svijest o vrijednosti književnih tekstova -Razvija pozitivan stav o književnim tekstovima -Razvija svijest o dobrim i lošim postupcima likova	- Učenici ponavljaju priču onako kako su je čuli -Zajedničko “čitanje “ priče -Učenici sami „čitaju“ priču naglas - Razgovor o najbitnijim podacima o tekstu - Razgovor o likovima i njihovim postupcima (učenici uočavaju sličnosti i razlike između sebe i književnog lika,...) -Igre empatije u odnosu na lik iz teksta -Upoređivanje poznatih priča i pjesama

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

U prvom razredu osnovne škole pažnja je usmjerena na razvoj govora i usmenog izražavanja, predvježbe za čitanje, ščitavanje, čitanje, razumijevanje pročitanog. Elementi svih prethodno navedenih područja uključeni su u programske sadržaje, ali bez naznačenih obaveza u pojmovnom smislu. Riječ je o šestogodišnjem djetetu koje vlada rečenicom s približnom strukturom rečenice odraslih. Ovladalo je govorom i sistemom pravila bez poznavanja pravila. Savladana je većina padeža, predstoji usvajanje “finijih aspekata jezičkog sistema”. Oponaša s uspjehom ljude, životinje, bliska mu je dramska imitacija i aktivnosti koje podrazumijevaju promjenu, dinamiku. Sasvim je svjesno okruženja koje je bilo u njegovom iskustvu, ali će polaskom u školu u njegov život ući u potpuno novi svijet i novi načini postavljanja zahtjeva.

Dijete će govorom u usmenoj formi izražavati misli i osjećaje, raspoloženja i poručivati. Posredstvom govora ono traži mjesto u grupi i načine integriranja, odobrava ili se suprotstavlja. Govorom, jednostavno komunicira. U oblikovanju komunikacijskog sadržaja važni su: pravilnost, jasnoća, fluentnost, ali i efektivnost izražavanja. U osnovi je ovakvog izražavanja adekvatan izbor riječi, strukturiranje rečenice, gramatička pravilnost, ukupna artikulacija i organizacija.

Uspješna komunikacija je načelo cjelokupnog rada u školi i snalaženja u životu. Ta nova situacija traži komunikacioni kontekst, komunikacijske situacije i adaptacioni okvir. S tim treba računati. Prvi mjesec je mjesec snalaženja, traženja sebe među drugima i s drugima. To vrijedi za sve nastavne predmete i obaveze u njima. Zato je moguće planiranjem sadržaja uspostaviti tematske krugove, obezbijediti međusobno prožimanje, ali ne i preklapanje sadržaja.

Od prvog dana nastavnik će koristiti dječiju radoznalost, otvorenost, dinamičnost i usmjeravati ukupnu aktivnost prema novim spoznajama i drugim segmentima koji su sastavni dijelovi programa. Dijete oponaša nastavnika, spontano usvaja lekseme iz nastavnikovog govora. Za sve vidove slušanja važan je sadržaj, priča i način pričanja, prezentacije i uživanje u situaciju.

Djetetu je bliska igra. Na ovom je uzrastu važno imati u vidu da je mnoge sadržaje moguće realizovati u igri i kroz igru. Igra je u funkciji ostvarivanja nastavnih ciljeva. Nastavnik bi morao razumijevati smisao svih aktivnosti, a ne prihvatati slijepo bilo čije sugestije. Dijete zna i može veoma pažljivo slušati pod uslovom da je nastavnikova priča živa i zanimljiva. Igra ne smije biti sama sebi svrha. Dijete se veoma lijepo igra i bez nas.

U uslovima školskog učenja na jednoj su strani učenici, na drugoj sadržaji. Između su načini posredovanja. Igra je sredstvo i metoda pri ostvarivanju odgojno-obrazovnih ciljeva. A u igri su primjenjive sve nastavne metode, ali u kombinaciji: pričanje i objašnjavanje, metode koje podrazumijevaju upotrebu teksta, ilustracija, kao i specifične metode (globalna, glasovna, analitičko-sintetička, kombinovana).

Važno je da učenici **ne usvajaju** pravila i definicije. Na bazi slušanja formira se osjećaj za pravilnost, normu, standard.

U učenju su važna emocionalna stanja. Prisustvo ili odsustvo ljubavi i razumijevanja, strah i napetost mogu usporiti ili ubrzati govorni razvoj i dovesti do napretka, ili izazvati teškoće.

Ako dijete nema razvijenu glasovnu osjetljivost, ako zamjenjuje glasove, dodaje,

izostavlja, ili ima drugi problem, nastavnik će strpljivim i upornim radom pokušati otklanjati smetnje. Važno je da ne „osvješčuje“ teškoću kao takvu. Nastavnik ne smije pokazivati zabrinutost zbog usporenog napredovanja učenika.

U prvom polugodištu učenici ne usvajaju slova i čitanje. To je vrijeme predviđeno za govorni razvoj. Nastavnik će koristiti oblike izražavanja i vježbe primjerene šestogodišnjem djetetu (pričanje na osnovu detaljnih pitanja, opisivanje na nivou opažanja svojstava predmeta i bića, uz angažovanje svih čula, razgovor, pa i raspravljanje o pitanjima koja su njima važna, pričanje o sadržaju slika.). Glasovna analiza je jedan od fokusa nastavnog procesa u prvom polugodištu.

Nastavnik ne treba da zahtijeva od djeteta da preslikavaju grafičke strukture slova jer je to besmislena aktivnost. Motoriku šake djeteta može vježbati na smislenim sadržajima. U drugom polugodištu nastavnik uključuje slovo kao znak. Treba imati na umu činjenicu da je učenje socio-kulturni, ali i kognitivni i krajnje lični fenomen. Ta saznanja treba usmjeriti prema individualizaciji ukupnog rada.

Važno je nastavne sadržaje i nastavne aktivnosti individualizirati, odnosno prilagoditi ih sposobnostima i mogućnostima, potrebama učenika i njihovom stilu učenja.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti mogu izvoditi **učitelji*** / **nastavnici** / **profesori razredne nastave**.

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

MATEMATIKA

M A T E M A T I K A

Uloga i značaj

Nastavni predmet Matematika, posebno danas, u eri dinamičnog naučnog i tehničko-tehnološkog razvoja, te opće kompjuterizacije, ima bitnu ulogu u odgoju i obrazovanju mlade generacije i njenom pripremanju za budući život i rad. Nastava matematike predstavlja glavni segment cjelokupnog općeg obrazovanja i temelj razvoja cjelovite ličnosti učenika jer daje značajan doprinos u sveukupnim učeničkim postignućima (obrazovnim, odgojnim i funkcionalnim).

Obrazovna uloga sastoji se u usvajanju programom propisanih matematičkih sadržaja; funkcionalna se ogleda u njenom velikom uticaju na razvoj općih kognitivnih sposobnosti (pamćenja, pažnje, rasuđivanja, logičkog, stvaralačkog i kreativnog mišljenja...), a odgojna uloga se ogleda u njenom uticaju na razvoj pozitivnih crta učeničke ličnosti (tačnost, preciznost, urednost, upornost).

Matematički nastavni saržaji zbog svoje egzaktnosti i logičke strukture upravo pogoduju razvoju kognitivnih i stvaralačkih sposobnosti učenika, kao i razvoju gore navedenih pozitivnih crta ličnosti, te pomažu pri izučavanju drugih nastavnih predmeta.

C I L J nastave matematike u osnovnoj školi

Cilj nastave matematike u osnovnoj školi jeste da učenici usvoje osnovna matematička znanja potrebna za razumijevanje pojava i zakonitosti u prirodi, potpuno savladaju osnovne elemente matematičkog jezika i terminologije, razviju sposobnosti izražavanja općih matematičkih pojmova, razvijaju sposobnosti viših nivoa mišljenja, odnosno apstraktnog, kritičkog mišljenja i logičkog zaključivanja, razviju navike za samostalan rad, odgovornost prema sebi, drugima, prema radu i obavezama, tačnost, preciznost, urednost, sistematičnosti i konciznost u pismenom i usmenom izražavanju, razviju kompetencije potrebne za izgradnju humanih međuljudskih odnosa i njegovanja ljudskih vrijednosti kako bi se osposobili za nastavak obrazovanja i primjenu usvajanih znanja u svakodnevnom životu, u praksi i radu savremenog društva.

Z A D A C I nastave matematike u osnovnoj školi:

- Procjenjivanje i razumijevanje kvantitativnih i prostornih odnosa i zakonitosti o različitim pojavama u prirodi i društvu,
- Usvajanje elementarne matematičke kulture neophodne za shvatanje uloge i uspješne primjene matematike u različitim oblastima djelatnosti čovjeka, te za uspješan nastavak obrazovanja i uključivanja u proces rada;
- Čitanje i razumijevanje matematičkih tekstova i simbolike različitih nivoa složenosti i strukture;
- Razvijanje sposobnosti za posmatranje, zapažanje, kreativno i apstraktno mišljenje i zaključivanje;

- Razvijanje trajnje radoznalosti, interesovanja i motivacije u sticanju matematičkih znanja i izgrađivanja pozitivnog stava prema matematici;
- Savladavanje osnovnih matematičkih simbola i njihove primjene;
- Razvijanje i njegovanje kulturnih i radnih navika, estetskih i etičkih vrijednosti;
- Korištenje znanja stečenih u nastavi drugih nastavnih predmeta i iskustava svakodnevnog života u svom matematičkom obrazovanju;
- Sticanje i razvijanje sposobnosti i navika za uspješno korištenje različitih izvora znanja;
- Razvijanje kompetencija potrebnih za izgradnju, razvijanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa i ljudskih vrijednosti.

M A T E M A T I K A
1. razred

MATEMATIKA

(68 nastavnih časova)

Z A D A C I nastave matematike u prvom razredu su:

- Sistematizovanje, korigovanje i omogućavanje odgovarajućeg matematičkog razvoja svakom pojedinačnom učeniku;
- Osposobljavanje učenika da uočava i pravilno imenuje različite predmete, da otkriva njihova pojedinačna obilježja (boja, namjena, veličina, brojnost, oblik) i da na toj osnovi vrši klasifikacije;
- Osposobljavanje učenika da otkrivaju relacije među predmetima s obzirom na njihovu boju, veličinu, dužinu, visinu, širinu, debljinu i oblik, kao i da te relacije pravilno govorno i grafički iskazuju;
- Upoznavanje i osposobljavanje učenika da određuju osnovne i relativne položaje predmeta, da predmete stavljaju u zadani položaj, da otkrivaju odgovarajuće relacije i njihova svojstva;
- Osposobljavanje učenika da vrše nizanje predmeta s obzirom na njihovu veličinu, dužinu, visinu, širinu i da uoče reverzibilnost niza;
- Upoznavanje učenika sa nastankom linije;
- Osposobljavanje učenika za upoznavanje i razlikovanje prave i krive linije, otvorene i zatvorene linije i njihovo crtanje, kao i sa tačkom kao presjekom linija;
- Uočavanje i imenovanje raznih primjera skupova, određivanje skupova imenovanjem njihovih elemenata i iskazivanjem zajedničkog obilježja i klasifikacija skupova s obzirom na njihovu brojnost;
- Upoznavanje skupa brojeva do 10;
- Osposobljavanje učenika da upoređuju brojeve u skupu brojeva do 10;
- Upoznavanje učenika sa pojmom sabiranja i oduzimanja u skupu brojeva do 10;
- Osposobljavanje učenika da zapisuju sabiranje i oduzimanje;
- Upoznavanje učenika sa povezanošću sabiranja i oduzimanja;
- Upoznavanje učenika sa zamjenom mjesta brojevima u sabiranju i primjenom u svakodnevnom računanju;
- Osposobljavanje učenika za vizuelno posmatranje i imenovanje predmeta oblika kocke, kvadra, valjka, kugle, kupe i piramide;
- Osposobljavanje učenika za uočavanje i imenovanje ravnih i zakrivljenih površi;
- Osposobljavanje učenika za mjerenje odgovarajućim mjernim jedinicama (rukom, šakom, pedljem, olovkom...) i zapisivanje rezultata mjerenja u tabele;
- Osposobljavanje učenika za procjenjivanje rezultata mjerenja i upoređivanje dobivenih rezultata;

UPOREĐIVANJE, PROCJENJIVANJE I MJERENJE VELIČINE PREDMETA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p align="center">Upoređivanje, procjenjivanje i mjerenje veličine predmeta</p> <p>-Upoređivanje predmeta po boji, dužini (duljini), visini, širini, debljini</p> <p>- Odnosi među predmetima: veći-manji, niži – viši, deblji – tanji, jednaki</p>	<p>- Uočava, posmatra i imenuje predmete iz neposredne okoline</p> <p>- Imenuje boje predmeta</p> <p>-Imenuje odnose među predmetima: viši, niži, najviši, najniži...</p> <p>-Imenuje položaj predmeta: koso, uspravno, vodoravno; gore, dole, ispred – iza,...</p> <p>- Zna da predmete mjerimo drugim predmetima</p>	<p>-Otkriva različite i zajedničke osobine predmeta</p> <p>-Može naći zajedničko ime za više različitih predmeta na osnovu zajedničkog obilježja</p> <p>-Klasifikuje predmete na osnovu obilježja</p> <p>-Uočava međusobni odnos predmeta (upoređuje predmete po boji, veličini, dužini, visini, širini, debljini)</p> <p>-Reda predmete po veličini, dužini, visini, širini, debljini</p> <p>-Koristi odgovarajuće izraze da opiše odnose (veće-manje; duže-kraće; više/ niže; šire-uže; deblje-tanje)</p>	<p>- Slijedi jednostavnu uputu</p> <p>-Slijedi složenu uputu</p> <p>-Odvažno u otkrivanju novog</p>	<p>-Grupisanje predmeta: Šta je iste boje? Zaokruži veliko; Nacrtaj isto</p> <p>-Igra: Vjetar puše</p> <p>-Formiranje kolone po visini</p> <p>-Redanje stvarnih predmeta po određenom kriteriju (od najvišeg do najnižeg i obratno...)</p> <p>-Igre pogađanja (boja)</p> <p>-Igre sa davanjem verbalnih uputa (Pronađi skriveni predmet)</p> <p>-Igre nizanja i paterni</p> <p>-Igre: Stavi knjigu u kosi položaj...</p> <p>-Igra: Izmjeri, prebroj i nacrtaj koliko je zrna graha duga teka...</p>

UPOREĐIVANJE, PROCJENJIVANJE I MJERENJE VELIČINE PREDMETA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Položaji predmeta: blizu, daleko, gore, dolje, lijevo, desno, ispred-između- iza, ispod- iznad, unutra -van - na, uspravno-koso-vodoravno</p> <p>Mjerenje veličina</p>	<p>-Zna šta je blizu, daleko, gore, dole,...</p> <p>-Zna da mjeriti znači upoređivati</p>	<p>-Niže predmete s obzirom na njihovu: boju, veličinu, dužinu, visinu, širinu i debljinu i otkriva reverzibilnost niza</p> <p>-Može staviti predmet u dati položaj (blizu, daleko, gore, dolje, lijevo, desno, ispred-između- iza, ispod-iznad, unutra -van - na, uspravno- koso-vodoravno)</p> <p>-Mjeri uz korištenje konkretnog didaktičkog materijala: olovka, zrno graha, stopa, korak, pedalj...</p>	<p>-Samostalnost u radu</p> <p>-Preciznost i tačnost u radu</p>	<p><i>Napomena: Djeca relativno lako uočavaju i prepoznaju odnose, ali često griješe u pravilnoj upotrebi odgovarajućih izraza, pa tome treba posvetiti pažnju i vrijeme. Na primjer: za odnos više –niže, koriste riječi manje – veće</i></p>

PREDMETI OBLIKA LOPTE (KUGLE), KOCKE, KVADRA, VALJKA, KUPE I PIRAMIDE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Predmeti oblika lopte (kugle), kocke, kvadra, valjka i piramide</p> <p>Predmeti oblika lopte, kocke, kvadra, valjka, kupe i piramide</p> <p>-upoznavanje predmeta</p> <p>-imenovanje oblika</p> <p>-uočavanje sličnosti i razlika</p>	<p>-Zna da se predmeti kotrljaju ili klize</p> <p>-Zna da predmeti mogu biti obli i rogljasti</p> <p>- Vizuelno posmatra, imenuje i razlikuje predmete oblika kocke, kvadra,...</p> <p>-Prepoznaje i imenuje loptu, valjak, kocku, kvadar, kupu i piramidu</p> <p>-Zapaža sličnosti i različitosti predmeta iz neposrednog okruženja sa geometrijskim</p> <p>-Prepoznaje i pokazuje plohu</p> <p>-Zna da je ploha(površ ili lice) granica kocke, kvadra...</p> <p>-Imenuje plohe koje omeđuju kocku, kvadar, valjak</p>	<p>-Vizuelno i osjetom dodira prepoznaje modele</p> <p>-Razlikuje i klasifikuje oble i rogljaste predmete</p> <p>-Uočava sličnosti među predmetima i razlike među njima</p> <p>-Razlikuje i klasifikuje predmete oblika lopte, kocke, kvadra, valjka, piramide</p> <p>-Uočava i stvara nizove predmeta različitog oblika, ploha i uočava reverzibilnost niza</p>	<p>-Želi da radi i uči</p> <p>-Poštuje pravila</p>	<p>-Pronalaženje predmeta u neposrednoj okolini (cijev je oblika valjka)</p> <p>-Izrada predmeta od plastelina (lopta, valjak...)</p> <p>-Igra: Bingo – predmeti oblika</p> <p><i>Napomena:</i></p> <p><i>Djecu osposobljavamo da mogu vizuelno prepoznati i imenovati predmete oblika lopte, kocke, kvadra, valjka, piramide i kupe. Vizuelno prepoznavanje teče brzo, a imenovanju treba dati dovoljno prostora i vremena da bi se ostvarila koherencija prepoznavanja i imenovanja.</i></p>

RAVNE I ZAKRIVLJENE PLOHE (POVRŠI), LIKOVI I LINIJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Ravne i zakrivljene plohe (površ), likovi i linije</p> <p>Likovi oblika kruga, trougla, pravougaonika i kvadrata</p> <p>Otvorene i zatvorene linije;</p> <p>Prave i krive linije</p> <p>Unutrašnjost i spoljašnjost</p> <p>Unutra - na - izvan</p> <p>Tačke kao presjeci linija (sjecišta)</p>	<p>-Uočava plohe (površ) predmeta</p> <p>-Prepoznaje i imenuje likove (površ): krug, trougao, kvadrat, pravougaonik</p> <p>- Uočava i imenuje liniju</p> <p>-Imenuje pravu i krivu liniju</p> <p>-Imenuje otvorenu i zatvorenu liniju</p> <p>-Zna da je tačka presjek linija</p> <p>-Zna šta je unutrašnjost, a šta spoljašnjost zatvorene linije</p> <p>-Identifikuje i označava tačke gdje se linije presjecaju</p> <p>-Razlikuje prave i krive liniju</p>	<p>-Razlikuje površi (ravne i zakrivljene)</p> <p>-Razlikuje i klasifikuje likove krug, trougao, kvadrat, pravougaonik</p> <p>-Uočava i stvara nizove od likova</p> <p>-Može odrediti unutrašnjost i spoljašnjost na konkretnim predmetima</p> <p>-Stavlja predmete u položaj: unutar, izvan, na</p> <p>-Crta pravu i krivu liniju</p> <p>-Zatvara otvorenu liniju (i obrnuto)</p> <p>-Može označiti tačku</p> <p>-Grafički prikazuje likove, linije</p>	<p>-Razvija sposobnost komunikacije</p> <p>-Vrednuje lični rad</p> <p>-Vrednuje rad drugih učenika po utvrđenom kriteriju</p>	<p>-Igra: Bingo likovi</p> <p>-Stvaranje paterna likova</p> <p>-Igre: Otvoreno-zatvoreno, unutrašnjost, spoljašnjost</p> <p>-Igre rezanja i slaganja likova od papira</p> <p>-Moje slovo (linija, tačka, likovi)</p> <p>Napomena:</p> <p><i>Prostornu lokaciju predmeta treba objašnjavati stavljajući određene predmete unutar, odnosno izvan određenog prostora.</i></p> <p><i>Povezati sa svakodnevnim životnim situacijama putnici u autobusu, stvari u ladici , u torbi...</i></p>

SKUPOVI, BROJEVI, RELACIJE I OPERACIJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Skupovi, brojevi, relacije i operacije</p> <p>Primjeri skupova, označavanje</p> <p>Članovi skupa</p> <p>Pridruživanje elemenata dvaju skupova</p> <p>Brojnost skupova</p>	<p>-Imenuje skup predmeta prema istoj osobini</p> <p>-Imenuje predmet koji ne pripada skupu</p> <p>-Imenuje elemente i naziv skupa</p> <p>-Određuje brojnost skupa brojanjem</p>	<p>-Uočava i zaključuje zajedničku osobinu više predmeta</p> <p>-Otkriva osobinu po kojoj su razvrstani predmeti</p> <p>-Klasifikuje predmete prema jednoj osobini (boji, obliku, veličini, na osnovu materijala od kojeg su napravljeni,...)</p> <p>-Označava skup</p> <p>-Može odrediti predmet koji ne pripada skupu</p> <p>-Prikazuje razvrstavanje predmeta pomoću crteža</p> <p>-Sparuje, pridružuje jedan na jedan (stolice i djecu u učionici...)</p> <p>-Upoznaje, govorno obrazlaže i primjenjuje odnose :</p> <p>više – (u smislu brojnije)</p> <p>manje – (manje brojno)</p> <p>jednako – (jednakobrojno)</p>	<p>- Radi u paru, rjeđe u maloj grupi</p> <p>-Osposobljen za samostalan rad</p>	<p>-Klasifikacija predmeta prema jednoj osobini</p> <p>-Prikaz razvrstavanja predmeta pomoću crteža</p> <p>-Sparivanje (pridružite jedan na jedan, stolice i djecu u učionici...)</p> <p><i>Pridruživanje „jedan na jedan“ je aktivnost izuzetno bitna za formiranje pojma broja i na osnovu tih aktivnost uvodimo pojmove jednako, više od, manje od...</i></p> <p>Prilika za sparivanje javljaju se u: -igri (stavite autić u svaku garažu); pričama (stolica, tanjir za svakog među u priči Zlatokosa i tri medvjeda...);u svakodnevnim aktivnostima</p>

SKUPOVI, BROJEVI, RELACIJE I OPERACIJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Brojevi od 1-3</p> <p>Upoređivanje brojeva ($>$, $<$, $=$, $)$</p> <p>Brojevi 4 i 5</p> <p>Prethodnik i sljedbenik, opadajući i rastući brojni niz</p> <p>Redni brojevi od 1-5</p> <p>Sabiranje i oduzimanje</p> <p>Broj 0</p> <p>Brojevi od 6-9.</p> <p>Cifre (znamenke) od 0-9</p> <p>Broj 10</p> <p>Redni brojevi od 6-10</p> <p>Upoređivanje brojeva od 0-10</p>	<p>-Imenuje brojeve u skupu brojeva do 10</p> <p>- Imenuje prethodnik i sljedbenik broja</p> <p>- Imenuje znakove „$<$“, „$>$“, „$=$“ i zna njihovo značenje</p> <p>-Prepoznaje i imenuje brojnu liniju</p> <p>-Identificira prethodnik i sljedbenik, slikovito prikazuje na brojnoj liniji (u brojnom nizu)</p> <p>-Zna šta je sabiranje i znak za sabiranje „$+$“</p> <p>-Zna šta je oduzimanje i znak za oduzimanje „$-$“</p> <p>-Zna i razumije da brojevi u sabiranju mogu mijenjati mjesta</p> <p>-Zna i imenuje redne brojeve prve desetice</p> <p>-Zna da je desetica skup od 10 jedinica</p>	<p>-Čita i piše brojeve od 0-10</p> <p>-Upoređuje brojeve od 0-10</p> <p>-Može predstaviti brojni niz do 10</p> <p>-Predstavlja odnos između dva broja koristeći znakove „$<$“, „$>$“, „$=$“</p> <p>-Rastavlja i sastavlja brojeve u skupu brojeva do 10</p> <p>-Sabira i oduzima u skupu brojeva do 10 uz pomoć konkretnog materijala ili bez konkretnog materijala</p> <p>-Na osnovu grafičkog prikaza ili slike osmišljava i rješava zadatak (matematička priča)</p> <p>-Čita i piše redne brojeve prve desetice</p>	<p>-Prati naloge jednostavne i složene</p> <p>-Samostalno i uporno rješava zadatke</p>	<p>-Igre rastavljanja i sastavljanja skupova</p> <p>-Matematički štrik</p> <p>-Igre dopunjavanja skupova</p> <p>-Igre redoslijeda</p> <p>-Igre upoređivanja</p> <p><i>Napomena:</i></p> <p><i>Govorno obrazlaganje odnosa među skupovima važan je korak u shvatanju apstrakcije kao što su odnosi među brojevima.</i></p> <p><i>Formiranje pojma broja, formiranje brojnog niza, sabiranje i oduzimanje učiti i vježbati pomoću konkretnog materijala.</i></p>

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

U nastavi matematike smatramo kao najidealniju kombinaciju tradicionalnih i savremenih metoda i oblika rada. Zagovaramo tzv. kognitivistički pristup koji podrazumijeva razvijanje konceptualnih znanja i smisleno usvajanje kognitivnih shema (konceptata), umjesto dosadašnjeg asocijativnog pristupa koji insistira na vježbanju (usvajanju) postupaka. Sadržaje iz matematike treba tematski povezivati s nastavom drugih predmeta. Uvažavajući individualne sposobnosti učenika, u nastavi matematike primjenjivati diferencirani pristup izboru sadržaja i načina rada.

Nastavom matematike u prvom razredu počinje sistematsko matematičko odgajanje i obrazovanju školskih početnika. Usvajanjem matematičkog gradiva razvijaju se učeničke psihičke, posebno intelektualne sposobnosti, stižu se osnovni matematički pojmovi i izgrađuju osnovne računске tehnike. Učenici u ovom razdoblju donose velike individualne razlike u matematičkoj razvijenosti. Nastojte spoznati obim i dubinu tih razlika, kako biste onim razvijenijim omogućili matematički razvoj, a onim koji su u tome manje napredovali pomozite da nadoknade nedostatke u matematičkoj razvijenosti kako bi uspješno učestvovali u nastavi matematike.

U procesu organizacije i izvođenja nastave treba imati na umu da u mišljenju školskih početnika preovladava percepcija, mišljenje je intuitivno i uspješno može djelovati samo u neposrednom dodiru s objektima mišljenja. Djeca ove dobi, mogu logički misliti, ali samo uz uslov da je misao utemeljena na odgovarajućim radnjama s konkretnim objektima. Ova osobina intelektualnog razvoja školskih početnika zahtijeva upotrebu konkretnih materijala, nastavnih, razrednih, učeničkih sredstava i pomagala.

U realizaciji programskih sadržaja treba voditi računa o kontinuitetu i povezanosti pojedinih cjelina unutar nastave matematike.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Matematika mogu izvoditi **učitelji*** / **nastavnici** / **profesori razredne nastave**.

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

MOJA OKOLINA/PRIRODA I DRUŠTVO

MOJA OKOLINA/PRIRODA I DRUŠTVO

Uloga i značaj

Nauka pruža jasan pogled i način razmišljanja o svijetu. Proučavanje nauke pomaže učenicima da ispituju uticaj stečenih kompetencija na sopstveni život i primjenu stečenih kompetencija na neposredno okruženje i zajednicu.

Nastavni predmet Moja okolina/Priroda i društvo, odnosno nastavni program i nastavni proces koje ovaj nastavni predmet podrazumijeva, doprinosi razvoju učenika kao umnog, moralnog i duhovnog bića, naravno, u skladu sa njegovim sposobnostima, mogućnostima i interesovanjima. Nastavom ovog nastavnog predmeta integrišu se aspekti proučavanja prirode i društva, potrebni za osposobljavanje i podsticanje učenika u razumijevanje sebe i sredine u kojoj živi. U dobi od šeste do desete godine, odnosno u početnim razredima osnovne škole, učenici pokazuju posebnu zainteresovanost i veliko zanimanje za upoznavanje prirodnih i društvenih pojava. Vrijednost nastave Moje okoline/Prirode i društva posebno je uočljiva u razlici između onog što dijete zna o sebi i svom okruženju prije polaska u školu i onog što je u toku nastavnog procesa naučilo i stvorilo kao temelj za kontinuirano spoznavanje prirode i društva. Nastavom se nastoji uvesti dijete u svijet stvari i pojava koje ga okružuju, i to, primjereno njegovoj dobi, njegovim psihofizičkim sposobnostima i mogućnostima.

U okviru nastavnog predmeta Moja okolina/Priroda i društvo, učenici opažaju, istražuju i postavljaju pitanja o: školi, porodici i okolini kao važnim mjestima njihovog života i razvoja, živim bićima, prirodnim pojavama i procesima, te o društvu i društvenim procesima. Oni rade i uče zajedno kako bi našli odgovore na ova pitanja, povezujući to sa jednostavnim naučnim idejama i postupcima. Jednako tako, nastava ovog predmeta pruža učenicima priliku da postanu osobe koje samostalno uče i promovišu razvoj vlastitih stavova prema nauci i okruženju.

U tom smislu cjelovitost nastavnog sadržaja, njegov obim i dubina, promjenljivost i primjerenost sadržaja predstavljaju temeljna načela planiranja, organizacije i realizacije nastavnih sadržaja ovog nastavnog predmeta.

Obrazovna važnost nastavnog predmeta Moja okolina/Priroda i društvo ogleda se, prije svega, u sticanju znanja o prirodi i društvu, razvijanju učenikovih spoznajnih sposobnosti, te u primjeni stečenih znanja i sposobnosti u svakodnevnom životu. Uporedo sa izgradnjom znanja, sposobnosti, nastava Moje okoline/Prirode i društva razvija različite segmente psihofizičkog razvoja učenika (percepcija, logičko i kritičko mišljenje, pamćenje, pažnja, čula, govor, mašta, interesovanja, motorika,...). Cjelokupnom nastavom Moje okoline/Prirode i društva učenici se, počevši od osjetilnog opažanja, nastajanja osjetilnih dojmova i predodžbi, podsticanja i razvoja viših intelektualnih procesa mišljenja (analiza, sintetiza, vrednovanje, uopćavanje, procjenjivanje, upoređivanje,...) vode do oblikovanja jasnih pojmova, znanja, zaključaka, koncepata i zakonitosti o prirodi i društvu. Nastava Moje okoline/Prirode i društva doprinosi osposobljavanju i podsticanju samostalnosti u radu i procesu učenja. Doprinos nastave ovog predmeta ogleda se i u izgradnji i jačanju samopouzdanja, samopoštovanja, jednom rječju, u izgradnji pozitivne slike učenika o samom sebi.

Kao sastavnica odgojno-obrazovnog procesa nastava Moje okoline/Prirode i društva ima posebnu važnost u ostvarivanju općih odgojnih vrijednosti (spoznajnih, moralnih, estetskih, fizičko-zdravstvenih, radno-tehničkih, egzistencijalnih). Posebnu pažnju, u tom smislu, nastava ovog predmeta posvećuje izgradnji, razvoju i njegovanju humanih međuljudskih

odnosa i, u skladu s tim, podučavanju i razvoju socijalnih kompetencija učenika.

Primjena stečenog znanja, sposobnosti, vještina i navika svoju pravu vrijednost imaju samo onda kada ih učenici mogu i žele primjenjivati u svakodnevnom životu, odnosno učiniti ih sastavnim dijelom vlastite životne filozofije, vlastitih vrijednosti, uvjerenja, stavova i ponašanja. Mnogo je sadržaja i aktivnosti u nastavnom procesu ovog predmeta koji podstiču i ovaj segment učenikovog razvoja, odnosno ovaj segment njegove ličnosti.

Proučavanje predmeta Moja okolina/Priroda i društvo olakšava kasniji proces sticanja akademskih znanja iz oblasti prirodnih i društvenih nauka, kao i odgovarajućih tehničkih i tehnoloških znanja.

C I L J nastave Moje okoline/Prirode i društva u osnovnoj školi:

Doživjeti i osvijestiti složenost, raznolikost i međusobnu povezanost svih činilaca koji djeluju u dječjem prirodnom i društvenom okruženju, razvoj pravilnog odnos prema društvenom i prirodnom okruženju, razvijanje pravilnog odnosa prema ljudima i događajima, snošljivo i otvoreno prihvatanje različitih stavova i mišljenja te poticanje znatiželje za otkrivanjem pojava u prirodnom i društvenom okruženju.

Razvoj potencijala i radoznalosti svakog učenika kroz proces učenja, aktivan odnos i komunikaciju sa naukom, okolinom koja ga okružuje i sa samim sobom, uz uvažavanje individualnosti učenika.

Izgradnja i razvoj temeljnih kompetencija potrebnih za oblikovanja jasnih pojmova, znanja, zaključaka, koncepata i zakonitosti o prirodi i društvu i primjena stečenih kompetencija u svakodnevnom životu u vidu vlastitih znanja, sposobnosti, vrijednosti, uvjerenja, stavova i ponašanja.

Razvoj i podsticanje odgovornosti i samostalnosti učenika u radu i procesu učenja, razvoj radnih navika. Razvoj, podsticanje i jačanje samopouzdanja, samopoštovanja, odnosno izgradnje pozitivne slike učenika o samom sebi.

Ostvarivanju općih odgojnih vrijednosti (spoznajnih, moralnih, estetskih, fizičko-zdravstvenih, radno-tehničkih, egzistencijalnih), posebno izgradnja, razvoj, podsticanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa i, u skladu s tim, podučavanje i razvoj socijalnih kompetencija učenika.

Z A D A C I nastave Moje okoline/Prirode i društva u osnovnoj školi:

- Primjerenim igrama, aktivnostima istraživačkog, logičkog i praktičnog karaktera, učenjem, radom, aktivnom komunikacijom i odnosom prema sadržajima učenja upoznati prirodne i društvene pojave, njihove promjene i zakonitosti u neposrednom prirodnom i društvenom okruženju;
- Razvijati sposobnosti posmatranja, kritičkog posmatranja, logičkog zaključivanja, mišljenja, sposobnost samostalnog proširivanja i produbljivanja znanja u skladu sa psihofozičkim sposobnostima učenika;
- Primjenjivati stečena znanja i kompetencije i razvijati iskustvo učenika u

svakodnevnim školskim i životnim situacijama;

- Upoznati geografske, prirodne karakteristike i ljepote zavičaja i domovine Bosne i Hercegovine, te razvijati svijest o potrebi njihovog čuvanja, zaštite i unapređenja,
- Shvatiti povezanost žive i nežive prirode i ulogu čovjeka u mijenjanju, upotrebi i unapređivanju okoliša;
- Upoznati temeljne naučne postupke kojima čovjek upoznaje i istražuje prirodu;
- Razvijati sposobnosti orijentacije u prostoru, upoznati osnove kartografske pismenosti;
- Razvijati znanja i kompetencije vezane za saobraćaj, saobraćajnu povezanost i kulturu ponašanja u saobraćaju;
- Razlikovati prošlost, sadašnjost i budućnosti, izraditi i snalaziti se na lenti vremena;
- Upoznati najvažnije događaje iz historije zavičaja i domovine;
- Upoznati najvažnije privredne grane i razumjeti njihov značaj i uticaj na život ljudi u zavičaju i domovini;
- Razumjeti povezanost i zavisnost geografskih, prirodnih i privrednih obilježja u zavičaju i domovini;
- Razvijati i njegovati temeljne higijensko-zdravstvene, kulturne i radne navike;
- Razvijati, u učionici i van nje, interesovanja, navike planiranja radnih obaveza, kulture rada, pravilnog odnosa prema radu i rezultatima svoje i tuđe djelatnosti;
- Razvijati sposobnosti, vještine i navike brige o sebi;
- Podsticati i razvijati stvaralačku maštu i stvaralačko mišljenje;
- Razvijati humane međuljudske odnose, kulturu komunikacije i odnosa prema odraslim i starijim osobama, vršnjacima u socijalnom okruženju i podsticanje razvoja socio-emotivne inteligencije;
- Razvijati ekološku svijest i kulturu, osposobljavati za primjenu ekoloških znanja u neposrednoj okolini i svakodnevnom životu;
- Razvijati kulturne i radne navike i njihovo njegovanje;
- Razvijati individualne sposobnosti i interesovanja učenika;
- Razvijati i podsticati vlastiti stil učenja svakog učenika.

MOJA OKOLINA
1.razred

MOJA OKOLINA

(68 nastavnih časova)

Z A D A C I nastave Moje okoline u prvom razredu:

- Učiti o sebi, podsticati pozitivan doživljaj vlastite ličnosti;
- Primjerenom igrom, aktivnostima, neposrednim iskustvom, učenjem usvajati i razvijati temeljna znanja o životu i radu u školi, vlastitoj porodici i porodičnom domu, o životu i radu ljudi u neposrednom okruženju;
- Razvijati osjećaj ljubavi, poštovanje prema članovima porodice;
- Usvajati i razvijati temeljna znanja o živim bićima (čovjeku, biljkama i životinjama);
- Usvajati i razvijati znanja i sposobnosti orijentacije u prostoru i vremenu;
- Uočavati i razvijati znanja o osnovnim karakteristikama godišnjih doba;
- Usvajati i razvijati znanja o saobraćaju, razvijati navike kulturnog ponašanja u saobraćaju;
- Razvijati znanja i navike lične i opće higijene i njihovo njegovanje;
- Razvijati svijest o važnosti očuvanja životne okoline;
- Razvijati kulturne i radne navike i njegovati ih;
- Razvijati i njegovati humane međuljudske odnose;
- Razvijati interes i radoznalost za sticanje znanja o prirodi i društvu;
- Razvijati individualne sposobnosti i interesovanja učenika;
- Razvijati i podsticati vlastiti stil učenja svakog učenika;
- Razvijati pozitivne vrijednosti i stavove prema sebi samima, prema drugima, svojoj okolini i učenju kao cjeloživotnom procesu;
- Podsticanje i razvijanje stvaralačke mašte i stvaralačkog mišljenja.

KO SAM JA?				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
KO SAM JA? Moje ime i prezime Kako sam dobio/la ime? Koliko imam godina? Kad sam rođen/a? Kada mi je izrastao prvi zub? Kada sam prohodao/la? Kada sam pošao/la u vrtić? Kada sam dobio/la brata/sestru? Kada sam počeo/la voziti biciklo? Koliko sam visok/a? Koliko imama kilograma? Boja mojih očiju, kose Šta volim? Gdje živim? S kim živim?	-Zna svoje ime i prezime -Zna priču o tome kako je dobio/la ime -Zna koliko ima godina, kad je rođen/a -Zna koliko je visok/a -Zna koliko ima kilograma -Zna boju svojih očiju, kose -Zna ime mjesta, naselja, ulice u kojoj živi -Zna nabrojati članove svoje porodice		-Razvijanje povjerenja i samopouzdanja	Ja pričam o sebi Drugi pričaju o meni Izrada likovnice “Sve o meni”

MOJA PORODICA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>MOJA PORODICA</p> <p>Porodica i njeni članovi</p> <p>Rad i dužnosti članova porodice</p> <p>Opasnosti i sprečavanje nesreća u stanu ili kući</p> <p>Kultura stanovanja-higijena</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Imenuje članove porodice (brat, sestra, otac majka, nena, djed) -Imenuje zanimanja članova uže porodice -Zna imenovati i nabrojati dužnosti članova porodice u porodičnom okruženju -Zna imenovati prostorije u stanu ili kući -Zna imenovati kućanski namještaj i aparate -Razumije važnost pravilnog rukovanja kućanskim aparatima -Imenuje pravila ponašanja u kući, zgradi -Imenuje sredstva za održavanje lične higijene i higijene u stanu, kući -Razumije važnost održavanja lične higijene i higijene u stanu, kući 	<ul style="list-style-type: none"> -Opisuje članove porodice -Opisuje zanimanja članova uže porodice -Opisuje dužnosti članova porodice u porodičnom okruženju -Opisuje prostorije u stanu ili kući -Ispunjava svoje obaveze samostalno ili uz pomoć nekoga od članova porodice -Uočava opasnosti od neispravnih kućanskih aparata -Može opisati načine rukovanja kućanskim aparatima, namještajem -Može opisati načine i postupke održavanja higijene u stanu, kući 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija osjećaj ljubavi i pripadnosti porodici -Poštuje članove porodice -Poštuje kućni red 	<ul style="list-style-type: none"> Svaki učenik predstavlja svoju porodicu Intervju sa članovima porodice Igre uloga Čitanje prigodnih slikovnica, tekstova Razgovor o... Video zapisi

ŠKOLA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>ŠKOLA</p> <p>Prvi dan u školi</p> <p>Ja u školi</p> <p>Predstavljanje nastavnika i učenika</p> <p>Međusobno upoznavanje učenika</p> <p>Organizacija rada u školi – raspored (organizovan ulazak i izlazak iz učionice)</p> <p>Naša škola</p> <p>Naziv škole</p> <p>Radnici u školi</p> <p>Školska zgrada, školske prostorije i njihova namjena</p>	<p>-Zna ime učitelja/ice i imena svakog učenika u razrednoj zajednici</p> <p>- Imenuje prigodne pozdrave u školi</p> <p>-Zna naziv škole</p> <p>-Imenuje dogovorena pravila u razrednoj zajednici</p> <p>-Zna imenovati “čarobne riječi”</p> <p>-Zna načine lijepog ponašanja</p> <p>-Imenuje prostorije u školi i zna njihovu namjenu</p> <p>- Imenuje radnike u školi i zna šta je njihov posao</p> <p>-Imenuje školske prostorije i zna njihovu namjenu</p> <p>-Zna obaveze učenika i njihova prava</p> <p>-Zna šta je kućni red</p> <p>-Zna nabrojati školski pribor</p>	<p>-Svakoj osobi obraća se imenom</p> <p>-Koriste prigodne pozdrave</p> <p>-U obraćanju i ophođenju sa i prema drugima koristi prigodne riječi: “molim”, “hvala”, “izvini”, “izvoli”</p> <p>-Poštuje upute i pravila prilikom organizovanog ulaska i izlaska iz učionice, škole</p> <p>-Razumije i poštuje dogovorena pravila u razrednoj zajednici</p> <p>- obraća se drugima za pomoć ukoliko mu/joj je potrebna</p> <p>-Komunicira sa drugovima, učiteljem/icom ostalim zaposlenicima u školi</p> <p>-Opisuje načine lijepog ponašanja</p>	<p>-Stvaranje pozitivne slike o školi i školskoj zajednici</p> <p>-Život i rad u školi se odvija po striktno definiranim pravilima</p> <p>-Razvijanje pozitivne slike o sebi i drugima</p> <p>-Razvijanje svijesti da smo članovi organizovanog društva i da se ponašamo po određenim pravilima</p> <p>-Razvijanje svijesti o pravima i obavezama, te njihovom ispunjavanju</p>	<p>Obilazak škole, školskih prostorija</p> <p>Posjeta “Šta rade zaposlenici?”</p> <p>“Pokaži šta znaš”</p> <p>Igre uloga</p> <p>Predstavljanje forme dnevnog plana</p> <p>Pravljenje dnevnog plana</p> <p>Posjeta i razgovor sa zaposlenicima škole</p> <p>Igra uloga</p> <p>Video zapisi</p>

ŠKOLA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Uređenje i čuvanje naše učionice i drugih školskih prostorija</p> <p>Život i rad u školi</p> <p>Međusobni odnosi u školi</p> <p>Pozdravljanje u školi</p> <p>Čarobne riječi: “molim”, “hvala” “izvoli”, “izvini”</p> <p>Higijena u školi</p> <p>Kućni red i higijena u školi</p> <p>Ponašanje učenika i njihov rad</p> <p>Školski pribor</p> <p>Upotreba i čuvanje ličnih, zajedničkih i tuđih stvari (udžbenici, sveske, pernica, torba, olovke, bojice,...)</p> <p>Spremanje i nošenje đачkih stvari</p>	<p>-Zna šta je zvono, koja je njegova namjena</p> <p>-Zna nabrojati opasna mjesta u školi (ograda, stepenice,...)</p> <p>-Zna kako se ponašati u slučaju nesreće ili neke neugodne, neprijatne situacije</p>	<p>-Opisuje posao zaposlenika u školi</p> <p>-Izvršava svoje obaveze</p> <p>-Poštuje kućni red škole</p> <p>-Samostalno se kreće i snalazi unutar školske zgrade i školskog dvorišta</p> <p>-Samostalno pronalazi učionice i ostale prostorije u školi</p> <p>- Brine o ličnoj higijeni</p> <p>Brine o higijeni učioničkog prostora</p> <p>- Pravilno koristi i čuva vlastiti i zajednički pribor za rad</p> <p>-Pravilno koristi i čuva dostupne materijale i stvari u učionici</p> <p>- Samostalno sprema korištene stvari</p>		

UČENIK U SAOBRAĆAJU				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>UČENIK U SAOBRAĆAJU</p> <p>Učenik - pješak</p> <p>Pravila kretanja po trotoaru i ulicom bez trotoara</p> <p>Pješačka staza i pješački prelaz "zebra"</p> <p>Saobraćajni znakovi na putu od kuće do škole</p> <p>Semafor</p> <p>Raskrsnica i prelaz preko raskrsnice</p> <p>Stajališta i sredstava javnog prevoza (dodatni sadržaji za učenike koji žive na većoj udaljenosti od škole i koriste sredstva javnog prelaza)</p>	<p>-Imenuje pravila ponašanja u saobraćaju</p> <p>-Zna šta je pješački prelaz (zebra)</p> <p>-Zna mjesta na kojima se jedino može preći ulica</p> <p>-Zna kako se treba ponašati pješak u saobraćaju</p> <p>-Imenuje elemente saobraćajnice</p> <p>-Zna šta je semafor i zna značenje boja svjetlosti na semaforu</p> <p>-Zna šta je sredstvo javnog prevoza</p> <p>- Imenuje vozila javnog prevoza</p> <p>-Zna šta je stajalište</p> <p>-Zna pravila ponašanja na stajalištima i u sredstvima javnog prevoza</p>	<p>-Samostalno i bezbijeđno se kreće na putu od kuće do škole</p> <p>-Pravilno se kreće ulicom sa i bez trotoara</p> <p>-Poštuje pravila ponašanja u saobraćaju</p> <p>-Prepoznaje saobraćajne znakove koji regulišu kretanje pješaka</p> <p>- Može prepoznati vozila javnog prevoza</p> <p>-Prepoznaje stajališta za sredstva javnog prevoza</p> <p>-Poštuje pravila ponašanja na stajalištima i u sredstvima javnog prevoza</p>	<p>-Razvija svijesti o važnosti poštivanja pravila u saobraćaju, saobraćajnih znakova i propisa</p> <p>-Razvija svijest o važnosti kulture ponašanja u saobraćaju, sredstvima javnog prevoza</p> <p>-Ponaša se u skladu sa stečenim znanjima, sposobnostima i stavovima</p>	<p>Organiziran izlazak iz odjeljenja na put i ulicu</p> <p>Praktičan rad van škole, zajedničko i pojedinačno kretanje ulicom, prelazak preko ulice,</p> <p>Prelazak ulice na znak zelenog svjetla i na znak policajca koji reguliše saobraćaj</p> <p>Modelovanje</p> <p>Demonstracija</p> <p>Prikladne igre u učionici</p> <p>Rasprave o ponašanju u pojedinim situacijama</p> <p>Igre simulacije u učionici vezane za saobraćaj</p> <p>Igre uloga</p> <p>Smisli i odglumi situaciju</p> <p>Provedi sat sa policajcem ili posjeta policajca</p>

MOJE MJESTO I OKOLINA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
MOJE MJESTO I OKOLINA -Mjesto u kojem živim -Važniji objekti u mom mjestu -Život i zanimanja ljudi u mom mjestu	-Imenuje naziv mjesta u kojem stanuje -Imenuje naziv ulice ili naselja u kojem stanuje -Imenuje važnije objekte u svom mjestu -Imenuje zanimanja članova porodice, najbližeg okruženja	-Opisuje ulicu ili naselje u kojem stanuje -Opisuje važnije objekte u svom mjestu -Opisuje zanimanja članova porodice, najbližeg okruženja	Razvijanje pozitivnog stava prema mjestu u kojem stanuje Razvijanje pravilnog odnosa prema mjestu, znamenitostima, objektima,... u mjestu	Posjeta najznačajnijim objektima u mjestu Simulacione igre za djecu Igre uloga Gost u u čionici Video zapisi

PROSTOR I VRIJEME				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>PROSTOR I VRIJEME</p> <p>Orijentacija u prostoru Osnovni pojmovi: lijevo, desno, ispred, naprije, iza(pozadi), nazad, pokraj, nasuprot, između</p> <p>Snalaženje u vremenu Osnovni pojmovi: sad (ovog trenutka), kasnije, prije, danas, sutra, prekosutra, juče, prekosutra, prekjuče</p> <p>Dan i dijelovi dana: dan, doba dana, jutro, prije podne, podne, poslije podne, danas, večeras, noćas</p> <p>Dani u sedmici</p> <p>Godišnja doba</p>	<p>- Imenuje i razumije osnovne pojmove: lijevo, desno, ispred, naprije, iza(pozadi), nazad, pokraj, nasuprot, između</p> <p>-Imenuje i razumije pojmove: sad (ovog trenutka), kasnije, prije, danas, sutra, prekosutra, juče, prekosutra, prekjuče</p> <p>-Imenuje i razumije dijelove dana,</p> <p>-Imenuje dane u sedmici</p> <p>-Imenuje godišnja doba</p> <p>-Imenuje osnovne karakteristike godišnjih doba (vremenske promjene, vremenske pojave, promjene na biljkama i životinjama)</p>	<p>-Razlikuje osnovne pojmove: lijevo, desno, ispred, naprije, iza(pozadi), nazad, pokraj, nasuprot, između</p> <p>-Razlikuje pojmove: sad (ovog trenutka), kasnije, prije, danas, sutra, prekosutra, juče, prekosutra, prekjuče</p> <p>-Orijentiše se u prostoru i vremenu u odnosu na sebe</p> <p>- Razlikuje dijelova dana</p> <p>-Razlikuje godišnja doba</p> <p>-Posmatra, prati, bilježi i opisuje osnovne karakteristike godišnjih doba (vremenske promjene, vremenske pojave, promjene na biljkama i životinjama)</p>	<p>Razvija pozitivne stavove i o prirodnom okruženju</p>	<p>Istraživačke aktivnosti u prirodi</p> <p>Klasifikacija dijelova dana (kartice)</p> <p>Šta radim u različitim dijelovima dana –dijelovi dana</p> <p>Raspored dana u sedmici – šta radim</p> <p>Izrada zajedničkog slikovnog kalendara</p> <p>-Praćenje i bilježenje vremenskih promjena u različitim godišnjim dobima</p> <p>-Izrada kalendara prirode</p> <p>-Praćenje i bilježenje promjena na biljkama i životinjama u različitim godišnjim dobima</p>

PROSTOR I VRIJEME

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
		<p>-Opisuje način života (odjevanje, ishrana,...) i rada ljudi I različita godišnja doba -Predstavlja zabilježene promjene (tabelarno, grafički)</p>		<p>Šta rade ljudi u različita godišnja doba? Šta jedemo...? Šta pravimo...? Kako se brinemo...? Kako se oblačimo...?</p> <p>Video zapisi</p>

BILJKE I ŽIVOTINJE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
BILJKE I ŽIVOTINJE Biljke i životinje iz neposrednog okruženja Promjene na biljkama i životinjama u različita godišnja doba Koristi od biljaka i životinja Domaće životinje Divlje životinje Kućni ljubimci Mladunčad životinja	-Zna da biljke i životinje zajedno čine živu prirodu -Imenuje biljke i životinje iz neposrednog okruženja i njihove osobine -Zna nabrojati neke koristi biljaka i životinja -Imenuje domaće životinje iz neposrednog okruženja i njihovu mladunčad -Imenuje divlje životinje iz neposrednog okruženja i njihovu mladunčad -Imenuje kućne ljubimce iz neposrednog okruženja	-Klasificira biljke i životinje iz neposrednog okruženja -Grupiše biljke i životinje prema vidljivim sličnostima i razlikama -Uočavanje i opisuje promjena na biljkama i životinjama u različita godišnja doba	-Razvijanje pozitivnog odnosa prema biljkama i životinjama iz neposrednog okruženja -Razvija ljubav prema prirodi i čuvanju okoline	Istraživačke aktivnosti Posjeta zoološkom vrtu, posjeta poljoprivrednom dobru ili plasteniku, prikupljanje prirodnih materijala iz prirode koji mogu koristiti u radu Skupljanje i sređivanje uzoraka i zbirki Ogledi sa vodom vazduhom, biljkama... Pripremanje učenika za posjete i izlaske u prirodu Posjete i izleti Video zapisi

LJUDSKO TIJELO				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
LJUDSKO TIJELO Svijest o mom tijelu Higijena Sredstva za higijenu Ishrana	<ul style="list-style-type: none"> -Imenuje dijelove tijela - Imenuje načine održavanja lične higijene -Imenuje sredstva za ličnu i drugu higijenu -Imenuje različite vrste namirnica -Razlikuje zdravu od nezdrave hrane 	<ul style="list-style-type: none"> -Opisuje i primjenjuje različite načine održavanja lične i druge higijene -Opisuje sredstava za ličnu higijenu i objašnjava njihovu upotrebu -Pravilno upotrebljava pribor za jelo -Klasificira namirnice 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija svijest i pozitivan doživljaj vlastitog tijela -Pomaže drugaricama i drugovima, starijima i slabijima -Redovno održava ličnu higijenu, higijenu prostora u kojem boravi i radi -Razvoj ekološke svijesti, pravilnog odnosa prema okruženju -Razvija svijest o važnosti održavanja lične, higijene i higijene prostora -Razvija svijest o važnosti zdrave ishrane 	<ul style="list-style-type: none"> Igre uloga Modeliranje Demonstracija Odglumi situaciju Izrada jelovnika, rasporeda zaduženja za održavanje higijene životnog prostora Postavljanje i rasporemanje stola Praktična upotreba sredstava za ličnu higijenu Izbor zdrave hrane

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Sadržaj i proces učenja, a pogotovo rezultati učenja, bitno su uslovljeni načinom učenja, odnosno odgovorima na pitanje “kako učenici treba da uče, a nastavnici da podučavaju i pomažu da bi učenici sticali odgovarajuća znanja, razvijali sposobnosti, vrijednosti, stavove i ponašanje?”

Djeca uzrasta od šest godina su veoma sklona istraživanju, ispitivanju i provjeravanju svega što ih okružuje. Njihova radoznalost nema granica i nju treba razvijati i jačati kroz vođenje učenika u «njihovom svijetu», radi sticanja spoznaje o svijetu općenito. **Stoga, nastavni proces mora biti dobro osmišljen, planiran i pripremljen, jer jedino takav pristup garantuje kvalitetan proces učenja i podučavanja.**

Ambijent u kojem se djeca osjećaju udobno i sigurno, uz dobro rukovođenje svim aktivnostima u nastavi je neophodan uslov dobrih rezultata. To se postiže kombinovanjem različitih metoda i oblika rada, uz poseban naglasak na primjeni metoda aktivnog učenja i interaktivne nastave (pitanja i odgovori, igre i simulacije, rasprave, dramatizacije, učenički ogledi, izvještaji, mali istraživački projekti,...). i u skladu s tim, rad u parovima, trojkama manjim i većim grupama samostalan rad učenika i dr. (rad u malim grupama koristiti tek kada učenici razvijaju vještine potrebne za rad u malim grupama).

Za učenike koji pokazuju poseban interes i veće sposobnosti utvrđuju se posebni sadržaji, što je vrlo bitno kod planiranja individualiziranog pristupa učenicima.

Prilikom planiranja nastavnog procesa, odnosno procesa učenja i podučavanja u kontekstu nastave koristiti tematsko planiranje. Tematsko planiranje zasnivati na sadržajnoj I, ukoliko nastavni kontekst omogućava, na pojmovnoj integraciji nastavnih sadržaja. Prilikom tematskog planiranja izbjegavati mehaničku integraciju nastavnih sadržaja.

U skladu s tim, u samom procesu učenja i podučavanja učenika u nastavnom kontekstu koristiti integrisano podučavanje. Integrisano podučavanje omogućava povezivanje sadržaja različitih područja (predmeta) kako bi se bolje objasnilo, razumjelo i proučilo određenu temu, pojam ili sadržaj učenja. To povezivanje znanja o jednoj pojavi proizvodi i sam učenik svojom samostalnom aktivnošću: promatranjem, gledanjem, čitanjem, mjerenjem, prikupljanjem podataka o pojavi i objedinjavanjem tih različitih podataka u neku cjelinu (sliku, slikovnicu, priču, članak, shemu, model, album fotografija, pano). Integrisano podučavanje naglašava: smislenu i svrsishodnu kombinaciju predmetnih područja i nastavnih sadržaja unutar tih područja, povezivanje i primjenu stečenih znanja i vještina u stvarnim situacijama, korištenje različitih izvora znanja (osim udžbenika), aktivno učešće učenika u procesu učenja, traženje veza i odnosa među ključnim pojmovima/konceptima, temu oko koje se organizuje nastavni proces, fleksibilnu organizaciju vremena i prostora za učenje, fleksibilnu organizaciju različitih oblika nastavnog rada. Integrisano podučavanje uskladiti sa zahtjevima nastavnog procesa.

Neke od osnovnih karakteristika integrisanog podučavanja koje su vidljive u samom procesu jesu: sadržaj učenja odnosi se na stvarne pojave i pojmove iz života svijeta koji okružuje učenike, važna znanja i činjenice organiziraju se u cjelinu koja objašnjava proučavanu pojavu, sadržaj učenja i stvarni svijet povezuju se pomoću primjene naučenog i putem rješavanja problema u stvarnosti, znanje se ne provjerava testom ili mehaničkom reprodukcijom naučenog nego proizvodnjom produkta, rješavanjem problema i primjenom naučenog, naglasak je na razumijevanju naučenog, učenici imaju dovoljno vremena i prilika

da postignu razumijevanje i povezuju bitne pojmove s pojavama u stvarnosti, mijenja se uloga nastavnika i učenika, učenik više samostalno radi, nastavnik pomaže pri organizaciji, planiranju i učenju potrebnih vještina.

U nastavi Moje okoline važno je osposobljavati učenike da kritički razmišljaju i razumiju koncepte, na način koji je svojstven nauci, i u okviru toga podsticati učenje putem otkrivanja i rješavanjem problema.

Uz to veoma je važno process učenja i podučavanja vezati za njihov životni kontekst i prethodna znanja i iskustva. Osigurati učenicima da uče svim čulima, neposrednim posmatranjem i u skladu sa vlastitim stilom učenja.

Nastavu je neophodno zasnivati na individualiziranom pristupu i u skladu sa ovim pristupom nastavu diferencirati.

Cjelokupan process planiranja, realizacije, evaluacije nastavnog procesa zasnivati na definisanim metodičkom pristupu, definisanim ishodima učenja, razrednom kontesktu i prirodi nastavnog sadržaja.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Moje okoline mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

LIKOVNA KULTURA

LIKOVNA KULTURA

Uloga i značaj

Likovna umjetnost se kao forma pojavnosti duha može smatrati izuzetno značajnim vidom egzistencije u procesu nastajanja i stvaranja različitih kultura i civilizacija. Vizuelna kultura u najširem smislu riječi i likovna umjetnost kao najuzvišeniji vid fenomena vizuelne kulture zasniva se na primarnom čulu saznavnih procesa – čulu vida, sa kojim čovjek počinje spoznaju svijeta.

Uloga predmeta Likovna kultura u odgojno-obrazovnom procesu je nezamjenljiva. Proces razvoja djeteta u spoznavanju i razumijevanju prostora i svijeta oblika njegove egzistencije je u prirodi predmeta Likovna kultura. Položaj, odnosno mjesto predmeta Likovna kultura u kognitivno-spoznajnim procesima, sistematski strukturiranim kroz proces obrazovanja, treba biti određen i zasnovan na potrebi i upotrebljivosti likovnih sadržaja iz kojih poizilazi svrsishodnost i korisnost. Sve oblasti, naučne i umjetničke koje strukturiraju sadržaje osnovnog odgoja i obrazovanja, na neki način su korelativne sa svijetom prostorno-oblikovnih i apstraktnih vizuelizacija. Likovna kultura, u kontekstu kognitivnih procesa, razumijeva svijet viđenog kao likovnu emociju koja proizvodi izraz i vizuelnu realnost kao likovni oblik, što sinhronizovano kroz igru razvija maštu djeteta kao stvaralački potencijal.

Razvoj djeteta se može ne samo razumjeti, već se može pratiti i usmjeravati posmatranjem i tumačenjem njegovog likovnog izražavanja. Psihološka, sociološka i psihosocijalna slojevitost likovnog stvaranja proizilazi iz bogatstva mogućnosti na kojem se zasniva likovna forma. Različita likovna područja, od onih jednostavnih, koja se zasnivaju na jednom elementu – liniji, pa do onih složenih i kompleksnih, koja angažuju cjelovit intelekt, sadržaj su predmeta Likovne kulture, zasnovan na pojmovima koje učenik usvaja i nadograđuje tokom procesa obrazovanja, u odnosu na postavljene ciljeve i mogućnosti svakog pojedinca.

Najuzvišenije vrijednosti predstavljene u činu likovnog stvaranja, razvijaju mogućnosti metakognitivnih procesa, što podrazumijeva uključivanje i povezivanje sadržaja drugih predmeta, koji se bave likovno-umjetničkim stvaranjem. Razumijevanje likovne umjetnosti kroz pojmove: estetike, istorije umjetnosti, arheologije, sociologije umjetnosti, psihologije umjetnosti, teorije likovne forme, tehnologije likovnih materijala i sredstava u kontinuiranom procesu obrazovanja, predviđa ostvarivanje najviših ciljeva demokratskog humanizma u obrazovanju.

Značaj praktičnog rada koji je povezan sa teorijom, određuje položaj i svrhu predmeta prema definisanim pojmovima i njihovim značenjima, te ukazuje na posebnost i specifičnost likovnog izražavanja i stvaranja u odnosu na prirodu djeteta.

Neodvojivost idejnog i praktičnog djelovanja kao imanencije procesa stvaranja, didaktičko je uputstvo za realizaciju programa likovnog obrazovanja u školi, što otvara mogućnost pronalaženja sopstvenog identiteta svakog pojedinca u lepezi raznolikih vidova djelovanja, od reproduktivnog do stvaralačkog, od zanata preko nauke do umjetnosti. U tom kontekstu, značaj predmeta Likovna kultura prevazilazi položaj koji mu se sistemom određuje.

Uloga nastavnog predmeta je, da kroz igru, nastavu i stvaralaštvo, usmjeri i obogati maštu i dinamizira prohodnost sadržaja *u i iz učenika*. Polaskom u školu, učenik se prvi put susreće i kontaktira sa umjetnostima koje po prvi put estetski doživljava i svojim ih crtežom predstavlja. U nastavnom procesu učenik aktivno osjeća i misli, te slikom dolazi do prvih pojava, predstava i pojmova.

I umjetnost, i crtež učenicima se nude u formi vizuelno-estetske analize u kojoj riječ ima ulogu poticaja (podstiče učenika da priča o onom što vidi u slici). Nastavnik dodaje i ono što se u slici ne vidi, a učenik svoj crtež crta svojim perceptivnim, doživljajnim i iskustvenim svijetom. Time se realizuje metoda intenzivnog, aktivnog doživljaja.

Uloga je umjetnosti da omogući učeniku komunikaciju sa svojom i svjetskom likovnom baštinom, a u crtežu da komunicira sa samim sobom, svojom porodicom, vršnjacima i nastavnikom, čime se duh djeteta skriven u njegovoj ličnosti otvara.

C I L J nastave Likovne kulture u osnovnoj školi

Cilj nastavnog predmeta Likovna kultura jeste da kroz teorijski i praktičan rad gradi i ostvari odnos učenika prema likovnoj kulturi i njenim složenim, višeznačajnim i univerzalnim estetskim, psihološkim, socijalnim i historijskim zakonitostima, uz primjenu korelativnosti, specifičnosti i autentičnosti sadržaja i oblika. Upoznavanje i praktično izvođenje sadržaja doprinosi izgrađivanju estetskog odnosa prema stvaralaštvu, kriterija i moralnog stava učenika prema životu i radu.

Zadaci nastave Likovne kulture u osnovnoj školi:

- razvijanje sposobnosti percepcije, doživljavanja, pamćenja, mišljenja, maštanja i predočavanja oblika, boje, pojava i prostora,
- osposobljavanje za shvatanje zakonitosti teorije oblikovanja i njegovanja pravilnog odnosa prema likovno-kulturnom naslijeđu, naslijeđu naroda Bosne i Hercegovine i svijeta,
- da učenike sistematično uvodi u svijet likovnih umjetnosti i likovne kulture, u elementarno poznavanje i razumijevanje umjetnosti, elemenata i načela likovnog jezika, likovne pismenosti, i likovnog stvaralaštva, načela i sredstava likovnog izražavanja ili likovnog oblikovanja, upotrebe i korištenja likovnih alata, pribora i materijala, te da ih osposobi da se njima služe i da procjenjuju likovno-estetske vrijednosti u prirodi, u svojim sredinama i u likovnim umjetničkim djelima,
- uvođenje učenika u proces estetskog i društvenog ponašanja,
- razvijanje sposobnosti učenika da shvata prostor i komponiranje,
- razvijanje likovnog izražavanja i primjene likovnih elemenata i njihovo međusobno povezivanje likovno-estetskim radom,
- razvijanje sposobnosti vizuelne percepcije doživljavanja i upoznavanja oblika i pojava i umjetničkih djela,
- odgajanje i obrazovanje djece da svoje likovne sposobnosti i stečena znanja znaju primijeniti u različitim životnim situacijama,
- osposobljavanje za samostalno estetsko uzdizanje duhovno bogaćenje i oplemenjivanje, doprinos jačanju i širenju vizualno-estetske i likovne kulture,
- stvaranje i razvijanje kulturnih navika i potreba učenika da posjećuju izložbe, muzeje, galerije, i druge vrijedne kulturno-umjetničke smotre i manifestacije,
- razvijanje interesovanja i ljubavi za umjetnost i likovno stvaralaštvo, za likovne stvaraoce i njihova ostvarenja i za istinske kulturne, umjetničke i likovne vrijednosti.

LIKOVNA KULTURA
1. razred

LIKOVNA KULTURA **(68 nastavnih časova)**

Cilj nastave Likovna kultura u prvom razredu je usmjeravanje učenika da opažaju svijet oko sebe i da ga likovno predstavljaju.

Zadaci nastave Likovne kulture u prvom razredu:

- da učenici upoznaju likovni pribor, podloge i materijale, te da se njima služe;
- da upoznaju sadržaj i likovni jezik, te osnovne likovne nazive;
- da se uspavane likovne sposobnosti djece koja dolaze iz roditeljskog doma izjednače s probuđenim likovnim sposobnostima djece koja su boravila u predškolskim ustanovama;
- da se svim učenicima nude raznovrsni sadržaji kao podsticaji (iz života, umjetnosti, prirode), - da se kod djece razvija urođeni i stečeni senzibilitet i subjektivni likovni izaz;
- da učenici analizom upoznaju sopstveni crtež, djela domaće i svjetske likovne baštine;
- da se kultiviše svijest o potrebi čuvanja tekovina likovne, materijalne i duhovne kulture.

OBLIKOVANJE NA PLOHI - CRTANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>UVOD</p> <p>Uvod u likovnu kulturu (čula i osjećaj) Razlike u vidnom polju – prostoru Oblik i njihove karakteristike</p> <p>CRTANJE</p> <p>Linija, tačka, sredstva i materijali za crtanje Linija u okolini i prirodi Linija kao likovni element Podloge za crtanje i slikanje: hrapava i glatka površina Površina: slobodni lik i geometrijski lik Umjetničko ostvarenje, kulturne ustanove</p>	<p>-Imenuje i nabraja pojmove čula i osjećaja (dodir, ukus, miris, vid, blizina, daljina...) -Zna šta je u vidnom polju lijevo, desno, gore, dolje, ispred, iza, iznad, duboko, plitko, puno, prazno -Prepoznaje i imenuje oblike (cijelo, dio cijelog, veliko, malo, visoko, nisko, usko, široko, oblo, rogljasto) -Imenuje tačku i liniju -Uočava i razlikuje prave, krive, tanke, debele, vodoravne, uspravne i kose linije -Zna različite oblike i veličine formata -Zna šta je na površini za crtanje lijevo, desno, gore, dolje, ispred, pozadi -Razlikuje glatku i hrapavu površinu -Razlikuje karakter površine</p>	<p>-Razvija percepcijske sposobnosti -Razvijanje sposobnosti za prostornu orijentaciju na površini za crtanje(lijevo, desno, gore, dolje, ispred, pozadi) -Uočava i opisuje tačku i liniju -Uočava primjere različitih linija u okolini i prirodi -Crta prave, krive, tanke, debele, duge, kratke, vodoravne, uspravne i kose linije -Koristi tehniku olovke -Povezivanjem linije i tačke crta i predstavlja predmete -Stvara i bogati različitim linijama i tačkama oblike i površine na crtežu -Opaža i crta različite karaktere površina -Raspoređuje nacrtane oblike na čitavom formatu</p>	<p>-Razvija smisao za upotrebu različitih linijskih vrijednosti -Razvija samostalnost pri izboru formata -Razvija maštu -Izgrađuje pozitivne reakcije i raspoloženja prema radovima drugih</p>	<p>-Vježba razvijanja percepcijskih sposobnosti -Vježbe i igre različitim materijalima (linijom, bojom, oblikom) i predmetima iz neposredne okoline s ciljem razvijanja sposobnosti prostorne orijentacije -Vježbe interpretacije različitih vrsta oblika sa različitim materijalima i sredstvima -Vježbe povezivanja linija i tačaka - crtanje i predstavljanje predmeta -Vježbe stvaranja i bogaćenja površina na crtežu linijama i tačkama -Grupno i kolektivno crtanje u prirodi. -Vježbe raspoređivanja nacrtanih oblika na čitavom formatu -Vježbe crtanja motiva različitim sredstvima na različitim oblicima, veličini i boji formata</p>

OBLIKOVANJE NA PLOHI – CRTANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	-Prepoznaje pojmove umjetničko djelo, izložba, izložbeni prostor i galerija	-Na različite oblike, veličinu i boju formata različitim sredstvima crtaju motive		<i>Likovno-tehnička sredstva: olovka, flomaster</i>

OBLIKOVANJE NA PLOHI – SLIKANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>SLIKANJE</p> <p>Boja</p> <p>Slika, umjetnik, slikar</p> <p>Slikarski materijali i sredstva</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Razlikuje boje -Imenuje boje -Zna pojam slika, umjetnik, slikar -Imenuje različite slikarske materijale i sredstva 	<ul style="list-style-type: none"> -Uočava boju na oblicima u vidnom polju i umetničkim djelima -Koristi slikarski materijal i sredstva -Spontano se izražava i stvara bojom -Spontano miješa boje -Kombinacijom linija i površina u boji stvara sliku 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija početnu osjetljivost za boju 	<ul style="list-style-type: none"> -Vježbe kombinovanja: ista boja različit oblik, različita boja i isti oblik - Kombinuje sliku sa linijama i površinama u boji -Vježbe spontanog miješanja boja -Slikanje sredstvima koja ostavljaju debeli i tanki trag (tačkice i prsti) <p><i>Likovno – tehnička sredstva: akvarel, tempera, kolaž, pastel</i></p>

OBLIKOVANJE U PROSTORU – MODELOVANJE I GRAĐENJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Vajarstvo (kiparstvo), kip, modelovanje Vajar, vajarSKI materijal</p>	<p>-Zna osnovne vajarSke pojmove – stiskanje, gnječenje, vajanje, modelovanje -Zna pojam kip i pojmove veliki, mali, prazan, pun -Zna pojam vajar (kipar) -Imenuje i razlikuje vajarSke materijale -Imenuje i razlikuje pojmove: tvrd, mekan, hrapav i gladak</p>	<p>- Modeluje jednostavne trodimenzionalne oblike sa udubljenjima i izbočinama -Modeluje jednostavnu statičnu figuru sastavljanjem -Dodavanjem i oduzimanjem modeluju figuru i oblikuju površinu (glatku, hrapavu) -Oblikuju niz kombinacijom prirodnih materijala (tvrđi plodovi, šišarke, kestenje, sjemenke)</p>	<p>-Pri oblikovanju jednostavnih vajarSkih materijala razvija samostalnost -Pri oblikovanju figure razvija snalažljivost i maštovitost -Pri nizanju prirodnih elemenata navikava se na upornost i istrajnost</p>	<p>-Vježba modelovanja jednostavnih trodimenzionalnih oblika sa udubljenjima i izbočinama -Vježba modelovanja sastavljanjem jednostavnih statičnih figura -Vježba modelovanja i oblikovanja površine dodavanjem i oduzimanjem -Vježbanje oblikovanja niza kombinacijom prirodnih materijala (tvrđi plodovi, šišarke, kestenje, sjemenke) -Aktivnosti u prirodi sa prirodnim materijalima -Modelovanje figure čovjeka ili životinje od plastelina, gline -Sastavljanje ljudske i životinjske figure od različitih materijala</p> <p><i>Likovno-tehnička sredstva: plastelin</i></p>

OBLIKOVANJE U PROSTORU – MODELOVANJE I GRAĐENJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Prostor: unutra, spolja, veliki, mali, naprijed, nazad, iza,...</p> <p>Oblikovanje prostora</p> <p>Estetsko uređenje prostora</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Imenuje i nabraja oblike prostora -Imenuje pojmove: naprijed, nazad, ispred, iza, lijevo, desno, koso, ravno, naniže, naviše i razumije njihovo značenje -Imenuje i nabraja sastavne djelove prostora (pod, zidovi, plafon) -Imenuje i nabraja dijelove namještaja za pojedini prostor 	<ul style="list-style-type: none"> - Opisuje prostor za boravak (kuća, učionica), -Orijentiše u prostoru (naprijed, nazad, ispred, iza, lijevo, desno, koso, ravno, naniže, naviše), - Opisuje različitost opreme u prostoru (oblik, boja, veličina) -Razvija sposobnost izražavanja vlastitih doživljaja 	<ul style="list-style-type: none"> -Izabire primjere ukrasnih predmeta u prostoru, -Analiziranjem estetski uređenog prostora razvija kreativno mišljenje - Oblikovanjem različitih prostora za boravak navikava na aktivan rad i samostalnost 	<ul style="list-style-type: none"> -Od slagalica sastavlja različite prostorne tvorevine -Vježbe oblikovanja niza od različitih materijala -Vježbe građenja škole i okoline -Estetsko uređenje učionice - Vježbe oblikovanja prostora za boravak i opremanje upotrebnim i ukrasnim predmetima -Izleti i ekskurzije kao vid organizovanog planskog učenja <p><i>Likovno – tehnička sredstva: slagalice, kutije i drugi papirni materijali, različiti predmeti</i></p>

OBLIKOVANJE NA PLOHI I U PROSTORU

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Vizuelna komunikacija i dizajn: Znak i poruka Reklama i poruka Čestitka	-Prepoznaje i upoznaje reklame u okruženju -Razumije vrijednost čestitke	-Uočava da se vizuelnim elementima mogu prenesti poruke -Izrađuje prigodne čestitke -Povezuje izgled oblika kojima se svakodnevno služi s njihovom namjenom	-Upoznaje vrijednost vizuelnih znakova -Razvija samostalnost	-Razgledanje i razgovor o vizuelnim znakovima , reklamama i njihovim porukama -Izrada prigodnih čestitki -Izrada prigodnih znakova vizuelne komunikacije

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Dijete se likovno postepeno razvija. Pojedine likovne aktivnosti se pojave tek kada razvoj psihofozičkih sposobnosti dostigne odgovarajući nivo. Zato nastavnik u odgojno-obrazovnom procesu likovne kulture treba da vodi računa o nivou razvoja mentalnih i motoričkih funkcija učenika.

Nastavnik treba da pažljivo njeguje individualni način izražavanja pojedinih učenika. U periodu od prvog do trećeg razreda nastavnik sa učenicima realizuje nastavne sadržaje: oblikovanje na plohi, oblikovanje u prostoru i oblikovanje na plohi i u prostoru. Likovno izražavanje je na tom uzrastu podređeno predstavi učenika, pa zato nastavnik ne treba da insistira na shematskim rješenjima, niti na određenim likovnim konstrukcijama. Nastavnik treba da bira jednostavne likovne tehnike, pri kojima učenici upoznaju karakteristike materijala i posebnosti oblikovanja materijala. Likovne motive nastavnik treba da bira tako da se zasnivaju na učeničkim predstavama iz njihovog doživljenog svijeta. Motivi – poticaji mogu bit: pojave, prostori, teme, predmeti, događaji iz djetetove okoline, sadržaji koji proizilaze iz nastave ostalih nastavnih predmeta, sadržaji i motivi iz narodnih običaja, kao i likovnih djela - reprodukcije iz udžbenika, video –materijal i slično. Veliki broj motiva nastavnik će naći u području ne-vizuelnog: emocije, osjeti ili muzika. Posebnu pažnju nastavnik treba da posveti poznavanju i vrednovanju likovnih ostvarenja umjetnika, i to, na način da ih ugrađuje u pojedine faze nastavnog procesa ili vodi učenike na izložbu u izložbeni prostor ili galeriju ili organizuje razgovor sa umjetnikom.

Likovno-odgojni rad u prvom razredu predstavlja sticanje najosnovnijih likovnih pojmova, sticanje osnovnih likovnih izražajnih iskustava koje učenici u drugom i trećem razredu dopunjavaju i proširuju, jer se tako bogate njihove predstave i saznanja, kao i likovno pamćenje i mašta.

Usvajanje likovnih pojmova od prvog do trećeg razreda se zasniva na uspješnoj motivaciji učenika koju nastavnik treba da podstiče različitim metodama, posebno metodama širenja i elaboriranja likovnih senzibilnosti. Počeci likovne osjetljivosti učenika za likovne elemente omogućavaju nastavniku da učenike navikava na vrednovanje vlastitih likovnih djela i djela njihovih vršnjaka.

Likovno izražavanje predstavlja spontanu i stvaralačku interpretaciju doživljaja učenika i upotrebu osnovnih saznanja o likovnim pojmovima. Riječ je o spontanoj slobodnoj interpretaciji sa likovnim znakovima oblikovanih misli uz pomoć različitih likovnih materijala i sredstava. Nastavnik posebno podstiče učenike da samostalno i na individualan način izraze misli.

U cilju smislenog integrisanja nastavnih sadržaja, pri planiranju i realizaciji nastavnih sadržaja ovog predmeta, nastavnik treba da traga i pronalazi sadržajne korelacije sa drugim predmetnim područjima i moguće načine njihovog integrisanja. Pri tome, veoma je važno očuvati cjelovitost i čistoću nastavnog predmeta Likovna kultura, izvodeći nastavne sadržaje u skladu sa likovnim načelima i zakonitostima. Mogućnost za izvođenje korelacija predmeta Likovna kultura sa drugim predmetnim područjima, nastavnik može da potraži u likovnom području, likovnoj tehnici, likovnom motivu ili likovnom pojmu.

Planiranje nastavnih sadržaja nastavnik treba prilagoditi predznanjima, sposobnostima i iskustvu učenika u odjeljenju, definisanim ishodima učenja i prirodi nastavnih sadržaja.

Likovno vrednovanje predstavlja određivanje vrijednosti rada učenika na času u odnosu na zalaganje pri usvajanju likovnih pojmova, likovnom izražavanju, te usvajanju likovnih doživljaja i likovnih zakonitosti. Cilj vrednovanja nije samo ocjena rada (zadatka), već i ocjena učenikovog angažovanja koja se zasniva na napredovanju u cjelovitom nastavnom procesu.

Po svakom završenom likovnom zadatku, nastavnik uz izložene završene i nezavršene likovne radove, sa učenicima vrednuje postignute ciljeve na osnovu definisanih ishoda učenja.

IZLOŽBA DJEČIJIH LIKOVNIH RADOVA

Izložbe predstavljaju stalan vid nastavnog, odgojno-obrazovnog rada i sredstava kontinuiranog praćenja kvaliteta nastave i realizacije nastavnog programa. One mogu biti didaktičke (namijenjene prvenstveno stručnjacima), tematske i manifestacione (namijenjene najširoj javnosti kao izložba MLADI VOLJENOM GRADU). Sve one treba da pokažu specifičnosti dječijeg likovnog izraza, kao i nivo nastave i rezultate u radu na realizaciji nastavnog programa. One otkrivaju i bogatstvo mogućnosti likovno-estetskog oblikovanja i likovnog izražavanja djece u različitim likovnim područjima, korištenjem različitih tehnika rada i materijala. Time se ukazuje na širu oblast nastave Likovne kulture i na širenje njenog djelovanja u svakodnevnom životu. Te izložbe imaju svoju stručnu i društvenu funkciju koja sadrži više komponenti: psihološku, pedagošku, filozofsku, likovno-estetsku i sociološku, a ogleda se u okupljanju što većeg broja učenika u afirmaciji stvaralaštva i stvaralačkog odnosa prema radu, u razvijanju i njegovanju dječijeg likovnog izraza, u ispunjavanju programskih zadataka savremene likovne nastave, u ostvarenju likovno - estetskog kvaliteta radova pojedinačno i u cjelini, te u njihovoj komunikativnosti sa najširoom publikom.

Ove izložbe predstavljaju svojevrsnu, savremenu javnu školu stvaralaštva i likovne kulture i zato im treba posvećivati što veću pažnju, prije svega u sadržajnom smislu. One treba da budu slike kvaliteta nastave i da ukazuju na pravce i mogućnosti njenog daljeg unapređivanja i osavremenjivanja.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Likovna kultura mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

MUZIČKA KULTURA

MUZIČKA KULTURA

Uloga i značaj

Sa stanovišta razvojne psihologije i potreba djeteta ovog uzrasta, značaj sadržaja predmeta Muzička/Glazbena kultura sastoji se u slijedećem: Muzika je jedan od ključnih elemenata u razvoju govora i verbalne komunikacije i eventualnom blagovremenom otklanjanju teškoća u ovom području. Istovremeno, ona je jedan od naznačajnijih elemenata razvoja motorike, skladnih pokreta i korekcija eventualnih poteškoća u ovom domenu. Muzika je značajan faktor u funkciji podsticanja pažnje, pamćenja i mišljenja, a aktivno muziciranje (pjevanje, sviranje i improvizacija na Orffovim instrumentima) snažno podstiče dječiju kreativnost i stvaralaštvo općenito.

Muzika je ključni faktor u emocionalnom razvoju djeteta jer omogućava izražavanje i doživljavanje emocija i snažno doprinosi razvoju estetske kulture ličnosti. Pored individualnog izražavanja ona najprirodnije uspostavlja odnose i relacije u grupi i društvu, a takvu snagu nema ni jedno područje u nauci i umjetnosti. Kroz muziku dijete iskazuje i jača svoje samopouzdanje, osjećaj kompetentnosti i vlastite vrijednosti. Zbog toga, muzika kao verbalna, neverbalna i univerzalna komunikacija među ljudima cijelog svijeta u čovjekovom životu ima dominantno mjesto i kao potreba.

C I L J nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi:

Cilj nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi jeste da kroz upoznavanje sa vrijednim muzičkim djelima budi, podstiče i razvija muzikalnost, interes i pozitivne stavove, navike i potrebu za muzikom, te da obogaćuje emocionalni život učenika i doprinosi općem kulturnom i estetskom razvoju njegove ličnosti.

Z A D A C I nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi:

- Omogućavati razvoj djetetove muzikalnosti kroz upoznavanje različitih vrsta muzičkog izraza, elemenata muzičke pismenosti, te zakonitosti u razvoju muzike, muzičkih stilova, vrsta, oblika i izražajnih sredstava u muzici;
- Pjevanjem, sviranjem i slušanjem posebno njegovati ljubav prema tradicionalnoj narodnoj muzici u Bosni i Hercegovini;
- Upoznati učenike sa himnom Bosne i Hercegovine;
- Upoznavanjem sa muzičkim stvaralaštvom, stvaraocima, ustanovama u BiH i u svijetu uticati na razvoj interesa, pozitivnih stavova i potreba za muzikom u porodici, školi i društvenoj sredini, kao i na razvoj u duhu humanizma i internacionalizma;
- Razvijati muzički ukus, dječije izvođačke sposobnosti u pjevanju i sviranju pojedinih instrumenata, te sposobnosti primanja i doživljavanja muzičkih djela;

- Podsticati, razvijati, njegovati dječiju muzičku kreativnost, kao i mogućnost izražavanja bogatih, latentnih unutrašnjih potencijala;
- U svim oblicima nastave, posebno u horu (zboru) i drugim vokalnim i instrumentalnim sastavima njegovati zajedničko muziciranje i vršiti pripreme programa za internu i javnu djelatnost škole;
- Omogućavati upoznavanje različitih zanimanja, te najsposobnije pojedince usmjeravati na školovanje u muzičkoj školi, kao i za druga zanimanja za koja su potrebne ove sposobnosti i znanja.

MUZIČKA KULTURA

2. razred

MUZIČKA KULTURA

(68 nastavnih časova)

ZADACI nastave Muzičke kulture u prvom razredu:

- Njegovanje i kultivisanje dječijeg glasa (pravilno disanje, jasan izgovor riječi, intonativno tačno pjevanje),
- Otkrivanje i razvoj dječije muzikalnosti sa specifičnim sposobnostima (muzičko pamćenje, osjećaj za ritam, za visinu, trajanje i kvalitet zvuka),
- Osamostaljivanje i socijalizacija djeteta,
- Podsticanje, razvoj i njegovanje kreativnosti u muzici
- Razvijanje emocionalne i estetske osjetljivosti djeteta za kvalitet muzike
- Upoznavanje karakterističnih narodnih pjesama i razvijanje ljubavi prema muzičkoj i kulturnoj baštini Bosne i Hercegovine
- Podsticanje i razvoj trajnih interesa i ljubavi prema muzici kako bi ona postala njihova trajna potreba.

PJEVANJE I SVIRANJE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Pjevanje dječijih pjesmica (o školi, okolini, odrastanju i životinjama, godišnjim dobima) umjerenog tempa i jednostavne strukture</p> <p>Igre za vježbavanje disanja i razvoj glasa</p> <p>Pjevanje uz usklađivanje glasa po visini i glasnoći</p> <p>Tijelo kao instrument</p> <p>Improvizovani instrumenti</p> <p>Sviranje na Orffovom dječijem instrumentariju</p>	<p>-Pjeva i prepoznaje ranije pjesmice na osnovu melodije</p> <p>-Učestvuje u zajedničkom pjevanju i poštuje pravila</p> <p>-Prepoznaje vježbe i primjenjuje ih</p> <p>-Razumije i korigira greške u pjevanju</p> <p>-Spontano koristi tijelo, i priručne instrumente</p> <p>-Svira na instrumentu kako mu se pokaže</p>	<p>-Pjeva u skladu sa mogućnostima</p> <p>-Usklađuje svoje pjevanje sa dječijim horom/zborom</p> <p>-Vježba glas u skladu sa instrukcijama nastavnika</p> <p>-Sam traži pomoć kad osjeti da mu treba</p> <p>-Prepoznaje Orffove instrumente i kombinuje ih sa priručnim</p> <p>-Svira sam i bez podsticaja nastavnika</p>	<p>-Uviđa da pjevanje treba najviše vježbati</p> <p>-Ulaže trud da pjeva što ljepše i da se usaglasi sa razrednim horom</p> <p>-Primjenjuje igre za vježbanje disanja i razvoj glasa i provjerava sebe u odnosu na druge</p> <p>-Koristi instrumente kao pratnju pjevanju i uviđa da je takvo muziciranje ljepše, naročito za slušatelje</p>	<p>-Pjevanje i sviranje u raznim prilikama(učionica, dvorište, kabinet za muziku, sala za priredbe, izleti, porodični skupovi (bogaćenje emocija)</p> <p>-Pravi poster sa slikama instrumenata vlastitog tijela (glas, jezik, dlanovi, prsti, noge)</p> <p>-Prikupljanje, ispitivanje materijala i izrada instrumenata.</p> <p>-Vježbe upoređivanja zvuka sa originalnim</p>

MUZIČKE IGRE I BROJALICE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Muzičke igre</p> <p>Pjesmice sa određenim pokretima (život u prirodi, radovi, narodni običaji) Dječija narodna kola</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Povezuje ritam pjesmice sa pokretom, odnosno, prati koreografiju -Prepoznaje kola 	<ul style="list-style-type: none"> -Samostalno pjeva i igra -Predlaže nove korake -Samostalno igra uz kolo 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija mišljenje da je pokret važan u kolu, plesu kao i za razvoj muzičke baštine 	<ul style="list-style-type: none"> -Vježbanje pokreta i koraka -Smišljanje novih koraka i pravljenje novih muzičkih igara
<p>Brojalice</p> <p>Odbrojavanje brojalica kao na igralištu- skandiranje</p> <p>Izvođenje mjere i ritma instrumentima tijela</p> <p>Izvođenje ritma brojalice Orffovim instrumentima</p> <p>Izvođenje brojalice kretanjem u koloni («voziću»)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Ponavlja i razumije pokrete brojalice -Prati, izvodi pokrete u mjeri i ritmu (dugi i kratki slogovi) -Pravilno izvodi ritam na ritmičkom instrumentu po uzoru -Pravilno korača u ritmu 	<ul style="list-style-type: none"> -Prepoznaje ranije naučene brojalice na osnovu ritma bez teksta (zagonetke) -Tačno izvodi mjeru i ritam -Izvodi ih tačno i samostalno na instrumentu bez pomoći -Poigrava se i kombinuje ritmove brojalica -Koristi svoje tijelo kao instrument 	<ul style="list-style-type: none"> -Pamti i donosi u razred nove brojalice -Pokazuje i obučava drugu djecu, radujući se novim iskustvima -Reprodukuje ritam na instrumentu, uči druge i jača samopouzdanje 	<ul style="list-style-type: none"> -Pravljenje razredne izložbe od instrumenata sličnih po zvuku Orffovim -Vježbe ritma i mjere

SLUŠANJE MUZIKE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Slušanje stranih i domaćih kompozicija: vokalnih, vokalno- instrumentalnih i instrumentalnih</p> <p>Vedre dječije pjesmice, narodne pjesme i igre, uspavanke koračnice, prigodne pjesme</p> <p>Upoznavanje osobina tona, tempo, dinamika, brojanje, karakter muzike, muzičke forme</p> <p>Upoznava nje zvučnih svojstava muzičkih instrumenata</p>	<p>-Prepoznaje ranije slušana djela</p> <p>-Prepoznaje karakter djela</p> <p>-Prepoznaje osobine tona: (visok-dubok, glasno-tiho) brz- spor</p> <p>-Prepoznaje instrumente (klavir, gitara, bubanj, harmonika)</p>	<p>-Slušajući pjevuši melodiju, razlikuje, upoređuje, izvodi zaključke</p> <p>-Saopštava ko izvodi kompoziciju</p> <p>-Samostalno određuje karakter kompozicije</p> <p>-Tačno određuje osnovne osobine tona: visinu trajanje, glasnoća, boja tempo</p> <p>-Razlikuje instrumente i vizuelno i auditivno</p>	<p>-Saopštava svoj doživljaj</p> <p>-Pokazuje da cijeni izvođače, razvija pozitivan stav prema muzici i kompozitorima</p> <p>-Razgovara o djelu i osjećaju ugodnosti i opuštanja i traži da se ponovi.</p> <p>-Komentariše osobine tona i njegove karakteristike</p> <p>-Razvija pozitivne navike i potrebe za muzikom</p> <p>-Traži da ih vidi uživo na koncertu</p>	<p>-Prikupljanje kasete i CD sa muzičkim djelima</p> <p>-Prikupljanje štampanih materijala i slika kompozitora i muzičkih instrumenata simfonijskog orkestra i tradicionalnih narodnih instrumenata i nošnji naroda u BiH i izrada zidnih panoa.</p> <p>-Prikupljanje tradicionalnih instrumenata iz kraja gdje je škola</p> <p>-Posjeta koncertima u osnovnoj muzičkoj školi</p>

DJEČIJE STVARALAŠTVO

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Pjesmica na tekst - izmišljanje</p> <p>Improvizacija na Orffovim instrumentima</p> <p>Improvizacija pokreta u ritmu</p> <p>Plesna dramatizacija</p> <p>Literarno i/ili likovno izražavanje doživljaja muzike</p> <p>Muzički igrokaza - osmišljavanje</p>	<p>-Spontano improvizira: dovrši započetu pjesmu, pjevanjem ili sviranjem</p> <p>-Spontano na muziku progovara pokretom, likovno ili literarno</p> <p>-Na podsticaj daje ideje</p>	<p>-Samostalno smišlja, upoređuje, dodaje, mijenja</p> <p>-Stvara kombinacijom riječi, instrumenata, pokreta i likovnim izrazom.</p> <p>-Sam predlaže ideje</p>	<p>-Uočava razlike i sa zanimanjem opisuje</p> <p>-Saopštava interes i želju za njihovo kombinovanje</p> <p>-Raduje se vlastitom učešće u igrokazu razreda</p>	<p>-Pronalaženje priča i bajki čiji se likovi mogu muzikom «ozvučiti»</p> <p>-Dogovaranje o kolektivnoj improvizaciji tipa «mozaik zvuci» koja omogućuj neverbalnu komunikaciju i socijalizaciju</p> <p>-Izvođenje muzičkog igrokaza</p>

STRUKTURA SADRŽAJA

PJEVANJE I SVIRANJE

U toku školske godine
djeca treba da nauče
najmanje **15 pjesama.**

1. Lete, lete, laste	Julio Marić / Nasiha Kapidžić - Hadžić
2. Što se u vrtiću radi	P. Kanižaj
3. Rođendanska pjesma	iz zbirke-Zapjevajmo, zaigrajmo
4. Dom	J.Gotovac
5. Zavičaju moj	M. Milić
6. Snivaj, spavaj	F. Schubert
7. Kišobran za dvoje	
8. Jesen	M. Meršnik
9. Čisto dijete	
10. Hej potoče	A. Stanković
11. Mali đaćki valcer	N. Hercigonja
12. Šaputanje	N. Hercigonja
13. Školsko zvono	D. Basrak
14. Djeca su vojska najjača	(stihovi V. Milošević)
15. Dok mjesec sja	J.B. Lili
16. Pastirče	
17. Desilo se preključe	M. Milić
18. Moja zemlja BiH	Suad Arnautović
19. Veseljak	Z. Špoljar
20. Maca prede	
21. Padaj, padaj snježiću	Dragutin Basrak
22. Satić kuca	Zlatko Špoljar
23. Proljeće	V. Astarđžijeva
24. Majka uz kolijevku	J. Gotovac
25. Ide, ide patak	J. Bitenc
26. Kad si sretan	pjesma iz Švedske
27. Đak veseljak	Refik Hodžić
28. Na krilima vjetra	Suad Arnautović
29. Djeca rastu	Asim Horozić
30. Semafor	Asim Horozić

STRUKTURA SADRŽAJA

MUZIČKE IGRE

U toku školske godine djeca treba da nauče najmanje **10 igara** koje uključuju pokret.

1. Hoki - poki
2. Pačiji ples
3. Klackalica, Grčka dječija igra
4. U šumici zeko
5. Kulina Bana vojska je (narodna)
6. Koka i pilići
7. Igraju se vrapci
8. Ovako se ruke miju
9. Berem, berem grožđe
10. Ringeraja
11. Strina rodo
12. Zeko pleše
13. Djeca i zečiči
14. Žabe i roda
15. Pilići
16. Dječija narodna kola BiH
17. Mali kauboj, Refik Hodžić

BROJALICE

U toku godine treba naučiti **15** brojalice

1. En,ten, tini
2. Jedan, dva, tri
3. Eci, peci, pec
4. Tara, tara, tačke
5. Jedna vrana gakala
6. Pliva patka
7. Pusti pužu rogove
8. Prešo Petar
9. Od koga si ti
10. Tri
11. Golub s krova guče
12. Čudo golemo
13. Tužibaba Reza
14. Zeleni se tratina
15. Žari, žari, žar
16. Kiša pada na travicu
17. Guče siva grlica
18. Padaj padaj snježe
19. Voli da se mazi
20. Lastavice, gdje si bila

STRUKTURA SADRŽAJA

SLUŠANJE MUZIKE

Slušanjem upoznati najmanje **15** kompozicija putem audio-vizuelnih aparata.

1. Uspavanka	W. A. Mozart
2. Uspavanka	F. Schubert
3. Uspavanka	J. Brahms
4. Za Elizetu	L. van Beethoven
5. Sanjarenje	R. Schumann
6. Labud	K. S. Sans
7. Bumbarov let	N.R. Korsakov
8. Ah, što volim	J. S. Bach
9. Uvijek nek bude sunce	A. Ostrovski
10. Sarajevo ljubavi moja	Kemal Monteno
11. Deca su ukras sveta	M. Subota
12. Medo pleše (tamburaši)	B. Krnic
13. Ples pilića u ljuskama	M. P. Musorgski
14. Arija iz svite br. 3	J. S. Bach
15. Kanon za tri glasa u D-duru	J. Pachelbel
16. Valcer cvijeća	P. I. Čajkovski
17. Duet mačaka	G. Rossini
18. Koračnica	D.Šostaković
19. Kad bi svi ljudi na svijetu	A. Dedić
20. Instrument čarobnjak	Muzička priča
21. Djeca pjevaju uspavanke	Princes krofne
22. Djeca pjevaju sevdalinke	Princes krofne
23. Zemljo moja	Kemal Monteno
24. Tradicionalne pjesme naroda Bosne i Hercegovine	
25. Aska i vuk, odlomci iz opere	Asim Horozović
26. Sa unukom Janom	Avdo Smajlović

**DJEČIJE
STVARALAŠTVO**

Uz korištenje Orffovog dječijeg instrumentarija i priručnih instrumenata, uputiti djecu na praćenje pjevanja, improvizaciju, te učešće u muzičkim dramatizacijama. Poželjno je s djecom raditi nekoliko ovakvih muzičkih dramatizacija.

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

U izboru **pjesama** nastavnik treba voditi računa o tom da one odgovaraju opsegu dječijeg glasa i da su im po sadržaju i karakteru interesantne i bliske. U prigodnoj atmosferi, dijete treba najprije emotivno da doživi pjesmu i osjeti njen umjetnički kvalitet, slušajući nastavnika koji pjeva uz pratnju melodijskog instrumenta (klavir ili sintisajzer). Uz pjevanje nastavnika djeca će naučiti pjevati pjesmicu istovremeno melodiju i tekst, kolektivno, grupno i individualno.

Učiti ih u cjelini slušajući pjevanje nastavnika (uz pratnju instrumenta) uz pravilno držanje tijela i disanje (preduslov za pjevanje), s odgovarajućom intonacijom i dikcijom, precizno i ujednačeno, uz odgovarajući tempo i dinamiku u skladu sa njenim karakterom najprije kolektivno, zatim u grupi, u paru i individualno.

Igre sa pjevanjem i različitim sadržajem treba birati u tom smislu da djeca podražavaju razne radove, život u prirodi, narodne običaje i drugo. One imaju osnovni zadatak da se pravilno izvodi melodija, i usavršava skladno, izražajno, slobodno i ritmički povezano kretanje uz muziku. Tako se istovremeno kretanjama izražava karakter, ritam, tempo i dinamika pjesme, a razvijaju i usavršavaju preciznost, lakoća, skladnost i izražajnost pokreta uz muziku. Igre i narodna kola sastoje se iz osnovnih pokreta: hodanje, poskakivanje s plesnim elementima, razne kretnje ruku, pljeskanje, tapkanje, okreti itd. Koreografija okretne igre i narodna kola mogu imati utvrđene figure i kretnje. Veoma su vrijedne slobodne ritmičke igre u kojima dolazi do izražaja dječija improvizacija i kretnje i to na muziku koju su predhodno dobro upoznala.

Brojalica kao poetsko, ritmičko-metričko stvaralaštvo u ovoj oblasti zauzima posebno mjesto u razvoju osjećaja za ritam. Brojalicu treba izvoditi najprije skandiranjem teksta uz odbrojavanje kao na igralištu, zatim instrumentima vlastitog tijela (pljeskanje rukama, topot nogama), priručnim instrumentima, Orffovim instrumentima, kretanjem u koloni (u "voziću").

Prilikom izbora djela **za slušanje muzike**, među kojima treba da budu zastupljena, vokalna, instrumentalna i vokalno - instrumentalna, treba voditi računa da njihovo trajanje i složenost budu u skladu sa uzrastom. Djecu učiti da zapažaju i prepoznaju karakter kompozicije, tempo i dinamiku izvođenja, formu kompozicije, izvođače i sastave, muzičke instrumente. Podsticati djecu da svoje zapažanje i doživljaje izraze opisno ili likovno jer se time podstiče njihova kreativnost.

U području dječijeg **stvaralaštva** treba koristiti Orffov instrumentarij i priručne instrumente, prepoznavati ih, svirati zvukove iz prirode i razne ritmove i sa njima svirati uz pjevanje, što povećava osjećaj kompetencije, socijalizira i djeluje terapijski. Uz njihovu upotrebu treba organizovati različite oblike improvizacije: melodijska, ritmička, improvizacija forme, komponovanje i likovno i literarno uzražavanje na osnovu doživljaja muzike, kao i muzičko – scenske igre koje povezuju muziku, ritam, pokret i govor. Djeca mogu izmisliti priče ili naslikati seriju slika koje će uz pomoć instrumenata „oživjeti“, kao i uz upotrebu lutke koja govori.

Sadržaji muzičke kulture koji su u funkciji estetskog odgoja mladih imaju u sebi elemente koji prirodno pomažu i podržavaju savlađivanje i ostalih sadržaja na ovom uzrastu. Korelacija sa drugim predmetima je sasvim prirodna: likovno izražavanje doživljaja muzike ili ilustracija pjesme, s maternjim jezikom (rješavanje problema dikcije, pismenosti i sl.) s upoznavanjem okoline odnosno prirode i društva (godišnja doba, svijet oko nas, životinje, narodna muzička tradicija BiH), fizičkom/tjelesnom kulturom (ritmika, ples uz muziku, dječije narodne igre, koordinacija pokreta i sl.) i matematikom (brojanje, pojam veličine i sl.).

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Muzička kultura mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

TJELESNI I ZDRAVSTVENI I ODGOJ

Uloga i značaj

Briga o zdravlju i fizičkoj aktivnosti djeteta osnovni je princip na kojem se zasnivaju sadržaji tjelesnog i zdravstvenog odgoja. Tom je principu sve podređeno.

Kretanje je potreba svakog djeteta, a svrsishodno kretanje u osnovi tjelesnog i zdravstvenog odgoja.

U ovom nastavnom predmetu dijete usvaja osnovna znanja o zdravlju, stiče navike i vještine, ali i uči kako da ih primijeni u životu. Dijete uči kako da postane fizički spremno, lično predano i dnevnoj fizičkoj aktivnosti.

Poboljša li se zdravlje generacije koja dolazi, imaćemo zdraviju populaciju, a to znači i radno spremniju, kreativniju i zadovoljniju.

U ovom vremenu, tjelesni i zdravstveni odgoj ima posebnu važnost zbog sve prisutnijih pojava koje ugrožavaju zdravlje djece (dominacija medija i smanjivanje kretanja kao prijeke potrebe djeteta, pojava deformiteta, prisustvo droge i drugih nepoželjnih sredstava).

Tjelesni i zdravstveni odgoj predstavlja naučno zasnovan i sistematski organizovan odgojno-obrazovni rad sa djecom i mladima.

C I L J nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnoj školi

Cilj nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnoj školi jeste da se planiranim, programiranim, organizovanim i kontrolisanim vježbanjem i učenjem utiče na povoljnu i pravilnu konstelaciju antropoloških osobina i sposobnosti, razvijaju psihomotoričkih znanja, vještina i sposobnosti, kao i navike zdravstvene kulture učenika radi očuvanja vlastitog zdravlja i zdravlja okoline. Oplemenjivanje i usavršavanje ličnosti učenika i razvijanje humanih međuljudskih odnosa.

Z A D A C I nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnoj školi

- Stvaranje uslova za aktivno angažovanje učenika u utvrđivanju, izražavanju, zadovoljavanju vlastitih potreba i interesa za tjelesnim kretanjem, sportom i rasonodom u skladu sa karakteristikama njihovog uzrasta,
- Razvijanje i usavršavanje psihomotornih sposobnosti i sportskog odgoja;
- Podizanje stepena znanja i navika zdravstveno-higijenskog ponašanja, koji proizilaze iz sadržaja i karaktera tjelesne kulture i kulture i sportskog odgoja;

- Stvaranje uslova da učenik tjelesno i kretno afirmiše lične stvaralačke sposobnosti i mogućnosti slobodne ličnosti, koje se ogledaju u: zdravom načinu života, svestranom tjelesnom razvoju, usavršavanju kretanja, te boravkom u prirodi sa ciljem bogaćenja kulture življenja;
- Podizanje stepena teorijskih znanja iz domena: sportskog načina života, uticaja tjelesnog vježbanja na zdravlje i tjelesne sposobnosti, životne i radne sredine;
- Razvijanje i njegovanje kompetencija potrebnih za izgrađivanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa.

TJELESNI I ZDRAVSTVENI I ODGOJ

(68 nastavnih časova)

Zadaci nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u prvom razredu:

- Shvatanje smisla, vrijednosti i principa tjelesnog vježbanja;
- Očuvanje, njegovanje i unapređivanje zdravlja učenika;
- Razvijanje i usavršavanje psihomotoričkih sposobnosti u skladu sa uzrasnim i individualnim karakteristikama;
- Sticanje motoričkih znanja i razvijanje motoričkih vještina i navika;
- Osposobljavanja za svrsishodno i efektno samostalno vježbanje;
- Razvijanje pozitivne slike o sebi;
- Razvijanje kreativnosti kroz pokret;
- Razvijanje, promovisanje i njegovanje pozitivnih socijalnih interakcija, svrsishodne i humane primjene psihomotoričkih sposobnosti, motoričkih znanja, sposobnosti, vještina i navika;

PRIRODNI OBLICI KRETANJA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>HODANJE</p> <p>Prirodno hodanje – pravolinijsko (s promjenom pravca, smjera, tempa i ritma; na različitoj vrsti, dimenzijama i obliku podloge; kombinirano)</p> <p>Hodanje uz različite položaje ruku, koljena i stopala</p> <p>Hodanje, trčanje, skakanje, preskakanje (kombinacija)</p> <p>Oponašanje pokreta i kretanja drugih živih bića (Kako medo hoda? A slon? Kako ptica leti?)</p>	<p>-Imenuje osnovne položaje i stavove (uspravni stav, sjedeći i ležeći položaj, čučanj...), pokreta i kretanja</p> <p>-Imenuje dijelove tijela i zna njihovu osnovnu ulogu prilikom vježbanja</p> <p>-Zna da odredi kom dijelu tijela je namijenjena vježba oblikovanja (za ruke, noge, trup...),</p> <p>-Prepoznaje fiziološke znakove umjerenog opterećenja i zamora (npr. brži rad srca, znojenje, nesvjestica itd.)</p> <p>-Razumije pravolinijsko hodanje s promjenom pravca, smjera, tempa i ritma; na različitoj vrsti, dimenzijama i obliku podloge</p>	<p>-Vješto izvodi jednostavne forme prirodnih oblika kretanja (hodanje, skakanje, trčanje...)</p> <p>-Pravilno hoda s promjenom pravca, smjera, tempa i ritma; na različitoj vrsti, dimenzijama i obliku podloge</p> <p>-Pravilno hoda uz različite položaje ruku, koljena i stopala</p> <p>-Primjenjuje prirodne oblike kretanja u jednostavnim igrama i poligonima, pravilno - izvodi jednostavne vježbe oblikovanja bez rekvizita</p> <p>-Vješto oponaša pokrete i kretanja drugih živih bića</p> <p>-Prepoznaje fiziološke znakove umjerenog opterećenja i zamora (npr. brži rad srca, znojenje, nesvjestica itd.) i umije da traži pomoć ako se loše osjeća</p>	<p>-Uz pomoć odraslih usklađuje svoje aktivnosti (učenje, igra, odmor, spavanje)</p> <p>-Uči da izbjegne situacije u kojima može da se povrijedi i umije da traži pomoć</p> <p>-Vježba u odgovarajućoj odjeći i obući</p> <p>-Pridržava se dogovorene procedure dolaska u salu (igralište), ponašanja na satu i odlaska iz sale (sa igrališta)</p> <p>-Ni na koji način ne ugrožava one koji se od njega razlikuju</p> <p>-Tokom vježbanja i igre prijateljski komunicira i surađuje sa vršnjacima, uz podsticanje i nadzor nastavnika</p> <p>-Primjećuje svoje motoričke i druge sposobnosti i osobine</p>	<p>-Vježbe različitih oblika hodanja i trčanja sa različitim zadacima</p>

PRIRODNI OBLICI KRETANJA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>TRČANJE</p> <p>Trčanje – pravolinijsko (s promjenom pravca, smjera, tempa i ritma; na različitim vrstama, dimenzijama i oblicima podloge; kombinirano)</p> <p>Trčanje, hodanje, skakanje, preskakanje (kombinacija)</p> <p>Trčanje u različitim kretnim manifestacijama</p>	<p>-Razumije pravolinijsko trčanje s promjenom pravca, smjera, tempa i ritma; na različitoj vrsti, dimenzijama i obliku podloge</p>	<p>-Pravilno izvodi pravolinijsko trčanje s promjenom pravca, smjera, tempa i ritma; na različitoj vrsti, dimenzijama i obliku podloge</p> <p>-Vješto izvodi jednostavne forme prirodnih oblika kretanja (hodanje, skakanje, trčanje...) i njihovu kombinaciju</p> <p>-Trči koristeći različite kretna manifestacije</p>	<p>-Uočava fizičke sličnosti i razlike među vršnjacima,</p> <p>-Istražuje svoje sposobnosti, ima izgrađenu tjelesnu shemu</p> <p>-Pazi na pravilnost izvođenja zadatka</p>	<p>"Školica" igra lastiša</p>
<p>SKAKANJE</p> <p>Sunožni poskoci u mjestu i kretanju</p> <p>"Zečji" poskoci (iz upora čučeca, skok u upor čučeci, u jednom trenutku noge nisu u kontaktu sa podlogom)</p> <p>"Kan-kan" poskoci (poskok na jednoj nozi, s visokim prednoženjem drugom)</p>	<p>-Zna šta je sunožni poskok u mjestu i pri kretanju</p> <p>-</p>	<p>-Pravilno izvodi sunožne poskoke u mjestu i pri kretanju: "Zečiji" poskoci, "Kan-kan" poskoci, "Kik" poskoci</p>		<p>-Vježbe poskakivanja i skakanja</p> <p>"Zečiji" poskoci, "Kan-kan" poskoci, "Kik" poskoci,...</p>

PRIRODNI OBLICI KRETANJA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>"Kik" poskoci (poskoci na jednoj nozi, s opuštanjem potkoljenice slobodne noge) Makazice Galop naprijed i strance Dječiji poskoci Sunožni poskoci sa okretom od 90° (u jednu i drugu stranu), preskakanje kratke vijače (individualno) Poskoci i skokovi uz različite pokrete rukama (uzručenje, odručenje, pljesak i sl.) Sunožni naskok iz mjesta na povišenje, doskok s povišenja (do visine švedske klupe) Preskok iz obilježenog prostora u prostor i preko prepreka (linije, obruči, vijače i sl.) Kretanje poskocima i skokovima u zadatom pravcu</p>		<p>-Pravilno izvodi sunožne poskoke: makazice, galop naprijed i strance, dječiji poskoci, sunožni poskoci sa okretom od 90° -Pravilno izvodi poskoke i skokove uz različite pokrete rukama -Pravilno izvodi sunožni naskok iz mjesta na povišenje, doskok s povišenja -Pravilno izvodi preskok iz obilježenog prostora u prostor i preko prepreka -Pravilno izvodi kretanje poskocima i skokovima u zadatom pravcu</p>		

PRIRODNI OBLICI KRETANJA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Skokovi, poskoci sa hodanjem, trčanjem i dr. (kombinacija) Skokovi i poskoci u različitim kretnim manifestacijama (primjena)		-Pravilno izvodi skokove i poskoke sa hodanjem i trčanjem i u različitim kretnim manifestacijama	- Upoznaje i prihvata svoje sposobnosti, osobine i ograničenja od značenja za sudjelovanje u tjelesnoj aktivnosti -Razvija odlučnost i odvažnost	
PUZANJE I PROVLAČENJE Puzanje četveronoške Provlačenje (kroz обруč, okvir od švedskog sanduka ili sandučića, između nogu para, kroz upor klečeći itd, puzanje ispod grede, švedske klupe, razapete vijače itd.) Puzanje po švedskoj klupi Puzanje uz/niz kosu švedsku klupu Puzanje, provlačenja, hodanja, trčanja (kombinacija)	-Zna i razumije pokrete puzanja i provlačenja	-Pravilno izvodi puzanje četveronoške -Pravilno izvodi provlačenje kroz обруč, okvir od švedskog sanduka ili sandučića, između nogu para, kroz upor klečeći itd, puzanje ispod grede, švedske klupe, razapete vijače itd. -Pravilno izvodi puzanje po švedskoj klupi, uz/niz kosu švedsku klupu -Pravilno izvodi kombinirane pokrete puzanja, provlačenja, hodanja i trčanja	-Ophodi se s pažnjom prema drugarima -Spreman da daje pomoć -Lakše se orijentiše u prostoru -Postaje odvažan, spretan i uporan	-Različite vježbe puzanja i provlačenja: -Vježbe provlačenja kroz обруč, okvir od švedskog sanduka ili sandučića, između nogu para, kroz upor klečeći itd, -Vježbe puzanja ispod grede, švedske klupe, razapete vijače itd), po švedskoj klupi, uz/niz kosu švedsku klupu -Vježbe kombinovanih kretnji puzanje, provlačenja, hodanja, trčanja

PRIRODNI OBLICI KRETANJA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Puzanje i provlačenje u različitim kretnim manifestacijama (primjena)		-Pravilno izvodi puzanje i provlačenje u različitim kretnim manifestacijama		
<p>PENJANJE</p> <p>Penjanje uz stepenice Penjanje na švedsku klupu švedski sandučić, uz kosinu (švedska klupa, švedski sanduk, prirodni uspon itd.) uz ripstol, preći na drugi ripstol, uz mornarske ljestve do 2m visine Penjanje s hodanjem, trčanjem, puzanjem, provlačenjem itd. (kombinacija) Penjanje u različitim kretnim zadacima (primjena)</p>	-Zna i razumije pokrete penjanja	-Pravilno izvodi penjanje uz stepenice, na švedsku klupu, švedski sandučić, uz kosinu, uz ripstol, uz mornarske ljestve,... -Pravilno izvodi pokrete penjanja sa hodanjem, trčanjem, puzanjem, provlačenjem -Pravilno izvodi penjanje sa različitim kretnim zadacima		-Vježbe penjanja uz stepenice, na švedsku klupu, švedski sandučić, uz kosinu, uz ripstol, uz mornarske ljestve,... -Vježbe kombinovanja penjanja sa hodanjem, trčanjem, puzanjem, provlačenjem

PRIRODNI OBLICI KRETANJA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>BACANJE I HVATANJE</p> <p>Bacanje (različitih lopti kotrljanjem različitih lopti u daljinu i visinu, desnom i lijevom rukom i suručno)</p> <p>Hvatanje</p> <p>Dodavanje (u paru, prvo s male udaljenosti, a zatim s veće udaljenosti-suručno, jednom rukom, gađanje u metu-korpa, lopta, označeni prostor i sl. na različite načine-pogađanje, ubacivanje, rušenje i sl.)</p> <p>Bacanje, hvatanje, dodavanje i gađanje u različitim kretnim manifestacijama (primjena)</p>	<p>-Zna i razumije kako se pravilno izvodi bacanje, hvatanje i dodavanje</p>	<p>-Pravilno izvodi pokrete bacanja različitih lopti kotrljanjem različitih lopti u daljinu i visinu, desnom i lijevom rukom i suručno</p> <p>-Pravilno izvodi hvatanje, dodavanje u paru, prvo s male udaljenosti, a zatim s veće udaljenosti-suručno, jednom rukom</p> <p>-Pravilno izvodi gađanje u metu-korpa, lopta, označeni prostor i sl. na različite načine-pogađanje, ubacivanje, rušenje i sl.</p> <p>-Pravilno izvodi kombinirane pokrete bacanja, hvatanja, dodavanja i gađanja</p>	<p>-Pazi na pravilnost izvođenja zadatka</p> <p>-Pokazuje radost prilikom učešća u zajedničkim aktivnostima</p> <p>-Rado prihvata zadatke i izvodi ih</p>	<p>-Različite vježbe bacanja različitih lopti kotrljanjem različitih lopti u daljinu i visinu, desnom i lijevom rukom i suručno</p> <p>-Različite vježbe hvatanja i dodavanje u paru, prvo s male udaljenosti, a zatim s veće udaljenosti-suručno, jednom rukom</p> <p>-Vježbe gađanje u metu-korpa, lopta, označeni prostor i sl. na različite načine-pogađanje, ubacivanje, rušenje i sl.</p> <p>-Različite vježbe kombiniranog bacanja, hvatanja, dodavanja i gađanja u različitim kretnim manifestacijama</p>

PRIRODNI OBLICI KRETANJA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>DIZANJE I NOŠENJE</p> <p>Dizanje i nošenje jednog ili više različitih rekvizita odgovarajuće veličine i mase (samostalno, u paru, grupno)</p> <p>Dizanje i nošenje u različitim kretnim zadacima (primjena)</p>	<p>-Zna i razumije kako se pravilno izvodi dizanje i nošenje</p>	<p>-Pravilno izvodi pokrete dizanja i nošenja jednog ili više rekvizita odgovarajuće veličine i mase</p> <p>-Pravilno izvodi pokrete dizanja i nošenja u različitim kretnim zadacima</p>	<p>-Tokom vježbanja prijateljski komunicira i surađuje sa vršnjacima, uz podsticanje i nadzor nastavnika</p>	<p>-Različite vježbe dizanja i nošenja jednog ili više različitih rekvizita odgovarajuće veličine i mase (samostalno, u paru, grupno)</p> <p>-Vježbe dizanja i nošenja u različitim kretnim zadacima</p>

PLES				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>PLES I PANTOMIMA</p> <p>Pantomima (Prikazivanje različitih pojava i situacija iz svakodnevnog iskustva pantomimom)</p> <p>Ples Pokret pojedinih dijelova tijela, kretanja cijelog tijela, karakter muzike i lični doživljaj (usklađivanje)</p>	<p>-Zna šta je pantomima -Zna šta je ples</p>	<p>-Može pantomimom prikazati različite pojave i situacije iz svakodnevnog života -Pravilno izvodi osnovne korake dva do četiri plesa (društvena, narodna, moderna), u skladu sa vlastitim mogućnostima i interesovanjima učenika -Jednostavne plesne pokrete usklađuje s muzikom, -Pravilno izvodi pokrete pojedinim dijelovima tijela, kretanje cijelog tijela i usklađuje sa karakterom muzike</p>	<p>-Razvija svijest o vrijednosti poznavanja plesnih pokreta pojedinog plesa -Uživa u plesu -Uporan u savladavanju plesnih koreografija</p>	<p>-Organizovanje aktivnosti pantomime -Vježbe osnovnih plesnih pokreta –društveni, narodni moderni plesovi u skladu s mogućnostima i interesovanjima učenika i nastavnika (2-4 plesa)</p>

GIMNASTIKA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
GIMNASTIKA Gimnastičko hodanje Ritmički skokovi Ritmički okreti Sunožni preskoci Sunožni skokovi Hodanje (po liniji, obrnutoj švedskoj klupi ili niskoj gredi) Jednostavni poligoni (sastavljeni tako da zahtijevaju primjenu naučenih gimnastičkih elemenata)	-Zna šta je gimnastičko hodanje -Zna šta su ritmički skokovi, okreti preskoci -Zna šta sunožni skokovi -Zna šta je jednostavni poligon -Razumije zadatak na poligonu	-Pravilno i vješto izvodi gimnastičko hodanje, ritmičke skokove, ritmičke okrete -Pravilno i vješto izvodi sunožne preskoke i skokove -Vješto izvodi vježbe predviđene poligonom -Vlada izabranim vještinama	-Uz podršku odraslih primjenjuje naučene modele gimnastike.	-Različite gimnastičke vježbe

IGRA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
IGRE LOPTOM Elementarne igre loptom	-Zna i razumije organizaciju i pravila igre	-Pravilno drži tijelo pri igri loptom -Pravilno izvodi vještine potrebne u elementarnim igrama loptom -Poštuje pravila u igrama loptom	-Ponaša se u skladu sa pravilima igre uz podsticanje i nadzor nastavnika, -Pozitivno vrednuje uspješne poteze i uloženi trud svih učesnika u igri	-Organizacija različitih igara sa loptom

IZBORNI SADRŽAJI				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
IZBORNI SADRŽAJI Plivanje Vožnja bicikla Vožnja koturaljki (rolera) Klizanje Sankanje Smučanje Pješaćenje u prirodi Sportski ples	-Zna i razumije osnovne elemente plivanja, vožnje bicikla, vožnje koturaljki, klizanja, sankanja, smučanja, pješaćenja u prirodi, sportskog plesa	-Savladao osnovne vještine plivanja, vožnje bicikla, skijanja, sankanja, klizanja, pješaćenja u prirodi, sportskog plesa		-Obuka neplivača organizuje se tokom prvog ciklusa (u 1, 2. ili 3. razredu), u saradnji s lokalnom zajednicom i profesionalno angažiranim instruktorima U zavisnosti od sposobnosti i interesovanja učenika, kao i interesovanja nastavnika i roditelja, te mogućnosti sredine (škole, lokalne zajednice), realizuju se i drugi sadržaji: vožnja bicikla, skijanje, sankanje, klizanje, pješaćenje u prirodi, sportski ples

ZDRAVSTVENI ODGOJ

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>PRAVILNA ISHRANA</p> <p>Zdrava hrana - izbor Obroci (dinamika uzimanja obroka, obim obroka, ponašanje i ophođenje za stolom)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Zna šta je zdrava ishrana -Razumije važnost zdrave ishrane -Znaju kako se pravilno konzumira hrana 	<ul style="list-style-type: none"> -Razlikuje zdravu od nezdrave ishrane -Poštuje pravila ponašanja za stolom -Pravilno konzumiraju hranu 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvijena svijest o važnosti zdrave ishrane za zdravlje i život čovjeka 	<p>Aktivnosti vezane za ove nastavne sadržaje realizuju se u toku nastavnog časa</p>
<p>ZDRAVLJE</p> <p>Značaj i važnost zdravlja Tjelesna aktivnost Boravak u prirodi i zdravlje Dnevni ritam odmora i rada</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i razumije važnost zaštite i čuvanja zdravlja -Razumije značaj tjelesne aktivnosti i boravka u prirodi za pravilan rast, razvoj, zdravlje i otpornost organizma 	<ul style="list-style-type: none"> -Koristi adekvatne tjelesne aktivnosti važne za zdravlje organizma 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija svijest o važnosti zaštite i čuvanja zdravlja -Ponaša se u skladu sa dogovorenim dnevnim rasporedom odmora i rada -Rado posjećuje izletišta u prirodi -Traži pomoć ukoliko je zlostavljano i zanemareno 	<ul style="list-style-type: none"> -Organizovanje primjerenih tjelesnih vježbi -Izleti

ZDRAVSTVENI ODGOJ

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
HIGIJENA Lična higijena Kolektivna higijena Higijena životnog prostora	-Zna i razumije šta je lična, a šta kolektivna higijena -Zna i razumije načine održavanja lične i kolektivne higijene	-Održava ličnu higijenu i učestvuje u održavanju kolektivne higijene	-Razvija svijest o važnosti održavanja lične i kolektivne higijene	-Organizovanje aktivnosti održavanja lične i kolektivne higijene

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Bazična komponenta ponašanja djece je kretna aktivnost. Kretanje ima funkciju biološkog nagona i zadovoljava potrebe stimuliranja tjelesnog rasta i razvoja. U tom pogledu, kretanje zadovoljava prirodne potrebe djeteta. Međutim, kretanjem djeca zadovoljavaju i svoje društvene potrebe. Kretanje ima funkciju psihosocijalnog komuniciranja.

U **prvom razredu** naglasak je na socijalizaciji djeteta, odnosno harmoniziranju pokreta i kretnji djeteta sa pokretima i kretanjem svijeta oko njega. Većina djece svoje pokrete i kretnje uspješno formira do četvrte godine. Dalji razvoj psihomotorike karakterizira njeno usavršavanje.

Opća psihomotorička spremnost, kao rezultat procesa u kojem se posredstvom tjelesnih vježbi povećava obim i kvalitet kretanja, značajno korelira s pravilnim i harmoničnim rastom i razvojem (1) morfoloških (procesu rastežanja, diferencijacije tkiva i funkcionalnog dozrijevanja), (2) funkcionalnih (sistem za transport kiseonika i aerobni kapaciteti), (3) kognitivnih (prijem, zadržavanje i transformacija informacija i efikasnost u novim, netipičnim situacijama), (4) konativnim (modaliteti reakcija i sposobnost adaptacije) i (5) sociološkim (društvene grupe, organizacije i institucije).

Psihomotorička aktivnost se usmjerava prije svega na razvijanje i usavršavanje: snage (položaji tijela - ležeći, čučajući, klečeći, stojeći, viseći, u trčanju, u skakanju, neobični položaji, sa osloncem na jednoj nozi, ruci, laktu, glavi...), brzine (reakcije pojedinačnih pokreta i frekvencije pokreta - hodanje, trčanje, skakanje, penjanje, puzanje, provlačenje, valjanje, kotrljanje, održavanje na vodi, kretanje na vodi...), izdržljivosti (opće - posebnu pažnju usmjeriti na disanje), gibljivosti (aktivne, kompleksne i lokalne - vježbe oblikovanja), koordinacije (brzinske, ritmičke, orijentacije) agilnosti (brzine promjene smjera kretanja - u hodanju, trčanju, penjanju, puzanju, provlačenju, valjanju, kotrljanju; sa rekvizitima; u elementarnim sportskim aktivnostima), ravnoteže (statističke i dinamičke - bez rekvizita i s rekvizitima - na suženoj i nestabilnoj podlizi) i preciznosti (držanje, bacanje, šutiranje, postavljanje, dizanje, gađanje, hvatanje, nošenje, spuštanje).

Za razvoj djeteta značajno je da ono bude aktivno na prikladne i različite načine, što se postiže osmišljenim povezivanjem onih dječijih aktivnosti u kojima se dijete najadekvatnije ukupno izražava - to su na prvom školskom uzrastu, prije svega, igrovne aktivnosti i igra kao kontekst kreativnog komuniciranja djece sa sobom, s društvom i s prirodom.

Izbor modaliteta rada kojim će se provoditi proces vježbanja uvijek mora biti u funkciji ishoda za postojeće stanje učenika, **bez ikakvih rizika**, posebno kada su u pitanju **spoljašnja opterećenja**. Temeljna metoda vježbanja je iterativna (ponavljajuća). Ljudski organizam nastoji uspostaviti ravnotežu između povećanog intenziteta motoričkih aktivnosti i trenutnog stanja organizma, zato **podražaji uvijek moraju biti na nivou koji uslovljavaju procese adaptacije**. Razvoj osobina i sposobnosti moguć je jedino u uslovima **progresivnog i diskontinuiranog opterećenja**. Za istovremeno usavršavanje motoričkih znanja i mijenjanje osobina i sposobnosti najproduktivnija je **situacijska metoda** rada, jer su konačni rezultati vježbanja u pozitivnoj korelaciji sa situacijama u kojima se efekti vježbanja realno mogu primijeniti. Promjena savremenih tendencija učenja i obučavanja, nakon saznanja o funkcionisanju moždanih hemisfera, usmjerena je prema **sintetičkoj metodi** motoričkog učenja - usvajanje i usavršavanje motoričkog akta u cjelini, koncentrišući se na najpravilnije izvođenje najvažnije faze globalne motoričke aktivnosti po principu "pamćenja samo redosljeda elemenata koji se sukcesivno ređaju" (Roger Spirri, 1981). Kod djece, ako nisu u

stanju dovoljno brzo i efikasno savladati složenu cjelinu, primjenjuje se **analitički način rada** (izvođenje pojedinačnih elemenata - kombinovanje situacijske i sintetičke). Mora se voditi računa da se **ne mogu forsirati dijelovi u kojima se ne vidi cjelina**. Ako treba naučiti neku igru, učenje treba provoditi cjelovito, a zaustaviti se eventualno samo tamo gdje se cjelina ne može savladati, i to izvan igre, najbolje kao dopunska aktivnost.

Kod djece, uzrasta oko šest godina, znatno se povećava spremnost za uključivanje u različite oblike tjelesnih aktivnosti, razvijenija je njihova sposobnost kretanja, snaga i izdržljivost. Djeca su sposobna izvoditi pokrete, odnosno kretanja, tačnije, brže, bolja im je prostorna orijentacija i spremnija su i za izvođenje složenijih pokreta. Također, povećana je njihova otpornost na promjene okoline i na promjene izazvane pod uticajem kretanja, odnosno tjelesnog vježbanja. Njihove tjelesne aktivnosti, proporcionalno opterećenju, mogu trajati i do 30 minuta.

Individualne razlike među djecom navedene dobi veće su nego među odraslima i treba ih u radu respektovati. Osim uzrasnog kriterija, u radu s djecom treba uvažavati i mnoge specifične razlike među njima, ali i razlike među starijima.

Oprez u radu s djecom ove ontogenetske dobi potenciran je činjenicom da su vegetativni procesi stabilniji, ali ekonomičnost reakcije je mala i iradijacija je jača od inhibicije, osjećanja su im nestabilna i izazivaju različite reakcije, što rezultuje brzom promjenom raspoloženja i podložnošću sugestiji. Usredotočenost prema jednoj stvari, aktivnost ili vježbanje ne traje im dugo. Uz to, za njih je najznačajnije šta se događa u datom trenutku, a ne šta je bilo i šta će biti. Kako u funkciji centralnog nervnog sistema moždana kora sve više dominira nad njegovim nižim dijelovima, ograničavajući procesi razdraženja se sve više pojavljuju i osnovni prirodni pokreti djeteta oslobađaju se suvišnih, beskorisnih, sporednih pokreta što djetetu daje mogućnost da sigurnije hoda, trči, skače itd. Razvija se finija miškulatura, osnovni oblici kretanja postepeno se automatizuju, dijete lahko i sigurno koristi samo jednu ruku i nogu. Mada se može javiti i ranije, u ovom periodu počinje i druga denticija, koja može biti jedan od znakova tjelesne zrelosti. Djeca imaju potrebu za više obroka dnevno, jer im zapremina želuca još uvijek malena, a izmjena materije velika. Srce i dalje zaostaje za porastom cjelokupne tjelesne mase, usporava se frekvencija srčanog rada i akcija postaje ritmičnija. Kako je mreža krvnih sudova relativno sužena u odnosu na kapacitet srca, prisutna je sklonost porasta arterijskog krvnog pritiska. Pošto u ovom uzrasnom periodu okoštavanje grudne kosti i rebara tek počinje, mogući su i različiti deformiteti.

Odvijanju odgojno-obrazovnog procesa neposredno prethode mjere sigurnosti: (1) zdravstveno-higijenske, (2) preventivne i (3) mjere asistencije. Briga o zdravlju učenika mora uvijek biti na prvom mjestu. Pored ljekarskog pregleda, nastavnik je dužan u neposrednom radu s učenicima pratiti i kontrolisati njihovo zdravlje. Pored toga, obavezan je voditi računa o higijensko-tehničkoj kontroli prostora, prostorija, opreme, sprava, rekvizita i pomagala, kao i o ličnoj higijeni, higijeni odjeće i obuće učenika. Pod preventivnim mjerama podrazumijeva se pregled obuće i odjeće za vježbanje, pregled i ispravnost opreme za vježbanje, izbor terena za vježbanje i drugo. Za vrijeme rada preventivne mjere se sastoje u pravilnom postavljanju sprava, odgovarajućem izboru sadržaja, primjerenom doziranju i distribuciji opterećenja, pravovremenom osiguranju asistencije, prekidu rada u slučaju umora ili zbog drugih razloga. Nakon zvaničnog završetka rada, vježbovni prostor se ostavlja u primjerenom stanju. Asistencija (čuvanje i pomaganje) je vid stvaranje sigurnosti i samopouzdanja kod učenika, ali i spriječavanja padova i ozlijeđa. Čuvanjem se zaštićuje učenik da ne padne, a pomaganjem mu se olakšava izvođenje vježbe.

Tok odgojno-obrazovnog procesa učenicima bi trebao osigurati usvajanje određenog

motoričkog kretanja brže i lakše, ali i uslove koji će omogućiti najveći mogući uticaj na njihov organizam. Odvijanje odgojno-obrazovnog procesa prema prirodnom redu uslovno podrazumijeva slijedeće etape: **(1)** upoznavanje (najavljivanje, opisivanje, demonstracija i objašnjavanje) novog motoričkog sadržaja, **(2)** izvođenje motoričkog kretanja, **(3)** ispravljanje grešaka, **(4)** ponavljanje, uvježbavanje i individualno uvježbavanje i **(5)** praćenje i realizacija ishoda.

Nakon uspješno provedene tjelesne i psihičke pripreme učenika, slijedi glasno, kratko i razumljivo najavljivanje motoričkog sadržaja. Potom se najavljeni sadržaj opisuje, u cilju upoznavanja učenika s osnovnom strukturom vježbe i upozorenja na bitne momente i bitne karakteristike pokreta i kretanja. Demonstracija se izvodi u finalnom obliku. Eventualno objašnjenje treba biti kratko, jasno i glasno, u cilju podsticanja učenika na razmišljanje, akciju i svjesno aktivno sudjelovanje. U početnom izvođenju će, vjerovatno, pažnja učenika biti usmjerena više na način izvođenja nego na cilj. Također, bit će izraženije prisutne individualne razlike koje treba uvažavati. Uočavanje i otklanjanje grešaka je izuzetno značajna faza, koja pretpostavlja uočavanje, analiziranje i pronalaženje uzroka, te utvrđivanje najkraćeg i najefikasnijeg puta za ispravljanje grešaka. Ona slijedi nakon izvođenja kompletnog motoričkog sadržaja i po principu od krupnijih (odnose se na motoričku strukturu) ka sitnijim odstupanjima od očekivanog ishoda. U fazi nepotpune stabilizacije, djelimične automatizacije i nedorečene individualizacije, motorički akt je nestabilan i podložan različitim uticajima i nakon njegovog usvajanja u finalnom obliku. Ponavljanjem, uvježbavanjem i individualnim vježbanjem, on se stabilizuje i prilagođava uslovima identičnim praktičnoj primjeni, u skladu sa individualnim karakteristikama učenika.

Najčešći principi na kojima se zasniva motoričko učenje su: ***princip očiglednosti*** (sticanje znanja uz pomoć analizatora - čula vida), ***princip sistematičnosti*** (ponavljanje i usavršavanje racionalnih pokreta i broj ponavljanja, izbor i redoslijed vježbi i opterećenje usklađuju se sa mogućnostima učenika), ***princip svjesnosti*** (aktivno i stvaralačko sudjelovanje učenika ostvaruje se kroz različite sadržaje koji potenciraju samostalnost i odlučnost i mogućnost izbora načina i sredstava za uspješan ishod), ***princip individualnosti*** (zasnovan je na prirodnoj psihomotoričkoj diferencijaciji i usklađivanju procesa obuke prema mogućnostima, potrebama i interesima učenika), ***princip ponavljanja*** (osigurava racionalizaciju i trajnost usvojenih sadržaja), ***princip odgojnosti*** (usmjerenost ka pozitivnim vrijednostima, stavovima i navikama), ***princip reverzibilnosti*** (podrazumijeva opadanje tjelesnih sposobnosti sa prestankom vježbanja i potencira potrebu za kontinuiranom vježbom, u skladu sa tempom njihovog opadanja) i ***princip svestranosti*** (podizanjem opće tjelesne pripremljenosti, usvajanjem vještina i navika stvara se osnova za kasniju individualnu sportsku diferencijaciju, u skladu sa mogućnostima i interesima učenika).

Kao organizacioni model nastavnik može integrisati sadržaje iz dva ili više predmeta ili oblasti, u zavisnosti od postavljenih ciljeva i očekivanih ishoda. Napr, kroz tematsku cjelinu kojoj je u osnovi ideja ili problem JA, DRUGI I OKRUŽENJE, na smislen način mogu se povezati pojedini ciljevi, ishodi i sadržaji iz dva i više predmeta sa razvojnim potrebama djece.

Trajanje rada na odabranoj temi, sadržaji i struktura pojedinačnih nastavnih sati, variraju u zavisnosti od reakcije učenika. Teme se realizuju kroz: igru, poligone, stanice, korištenje sportskih sprava i rekvizita, radionice.

Pored planiranja i realizacije raznovrsnih poligona s unaprijed definisanim kretnim zadacima (gdje se učenik provlači, šta preskače i kako, koje prepreke zaobilazi i sl), važno je predvidjeti i postavljanje poligona koji zahtijevaju samostalno rješavanje datog

motoričkog problema (učenik sam osmišljava na koji način će savladati prepreke).

Uvijek promovisati nadmetanje sa samim sobom. Hodanje i trčanje, kad je god to moguće, realizovati u prirodi.

U kontekstu tjelesne aktivnosti, nastavnik mora uložiti maksimalan napor kako bi kroz individualizaciju nastave, svim učenicima omogućio doživljaj uspješnosti u ovladavanju sve složenijim kretnim zadacima.

Saznanje da postoje okretniji ili brži vršnjaci, za dijete treba da bude izvor prepoznavanja različitosti i spoznaje sopstvenih osobina (dobrih i manje dobrih) i prihvatanje sebe i drugih kao jednako vrijednih.

Kod izbora igara, prednost imaju saradničke igre, mada djeci koja to žele treba omogućiti iskustvo takmičarske situacije, naravno pod određenim uslovima (insistirati na prijateljskom, korektnom odnosu i poštovanju pravila; ne precjenjivati značaj pobjede; kontrolisati i suzbijati agresivnost; omogućiti visok stepen učešća svih takmičara; insistirati na samoprevazilaženju i sl). I u takmičarskim igrama promovisati uvažavanje drugih - protivničkih igrača i saigrača.

Obavezno omogućiti učenicima slobodu izbora, kad je riječ o učešću u takmičarskim igrama.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Tjelesni i zdravstveni odgoj mogu izvoditi **učitelji*** / **nastavnici / profesori razredne nastave.**

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

ISLAMSKA VJERONAUKA

1.razred

ISLAMSKA VJERONAUKA

(2 sata sedmično 68 sati godišnje)

Uvod

Činjenica da u biti svake civilizacije stoji određena religija koja bitno određuje njen karakter, kulturu i način života dovoljno govori o potrebi njenog poznavanja i izučavanja u odgojno-obrazovnom sistemu svakog društva. U našem slučaju riječ je o izučavanju islama kao dominantnog svjetonazora Bošnjaka, na kojem je izgrađena svijest o svijetu i životu kao Božijem daru, u koje su utisnute Njegova neizmjerljiva ljubav i dobrotu.

Značaj izučavanja vjeronauke u ovom uzrastu polazi od islamske premise da se svako dijete rađa u čistoj prirodi s kojom je islam u znaku jednakosti kao što je u znaku jednakosti s prirodnim ljepotama koje nas okružuju i govore o ljepoti i dobroti Onoga koji sve to daje. U tom smislu krajnji odgojni, obrazovni i funkcionalni cilj ovog predmeta jeste sačuvati čistu čovjekovu prirodu kroz faze njegovog sazrijevanja i odgajati u njemu one vrline kojima se čuvaju i podupiru red i zakon, dobrotu, ljubav, solidarnost i pozitivne aktivnosti u ime Božije i za Njegovu ljubav, a na korist svoju i svih ljudi.

Nastavni program za prvi razred devetogodišnje osnovne škole pruža početna znanja o vjeri, na način primjeren uzrastu, kako bi djeca stekla osnovne predodžbe o njenim principima i vrijednostima te vrlinama lijepog ophođenja i ispravnog suočavanja s problemima u njihovom životnom okruženju.

U okviru predmeta, učenici razmišljaju, istražuju i postavljaju pitanja o svemu i svačemu (svijetu, životu, prirodi i Bogu) i uče da je život vrijednost i Božiji dar. Također uče da ih povezivanje s Bogom, poštivanje Njegovih pravila vodi sretnom i sigurnom životu. Nastavni predmet Vjeronauka fundamentalno doprinosi izgrađivanju moralno-etičkih vrijednosti u životu mladih.

Za nastavnike kao kreatore nastavnog procesa jedan od najsloženijih, najtežih, ali i najplemenitijih zadataka jeste uvođenje djeteta u spoznaje islama kroz programske sadržaje, preko kojih će se, to plemenito i nježno biće, čiji su intelekt i emocija u razvoju, osposobljavati za duhovno i moralno-estetsko poimanje života u okrilju vjere.

Strategije nastave i učenja se izmjenjuju u nastavi vjeronauke i baziraju se na višestrukoj ulozi nastavnika. Nastavnik svakodnevno provodi s učenicima više sati i neposredno učestvuje u formiranju njihove ličnosti, što nameće potrebu stalnog, temeljitog, stručnog i metodičkog pristupa u svakodnevnom djelovanju.

Djelotvoran nastavnik zna čime i kako će potaknuti učenike da uče, kako pobuditi interes za rad, njihovu znatiželju, pronicljivost, maštu, emocije, htijenja i sklonosti. Razredni ugođaj, koji je svrhovit, radni, opušten i srdačan, potiče učenika na učenje i održava pozitivan odnos i motiviranost za nastavu. Uz dobro rukovođenje svim aktivnostima, on je preduvjet za postizanje uspjeha i dobrih rezultata. To se postiže kvalitetnom nastavom i kreativnošću, što podrazumijeva skup pedagoško-piholoških, organizacijskih i didaktičko-metodičkih mjera kojim se postižu progresivne promjene u organizaciji i realizaciji odgojno-obrazovnog rada u stvaralačkim interakcijskim odnosima nastavnika i učenika.

Svakom djetetu treba omogućiti da dođe do izražaja. Sve aktivnosti prilagoditi dječijim psihofizičkim sposobnostima. Procjenjivanje naglašene primjerenosti zasniva se na načelnom stavu poslanika Muhammeda, a.s.: «Olakšavajte, a ne otežavajte!»

Svaki sat započeti Bismillom. Poželjno je uvježbavanje (memorisanje) teksta protegnuti kroz nekoliko sati. Kombinovanjem tradicionalnih metoda, didaktičkih principa zornosti i očiglednosti, oblika rada i primjenom metode aktivnog učenja i interaktivne nastave (igre, pitanja i odgovori, dramatizacije, razgovore, učenički radovi, ilustracije) dosegnut će se uspješno učenje.

Cilj vjeronauke

Cilj nastave vjeronauke u prvom razredu je planski i sistematično potaknuti početno uređeno i kontinuirano saznavanje o svojoj vjeri. Time se kreira kvalitetna pretpostavka za dugotrajan, vođeni rast učenika u vjeri.

Zadaci vjeronauke

- potaknuti kod učenika ugodno osjećanje nastavnog predmeta Islamska vjeronauka;
- uvesti učenika u temelje islamskog učenja na uzrastu primjeren način;
- upoznavanje učenika sa islamskim pozdravom;
- upoznavanje učenika sa mjestom islama u svakodnevnom školskom životu;
- približiti dječijem svijetu značenje džamije kao bitnog mjesta u njegovom bliskom okruženju;
- insistirati kod učenika na razvijanju poimanja higijene i upražnjavanju higijenskih navika;
- uvesti činjenicu postojanja i veličine Kur'ana u kognitivni i efektivni prostor djetetove ličnosti;
- začeti razumijevanje, djetetu bliskog, pojma porodice u kontekstu islama;
- pripremiti djecu da kroz nastavu vjeronauke spremno, punije i mnogoznačnije, dočekaju i žive ramazan;
- intenzivirati kod učenika doživljaj bajrama;
- začeti tok kontinuiranog razvijanja ljubavi prema Muhammedu, a.s.;
- uputiti učenike na ispravan odnos prema prirodi, Allahovom daru i potrebi njenog čuvanja;
- insistirati na formiranju pozitivnih međuljudskih vrijednosti primjerenih ovom školskom uzrastu;
- uvesti učenike u ljepotu islamskog izraza posredstvom ilahije.

TEME	ISHODI	SPOSOBNOSTI, VJEŠTINE
1.DANI NAŠEG UPOZNAVANJA	<p>Zna kako glasi naš pozdrav</p> <p>Zna nazvati selam</p> <p>Izgovara pravilno selam sa prevodom</p> <p>Zna šta se iskazuje selamom</p> <p>Zna kako se pozdravljaju nemuslimani</p> <p>Zna čemu služi igra</p> <p>Poznaje pravila druženja i ponašanja u školi</p> <p>Zna kako se zove naša vjera</p> <p>Poznaje razliku između islama i muslimana</p>	<p>Naziva selam pravilno</p> <p>Razumije značaj selama</p> <p>Pravilno artikuliše pozdrave nemuslimana</p> <p>Druži se sa ostalom djecom</p> <p>Pretvaranje viđenog i doživljenog u riječi</p> <p>Priča priču na osnovu slike</p> <p>Zapaža i odabire bitno</p> <p>Crta lijepo stvari iz svog okruženja (škole)</p>
2. ISLAM	<p>Zna čemu nas islam uči</p> <p>Zna šta je porodica</p> <p>Zna nabrojati članove svoje uže porodice</p> <p>Zna šta je džamija</p> <p>Zna čemu služi džamija</p> <p>Zna nabrojati najstarije i najpoznatije džamije</p> <p>Zna šta se nalazi u svakoj džamiji</p>	<p>Nabraja najpoznatije džamije</p> <p>Crta džamiju</p> <p>Odlazi sa vjeroučiteljem u najbližu džamiju</p> <p>Imenuje unutrašnjost džamije</p> <p>Vrši opisivanje slika iz udžbenika</p> <p>Nabraja sve slike i daje opis njihovih specifičnosti</p> <p>Nabraja članove svoje porodice</p> <p>Crta porodično stablo</p>
3.UČIM EUZU I BISMILLU	<p>Zna zašto učimo euzu</p> <p>Zna proučiti euzu</p>	<p>Pravilnost učenje Euzubille i Bismille;</p> <p>Pravilno interpretiranje ilahije</p>

	<p>Zna prijevod e uze</p> <p>Zna šta je ilahija</p> <p>Zna kad učimo bismillu</p> <p>Zna proučiti bismili</p> <p>Zna šta bismilla znači</p> <p>Zna da priča ima smislen sadržaj</p> <p>Zna razlikovati boje</p>	<p>Ispričati priču na osnovu datih slika</p> <p>Koristi se bojicama u radu</p> <p>Učenici će sa svojim nastavnikom napraviti igrokaz poslije bojenja slike „ Euzu i bismillu učim „</p>
4.RABBI JESSIR	<p>Zna šta je dova</p> <p>Zna proučiti napamet rabbi jessir</p> <p>Zna šta znači rabbi jessir</p> <p>Zna kako započinjemo svaki dobar posao</p> <p>Zna šta je higijena</p> <p>Zna šta je svaki musliman dužan uraditi svaki dan</p> <p>Zna kako da čuva i održava svoje stvari</p> <p>Zna zašto je važno jesti zdravu hranu</p> <p>Zna imenovati nekoliko različitih sportova</p>	<p>Pravilna interpretacija dove,</p> <p>Razvijanje osjećaja za dobrim i za olakšavanjem,</p> <p>Razvijenost navike za održavanjem lične higijene i urednosti;</p> <p>Razvijenost navike za održavanjem čistoće bliže okoline,</p> <p>Razvijanje želje za bavljenje sportkim aktivnostima,</p> <p>Uz pomoć nastavnika, organizovat će se jedna sportska aktivnost među učenicima,</p>
5.KUR 'AN	<p>Zna šta je Kur 'an</p> <p>Zna gdje držimo Kur'an</p> <p>Zna čemu nas uči Kur an</p> <p>Zna šta sadrži Kur'an</p>	<p>Zna da je Kur 'an Allahova riječ,</p> <p>Interpretira sadržaj Kur 'ana</p> <p>Crta izgled Kur 'ana</p>
6.LJEPOTE PRIRODE	<p>Zna ko je stvorio prirodu</p> <p>Zna da priča može biti</p>	<p>Razvijanje svijesti o tome da je Allah sve stvorio</p> <p>Usvojenost znanja o stavu vjere o</p>

	<p>predstavljena nizom slika</p> <p>Zna da dovrši započete rečenice</p> <p>Zna da priča ima smislen sadržaj</p> <p>Zna zašto je Bog stvorio prirodu</p>	<p>prirodi i našem odnosu prema njoj,</p> <p>Usvojenost znanja o pravilima ponašanja u prirodi;</p>
7.SUBHANEKE	<p>Zna proučiti napamet subhaneke</p> <p>Zna šta znače subhaneke</p> <p>Zna kako glasi kelimei šehadet</p> <p>Zna šta znači kelimei šehadet</p> <p>Zna šta potvrđujemo šehadetom</p>	<p>Usvojenost dove Subhaneke;</p> <p>Pravilna interpretacija svjedočenja vjere</p>
8.RAMAZAN I JA	<p>Zna šta je Ramazan</p> <p>Zna šta je post, iftar i kandilji</p> <p>Zna šta nam donosi Ramazan</p> <p>Zna ispričati priču o Ramazanu</p> <p>Zna kako glasi iftarska dova</p> <p>Zna šta je asocijacija</p> <p>Zna da poveže slike sa rječima</p> <p>Zna da ispriča priču na osnovu slike</p>	<p>Zna da je Ramazan mjesec u kome je započela objava Kur ana,</p> <p>Usvojenost znanja o ramazanu;</p> <p>Interpretira radosti ramazana,</p> <p>Zna šta je ifatr i i nterpretira iftarsku dovu</p> <p>Povezuje sliku sa rječima</p>
9.BAJRAM	<p>Zna šta je to bajram</p> <p>Zna koliko dana traje Ramazanski bajram</p> <p>Zna kako se provode bajramski dani</p> <p>Zna kako se čestita bajram</p> <p>Zna razliku između istine i laži</p>	<p>Samostalno boji sliku džamije i priča događaj o svom prvom bajramu,</p> <p>Usvojenost znanja o Ramazanskom i Kurban-bajramu;</p> <p>Čestita bajram svojim prijateljima, porodici, vjeroučitelju,</p> <p>Uz pomoć nastavnika učenici</p>

	Zna odgovarati na pitanja iz priče Zna zašto je važno istinu govoriti	realizuju igrokaz Govori istinu
10.MUHAMMED ALEJHI SELAM	Zna kako se zvao posljednji Allahov poslanik Zna gdje se rodio Muhammed a.s. Zna kako su se zvali roditelji Muhammeda a s. Zna šta izgovaramo kada spominjemo ime Božijeg poslanika	Usvojiti znanja o rođenju i djetinjstvu Muhammeda, a.s Usvojenost i interpretacija osnovnih informacija o Allahovom poslaniku (imena roditelja, dojlje..) Donošenje salavata na Allahovog poslanika
11.KURBAN BAJRAM	Zna ispričati priču na osnovu slike Zna zbog čega se drugi bajram naziva Kurban bajram Zna koliko dana traje Kurban bajram Zna čestitati Kurban bajram Zna kako glasi tekbir i tešrik Zna zašto je važno biti dobar i pošten	Razvijanje svijesti o žrtvi u ime Allaha dž.š. Razvijanje svijesti o humanoj, općeljudskoj i socijalnoj strani Bajrama; Čestitanje bajrama svojim najbližim Priču čita i prepričava na osnovu detaljnih pitanja
12.IZBOR KUR'ANSKI SURA	Zna nabrojati četiri sure Zna pravilno pročitati četiri sure Zna napamet el fatihu	Učenje Fatihe: memoriranje i razumijevanje;
13.IZBOR ILAHIJA	Zna šta je ilahija Zna pročitati ilahije	Uvježbavanje pravilnog učenja ilahija

Didaktičke upute:

- Nastavnik će inicirati razvijanje poticajne i slobodne atmosfere za spontano poludirigirano međusobno upoznavanje;
- Učenici će donijeti svoju najomiljeniju igračku i po želji podijeliti s drugarima istinu kako je do nje došao i zašto mu je najomiljenija;
- Nastavnik će izdvojiti najkarakterističnije segmente iz programa vjeronauke i podijeliti individualne zadatke po afinitetu i sposobnostima, nakon uvida u predznanje učenika;
- Učenici pokazuju jedni drugima kako uče, razgovaraju o osjećaju sreće i ugodnosti Božije pomoći;
- Nastavnik planira, pomaže učenicima u grupnom i individualnom učenju, vodi i usmjerava aktivnost učenika, pokazuje, demonstrira.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Pravilno učiti Rabbi jessir s prijevodom
- Razumijevanje da Bog daje dobro i pruža pomoć onima koji traže pomoć.
- Uvježbanost pravilnog izgovora i zapamćenost dove Rabbi jessir
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: opisivanje najomiljenije igračke, pravilno i tečno izgovaranje;
- *Likovna kultura*: crtanje najomiljenije igračke;
- Nastavnik će poticati razvijanje svijesti o postojanju Boga te da smo članovi zajednice i da se ponašamo po pravilima i principima vjere, nastaviti izgrađivanje kod učenika lijepih osobina (bogobožnost) koje vode ka moralnoj savršenosti čovjeka, te razvijanje osjećaja zahvalnosti i pokornosti prema Stvoritelju;
- U toku nastavnih sati nastavnik komunicira sa učenicima, priprema i vodi ih kroz aktivnosti dijaloga i interakcije;
- Učeničke aktivnosti će se svoditi na crtanje onog što je stvoreno; prezentaciju crteža, estetsku analizu i procjenu crteža;
- U cilju razvijanja ljubavi pema ilahijama nastavnik inicira individualno učestvovanje u zajedničkom učenju, te učenje u skladu sa individualnim mogućnostima.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o nazivu vjere, Božijoj Jednoći i činjenici da vjera traži nauku i rad;
- Razumijevanje da Gospodar voli dobre i iskrene ljude;
- Poštivanje i uvažavanje pripadnika druge vjeroispovijesti;
- Razlikovanje etičkih normi: dobro - loše, pošteno - nepošteno;

- Uvježbanost pravilnog učenja ilahije;
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: opisivanje Allahovih stvorenja, pravilno i tečno izgovaranje;
- *Muzička kultura*: uvježbavanje pravilnog interpretiranja ilahije;
- *Likovna kultura*: crtanje Allahovih stvorenja;
- Nastavnik nastoji da kreira takvu razredno-nastavnu klimu u kojoj učenici bez stida i straha iskazuju svoje stavove; razvija osjećaj dužnosti međusobnog povjerenja, poštivanja, uvažavanja; potiče razvijanje znanja o kulturi ponašanja prilikom susreta, ulaska u kuću i izlaska iz kuće;
- Nastavnik planira, osmišljava igre, demonstrira i komunicira sa učenicima;
- Učenici razvijaju umijeće ponašanje po pravilima; provedba discipline, međusobnog pozdravljanja, pozdravljanje uposlenih u školi; osmišljavaju i kreiraju prikladan igrokaz u učionici; raspravljaju o ponašanju u pojedinim situacijama;

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o načinu pozdravljanja sa muslimanima i pripadnicima drugih vjeroispovijesti;
- Razumijevanje pravila lijepog ponašanja;
- Razumijevanje da pozdravom iskazuju svoja osjećanja, znake pažnje, ljubavi, i međusobnog poštovanja;
- Osposobljenost za komuniciranje sa drugovima, nastavnikom;
- Pozdravljanje u školi, na ulici, u porodici i najbližem okruženju;
- Razvijenost osjećaja da se međusobno cijene, uvažavaju, potpomažu, vole;
- Učešće u osmišljavanju i realiziranju igrokaza;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: izvođenje prikladnih igrokaza, učešće u raspravi o situacijama pozdravljanja;
- *Likovna kultura*: crtanje različitih situacija vezanim za pravila pozdravljanja;
- U okviru ovog tematskog područja akcenat se stavlja na uvježbavanje pravilnog izgovora Euzubille i Bismille, opisivanje poslova kad se uči Bismilla, te razvijanje sposobnosti koncentracije i pamćenja;

- Nastavnik nastoji potaknuti praktično primjenjivanje Euzubille i Bismille u životu, inicira razvijanje svijesti o Božijoj zaštiti; nastoji jačati uvjerenje i ubjeđenje u Allahovu ljubav i milost prema nama - Božijim stvorenjima;
- Nastavnik promatra i prati učenike u njihovim aktivnostima, osmišljava, priprema i organizira igrokaz u učionici vezan za primjenu Euze i Bismille u realnim životnim situacijama;
- Učenici učestvuju u osmišljavanju i realiziranju igrokaza u učionici vezanog za situacije u kojima se uči Euzubilla i Bismilla, crtaju te situacije i aktivnostima u kojima se ona uči, te aktivno učestvuju u raspravi o ponašanju u situacijama u kojima se ona uči;

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Pravilnost učenja Euzubille i Bismille;
- Razvijenost osjećaja da svaku novu aktivnost počinjemo Božijim imenom;
- Razvijenost uvjerenja da Bog daruje snagu i moć; o prisustvu Božije pomoći i razvijenost navike traženja milosti i zaštite od prokletog šejtana;
- Učešće u osmišljavanju i realiziranju igrokaza;
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: izvođenje prikladnih igrokaza, učešće u raspravi o situacijama i aktivnostima u kojima se uče Euzubilla i Bismilla;

- *Likovna kultura*: crtanje različitih situacija vezanih za učenje Euzubille i Bismille;

Nastavnik kod učenika potiče razvijanje osjećaja pripadnosti učeničkom kolektivu; razvijanje svijesti o obavezama koje treba ispunjavati; razvijanje i učvršćivanje temeljnog osjećaja i stava prema sebi i prema drugima; razvijanje osjećaja urednosti, čistoće, tačnosti i upornosti; te inicira razvijanje navike za savjesno izvršavanje školskih obaveza;

- Nastavnik promatra i prati učenike u njihovim aktivnostima, osmišljava, priprema i organizira igrokaz u učionici vezan za primjenu znanja iz ove tematske cjeline;
- Aktivnosti učenika se usmjeravaju na ponašanje po pravilima; održavanja higijene u školskom prostoru; disciplinu u školi; uređenje i čuvanje radnog kutka i učeničkih stvari; te prakticanje normi finog ponašanja prema starijima;

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Odnos učenika prema školskim prostorijama i inventaru;
- Nivo razvijenosti osjećaja za korištenje, čuvanje ličnih i zajedničkih stvari;
- Razumijevanje pravila ponašanja, rada i reda u školi;
- Učešće u osmišljavanju i realiziranju igrokaza;

- Komuniciranje sa drugovima, nastavnikom;
- Uzajamno potpomaganje i saradnja;
- Održavanje higijene radnog prostora;
- Razvijenost kulture govora i ponašanja prema starijima;
- Naviknotost na red i rad;
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: izvođenje prikladnih igrokaza, pisanje sastava ili pjesmica vezanih za školu, nastavnika, školskog druga;
- *Likovna kultura*: crtanje sadržaja unutarškolskog i vanškolskog okruženja, te različitih situacija vezanih za ovu tematsku cjelinu;

Nastavnik kroz ovo tematsko područje učenike vodi kroz različite komunikacijske postupke - razgovor sa imamom i ostalim osobljem, razgovor sa starijim osobama, razgovor druga sa drugom; razvija kod učenika bonton ponašanja u džamiji - otkloniti suvišan razgovor, pažljivo slušati; razvija osjećaj za održavanje higijene;

- Nastavnik će u okviru govora o džamiji koristiti ilahiju o džamiji, pjesmice i uzrastu prikladne priče;
- Nastavnik inicira razvijanje svijesti o kulturi ponašanja prilikom ulaska u džamiju (tiho, čiste odjeće), s ljubavlju i poštovanjem prema Božijoj kući; te kroz održavanje higijene razvijati osjećaj i svijest o čistoći;
- Nastavnik usmjerava svakog učenika blago i nježno i kod njih inicira razvijanje osjećanja da vole i poštuju vjerske ustanove; pokušava da omogući svakom djetetu da dođe do izražaja; planira, priprema i potiče učenike na kreativan rad.
- Učenici crtaju najomiljeniju džamiju; uz nastavnikovu pomoć i vođenje osmišljavaju i realiziraju prikladan igrokaz vezan za pravila ponašanja u džamiji; prikupljaju slike džamija i izrađuju zidni pana;
- U cilju boljeg ovladavanja ovim tematskim područjem, gdje je to moguće, poželjno je organizirati posjetu džamiji, a gdje nije aranžirati posjetu mjesnog imama na nastavni sat, te tom prilikom inicirati raspravu o ponašanju u pojedinim situacijama;

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o dijelovima i prostorijama u džamiji i njihovoj namjeni.
- Lijepo ponašanje;
- Usvojenost znanja o tome da se džamiju ulazi čist, okupan, lijepo i propisno odjeven;
- Učešće u osmišljavanju i realiziranju igrokaza;
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: opisivanje džamije, pričanje doživljaja vezanih za džamiju;
- *Likovna kultura*: crtanje sadržaja unutar džamijskog prostora i van džamijskog okruženja, te crtanje džamije iz najbližeg okruženja;

- Nastavnik o okviru ovog tematskog područja inicira razvijanje svijesti o tome da se održavanjem čistoće postiže Allahovo zadovoljstvo; inicira razvijanje urednosti, reda i čistoće;
- Nastavnik potiče razvijanje navike za redovno održavanje lične higijene, higijene prostora i higijene okoline; inicira razvijanje osjećaja o potrebi pružanja pomoći u kućanskim i drugim poslovima;
- Nastavnik nastoji ustanoviti interesovanja učenika i njihov napredak; razvijenost kreativnih, higijenskih i radnih navika kod učenika; pomaže učenicima u demonstraciji upotrebe sredstava za higijenu, te im pomaže u grupnom i individualnom radu;
- Učenici nastoje razviti naviku redovnog održavanja higijene; usvajaju pravilnu i praktičnu upotrebu sredstava za higijenu; izrađuju raspored i vode evidenciju urađenih aktivnosti održavanja higijene za svaki dan (upisati + ili -).

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o održavanju lične higijene, higijene ishrane, higijene stanovanja i higijene okoline;
- Usvojenost znanja o stavu islama o potrebi održavanja higijene.
- Učešće u osmišljavanju i realiziranju igrokaza;
- Razvijenost navike za održavanje lične higijene;
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: izvođenje prikladnih igrokaza, razvijanje pravilnog izražavanja prilikom opisivanja svoga odnosa prema higijeni sebe i svoga okruženja;
- *Likovna kultura*: likovno izražavanje na teme: Moj drug, Moj dom, Moje dvorište

- U okviru ove tematske cjeline nastavnik nastoji inicirati razvijanje svijesti da tome da Allah voli čiste i uredne; inicirati razvijanje pozitivnih navika, ponašanja u skladu sa higijenom, te razvijanje svijesti kod učenika radi izgradnje vlastitog pozitivnog stava o čistoći;

- Nastavnik nastoji ustanoviti interesovanja učenika i njihov napredak; razvijenost kreativnih, higijenskih i radnih navika kod učenika; pomaže učenicima u demonstraciji upotrebe sredstava za higijenu, te im pomaže u grupnom i individualnom radu;
- Nastavnik nastoji kod učenika razviti sposobnost za održavanje lične higijene, korištenje sredstava za ličnu higijenu, uočavanje i procjenjivanje šta je korisno, a šta štetno; nastoji razviti osjećaj za čuvanje, cijenjenje i umjereno trošenje vode;
- Učenička aktivnost se usmjerava na crtanje i pravljenje pribora za ličnu higijenu; razvijanje osjećaja za redovno održavanje lične higijene.
- Učenici uz pomoć i vođenje nastavnika izrađuju zidni pano "Budi uredan i čist, pa ćeš biti zdrav"

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o načinu i važnosti održavanja lične higijene;
- Razvijenost navike za održavanje lične higijene;
- Učešće u osmišljavanju i izradi zidnog panoa;
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: opisivanja svoga odnosa prema ličnoj higijeni, osmišljavanje i izrada zidnog panoa i svoga okruženja;
- *Likovna kultura*: likovno ukrašavanje zidnog panoa, crtanje pribora i sredstava lične higijene;
- Nastavnik u okviru ove tematske cjeline kod učenika razvija sposobnost slušanja, svijest o cijenjenju Božije knjige, te razvija interesovanja učenika;
- Učenici će biti angažirani na crtanju Knjige, slušanju sura iz Kur'ana
- Nastavnikovo angažiranje će biti usmjereno na sticanje saznanja kod učenika da je Kur'an divna uputa, da smo dužni čitati Kur'an, te saznanja da će biti sretni i uspješni oni koji budu poštovali Allahova naređenja iz Kur'ana;
- Prilikom učenja dove Subhaneke nastavnik akcenat stavlja na uvježbavanje pravilnog izgovora, razvijanje sposobnosti zapamćivanja i razvijanje ljubavi za učenjem;
- Nastavnik pomaže učenicima u grupnom i individualnom učenju, pokazuje, demonstrira, procjenjuje individualna postignuća i interesovanja;

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost elementarnih znanja o Kur'anu (Božija Objava, objavljen Muhammedu, a.s., objavljen na arapskom jeziku);
- Razvijenost saznanja o važnosti Kur'ana u životu muslimana;

- Usvojenost sura iz Kur'ana;
- Usvojenost dove Subhaneke;
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilnost artikulacije jezičkog izražavanja;
- *Likovna kultura*: crtanje Knjige;

- Cilj ovog tematskog područja je da se kod učenika razvija uzajamno potpomaganje, pružanje pažnje, ljubavi i brige; nastojanje da se komunicira blago, nježno, s ljubavlju sa članovima porodice; navikavanje na red i rad; ispunjavanje svojih obaveza; ponašanje po jasno utvrđenim pravilima;

- Nastavnik će svoja nastojanja usmjeriti na razvijanje svijesti o obavezi poštovanja, poslušnosti i međusobne ljubavi i povjerenja unutar porodice.

- Učešće učenika će se ogledati u osmišljavanju i izvođenju prigodnih igara (uloga članova porodice), crtanju članova porodice, prezentaciji crteža, planiranju svoga načina učešća u pomoć u porodici.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o radu i dužnostima članova porodice;
- Raspored poslova među članovima porodice.
- Imenovanje članova porodice.
- Nivo razumijevanja uloge i značaja porodice
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: osmišljavanje i izvođenje prigodnog igrokaza o porodici;
- *Likovna kultura*: crtanje članova porodice;

- U okviru ovog tematskog područja nastavnik će kod učenika nastojati inicirati razvijanje svijesti o ispunjavanju individualnih obaveza, te solidarnosti i pružanju pomoći;

- Učeničke aktivnosti će biti raznolike, a sastoje se iz pisanja čestitke svojim roditeljima; slušanja ilahije "Hej mubarek ramazan"; crtanja džamije i kandilja; pričanja nekih ramazanskih zgoda;

- Socijalna akcija: uređenje učionice vjeronauke i školskog dvorišta u čast dočeka mubarek mjeseca ramazana;

- Nastavnik vodi i usmjerava aktivnosti učenika;

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o ramazanu;
- Nivo razumijevanja obaveza u toku ramazana
- Interpretiranje ilahije
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: osmišljavanje i izvođenje prigodnog igrokaza o ramazanu, usmeno jezičko izražavanje kroz opis doživljavanja ramazana u porodici;
 - *Muzička kultura*: uvježbavanje interpretiranja ilahije;
 - *Likovna kultura*: crtanje džamije sa kandiljima;
-
- Nastavnik će u okviru ovog tematskog područja inicirati usvajanje znanja o iftaru, iftarskim običajima kod Bošnjaka, te razvijanje svijesti da u dovi zahvaljujemo Bogu i mislimo jedni na druge;
 - Nastavnik učestvuje u osmišljavanju i organiziranju prigodnih igrokaza sa učenicima, komunicira sa učenicima i koordinira njihove individualne i grupne aktivnosti;
 - Učeničke aktivnosti će biti raznolike, a sastoje se iz crtanja iftara i ramazanskih jela; prezentacije crteža; estetske analize i procjene crteža; osmišljavanja i izvođenja igrokaza u učionici;

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o iftaru i ponašanju prilikom iftara;
- Razvijenost svijesti da u dovi zahvaljujemo Bogu i mislimo jedni na druge;
- Nivo razumijevanja značaja dove;
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: osmišljavanje i izvođenje prigodnog igrokaza o iftaru, usmeno jezičko izražavanje kroz opis doživljavanja iftara u porodici;
- *Likovna kultura*: crtanje iftara u porodici te raznih ramazanskih jela;
- U okviru ove tematske cjeline učenici će usvojiti znanje o muslimanskim mubarekdanima, o tome kako se čestita Bajram; kako se Bajram obilježava;
- Cilj tematskog područja je razvijanje svijesti o humanoj, općeljudskoj i socijalnoj strani Bajrama; održavanje tradicije i običaja; te razvijanje ljubavi prema ilahijama;

- Učeničke aktivnosti će biti raznolike, a sastoje se iz izrade čestitki za mubarek-dane; pričanja jednog bajramskog doživljaja; slušanje i uvježbavanja interpretiranja ilahije;
- Nastavnik komunicira sa učenicima; planira, priprema i potiče učenike na kreativan rad; pomaže učenicima u kolektivnom, grupnom i individualnom učenju; te procjenjuje njihova individualna postignuća;

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o mubarek-danima Ramazanskog i Kurban-bajrama;
- Usvojenost znanja o načinu čestitanja bajrama
- Interpretiranje ilahije 'Bajram dođe'
- Učešće u zajedničkim aktivnostima
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: osmišljavanje i izvođenje prigodnog igrokaza o iftaru, usmeno jezičko izražavanje kroz opis doživljavanja iftara u porodici;
- *Muzička kultura*: uvježbavanje interpretiranja ilahije 'Bajram dođe';
- *Likovna kultura*: crtanje iftara u porodici te raznih ramazanskih jela;
- U okviru ove tematske cjeline učenici će usvojiti znanje o rođenju i djetinjstvu Muhammeda, a.s.;
- Cilj tematske cjeline je razvijanje ljubavi prema našem Poslaniku, a.s.;
- Slušanje dijela mevluda o rođenju Muhammeda, a.s.
- Nastavnik komunicira sa učenicima; planira, priprema i potiče učenike na kreativan rad; pomaže učenicima u kolektivnom, grupnom i individualnom učenju; te procjenjuje njihova individualna postignuća;

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o rođenju i djetinjstvu Muhammeda, a.s.;
- Usvojenost znanja o roditeljima Muhammeda, a.s.;
- Usvojenost znanja o tradiciji i sadržaju mevluda;
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: metodički oblikovano interpretiranje priče o rođenju i djetinjstvu Muhammeda, a.s.;
- *Muzička kultura*: melodično izvođenje salavata;

- *Likovna kultura*: bojenje levhe 'Muhammed, a.s.';
- U okviru ove tematske cjeline učenici će usvojiti saznanja da prirodu treba čuvati, ne uništavati; o imenovanju prirodnih bogatstava; da je prirodno bogatstvo dato čovjeku na korištenje; te saznanje da čuvanjem prirode iskazuju svijju ljubav prema Stvoritelju;
- Cilj tematske cjeline je razvijanje pozitivnog ponašanja u prirodi; razvijanje svijesti o očuvanju životne sredine; razvijanje ekoloških stavova, pozitivnih navika; razvijanje ljubavi prema prirodi i čuvanje okoline;
- Učeničke aktivnosti će biti raznolike, a sastoje se iz izrade zidnih panoa o zaštiti i čuvanju prirode; organiziranih i vođenih rasprava o ponašanju u pojedinim situacijama;
- Nastavnik je češće u ulozi i animatora i koordinatora u okviru učeničkih aktivnosti;

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o stavu vjere o prirodi i našem odnosu prema njoj;
- Imenovanje prirodnih bogatstava naše domovine;
- Usvojenost znanja o pravilima ponašanja u prirodi;
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: metodički oblikovano interpretiranje priče pravilnom i nepravilnom odnosu prema prirodi, izrada panoa o zaštiti i čuvanju prirode;
- *Likovna kultura*: crtanje prirodnih ljepota po vlastitom izboru, te likovno oblikovanje panoa;
- Cilj tematske cjeline je izgrađivanje kod učenika lijepih osobina: biti dobar i pošten;
- Učeničke aktivnosti će biti raznolike, što zavisi od kreativnosti nastavnika kao animatora i koordinatora, a može biti izrada pravila ponašanja na razrednom nivou u saradnju sa učenicima;
- Nastavnik će osmisliti različite aktivnosti u cilju temeljite obrade ove tematske cjeline, a započet će uzrastu prilagođenim pričama, događajima ili doživljajima vezanim za dobrotu i poštenje i situacije u kojima ih nije bilo;

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o dobroti i poštenju;
- Ustanovljena prisutnost dobrote i poštenja;
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: metodički oblikovano interpretiranje priča o pozitivnom i negativnom poštenju u dobroti; usmeno prenošenje individualnih doživljaja vezanih za dobrotu i poštenje;
- *Likovna kultura*: crtanje dobrog druga;

- U okviru ove tematske cjeline će se govoriti o važnosti istine u svakodnevnom životu; inicirati razvijanje stava da dobri ljudi i dobri muslimani su oni koji uvijek govore istinu; inicirati razvijanje razumijevanja da Bog voli iskrene i one koji govore istinu;

- Nastavnik će kod učenika inicirati davanje obećanja: «Uvijek ću govoriti istinu!», te osmisliti i voditi razgovor o ponašanju u datoj situaciji;

- Nastavnik intenzivno komunicira sa učenicima; vodi ih kroz aktivnosti dijaloga i interakcije;

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o važnosti istine u svakodnevnom životu;
- Ustanovljena prisutnost prakse govorenja istine;
- Aktivnost na nastavnom satu;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: metodički oblikovano interpretiranje priča o situacijama u kojima je govorena istina i onima u kojima je ona zaobiđena; individualno usmeno ili pismeno izražavanje situacija u kojima je govorena istina i onima u kojima je ona zaobiđena;
- *Likovna kultura*: likovno izražavanje učenika na temu 'Istina i Laž';

U koncepciji NPP islamske vjeronauke za I razred priložena didaktička uputstva uz tematska područja treba razumijevati heurističkim poticajem za nastavnika, a ne receptom uspješno primjenjivim bez obzira na osobine konkretne grupe s kojom nastavnik radi.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu vjeronauke mogu izvoditi profesori i nastavnici koji su završili:

1. Fakultet islamskih nauka u Sarajevu (pedagoški ili teološki smjer)
2. Islamski pedagoški fakultet u Zenici ili Bihaću, odsjek za vjeronauku
3. Druge fakultete islamskih nauka priznate od Rijasetu Islamske zajednice u BiH, čije su diplome nostrificirane od strane Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i položena pedagoška grupa predmeta na ovom fakultetu, uz prethodno završenu jednu od medresa
4. Islamsku pedagošku akademiju

NASTAVNI PLAN I PROGRAM
2. razred

**NASTAVNI PLAN ZA DRUGI RAZRED
DEVETOGODIŠNJEG OSNOVNOG ODGOJA I OBRAZOVANJA**

Nastavni predmeti		Sedmični fond nastavnih sati	Godišnji fond nastavnih sati
A. OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI			
1.	Bosanski/hrvatski/srpski jezik i književnost	5	175
2.	Matematika	4	140
3.	Strani jezik I	2	70
4.	Priroda i društvo	2	70
5.	Likovna kultura	2	70
6.	Muzička kultura	1	35
7.	Tjelesni i zdravstveni odgoj	2	70
UKUPNO REDOVNE NASTAVE		18	
B. OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI S PRAVOM IZBORA			
8.	Vjeronauka	2	70
C. OSTALI OBLICI NEPOSREDNOG ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA			
9.	Dopunska nastava	1	35
10.	Dodatni rad	1	35
11.	Vannastavne aktivnosti	1	35

**BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I
KNJIŽEVNOST**

BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Uloga i značaj

Jezik je važan činilac u razvoju svakog ljudskog bića. Ima posebno naglašenu informativnu i komunikativnu vrijednost, jer je zajednički za ljude koji žive u određenoj zajednici. Govor je aktivnost komunikacije pomoću jezika.

Razvoj dječijih govornih sposobnosti moguće je posmatrati u kontekstu usvajanja jezika. Govor se razvija govorom. Podsredstvom programskih sadržaja ovog nastavnog predmeta razvijamo jezičko osjećanje učenika, korektno vladanje rečenicom, razvijamo gramatičko-pravopisne aspekte i uvodimo ih u različite oblike usmenog i pismenog izražavanja.

Jezik ima obrazovnu, odgojnu, funkcionalnu, komunikacijsku funkciju, ali je i moćno sredstvo djelovanja na pojedinca, grupe i zajednicu u cjelini.

Na funkcionalnom nivou jezik i govor utiču na psihološke i lingvističke sposobnosti.

Govor je u osnovi komunikacije i ukupnog učenja. Stečena znanja, sposobnosti, vještine utiču na uspjeh u učenju i drugih nastavnih predmeta. Čitanje je sredstvo i metoda učenja. Nastavu čitanja i pisanja nužno je posmatrati u kontekstu ukupnog napredovanja učenika i posvećivati joj potrebnu pažnju kako bi stvarno uticala na osvješćivanje smisla stalnog učenja. Čitanje i učenje su u osnovi komunikacije i sami su komunikacija. Samo pismen čovjek može djelovati efikasno, živjeti sa svrhom, radošću, punoćom i mudrošću.

Sadržaji književnosti pomažu učeniku da upozna i shvati društveni kontekst u kojem živi, pomaže da prepozna i njeguje univerzalne ljudske vrijednosti, razvija kod učenika ljubav prema kulturnoj baštini svog i drugih naroda.

Bosanski/hrvatski/srpski jezik i književnost kao nastavni predmet je sistem jezičkog i književnog znanja. Program nastave ovog predmeta uključuje sadržaje književnosti (književna djela, osnove teorije književnosti i samostalno, izvanškolsko čitanje), sadržaje gramatike, pravogovora i pravopisa, sadržaje usmenog i pismenog izražavanja, te sadržaje medijske kulture.

Važno je znati da nastava bosanskog/hrvatsko/srpskog jezika i književnosti jezika daje temeljna znanja iz jezika i književnosti, temeljnu pismenost u gramatičko-pravopisnom, stilskom, sadržajnom i kompozicijskom smislu.

C I L J nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u osnovnoj školi

Cilj nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u osnovnoj školi je usvajanje i usavršavanje početnog čitanja i pisanja, upotrebljavanje standardnog književnog jezika u govoru i pisanju i razvijanje jezičkog stvaralaštva. Upoznavanje i čuvanje kulturne baštine vlastitog i drugih naroda, upoznavanje i njegovanje univerzalnih ljudskih vrijednosti.

Z A D A C I nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u osnovnoj školi:

- savladavanje izražajnog čitanja, čitanja naglas i u sebi, savladavanje logičkog i kritičkog shvatanja pročitane teksta;
- postupno i sistematično ulaženje u jezičku strukturu i postepeno ovladavanje jezičkim standardom,
- razvijanje smisla i sposobnosti za govornu i pisanu komunikaciju;
- razvijanje sposobnosti samostalnog služenja knjigom;
- usavršavanje tehnike lijepog pisanja;
- navikavanje na redovno i kritičko praćenje dječije štampe, radija, televizije
- razvijanje stvaralačke mašte, stvaralačkog mišljenja;
- upoznavanje sa najvrijednijim književnim tekstovima i književnim djelima i njegovanje pozitivnog stava i doživljaja prema književnosti;
- razvijanje ljubavi prema kulturnoj baštini svih naroda, njegovanje duha međuljudske tolerancije i ravnopravnosti;
- razvijanje, njegovanje i podsticanje učeničkog literarnog izražavanja;
- razvijanje i njegovanje kompetencija važnih za izgradnju i njegovanje humanih međuljudskih odnosa
- razvijanje i njegovanje univerzalnih ljudskih vrijednosti.

**BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I
KNJIŽEVNOST**

2. razred

BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

(175 nastavnih časova)

Z a d a c i nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u drugom razredu:

- Usvařavanje tehnike čitanja latiničnog pisma naglas i u sebi sa mogućnošću razumijevanja pročitnog na reproduktivnom nivou
- Razvijanje znanja i sposobnosti za uočavanje bitnog u tekstu
- Spretnija upotreba riječi i izbor izražajnih sredstava i savladavanje elemenata usmenog prepričavanja, pričanja, opisivanja prema zahtjevima programa;
- Usvajanje pisanih slova latiničnog pisma i savladavanje tehnike pisanja;
- Pravilno upotrebljavanje znakova interpukcije u čitanju i pisanju;
- Uočavanje osnovnih zakonitosti i normi književnog jezika i korištenje u svakodnevnom govoru i pisanju;
- Razvijanje gramatički ispravnog govora i pisanja u skladu sa zahtjevima programa;
- Razvijanje jezičkog osjećaja učenika;
- Usvajanje elemenata pismenosti;
- Njegovanje tečnosti, jasnosti, preciznosti i urednosti u pisanju i govoru;
- Upoznavanje učenika sa najvrijednijim djelima iz usmene i pisane književnosti za djecu ovog uzrasta;
- Podsticanje i razvijanje jezičkog stvaralaštva učenika;
- Bogaćenje rječnika učenika
- Razvijanje ljubavi prema knjizi i razvijanje čitalačkih navika;
- Upoznavanje sa školskom bibliotekom i osposobljavanje za korištenje bibliotečkog fonda;
- Podsticanje i razvijanje stvaralačke mašte, kritičkog i stvaralačkog mišljenja;
- Razvijanje i njegovanje kompetencija važnih za izgradnju i njegovanje humanih međuljudskih odnosa.

POČETNO ČITANJE I PISANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Početno čitanje i pisanje</p> <p>Usavršavanje tehnike čitanja</p> <p>Razumijevanje pročitano­g sadržaja</p> <p>Predvježbe za pisanje pisanih slova latiničnog pisma</p> <p>Usvajanje pisanih slova latiničnog pisma (velikih i malih)</p> <p>Usavršavanje tehnike pisanja</p>	<p>-Razlikuje riječ od rečenice</p> <p>-Zna da bilo koji red riječi ne predstavlja rečenicu</p> <p>-Zna uspostaviti logički slijed u nonsensnom iskazu</p> <p>-Zna strukturu pisanih slova</p> <p>-Imenuje i razlikuje elemente pisanih slova</p>	<p>-Pravilno izgovara glasove i riječi</p> <p>-Pravilno i tečno čita riječi, rečenice, kraći tekst i razumije pročitano­g</p> <p>-Čita prirodnom jačinom glasa i brzinom normalnog govora</p> <p>-Razvija osjećaj za tempo i dinamiku prilikom čitanja</p> <p>-Poštuje pauzu i znakove interpukcije (tačka, upitnik, uzvičnik)</p> <p>U odnosu na pročitani sadržaj može:</p> <p>-odgovoriti na detaljna i uopćena pitanja</p> <p>-uočiti uzročno-posljedične veze</p> <p>-riješiti problemsku situaciju</p> <p>-dodati ili/i izostaviti pojedinosti</p> <p>- Ilustruje pročitani sadržaj</p>	<p>-Voli čitati na različite načine: čitanje naglas, čitanje u sebi, individualno i horsko čitanje</p>	<p>-Vježbe čitanja</p> <p>-Vježbe vizuelne i akustičke identifikacije glasova – slova, riječi, zvukova</p> <p>-Vježbe disanja</p> <p>-Igra sa nonsensnim iskazom</p> <p>-Razgovor o sadržaju teksta</p> <p>-Rješavanje jednostavnijih zadataka radi provjere razumijevanja pročitano­g</p> <p>-Vježbe reproduktivnog tipa (odgovori na detaljna i uopćena pitanja)</p> <p>-Vježbe koje podrazumijevaju rješavanje problemske situacije</p> <p>- Vježbe stvaralačke reprodukcije (dodavanje i izostavljanje pojedinosti)</p> <p>-Vježbe koje podrazumijevaju uočavanje uzroka i posljedice</p>

POČETNO ČITANJE I PISANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
		<ul style="list-style-type: none"> - Čita dramski tekst po ulogama -Pravilno piše strukturu pisanih slova (velikih i malih) i povezuje slova u riječi -Piše po uzoru -Rečenice napisane štampanim slovima prepisuje pisanim slovima -Rečenice napisane pisanim slovima prepisuje pisanim slovima -Može praviti leksičke nizove riječi -Piše rečenice i tekst uz ilustrirani sadržaj -Prepisuje, dopunjava rečenicu, samostalno sastavlja rečenicu -Piše po diktatu s komentarom i po stvaralačkom diktatu 		<ul style="list-style-type: none"> -Ilustracija pročitano­g sadržaja - Rečenice napisane štampanim slovima učenici pišu pisanim slovima -Jezičke igre -Predvježbe za pisanje pisanih slova latiničnog pisma -Vježbe pravilnog oblikovanja grafičke strukture slova linijama normalne debljine -Vježbe pisanja - Leksički nizovi riječi -Igre zajedničkog sastavljanja rečenica -Vježbe pisanja primjenom diktata sa komentarom i stvaralačkih diktata -Vježbe usmjerene na estetsku stranu rukopisa -Vježbe: slušam, pamtim, piše

POČETNO ČITANJE I PISANJE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
				<p>-Vježbe dopunjavanja rečenica</p> <p>Napomena: Svakodnevna, kontinuirana vježba čitanja i pisanja omogućava brz i jednostavan napredak djeteta, uz uvažavanje individualnih osobnosti učenika.</p>

ČITANJE I INTERPRETACIJA KNJIŽEVNOG TEKSTA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Razumijevanje i doživljavanje proznog književnog teksta</p> <p>O čemu, ili o kome se govori u tekstu</p> <p>Slijed događaja</p> <p>Glavni događaj</p> <p>Glavni, najzbudljiviji, najljepši dio priče (zapažanje i dojmovi)</p> <p>-Likovi: glavni i sporedni likovi u priči, njihove osobine</p> <p>Pjesma</p> <p>-Uočavanje, doživljavanje osnovnog raspoloženja u pjesmi</p> <p>Igrokaz: pozorište, pozornica (scena), glumci, publika</p>	<p>-Zna šta je priča</p> <p>-Zna šta je basna</p> <p>-Zna šta je igrokaz</p> <p>-Razlikuje priču, pjesmu, igrokaz</p> <p>-Zna o čemu, o kome se u tekstu govori</p> <p>-Zna kazati nekoliko rečenica o priči</p> <p>-Zna šta je u priči na početku, kako se priča razvijala i šta je na kraju</p> <p>-Zna šta je glavni, šta sporedni lik</p> <p>-Zna šta je pozorište, publika, pozornica, glumci</p> <p>-Zna da likovi u igrokazu razgovaraju na pozornici</p> <p>-Zna da glumci predstavljaju likove igrom i prikazuju tekst</p>	<p>-Uočava dijelove i cjelinu priče</p> <p>-Razumije pročitani tekst</p> <p>-Može prepričati pročitani tekst na osnovu pitanja (detaljnih i uopćenih)</p> <p>-Izražava doživljaj teksta riječima, ilustracijom (crtežom, slikom), zvukom, pokretom</p> <p>-Određuje glavne i sporedne likove u priči</p> <p>-Prepoznaje i imenuje osobine likova, zauzima stav prema liku</p> <p>-Opisuje osjećanja koja doživljava čitajući priču</p> <p>-Razumije poruke pročitano teksta</p> <p>-Poruke transformiše na stvarni život</p> <p>-Čita, recituje pjesmu</p> <p>-Uočava osnovno raspoloženje u pjesmi</p> <p>-Izražava doživljaj pjesme ilustracijom, pokretom</p>	<p>-Doživljava radosti u samostalnom druženju s tekstom</p> <p>-Izražava doživljaj na svoj originalan način: riječju, pokretom, tišinom, zvukom, ilustracijom</p> <p>-Izražavanje doživljaja na svoj originalan način</p>	<p>-Transformativno-dijaloški proces prilagođen učenicima ovog uzrasta</p> <p>-Izvođenje igrokaza</p> <p>-Posjeta pozorištu</p>

ČITANJE I INTERPRETACIJA KNJIŽEVNOG TEKSTA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
		-Može pratiti kraću pozorišnu predstavu za djecu i uočavati likove, radnju priče, poruku		
<p>Književni tekstovi:</p> <p>Ahmet Hromadžić: Medeni Enisa Osmančević – Ćurić: Za sretan put po dukat žut Ivica Vanja Rorić: Bubamara Bisera Alikadić: Teta Ena Velimir Milošević: Nebeska crtanka Šimo Ešić: April Narodna priča: Vrana i vrč s vodom Grigor Vitez: Kad bi drveće hodalo Branko Ćopić: Lijin oglas Jadranka Čunčić: Strašan pas Narodna basna: Lisica i roda Kasim Deraković: Cipelice nepadice Stanislav Femenić: Suza Mirsad Bećirbašić: Naušnice od trešanja</p> <p>Tekstovi za zajedničko čitanje, analizu i kao poticaj literarnom i drugim vidovima stvaralaštva, a u funkciji pripreme za samostalno čitanje:</p> <p>Branko Ćopić: Ježeva kućica Sunčana Škrinjarić: Dućan kod svrake Zehra Hubijar: Medin rođendan</p>				

J E Z I K				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Rječnik</p> <p>Glasovi i slova</p> <p>Riječi i značenje riječi</p> <p>Organizacija iskaza: - Rečenice su sastavljene od riječi</p> <p>Rečenicama izražavamo: misli, postupke, osjećanja</p> <p>Riječi, izrazi i stilski uzorci u određenim govornim situacijama</p>	<p>-Zna šta je glas, šta slovo</p> <p>-Povezuje glas i slovo</p> <p>-Zna da su rečenice sastavljene od riječi</p> <p>-Zna da rečenicama izražavamo misli, osjećaje,...</p>	<p>-Pravilno izgovara glas</p> <p>-Pravilno piše rečenice (u formalno-gramatičkom smislu)</p> <p>-Rečenicom izražava misli, postupke, osjećanja</p> <p>-Koristi odgovarajuće riječi, izraze i stilske uzorke u određenim situacijama</p>	<p>-Treba poznavati svoj maternji jezik</p> <p>- Bitno je znati pravilno govoriti</p> <p>- Važno je vježbati pravilnu upotrebu riječi</p> <p>- Kultura govora dio je opće kulture</p>	<p>- Igre glasovima i riječima</p> <p>- Igre otkrivanja i mijenjanja značenja riječi</p> <p>-Sastavljanje riječi u rečenice</p> <p>-Vježbe određenih govornih situacija</p>
<p>Gramatika</p> <p>Rečenica kao izjava, pitanje i usklik (nivo prepoznavanja)</p> <p>Rečenica, riječ, glas, slog</p> <p>Radnja i vršilac radnje u rečenici</p>	<p>-Zna da rečenicu pišemo velikim početnim slovom</p> <p>-Imenuje (bez definisanja) rečenicu-riječ-slog</p>	<p>-Prepoznaje rečenicu kao izjavu, pitanje i usklik</p> <p>-Pravilno izgovara i piše rečenicu u formalno-gramatičkom smislu</p> <p>-Može staviti odgovarajući znak na kraju rečenice (tačka, upitnik, uzvičnik)</p> <p>-Razlikuje rečenicu-riječ-slog</p>	<p>- Pravilan je govor važan za međusobno razumijevanje i komuniciranje</p>	<p>-Vježbe sastavljanja i dopunjavanja rečenice</p> <p>-Vježbe tipa: Stavi odgovarajući znak na kraju rečenice</p> <p>-Vježbe određivanja radnje i vršioća radnje</p>

J E Z I K				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Pravogovor (ortoepija)</p> <p>Pravilan izgovor glasova, riječi</p> <p>Ton i jačina u izgovoru rečenica (izjave, pitanja i usklika)</p> <p>-Izgovor glasova: č,ć,dž, đ i h u riječima (korektivna vježba)</p> <p>Izgovor glasovnih skupova –ije i –je u riječima (korektivna vježba)</p> <p>-Izgovor riječi u nabranju</p> <p>Pravopis (ortografija)</p> <p>-Veliko početno slovo na početku i tačka/upitnik/ uzvičnik na kraju rečenice, (nivo prepoznavanja)</p> <p>-Pisanje velikog početnog slova u naslovima, imenima ljudi, gradova, sela i praznika</p>	<p>-Zna kako pišemo početak i koji znak stavljamo na kraju rečenice</p> <p>-Zna da se naslovi, imena ljudi, gradova, sela i praznika pišu velikim početnim slovom</p> <p>-Prepoznaje nabranje</p>	<p>-Pravilno izgovara glasove i riječi</p> <p>-Pravilno i jasno izgovara i piše glasove/slova č, ć, dž, ž i h i glasovne skupove –ije i –je u učestalijim riječima</p> <p>-Podešava ton i jačinu u izgovoru rečenice</p> <p>-Podešava ton i jačinu izgovora riječi u nabranju</p> <p>-Pravilno koristi znakove u nabranju</p> <p>-Pravilno upotrebljava veliko početno slovo</p>	<p>-Pravilan govor i pisanje su važni za međusobno sporazumijevanje i komunikaciju</p>	<p>-Vježbe pravilnog izgovora glasova, riječi i rečenica</p> <p>-Vježbe oponašanja uzornog govora</p> <p>-Vježbe dopunjavanja i prepoznavanja vrsta rečenica i znakova</p> <p>-Vježbe dopunjavanja riječi i rečenica određenim glasovima i glasovnim skupovima</p> <p>-Simulacija dijaloga u nabranju</p> <p>-Igre nabranja-čitanja i pisanja</p>

		J E Z I K			
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti	
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje		
-Pisanje slova č, ć, dž, đ i h (korektivna vježba) -Pisanje skupova –ije i –je u učestalijim riječima (korektivna vježba) -Upotreba zareza u nabrananju					

KULTURA IZRAŽAVANJA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Situacijski i telefonski razgovor</p> <p>Pričanje</p> <p>Pričanje događaja predstavljenog nizom slika</p> <p>Pričanje događaja predstavljenog slikom</p> <p>Pričanje sa stanovišta ličnog učestvovanja (Ja sam u priči)</p> <p>Prepričavanje</p> <p>Prepričavanje teksta na osnovu detaljnih pitanja</p>	<p>-Zna osnovna pravila pristojnosti u razgovoru (situacijskom i telefonskom)</p> <p>-Zna da priča može biti predstavljena nizom slika ili jednom slikom</p> <p>-Zna da priča ima početak, glavni dio i kraj priče</p>	<p>-Sluša drugog u komunikaciji</p> <p>-Primjenjuje osnovna pravila pristojnog razgovora (situacijskom i telefonskom)</p> <p>-Može ispričati sadržaj predstavljen nizom slika ili jednom slikom</p> <p>- Priča priču sa stanovišta ličnog učestvovanja</p> <p>-Može prepričati tekst na osnovu detaljnih pitanja</p> <p>-Uspostavlja logičku vezu u pričanju (početak, glavni dio, kraj)</p> <p>-U pričanju i prepričavanju koristi riječi koje nisu u tekstu</p> <p>-Izražava se pravilnim, jasnim i skladnim rečenicama</p> <p>-Može uočiti šta je bitno u tekstu</p>	<p>-Čitanjem obogaćuje rječnik, maštu i pomaže u boljem izražavanju misli i osjećanja</p> <p>-Razvijati spontanost, samostalnost i slobodu u izražavanju kao kvalitetu ličnog pristupa i pretpostavka literarnom stvaralaštvu</p> <p>-Govorim kako osjećam</p>	<p>-Igra, aktivnost i govorni izraz</p> <p>-Igra uloga</p> <p>- Vježbe pričanja i prepričavanja</p>

KULTURA IZRAŽAVANJA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Opisivanje Opis poznatog predmeta	-Zna redosljed opisa predmeta	-Doživljava predmet svim osjetilima i opisuje riječima -Može napisati rečenice o dragom predmetu: Koji je to predmet? Kako izgleda predmet? (boja, oblik, veličina, građa) -Može opisati predmet pomoću pitanja	-Shvata važnost opisivanja riječima	NAPOMENA NASTAVNIKU: Nastavnik/ca u nastavnom procesu sadržaje pismenog izražavanja mogu realizovati kroz radionice za pisce čiji će cilj biti podučiti djecu kako pisati tekst na određenu temu
Mješoviti oblici Čestitka Razglednica	-Zna šta je čestitka -Zna prigodne rečenice i riječi koje pišemo u čestitkama -Zna kojim povodom nekom upućujemo čestitku -Zna šta je razglednica -Zna kako se adresira i šalje pismo i razglednica	-Može samostalno izraditi čestitku, napisati i poslati je -Može samostalno napisati razglednicu i poslati je	-Želi da uspije u radu i obrađuje nekoga	-Aktivnosti pravljenje i pisanja čestitke i razglednice -Slanje čestitki i razglednica

MEDIJSKA KULTURA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Medijska kultura Crtani film Lutkarski film Biblioteka	<ul style="list-style-type: none"> -Imenuje crtani i lutkarski film -Razumije sadržaj i tok radnje crtanog i lutkarskog filma -Zna pojmove biblioteka, bibliotekar 	<ul style="list-style-type: none"> -Razumije da su pomoću crteža ili lutaka može ispričati priča -Izražava doživljaj crtanog i lutkarskog filma kroz: pričanje, crtanje, glumu... -Može odrediti osnovne etičke osobine glavnog lika (dobar-loš; hrabar-kukavica) -Razumije funkciju biblioteke -Ponaša se u skladu sa pravilima u biblioteci -Snalazi se u prostoru biblioteke u smislu pristupa slikovnicama i knjigama -Samostalno posuđuje i vraća knjige -Zapisuje važne podatke o pročitanom djelu 	<ul style="list-style-type: none"> -Usvaja način ponašanja tokom gledanja crtanog ili lutkarskog filma -Shvata i koristi pravila kulturnog ophođenja u biblioteci (čeka na red, lijepo ophođenje u komunikaciji) -Želi i interesuje ga čitanje knjiga 	<ul style="list-style-type: none"> -Gledanje crtanog i lutkarskog filma -Aktivnosti vezane za provjeru razumijevanja gledanog filma -Top lista likova -Posjeta biblioteci -Aktivnosti prastavljanja pročitane slikovnice, knjige

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Uvažavajući nivo postignuća svakog pojedinog učenika, u drugom razredu treba dalje raditi na ostvarivanju odgojno-obrazovnih ciljeva posredstvom novih programskih sadržaja. Nastavno područje početnog čitanja i pisanja podrazumijeva sljedeće aspekte:

Čitanje:

- Tehnika čitanja (samo one segmente koji su usklađeni s učeničkim mogućnostima)
- Razumijevanje pročitane sadržaja (u skladu s kognitivnim, konativnim, emocionalnim i drugim osobinama ličnosti djeteta)

Još uvijek je u prvom planu **p r a v i l n o s t** čitanja i razumijevanje. Brzina čitanja zavisi od brzine razumijevanja. Postepeno navikavati učenike na čitanje u sebi i kombinovati te vježbe s vježbama glasnog čitanja.

Čitati s razumijevanjem znači: razumjeti riječi, izraze i rečenice, sadržaj teksta, uočiti likove i njihove osobine (na osnovu njihovih postupaka), moći reprodukovati, ispričati suštinu pročitane, odnosno uočiti besmislenost u nonsensnom sadržaju i moći uspostaviti logički slijed riječi i rečenica.

Od početka prvog polugodišta treba, paralelno s ostalim programskim zahtjevima, u kontinuitetu realizirati predvježbe za pisanje. Štampana slova su jednostavnija, ne povezujemo ih. Pisana slova imaju složeniju grafičku strukturu i mnogo specifičnosti u povezivanju. Vježbe čitanja i predvježbe za pisanje idu paralelno.

Pretpostavljamo da će učenici na kraju prvog polugodišta drugog razreda čitati korektno (pravilno i s razumijevanjem). Razlike će biti uočljive od učenika do učenika.

To je sasvim u skladu s razlikama u samom startu i dinamici napredovanja u usvajanju znanja i vještina tokom razreda.

Pisanje:

- Usvajanje pisanih slova latiničnog pisma: razlikovanje grafičke strukture pojedinih slova, mogućnost pisanja i pravilnog povezivanja slova u strukture riječi.

Manje zanimljive sadržaje, pomalo i apstraktnije, nastavnik će učenicima približiti pomoću elemenata igre, igre sa svrhom, povezivanjem tih sadržaja sa sadržajima drugih nastavnih predmeta i sa iskustvenim elementima. U igri kao ugodnom situacionom kontekstu moguće je ostvariti uspješnu komunikaciju, a i istovremeno motivirati učenike da prezentiraju ideje, stavove i ispolje kreativne crte. Nastavnik je samo posrednik koji dobro razumije sve aspekte organizacije i realizacije sadržaja nastavnih programa.

J e z i k:

Ove sadržaje dijete usvaja na sadržajima drugih područja nastave maternjeg jezika, pa i sadržajima drugih nastavnih predmeta. Još uvijek učenici nisu spremni za usvajanje apstraktnih sadržaja, pa i elementarne pojmove treba zasnivati na komunikaciji, situacionom govornom kontekstu, komunikacijskim tekstovima i zadržati se na nivou prepoznavanja jezičnih sadržaja.

Raznovrsnim vježbama koje mogu imati identičnu polaznu osnovu (sliku, tekst, rečenice, govornu situaciju, film), ali različito usmjerenje: jezično, stilsko, gramatičko, raditi dalje na poboljšanju kvaliteta govora. Još uvijek ima vremena za ublažavanje ili otklanjanje eventualnih teškoća u govoru čitanju i pisanju.

Sadržaji gramatike su apstraktnog karaktera i kao takvi daleki razumijevanju učeniku drugog razreda, s obzirom na konkretnost kao osnovno obilježje njegovog mišljenja. Uz to, dijete još uvijek ima problema s čitanjem. To će biti tako sve do trenutka kada proces čitanja postane automatiziran.

U okviru nastavnog područja *Jezik u Nastavnom planu i programu*, između ostalih, navedeni su nastavni sadržaji: *Glasovni skupovi je/ije, te Glasovi-slova č, ć, đ, dž, h u učestalim izgovorenim i napisanim riječima* u smislu da se mogu naglasiti učenicima u nastavnom procesu, ukoliko se ukaže potreba za tim, i to u kontekstu obrade drugih sadržaja, kako bi učenici mogli uvidjeti i razlikovati pravilno od nepravilnog izgovora i pisanja glasova i glasovnih skupova u učestalim riječima, te kako bi se stvorila osnova za njihovu kasniju realizaciju kao nastavnih sadržaja. Pomenuti glasovi i glasovni skupovi ne obrađuju se u smislu nastavnih sadržaja sa jasno definisanim ishodima učenja. Ovi nastavni sadržaji obrađuju se u trećem razredu.

Književnost

Književnost kao područje u nastavnom predmetu ima umjetničke i književno-naučne aspekte. U razrednoj nastavi težište je na umjetničkoj, doživljajnoj komponenti. Ovo područje je u funkciji usavršavanja tehnike čitanja, razumijevanja sadržaja i ostalih segmenata, a u skladu sa zahtjevima programa. Ne treba zaboraviti da stepen razvijenosti pamćenja, mišljenja, emocionalna zrelost, kao i stepen lingvističkog razvoja utiču na percepciju i recepciju književnog djela. A književno djelo ukupnim bogatstvom i ljepotom djeluje poticajno na sve navedene aspekte, posebno na rječnik, jezičke i kulturološke aspekte, senzibilitet i doživljajno spoznajni intenzitet u procesu komunikacije s književnim tekstom.

Književno-naučne aspekte čine osnovni pojmovi o sadržaju teksta, događaju ili događajima, toku događaja, likovima i njihovim osobinama. Nastavnikovo posredovanje je još uvijek veoma važno u uspostavljanju komunikacije s tekstom. Pri izboru tekstova uvažavani su sljedeći kriteriji: p s i h o l o š k i kriterij (primjerenost teksta receptivnim mogućnostima učenika drugog razreda), e s t e t s k i kriterij (umjetnička vrijednost teksta), e t i č k i kriterij (afirmacija sistema vrijednosti koji je neprolazan), n a c i o n a l n i kriterij i zastupljenost bošnjačke, hrvatske, srpske književnosti i književnih djela pisaca izvan Bosne i Hercegovine, g n o s e o l o š k i kriterij (koliko književni tekstovi služe kao osnova znanjima o jeziku i književnosti i životu)

T e m a t s k a i ž a n r o v s k a raznovrsnost

U drugom razredu još uvijek ne uvodimo lektiru u klasičnom smislu. Ukupne napore treba usmjeriti na čitanje u razredu, na korekcije i uvođenje učenika u pravilno čitanje. Posebni (kratki, smisleni, zanimljivi tekstovi sa zadacima koji su primjereni učenicima) mogu biti u funkciji osamostaljivanja učenika u druženju s tekstom.

Tekst postoji samo u komunikaciji s čitaocem. Zamislimo umjetničku sliku koju niko neće vidjeti. Samo oko posmatračevo može unijeti život u sve segmente likovnog izraza. Optička slika će izazvati sve ono što je potrebno za doživljaj umjetnine: asocijacije, refleksije, predviđanja, zaključivanja, skale preferencija vrijednosti. Slično je i sa tekstom. To je samo mnoštvo slovnih znakova do onog trenutka kada čitač stupa u dijalog, podari smisao tekstu i na određen način dovršava započeto kazivanje. A to niko na zna bolje od djeteta. Maštom i svježinom misli i osjećanja dijete stvara novi svijet postavlja nova pitanja, raste i uči.

Knjiga koju niko ne čita i ne postoji. Ako ne nauči da pravilno čita ne može u čitanju uživati. Duga je staza kojom treba s učenicima preći kako bi svako u njemu dostupnom trenutku i obimu shvatio smisao rečenog. Ali, i to je shvatanje strogo individualno. Tu individualnost

treba poštovati, kako s obzirom na potrebno vrijeme, tako i s obzirom na mogućnost izražavanja smisla pročitanog. Tek kad učenici savladaju tehniku čitanja, kad se ne boje susreta s knjigom, kad znaju šta čitaju nastavnik ih uvodi u lektiru. Pretpostavljamo da će to biti moguće u trećem razredu. Ali, to treba vidjeti nakon analize ukupnih postignuća i evaluacije rada u prvom i drugom razredu.

Sadržaje medijske kulture treba posmatrati u kontekstu sadržaja drugih područja nastave maternjeg jezika i sadržaja drugih nastavnih predmeta i u kontekstu života. Imaju funkciju pravovremenog preveniranja negativnog djelovanja sadržaja malih i velikih ekrana i postepenog osposobljavanja učenika za selektivan pristup sadržajima. Posebno je važno učenicima objasniti da ono što je moguće u crtanom filmu nije moguće i u životu (da kišobran može zamijeniti padobran i da je moguće pomoću kišobrana spustiti se s balkona, ili da lik umire, pa oživljava). Nije naglasak na pojmovima i njihovom definiranju, nego narazumijevanju komunikacije i poruke, odnosno snalaženju u toj komunikaciji.

Sadržaji kulture usmenog i pismenog izražavanja su u funkciji razvoja jezičkih sposobnosti, kulture komunikacije na usmenom i pisanom nivou. Ovi sadržaji su i u sadržajima svih drugih područja.

Nastavno područje *kultura izražavanja* realizuje se kroz sljedeće nastavne sadržaje:

- kultura usmenog izražavanja: pričanje na osnovu detaljnih pitanja, pričanje događaja na osnovu niza slika, pričanje događaja predstavljenih slikom, pričanje sa stanovišta ličnog učestvovanja (ja u priči), opis poznatih sadržaja, opis poznatog predmeta;
- kultura pismenog izražavanja: opis poznatog predmeta (ishod učenja: učenik piše rečenice o dragom predmetu), pisanje čestitke, pisanje razglednice;
- jedan od ključnih fokusa ovog nastavnog područja jeste, koristeći jedan od pristupa podučavanju (npr. radionica za pisce) podučavati djecu pismenom izražavanju, ali ne postavljati ili definisati pismeno izražavanje, u smislu pismene vježbe, kao ishod učenja.

U drugom razredu ne realizuju se nastavni sadržaji iz područja kulture pismenog izražavanja u kontekstu pričanja na osnovu detaljnih pitanja, pričanje na osnovu niza slika ili pisanje na osnovu jedne slike. U tom smislu fokus ovog nastavnog područja jeste podučavati djecu pismenom izražavanju, koristeći, kako je već naglašeno, jedan od pristupa podučavanju (npr. radionica za pisce).

Treba koristiti one oblike pismenih vježbi koji su primjereni učenicima drugog razreda; prepisivanje riječi, rečenica, kraćeg teksta, odgovore na pitanja, dopunjavanje rečenica, sastavljanje rečenica prema slici, pisati čestitku, razglednicu pismo. Radi uvježbavanja tehnike pisanja, praćenja i provjeravanje nivoa postignuća u gramatici i pravopisu koristiti diktate (diktat s komentarom, izborni diktat, diktat s predusretanjem pogrešaka, objašnjeni diktat, izborni, stvaralačke diktate). Metodički dobro osmišljenom primjenom diktata u drugom je razredu moguće razvijati pažnju, sposobnost pamćenja, samostalnost i istrajnost u radu.

Prilikom realizacije nastavnih sadržaja poštovati metodičke zahtjeve.

Ovaj je program izrađen na nivou HNK-a, škola ima obavezu da, u skladu s karakteristikama lokalne zajednice, preuzme ulogu kreatora ukupnog nastavnog procesa, ali i da obezbijedi kontinuitet pamćenja datuma i događaja i imena pojedinaca koji se dio tog kontinuiteta. Kriterij blizine i z a v i č a j n o s t i je u kompetenciji škole i lokalne zajednice.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

MATEMATIKA

M A T E M A T I K A

Uloga i značaj

Nastavni predmet Matematika, posebno danas, u eri dinamičnog naučnog i tehničko-tehnološkog razvoja, te opće kompjuterizacije, ima bitnu ulogu u odgoju i obrazovanju mlade generacije i njenom pripremanju za budući život i rad. Nastava matematike predstavlja glavni segment cjelokupnog općeg obrazovanja i temelj razvoja cjelovite ličnosti učenika jer daje značajan doprinos u sveukupnim učeničkim postignućima (obrazovnim, odgojnim i funkcionalnim).

Obrazovna uloga sastoji se u usvajanju programom propisanih matematičkih sadržaja; funkcionalna uloga se ogleda u njenom velikom uticaju na razvoj općih kognitivnih sposobnosti (pamćenja, pažnje, rasuđivanja, logičkog, stvaralačkog i kreativnog mišljenja...), a odgojna uloga se ogleda u njenom uticaju na razvoj pozitivnih crta učeničke ličnosti (tačnost, preciznost, urednost, upornost).

Matematički nastavni saržaji zbog svoje egzaktnosti i logičke strukture upravo pogoduju razvoju kognitivnih i stvaralačkih sposobnosti učenika, kao i razvoju gore navedenih pozitivnih crta ličnosti, te pomažu pri izučavanju drugih nastavnih predmeta.

C I L J nastave matematike u osnovnoj školi

Cilj nastave matematike u osnovnoj školi jeste da učenici usvoje osnovna matematička znanja potrebna za razumijevanje pojava i zakonitosti u prirodi, potpuno savladaju osnovne elemente matematičkog jezika i terminologije, razviju sposobnosti izražavanja općih matematičkih pojmova, razvijaju sposobnosti viših nivoa mišljenja, odnosno apstraktnog, kritičkog mišljenja i logičkog zaključivanja, razviju navike za samostalan rad, odgovornost prema sebi, drugima, prema radu i obavezama, tačnost, preciznost, urednost, sistematičnosti i konciznost u pismenom i usmenom izražavanju, razviju kompetencije potrebne za izgradnju humanih međuljudskih odnosa i njegovanja ljudskih vrijednosti kako bi se osposobili za nastavak obrazovanja i primjenu usvajanih znanja u svakodnevnom životu, u praksi i radu savremenog društva.

Z A D A C I nastave matematike u osnovnoj školi:

- Procjenjivanje i razumijevanje kvantitativnih i prostornih odnosa i zakonitosti o različitim pojavama u prirodi i društvu,
- Usvajanje elementarne matematičke kulture neophodne za shvatanje uloge i uspješne primjene matematike u različitim oblastima djelatnosti čovjeka, te za uspješan nastavak obrazovanja i uključivanja u proces rada;
- Čitanje i razumijevanje matematičkih tekstova i simbolike različitih nivoa složenosti i strukture;
- Razvijanje sposobnosti za posmatranje, zapažanje, kreativno i apstraktno mišljenje i zaključivanje;

- Razvijanje trajnje radoznalosti, interesovanja i motivacije u sticanju matematičkih znanja i izgrađivanja pozitivnog stava prema matematici;
- Savladavanje osnovnih matematičkih simbola i njihove primjene;
- Razvijanje i njegovanje kulturnih i radnih navika, estetskih i etičkih vrijednosti;
- Korištenje znanja stečenih u nastavi drugih nastavnih predmeta i iskustava svakodnevnog života u svom matematičkom obrazovanju;
- Sticanje i razvijanje sposobnosti i navika za uspješno korištenje različitih izvora znanja;
- Razvijanje kompetencija potrebnih za izgradnju, razvijanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa i ljudskih vrijednosti.

M A T E M A T I K A

2. razred

MATEMATIKA

(140 nastavnih časova)

Zadaci nastave matematike u drugom razredu:

- Sistematizovanje, korigovanje i omogućavanje daljeg odgovarajućeg matematičkog razvoja svakom pojedinačnom učeniku;
- Osposobljavanje učenika da uočavaju i imenuju razne primjere skupova, da određuju skupove imenovanjem njihovih elementa i iskazivanjem zajedničkog obilježja i da klasifikuju skupove s obzirom na njihovu brojnost;
- Upoznavanje učenika sa skupom brojeva do 20;
- Osposobljavanje učenika da upoređuju brojeve u skupu brojeva do 20;
- Osposobljavanje učenika da otkrivaju relacije među brojevima i njihova svojstva i to govorno i simbolički iskazuju;
- Upoznavanje učenika sa pojmom sabiranja i oduzimanja u skupu brojeva do 20;
- Osposobljavanje učenika da zapisuju sabiranje i oduzimanje;
- Osposobljavanje učenika da sigurno, sa razumijevanjem, sa zapisivanjem i bez zapisivanja, usmeno rješavaju različite vrste jednostavnih matematičkih zadataka sabiranja i oduzimanja u skupu brojeva do 20;
- Omogućavanje učenicima da shvate vezu sabiranja i oduzimanja i to prikazuju grafički, znakovima i koriste u lakšem računanju;
- Omogućavanje učenicima da uoče svojstva operacije sabiranja (komutativnost i asocijativnost) i zavisnost zbira od sabiraka, i da ova svojstva primjenjuju u racionalizaciji procesa rješavanja matematičkih zadataka;
- Osposobljavanje učenika da čitaju i pišu brojeve rimskim ciframa, kao i redne brojeve;
- Uvođenje učenika u rješavanje matematičkih zadataka primjenom okrugle zagrade;
- Uvođenje učenika u čitanje matematičkog teksta i osposobljavanje da razumiju značenje pročitano;
- Uvođenje učenika u samostalan rad u udžbeniku;
- Uvođenje učenika u mjere i mjerenje na osnovu iskustva.

Brojevi do 10 – s a b i r a n j e i o d u z i m a n j e				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Skup brojeva do 10 <i>Napomena: Ponavljanje i produblјivanje znanja</i> Brojevi 0 – 10 Brojna linija brojeva do 10 Prethodnik i sljedbenik, opadajući i rastući brojni niz Upoređivanje brojeva</p> <p>Sabiranje i oduzimanje brojeva u prvoj desetici <i>Napomena: Ponavljanje i produblјivanje znanja</i> Sabirak, sabirak, zbir Zamjena mjesta sabiraka Umanjenik, umanjilac, razlika Veza sabiranja i oduzimanja Zbir od tri sabirka Zagrada u sabiranju i oduzimanju Brojni izraz</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Imenuje brojeve u skupu brojeva do 10 - Imenuje prethodnik i sljedbenik broja - Imenuje znakove „<“, „>“, „=“ i zna njihovo značenje -Prepoznaje i imenuje brojnu liniju -Identificira prethodnik i sljedbenik, slikovito prikazuje na brojnoj liniji (u brojnom nizu) -Zna šta je sabirak, zbir -Zna šta je umanjenik, umanjilac, razlika -Zna šta je jednakost -Razumije vezu sabiranja i oduzimanja -Zna i razumije da su sabiranje i oduzimanje suprotne računске radnje -Zna šta je zagrada -Zna šta je brojni izraz 	<ul style="list-style-type: none"> -Rastavlja i sastavlja brojeve u skupu brojeva do 10 -Čita i piše brojeve od 0-10 -Upoređuje brojeve od 0-10 -Može predstaviti brojni niz do 10 -Predstavlja odnos između dva broja koristeći znakove „<“, „>“, „=“ - Čita, piše i razumije količinu u skupu brojeva do 10 -Sabire i oduzima u skupu brojeva do 10 bez konkretnog materijala -Računa brojne izraze sabiranja i oduzimanja sa i bez zagrada u skupu brojeva do 10 -Izračunava zbir od tri sabirka u skupu brojeva do 10 -Koristi vezu sabiranja i oduzimanja radi lakšeg računanja 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvoj interesa i smisla za kolektivne igre i zajedništvo kao faktor koji utiče na formiranje pozitivnih crta ličnosti -Razvoj smisla za rad u paru, manjoj ili većoj grupi -Razvoj svijesti o važnosti matematike svakodnevnom životu 	<ul style="list-style-type: none"> -Matematičke igre sabiranja i oduzimanja korištenjem društvenih igara (Čovječe ne ljuti se, Tombola, Bacanje kockice, Igra parnih i neparnih brojeva, Igre kartama) -Vježbe računanja

Brojevi do 20- sabiranje i oduzimanje				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Brojevi do 20- sabiranje i oduzimanje Brojni niz- nastanak niza brojeva do 20 Čitanje i pisanje brojeva do 20 Brojna linija Prethodnik i sljedbenik Jednocifreni i dvocifreni brojevi Upoređivanje brojeva Sabiranje i oduzimanje uz skupu brojeva do 20 (oblici: 10+4; 14-4; 13+4; 17-4; 8+7; 15-7; 17 +3; 20-3; 10+10; 20-12;)	-Prepoznaje i imenuje brojeve do 20 -Zna šta je brojni niz -Zna šta je brojna linija -Zna šta je prethodnik, šta sljedbenik -Zna šta je jednocifren, šta dvocifren broj -Prepoznaje i imenuje simbole : „je veći od“ ($>$); „je manji od“ ($<$), „jednako je“ ($=$); „nije jednako“ (\neq) -Prepoznaje i imenuje zgradu	-Piše, čita i upoređuje brojeve do 20 -Stvara brojni niz u skupu bojeva do 20 -Predstavlja prirodne brojeve do 20 na brojnoj liniji -Može odrediti neposrednog sljedbenika i neposrednog prethodnika datog broja -Upoređuje brojeve u skupu brojeva do 20 -Pravilno upotrebljava simbole upoređivanja brojeva -Koristi zgradu u zadatku - Računa brojne izraze sabiranja i oduzimanja sa i bez zagrada u skupu brojeva do 20 bez konkretnog materijala -Vrši provjeru sabiranja pomoću oduzimanja i obratno	-Pokazuje više samopouzdanja i odgovornosti -Poštuje različite stavove -Prepoznaje ulogu i značaj matematike u svakodnevnom životu	-Aktivnosti u skupu brojeva do 20: -brojanje unaprijed - brojanje unazad - brojanje od ... do -Matematičke igre, cilj: primjena stečenog znanja (igre koncem, vunom, pronalaženje najkraćeg puta,...) -Organizovanje simulacije svakodnevnih situacija u kojima je moguće primjeniti stečena matematička znanja (odlazak u trgovinu, na pijacu, itd.) -Vježbe sabiranja i oduzimanja u skupu brojeva do 20 -Igre i aktivnosti zapisivanja brojnih izraza na osnovu slike -Izrada jednostavnih grafikona -Aktivnosti integrisanja matematičkih sadržaja sa sadržajima drugih predmeta

Brojevi do 20 – sabiranje i oduzimanje

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Brojevi do 20 – sabiranje i oduzimanje Svojstva zbira: nula kao sabirak, pravilo zamjene mjesta sabiraka Svojstva razlike: nula kao umanjilac, umanjitelj jednak umanjeniku Redni brojevi 1-20 Rimske cifre od I do XX Tekstualni zadaci Slovo kao znak za broj Brojni izrazi</p>	<p>-Zna i objašnjava osobine zbira -Zna i objašnjava osobine razlike -Zna redne brojeve -Zna rimske cifre za pisanje brojeva do 20 -Zna da slovo može biti znak za broj</p>	<p>-Koristi matematički jezik i simbole -Koristi svojstva operacija sabiranja -Čita i piše redne brojeve -Piše rimske cifre u skupu brojeva do 20 -Rješava jednostavne tekstualne zadatke (razlaže zadatak na poznato i nepoznato) -Određuje brojnu vrijednost izraza sa jednom operacijom ako je poznata vrijednost znaka</p>	<p>-Uporniji, odgovorniji u rješavanju zadataka -Pokazuje zainteresiranost prilikom upoznavanja novih pojmova i proširivanja matematičkog znanja -Pokazuje interes za učešće u matematičkim kolektivnim igrama -Rješava probleme kroz igru i zabavu poštujući pravila -Vrednuje lične stavove i stavove drugih -Razvija pozitivne stavove, ponašanja za rad i igru</p>	<p>-Vježbe osobina zbira i razlike -Igre sa rednim brojevima i zapisivanjem brojeva rimskim ciframa - Zapisivanje brojeva rimskim ciframa pomoću šibica -Pronalaženje rednih brojeva i brojeva zapisanih rimskim ciframa u novinama, časopisima i okruženju -Igra: Pazzle (količina do 20 i sabiranje i oduzimanje do 20) i druge igre koje olakšavaju automatizaciju sabiranja i oduzimanja.</p>

Brojevi do 100

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Brojevi do 100 Formiranje pojmova desetica prve stotice (višekratnici broja 10) Brojna linija desetica Upoređivanje desetica u prvoj stotini Formiranje pojmova ostalih brojeva prve stotine Niz brojeva: 0, 1, 2, 3,..., 99, 100. Brojanje u oba smjera, prethodnici i sljedbenici brojeva prve stotine Brojna linija: 0 – 100 Upoređivanje brojeva prve stotine</p>	<p>-Prepoznaje i imenuje brojeve u skupu brojeva do 100 -Zna šta je jednocifren, dvocifren i trocifren broj -Zna sadržaj broja u skupu brojeva do 100 i predstavlja ga uz pomoć konkretnog materijala, grafički, simbolima i riječima -Zna šta je mjesna vrijednost cifre -Zna šta je stotica</p>	<p>-Čita i piše brojeve u skupu brojeva do 100 -Određuje mjesnu vrijednost cifre i vrši pretvaranja -S lakoćom upoređuje brojeve u skupu brojeva do 100 -Određuje parne i neparne prethodnike i sljedbenike nekog broja</p>	<p>-Uporniji, odgovorniji u rješavanju zadataka - Pokazuje smisao, želju, interes i odvažnost za otkrivanje i istraživanje novog i nepoznatog -Pokazuje zainteresiranost prilikom upoznavanja novih pojmova i proširivanja matematičkog znanja -Pokazuje interes za učešće u matematičkim kolektivnim igrama -Rješava probleme kroz igru i zabavu poštujući pravila -Vrednuje lične stavove i stavove drugih -Razvija pozitivne stavove, ponašanja za rad i igru</p>	<p>-Igre štapićima i sličnim materijalima -Matematički štrik -Igre i vježbe brojevima (Dremuckanje) -Vježbe i aktivnosti u savladavanju brojeva</p>

G e o m e t r i j a –Predmeti oblika lopte, kocke, kvadra, valjka, kupe i piramide

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Predmeti oblika lopte, kocke, kvadra, valjka, kupe i piramide</p> <p>Površine – granice predmeta ravne i zakrivljene površi Krug, pravougaonik, kvadrat i trougao kao granice predmeta Stranice, vrhovi i bridovi kocke, kvadra, piramide</p>	<p>-Imenuje i razlikuje predmete oblika: kocke, kvadra, piramide, valjka, lopte i kupe</p> <p>-Zna da je površina granica predmeta</p> <p>-Zna šta je zakrivljena površina, a šta ravna površ (površina)</p> <p>-Uočava i imenuje ravne i zakrivljene površine</p> <p>-Imenuje modele geometrijskih tijela i njihove površi</p> <p>-Uočava i imenuje stranice, vrhove i bridove kocke, kvadra, piramide</p> <p>-Prepoznaje i imenuje krug, pravouganik, kvadrat i trougao kao površi: kocke, kvadra, valjka, piramide</p>	<p>-Klasifikuje predmete po obliku</p> <p>-Određuje ravne i zakrivljene površine na predmetima iz životnog okruženja i na modelima geometrijskih tijela</p> <p>-Uočava i precrtava krug, pravouganik, kvadrat i trougao kao granice predmeta</p> <p>-Crta različite vrste linija (ravne i zakrivljene)</p> <p>-Koristi jednostavniji geometrijski pribor</p>	<p>-Uz pomoć nastavnika procjenjuje, upoređuje i donosi zaključke</p> <p>-Poštuje različite stavove</p>	<p>-Vježbe imenovanja i prepoznavanja tijela</p> <p>-Vježbe klasifikacije predmeta prema obliku</p> <p>-Igra: Bingo likova i tijela</p> <p>-Vježbe stvaranja tačke i linije</p> <p>-Vježbe i igre geometrijskim priborom</p>

G e o m e t r i j a –Površ i i linije				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Površ i i linije Linija kao granica površine Ravne i zakrivljene linije Tačke kao granice linije Izlomljena linija Duž kao dio izlomljene linije Pravougaonik, kvadrat, trougao kao zatvorene (proste) izlomljene linije Granica kruga kao zatvorena zakrivljena linija	-Zna, prepoznaje, imenuje i razumije da je linija granica površi, površine -Zna da linije mogu biti ravne i zakrivljene -Prepoznaje i imenuje liniju kao granicu površine -Poznaje i imenuje tačku kao granicu linije -Zna šta je izlomljena linija -Zna i razumije duž kao izlomljenu liniju -Prepoznaje i imenuje pravougaonik, kvadrat i trougao kao zatvorene izlomljene linije -Imenuje granicu kruga kao zatvorenu zakrivljenu liniju	-Razlikuje površ i liniju -Razlikuje linije -Obilježava duž -Uočava tačku kao granicu linije -Obilježava tačku -Uočava i crta izlomljenu liniju -Uočava i razlikuje pravougaonik, kvadrat, trougao kao zatvorene izlomljene linije -Uočava i crta granicu kruga	-Pažljiviji, samostaliji i uredniji u radu -Spretniji u upotrebi pribora za crtanje	-Vježbe uočavanja i razlikovanja površi i linija -Igre imenovanja i obilježavanja

Mjere i mjerenje				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Upoređivanje, procjenjivanje i mjerenje veličine predmeta (ponavljanje)</p> <p>-Upoređivanje predmeta po boji, dužini (duljini), visini, širini, debljini</p> <p>- Odnosi među predmetima: veći-manji, niži – viši, deblji – tanji, jednaki</p> <p>Mjere i mjerenje</p> <p>- Mjerenje dužine: Osnovna jedinica za dužinu – metar (m)</p> <p>-Mjerenje mase: Osnovna jedinica za masu – kilogram (kg)</p> <p>-Mjerenje tečnosti: Osnovna jedinica za tečnost – litar (l)</p> <p>-Mjerenje vremena: Osnovna jedinica za vrijeme – sat (h)</p> <p>-Osnovna jedinica za novac – konvertibilna marka (KM)</p>	<p>- Uočava, posmatra i imenuje predmete iz neposredne okoline</p> <p>- Imenuje boje predmeta</p> <p>-Imenuje odnose među predmetima: viši, niži, najviši, najniži...</p> <p>-Imenuje položaj predmeta: koso, uspravno, vodoravno; gore, dole, ispred – iza,...</p> <p>- Zna da predmete mjerimo drugim predmetima</p> <p>-Prepoznaje i imenuje osnovne jedinice za dužinu, masu, tečnost, vrijeme, novac</p> <p>-Imenuje sprave kojima se vrše mjerenja</p>	<p>-Klasifikuje predmete na osnovu obilježja</p> <p>-Uočava međusobni odnos predmeta (upoređuje predmete po boji, veličini, dužini, visini, širini, debljini)</p> <p>-Reda predmete po veličini, dužini, visini, širini, debljini</p> <p>-Koristi odgovarajuće izraze da opiše odnose (veće-manje; duže-kraće; više/ niže; šire-uže; deblje-tanje)</p> <p>-Mjeri uz korištenje osnovnih jedinica i instrumenata, tačno izražavanje rezultate mjerenja</p> <p>-Pravi pretpostavke za određivanje dužine, mase, tečnosti i vremena</p> <p>-Upoređuje pretpostavku i rezultat mjerenja</p>	<p>-Razvija svijesti o potrebi mjerenja, procjenjivanja i predviđanja i značaju tih aktivnosti u svakodnevnom životu</p>	<p>-Vježbe i iskustvene igre</p>

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Za uspješno savladavanje nastavnih sadržaja osnovnog obrazovanja neophodno je napraviti uspješan spoj tradicionalnih i savremenih oblika i metoda rada. Pri tome je značajno da se vodi računa o spoznajnim mogućnostima učenika, o sposobnosti shvatanja i razumijevanja matematičkih zakonitosti, te o interesima i optimalnim igrovnim metodama kojima će se apstraktni pojmovi i činjenice približiti učeničkim spoznajnim mogućnostima.

- Ravnopravno zastupiti tri pristupa: skupovni, brojevni i perceptivno-predodžbeni (korištenje brojevnih slika) kod predstavljanja brojeva;
- Približiti racionalizovani postupak tumačenja i objašnjavanja broja ($10+7 = 17$ nije produkt sabiranja, već poimanje broja 17);
- Primjena korelativnih odnosa među predmetima;
- Kroz poučavanje i učenje brojeva, a naročito sabiranje i oduzimanje, insistirati na razumijevanju, a tek kasnije na pamćenju;
- Primjena didaktičkog materijala s ciljem boljeg razumijevanja određenih matematičkih radnji;
- Unutarpredmetna korelacija (povezivanje sadržaja unutar predmeta);
- Podsticanje kreativnosti, istraživačkog rada i insistiranje na ravnopravnom učešću dječaka i djevojčica u fizičkom i slikovnom materijalu;
- Podsticanje samostalnog (individualnog) i timskog rada;
- Prikupljanje didaktičkog materijala iz okoline i njegova primjena u adekvatnim situacijama;
- Prikupljanje i ukazivanje na oblike i slike predmeta u bližoj okolini, bez obaveze crtanja pomenutih predmeta;
- Taktilnim (dodirnim) efektima razumijevanje pojma površi i njihovo perceptivno (vizuelno) prepoznavanje predmeta i slika da na taj način razlikuju ravne i zakrivljene površi i linije;
- Produbljivanje i proširivanje pojma brojeva do 20.
- Geometrijska tijela u prostoru nisu cilj, već sredstvo da učenici pouzdanije modeluju skupove, kao i osnov za formiranje pojmova brojeva.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Matematika mogu izvoditi **učitelji*** / **nastavnici** / **profesori razredne nastave**.

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

ENGLISKI JEZIK

2. razred

ENGLISKI JEZIK

UVOD

Engleski jezik se kao maternji jezik ili službeni jezik govori u velikom broju zemalja, proteže se kroz različite kulture i danas služi kao glavni jezik komunikacije u cijelom svijetu. Znanje engleskog jezika je od velike važnosti za obrazovanje, za putovanja u inostranstvo i za uspostavljanje društvenih i poslovnih međunarodnih dodira i veza zato učenje engleskog jezika već u osnovnoj školi ima za cilj razvijanje komunikacijskih sposobnosti i jezičkih umijeća potrebnih za međunarodnu komunikaciju i pripremanje učenika za rastuće međunarodno tržište rada. Znanje engleskog jezika velika je prednost u vremenu brzih promjena koje se događaju kao posljedica razvoja informatičke i komunikacijske tehnologije. Osim toga, učenjem engleskog jezika učenici upoznaju kulture i običaje zemalja engleskog govornog područja. Nastava engleskog jezika u osnovnoj školi priprema učenike za njihovo daljnje obrazovanje tj. za srednju školu kao i za visokoškolsko obrazovanje. Primjenom prikladnih metoda i tehnika u nastavnom procesu poticati će i održati se pozitivan stav i motivacija za njegovo učenje tokom cjelokupnog obrazovanja. Znanje engleskog jezika smatra se vrlo bitnim preduslovom za omogućavanje uspješnog procesa cjeloživotnog obrazovanja.

Kako je prioritet Bosne i Hercegovine približavanje evropskim standardima, jedan od uslova njegovog ostvarivanja je i usklađivanje nastavnih programa za strane jezike s evropskim standardima. U ciljeve i sadržaje nastave stranih jezika integrisani su evropski prihvaćene nivoi jezičke kompetencije učenika stranih jezika (engleskog jezika) uz poštovanje nacionalnih specifičnosti u vezi potrebe učenja stranih jezika i u okviru uslova školskog sistema.

U zemljama članicama Evropske unije i Vijeća Evrope nastoji se očuvati jezička i kulturna raznolikost evropskog kontinenta, ali se znanje jednog stranog jezika ne smatra dovoljnim. Zato je stav evropskih institucija da tokom obaveznog obrazovanja svakom učeniku treba omogućiti učenje barem dva strana jezika. U skladu sa time rani početak učenja stranih jezika zauzima posebno mjesto u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu. Učenje prvog stranog jezika, u ovom slučaju engleskog jezika, predviđeno je u sklopu obaveznog dijela programa i počinje u 2. razredu.

Nastavni plan i program navodi standarde postignuća tj. ona znanja, vještine i sposobnosti koje bi učenici trebali steći i postići na kraju svakog pojedinog razreda.

SVRHA I CILJEVI

Savremenu nastavu engleskog jezika određuju široko shvaćeni cilj usmene i pisane komunikacijske kompetencije na stranom jeziku proširene elementima čitalačke/književne sociokulturne i interkulturalne kompetencije. Nastava je usmjerena na učenika kao subjekta nastavnog procesa, njegov opći kognitivno – afektivno – socijalni razvoj njegove samostalnosti u učenju i sticanje uspješnih strategija učenja kao temelj za cjeloživotno učenje.

Globalni cilj komunikacijske kompetencije danas s jedne strane uključuje osposobljavanje učenika za adekvatnu komunikaciju u nekim budućim komunikacijskim situacijama. Pogodnim trenutkom i mjestom za komunikaciju na engleskom jeziku smatraju se i aktuelni trenutak učenja kao i sama učionica. To znači da je savremena nastava engleskog jezika istodobno usmjerena na izvanjski cilj

komunikacijske kompetencije i na samog učenika i njegov proces učenja. Učenje više nije gomilanje činjenica već poticaj na kognitivno organizovanje sadržaja, a znanje predstavlja međusobno povezani sistem sadržaja koji zahtjevaju nove pedagoške metode da bi učenje bilo uspješno.

U tom su kontekstu situacije iz svakodnevnog života zemalja engleskog govornog područja prožete kulturom, civilizacijom i književnošću te predstavljaju predmet i povod za komunikaciju između nastavnika i učenika i između samih učenika. Otvaranje prozora u neke nove i drugačije kulture, razvijanjem tolerancije, učenje u saradnji s drugima, poštovanja drugoga, osjećaja za lijepo itd. nastava engleskog jezika daje bitan doprinos općem kognitivno – afektivno – socijalnom razvoju učenika.

Savremena nastava engleskog jezika u svojstvu cilja , sadržaja i nastavnog procesa uključuje i sam proces nastave i učenja engleskog jezika. U tom svjetlu valja sagledati ugrađivanje općeg odgojno – obrazovnog cilja osposobljavanje učenika za samostalno učenje kao i učenje za cijeli život. Postizanje tog cilja može se težiti kroz razne oblike rada na razvoju samostalnog, saradničkog i timskog učenja, preko razvoja strategija i tehnika učenja do osposobljavanja za međusobno posmatranje, ocjenjivanje i samoocjenjivanje učenika.

NIVO – PRVA GODINA UČENJA , II razred osnovne škole
(2 časa sedmično , 70 časova godišnje)

CILJEVI I REZULTATI VASPITNO – OBRAZOVNOG RADA

Ciljevi početne nastave	Očekivani rezultati
<ul style="list-style-type: none">- učenje jezika a ne o jeziku-kroz igru, pjesmu i ples učiniti da učenje engleskog jezika bude zabava i zadovoljstvo-razvijanje i njegovanje pozitivnog i razigranog stava prema učenju-podsticanje kreativnosti i radoznalosti- njegovanje (i razvijanje) razumijevanja i logičkog pamćenja- samostalnost u govoru i vlastitoj produkciji naučenog, primjereno uzrastu-postepeni prelaz ka čitanju jednostavnih riječi i izraza	<p>Učenici će :</p> <ul style="list-style-type: none">-čitati jednostavne izraze- prepisivati, popunjavati slova i riječi- povezivati riječi s konkretnim pojmom- čitati riječi pojedinačno povezanih s konkretnim pojmom- podsticati želju i ljubavi prema engleskom jeziku- crtati po zadanom diktatu- razvijati ljubav prema stranom jeziku

Ishodi učenja				
Nastavni sadržaj	Znanje i razumjevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanja	Nastavne aktivnosti
<p><u>PREDSTAVLJANJE</u></p> <p>Zamjenice 1.lične <i>I, you, he, she, it, we, they</i> 2.pokazne – <i>this, that</i> Pridjevi 1. prisvojni – <i>my, your</i> Glagoli 1. glagol biti (to be) Brojevi Glavni brojevi 1- 10 Osnovne naredbe <i>listen, sit down, stand up, come, look</i> Pozdravi : Hello, Hi, Good morning, good bye, What`s your name? I am (I`m), How old are you? I`m 7. Instructions : <i>listen, sit down, stand up, come, look</i></p> <p><u>ŠKOLA</u> Imenice 1.zajedničke (<i>pencil case, Book, pencil case, pen, bag, desk, chair, pencilcase, ruler, blackboard, notebook</i>) 2.vlastite (<i>Dino</i>) Prisvojni genitive –<i>Dino`s book</i> Pridjevi 1.opisni (<i>big, small, blue</i>) 2.prisvojni (<i>my, your</i>) 3.determinatori (<i>a, an</i>) 4. upitni pridjevi (<i>What colour</i>)</p>	<p>- pozdraviti na engleskom jeziku u različitim dijelovima dana - predstaviti sebe i druge - brojati od 1 do 10</p> <p>-prepoznati i imenovati stvari u učionici i školski pribor - identificirati vlasnika školskog pribora - zna iskazati pripadnost</p>	<p>- kazivati osnovne informacije o sebi i drugima (godine, ime) - sposobni su brojati od 1 do 10 -pravilno izgovara 20-ak riječi na engl.jeziku</p> <p>- opisati boju i veličinu školskog pribora -izgovoriti većinu vokabulara vezanog za učionicu -slušati kratke i adekvatne audio snimke</p>	<p>- razvijati ljubav prema stranom jeziku - podsticanje želje i ljubavi prema engleskom jeziku -razvijanje pozitivnog timskog rada</p> <p>-razvijati svijest o zajedničkoj imovini -razvijati pravila ponašanja u obrazovnoj instituciji</p>	<p><u>RECEPCIJA :</u> <u>A) slušanje i reagiranje</u></p> <p><u>1. neverbalno-</u> -imitiranje -gluma - crtanje -bojenje -povezivanje ilustracija sa tekstom -izvršavanje uputa i naređenja -podvlačenje -redanje..itd <u>2.verbalno –</u> ponavljanje za izgovorenim, -kratki da/ne odgovori na nastavnikova pitanja -popunjavanje praznina riječima odabranim sa flesh cards - ispunjavanje tabela <u>B) čitanje i reagiranje –</u> <u>(čitanje kratkih tekstova i reagiranje)</u> <u>1. neverbalno –</u> crtanjem - redanjem slika - povezivanje</p>

<p>Izrazi: <i>What`s this?</i> <i>It`s a...</i> <i>What`s in my bag?</i> <i>What colour is my bag? It`s...</i> <i>Is it big or small?</i></p> <p><u>IGRAČKE</u></p> <p>Imenice -igračke (<i>ball, car, doll,;ball, kite, plane, train, guitar, doll, dog, teddy bear,.....etc</i>)</p> <p>-jednina i množina imenica <i>(a kite – 4 kites, an elephant – 5 elephants)</i></p> <p>Brojevi 1.glavni brojevi 1-10 Imperativ <i>-Let`s play, Give me, pick up, come here</i></p> <p>Prijedlozi : in, on</p> <p>Izrazi: <i>Is it a plane ? Yes./No. a blue ball, a red pen (colours) on the desk, in my bag</i></p> <p><u>UŽA</u> <u>PORODICA</u></p> <p>-glagol imati (<i>have got</i>) u 1.licu jednine - pokazna zamjenica <i>this</i> - upitna zamjenica <i>who</i> - prisvojni pridjev <i>my</i></p>	<p>-imenovati osnovni vokabular vezan za igračke - iskazivati posjedovanja - razumjeti upute i postupiti po njima</p> <p>-identifikovati članove porodice - nabrojati članove vlastite porodice upotrebom glagola <i>imati</i> -pravilno upotrijebiti</p>	<p>- uočavati jedninu i množinu, -iskazivati jednine i množine -nacrtati svoju omiljenu igračku -brojati do 10</p> <p>- pratiti priču na engleskom jeziku -opisati člana porodice -reprodukovati dijelove pjesmice kao i cijele pjesmice -izgovara</p>	<p>-izrađuje svijest o čuvanju ličnih igračkaka - uči kako se igrati sa svojim vršnjacima i njihovim igračkama</p> <p>-njeguje ljubav i bliskost prema članovima svoje porodice -shvata ulogu porodice u svom životu</p>	<p>pisanih riječi i slika -pravljem i oblikovanjem stvari - izrezivanjem - podvlačenjem samo određenih riječi 2.verbalno – kratki odgovori na pitanja - povezivanje riječi u stupcima A i B - zamjenjivanje inicijala punim riječima</p> <p><u>PRODUKCIJA</u> <u>A) Govor</u> – ponavljanje već izgovorenih riječi - davanje upute i naredbe - igranje uloge - recitovanje - pjevanje i igranje jezičke igre - opisivanje slike <u>B) Pisanje</u> – <u>Budući da pisanje na ovom nivou nije prioritet učenicima na ovom nivou samo</u> -podvlačiti - ubacivati slova koja nedostaju - zamjenjivati inicijale punim</p>
--	---	--	--	---

<p>-porodica : (<i>mum, dad, sister, brother, me, granny, grandad</i>) -izrazi : <i>This is my dad</i></p> <p><u>ODJEĆA</u></p> <p>Imenice -odjeća : <i>hat, T- - namještaj:bed, carpet,cupboard, wardrobe</i> boje : <i>a pink skirt</i></p> <p>-jednina/množina</p> <p>Glagolska vremena – glagoli -trajno sadašnje vrijeme u izrazu I'm wearing Zamjenice 1.pokazne (<i>this is , that is, these are...</i>) 2.upitne <i>Who, what</i></p> <p>Red riječi (<i>pridjev + imenica a red hat</i>)</p> <p>- izrazi : <i>My favourite toy is..., I'm wearing....</i></p> <p><u>OPIS LJUDI</u></p> <p>Glagoli 1. glagol imati (<i>have got</i>) u dugom i kratkom potvrdnom obliku 2. glagol biti (<i>to be</i>) – potvrdni oblik</p>	<p>glagol 'imati' u 1. licu jednine</p> <p>- imenovati određeni vokabular za odjeću</p> <p>-savladati izraz <i>I'm wearing</i></p> <p>- povezivati pitanja (<i>Who is wearing</i>) sa učenicima i njihovom odjećom</p> <p>-prepoznati predmete iz spavaće sobe</p> <p>- imenovati određene dijelove lica i tijela</p> <p>-zna vršiti određene komade npr. touch your ear</p> <p>-koristiti glagol</p>	<p>vokabular vezan za porodicu</p> <p>- imenovati vokabular vezan za odjeću</p> <p>-ispraviti pogrešnu konstataciju <i>Yes/No</i></p> <p>- reprodukovati dijelove pjesmice kao i cijele pjesmice</p> <p>-sastaviti kraću rečenicu koristeći pravilan red riječi</p> <p>-imenovati određene dijelove tijela</p> <p>- opisivati ljude</p> <p>- crtati ljude po diktatu (instrukcijama)</p> <p>- iskazivati posjedovanja</p>	<p>-izgrađivati lični stil u odjevanju</p> <p>-razlikovati formalnu od neformalne odjeće</p> <p>-poštovati različitosti među ljudima</p>	<p>riječima</p>
---	---	---	--	-----------------

<p>Imenice - nepravilna množina <i>foot – feet</i></p> <p>- dijelovi tijela : <i>head, leg, eye....</i> <i>I've got a big nose.</i> <i>He`s got a....</i></p> <p>Naredbe: <i>Touch your ear.Point to ...</i></p>	<p>‘imati’ u dva oblika -razlikovati jedninu i množinu nekih imenica</p>	<p>upotrebom glagola “imati” - opisati sebe i prijatelje koristeći glagol imati - reprodukovati dijelove pjesmice kao i cijele pjesmice</p>		
<p>ŽIVOTINJE 1. LJUBIMCI 2. DIVLJE ŽIVOTINJE</p> <p>Glagoli - glagol moći (can) (potvrdni oblik) - glagoli aktivnosti (action verbs) – <i>fly, jump, walk, swim, run, ride....</i> – Present simple tense – <i>Do you like...?</i></p> <p>- Upitna zamjenica - <i>where</i> - Opisni pridjevi – <i>big, long, small</i> – Prijedlozi – <i>in, on</i></p> <p>Imenice - životinje : <i>dog, cat, mouse, tiger, snake....</i></p> <p>- Izrazi : <i>There is a (black) cat.</i> <i>Where is the mouse?</i> <i>It`s on the chair</i></p>	<p>- imenovati životinje (ljubimce i divlje životinje) - izražavati sposobnosti upotrebom glagola ‘moći’ - razlikovati kućne ljubimce od divljih životinja i domaćih životinja - nabrojati nekoliko opsinih pridjeva</p>	<p>- opisati određenu životinju te reći neku od njenih aktivnosti - izražavati sposobnosti upotrebom glagola ‘moći’ - izražavati vlastite sposobnosti upotrebom glagola “moći” - slušati i ponavljati dijelove pjesmice kao i cijele pjesmice</p>	<p>- razvijati ljubav prema životinjama - naglašavati ulogu i značaj životinja</p>	

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

U prvoj godini učenja pažnju usmjeriti na konstantno ponavljanje i usmenu komunikaciju. Razumijevanje sadržaja predstaviti kroz različite oblike rada i situacija.

Časove ispuniti zabavnim aktivnostima koje imaju za cilj da pobude, razviju i podržavaju zainteresiranost za učenje jezika.

Važno je da učenici **ne usvajaju** pravila i definicije . Na bazi slušanja formira se osjećaj za pravilnost, normu i standard. U učenju su važna emocionalna stanja. Prisustvo ili odsustvo ljubavi i razumijevanja, strah, napetost mogu usporiti ili ubrzati govorni razvoj i dovesti do napretka ili izazvati teškoće.

Nastavnik treba da :

- pažljivo planira svaki čas, cilj i način rada, pripremi materijal i opremu
- za učenike pojedinačno, za grupe i cijeli razred piše pripreme za svaki čas
- stvari pozitivnu zabavnu atmosferu za učenje
- od početka razvija radne navike
- razvija komunikacijske sposobnosti
- razvija sistem praćenja i provjeravanja napredovanja svakog učenika
- osposobi učenike da samostalno rade tokom časa i kod kuće
- u nastavu integrira igru i sve one aktivnosti koje će doprinijeti usvajanju sadržaja svim čulima
- sadržaje koje obrađuje približiti učenicima dobrom i pažljivo osmišljenom vizualizacijom
- poštuje osnovne didaktičke principe primjerenosti i postupnosti
- uoči sposobnost svakog pojedinog učenika i pomogne mu da dostigne svoj maksimum
- procijeni kojim fondom riječi učenici treba da ovladaju u datoj grupi i datim uslovima

MOJA OKOLINA / PRIRODA I DRUŠTVO

MOJA OKOLINA/PRIRODA I DRUŠTVO

Uloga i značaj

Nauka pruža jasan pogled i način razmišljanja o svijetu. Proučavanje nauke pomaže učenicima da ispituju uticaj stečenih kompetencija na sopstveni život i primjenu stečenih kompetencija na neposredno okruženje i zajednicu.

Nastavni predmet Moja okolina/Priroda i društvo, odnosno nastavni program i nastavni proces koje ovaj nastavni predmet podrazumijeva, doprinosi razvoju učenika kao umnog, moralnog i duhovnog bića, naravno, u skladu sa njegovim sposobnostima, mogućnostima i interesovanjima. Nastavom ovog nastavnog predmeta integrišu se aspekti proučavanja prirode i društva, potrebni za osposobljavanje i podsticanje učenika u razumijevanje sebe i sredine u kojoj živi. U dobi od šeste do desete godine, odnosno u početnim razredima osnovne škole, učenici pokazuju posebnu zainteresovanost i veliko zanimanje za upoznavanje prirodnih i društvenih pojava. Vrijednost nastave Moje okoline/Prirode i društva posebno je uočljiva u razlici između onog što dijete zna o sebi i svom okruženju prije polaska u školu i onog što je u toku nastavnog procesa naučilo i stvorilo kao temelj za kontinuirano spoznavanje prirode i društva. Nastavom se nastoji uvesti dijete u svijet stvari i pojava koje ga okružuju, i to, primjereno njegovoj dobi, njegovim psihofizičkim sposobnostima i mogućnostima.

U okviru nastavnog predmeta Moja okolina/Priroda i društvo, učenici opažaju, istražuju i postavljaju pitanja o: školi, porodici i okolini kao važnim mjestima njihovog života i razvoja, živim bićima, prirodnim pojavama i procesima, te o društvu i društvenim procesima. Oni rade i uče zajedno kako bi našli odgovore na ova pitanja, povezujući to sa jednostavnim naučnim idejama i postupcima. Jednako tako, nastava ovog predmeta pruža učenicima priliku da postanu osobe koje samostalno uče i promovišu razvoj vlastitih stavova prema nauci i okruženju.

U tom smislu cjelovitost nastavnog sadržaja, njegov obim i dubina, promjenljivost i primjerenost sadržaja predstavljaju temeljna načela planiranja, organizacije i realizacije nastavnih sadržaja ovog nastavnog predmeta.

Obrazovna važnost nastavnog predmeta Moja okolina/Priroda i društvo ogleda se, prije svega, u sticanju znanja o prirodi i društvu, razvijanju učenikovih spoznajnih sposobnosti, te u primjeni stečenih znanja i sposobnosti u svakodnevnom životu. Uporedo sa izgradnjom znanja, sposobnosti, nastava Moje okoline/Prirode i društva razvija različite segmente psihofizičkog razvoja učenika (percepcija, logičko i kritičko mišljenje, pamćenje, pažnja, čula, govor, mašta, interesovanja, motorika,...). Cjelokupnom nastavom Moje okoline/Prirode i društva učenici se, počevši od osjetilnog opažanja, nastajanja osjetilnih dojmova i predodžbi, podsticanja i razvoja viših intelektualnih procesa mišljenja (analiza, sintetiza, vrednovanje, uopćavanje, procjenjivanje, upoređivanje,...) vode do oblikovanja jasnih pojmova, znanja, zaključaka, koncepata i zakonitosti o prirodi i društvu. Nastava Moje okoline/Prirode i društva doprinosi osposobljavanju i podsticanju samostalnosti u radu i procesu učenja. Doprinos nastave ovog predmeta ogleda se i u izgradnji i jačanju samopouzdanja, samopoštovanja, jednom rječju, u izgradnji pozitivne slike učenika o samom sebi.

Kao sastavnica odgojno-obrazovnog procesa nastava Moje okoline/Prirode i društva ima posebnu važnost u ostvarivanju općih odgojnih vrijednosti (spoznajnih, moralnih, estetskih, fizičko-zdravstvenih, radno-tehničkih, egzistencijalnih). Posebnu pažnju, u tom smislu, nastava ovog predmeta posvećuje izgradnji, razvoju i njegovanju humanih međuljudskih

odnosa i, u skladu s tim, podučavanju i razvoju socijalnih kompetencija učenika.

Primjena stečenog znanja, sposobnosti, vještina i navika svoju pravu vrijednost imaju samo onda kada ih učenici mogu i žele primjenjivati u svakodnevnom životu, odnosno učiniti ih sastavnim dijelom vlastite životne filozofije, vlastitih vrijednosti, uvjerenja, stavova i ponašanja. Mnogo je sadržaja i aktivnosti u nastavnom procesu ovog predmeta koji podstiču i ovaj segment učenikovog razvoja, odnosno ovaj segment njegove ličnosti.

Proučavanje predmeta Moja okolina/Priroda i društvo olakšava kasniji proces sticanja akademskih znanja iz oblasti prirodnih i društvenih nauka, kao i odgovarajućih tehničkih i tehnoloških znanja.

C I L J nastave Moje okoline/Priode i društva u osnovnoj školi:

Doživjeti i osvijestiti složenost, raznolikost i međusobnu povezanost svih činilaca koji djeluju u dječjem prirodnom i društvenom okruženju, razvoj pravilnog odnos prema društvenom i prirodnom okruženju, razvijanje pravilnog odnosa prema ljudima i događajima, snošljivo i otvoreno prihvatanje različitih stavova i mišljenja te poticanje znatiželje za otkrivanjem pojava u prirodnom i društvenom okruženju.

Razvoj potencijala i radoznalosti svakog učenika kroz proces učenja, aktivan odnos i komunikaciju sa naukom, okolinom koja ga okružuje i sa samim sobom, uz uvažavanje individualnosti učenika.

Izgradnja i razvoj temeljnih kompetencija potrebnih za oblikovanja jasnih pojmova, znanja, zaključaka, koncepata i zakonitosti o prirodi i društvu i primjena stečenih kompetencija u svakodnevnom životu u vidu vlastitih znanja, sposobnosti, vrijednosti, uvjerenja, stavova i ponašanja.

Razvoj i podsticanje odgovornosti i samostalnosti učenika u radu i procesu učenja, razvoj radnih navika. Razvoj, podsticanje i jačanje samopouzdanja, samopoštovanja, odnosno izgradnje pozitivne slike učenika o samom sebi.

Ostvarivanju općih odgojnih vrijednosti (spoznajnih, moralnih, estetskih, fizičko-zdravstvenih, radno-tehničkih, egzistencijalnih), posebno izgradnja, razvoj, podsticanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa i, u skladu s tim, podučavanje i razvoj socijalnih kompetencija učenika.

Z A D A C I nastave Moje okoline/Priode i društva u osnovnoj školi:

- Primjerenim igrama, aktivnostima istraživačkog, logičkog i praktičnog karaktera, učenjem, radom, aktivnom komunikacijom i odnosom prema sadržajima učenja upoznati prirodne i društvene pojave, njihove promjene i zakonitosti u neposrednom prirodnom i društvenom okruženju;
- Razvijati sposobnosti posmatranja, kritičkog posmatranja, logičkog zaključivanja, mišljenja, sposobnost samostalnog proširivanja i produbljivanja znanja u skladu sa psihofozičkim sposobnostima učenika;
- Primjenjivati stečena znanja i kompetencije i razvijati iskustvo učenika u svakodnevnom školskim i životnim situacijama;

- Upoznati geografske, prirodne karakteristike i ljepote zavičaja i domovine Bosne i Hercegovine, te razvijati svijest o potrebi njihovog čuvanja, zaštite i unapređenja,
- Shvatiti povezanost žive i nežive prirode i ulogu čovjeka u mijenjanju, upotrebi i unapređivanju okoliša;
- Upoznati temeljne naučne postupke kojima čovjek upoznaje i istražuje prirodu;
- Razvijati sposobnosti orijentacije u prostoru, upoznati osnove kartografske pismenosti;
- Razvijati znanja i kompetencije vezane za saobraćaj, saobraćajnu povezanost i kulturu ponašanja u saobraćaju;
- Razlikovati prošlost, sadašnjost i budućnost, izraditi i snalaziti se na lenti vremena;
- Upoznati najvažnije događaje iz historije zavičaja i domovine;
- Upoznati najvažnije privredne grane i razumjeti njihov značaj i uticaj na život ljudi u zavičaju i domovini;
- Razumjeti povezanost i zavisnost geografskih, prirodnih i privrednih obilježja u zavičaju i domovini;
- Razvijati i njegovati temeljne higijensko-zdravstvene, kulturne i radne navike;
- Razvijati, u učionici i van nje, interesovanja, navike planiranja radnih obaveza, kulture rada, pravilnog odnosa prema radu i rezultatima svoje i tuđe djelatnosti;
- Razvijati sposobnosti, vještine i navike brige o sebi;
- Podsticati i razvijati stvaralačku maštu i stvaralačko mišljenje;
- Razvijati humane međuljudske odnose, kulturu komunikacije i odnosa prema odraslim i starijim osobama, vršnjacima u socijalnom okruženju i podsticanje razvoja socio-emotivne inteligencije;
- Razvijati ekološku svijest i kulturu, osposobljavati za primjenu ekoloških znanja u neposrednoj okolini i svakodnevnom životu
- Razvijati individualne sposobnosti i interesovanja učenika;
- Razvijati i podsticati vlastiti stil učenja svakog učenika.

PRIRODA I DRUŠTVO

2. razred

PRIRODA I DRUŠTVO

(70 nastavnih časova)

Z A D A C I nastave Priroda i društvo u drugom drugom razredu:

- Primjerenom igrom, aktivnostima, neposrednim iskustvom, učenjem usvajati i razvijati znanja i kompetencije o životu i radu u školi, vlastitoj porodici i porodičnom domu, o životu i radu ljudi u mjestu;
- Razvijati kompetencije učenika važne za razumijevanje uže i šire porodice i prodičnih odnosa, razvijati osjećaj ljubavi, poštovanje prema članovima porodice,
- Usvajati i razvijati temeljna znanja o prošlosti, sadašnjost i budućnost učenika i njegove porodice;
- Razvijati znanja o saobraćaju, razvijati navike kulturnog ponašanja u saobraćaju;
- Usvajati i razvijati znanja o praznicima, njihovom značenju;
- Razvijati znanja o živim bićima (čovjeku, biljkama i životinjama);
- Razvijati znanja i sposobnosti orijentacije u prostoru i vremenu;
- Uočavati i razvijati znanja o karakteristikama godišnjih doba;
- Razvijati znanja i navike lične i opće higijene i njihovo njegovanje;
- Razvijati svijest o važnosti očuvanja životne okoline;
- Razvijati kulturne i radne navike i njihovo njegovanje;
- Razvijati interes i radoznalost za sticanje znanja o prirodi i društvu;
- Razvijati individualne sposobnosti i interesovanja učenika;
- Razvijati i podsticati vlastiti stil učenja svakog učenika;
- Razvijati pozitivne vrijednosti i stavove prema sebi samima, prema drugima, svojoj okolini i učenju kao cjeloživotnom procesu;
- Podsticanje i razvijanje stvaralačke mašte i stvaralačkog mišljenja;
- Razvijati kompetencije važne za uspostavljanje i razvijanje kvalitetnih humanih međuljudskih odnosa.

ŠKOLA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
ŠKOLA Drugi smo razred Kućni red u školi, donosimo pravila Život u školi Zaposlenici u školi Kako učimo u školi Važniji podaci o školi	<ul style="list-style-type: none"> -Zna pojam odjeljenje i razred - Razlikuju pojmove odjeljenje-razred - Zna šta je dnevni plan aktivnosti kod kuće i u školi - Zna raspored časova - Zna svoje dužnosti - Zna pravila ponašanja - Zna kako se ponašati u slučaju nezgode ili neprijatnih situacija - Zna podatke o ličnosti ili događaju čije ime nosi škola - Zna nabrojati uspjehe po kojima je škola poznata i uspješne ličnosti koje su pohađale školu - Imenuje zaposlenike u školi i zna njihov posao 	<ul style="list-style-type: none"> - Svakodnevno ispunjava školske obaveze - Sprema školsku torbu i udžbenike u skladu sa rasporedom časova - Ponaša se u skladu sa kućnim redom i pravilima ponašanja - Brine o ličnoj i kolektivnoj higijeni - Uočava opasna mjesta: stepenice, ograda -Učestvuje u izradi dnevnog plana aktivnosti u kući i u školi -Opisuje posao zaposlenika u školi (šta rade) -Pravilno koristi prostorije u školi 	<ul style="list-style-type: none"> - Razvija svijest o pripadnosti školskoj zajednici - Izgrađen pozitivan stav o školi -Izgrađuje pravilan odnos prema školskim obavezama i učenju 	<ul style="list-style-type: none"> Posjeta: “Šta rade zaposlenici škole?” -Lična karta škole (pozvati u posjetu pedagoga škole ili osobe važne za život škole iz njene prošlosti) -Intervju sa zaposlenicima škole Igre uloga Izrada dnevnog plana Donošenje pravila ponašanja Posjeta i razgovor sa zaposelnicima škole Igra uloga Video zapisi

PUT OD KUĆE DO ŠKOLE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>PUT OD KUĆE DO ŠKOLE</p> <p>Pravila ponašanja u saobraćaju</p> <p>Siguran put od kuće do škole</p> <p>Saobraćajni znakovi od kuće do škole</p> <p>Stajališta i sredstva javnog prevoza</p> <p>Prevozna sredstva i njihova upotreba</p> <p>Pravila ponašanja u prevoznim sredstvima</p>	<p>-Imenuje elemente saobraćajnice: ulica, put, kolovoz, trotoar, pješačka staza, raskrsnica</p> <p>- Zna pravila ponašanja u saobraćaju (kretanje trotoarom, ulicom, prelaz preko ulice, zebre, semafor, raskrsnica)</p> <p>- Imenuje saobraćajne znakove na putu od kuće do škole</p> <p>- Razumije značenje saobraćajnih znakova na putu od kuće do škole</p> <p>-Zna šta je stajalište</p> <p>-Zna šta je sredstvo javnog prevoza</p> <p>-Imenuje sredstva javnog prevoza</p> <p>- Imenuje različita prevozna sredstva i zna njihovu upotrebu</p>	<p>- Poštuje naučena pravila ponašanja u saobraćaju</p> <p>- Samostalno se kreće na putu od kuće do škole i obratno (koristi najsigurniji i najkraći put od kuće do škole)</p> <p>-Može objasniti značenje saobraćajnih znakova na putu od kuće do škole</p> <p>-Opisuje sredstva javnog prevoza i objašnjava njihovu funkciju</p> <p>-Poštuje pravila ponašanja u sredstvima javnog prevoza</p> <p>-Opisuje stajališta i objašnjava njihovu funkciju</p> <p>-Poštuje pravila ponašanja na stajalištima</p> <p>-Opisuje prevozna sredstva i objašnjava njihovu funkciju</p>	<p>-Razvija svijest o važnosti kulture ponašanja u saobraćaju</p>	<p>Praktičan rad van škole, zajedničko i pojedinačno kretanje ulicom, prelazak preko ulice,</p> <p>Modelovanje saobraćajnice i praktične vježbe</p> <p>Demonstracija</p> <p>Prikladne igre u učionici</p> <p>Rasprave o ponašanju u pojedinim situacijama</p> <p>Igre simulacije u učionici vezane za saobraćaj</p> <p>Igre uloga</p> <p>Smisli i odglumi situaciju</p> <p>Provedi sat sa policajcem ili posjeta policajca</p> <p>Put od kuće do škole – obilazak</p> <p>Klasifikacija prevoznih sredstava (vodena, kopnena, vazдушna, po načinu kretanja)</p> <p>Crtanje saobraćajnih znakova kao jednostavnih simbola</p>

MOJA PORODICA/OBITELJ I MOJ DOM

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>MOJA PORODICA/OBITELJ I MOJ DOM</p> <p>Uža porodica</p> <p>Roditelji radaju djecu i brinu o njima</p> <p>Šira porodica</p> <p>Uzajamni odnosi u porodici</p> <p>Podjela poslova u porodici</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Imenuje užu i širu porodicu - Imenuje rodbinu/svojtu - Zna i razumije porodične odnose - Zna šta je porodično stablo - Razumije da se porodice međusobno razlikuju - Zna koliko traje trudnoća, šta je pupak, kako se beba hrani - Zna da je porodica uređena zajednica u kojoj se svako ponaša prema pravilima - Razumije važnost poštivanja pravila ponašanja u porodici - Imenuje dužnosti i obaveze članova porodice - Zna i razumije osnovne potrebe porodice 	<ul style="list-style-type: none"> - Može opisati članove porodice - Izrađuje porodično stablo svoje porodice i objašnjava ga - Upoređuje različite porodice i uočava osnovne razlike i sličnosti - Opisuje svoj radni dan - Opisuje i objašnjava raspored i podjelu poslova u porodici (rad i dužnosti članova porodice) - Opisuje i objašnjava kako članovi njegove/njene porodice provode slobodno vrijeme (razonoda i zabava) 	<ul style="list-style-type: none"> - Razvija uvjerenja da napredak porodice i međusobni odnosi zavise od zajedničkog rada, pomaganja, poštivanja i ljubavi - Razvija pozitivan stav i mišljenje o porodici i samom sebi 	<p>Svaki učenik predstavlja svoju užu i širu porodicu</p> <p>Intervju sa članovima porodice</p> <p>Igre uloga</p> <p>Čitanje prigodnih slikovnica, tekstova</p> <p>Razgovor o...</p> <p>Video zapisi</p> <p>Prikupljanje podataka o svojoj porodici</p> <p>Izrada porodičnog stabla</p> <p>-Igra uloga (kako riješiti konfliktnu situaciju...)</p> <p>-Razgovor o jednakim pravima: pravo u kući (pravo zaštite, brige, sigurnosti, pravo na igru)</p> <p>-Razgovor o dužnostima u kući</p> <p>-Ja beba (enciklopedija)</p>

MOJA PORODICA/OBITELJ I MOJ DOM

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Objekti za stanovanje</p> <p>Prostorije u stanu /kući i njihova namjena</p> <p>Kućanski aparati i namještaj; njihova upotreba</p> <p>Opasnosti i sprečavanje nesreća u kući/stanu</p> <p>Kultura stanovanja – kućni red i higijena stanovanja</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Imenuje i razlikuje objekte za stanovanje: porodična kuća; stan-stambena zgrada -Zna naziv ulice, sela, grada gdje stanuje -Zna pojedinosti vezane za izgled svoje kuće/stana-stambene zgrade - Imenuje i razlikuje prostorije u stanu/kući i zna njihovu namjenu - Imenuje zajedničke prostorije u stambenoj zgradi i kući i zna njihovu namjenu - Zna šta je kućni red - Imenuju i razlikuje kućanske aparate i namještaj i zna njihovu namjenu - Zna šta pokreće kućanske aparate?(voda, struja, plin i drugi energenti) - Zna važnije telefonske brojeve (policija, hitna pomoć vatrogasci) 	<ul style="list-style-type: none"> - Može objasniti načine održavanja reda i higijene u kući/stanu- stambena zgrada - Opisuje prostorije u stanu/kući i može objasniti njihovu namjenu - Ponaša se u skladu sa kućnim redom - Objašnjava postupke u slučaju opasnost (poplava, požar, opekotine...) - Objašnjava opasnosti od nepravilne upotrebe aparata 	<ul style="list-style-type: none"> -Svijesti o važnosti održavanja stambenih objekata, poštivanju kućnog reda -Svijest o važnosti pravilne upotrebe kućanskih aparata i namještaja -Svijest o važnosti poznavanja ispravnih postupaka u slučaju opasnost (poplava, požar, opekotine...) -Pravilno koristi kućanske aparate i namještaj 	<p>Demonstracija</p> <p>Igre uloga (Odigraj situaciju: kako postupiti u slučaju požara, poplave?...)</p> <p>-Klasifikacija kućanskih aparata i namještaja</p> <p>Praktičan red:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Kućni red u zgradi -Kako rade kućanski aparati? <p>Čitanje prigodnih slikovnica, tekstova</p> <p>Razgovor o...</p> <p>Video zapisi</p>

MOJA PORODICA/OBITELJ I MOJ DOM

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	<ul style="list-style-type: none">- Razumije značaj čuvanja zelenih površina i cvijetnjaka oko kuće i značaj zelenila za zdravlje- Zna kako postupiti u slučaju susreta sa nepoznatim posjetiocima u stambenim objektima			

PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDUĆNOST				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDUĆNOST</p> <p>Ja nekad i sad</p> <p>Moja porodica nekad i sad</p> <p>Ja i moja budućnost</p>	<p>-Zna objasniti pojmove prošlost, sadašnjost i budućnost (u odnosu na sebe)</p> <p>- Razlikuje ono što se dogodilo jako davno od onog što se dogodilo jučer</p>	<p>- Može “napraviti” porodičnu historiju koristeći artefakte, fotografije, intervjue i dokumente</p> <p>- Piše svoju biografiju i biografiju jednog od članova porodice</p> <p>- Upoređuje život jednog člana porodice (djed, nena,... čiju je biografiju radio/la) sa svojim životom</p> <p>- Može objasniti kako se život promijenio od kada je djed,... bio mali</p> <p>-Može izraditi grafikon</p> <p>-Pravi poređenje (običaji, zanimanja, način odijevanja, zanimanja, igre, hrana,... - nekad i sad)</p>	<p>-Pozitivan stav o svojoj prošlosti i prošlosti svoje porodice, odnos prema prošlosti mora biti pozitivan</p> <p>-Razumije vrijednost poznavanja vlastite prošlosti i prošlosti vlastite porodice, važno je znati prošlost svoje porodice</p>	<p>KWL tabela o prošlosti, sadašnjosti, budućnosti</p> <p>Klasifikacija kartica sa ilustracijama</p> <p>-Kada sam se rodio?</p> <p>-Kada mi je izrastao prvi zub?</p> <p>-Kada sam prohodao?</p> <p>-Kada sam pošao u vrtić?</p> <p>-kada sam dobio brata/sestru?</p> <p>-Kada sam počeo voziti biciklo?</p> <p>Izrada vremenske kapisle</p> <p>Učimo kako se piše biografija</p> <p>Pišemo svoju biografiju i biografiju jednog člana porodice,npr.djed</p> <p>Pišemo autobiografiju uključujući predviđanja i planove za budućnost</p> <p>Intervju sa roditeljima, djedom, nanom</p>

PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDUĆNOST

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
				<p>Učimo kako postaviti pitanja za intervju na osnovu slikovnog materijala, pripovijedanja svojih djeda i nene Razgovor o životu ljudi nekad i sad -Porodični običaji tradicija -T- tabela, nekad i sad stavljanje historije u vremensku kapislu -Ček-lista za autobiografiju Ček lista za biografiju Prave poređenje (običaji, zanimanja, način odijevanja, zanimanja, igre, hrana, - nekad i sad -izrada grafikona "Kako su se porodice promijenile"</p> <p>Napomena: Temu Prošlost, sadašnjost, budućnost moguće je realizovati u kontekstu teme Moja porodica i moj dom</p>

MOJE MJESTO				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>MOJE MJESTO</p> <p>Mjesto u kojem živimo (važniji podaci o mjestu u kojem živimo)</p> <p>Izgled mjesta (zapažanje terena: brdovito, ravno, šume, polja)</p> <p>Važniji objekti u mjestu</p> <p>Život i rad ljudi u mom mjestu (trgovina)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Imenuje naziv mjesta u kojem živi - Imenuje dio grada u kojem živi - Imenuje prirodne ljepote mjesta -Imenuje teren mjesta (brdovito, ravno, šume, polja) - Imenuje važnije objekte u mjestu - Imenuje i razlikuje osnovna zanimanja ljudi mjestu - Zna pravila ponašanja na izletištima - Razumije značaj očuvanja životne okoline 	<ul style="list-style-type: none"> - Opisuje mjesto u kojem živi -Zapaža i opisuje prirodne ljepote mjesta - Zapaža i opisuje teren mjesta (brdovito, ravno, šume, polja) - Može opisati i objasniti jedno zanimanje ljudi u mjestu (npr. trgovina) 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija svijest o važnosti poznavanja mjesta u kojem živ -Razvija patriotske osjećaje i osjećaje lokalnog patriotizma - Razvija svijest o značaju očuvanja životne okoline 	<p>Obilazak mjesta u kojem učenici žive važniji objekti, izgled mjesta (rijeke, brda u okruženju)</p> <p>Posjeta važnijim objektima i ustanovama u mjestu</p> <p>Mali istraživački projekti</p> <p>Posjeta trgovini, razgovor o posjeti, igra uloga – ponašanje u trgovini</p> <p>-Prikupljanje materijala o mjestu</p> <p>-Izrada slikovnice o mjestu</p> <p>-Klasifikacija zanimanja iz okruženja</p> <p>-Intervju sa mojim komšijom u vezi sa zanimanjem</p> <p>-Napiši pismo drugu ili prijatelju</p> <p>Igra uloga</p> <p>Video zapisi</p>

SNALAŽENJE U PROSTORU I VREMENU

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>SNALAŽENJE U PROSTORU I VREMENU</p> <p>Položaj objekata u prostoru</p> <p>Dan i dijelovi dana, sedmica</p> <p>Sat</p> <p>Mjeseci u godini</p> <p>Godišnja doba: jesen, zima, proljeće, ljeto</p> <p>Kalendar prirode</p>	<p>-Imenuje i razumije dijelove dana: jutro, prije podne, podne, poslije podne, danas, noćas</p> <p>- Imenuje dane u sedmici i zna njihov redoslijed</p> <p>- Imenuje sat</p> <p>- Imenuje mjesece u godini</p> <p>- Zna imenovati četiri godišnja doba</p> <p>- Zna osnovne karakteristike godišnjih doba</p> <p>- Imenuje pojave (padavine) u odgovarajućem godišnjem dobu</p>	<p>-Određuje položaj objekata u prostoru u odnosu prema drugim objektima</p> <p>-Pravi dnevni raspored svog dana</p> <p>-Povezuje aktivnosti sa dijelovima dana</p> <p>- Može napraviti dnevni raspored svog rada</p> <p>- Opisuje vremenske promjene u određenom godišnjem dobu</p> <p>- Vodi kalendar prirode (individualno ili grupno)</p>	<p>Napomena:</p> <p>Učenici se osposobljavaju da odrede položaj objekata na putu od kuće do škole, u svom naselju (ispred, iza, između,...)</p> <p>Klasifikacija dijelova dana(kartice)</p> <p>Šta radim u različitim dijelovima dana – dijelovi dana</p> <p>Raspored dana u sedmici – šta radim</p> <p>Pravljenje časovnika – igra</p> <p>Izrada zajedničkog slikovnog kalendara</p> <p>Lenta mjeseci u godini</p> <p>Praćenje i bilježenje vremenskih promjena u različitim godišnjim dobima</p>	

SNALAŽENJE U PROSTORU I VREMENU

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
				-Praćenje i bilježenje promjena na biljkama i životinjama u različitim godišnjim dobima -Šta rade ljudi u različita godišnja doba? Šta jedemo...? Šta pravimo...? Kako se brinemo...? Kako se oblačimo...? Igra uloga Modelovanje Video-zapisi

PRAZNICI				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
PRAZNICI	<ul style="list-style-type: none"> -Zna da su pojedini dani u godini posebno važni jer su im ljudi dali poseban značaj - Zna šta je praznik - Zna da je rođendan dan kad je rođen - Zna prigodne rečenice i riječi koje pišemo u čestitkama prilikom praznika 	<ul style="list-style-type: none"> - Zna opisati aktivnosti (kako se ponašamo, odijevamo,...) ljudi i ono što se dešava u prazničnim danima - Zna opisati porodične običaje – kako provodimo praznike - Samostalno izrađuje čestitke povodom praznika 	<ul style="list-style-type: none"> -Svijest o važnosti poštovanja porodičnih državnih i vjerskih praznika i učešće u njihovoj proslavi -Poštuje praznike drugih naroda i upućuje prigodne čestitke 	<ul style="list-style-type: none"> Izrada čestitki Igra uloga Organizovanje svečanosti povodom praznika, rođendana

ŽIVA BIĆA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
ŽIVA BIĆA (čovjek, biljke i životinje) Čovjek Svijest o mom tijelu Čuvanje zdravlja Higijena i sredstva za higijenu Ishrana Odijevanje Čula Biljke i životinje Biljke i životinje iz neposrednog okruženja: -biljke i životinje naše livade -biljke i životinje naših šuma -biljke i životinje naših voda -biljke i životinje seoskog domaćinstva	-Zna glavne dijelove ljudskog tijela - Zna i razumije važnost redovnih odlazaka ljekaru (otkrivanje i liječenje bolesti) - Zna važnost i svrhu vakcinisanja - Zna osnovna sredstva za održavanje lične i higijene prostora - Razumije važnost redovnog održavanja lične higijene, higijene prostora u kojem boravi i radi -Imenuje različite vrste hrane i prehrambenih namirnica -Imenuje obroke - Razlikuje zdravu od nezdrave hrane - Razumije da je pravilna ishrana povezana sa zdravljem	- Može objasniti funkciju dijelova tijela -Uočava osnovne razlike i sličnosti između dječaka i djevojčica -Imenuje i klasificira različite vrste hrane i prehrambenih namirnica - Zna opisati piramidu ishrane - Može samostalno izraditi piramidu ishrane - Može samostalno uraditi dnevni jelovnik - Može samostalno postaviti stol za ručavanje -Poštuje pravila lijepog ponašanja za stolom - Poštuje pravila pri odijevanju -Može objasniti funkciju čula - Opisuje vanjski izgled biljaka i životinja iz bližeg okruženja	-Svijest o važnosti pravilne ishrane za život čovjeka -Svijest o važnosti čuvanja i zaštite zdravlja -Pravilno se hrani -Pomaže drugovima i slabijima -Razvoj ekološke svijesti, pravilnog odnosa prema okruženju -Svijest o važnosti čuvanje čula -Pozitivan odnos prema prirodi Razvoj ekološke svijesti i svijesti o korisnosti postojanja biljnog i životinjskog svijeta,	Igre uloga Modeliranje Demonstracija Odgumi situaciju Izrada jelovnika Izrada rasporeda zaduženja za održavanje higijene životnog prostora Postavljanje i raspremanje stola Praktična upotreba sredstava za ličnu higijenu Izbor zdrave hrane Redovno održavanje lične higijene, radnog i životnog prostora Izrada jelovnika i postavljanje i raspremanje stola Izbor zdrave hrane, sastavljanje odgovarajuće liste Izrada piramide ishrane Izbor prikladne odjeće i obuće

ŽIVA BIĆA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Koristi od biljaka i životinja za čovjeka</p> <p>Biljke i životinje kroz četiri godišnja doba</p> <p>Život i rad ljudi u godišnjem dobu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Zna nabrojati dijelove odjeće - Zna osnovna pravila odijevanja - Zna kako se brinuti o odjeći - Imenuje čula - Zna i razumije funkciju čula - Razumije važnost čuvanja čula - Imenuje i razlikuje biljke i životinje iz bližeg okruženja (šuma, livada, voda, seosko domaćinstvo) i zna njihove osnovne karakteristike - Imenuje domaće, divlje životinje i kućne ljubimce iz bližeg okruženja -Može nabrojati dijelove tijela životinja -Može nabrojati osnovne dijelove biljaka - Imenuje mladunčad životinja 	<ul style="list-style-type: none"> - Klasifikuje biljke iz neposrednog okruženja prema vidljivim sličnostima i razlikama - Klasifikuje životinje iz neposrednog okruženja prema vidljivim sličnostima i razlikama - Razlikuje i klasificira domaće, divlje životinje i kućne ljubimce iz neposrednog okruženja - Zna objasniti koristi od biljaka i životinja iz neposrednog okruženja - Uočava promjene na biljkama i životinjama u različita godišnja doba - Opisuje načine pravilnog odnosa prema biljkama i životinjama iz neposrednog okruženja -Uočava, opisuje promjene na biljkama i životinjama u određeno godišnje doba 	<p style="text-align: center;">Stavovi, vrijednosti, ponašanje</p>	<p>Prikupljanje, istraživanje, upoređivanje, sortiranje, izvođenje zaključaka.</p> <p>Izrada zidnih panoa, zbirki materijala iz prirode, Posmatranje, predviđanje, Izvođenje ogleđa samostalno ili u grupi</p> <p>Organizovanje posjeta poljoprivrednom dobru / botaničkoj bašti/ zoološkom vrtu,...</p> <p>Napomena:</p> <p>Način života i rada ljudi u različitim godišnjim dobima podučava se u kontekstu neposrednog posmatranja, uočavanja, doživljavanja i opisivanja</p>

ŽIVA BIĆA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	<ul style="list-style-type: none"> -Zna kako se životinje oglašavaju, gdje žive -Zna i razumije koristi od biljaka i životinja za čovjeka - Zna da se u različita godišnja doba dešavaju različite promjene u prirodi, na biljkama i životinjama -Može nabrojati dijelove tijela životinja -Može nabrojati osnovne dijelove biljaka -Zna da se sva živa bića rađaju, rastu, stare i umiru 	<ul style="list-style-type: none"> -Uočava o opisuje način života i rada ljudi u određeno godišnje doba 		

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Sadržaj i proces učenja, a pogotovo rezultati učenja, bitno su uslovljeni načinom učenja, odnosno odgovorima na pitanje “kako učenici treba da uče, a nastavnici da podučavaju i pomažu da bi učenici sticali odgovarajuća znanja, razvijali sposobnosti, vrijednosti, stavove i ponašanje?”

Djeca uzrasta od sedam godina su veoma sklona istraživanju, ispitivanju i provjeravanju svega što ih okružuje. Njihova radoznalost nema granica i nju treba razvijati i jačati kroz vođenje učenika u «njihovom svijetu», radi sticanja spoznaje o svijetu općenito. **Stoga, nastavni proces mora biti dobro osmišljen, planiran i pripremljen, jer jedino takav pristup garantuje kvalitetan proces učenja i podučavanja.**

Ambijent u kojem se djeca osjećaju udobno i sigurno, uz dobro rukovođenje svim aktivnostima u nastavi je neophodan uslov dobrih rezultata. To se postiže kombinovanjem različitih metoda i oblika rada, uz poseban naglasak na primjeni metoda aktivnog učenja i interaktivne nastave (pitanja i odgovori, igre i simulacije, rasprave, dramatizacije, učenički ogledi, izvještaji, mali istraživački projekti,...). i u skladu s tim, rad u parovima, trojkama manjim i većim grupama samostalan rad učenika i dr.

Za učenike koji pokazuju poseban interes i veće sposobnosti utvrđuju se posebni sadržaji, što je vrlo bitno kod planiranja individualiziranog pristupa učenicima.

Prilikom planiranja nastavnog procesa, odnosno procesa učenja i podučavanja u kontekstu nastave koristiti tematsko planiranje. Tematsko planiranje zasnivati na sadržajnoj I, ukoliko nastavni kontekst omogućava, na pojmovnoj integraciji nastavnih sadržaja. Prilikom tematskog planiranja izbjegavati mehaničku integraciju nastavnih sadržaja.

U skladu s tim, u samom procesu učenja i podučavanja učenika u nastavnom kontekstu koristiti integrisano podučavanje. Integrisano podučavanje omogućava povezivanje sadržaja različitih područja (predmeta) kako bi se bolje objasnilo, razumjelo i proučilo određenu temu, pojam ili sadržaj učenja. To povezivanje znanja o jednoj pojavi proizvodi i sam učenik svojom samostalnom aktivnošću: promatranjem, gledanjem, čitanjem, mjerenjem, prikupljanjem podataka o pojavi i objedinjavanjem tih različitih podataka u neku cjelinu (sliku, slikovnicu, priču, članak, shemu, model, album fotografija, pano). Integrisano podučavanje naglašava: smislenu i svrsishodnu kombinaciju predmetnih područja i nastavnih sadržaja unutar tih područja, povezivanje i primjenu stečenih znanja i vještina u stvarnim situacijama, korištenje različitih izvora znanja (osim udžbenika), aktivno učešće učenika u procesu učenja, traženje veza i odnosa među ključnim pojmovima/konceptima, temu oko koje se organizuje nastavni proces, fleksibilnu organizaciju vremena i prostora za učenje, fleksibilnu organizaciju različitih oblika nastavnog rada. Integrisano podučavanje uskladiti sa zahtjevima nastavnog procesa.

Neke od osnovnih karakteristika integrisanog podučavanja koje su vidljive u samom procesu jesu: sadržaj učenja odnosi se na stvarne pojave i pojmove iz života svijeta koji okružuje učenike, važna znanja i činjenice organiziraju se u cjelinu koja objašnjava proučavanu pojavu, sadržaj učenja i stvarni svijet povezuju se pomoću primjene naučenog i putem rješavanja problema u stvarnosti, znanje se ne provjerava testom ili mehaničkom reprodukcijom naučenog nego proizvodnjom produkta, rješavanjem problema i primjenom

naučenog, naglasak je na razumijevanju naučenog, učenici imaju dovoljno vremena i prilika da postignu razumijevanje i povezuju bitne pojmove s pojavama u stvarnosti, mijenja se uloga nastavnika i učenika, učenik više samostalno radi, nastavnik pomaže pri organizaciji, planiranju i učenju potrebnih vještina.

U nastavi PRIRODE I DRUŠTVA važno je osposobljavati učenike da kritički razmišljaju i razumiju koncepte, na način koji je svojstven nauci i u okviru toga podsticati učenje putem otkrivanja i rješavanjem problema.

Uz to, veoma je važno proces učenja i podučavanja vezati za njihov životni kontekst i prethodna znanja i iskustva. Osigurati učenicima da uče neposrednim posmatranjem i u skladu sa vlastitim stilom učenja.

Nastavu je neophodno zasnivati na individualiziranom pristupu i u skladu sa ovim pristupom nastavu diferencirati.

Cjelokupan proces planiranja, realizacije, evaluacije nastavnog procesa zasnivati na definisanom metodičkom pristupu, definisanim ishodima učenja, razrednom kontekstu i prirodi nastavnog sadržaja.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Priroda i društvo mogu izvoditi **učitelji*** / **nastavnici** / **profesori razredne nastave**.

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

LIKOVNA KULTURA

LIKOVNA KULTURA

Uloga i značaj

Likovna umjetnost se kao forma pojavnosti duha može smatrati izuzetno značajnim vidom egzistencije u procesu nastajanja i stvaranja različitih kultura i civilizacija. Vizuelna kultura u najširem smislu riječi i likovna umjetnost kao najuzvišeniji vid fenomena vizuelne kulture zasniva se na primarnom čulu saznavnih procesa – čulu vida, sa kojim čovjek počinje spoznaju svijeta.

Uloga predmeta Likovna kultura u odgojno-obrazovnom procesu je nezamjenljiva. Proces razvoja djeteta u spoznavanju i razumijevanju prostora i svijeta oblika njegove egzistencije je u prirodi predmeta Likovna kultura. Položaj, odnosno mjesto predmeta Likovna kultura u kognitivno-spoznajnim procesima, sistematski strukturiranim kroz proces obrazovanja, treba biti određen i zasnovan na potrebi i upotrebljivosti likovnih sadržaja iz kojih poizilazi svrsishodnost i korisnost. Sve oblasti, naučne i umjetničke koje strukturiraju sadržaje osnovnog odgoja i obrazovanja, na neki način su korelativne sa svijetom prostorno-oblikovnih i apstraktnih vizuelizacija. Likovna kultura, u kontekstu kognitivnih procesa, razumijeva svijet viđenog kao likovnu emociju koja proizvodi izraz i vizuelnu realnost kao likovni oblik, što sinhronizovano kroz igru razvija maštu djeteta kao stvaralački potencijal.

Razvoj djeteta se može ne samo razumjeti, već se može pratiti i usmjeravati posmatranjem i tumačenjem njegovog likovnog izražavanja. Psihološka, sociološka i psihosocijalna slojevitost likovnog stvaranja proizilazi iz bogatstva mogućnosti na kojem se zasniva likovna forma. Različita likovna područja, od onih jednostavnih, koja se zasnivaju na jednom elementu – liniji, pa do onih složenih i kompleksnih, koja angažuju cjelovit intelekt, sadržaj su predmeta Likovne kulture, zasnovan na pojmovima koje učenik usvaja i nadograđuje tokom procesa obrazovanja, u odnosu na postavljene ciljeve i mogućnosti svakog pojedinca.

Najuzvišenije vrijednosti predstavljene u činu likovnog stvaranja, razvijaju mogućnosti metakognitivnih procesa, što podrazumijeva uključivanje i povezivanje sadržaja drugih predmeta, koji se bave likovno-umjetničkim stvaranjem. Razumijevanje likovne umjetnosti kroz pojmove: estetike, istorije umjetnosti, arheologije, sociologije umjetnosti, psihologije umjetnosti, teorije likovne forme, tehnologije likovnih materijala i sredstava u kontinuiranom procesu obrazovanja, predviđa ostvarivanje najviših ciljeva demokratskog humanizma u obrazovanju.

Značaj praktičnog rada koji je povezan sa teorijom, određuje položaj i svrhu predmeta prema definisanim pojmovima i njihovim značenjima, te ukazuje na posebnost i specifičnost likovnog izražavanja i stvaranja u odnosu na prirodu djeteta.

Neodvojivost idejnog i praktičnog djelovanja kao imanencije procesa stvaranja, didaktičko je uputstvo za realizaciju programa likovnog obrazovanja u školi, što otvara mogućnost pronalaženja sopstvenog identiteta svakog pojedinca u lepezi raznolikih vidova djelovanja, od reproduktivnog do stvaralačkog, od zanata preko nauke do umjetnosti. U tom kontekstu, značaj predmeta Likovna kultura prevazilazi položaj koji mu se sistemom određuje.

Uloga nastavnog predmeta je, da kroz igru, nastavu i stvaralaštvo, usmjeri i obogati maštu i dinamizira prohodnost sadržaja *u i iz učenika*. Polaskom u školu, učenik se prvi put susreće i kontaktira sa umjetnostima koje po prvi put estetski doživljava i svojim crtežom predstavlja. U nastavnom procesu učenik aktivno osjeća i misli, te slikom dolazi do prvih pojava, predstava i pojmova.

I umjetnost, i crtež učenicima se nude u formi vizuelno-estetske analize u kojoj riječ ima ulogu poticaja (podstiče učenika da priča o onom što vidi u slici). Nastavnik dodaje i ono što se u slici ne vidi, a učenik svoj crtež crta svojim perceptivnim, doživljajnim i iskustvenim svijetom. Time se realizuje metoda intenzivnog, aktivnog doživljaja.

Uloga je umjetnosti da omogući učeniku komunikaciju sa svojom i svjetskom likovnom baštinom, a u crtežu da komunicira sa samim sobom, svojom porodicom, vršnjacima i nastavnikom, čime se duh djeteta skriven u njegovoj ličnosti otvara.

CILJ nastave Likovne kulture u osnovnoj školi

Cilj nastavnog predmeta Likovna kultura jeste da kroz teorijski i praktičan rad gradi i ostvari odnos učenika prema likovnoj kulturi i njenim složenim, višeznačajnim i univerzalnim estetskim, psihološkim, socijalnim i historijskim zakonitostima, uz primjenu korelativnosti, specifičnosti i autentičnosti sadržaja i oblika. Upoznavanje i praktično izvođenje sadržaja doprinosi izgrađivanju estetskog odnosa prema stvaralaštvu, kriterija i moralnog stava učenika prema živoru i radu.

Z A D A C I nastave Likovne kulture u osnovnoj školi:

- razvijanje sposobnosti percepcije, doživljavanja, pamćenja, mišljenja, maštanja i predočavanja oblika, boje, pojava i prostora,
- osposobljavanje za shvatanje zakonitosti teorije oblikovanja i njegovanja pravilnog odnosa prema likovno-kulturnom naslijeđu, naslijeđu naroda Bosne i Hercegovine i svijeta,
- da učenike sistematično uvodi u svijet likovnih umjetnosti i likovne kulture, u elementarno poznavanje i razumijevanje umjetnosti, elemenata i načela likovnog jezika, likovne pismenosti, i likovnog stvaralaštva, načela i sredstava likovnog izražavanja ili likovnog oblikovanja, upotrebe i korištenja likovnih alata, pribora i materijala, te da ih osposobi da se njima služe i da procjenjuju likovno-estetske vrijednosti u prirodi, u svojim sredinama i u likovnim umjetničkim djelima,
- uvođenje učenika u proces estetskog i društvenog ponašanja,
- razvijanje sposobnosti učenika da shvata prostor i komponiranje,
- razvijanje likovnog izražavanja i primjene likovnih elementa i njihovo međusobno povezivanje likovno-estetskim radom,
- razvijanje sposobnosti vizuelne percepcije doživljavanja i upoznavanja oblika i pojava i umjetničkih djela,
- odgajanje i obrazovanje djece da svoje likovne sposobnosti i stečena znanja znaju primijeniti u različitim životnim situacijama,
- osposobljavanje za samostalno estetsko uzdizanje duhovno bogaćenje i oplemenjivanje, doprinos jačanju i širenju vizualno-estetske i likovne kulture,
- stvaranje i razvijanje kulturnih navika i potreba učenika da posjećuju izložbe, muzeje, galerije, i druge vrijedne kulturno-umjetničke smotre i manifestacije,
- razvijanje interesovanja i ljubavi za umjetnost i likovno stvaralaštvo, za likovne stvaraoce i njihova ostvarenja i za istinske kulturne, umjetničke i likovne vrijednosti

LIKOVNA KULTURA
2. razred

LIKOVNA KULTURA

(70 nastavnih sati)

Cilj nastave Likovne kulture u drugom razredu je razvijanje učeničkih sposobnosti za opažanje, tumačenje, maštanje i predstavljanje oblik, pojava i prostora.

Zadaci nastave Likovne kulture u drugom razredu su:

- Razvijanje učenikove sposobnosti za stvaralački rad;
- Razvijanje vizuelne percepcije i recepcije;
- Upoznavanje različitih likovnih tehnika;
- Upoznavanje izražajne mogućnosti likovnih elemenata;
- Razvijanje kreativnog mišljenja;
- Izgrađivanje estetskog mišljenja;
- Upoznavanje likovnih umjetničkih djela;
- Razvijanje kulture rada učenika.

OBLIKOVANJE NA PLOHI - CRTANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Linija u djetetovoj okolini i na umjetničkim djelima</p> <p>Početna osjetljivost za liniju kroz spontano izražavanje i stvaranje</p> <p>Linija (vrste-karakter i tok, smjerovi, nizovi, skupovi)</p> <p>Linija kao likovni element-linearni crtež</p> <p>Materijali i sredstva za crtanje</p>	<p>-Zna i razumije pojmove: tačka, linija, crtanje, crtež, lik, ploha, smjer, niz, skup</p> <p>-Imenuje i razlikuje različite vrste linija: ravna, zakrivljena, uspravna, vodoravna, kosa, otvorena, zatvorena, tanka, debela, kratka, duga, uska,...</p> <p>-Imenuje i razlikuje osnovna kretanja linije: uspravna, kosa, vodoravna</p>	<p>-Uočava i doživljava liniju u neposrednom okruženju i na umjetničkim djelima</p> <p>-Spontano se izražava i stvara linijom</p> <p>-Crta linije različitih vrsta, smjerova, nizove i skupove</p> <p>-Koristi liniju kao likovni element</p> <p>-Crta različite motive slobodnom rukom i pomoćnim geometrijskim sredstvima</p> <p>-Samostalno ispunjava nacrtane plohe pravilnog i nepravilnog oblika linijama</p> <p>-Crta crtež od cjeline ka detaljima</p> <p>-Koristi različita sredstva i materijale za crtanje</p>	<p>-Stiče osjećaj za različitost linija</p> <p>-Razvija likovnu maštu</p> <p>-Razvija smisao za kombinovanje tvrdih i tečnih materijala prilikom crtanja</p> <p>-Razvija samostalnost u radu</p>	<p>-Vježbe vizuelnog opažanja linija u neposrednom okruženju i na umjetničkim djelima</p> <p>-Vježbe spontanog izražavanja i stvaranja linijom</p> <p>-Vježbe crtanja linija različitih vrsta, smjerova</p> <p>-Vježbe crtanja nizova i skupova</p> <p>-Vježbe samostalnog ispunjavanja nacrtanih površina linijama</p> <p>-Vježbe usmjerene crtanju crteža od cjeline ka detaljima</p> <p>-Vježbe bogaćenja nacrtanog motiva detaljima</p> <p>-Vježbe crtanja tvrdim i tečnim materijalima na odgovarajućim podlogama</p> <p><i>Likovno – tehnička sredstva: olovka, tuš – drvce, tuš – kist, flomaster</i></p>

OBLIKOVANJE NA PLOHI - SLIKANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Boja u djetetovoj okolini i na umjetničkim djelima</p> <p>Početna osjetljivost za boju</p> <p>Osnovne i složene boje</p> <p>Tonovi boja</p> <p>Kontrast svijetlo – tamno</p> <p>Boja kao likovni element</p> <p>Materijali i sredstva za slikanje</p>	<p>-Zna i razumije pojmove: boja, slika, slikanje, slikar</p> <p>-Imenuje i razlikuje osnovne i složene boje i njihove tonove</p> <p>-Nabraja primjere osnovnih i složenih boja, njihovih tonova u prirodi i okolini</p> <p>-Imenuje osnovne slikarske materijale i sredstva (tvrdi i tečni slikarski materijali, slikarski pribor)</p>	<p>-Uočava i razlikuje osnovne i složene boje i njihove tonove u vidnom polju</p> <p>-Slika sliku obojenom linijom i površinom</p> <p>-Miješa boje na osnovu objašnjenih postupaka</p> <p>-Uočava i objašnjava razlike između osnovnih i složenih boja</p> <p>-Spontano likovno stvara tonove boje</p> <p>-Stvara svijetlo-tamni kontrast pomoću crne i bijele</p> <p>-Spontano likovno stvara svijetlo-tamni kontrast služeći se bojom i njenim tonovima</p>	<p>-Razvija samostalnost pri izboru podloga i kombinaciji odgovarajućih materijala i sredstava</p> <p>-Upotrebljava raznovrsne tvrde i tečne slikarske materijale i razvija smisao za njihov različit izbor</p> <p>-Izgrađuje radne navike</p> <p>-Razvija smisao za lijepo</p>	<p>-Vježba uočavanja i istraživanja o boji u okolini, na umjetničkim djelima i slikarskim materijalom</p> <p>-Vježba slikanja slike sa obojenom linijom i površinom</p> <p>-Vježbe miješanja boja: spontano i na osnovu objašnjenih postupaka</p> <p>-Vježbe stvaranja tonova boja</p> <p>-Vježbe spontanog likovnog stvaranja svijetlo-tamnog kontrasta</p> <p>-Vježbe ovladavanja slikarskim tehnikama</p> <p><i>Likovno-tehnička sredstva: akvarel, gvaš, tempera, kolaž, pastel, flomaster u boji (za minijaturne slike)</i></p>

OBLIKOVANJE NA PLOHI - GRAFIKA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>GRAFIKA</p> <p>Štampanje, otisak, matrica</p> <p>Šablonska štampa</p>	<p>-Zna i razumije pojmove: štampa, otisak, matrica i pečat</p> <p>-Zna postupke za izvođenje najjednostavnijih grafičkih tehnika (štampa sa pečatima, šablonska štampa)</p>	<p>-Objašnjava pojmove: štampanje, otisak,</p> <p>- Izvodi najjednostavnije grafičke tehnike (štampa sa pečatima, šablonska štampa)</p> <p>-Samostalno oblikuje pečate (matrice)</p>	<p>-Razvija osjećaj za red i čistoću izrade</p>	<p>-Vježbe otiskivanja samostalno izrađenim pečatima</p> <p>-Izrada matrica različitih površina od mekih, prirodnih materijala i štampanje</p> <p>-Vježba izvođenja postupaka za realizaciju grafičke tehnike</p>

OBLIKOVANJE U PROSTORU – MODELOVANJE I GRAĐENJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Volumen (oblik) i prostor u djetetovoj okolini i na umjetničkim djelima</p> <p>Početna osjetljivost za volumen i prostor</p> <p>Volumen i prostor (jednostavni i složeni volumen, monolitna masa, udubljeno – ispupčena masa, veličina, karakter, vanjski i unutrašnji prostor), prostorni odnosi i orijentacija u prostoru</p> <p>Volumen kao likovni element</p>	<p>-Zna i razumije pojmove: kip, građevina, građevinar, modelovati, graditi, oblik, prostor (unutrašnji i vanjski)</p> <p>-Imenuje i razlikuje jednostavni i složeni volumen, pun, prošupljen, obli, rogljasti, mali, veliki</p>	<p>-Opaža i doživljava volumen (oblik) i prostor u okruženju i na umjetničkim djelima</p> <p>-Opisuje karakteristike oblika (cijeli, dio, veliko, malo, visoko, nisko, usko, široko, oblo, rogljasto, svijetlo, tamno, boja, meko, tvrdo)</p> <p>-Oblikuje volumene (jednostavne i složene oblike) u prostoru (monolitne mase i udubljeno – ispupčene mase)</p> <p>-Opisuje i objašnjava karakteristike prostora</p> <p>- Stvara građevine od papira i drugih materijala</p> <p>-Određuje prostorne odnose i orijentiše se u prostoru</p> <p>-Razvija osjećaj za treću dimenziju</p>	<p>- Pri nizanju i oblikovanju različitih oblika razvija samostalnost u rješavanju likovnih problema</p>	<p>-Vježbe s ciljem opažanja i doživljavanja volumena (oblika) i prostora</p> <p>- Vježbe oblikovanja punih i šupljih, udubljenih, ispupčenih oblika od mekog materijala oduzimanjem i dodavanjem</p> <p>-Vježbe otiskivanja u pločice mekog materijala različitih površina</p> <p>-Vježbe stvaranja građevina od papira i drugog materijala</p> <p><i>Likovno-tehnička sredstva: glina, glinamol, karton, papirna ambalaža, plastelin, drveni otpadni materijal</i></p>

OBLIKOVANJE NA PLOHI I U PROSTORU – VIZUELNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Znakovi vizuelne komunikacije</p> <p>Linija, lik i boja kao znak vizuelne komunikacije</p> <p>Crtani film kao izraz</p> <p>Reklama</p> <p>Slikovnica</p> <p>Vizuelni medij (znakovi, fotografije, crtani film, strip, slikovnica)</p>	<p>-Zna i razumije pojmove: vizuelni znak, značenje, poruka, crtani film, reklama, TV slika, slikovnica</p>	<p>-Uočava i opisuje različite znakove za vizuelno sporazumijevanje</p> <p>-Uočava da se vizuelnim elementima mogu prenesti poruke</p> <p>-Uočava i razumije značenje i poruku koje stvaraju: linija, lik i boja kao znakovi vizuelne komunikacije</p> <p>-Razumije i samostalno kreira znak</p> <p>-Razgovara o doživljaju crtanoog filma</p> <p>-Prepoznaje crtani film kao niz slika u pokretu</p> <p>-Uočava da se vizuelnim elementima na reklamama, slikovnicama prenose poruke</p>	<p>-Uočava vrijednost vizuelnih znakova i značaj njihovog čuvanja</p>	<p>-Vježbe crtanja poznatih znakova</p> <p>-Vježbe samostalnog kreiranja znakova komunikacije</p> <p>-Vježbe otkrivanja poruka koje prenose mediji</p> <p>-Video – klipovi o nastanku crtanoog filma</p> <p>-Vježba stvaranja jednostavnijih znakova-poruka (čestitka, reklama, strip, slikovnica)</p>

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Dijete se likovno postepeno razvija. Pojedine likovne aktivnosti se pojave tek kada razvoj psihofozičkih sposobnosti dostigne odgovarajući nivo. Zato nastavnik u odgojno-obrazovnom procesu likovne kulture treba da vodi računa o nivou razvoja mentalnih i motoričkih funkcija učenika.

Nastavnik treba da pažljivo njeguje individualni način izražavanja pojedinih učenika. U periodu od prvog do trećeg razreda nastavnik sa učenicima realizuje nastavne sadržaje: oblikovanje na plohi, oblikovanje u prostoru i oblikovanje na plohi i u prostoru. Likovno izražavanje je na tom uzrastu podređeno predstavi učenika, pa zato nastavnik ne treba da insistira na shematskim rješenjima, niti na određenim likovnim konstrukcijama. Nastavnik treba da bira jednostavne likovne tehnike, pri kojima učenici upoznaju karakteristike materijala i posebnosti oblikovanja materijala. Likovne motive nastavnik treba da bira tako da se zasnivaju na učeničkim predstavama iz njihovog doživljenog svijeta. Motivi – poticaji mogu bit: pojave, prostori, teme, predmeti, događaji iz djetetove okoline, sadržaji koji proizilaze iz nastave ostalih nastavnih predmeta, sadržaji i motivi iz narodnih običaja, kao i likovan djela- reprodukcije iz udžbenika, video-materijal i slično. Veliki broj motiva nastavnik će naći u području ne-vizuelnog: emocije, osjeti ili muzika. Posebnu pažnju nastavnik treba da posveti poznavanju i vrednovanju likovnih ostvarenja umjetnika, i to, na način da ih ugrađuje u pojedine faze nastavnog procesa ili vodi učenike na izložbu u izložbeni prostor ili galeriju ili organizuje razgovor sa umjetnikom.

Likovno-odgojni rad u prvom razredu predstavlja sticanje najosnovnijih likovnih pojmova, sticanje osnovnih likovnih izražajnih iskustava koje učenici u drugom i trećem razredu dopunjavaju i proširuju, jer se tako bogate njihove predstave i saznanja, kao i likovno pamćenje i mašta.

Usvajanje likovnih pojmova od prvog do trećeg razreda se zasniva na uspješnoj motivaciji učenika koju nastavnik treba da podstiče različitim metodama, posebno metodama širenja i elaboriranja likovnih senzibilnosti. Počeci likovne osjetljivosti učenika za likovne elemente omogućavaju nastavniku da učenike navikava na vrednovanje vlastitih likovnih djela i djela njihovih vršnjaka.

Likovno izražavanje predstavlja spontanu i stvaralačku interpretaciju doživljaja učenika i upotrebu osnovnih saznanja o likovnim pojmovima. Riječ je o spontanoj slobodnoj interpretaciji sa likovnim znakovima oblikovanih misli uz pomoć različitih likovnih materijala i sredstava. Nastavnik posebno podstiče učenike da samostalno i na individualan način izraze misli.

U cilju smislenog integrisanja nastavnih sadržaja, pri planiranju i realizaciji nastavnih sadržaja ovog predmeta, nastavnik treba da traga i pronalazi sadržajne korelacije sa drugim predmetnim područjima i moguće načine njihovog integrisanja. Pri tome, veoma je važno očuvati cjelovitost i čistoću nastavnog predmeta Likovna kultura, izvodeći nastavne sadržaje u skladu sa likovnim načelima i zakonitostima. Mogućnost za izvođenje korelacija predmeta Likovna kultura sa drugim predmetnim područjima, nastavnik može da potraži u likovnom području, likovnoj tehnici, likovnom motivu ili likovnom pojmu.

Planiranje nastavnih sadržaja nastavnik treba prilagoditi predznanjima, sposobnostima i iskustvu učenika u odjeljenju, definisanim ishodima učenja i prirodi nastavnih sadržaja.

Likovno vrednovanje predstavlja određivanje vrijednosti rada učenika na času u odnosu na zalaganje pri usvajanju likovnih pojmova, likovnom izražavanju, te usvajanju likovnih doživljaja i likovnih zakonitosti. Cilj vrednovanja nije samo ocjena rada (zadatka), već i ocjena učenikovog angažovanja koja se zasniva na napredovanju u cjelovitom nastavnom procesu.

Po svakom završenom likovnom zadatku, nastavnik uz izložene završene i nezavršene likovne radove, sa učenicima vrednuje postignute ciljeve na osnovu definisanih ishoda učenja.

IZLOŽBA DJEČIJIH LIKOVNIH RADOVA

Izložbe predstavljaju stalan vid nastavnog, odgojno-obrazovnog rada i sredstava kontinuiranog praćenja kvaliteta nastave i realizacije nastavnog programa. One mogu biti didaktičke (namijenjene prvenstveno stručnjacima), tematske i manifestacione (namijenjene najširoj javnosti kao izložba MLADI VOLJENOM GRADU). Sve one treba da pokažu specifičnosti dječijeg likovnog izraza, kao i nivo nastave i rezultate u radu na realizaciji nastavnog programa. One otkrivaju i bogatstvo mogućnosti likovno-estetskog oblikovanja i likovnog izražavanja djece u različitim likovnim područjima, korištenjem različitih tehnika rada i materijala. Time se ukazuje na širu oblast nastave Likovne kulture i na širenje njenog djelovanja u svakodnevnom životu. Te izložbe imaju svoju stručnu i društvenu funkciju koja sadrži više komponenti: psihološku, pedagošku, filozofsku, likovno-estetsku i sociološku, a ogleda se u okupljanju što većeg broja učenika u afirmaciji stvaralaštva i stvaralačkog odnosa prema radu, u razvijanju i njegovanju dječijeg likovnog izraza, u ispunjavanju programskih zadataka savremene likovne nastave, u ostvarenju likovno - estetskog kvaliteta radova pojedinačno i u cjelini, te u njihovoj komunikativnosti sa najširoom publikom.

Ove izložbe predstavljaju svojevrsnu, savremenu javnu školu stvaralaštva i likovne kulture i zato im treba posvećivati što veću pažnju, prije svega u sadržajnom smislu. One treba da budu slike kvaliteta nastave i da ukazuju na pravce i mogućnosti njenog daljeg unapređivanja i osavremenjivanja.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Likovna kultura mogu izvoditi **učitelji*** / **nastavnici** / **profesori razredne nastave**.

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

MUZIČKA KULTURA

MUZIČKA KULTURA

Uloga i značaj

Sa stanovišta razvojne psihologije i potreba djeteta ovog uzrasta, značaj sadržaja predmeta Muzička kultura sastoji se u slijedećem: muzika je jedan od ključnih elemenata u razvoju govora i verbalne komunikacije i eventualnom blagovremenom otklanjanju teškoća u ovom području. Istovremeno, ona je jedan od naznačajnijih elemenata razvoja motorike, skladnih pokreta i korekcija eventualnih poteškoća u ovom domenu. Muzika je značajan faktor u funkciji podsticanja pažnje, pamćenja i mišljenja, a aktivno muziciranje (pjevanje, sviranje i improvizacija na Orffovim instrumentima) snažno podstiče dječiju kreativnost i stvaralaštvo općenito.

Muzika je ključni faktor u emocionalnom razvoju djeteta jer omogućava izražavanje i doživljavanje emocija i snažno doprinosi razvoju estetske kulture ličnosti. Pored individualnog izražavanja ona najprirodnije uspostavlja odnose i relacije u grupi i društvu, a takvu snagu nema ni jedno područje u nauci i umjetnosti. Kroz muziku dijete iskazuje i jača svoje samopouzdanje, osjećaj kompetentnosti i vlastite vrijednosti. Zbog toga, muzika kao verbalna, neverbalna i univerzalna komunikacija među ljudima cijelog svijeta u čovjekovom životu ima dominantno mjesto i kao potreba.

C I L J nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi:

Cilj nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi jeste da kroz upoznavanje sa vrijednim muzičkim djelima budi, podstiče i razvija muzikalnost, interes i pozitivne stavove, navike i potrebu za muzikom, te da obogaćuje emocionalni život učenika i doprinosi općem kulturnom i estetskom razvoju njegove ličnosti.

Z A D A C I nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi:

- Omogućavati razvoj djetetove muzikalnosti kroz upoznavanje različitih vrsta muzičkog izraza, elemenata muzičke pismenosti, te zakonitosti u razvoju muzike, muzičkih stilova, vrsta, oblika i izražajnih sredstava u muzici;
- Pjevanjem, sviranjem i slušanjem posebno njegovati ljubav prema tradicionalnoj narodnoj muzici u Bosni i Hercegovini;
- Upoznati učenike sa himnom Bosne i Hercegovine;
- Upoznavanjem sa muzičkim stvaralaštvom, stvaraocima, ustanovama u BiH i u svijetu uticati na razvoj interesa, pozitivnih stavova i potreba za muzikom u porodici, školi i društvenoj sredini, kao i na razvoj u duhu humanizma i internacionalizma;
- Razvijati muzički ukus, dječije izvođačke sposobnosti u pjevanju i sviranju pojedinih instrumenata, te sposobnosti primanja i doživljavanja muzičkih djela;
- Podsticati, razvijati, njegovati dječiju muzičku kreativnost, kao i mogućnost izražavanja bogatih, latentnih unutrašnjih potencijala;

- U svim oblicima nastave, posebno u horu (zboru) i drugim voklanim i instrumentalnim sastavima njegovati zajedničko muziciranje i vršiti pripreme programa za internu i javnu djelatnost škole;
- Omogućavati upoznavanje različitih zanimanja, te najsposobnije pojedince usmjeravati na školovanje u muzičkoj školi, kao i za druga zanimanja za koja su potrebne ove sposobnosti i znanja.

MUZIČKA KULTURA

2. razred

MUZIČKA KULTURA

(35 nastavnih časova)

Zadaci nastave Muzičke kulture za drugi razred:

- Osposobljavanje učenike da koriste prethodna iskustva u pjevanju i sviranju i jednostavne muzičke termine;
- Osposobljavanje učenike da postavljaju pitanja kad se nađe pred novim muzičkim zadatkom;
- Razvijanje znanja i sposobnosti korištenja određenih kriterija za izvođenje i/ili procjenu slušanog djela, improvizaciju;
- Razvijanje znanja i sposobnosti učenika da uz pomoć nastavnika prave jednostavna poređenja o interpretaciji učenika, iznose svoje mišljenje i ideje;
- Razvijanje sposobnosti praćenja redoslijeda uputstava i pravila muzičke igre;
- Razvijanje sposobnosti osluškivanja i ispravljanja grešaka u pjevanju prema uputstvu nastavnika;
- Razvijanje sposobnosti samostalnog, maštovitog i originalnog improviziranja;
- Razvijanje samopouzdanje učenika u pjevanju;
- Razvijanje i njegovanje odgovornosti za zajedničko pjevanje u horu/zboru;
- Razvijanje odgovornosti za kvalitetno sviranje u orkestru;
- Izgradnja i njegovanje poštovanja muziciranja i stavova drugih;
- Razvijanje sposobnosti prepoznavanja uloge muzike u okruženju: porodici, školi, sredini u kojoj živi;
- Razvijanje motiviranosti i potrebe učenika za slušanjem muzike i pjevanja, sam i sa drugom djecom;
- Razvijanje socijalnih kompetencija učenika (rad u velikim i malim grupama, u paru, projekti, istraživanja zvučnih boja i izradi instrumenata), u čemu učenik pokazuje sve veću samostalnost;
- Razvijanje motiviranost za slušanjem muzike i za posjećivanjem koncerata.

PJEVANJE I SVIRANJE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>PJEVANJE I SVIRANJE</p> <p>Izbor:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Jesenska (J. Stojanov) -Dok mjesec sja (J. Batist Lily) -Mrav (A. Vučer) -Ruku meni bato daj (Njemačka) -Visibaba (S. Korunović) -Saonice male Sanje (J. Kaplan) -Dječiji snovi (Refik Hodžić - stihovi V. Begić) -Kiša pada (Nada Ludvig-Pečar) -Blistaj, blistaj, zvijezdo mala (W. A. Mozart) -Pjesma o konjiću Božidar Stančić 	<ul style="list-style-type: none"> -Prepoznaje pjesmice, brojalice i muzičke igre -Prepoznaje pojedine muzičke znakove u notnom zapisu (dinamika, note: duge i kratke) 	<ul style="list-style-type: none"> -Pažljivo sluša muziku - Svira orffove instrumente - Razumije, imenuje i korigira greške u pjevanju i sviranju -Razumije, prihvata i poštuje pravila pjevanja (intonacija, artikulacija, dikcija) -Kroz pjevanje, sviranje i improvizaciju, razvija osjećaj za: mjeru (dvo, tro i četverodijelnu), tezu i arzu, ritam (duge i kratke slogove), tempo i dinamiku - Osluškuj, upoređuje i koriguje vlastito pjevanje i sviranje 	<ul style="list-style-type: none"> -Ulaže veliki trud da usaglasi pjevanje i sviranje sa grupom i kolektivom - Uviđa da pjevanje treba najviše vježbati -Procjenjuje sebe, stvara pozitivnu sliku i razvija svijest o značaju svakog pojedinca u horu i potrebi uklapanja svog glasa u skupno muziciranje, doprinoseći boljem zvučanju 	<ul style="list-style-type: none"> -Slušanje muzike -Redovno učešće u pjevanju i sviranju i u raznim prilikama: nastava, priredbe, izleti, kuća -Interakcija u improvizaciji, prihvatanje i ponašanje u skladu sa pravilima muzičke igre u svim prilikama -Izrada vlastitih improvizovanih instrumenata i njihova upotreba u skladu sa zadacima pjesme odnosno brojalice

PJEVANJE I SVIRANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
-B'jela roda (S. Korunović) -Rođendan u šumi (R.Hodžić, stihovi Nasiha Kapidžić-Hadžić) -Rodila se nota (Melisa Ibrahimbegović - Salihović) -Imamo učiteljicu za čistu peticu (Senad Bostandžić, stihovi Mirsad Bećirbašić) -Bosno moja, narodna -Spavaj sine (Mostar), uspavanka -Nina, nina, bijela golubica (Krčevina- Vareš), uspavanka -Spavaj, Dano u đidali beši (Srebrenica) -Uspavanka	-Prepoznaje pojedine muzičke znakove u notnom zapisu (dinamika, note: duge i kratke)	-Koristi orffove instrumente i kombinuje ih sa priručnim - Muzicira samoinicijativno i bez podsticaja	- Kroz muzičke zadatke razvija svijesti o obavezama i njihovom ispunjavanju, kao pojedinac ili dio grupe - Održava instrumente -Traži, prihvata i pruža, pomoć saraduje sa drugima	-Prigodne muzičke igre za bolje učenje u školi, u porodici, pjevanje i sviranje u interakciji i učenje. -Praćenje i procjena individualnih postignuća

MUZIČKE IGRE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
MUZIČKE IGRE Golub s krova guče En, ten, tini Jen, dva, tri Pužu, mužu Ja sam ja Jedna vrana gakala Trči zeko kroz šumicu Pliva patka preko Save Ljulja, ljulja, ljuške Cica maca plakala Tri su mace skakale Ide maca oko tebe Pišem, pišem petnaest	-Imenuje pojedine igre i kola -Zna tekst brojalica, pjesmica, muzičkih igara -Prepoznaje oznake za dinamiku -Zna pravila muzičke igre -Prepoznaje pojedine tradicionalne nošnje -Prepoznaje ranije obrađene brojalice sa tekstom i bez teksta	-Povezuje ritam pjesmice sa pokretom, odnosno prati datu koreografiju -Samostalno pjeva i igra -Koristi u igri oznake za dinamiku -Prihvata i primjenjuje pravila muzičke igre -Pravilno izvodi igru, odnosno kolo -Ponavlja i razumije pokrete brojalice -Prati i izvodi pokrete u mjeri i ritmu (dugi i kratki slogovi) -Pravilno izvodi ritam na ritmičkom instrumentu po uzoru (na osnovu primjera nastavnika) -Pravilno korača u ritmu	-Razvija mišljenje da je pokret važan u plesu i kolu, kao i za upoznavanje muzičke baštine BiH -Razvija svijest o kolima kao muzičkom stvaralaštvu sa utvrđenim pravilima (koreografija) -Razvija kreativnost igrom, pokretom pjevanjem -Slobodno i organizovano se kreće u prostoru -Razvija svijest o kulturi ponašanja na koncertima i nastupima folklornih ansambala -Razvija pozitivno mišljenje o brojalici kao maštovitoj igri koja razvija osjećaj pripadnosti grupi -Pamti i donosi u razred nove brojalice za zajedničku igru	-Prikladne igre u učionici - Predlaganje muzičke igre za priredbe -Praktičan rad u razredu, u školskom dvorištu, vrtu van škole, zajedničko i pojedinačno izvođenje pokreta uz pjevanje -Modeliranje narodnih nošnji prema originalu ili fotografijama -Crtanje (slikanje) narodnih nošnji -Rasprave o ponašanju u pojedinim situacijama na koncertu -Skupljanje i zapisivanje brojalica, sortiranje i izvođenje zaključaka o dječijoj igri -Izrada zidnog panoa sa zapisima

MUZIČKE IGRE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<ul style="list-style-type: none"> - U maloga svica - Jedan dodan, digin disin (Valjevac, G.Vakuf) <ul style="list-style-type: none"> - Enci, menci, na kamenci (Jezero, Jajce) 		<ul style="list-style-type: none"> -Opisuje pokretima određene događaje u prirodi (život u prirodi, radovi, narodni običaji) -Samostalno izvodi zadane pokrete - Samostalno predlaže i nove pokrete - Izražava kretnjama šta muzika sugeriše - Razvija osjećaj za mjeru, ritam i izražavanje muzičkog djela - Tačno izvodi mjeru i ritam skandiranjem, odbrojavanjem rukom i u koloni (stupanjem nogama) -Samostalno izvodi ritam brojalice -Uočava razlike između određenih i neodređenih zvukova 	<ul style="list-style-type: none"> -Reprodukuje ritam na instrumentu, uči druge -Orffov orkestar kao porodica i uređena zajednica: svako svira prema pravilima i zaslužuje poštovanje 	<ul style="list-style-type: none"> -Izvodi zapise napravljenim instrumentima -Izabrali instrumente po zvuku najslbličnije Orffovim i pravi stalnu razrednu izložbu -Igra uloga - Slikanje instrumenata i prezentacija crteža, fotografija -Tradicionalne igre u učionici -Praktične vježbe i posjete -Prigodne muzičke igre za interaktivno učenje

BROJALICE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Golub s krova guče En, ten, tini Jen, dva, tri Pužu, mužu Ja sam ja Jedna vrana gakala Trči zeko kroz šumicu Pliva patka preko Save Ljulja, ljulja, ljuške Cica maca plakala Tri su mace skakale Ide maca oko tebe Pišem, pišem petnaest, U maloga svica Jedan dodan, digin disin (Valjevac, G.Vakuf) Enci, menci, na kamenci (Jezero, Jajce)	-Prepoznavanje ranije naučene brojalice na osnovu ritma bez teksta (zagonetka) -Zna tekst brojalice koje uči	-Ponavlja i razumije pokrete brojalice -Prati i izvodi pokrete u mjeri i ritmu (dugi i kratki slogovi) - Pravilno izvodi ritam na ritmičkom instrumentu po uzoru (na osnovu primjera nastavnika) -Pravilno korača u ritmu -Prepoznaje ranije obrađene brojalice sa tekstom i bez teksta -Slušanjem i gledanjem u notni zapis određuje duge i kratke note (slogove teksta) -Tačno izvodi mjeru i ritam skandiranjem, odbrojavanjem rukom i u koloni (stupanje nogama); -Samostalno izvodi ritam brojalice	-Razvija pozitivno mišljenje o brojatici kao maštovitoj igri koja razvija osjećaj pripadnosti grupi -Donosi u razred nove brojalice za zajedničku igru -Raduje se novim zajedničkim iskustvima -Uči druge i jača samosvijest -Razvija kreativnost i mašte u ritmičkom izražavanju	-Oganizovanje aktivnosti izvođenja brojalice

BROJALICE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
		<ul style="list-style-type: none"> -Sviranjem na instrumentima, poigrava se i kombinuje ih -Uočava razlike između određenih i neodređenih zvukova -Reprodukuje ritam na instrumentu 		

SLUŠANJE MUZIKE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>SLUŠANJE MUZIKE</p> <p>Himna Bosne i Hercegovine</p> <p>Izbor: Gdje je onaj cvijetak žuti (G. B. Pergolesi) Divna noći, odlomak iz Barkarole (Ž. Ofenbah) Zima (II stav, A. Vivaldi) Alla turca, (W. A. Mozart) Vojnička koračnica (R. Schumann) Veseli seljak (R. Schumann) Koka i pilići, Akvarij, Ptice (C. Saint. Saens)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Prepoznaje ranije slušana djela -Prepoznaje karakter djela -Prepoznaje instrumente (klavir, gitara, bubanj, harmonika) -Razlikuje izvođačke sastave (orkestar, solista, hor) -Prepoznaje instrumente i grupe instrumenata (flauta, truba, zvana, gotar, gudački instrumenti) -Prepoznaje vokalno, instrumentalno i vokalno-instrumentalno izvođenje -Prepoznaje ranije slušana djela -Prepoznaje narodnu muzičku tradiciju 	<ul style="list-style-type: none"> -Slušajući pjevuši melodiju -Razlikuje, upoređuje, izvodi zaključke o djelu - Saopštava ko je izvodi -Samostalno određuje karakter kompozicije -Tačno određuje osnovne osobine tona: visinu, trajanje, glasnoću, boju, tempo - Razlikuje instrumente vizuelno i auditivno -Razvija sposobnost za praćenje notnog zapisa, kretanje melodijske linije -Poštuje pravila ponašanja i slušanja muzike -Samostalno smišlja, upoređuje, dodaje, mijenja -Izražava razne ritmove, zvukove i šumove iz prirode i života uz improvizaciju ritmičke pratnje 	<ul style="list-style-type: none"> - Izražava utiske o slušanom djelu (tempo, dinamika, karakter) -Razvija pozitivan stav prema muzici i kompozitorima -Razgovora o djelu i osjećaju -Razvija kulturu ponašanja na koncertu -Razvija svijest o značaju muzike u porodici, školi i okolini (auditivna ekologija) 	<ul style="list-style-type: none"> -Prikupljanje i slušanje kasete i CD sa odgovarajućim djelima -Prikupljanje štampanih materijala i slika kompozitora i muzičkih instrumenata simfonijskog orkestra -Prikupljanje štampanih materijala i slika i tradicionalnih narodnih instrumenata i nošnji naroda BiH -Izrada zidnih panoa sa tematskim sadržajima -Prikupljanja tradicionalnih instrumenata iz kraja gdje je škola -Posjeta koncertima u osnovnoj muzičkoj školi -Pravljenje zajedničke makete koncertnog podijuma -Posjeta najznačajnijim kulturnim objektima u mjestu

SLUŠANJE MUZIKE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Fosili i klokani(kenguri), (C. Saint. Saens) Peća i vuk (S.Prokofjev) Instrument čarobnjak (Božidar Sakač) Zaleđena česma (Kemal Monteno) Moje Saraj'vo (Selma Muhedinović) Aska i vuk, odlomci iz opera (Asim Horozić) Djeca grada mog (Avdo Smajlović) “Mačkin dom”, - odlomci iz opera (V.Komadina) Mali ZOO (J. Magdić) Dragoj mojoj BiH (Ismet Kurtović, stihovi Fikret Kurtović)		- Stvara kombinacijom riječi, instrumenata, pokreta i likovnim izrazom		-Pronalaženje priča i bajki čiji se likovi mogu muzikom „ozvučiti“. -Osmišljavanje i realizacija simulacionih igara za djecu, -Pripremanje i vođenje djece kroz aktivnosti dijaloga i interakciji -Planira termine za posjete kulturnim ustanova i bilježi ih na kalendaru

DJEČIJE STVARALAŠTVO				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
DJEČIJE STVARALAŠTVO Izmišljanje pjesmica na tekst Improvizacija na Orffovim instrumentima Improvizacija pokreta u ritmu Plesna dramatizacija Literarno i /ili likovno izražavanje doživljaja muzike Osmišljavanje muzičkog igrokaza Posjeta koncertu u mjestu	-Zna šta je muzički igrokaz	-Spontano improvizira: dovrši započetu pjesmu pjevanjem ili sviranjem -Spontano na muziku progovara pokretom, likovno ili literarno - Na podsticaj, ali i spontano daje svoje ideje -Učestvuje u muzičkim igrokazima	-Sa zadovoljstvom učestvuje u muzičkim igrokazima svog razreda	-Izvođenje muzičkog igrokaza

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Uz neophodno uvažavanje nivoa postignuća svakog pojedinog učenika, u drugom razredu treba dalje raditi na ostvarivanju postavljenih muzičkih odgojno-obrazovnih ciljeva posredstvom navedenih programskih sadržaja .

U toku godine treba obraditi najmanje **8 pjesama pjevanjem i sviranjem**. Predložene pjesme za drugi razred odgovaraju opsegu dječijeg glasa, po sadržaju i karakteru interesantne su i bliske djeci ovog uzrasta. Nakon doživljaja pjesme djeca je uče pjevati slušajući nastavnika, koji pjeva uz pratnju melodijskog instrumenta (klavir ili sintisajzer).

Učenici u toku godine treba da nauče najmanje **5 muzičkih igara** koje uključuju pokret. Predložene pjesme u drugom razredu imaju različit sadržaj koji, pored ostalog podražava i razne radove, život u prirodi, narodne običaje i drugo. Igre i narodna kola, koja se sastoje iz osnovnih pokreta: hodanje, poskakivanje s plesnim elementima, te raznih kretnji ruku, pljeskanje, tapkanje, okreti, pomaže i tjelesnom odgoju i upoznavanju narodne muzičke tradicije. Koreografije okretnih igara u takvim slučajevima i narodnih kola mogu imati utvrđene figure i kretnje.

U toku godine treba naučiti **8 brojalica**. Predložene brojalice imaju različit sadržaj (neke su iz kategorije „iracionalnih“), složeniji ritam i metriku u odnosu na prvi razred, pa su u razvoju djeteta u ovoj oblasti od neprocjenjivog značaja. Kako spadaju u dječiju igru ali i tradicionalno dječije stvaralaštvo imaju veliki značaj u razvoju muzikaliteta djeteta najmlađe dobi. Zato im nastavnik u drugom razredu treba posvetiti dužnu pažnju, što će biti jednostavno jer ih djeca kao dio svakodnevnice igre zaista vole.

Slušanjem upoznati najmanje **7 kompozicija**. Ovo područje u nastavnom predmetu ima velike mogućnosti za upoznavanje muzičke umjetnosti i muzičke literature iz svijeta. U razrednoj nastavi težište je na umjetničko - doživljajnoj komponenti, a u funkciji razvoja pozitivnih interesa i stavova prema muzičkim vrednotama. Usvajanje muzičkih pojmova kojih u muzici ima mnogo treba da teče postupno nakon doživljaja muzike, nenametljivo i bez opterećenja muzičkom terminologijom koja je za djecu ove dobi apstraktnog karaktera.

Najvažnije je raditi dalje na poboljšanju kvaliteta pjevanja, tačnosti i intonacije, opsega muzičke memorije i tačnog izvođenja ritma i metrike kroz brojalice i muzičko/glazbene igre. Razlike među učenicima bit će u skladu s razlikama u samom startu i dinamičkim napredovanjima u usvajanju znanja i vještina, te razvoju muzičkih sposobnosti tokom razreda. Djecu učiti da sa sve većom tačnošću zapažaju i određuju karakter kompozicije, tempo i dinamiku izvođenja, formu kompozicije, izvođače i sastave, muzičke instrumente. I nadalje podsticati djecu da svoje zapažanje i doživljaje izraze opisno ili likovno, kao i pokretom jer se time podstiče njihova kreativnost.

U oblasti **dječijeg stvaralaštva** učenike drugog razreda treba uputiti na sigurnije i samostalnije praćenje pjevanja, slobodniju improvizaciju kolektivnu, grupnu, individualnu i u paru (komunikacija putem dijaloga), kao i učešće sa zadovoljstvom i većim interesom u muzičkim dramatizacijama. U toku godine treba uraditi nekoliko ovakvih muzičkih dramatizacija, uz korištenje Orffovog dječijeg instrumentarija, priručnih i improvizovanih instrumenata. Podsticati djecu da izmisle priče ili naslikaju seriju slika koje će sada znatno samostalnije sami moći uz pomoć instrumenata «oživjeti», kao i uz upotrebu lutke koja pjeva i govori.

Neophodno je napomenuti da gradivo iz muzičke kulture u sebi ima elemente koji prirodno pomažu i podržavaju savladavanje i ostalih sadržaja u drugom razredu, pa je i korelacija sa drugim predmetima sasvim prirodna.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Muzička kultura mogu izvoditi **učitelji*** / **nastavnici** / **profesori razredne nastave**.

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

TJELESNI I ZDRAVSTVENI I ODGOJ

Uloga i značaj

Briga o zdravlju i fizičkoj aktivnosti djeteta osnovni je princip na kojem se zasnivaju sadržaji tjelesnog i zdravstvenog odgoja. Tom je principu sve podređeno.

Kretanje je potreba svakog djeteta, a svrsishodno kretanje u osnovi tjelesnog i zdravstvenog odgoja.

U ovom nastavnom predmetu dijete usvaja osnovna znanja o zdravlju, stiče navike i vještine, ali i uči kako da ih primijeni u životu. Dijete uči kako da postane fizički spremno, lično predano i dnevnoj fizičkoj aktivnosti.

Poboljša li se zdravlje generacije koja dolazi, imaćemo zdraviju populaciju, a to znači i radno spremniju, kreativniju i zadovoljniju.

U ovom vremenu, tjelesni i zdravstveni odgoj ima posebnu važnost zbog sve prisutnijih pojava koje ugrožavaju zdravlje djece (dominacija medija i smanjivanje kretanja kao prijeke potrebe djeteta, pojava deformiteta, prisustvo droge i drugih nepoželjnih sredstava).

Tjelesni i zdravstveni odgoj predstavlja naučno zasnovan i sistemtaski organizovan odgojno-obrazovni rad sa djecom i mladima.

C I L J nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnoj školi

Cilj nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnoj školi jeste da se planiranim, programiranim, organizovanim i kontrolisanim vježbanjem i učenjem utiče na povoljnu i pravilnu konstelaciju antropoloških osobina i sposobnosti, razvijaju psihomotoričkih znanja, vještina i sposobnosti, kao i navike zdravstvene kulture učenika radi očuvanja vlastitog zdravlja i zdravlja okoline. Oplemenjivanje i usavršavanje ličnosti učenika i razvijanje humanih međuljudskih odnosa.

Z A D A C I nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnoj školi

- Stvaranje uslova za aktivno angažovanje učenika u utvrđivanju, izražavanju, zadovoljavanju vlastitih potreba i interesa za tjelesnim kretanjem, sportom i rasonodom u skladu sa karakteristikama njihovog uzrasta,
- Razvijanje i usavršavanje psihomotornih sposobnosti i sportskog odgoja;
- Podizanje stepena znanja i navika zdravstveno-higijenskog ponašanja, koji proizilaze iz sadržaja i karaktera tjelesne kulture i kulture i sportskog odgoja;

- Stvaranje uslova da učenik tjelesno i kretno afirmiše lične stvaralačke sposobnosti i mogućnosti slobodne ličnosti, koje se ogledaju u: zdravom načinu života, svestranom tjelesnom razvoju, usavršavanju kretanja, te boravkom u prirodi sa ciljem bogaćenja kulture življenja;
- Podizanje stepena teorijskih znanja iz domena: sportskog načina života, uticaja tjelesnog vježbanja na zdravlje i tjelesne sposobnosti, životne i radne sredine;
- Razvijanje i njegovanje kompetencija potrebnih za izgrađivanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa.

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ
2. razred

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

(70 nastavnih časova)

Zadaci nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u drugom razredu:

- Sprečavanje nastajanja i otklanjanja deformiteta;
- Stimuliranje razvoja motoričkih, morfoloških i funkcionalnih osobina i sposobnosti usvajanje znanja, vještina i navika u skladu sa uzrasnim i individualnim karakteristikama;
- Razvijanje motornih reakcija na zvučne i vizuelne signale;
- Razvijanje brzine nervno-mišićne reakcije;
- Razvijanje i bogaćenje kretne umješnosti i koordinacije;
- Razvijanje sposobnosti i osjećaja za naprezanje i opuštanje muskulature;
- Razvijanje moralno-voljnih osobina ličnosti učenika i stvaranje navike redovnog vježbanja;
- Razvijanje potrebe i zdravstveno-higijenskih navika;
- Razvijanje samoaktivnosti učenika i redovnog vježbanja;
- Stvaranje uslova za učenikov vlastiti izraz kreativnosti;
- Shvatanje smisla, vrijednosti i principa tjelesnog vježbanja;
- Očuvanje i unapređenje zdravlja;
- Razvijanje pozitivne slike o sebi;
- Promovisanje pozitivnih socijalnih interakcija;
- Praktična primjena sposobnosti i stečenih znanja, vještina i navika u konkretnim uvjetima života i rada;
- Realizacija zadataka kroz boravak i aktivnosti u prirodi.

HODANJA I TRČANJA; SKOKOVI I POSKOCI				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Različiti oblici hodanja i trčanja sa: promjenom pravca kretanja, promjenom tempa, u kombinacijama sa čučnjevima i počučnjima, naprijed i nazad na raznim djelovima stopala Postrojavanje u vrstu i kolonu</p> <p>Skokovi i poskoci: Poskoci u mješovitom uporu uzduž švedske klupe ili balvana Skakanja preko horizontalnih prepreka Skakanja preko niskih prepreka do 25 cm visine Nagazni skok na povišenja do 30 cm s različitim saskocima Skok uvis iz ravnog zaleta lijevom i desnom nogom</p>	<p>-Razumije važnost pravilnog hoda</p>	<p>-Pravilno hoda i trči -Vješto izvodi prirodne oblike kretanja u zadanom smjeru i sa različitim zadacima</p> <p>-Pravilno izvodi skokove i poskoke sa zadatkom -Pravilno preskače različite rekvizite jednonožno i sunožno, iz mjesta i u kretanju</p>	<p>-Upoznaje svoje sposobnosti -Pazi na pravilnost izvođenja zadatka</p> <p>-Razvija odlučnost i samopouzdanje -Prihvata one koji se od njega razlikuju</p>	<p>-Vježbe različitih oblika hodanja i trčanja sa različitim zadacima</p> <p>-Vježbe poskakivanja i skakanja Skakanje poput klokana Skakanje iz kruga u krug Kombinovano skakanje iz obruča u obruč Naskoci i saskoci sa prozivanjem Skok preko konopca na proizvoljan način</p>

DIZANJA I NOŠENJA; PENJANJA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Dizanja i nošenja: nošenje 3 - 4 lopte istovremeno 8m ; nošenje 2 medicinke (0,5 - 1 kg) u odručenju 6 m</p> <p>Penjanja: penjanje uz švedske ljestve; penjanje uz mornarske ljestve; penjanje i provlačenje kroz velike ljestve; penjanje uz motku 1,5m od dohvatne visine; penjanje uz stablo; penjanje i spuštanje sa sprava</p> <p>Puzanja: potrbuške, na boku, na leđima</p> <p>Provlačenja: kroz ljestve, obručeve, ispod sprava i drugih prepreka</p>	<p>-Zna i razumije pravila dizanja i nošenja medicinke</p> <p>-Zna elemente provlačenja kroz ljestve, obručeve, ispod sprava i drugih prepreka</p>	<p>-Razvija okretnost</p> <p>-Pravilno drži tijelo</p> <p>-Vlada vještinom dizanja i nošenja više lopti i medicinki</p> <p>-Razvija sposobnost i naviku pravilnog rasporeda snaga</p> <p>-Vlada vještinom penjanja uz švedske ljestve, mornarske ljestve</p> <p>-Penje se uz motku od dohvata visine</p> <p>-Penje se uz stablo</p> <p>-Vlada tehnikom penjanja i spuštanja sa sprava</p> <p>-Vješto izvodi raznovrsne forme prirodnih oblika kretanja</p> <p>-Povezuje prirodne oblike kretanja</p> <p>-Pravilno puže potrbuške, na leđima, na boku</p> <p>-Izvodi provlačenje kroz ljestve, obručeve,...</p>	<p>- Upoznaje i prihvata svoje sposobnosti, osobine i ograničenja od značenja za sudjelovanje u tjelesnoj aktivnosti</p> <p>-Razvija odlučnost i odvažnost</p>	<p>-Vježbe dizanja i nošenja više lopti i medicinki</p> <p>-Vježbe penjanja uz švedske i mornarske ljestve</p> <p>-Vježbe penjanja provlačenja kroz velike ljestve</p> <p>-Vježbe penjanja</p> <p>-Vježbe puzanja potrbuške, na boku i na leđima</p> <p>-Vježbe provlačenja kroz ljestve, obručeve, ispod sprava i drugih prepreka</p> <p>-„Četveronožno“ hodanje ispod konopa</p> <p>-Puzanje ispod konopa „četveronoške“ natrag</p>

VIŠENJA I UPIRANJA; VUČENJA I GURANJA; ELEMENTARNE IGRE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Višenja: izdržaj u visu; pomicanje rukama u visu; zgib u visu, uz pomoć izdržaj.</p> <p>Upiranja: kratkotrajni upori na tlu, o zid, o spravu; kretanje u uporu za rukama - "četveronožno"</p> <p>Vučenja i guranja: preko linije u parovima;.</p> <p>Elementarne igre s različitim odgojno-obrazovnim ciljevima: razvoj koordinacije, opuštanje smirenje, funkcija socijalizacija i sl.</p>	<p>-Zna pravila višenja i upiranja</p> <p>-Zna osnovna načela sigurnosti u dvorani</p> <p>-Razumije organizaciju igre</p>	<p>-Može vršiti izdržaj u visu</p> <p>-Može se pomicati u visu</p> <p>-Radi zgib u visu</p> <p>-Drži se punim hvatom, nadhvatom</p> <p>-Viši kratkotrajne upore na tlu, o zidu, o spravu</p> <p>-Kreće se u uporu na rukma „četveronožno“</p> <p>-Razvija i poboljšava motoričke sposobnosti</p>	<p>-Ophodi se s pažnjom prema drugarima</p> <p>-Spreman da daje pomoć</p> <p>-Lakše se orijentiše u prostoru</p> <p>-Postaje odvažan, spretan i uporan</p> <p>-Poštuje pravila igre i izgradnja karaktera</p>	<p>-Vježbe višenja i upiranja</p> <p>-Vučenja i guranja: - Povlačenje užeta "Borba pijetlova" i slično</p> <p>Prijedlozi igara:</p> <p>-Otimanje repića</p> <p>-Lov divlje mačke</p> <p>-Hvatanje oko strunjače</p> <p>-Podbacivanje mlatića</p> <p>-Ko će prije</p> <p>-Prenošenje lopte</p>

ATLETSKI SADRŽAJI

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Atletski sadržaji: Hodanje i trčanje u prirodi; štafetne igre sa elementima trčanja, bacanje i skokova; Preskakanje niskih prepreka jednonožnim odrazom; Preskakanje određene razdaljine (jarka, strunjače) kratkim zaletom jednonožnim odrazom i sunožnim doskokom; Skok udalj iz mjesta sunožnim odrazom; Skok u dubinu pijesak (60cm); Trčanje 30 m - visoki start; Trčanje umjerenim tempom do 1 min; Bacanje loptice (200g) udalj i cilj; Bacanje medicinke jednom rukom sa ramena (1 kg);</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Razumije pravila igre -Zna pravilan jednonožni odraz i mekan doskok -Zna sunožni odraz -Zna elemente skoka udalj -Zna elemente skoka udalj iz mjesta -Zna elemente visokog starta -Zna elemente bacanja lopte i medicinke - Zna termine za označavanje osnovnih položaja, stavova, pokreta i kretanja - Prepoznaje fiziološke znake umjerenog opterećenja 	<ul style="list-style-type: none"> -Pravilno drži tijelo prilikom hodanja i trčanja -Vješto izvodi prirodne oblike kretanja -Vješto izvodi štafetne igre sa elementima trčanja, bacanja i skokova -Pravilno preskače razdaljinu na različite načine -Preskače niske prepreke -Pravilno izvodi skok udalj -Pravilno izvodi skok udalj iz mjesta -Trči 30 m – visoki start -Trči umjerenim tempom do 1 min -Baca lopticu udalj i u cilj -Baca medicinku jednom rukom sa ramena 	<ul style="list-style-type: none"> -Poštuje pravila igre 	<ul style="list-style-type: none"> -Vježbe i aktivnosti atletskih sadržaja

GIMNASTIČKI SADRŽAJI

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Gimnastički sadržaji:</p> <p>Vježbe oblikovanja za razvoj svih mišićnih grupa, sa posebnim akcentom na mišiće trbuha, leđa i ramenog pojasa, bez i sa rekvizitima, sa i bez muzičke pratnje;</p> <p>Poligoni sa prelaženjem sprava;</p> <p>Osnovi akrobatike valjanje povaljka, „svijeća“, Dva koluta naprijed povezano; Kolut naprijed do čučnja, skok uvito, mekani doskok</p>	<p>-Poznaje termine za označavanje osnovnih položaja, stavova, pokreta i kretanja</p> <p>-Zna ulogu dijelova tijela prilikom vježbanja</p> <p>-Prepoznaje osnovne vrste vježbi oblikovanja(vježbe jačanja,istezanja, labavljenja)</p> <p>-Zna elemente valjanja i povaljke, svijeće</p> <p>-Razlikuje pravilno od nepravilnog držanja tijela</p> <p>-Razumije značenje pravilnog držanja tijela za zdravlje</p>	<p>-Vješto izvodi vježbe oblikovanja sa i bez sprava, sa i bez muzike</p> <p>-Vješto izvodi vježbe na poligonima</p> <p>-Vješto izvodi elemente akrobatike</p> <p>-Izvodi kolut naprijed, dva koluta naprijed povezano</p> <p>-Skače uvito i mekano doskače</p>	<p>-Razvija svijest o pravilnom držanju tijela za zdravlje</p> <p>-Savladava strah od sprava</p>	<p>-Vježbe i aktivnosti gimnastičkih sadržaja</p>

PRESKOCI; VJEŽBE RAVNOTEŽE; RITMIKA I PLES

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Preskoci: Naskok na švedski sanduk uzduž u čučanj Saskok na meku strunjaču</p> <p>Vježbe ravnoteže: Hodanje po niskoj gredi i klupi u svim smjerovima; Sunožni okret za 180 stepeni; Sunožni saskok</p> <p>Ritmika i ples: Okretanje obruča oko ruke i struka Vođenje obruča kotrljanjem naprijed Kotrljanje obruča u parovima Dječji poskok Plesni dvokoraci uz pratnju muzike Plesne koreografije Improvizirane koreografije na različite vrste muzike</p>		<ul style="list-style-type: none"> -Prvilno naskače na švedski sanduk i pravilno mekano doskočiti -Pravilno hoda po niskoj gredi i klupi -Skače na švedski sanduk uzduž u čučanj i skače na meku strunjaču -Može hodati i sunožno se okretati na niskoj gredi /klupi za 180 stepeni i sunožno skočiti -Okreće obruč oko ruke, struka -Vodi obruč kotrljanjem naprijed -Kotrlja obruč u paru -Pleše dvokorak uz pratnju muzike -Improvizuje plesne koreografije 	<ul style="list-style-type: none"> -Savladava strah od sprava -Prati i koordinira rad sa partnerom -Uporan u savladavanju plesnih koreografija 	<ul style="list-style-type: none"> -Vježbe naskoka na švedski sanduk i saskoka mekanim doskokom na strunjaču -Vježbe dvokoraka uz muziku -Improvizovanje plesnih koreografija

IGRE LOPTOM				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Igre loptom: Igranje različitim loptama rukom, nogom, glavom palicom ili reketom: Vođenje lopte rukom ili nogom u jednom pravcu ili sa promjenom pravca Kontrolirano odbijanje balona jednom ili objema rukama Dodavanje i hvatanje lopte jednom i objema rukama Dodavanje lopte nogom Štafetne i elementarne igre sa loptom Odbojka preko konopa sa balonom</p>		<ul style="list-style-type: none"> -Pravilno drži tijelo pri igri loptom -Vodi loptu rukom, nogom -Kontrolirano odbija balone jednom ili objema rukama -Dodaje i hvata loptu rukom -Dodaje loptu nogom - Igra štafetne i elementarne igre loptom -Igra odbojku preko konopa sa balonom 	<ul style="list-style-type: none"> -Uporan i odvažan 	<p>-Igre loptom</p>

PLIVANJE; IZLETI I PJEŠAČENJA; ZDRAVSTVENE RADIONICE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Plivanje Hodanje i trčanje u plitkoj vodi sa različitim zadacima kroz igru Vježbe za prilagođavanje na otpor vode, potapanje glave, gledanje pod vodom, izdisanje pod vodom, plutanje na grudima Vježbe za sigurnost u dubokoj vodi Osnovi tehnike plivanja, rad nogu, rad ruku leđno i kraul</p> <p>Izleti i pješačenja</p> <p>Zdravstvene radionice</p>	<p>-Zna osnovne elemente hodanja i trčanja u vodi -Zna znakove umora -Znaju održavati ličnu i kolektivnu higijenu -Prepoznaju i znaju situacije u kojima se mogu povrijediti</p>	<p>-Raspoređuje snagu i izdržljivost tokom pješačenja -Pliva koristeći tehnike leđno i kraul -Može pješačiti na izletu -Raspoređuje snagu tokom pješačenja -Održavaju ličnu i kolektivnu higijenu -Opisuju i izbjegavaju situacije koje dovode do povreda</p>	<p>-Odvažan i uporan</p>	<p>-Vježbe ovladavanja tehnikom plivanja -Izleti: Dva izleta, od kojih jedan zahtjevniji u pogledu dužine puta i konfiguracije -Pričanje, demonstriranje, video - klipovi</p>

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

U prvom ciklusu obaveznog obrazovanja, a i inače, ciljevi su prilagođeni naslijednim mogućnostima učenika, njihovoj hronološkoj dobi i stvarnom stanju, te objektivnim mogućnostima njihovog rezidencijalnog ambijenta. Usmjereni su prevashodno da stimuliraju psihomotorički, morfološki i funkcijalni razvoj djece, primjereno njihovim stvarnim mogućnostima.

Opći cilj nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja je da se planiranim, programiranim, organiziranim i kontroliranim vježbanjem i učenjem utiče na povoljnu konstelaciju antropoloških osobina i sposobnosti, motoričkih znanja i stanja zdravlja.

Pojedinačni ciljevi tjelesnog i zdravstvenog odgoja odnose se na konkretne sadržaje preko kojih se oni realiziraju.

Specifični ciljevi tjelesnog i zdravstvenog odgoja mogu se ticati sporta, sportske rekreacije i kinezioterapije. Oni su usmjereni prevashodno na razvijanje motivacije kod učenika i interesa kod roditelja za navedene kineziološke aktivnosti, ukoliko za njih postoji realna potreba. Takođe, cilj je razvoj, sistematizacija i primjena međuzavisnih antropoloških, metodoloških, metodičkih i stručnih saznanja, primjerenih kineziološkim potrebama djece i omladine.

Ciljevi u školskom procesu tjelesnog i zdravstvenog odgoja su operativni. U odnosu na idealno i očekivano stanje učenika primjereno njihovom inicijalnom stanju i faktorima ograničenja, predstavljaju osnov za koncipiranje, planiranje i programiranje sadržaja, organiziranje, izvođenje i kontrolu aktivnosti, te analizu i procjenu ishoda tjelesnog i zdravstvenog odgoja, u odnosu na pojedinačne i posebne ciljeve, odnosno na opći cilj.

Ovaj period razvoja djeteta je veoma pogodan za početak planskih ciljanih uticaja, putem vježbanja, na organizam djeteta. U ovom uzrastu su uticaji na pozitivnu transformaciju antropoloških dimenzija učenika najveći, a na neke dimenzije i jedino mogući. Zbog toga je nastavni program zasnovan na igri i prirodnim oblicima kretanja, sa sadržajima i pristupima koji naglašavaju dječiju potrebu za aktivnošću i stimuliraju dječiju želju za napretkom podraženu aktivnom, interaktivnom i kreativnom dječijom prirodom. Uspješan sistem tjelesnog i zdravstvenog odgoja omogućava učeniku istovremeno i podjednako značajno **rast i razvoj**, primjeren razvoju pojedinih motoričkih, morfoloških i funkcionalnih osobina i sposobnosti, i, u tom smislu, usvajanje korisnih teorijskih i praktičnih **znanja**.

Psihomotorička aktivnost se usmjerava prije svega na razvijanje i usavršavanje:

- **koordinacije** (brzinske, ritmičke, orijentacije);
- **agilnosti** (brzine promjene smjera kretanja - u hodanju, trčanju, penjanju, puzanju, provlačenju, valjanju, kotrljanju; sa rekvizitima; u elementarnim sportskim aktivnostima);
- **ravnoteže** (statističke i dinamičke - bez rekvizita i sa rekvizitima - na suženoj i nestabilnoj podlozi);
- **preciznosti** (držanje, bacanje, šutiranje, postavljanje, dizanje, gađanje, hvatanje, nošenje, spuštanje);
- **gibljivosti** (aktivne kompleksne i lokalne - vježbe oblikovanja);

- **snage** (položaji tijela - ležeći, čučajući, klečeći, stojeći, viseći, u trčanju, u skakanju, neobični položajni, sa osloncem na jednoj nozi, ruci, laktu, glavi...);
- **brzine** (reakcije, pojedinačnih pokreta i frekvencije pokreta - hodanje, trčanje, skakanje, penjanje, puzanje, provlačenje, valjanje, kotrljanje, održavanje na vodi, kretanje na vodi...);
- **izdržljivosti** (opće - posebnu pažnju usmjeriti na disanje).

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Tjelesni i zdravstveni odgoj mogu izvoditi **učitelji*** / **nastavnici / profesori razredne nastave.**

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

ISLAMSKA VJERONAUKA
2.razred

ISLAMSKA VJERONAUKA

(2 sata sedmično 70 sati godišnje)

Uvod

Aktivnost planiranja i programiranja nastave islamske vjeronauke za II razred utemeljena je na razumijevanju prirode razvojnih procesa koji se odvijaju na tom uzrasnom periodu. Iz spoznaje i osjećanja procesa razvoja izvedeni su primjereni principi nastave islamske vjeronauke u II razredu. Iako je pregled razvojnih procesa ponuđen kroz pojedine dimenzije ne gubi se iz vida da razvoj jedne dimenzije pod utjecajem je a jednako tako i utječe na razvoj drugih dimenzija. Nomotetske norme treba interpretirati kao fleksibilne okvire, a osjetiti pojedinačno, konkretno dijete sa njegovom posebnošću, stilom učenja, osobnim porodičnim okruženjem.

Shodno modelu razvojnog kurikulumu, nastavnik izabire, uvažavajući princip korelacije s nastavnim sadržajima drugih predmeta, odnosno podudarnosti s nekim datumskim događanjima kad će realizirati sljedeće nastavne sadržaje: tematska područje 'Priroda je Božiji dar' i 'Mubarek dani', te socijalne akcije posjeta 'Posjeta bolesnom drugu' i 'Oplemenimo školsko dvorište'.

U spoznajnom području razvojni kvalitet perioda sedme i osme godine života obilježen je početkom operativnog mišljenja, konkretnim logičkim operacijama pri čemu percepcija ima još uvijek značajnu ulogu. Otud nužnost nuđenja djeci znanja koja im odgovaraju i koja su izložena na način na koji bi ih mentalni kvalitet tog perioda mogao asimilirati. Pri tom, spoznajne i osjećajne strukture su dva aspekta jednog cjelovitog procesa i zato već i interes djeteta za neku pojavu znak je njene asimilacije u djetetov mentalni obrazac. Upravo je temeljni izazov kreatora kurikulumu za ovaj uzrast kako iskoristiti djetetove prirodne interese u procesu planiranja nastavne ponude?

Socijalni i emocionalni razvoj obilježava intenzivan poriv djeteta da ovlada poštovanjem odraslih i starije djece, snažan poput poriva jednogodišnjeg djeteta da prohoda. Otud je razvojni izazov ovog perioda u borbi između razvoja osjećaja kompetentnosti ili osjećaja manje vrijednosti. Nerealna očekivanja prema djetetu oslabiće njegovu motiviranost i snažno oruniti samopouzdanje.

Razvoj moralnosti karakterizira početak procesa koji će trajati tokom cijelog života, procesa razlučivanja istine od laži. Novooblikovano osjećanje savjesti veoma je intenzivno, doslovno, tako da na primjer i svaku malu pogrešku dijete može smatrati teškim prijestupom koji zaslužuje strogu kaznu. Važno je umjeti pomoći mu da realno prihvati pogrešku i iznađe način da je ispravi.

Da li se nastava islamske vjeronauke u I razredu uobličila u doživljaj 'čvrste pozadine' koja pruža podršku, bdi je, obećava? Pozitivna osjećanja prema islamskoj vjeronauci kao prvenstveno novom, drukčijem komunikacijskom činu u II razredu treba ojačati, proširiti. Vjeronauka će uspjeti u tom ukoliko ponudi pitke, bliske sadržaje svijetu sedmogodišnjaka i ukoliko to učini na način koji djeca prepoznaju svojim - aktivan, apstrakciju približiti i mogućnošću dječije tjelesne akcije, osmisлити kontekst u kojem znanje treba razumjeti, razigrati djecu.

Kurikulumska pozadina ovakve intencije objedinila je najnovija didaktička saznanja koja proizlaze iz teorije, istraživanja i odgojne prakse s jedne i govora islama s druge strane. Potpuno pripadajuće islamu je oblikovati sedmogodišnjaku koncept poštenja za kojim on razvojno žudi, ili naučiti ga da se nosi s greškom, naučiti ga kako je nadići.

Cilj vjeronauke

Cilj islamske vjeronauke u II razredu je osvijestiti pitanja i začeti proces odgovaranja na razvojne preokupacije ovog uzrasta, a sve obgrljujući prirodnim kontekstom islamskog učenja. Na takav, uzrastu primjeren način, učenici će produbiti i proširiti početne predstave o islamu, i to na spoznajnoj, osjećajnoj i ponašajnoj ravni.

Zadaci vjeronauke

- otkriti učenicima mogućnost posmatranja svakodnevnog, iskustvenog u duhu vrijednosti islama;
- približiti učenicima značenje islama;
- osvijestiti važnost zajedništva iz dvostruke perspektive: svijeta iskustva sedmogodišnjaka i islamskog sistema vrijednosti;
- senzibilizirati ih za uočavanje promjena u prirodi kao znakova Allahove milosti;
- razvijati kod učenika emotivnu naklonost prema Muhammedu, a.s.;
- ukazati učenicima na prostor obraćanja Allahu, dž.š.;
- otkriti dimenziju radovanja, zajedništva, saosjećanja u posebnim, mubarek, danima;
- islamom široko, bogato, uokviriti djetetu značajne relacije: prema čovjeku, biljkama i životnjama;
- uvesti ih u temeljne postulate interkulturalnog odgoja.

TEME	ISHODI	VJEŠTINE
<p>Euza, bismilla, dova</p> <p>Šta je obećanje, a šta dug,</p> <p>Opisat svoj školski raspust,</p> <p>Sticanje novih prijatelja,</p> <p>Kako se zove moja domovina i po čemu je poznata,</p> <p>Islamski pozdrav – selam, situacije nazivanja selama i načini ponašanja učenika u njima,</p> <p>Putem grozda objasniti šta je za nas prijatelj,</p> <p>Interpretirati pjesmu „Selam“</p>	<p>Koristi dovu kao molbu Allahu dž.š. da ispuni sve obaveze u narednoj školskoj godini,</p> <p>Ponašati se uskladu datih obećanja i izvršavati ih,</p> <p>Uz pomoć nastavnika prezentovati sve ljepote svoje domovine,</p> <p>Ponašati se u skladu propisa vezanih za selam,</p>	<p>Ljubav prema Allahu dž.š.,</p> <p>Razvijanje svijesti o pripadnosti svojoj domovini,</p> <p>Razvijanje osjećaja o pomoći drugima, pogotovo starijima,</p> <p>Osjetljivost na sticanje novih prijatelja,</p> <p>Razvijanje osjećaja za pravo islamsko prijateljstvo-bratstvo</p>

<p>Euza, bismilla, dova Šta je obećanje, a šta dug, Opisat svoj školski raspust, Sticanje novih prijatelja, Kako se zove moja domovina i po čemu je poznata, Islamski pozdrav – selam, situacije nazivanja selama i načini ponašanja učenika u njima, Putem grozda objasniti šta je za nas prijatelj, Interpretirati pjesmu „Selam”</p>	<p>Koristi dovu kao molbu Allahu dž.š. da ispuni sve obaveze u narednoj školskoj godini, Ponašati se uskladu datih obećanja i izvršavati ih, Uz pomoć nastavnika prezentovati sve ljepote svoje domovine, Ponašati se u skladu propisa vezanih za selam,</p>	<p>Ljubav prema Allahu dž.š., Razvijanje svijesti o pripadnosti svojoj domovini, Razvijanje osjećaja o pomoći drugima, pogotovo starijima, Osjetljivost na sticanje novih prijatelja, Razvijanje osjećaja za pravo islamsko prijateljstvo-bratstvo</p>
<p>Objasniti koliko je važno imati prijatelja, Ispričati jedni drugima nekoliko priča o prijateljstvu, Prepričat priču „golub i pčela”, Koja je razlika između čovjeka i ostalih stvorenja, Ljubav jača prijateljstvo, Da bi imali dobrog prijatelja moramo ga čuvati, Kako ćemo se allahu najbolje zahvaljivati na blagodatima koje nam je dao</p>	<p>Zna objasniti zašto bi svaki čovjek morao imati prijatelja, Razumije da ako nekom pomogneš da ćeš zbog toga biti mnogo nagrađen, Zna zašto je Allah dž.š. za čovjeka rekao da su najodabranija njegova bića, Razumije koja je razlika između čovjeka i ostalih stvorenja i šta bi bilo kada bi Allah dž.š. i njih obdario svim osobinama čime je i čovjeka podario</p>	<p>Razvijanje pozitivnog stava o pomaganju jednih prema drugim, Razvija svijest o allahovoj svemoći, Ljubav prema Allahu zbog blagodati kojima nas je podario, Ponaša se uskladu svih islamskih propisa,</p>
<p>Zna šta znači riječ Islam, Zna na koji način iskazujemo pokornost Allhu dž.š. Interpretirati pjesmicu „islam”, Allah se brine za svakoga, Šta znači pripadnost Islamu, Interpretirati ilahiju</p>	<p>Učenici znaju na koji se način iskazuje pripadnost Islamu, Razvijanje znanja kako se Allah brine za svakoga (za svako živo biće), Učenici će sa svojim nastavnikom napraviti igrokaz poslije pročitane priče „Allah nam šalje vodu”, Razvijanje osjećaja za džematom – zajednica koja živi u slozi i</p>	<p>Razvijanje osjećaja za Islamom, Razvija osjećaj za lijepim učenjem (ilahija), Razvija svijest o Božijoj svemoći, Razvijanje svijesti o važnosti vode u Islamu, čistoće, Razvijanje osjećaja o zajednici, o džematu, o poštovanju, o pomaganju</p>

<p>„Šehadet“,</p> <p>Džemat – zajedništvo muslimana,</p> <p>Interpretirati ilahiju „kad ja počoh u džamiju“</p>	<p>međusobnom pomaganju, koja se voli, poštuje,</p> <p>Pravilno interpretiranje ilahija,</p> <p>Ispričati priču gdje smo uspjeli zahvaljujući pomoći drugih</p>	<p>drugih,</p>
<p>Kako je lijepo biti musliman,</p> <p>Kakav treba biti musliman,</p> <p>Interpretirati ilahiju „Puhnut će behar“,</p> <p>Ljeto – zašto sunce tako jako sija?,</p> <p>Jesen – šta donosi sa sobom?</p> <p>Zima ,interpretirati pjesmicu „Zima“</p> <p>Uz pomoć nastavnika navesti šta koje godišnje doba karakteriše</p>	<p>Mogu razumjeti da se ljepota Islama ogleda u pomaganju siromašnih,iskrenosti, strpljivošću, poslušnosti roditeljima...,</p> <p>Pravilna interpretacija ilahije,</p> <p>Znaju koja su godišnja doba i šta koje doba donosi sa sobom,</p>	<p>Razvijanje ljubavi prema Islamu i islamskim propisima,</p> <p>Razvijanje osjećaja o ljepoti,</p> <p>Razvijanje osjećaja o Allahovim blagodatima,</p>
<p>Posebnost Muhammeda a.s. u dječaćkom dobu,</p> <p>Rani gubitak roditelja Resululullaha,</p> <p>Uz pomoć nastavnika navesti primjere koji su ukazivali na Muhammeda a.s. još dok je bio dijete da je on nešto posebno,</p> <p>Muhammed a.s. najljepši uzor,</p> <p>Donošenje salavata na poslanika</p>	<p>Uz pomoć nastavnika shvatiti kroz koja je sve iskušenja Poslanik prošao u svom životu,</p> <p>Pravilna interpretacija salavata,</p> <p>Navesti znakove poslanstva Muhammeda a.s.,</p> <p>Muhammed a.s. je najbolji uzor zbog toga što je najboljeg morala,naravi, iskrenosti, poštenja, poslušnosti, odanosti</p>	<p>Ljubav prema Allahovom Poslaniku, miljeniku,</p> <p>Razvijanje svijesti o tome da nam je jedino Poslanik uzor</p>
<p>Voda kao blagodat za održavanje čistoće i zdravlja,</p> <p>Čistoća tijela,</p> <p>Interpretacija pjesmice</p>	<p>Koristiti vodu za zdravlje, čistoću, abdest, higijenu, za hranu,</p> <p>Učenici su naučili kako održavati čistoću tijela,</p> <p>Znaju koliko puta dnevno treba</p>	<p>Razvijanje osjećaja za lijepo, za čistoću, za čuvanje zdravlja,</p> <p>Razvijanje osjećaja za prijateljstvom i briga o prijateljima,</p> <p>Razvijanje osjećaja za ličnom</p>

<p>„Zečić vaha“,</p> <p>Abdest – vjersko i fizičko čišćenje,</p> <p>Zdravlje je Allahov dar,</p> <p>Interpretacija pjesmice „Zdrava djeca“,</p> <p>Posjeta bolesnom prijatelju,</p> <p>San kao odmor</p>	<p>najmanje uzimati abdest,</p> <p>Znaju da je čistoća pola vjere,</p> <p>Naučili šta treba činiti kad si kod bolesnika,</p> <p>Znaju zbog čega nam je potreban san</p>	<p>higijenom,</p> <p>Pospješuju i razvijaju intelektualne,afektivne, senzorne i fizičke sposobnosti</p>
<p>Šta je namaz,</p> <p>Namaz – zahvalnost Allahu dž.š.,</p> <p>Kome se zahvaljujemo namazom,</p> <p>Šta je dova,</p> <p>Kome upućujemo svoje dove,</p> <p>Opisati situaciju u kojoj smo se molili Allahu za pomoć,</p> <p>Pamćenje i pravilna reprodukcija sure El-Fatiha,Ihlas,el-Kevser,</p> <p>Na koji način životinje slave i hvale Allaha dž.š.</p>	<p>Razvijanje intelektualnih sposobnosti (mišljenja,pamćenja,mašte)</p> <p>memorisanjem kuránskih sura,</p> <p>Mogu upotrijebiti dove u određenim situacijama,</p> <p>Znaju interpretirati određene sure i dove,</p> <p>Znaju se obratiti Allahu,dž.š. dovom za pomoć</p>	<p>Razvijaju ljubav prema namazu,</p> <p>Pozitivan stav i odnos prema islamskim propisima kojima iskazujemo zahvalnost Allahu dž.š.,</p> <p>Razvijanje svijesti da osim čovjeka i životinje i biljke čini zahvalu Allahu dž.š.</p>
<p>Šta je mevlud,</p> <p>Šta mevludom slavimo,</p> <p>Kada je muslimanska nova godina,</p> <p>Ramazan,</p> <p>Lejletu-l-kadr,</p> <p>Bajrami,na koji način proslavljamo mubarek dane, kako se odnosimo prema njima,</p> <p>Znaju kada se koji mubarek dan obilježava, Dan šehida</p>	<p>Znaju da je mevlud rođenje Muhammeda a.s.,</p> <p>Razumiju zašto muslimani računaju vrijeme od hidžre i koja je važnost hidžre u Islamu,</p> <p>Znaju šta bajram predstavlja za muslimane, na koji način se djeca raduju bajramima,</p> <p>Mogu shvatiti veličinu noći Lejletu-l-kadra,</p> <p>S nastavnikom obilaze obližnje šehitluke</p>	<p>Razvijanje svijesti o veličini rođenja Poslanika,</p> <p>Razvijanje svijesti o požrtvovanju prvih muslimana (koji su učinili hidžru),</p> <p>Razvijanje ljubavi za njegovanje muslimanskih mubarek dana,</p> <p>Izgrađen pozitivan odnos prema ljudima koji su dali živote za slobodu</p>

<p>Moja porodica,šta ko radi u mojoj porodici,</p> <p>Odnos u školi – pravila ponašanja u školi,</p> <p>Rodbina – koje sve moja rodbina,ko čini rodbinu, šta je bliža a šta dalja rodbina,</p> <p>Briga o komšiji,šta je komšija, ko se sve smatra komšijom,</p> <p>Kako se odnositi prema pripadnicima drugih vjera,</p>	<p>Mogu razumjeti ko je njihova bližnja i dalja rodbina i kako se odnositi prema njima,</p> <p>Znaju ko šta radi u njihovoj porodici i kakva su čija zaduženja,kako se ponaša u porodici,</p> <p>Znaju kako se treba odnositi prema vršnjacima, prema nastavnicima, prema ostalom osoblju u školi,</p> <p>Znaju kakva su pravila ponašanja u školi i da ih se trebaju pridržavati, Znaju kako se treba odnositi prema ljudima koji nisu muslimani</p>	<p>Razvijanje ljubavi prema svojoj porodici,</p> <p>Svakodnevno izvršavanje svojih porodičnih obaveza,</p> <p>Njegovanje rodbinskih, komšijskih lijepih odnosa,</p> <p>Poštovanje ustanovljenih pravila ponašanja u školi,</p> <p>Razvijanje poštovanja međunacionalnih odnosa</p>
<p>Znaju kako se odnositi prema životinjama,</p> <p>Bosanska avlija – uređenje avlija, zelenilo,</p> <p>Oplemenjivanje školskog dvorišta</p>	<p>Razvijanje svijesti o tome da je Allah sve stvorio i da je ljudima povjerio brigu o drugim stvorenjima,</p> <p>Znaju koja su prava životinja i da ih trebamo izvršavati,</p> <p>Znaju kako da uljepšaju svoje avlije, dvorišta</p>	<p>Razvijanje osjećaja za lijepo (uređenje avlija, školskog dvorišta, njegovanje cvijeća...)</p>

Didaktičke naznake:

- Vjeronauku početi sa dovom Allahu: Euza i Bismilla i Rabbi jessir;
- Potaknuti oblikovanje relaksirajuće atmosfere u razredu u kojoj učenici bez ustezanja i straha iznose svoja iskustva i doživljaje;
- Doživljaji sa raspusta sa dragim učenicima i njihova analiza na vjeronauci produžuje njihova ugodna osjećanja;
- Nastavnik će iznošenjem jednog svog doživljaja u kojem je osjetio da ga Allah voli pomoći učenicima u pravilnom razumijevanju onoga što se od njih traži i animirati učenike za iznošenje svojih doživljaja;
- Razgovor o novim prijateljima koje smo stekli: u opuštenom razgovoru sa učenicima saznati o novim prijateljima, kontekstu njihovog upoznavanja, elementima koji su ih zbližili i eventualnim planovima za očuvanje i jačanje razvijenog novog prijateljstva;
- Sakupiti što veći broj različitih razglednica iz BiH, akcenat staviti na one koje predstavljaju kulturnu i vjersku baštinu, arhitekturu, prirodna bogatstva i ljepote i organizirati, ovisno od situacije i naviknutosti na različite sociološke oblike nastavnog rada, razgovor i analizu kulturnih, vjerskih i prirodnih ljepota naše domovine;

- Koristeći pjesmu: "Selam, Selam" Edina Pandura u svečanoj, učenicima dragoj, atmosferi ponoviti sve što je poznato učenicima o Selamu - pozdravu spasa i mira.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost Euzubille, Bismille i dove Rabbi jessir;
- Razvijenost osjećaja za potrebu stalnog obraćanja Allahu, dž.š.;
- Sposobnost zapažanja, uživanja, divljenja i razumijevanja;
- Razvijenost osjećanja postojanja brige i ljubavi Allaha, dž.š.;
- Sposobnost uočavanja pozitivnih karakteristika pravih prijatelja;
- Nivo razvijenog poznavanja i ljubavi prema domovini;
- Usvojenost značenja pojma selam, načina nazivanja selama u različitim situacijama.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: opisivanje doživljaja sa raspusta, opisivanje doživljaja na posjetama gradovima u BiH i o prirodnim ljepotama domovine;
- *Moja okolina*: koreliranje sa nastavnim sadržajem 'Drugi smo razred', te 'Moja zemlja se zove Bosna i Hercegovina';
- *Likovni odgoj*: Likovno izražavanje na temu: Moj raspust - gdje sam ga proveo;
- *Muzički odgoj*: pjevanje pjesme Selam, Selam.
- Potaknuti razmišljanje kod učenika da je čovjek najsavršenije Allahovo, dž.š. stvorenje, poredeći ga u komparativnim razlikama i prednostima sa drugim stvorenjima;
- Opisivanje prijateljevih osobina;
- Likovno izražavanje na temu: Moj prijatelj;
- Metodički oblikovana interpretacija prigodnih priča o prijateljstvu (uzrastu primjereni zahtjevi pri analizi književnih tekstova su sljedeći: zapažanje teme događaja - radnje; zapažanje likova, njihovih osobina i postupaka i to osnovno na izrazitim primjerima; zauzimanje stava prema likovima u njihovim postupcima);
- Hadisi o prijateljstvu i međusobnom pomaganju;
- Osvijestiti značenje ljubavi i iskrenosti u jačanju prijateljstva;
- Analizirati Poslanikovu, a.s. izreku "Allah pomaže svome robu dok on pomaže svome prijatelju";
- Analizirati Poslanikovu a.s. izreku "Nećete ući u džennet dok se međusobno ne budete voljeli".

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Razumijevanje pojmova "prijatelj" i "prijateljstvo";
- Usvojenost osobina iskrenih prijatelja;
- Razvijenost osjećaja za pomaganje drugome;
- Otvorenost i spremnost na prijateljstvo;
- Usvajanje spremnosti i načina uspostavljanja i raskidanja iskrenih prijateljstava;
- Usvajanje načina čuvanja iskrenih prijateljstava.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: opisivanje prijatelja, jezičko izražavanje na temu: Moj najbolji prijatelj, tema za samostalni rad učenika u saradnji sa roditeljima: Iskreno prijateljstvo je...;
- *Likovni odgoj*: likovno izražavanje na teme: Moj prijatelj, Moja mahala, Moja čaršija, Moje selo...
- Aranžirati relaksirajuću atmosferu u razredu u kojoj učenici bez ustezanja i straha iznose svoje predstave o islamu;
- Metodički oblikovana interpretacija izabranih tekstova, prigodnih priča, pjesmica i lutkokaza (apstrahiranje pouke, po mogućnosti likovno izražavanje shvaćenog);
- Razgovarati o zajedničkoj podlozi kvaliteta zajedništva u porodici, razredu, komšiluku;
- Organizirati posjete džamijama s ciljem začinjanja novog pogleda na džamiju - kao na centar oko kojeg se ljudi okupljaju.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Razumijevanje pojma islam;
- Ugodno osjećanje (konotativna dimenzija) prema pojmu islama;
- Zapamćivanje i razumijevanje Šehadeta;
- Shvatanje pojma džemat;
- Pozitivno osjećanje džemata;
- Primjena naučenog o zajedništvu u svojoj participaciji u porodici, razredu, komšiluku...

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: analiza i interpretacija priča: 'Allah se brine za svakog', 'Kako je lijepo biti musliman', pisanje kraćeg sastava ili pjesmice na teme: Ja sam musliman, Moj prvi ulazak u džamiju, pravilno recitiranje ilahije i pjesmice;
- *Likovni odgoj*: Likovno izražavanje na temu: Moja najdraža džamija, Bojenje bojanki i materijala sa prizorima iz razreda, porodice, džamije...;

- *Muzički odgoj*: uvježbavanje pravilnog učenja ilahije 'Šehadet' i pjesmice 'Kad ja pođoh u džamiju'.

- Uočavajući promjene u prirodi kroz izmjenu godišnjih doba, što integrirajuće prate svi nastavni sadržaji, odabrati za realizaciju odgovarajući sadržaj iz tematskog područja;
- Metodički oblikovana interpretacija izabranih tekstova, prigodnih priča, pjesmica i lutkokaza (apstrahiranje pouke, po mogućnosti likovno izražavanje shvaćenog);
- Animirati i organizirati učenike za istraživački pristup prema prirodi;
- Ukazati na rafiniranost gledanja na prirodu iz perspektive islama: npr. kiša ne pada, kiša nam biva spuštena...;
- Potaći učeničku kreativnost: npr. izložbe cvijetnih aranžmana, oblika u snijegu, lišća...

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Probuditi osjetljivost za zbivanja, promjene u prirodi;
- Razvijati učenikove promatračke sposobnosti, sposobnosti zapažanja pojedinačnog, tipičnog, karakterističnog:
 - auditivni elementi (cvrkut ptica),
 - vizuelni elementi (dostupni sluhu, dostupni vidu),
 - alfaktivni elementi (dostupni njuhu),
 - gustativni elementi (dostupni okusu),
 - taktilni elementi (dostupni dodiru, opipu),
 - kombinirani senzorni elementi;
- Osposobljavati učenike za misaone operacije: uočavanje, razlikovanje, imenovanje;
- Bogatiti rječnik učenika i razvijati sposobnosti izražavanja;
- Proizvesti početni senzibilitet za dimenziju Božijeg određenja zbivanja u prirodi;
- Razbuditi aktivan, kreativan kvalitet odnosa prema prirodi (učesće u projektima);
- Stimulirati finoću, nijansiranost upotrebe jezičkih sredstava pri govorenju o prirodi.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno artikuliranje priča i doživljaja o godišnjim dobima, pisanje kraćih sastava o godišnjim dobima;
- *Moja okolina*: korelacija s nastavnim sadržajem 'Vremenske pojave';
- *Likovni odgoj*: Likovno izražavanje na temu o prirodi i mahali u različitim godišnjim dobima, bojenje bojanke "Godišnja doba";
- *Muzički odgoj*: uvježbavanje pravilne muzičke interpretacije ilahije 'Puhnuće behar'.

- Na uzrastu primjeren način pripovijedati o djetinjstvu Muhammeda, a.s.;
- Ukazujući na uzorite primjere u kojim je Muhammed, a.s., nadilazio teškoće u djetinjstvu, poticati učenike na konstruiranje vlastitih modela suočavanja s životnim teškoćama;
- Naučiti ih načinu donošenja salavata na Muhammeda, a.s.;
- Poticati učeničko osjećanje ljubavi prema Muhammedu, a.s.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Pričanje zapamćene i shvaćene dječije priče o Muhammedu, a.s.;
- Analiza priče, apstrahiranje pouke;
- Memoriranje salavata;
- Promjene u ponašanju za koje su učenici motivirani naučenim o Muhammedu, a.s.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno artikuliranje i izražajno čitanje priča o vjerovjesniku Muhammedu, a.s.;
- *Likovni odgoj*: Bojenje Poslanikove džamije u Medini;
- *Muzički odgoj*: uvježbavanje pravilnog i melodičnog učenja salavata.
- Organizirati obilazak: rijeke, česme, šadrvana, izvora, potoka... (zavisno o hidrografskim karakteristikama mjesta);
- Improvizirati česmu i uvježbavati abdestne radnje;
- Metodički oblikovana interpretacija izabranih tekstova, prigodnih priča, pjesmica i lutkokaza (apstrahiranje pouke, po mogućnosti likovno izražavanje shvaćenog);
- Zajednička posjeta stomatologu (edukacijsko-prevencijski karakter);
- Dosljedna pažnja kad je bilo ko u razredu bolestan (posjete, redovni raporti o zadaći, obavezama);
- Problemsko-kreativno komuniciranje o zdravoj hrani;
- Razgovori o učeničkim navikama vezanim za odlazak na spavanje.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Učeničko razumijevanje važnosti vode u čovjekovom životu: šta znači voda u njihovom životu;
- Revnosnost higijenskih navika;
- Naučen način uzimanja abdesta;
- Svaćanje značenja abdesta;

- Shvaćena pouka ponuđenih tekstova;
- Učešće i zalaganje u socijalnim akcijama, zajedničkom istraživačkom projektu;
- Ispravan odnos prema odlasku na spavanje: vrijeme, higijenske pretpostavke...

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno artikuliranje glasova, riječi i rečenica u komuniciranju o zdravoj hrani, pravilno artikuliranje priča i njihova analiza, pravilno recitiranje pjesmica i organiziranje lutkokaza (Razgovor povrća);
- *Moja okolina*: koreliranje s nastavnim sadržajima 'Svojstva vode u pojedinim agregatnim stanjima' i 'Ljudsko tijelo';
- *Likovni odgoj*: slikanje ambijenta čiji je sadržaj i rijeka, crtanje ili bojenje česme, šadrvana, izvora, potoka, bojenje slikovnice o higijeni i abdestu;
- Heuristički razgovor o namazu: da li su nekada klanjali ili vidjeli klanjanje, šta osjete dok posmatraju nekog ko klanja, šta osjete a šta učine kad začuju ezan, koliko puta dnevno se oglasi ezan...?;
- Predavačko komuniciranje namaza kao vida zahvalnosti Allahu, dž.š.;
- Dova: značenje, forma, jednostavne Poslanikove dove (analitičko-interpretacijski komunikacijski sistem);
- Učenje Fatihe: memoriranje i razumijevanje;
- Poticanje djece da svoje obraćanje Allahu, dž.š. oblikuju u svoju dovu;
- Uz tespah, naučiti šta znače tespahske riječi;
- Interpretacijsko komuniciranje i zapamćivanje sure Ihlas;
- Interpretacijsko komuniciranje i zapamćivanje sure Kevser.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Znanje o namazu: broj dnevnih namaza, ezan kao poziv na namaz;
- Razumijevanje značenja namaza kao mogućnosti neposredne komunikacije sa Stvoriteljem;
- Umijeće iskenog, kreativnog oblikovanja osobne dove;
- Zapamćena i shvaćena Fatiha, te sure Ihlas i Kevser;
- Razumijevanje značenja tespahskih riječi;
- Prepoznati dječiju zainteresiranost za ezan, namaz, dovu, tespah...

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno artikuliranje i izražajno čitanje tekstualnog sadržaja, pisanje kraćih sastava na temu: Moj prvi namaz, izražajno oblikovanje dove, izražajno interpretiranje i memoriranje sura;
- *Likovni odgoj*: likovno izražavanje na temu: Moj tespih, Džemat na namazu, Ja ili Vjernik u dovi, bojenje segmenata bojanke "Moj dan";
- *Muzički odgoj*: uvježbavanje pravilnog i melodičnog učenja Fatihe;

- Prigodno organiziranje učeničkog obilježavanja mubarek dana: literarni program, izložbe...;
- Učeničko istraživanje načina obilježavanja mubarek dana u konkretnoj sredini;
- Aranžiranje gostovanja starijih osoba koje umiju govoriti o načinu obilježavanja mubarek dana nekad i danas;
- Metodički oblikovana interpretacija izabranih tekstova, prigodnih priča, pjesmica i lutkokaza (apstrahiranje pouke, po mogućnosti likovno izražavanje shvaćenog);
- Analiza i interpretacija ilahije 'Bajram dođe';
- Uz obradu nastavne teme 'Dan šehida' planirati obilazak šehidskog mezaristana, upućivanje dove Allahu, dž.š.
- Animiranje roditelja da na principima partnerstva porodice i škole učestvuju u obilježavanju mubarek dana.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Angažman učenika u projektima obilježavanja mubarek dana;
- Učešće u istraživačkim projektima motiviranim interesom za mubarek dane;
- Razumijevanje prigodnih tekstova.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno artikuliranje glasova, riječi i rečenica u komuniciranju o mubarek danima, pravilno artikuliranje priča i njihova analiza, pisanje kratkog sastava na temu 'Ramazan u mojoj porodici, mahali...';
- *Moja okolina*: treliranje s tematskim područjem 'Praznici', te s nastavnim sadržajem 'Prepoznavanje i opisivanje života ljudi u prošlosti i sadašnjosti';
- *Likovni odgoj*: likovno izražavanje na teme mubarek dana i priprema za izložbe likovnih radova u školi, bojenje bojanke "Naši bajrami";
- *Muzički odgoj*: uvježbavanje pravilnog i melodičnog učenja ilahije 'Bajram dođe'.
- Heurističko-problemski način pozicioniranja odnosa prema roditeljima: kakav odnos imaju prema svojim roditeljima, kako islam uređuje ovaj odnos, izdvajanje relacije prema majci kao u islamu posebno važne...;
- Sistematsko praćenje kvaliteta učeničkih odnosa u školi;

- Pisanje literarnih radova/crtanje crteža na temu: 'Obradovao sam svoju sestru/brata
- Metodički oblikovana interpretacija izabranih tekstova, prigodnih priča, pjesmica i lutkokaza (apstrahiranje pouke, po mogućnosti likovno izražavanje shvaćenog);
- Poticanje i organiziranje zajedničkih projekata čiji bi realizatori bile grupe učenika koje pohađaju konfesionalno različitu nastavu vjeronauke;
- Pisanje pisma prijateljstva učenicima u drugom mjestu koji pohađaju konfesionalno različitu vjeronauku.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Primjena naučenog o islamskom kvalitetu odnosa u realnim odnosima u svakodnevnicima;
- Ispoljavanje islamskog kvaliteta odnosa u svakodnevnim školskim interakcijama;
- Iskrenost, originalnost svjedočenja o odnosu prema bratu, sestri u literarnim i likovnim radovima;
- Ispoljavanje odnosa prema komšijama: pozdravljanje, pomaganje, posjećivanje...;
- Razumijevanje principa interkulturalnosti u odnosu s pripadnicima druge konfesije;
- Manifestiranje islamske kvalitete odnosa prema učeniku u razredu, školi koji je pripadnik druge konfesije.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno artikuliranje glasova, riječi i rečenica u komuniciranju o roditeljima, porodici, rodbini; pravilno artikuliranje priča i njihova analiza, pisanje kratkog sastava na teme 'Moja porodica, majka, baba, brat, sestra, nena'; 'Moja učiteljica', 'Moj vjeroučitelj';
- *Moja okolina*: koreliranje s nastavnim sadržajima 'Život u školi' i 'Uža i šira porodica';
- *Likovni odgoj*: likovno izražavanje na teme: 'Moja porodica, majka, baba, brat, sestra, nena, djed'; 'Moja učiteljica', 'Moj vjeroučitelj'.
- Razgovor s djecom o kućnim ljubimcima;
- Učeničko takmičenje za najljepši literarni ili likovni rad o kućnom ljubimcu (analiza radova pretpostavlja isticanje, intenziviranje mjesta koja su sukladna islamom inspiriranim odnosom prema životinjama);
- Metodički oblikovana interpretacija izabranih tekstova, prigodnih priča, pjesmica i lutkokaza (apstrahiranje pouke, po mogućnosti likovno izražavanje shvaćenog);
- Zajednička posjeta lijepoj avliji;
- Razgledanje fotografija ili power point prezentacije koje paradigmatično prikazuju ljepotu uređenja prostora oko kuće;
- Interpretacijsko komuniciranje odabranih hadisa: obavezno otkrivanje, označavanje mjesta refleksije shvaćenog u učeničkoj zbilji: 'Uređujte svoje avlije' - hadis;

- Organiziranje prigodnih socijalnih akcija.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Kvalitet učešća u projektima vezanim za tematsko područje (zainteresiranost, istrajnost, raznolikost...);
- Razumijevanje obrađenih tekstova;
- Spremnost za prihvatanje osobina islamskog odnosa prema biljkama i životinjama;
- Ispoljavanje naučenog u životu.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno artikuliranje glasova, riječi i rečenica u komuniciranju o biljkama i životinjama, pravilno artikuliranje priča i njihova analiza, pisanje kratkog sastava 'Moja avlija, kvart', literarno izražavanje na temu: Moj kućni ljubimac;
- *Moja okolina*: koreliranje s tematskim područjem 'Biljke i životinje';
- *Likovni odgoj*: slikanje ambijenta čiji je sadržaj avlija, ulica, kvart; bojenje bojanke o životinjama, likovno izražavanje na temu: Moj kućni ljubimac;
- *Muzički odgoj*: slušanje i uvježbavanje pravilnog i melodičnog pjevanja pjesme 'Nek mirišu avlije'.

U koncepciji NPP islamske vjeronauke za II razred priložena didaktička uputstva uz tematska područja treba razumijevati heurističkim poticajem za nastavnika, a ne receptom uspješno primjenjivim bez obzira na osobine konkretne grupe s kojom nastavnik radi.

Razgovori o prirodnim pojavama, tematska cjelina Put do Allahove milosti, pa i drugi sadržaji (uvjetovano nastavnikovom procjenom i senzibilitetom) realiziraju se u najprimjerenijom vremenskom i situacijskom-antropogenom, sociogenom odsječku, odnosno, konkretnom životnom, društvenom ambijentu u kojem se Vjeronauka realizira.

LITERATURA

Kur'an, prijevod

Zbirka hadisa

Midhat i Abdulah Čelebić, Ilmihal, Zenica, 1995.

Muzička kultura za IV razred osnovne škole

Sabahudin Bećirović, Vježbanka i bojanke za najmlađe, Zenica, 2005.

'Moj dan', bojanke br. 1, NID Novi Kevser, Sarajevo, 2002.

'Godišnja doba', bojanke br. 2, NID Novi Kevser, Sarajevo, 2003.

'Naši bajrami', bojanka br. 3, NID Novi Kevser, Sarajevo, 2004.

'Kevserko', izdanje Kevsera za najmlađe, NID Novi Kevser, Sarajevo

Udžbenici za II razred osnovne škole. Po izboru nastavnika: priče, bajke, basne i sadržaji iz dječije književnosti

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu vjeronauke mogu izvoditi profesori i nastavnici koji su završili:

1. Fakultet islamskih nauka u Sarajevu (pedagoški ili teološki smjer)
2. Islamski pedagoški fakultet u Zenici ili Bihaću, odsjek za vjeronauku
3. Druge fakultete islamskih nauka priznate od Rijasetu Islamske zajednice u BiH, čije su diplome nostrificirane od strane Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i položena pedagoška grupa predmeta na ovom fakultetu, uz prethodno završenu jednu od medresa
4. Islamsku pedagošku akademiju

NASTAVNI PLAN I PROGRAM
3. razred

**NASTAVNI PLAN ZA TREĆI RAZRED
DEVETOGODIŠNJEG OSNOVNOG ODGOJA I OBRAZOVANJA**

Nastavni predmeti		Sedmični fond nastavnih sati	Godišnji fond nastavnih sati
A. OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI			
1.	Bosanski/hrvatski/srpski jezik i književnost	5	175
2.	Matematika	4	140
3.	Strani jezik I	2	70
4.	Priroda i društvo	2	70
5.	Likovna kultura	2	70
6.	Muzička kultura	1	35
7.	Tjelesni i zdravstveni odgoj	2	70
UKUPNO REDOVNE NASTAVE		<u>18</u>	
B. OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI S PRAVOM IZBORA			
8.	Vjeronauka	2	70
C. OSTALI OBLICI NEPOSREDNOG ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA			
9.	Dopunska nastava	1	35
10.	Dodatni rad	1	35
11.	Vannastavne aktivnosti	1	35

**BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I
KNJIŽEVNOST**

BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Uloga i značaj

Jezik je važan činilac u razvoju svakog ljudskog bića. Ima posebno naglašenu informativnu i komunikativnu vrijednost, jer je zajednički za ljude koji žive u određenoj zajednici. Govor je aktivnost komunikacije pomoću jezika.

Razvoj dječijih govornih sposobnosti moguće je posmatrati u kontekstu usvajanja jezika. Govor se razvija govorom. Podsredstvom programskih sadržaja ovog nastavnog predmeta razvijamo jezičko osjećanje učenika, korektno vladanje rečenicom, razvijamo gramatičko-pravopisne aspekte i uvodimo ih u različite oblike usmenog i pismenog izražavanja.

Jezik ima obrazovnu, odgojnu, funkcionalnu, komunikacijsku funkciju, ali je i moćno sredstvo djelovanja na pojedinca, grupe i zajednicu u cjelini.

Na funkcionalnom nivou jezik i govor utiču na psihološke i lingvističke sposobnosti.

Govor je u osnovi komunikacije i ukupnog učenja. Stečena znanja, sposobnosti, vještine utiču na uspjeh u učenju i drugih nastavnih predmeta. Čitanje je sredstvo i metoda učenja. Nastavu čitanja i pisanja nužno je posmatrati u kontekstu ukupnog napredovanja učenika i posvećivati joj potrebnu pažnju kako bi stvarno uticala na osvježavanje smisla stalnog učenja. Čitanje i učenje su u osnovi komunikacije i sami su komunikacija. Samo pismen čovjek može djelovati efikasno, živjeti sa svrhom, radošću, punoćom i mudrošću.

Sadržaji književnosti pomažu učeniku da upozna i shvati društveni kontekst u kojem živi, pomaže da prepozna i njeguje univerzalne ljudske vrijednosti, razvija kod učenika ljubav prema kulturnoj baštini svog i drugih naroda.

Bosanski/hrvatski/srpski jezik i književnost kao nastavni predmet je sistem jezičkog i književnog znanja. Program nastave ovog predmeta uključuje sadržaje književnosti (književna djela, osnove teorije književnosti i samostalno, izvanškolsko čitanje), sadržaje gramatike, pravogovora i pravopisa, sadržaje usmenog i pismenog izražavanja, te sadržaje medijske kulture.

Važno je znati da nastava bosanskog jezika i književnosti jezika daje temeljna znanja iz jezika i književnosti, temeljnu pismenost u gramatičko-pravopisnom, stilskom, sadržajnom i kompozicijskom smislu.

C I L J nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u osnovnoj školi

Cilj nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u osnovnoj školi je usvajanje i usavršavanje početnog čitanja i pisanja, upotrebljavanje standardnog književnog jezika u govoru i pisanju i razvijanje jezičkog stvaralaštva. Upoznavanje i čuvanje kulturne baštine vlastitog i drugih naroda, upoznavanje i njegovanje univerzalnih ljudskih vrijednosti.

Z A D A C I nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u osnovnoj školi:

- savladavanje izražajnog čitanja, čitanja naglas i u sebi, savladavanje logičkog i kritičkog shvatanja pročitano g teksta;
- postupno i sistematično ulaženje u jezičku strukturu i postepeno ovladavanje jezičkim standardom,
- razvijanje smisla i sposobnosti za govornu i pisanu komunikaciju;
- razvijanje sposobnosti samostalnog služenja knjigom;
- usavršavanje tehnike lijepog pisanja;
- navikavanje na redovno i kritičko praćenje dječije štampe, radija, televizije
- razvijanje stvaralačke mašte, stvaralačkog mišljenja;
- upoznavanje sa najvrijednijim književnim tekstovima i književnim djelima i njegovanje pozitivnog stava i doživljaja prema književnosti;
- razvijanje ljubavi prema kulturnoj baštini svih naroda, njegovanje duha međuljudske tolerancije i ravnopravnosti;
- razvijanje, njegovanje i podsticanje učeničkog literarnog izražavanja;
- razvijanje i njegovanje kompetencija važnih za izgradnju i njegovanje humanih međuljudskih odnosa
- razvijanje i njegovanje univerzalnih ljudskih vrijednosti.

**BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I
KNJIŽEVNOST**

3. razred

BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST **(175 nastavnih časova)**

Z A D A C I nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u trećem razredu:

- Usredsređivanje pažnje na sadržaj, slušanje s ciljem da čuje priču, pjesmu, zagonetku;
- Usavršavanje tehnike čitanja latiničnog pisma naglas i u sebi sa mogućnošću razumijevanja pročitano na reproduktivnom i stvaralačkom nivou, uz uočavanje uporišnih mjesta kao i razvijanje sposobnosti uopštavanja;
- Osamostaljivanje u čitanju, zapažanju, doživljavanju i vrednovanju etičkih i estetskih komponenti književnog djela;
- Usavršavanje tehnike pisanja pisanih slova latiničnog pisma;
- Usvojanje štampanih slova ćiriličnog pisma, ščitavanje i čitanje riječi i kraće rečenice uz razumijevanje pročitano ;
- Savladavanje elemenata usmenog i pismenog prepričavanja, pričanja i opisivanja prema zahtjevima programa;
- Spretnija upotreba riječi i izbor izražajnih sredstava u usmenom i pismenom izražavanju;
- Pravilno upotrebljavanje u čitanju i uvažavanje u pisanju znakova interpunkcije
- Uočavanje osnovnih zakonitosti i normi književnog jezika i korištenje u svakodnevnom govoru i pisanju;
- Bogaćenje učeničkog rječnika;

ČITANJE I PISANJE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>ČITANJE I PISANJE</p> <p>Latinično pismo</p> <p>Čitanje</p> <p>Usavršavanje tehnike čitanja: pravilno i izražajno čitanje i to:</p> <p>Čitanje proznog teksta, priče, bajke</p> <p>Čitanje dramskog teksta</p> <p>Čitanje poetskog teksta</p> <p>Čitanje stripa</p> <p>Razumijevanje pročitanog</p> <p>Pisanje</p> <p>Dalji rad na usavršavanju tehnike pisanja</p> <p>Usavršavanje estetske strane rukopisa</p>	<p>U latiničnom pismu:</p> <p>-Usredsređuje pažnju na sadržaj, prepoznavanje ortografskih znakova i njihove funkcije, posebno u glasnom čitanju</p> <p>Čita rečenice u sebi i razumije pročitano</p>	<p>-Razumije pročitano i reprodukuje</p> <p>-Uočava uporišna mjesta u tekstu</p> <p>-Može uopštavati</p> <p>-Čita kraći tekst u sebi i odgovara na postavljena pitanja o:</p> <p>-toku događaja</p> <p>-likovima</p> <p>-zaključivanje o poruci</p> <p>-Čita poslovice i razumije smisao</p> <p>-Piše pravilno pisana slova latiničnog pisma i povezuje ih u riječi</p>	<p>-Knjiga nije samo poruka, nego radost, užitak</p> <p>-Čitanjem prikupljamo informacije, širimo znanje, poboljšavamo komunikaciju</p> <p>-Čitamo knjige, tragove, misli, karte</p> <p>-Prepoznajemo namjere i osjećanja tokom čitanja</p> <p>-Knjige su važne i u sticanju iskustva (čitamo uputstva, poruke, informacije)</p> <p>-Lijepo pisanje je znak poštovanja, uvažavanja osobe kojoj pišemo</p> <p>-Pismo je dio jezičkog i kulturnog identiteta</p>	<p>Rješava zadatke tipa:</p> <p>Pročitaj i objasni šta znači, pročitaj i dopuni nepotpunu rečenicu, pročitaj i objasni svojim riječima, dopiši izostavljene riječi i rečenice, sastavi rečenice od napisanih riječi, uspostavi pravilan redosljed riječi u rečenici, pročitaj i ispričaj šta si pročitao, pročitaj i kaži šta je izostavljeno u rečenici, priči. Vježbe zadržavanja smisla rečenice, ako u njoj jednu riječ zamijenimo drugom, ili ako izostavimo neke riječi. Čitanje s namjerom da dođu do nekih informacija, traženje riječi, pojma u rječniku. Vježbe pisanja i povezivanja slova latiničnog pisma i to: pisanje riječi i rečenica uz ilustrirane sadržaje; pisanje rečenica o pročitanim sadržajima i sadržajima mašte; prepisivanje riječi, rečenica i teksta;</p>

ČITANJE I PISANJE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Ćirilično pismo Usvajanje štampanih slova ćiriličnog pisma i pravilno čitanje riječi i rečenica</p>	<p>U ćiriličnom pismu: -Zna štampana slova ćirilice -Razumije smisao pročitane riječi, rečenice, kraćeg teksta</p>	<p>U ćiriličnom pismu: -Ščitava, čita riječi i kraći tekst štampan ćiriličnim pismom -Reprodukuje pročitano</p>	<p>-Čitamo iz knjiga, sa TV ekrana, plakata, panoa, kompjuterskih monitora -Pismo je veoma važno u komunikaciji -Kompjuter ne može zamijeniti naše pisanje</p>	<p>-Vježbe pisanja i čitanja štampanih slova ćiriličnog pisma i razumijevanja pročitnog na nivou: -uočavanja događaja -mogućnosti odgovaranja na postavljena pitanja -dopunjavanja nepotpunih rečenica -ilustrovanja pročitnog</p>

J E Z I K				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Rječnik -Riječ – smisao- poruka -Riječ ima mnogo značenja -Riječi istog i suprotnog značenja	-Zna značenje riječi -Zna šta je isto, a šta suprotno značenje -Razumije smisao i poruku riječi -Riječ ima mnogo značenja, a sasvim određeno značenje ima u rečenici -Imenuje i rezlikuje riječi istog i suprotnog značenja	-Može tražiti objašnjenje značenja riječi -Zna više značenja određenih riječi -Može organizirati iskaz rečenicom -Otkriva poruku datih riječi	-Pravilan govor je važan za međusobno komuniciranje -Pokazuje interes za jezik i značenje riječi	-Igre zagonetki (otkrivanje i sastavljanje zagonetki) -Vježbe uočavanja značenja riječi -Vježbe stvaranja riječi i vezanog teksta na osnovu samostalno određenih riječi -Vježbe reprodukcije i primjene stilskih uzoraka -Vježbe otkrivanja riječi istog i suprotnog značenja -Vježbe uočavanja određenog značenja riječi

J E Z I K				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Gramatika Abeceda Samoglasnici, suglasnici, slogovi Imenice Zajedničke i vlastite imenice Imenice –umanjenice i uvećanice Glagoli Prošlo, sadašnje i buduće vrijeme Rečenica: Izjavna, upitna, uzvična rečenica Rečenica: Potvrдна i odrična rečenica Gramatički ispravan red riječi u rečenici Jednosložne i višesložne riječi Rastavljanje riječi na kraju reda	-Zna red slova u latinici -Zna šta je rječnik -Zna podjelu glasova -Zna da je samoglasnik nosilac sloga -Zna kako nastaje slog i rastavlja riječi na slogove -Zna da je i glas R ponekad samoglasnik -Zna da su imenice riječi koje označavaju imena predmeta, bića i pojava -Zna šta su zajedničke, a šta vlastite imenice -Zna šta su umanjenice, uvećanice -Zna šta su glagoli -Zna šta je prošlo, šta sadašnje, a šta buduće vrijeme -Zna šta je izjavna, šta upitna, a šta uzvična rečenica	-Brzo i lako se snalazi u rječniku -Rastavlja riječi na slogove -Može pronaći imenice u tekstu -Može reći koje riječi imenuju predmete, koje biće, a koje pojave i praviti klasifikacije riječi -Klasifikuje imenice na zajedničke i vlastite -Prepoznaje, razlikuje umanjenice i uvećanice -Riječima određuje umanjenice i uvećanice -Uočava glagole u tekstu -Određuje prošlo, sadašnje i buduće vrijeme -Određuje vrijeme u kom se u rečenici vrši glagolska radnja -Znakove interpunkcije pravilno upotrebljava u pisanju i uvažava u čitanju -Primjenjuje pravilo rastavljanja riječi na kraju reda	-Važno je gramatički ispravno govoriti	-Igre: Abeceda -Pjesme o samoglasnicima -Igre razbrajanja -Igre za određivanje i klasifikaciju imenica -Igra gradova i sela -Igre: Imenicama kaži umanjenicu i uvećanicu -Vježbe određivanja rečenica po značenju -Vježbe pretvaranja rečenica -Pretvori potvrdnu u odričnu rečenicu -Demonstracija radnje -Klasifikacija nizova riječi na imenice i glagole -Slaganje rečenica od riječi -Slaganje rečenica po slijedu događaja -Vježbe u rastavljanju riječi na kraju reda

J E Z I K				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Pravogovor Izgovor samoglasnika i suglasnika Izgovor izjavne, upitne i uzvične rečenice Izgovor potvrdne i odrične rečenice Izgovor odrične riječice „NE“ i upitne riječice „LI“ Izgovor glasova č, ć, dž, đ i h u umanjenicama (čamčić, prozorčić, lončić, ključić) Izgovor glasova č i ć u imenicama koje označavaju zanimanja Izgovor glasovnih skupova –IJE, -JE Izgovor glagola (korektivne vježbe)</p>	<p>-Zna da se samoglasnici izgovaraju nekada duže, nekada kraće i razumije kako to utiče na značenje riječi</p>	<p>-Podešava ton i jačinu u izgovoru u rečenici -Pravilno izgovra samoglasnike i suglasnike -Pravilno izgovara i piše odričnu riječicu „NE“ i upitnu riječicu „LI“ -Pravilno izgovara i piše riječi sa glasovima č, ć, dž, đ i h u umanjenicama -Pravilno izgovara i piše riječi sa glasovnim skupovima –ije i -je -Pravilno izgovara i piše glagole (išao, pisao)</p>	<p>-Važan je pravilan izgovor glasova, riječi i rečenica radi lakše i ljepše komunikacije</p>	<p>-Vježbe izgovora rečenica po značenju -Različite vježbe pisanja i dopunjavanja rečenica po značenju -Igre glasovima i slovima</p>

J E Z I K				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Pravopis</p> <p>Rečenica: Veliko početno slovo i upotreba interpunkcijskih znakova (tačka, upitnik, uzvičnik, dvotačka, zarez)</p> <p>Veliko slovo: pisanje imena planina, polja, rijeka</p> <p>Pisanje odrične riječice „NE“ uz glagole</p> <p>Pisanje upitne riječice „LI“ u upitnim rečenicama</p> <p>Veliko početno slovo u vlastitim imenicama (imena i prezimena ljudi, imena životinja, biljaka, planina, polja, rijeka)</p> <p>Pisanje glasova/slova č, ć, dž, đ i h</p> <p>Pisanje glasovnih skupova u učestalim riječima (-ije i -je)</p> <p>Pisanje glagola (išao, pošao)</p>	<p>-Zna kako se piše odrična riječica „NE“ uz glagole</p> <p>-Zna kako se piše upitna riječica „LI“ u upitnim rečenicama</p> <p>-Zna kako se pišu vlastite imenice</p>	<p>-Pravilno koristi interpunkcijske znakove u rečenicama</p> <p>-Samostalno određuje rečenicu po značenju u kraćem tekstu</p> <p>-Pravilno koristi učena pravila o pisanju vlastitih imenica</p>	<p>-Znanje daje sigurnost, a sigurnost jača motivaciju za daljne učenje, jača samopoštovanje</p>	<p>-Igre pretvaranja rečenica (Od izjavne osmisli upitnu rečenicu...)</p> <p>-Igre upotrebe velikog slova</p> <p>-Korektivne igre</p>

ČITANJE I INTERPRETACIJA KNJIŽEVNOG TEKSTA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Priča: Tok događaja Mjesto i vrijeme radnje Uočavanje najvažnijih trenutaka u priči Osobine likova u priči Logičke cjeline u priči Formulisanje podnaslova dijelovima teksta Priča u stripu, dramatizacija priče u stripu</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Zna šta je priča -Zna šta je bajka -Zna šta je basna -Razlikuje priču, bajku, basnu -Zna šta je pjesma, stih, strofa -Određuje redoslijed događaja -Prepoznaje strip i zna predstaviti dijelove teksta ili događaje i likove stripom -Zna pojmove:tekst, djelo, naslov teksta, pisac,pjesnik, dio teksta, sadržaj priče 	<ul style="list-style-type: none"> -Tekst štampan latiničnim pismom čita pravilno i izražajno -Razumije uputstva: čitaj brže,sporije, pročitaj u sebi i kaži šta si pročitao -Razumije poruku i može je iskazati u formi kratke rečenice -Doživljava i razumije sadržaj pročitnog teksta -Određuje glavne i sporedne likove u djelu i njihove osobine -Uočava vrijeme i mjesto zbivanja -Uočava vanjski izgled lika -Zauzima stav o liku na osnovu postupaka -Zapaža sličnosti i razlike među likovima i uzročno-posljedične odnose među likovima, predmetima i događajima 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija pozitivan stav prema knjizi 	<p>Transformativno – dijaloški proces</p> <ul style="list-style-type: none"> -Vježbe i aktivnosti izražavanja doživljenog tokom čitanja -Top lista likova

ČITANJE I INTERPRETACIJA KNJIŽEVNOG TEKSTA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Bajka</p> <p>Basna</p> <p>Pjesma: dijelovi pjesme – stih, strofa</p> <p>Pjesnička slika</p> <p>Igrokaz</p>	<p>-Formuliše i objašnjava poruku basne</p> <p>-Zna da basna ima sadržaj i poruku</p> <p>-Zna šta je stih, šta strofa</p> <p>-Zna i razumije pjesničku sliku</p> <p>-Prepoznaje dramske tekstove</p>	<p>-Prepričava tekst na reproduktivnom nivou i uključivanjem elemenata kreativnosti: promjenom toka događajau priči (uvođenjem novog lika u priču) promjenom završetka,ili unošenjem elementa deskripcije (proširivanje teksta)</p> <p>-Samostalno čita tekst i odgovara na zadatke koji se odnose na: tok događaja, mjesto i vrijeme radnje ,glavni događaj u priči, osobine glavnih i sporednih likova; formulira podnaslove u dijelu teksta</p> <p>-Određuje pjesničke slike</p> <p>-Izražava doživljaj pročitano g na različite načine</p>	<p>-Knjiga je važna</p> <p>-Knjige nas uče</p>	<p>-Transformativno-dijaloški proces</p>

OBAVEZNI KNJIŽEVNI TEKSTOVI I LEKTIRA

Književni tekstovi	Alija H. Dubočanin: Želja Ahmet Hromadžić: Plamena Luko Paljetak: Rijeka Jevrejska narodna pjesma: Izgubljeno stado Ešref Berbić: Čuvar Branko Ćopić: Bosna Bisera Alikadić: Na pijaci Azra Mulalić: Lastavice Oton Župančić: Zlatna kantica Jermenska priča: Ćup sa zlatom Nasiha Kapidžić-Hadžić: Trčimo za suncem Stanislav Femenić: Carevo treće uho Rizo Džafić: Skrovište Zoran Jovanović: Drug Šimo Ešić: Kako je procvjetala prva visibaba Šukrija Pandžo: List na putu Narodna basna: Vrba i trn Ferida Duraković: Važnost Fikreta Kenović-Salihović: Asja Stanko Rakita: Cvjetovi Ivica Vanja Rorić: Čudesna pjesma Đani Rodari: Ribar iz Cefalua Grigor Vitez: Zima se razboljela
Lektira	Nasiha Kapidžić-Hadžić: Pjesme (po izbru) Šimo Ešić: Vezena torbica Ahmet Hromadžić: Zelena šuma (priče: Ledena gora, Prijatelji, Miš vitez) Stanislav Femenić: Idi pa vidi

Kultura izražavanja

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Narativni i deskriptivni oblici</p> <p>Govor i razgovor</p> <p>Prepričavanje teksta na osnovu detaljnih i uopćenih pitanja</p> <p>Prepričavanje teksta na osnovu zajednički sastavljenog plana</p> <p>Prepričavanje unošenjem elemenata deskripcije</p> <p>Pričanje događaja predstavljenog slikom</p> <p>Opisivanje poznatog predmeta</p> <p>INFORMATIVNI OBLICI</p> <p>Pisanje pisma</p> <p>Pisanje obavještenja</p>	<p>-Zna šta je govor, šta razgovor, razlikuje govor i razgovor</p> <p>-Zna šta je obavještenje</p> <p>-Razlikuje pričanje, prepričavanje i opisivanje</p>	<p>-Prepričava tekst na osnovu detaljnih i uopćenih pitanja</p> <p>-Prepričava tekst na osnovu zajednički sastavljenog plana</p> <p>-Prepričava tekst promjenom toka događaja, promjenom kraja priče</p> <p>-Prepričava tekst unošenjem elemenata deskripcije</p> <p>-Piše jasne rečenice i logički ih povezuje u cjelinu teksta</p> <p>-Priča i piše o sadržaju predstavljenom slikom</p> <p>-Opisuje poznati predmet</p> <p>-Samostalno piše obavještenje</p> <p>-Piše kraće pismo</p>	<p>-Uviđa važnost vježbanja, čitanja, pisanja u izgrađivanju kulture usmenog i pismenog izražavanja</p>	<p>-Sadržaje kulture usmenog i pismenog izražavanja ostvariti kroz radionice za pisce prilagođene učeničkim sposobnostima ili govorne i pismene vježbe</p>

MEDIJSKA KULTURA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>TV emisije</p> <p>Film</p> <p>Filmske vrste – dječiji film</p> <p>Izražajna sredstva filmske umjetnosti: filmska slika, zvuk, tišina, muzika</p> <p>Film: glumac, uloga, gluma</p> <p>Književno djelo i film - poređenje</p>	<p>-Zna šta je TV emisija</p> <p>-Zna šta je film</p> <p>-Zna kako je od fotografije nastala “pokretna slika”</p> <p>-Zna šta je dječiji film</p> <p>-Zna izražajna sredstva filmske umjetnosti: filmska slika, zvuk, tišina, muzika</p> <p>-Zna da je u književnom tekstu jezik osnovno sredstvo</p> <p>-Zna da uloge u filmu tumače glumci</p> <p>-Zna da su u dječijem filmu junaci djeca</p>	<p>-Određuje redosljed događaja na razini prepoznavanja</p> <p>-Određuje glavne i sporedne likove</p> <p>-Prepoznaje poruku</p> <p>-Poređi film i književno djelo (određuje sličnosti i razlike)</p> <p>-Poređi likove iz književnih tekstova i likove iz filmskih priča</p>	<p>-Film je veoma privlačan, nudi korisne informacije o ljudima, životu, prirodi, ali može biti veoma štetan ako ne znamo napraviti izbor</p> <p>-Razvijanje pozitivnih stavova prema filmovima koji su umjetnička djela</p>	<p>-Priču iz čitanke pretvaramo u filmsku priču (ilustriramo slike, dijelimo uloge, igramo pred razredom)</p> <p>-Gledamo dječiji film i razgovaramo o filmu</p> <p>Poređimo film i književno djelo</p> <p>-Poređenje likova iz književnih tekstova i likova iz filmskih priča</p>

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

Treba nastaviti rad na usavršavanju kvaliteta čitanja (pravilno čitanje, čitanje brzinom koja odgovara karakteristikama teksta, unošenje elemenata izražajnosti), čitanje s razumijevanjem, kritičko čitanje i uočavanje uporišnih mjesta. Vježbati čitanje naglas i čitanje u sebi.

U pisanju latiničnim pismom treba realizirati vježbe primjerene učenicima trećeg razreda koje su navedene uz programske sadržaje. Raditi na estetskoj strani rukopisa i istovremeno ne zaboraviti da u III razredu učenički rukopis počinje poprimati obilježje njegove osobnosti. U drugom polugodištu usvajaju štampana slova ćirilice, iščitavaju i čitaju. Prestaje potreba oponašanja tuđeg pisanja. Dijete formira vlastiti i prepoznatljiv rukopis. Usvajanje drugog pisma predviđeno je u fazi koja može biti garancija da je dijete savladalo zahtjevima koji se odnose na prvo pismo. Treba naglasiti da je posebno važno da dijete koje savlada prvo pismo, uvježba čitanje i pisanje, može da uči drugo pismo. Isto se dešava i s drugim aktivnostima. Učenici čitaju, pa su samim tim samostaljniji u učenju. Tek će samostalna komunikacija s tekstom uticati na emocionalno otvaranje učenika prema knjizi i prihvatanje knjige srcem. To je presudno u razvoju čitalačke samostalnosti i otvorenosti prema knjizi.

U interpretaciji književnog teksta još je u prvom planu doživljaj književnog djela, uočavanje i izražavanje onih elemenata koji su učeniku trećeg razreda, s obzirom na ukupne karakteristike, najbliži: događaj, tok radnje, upečatljiva mjesta, likovi i njihove karakteristike. Postepeno ih počinjemo navikavati na uopćavanja, pa određujemo i podnaslove dijelovima teksta. To je istovremeno priprema za časove kulture izražavanja i prepričavanje teksta na osnovu plana. Učenike još ne treba opteretiti složenijim pojmovima. **Neka čitaju i čitaju.** Čitanje će ih obogatiti, pa će kasnije i pojmove bez teškoća razumjeti. Moramo čekati vrijeme i spremnost učenika (u psihološkom smislu) za recepciju sadržaja koji su suviše uopćeni.

Sadržaji nastave maternjeg jezika, posebno sadržaji kulture izražavanja, morali bi biti u funkciji doživljavanja bogatstva i ljepote ljudskog govora. Nastavnik im to pokazuje i vlastitim govorom, demonstrira nijanse u tonu, jačini i boji glasa, rečeničnim ritmom i intonacijom, a ukupan uspjeh posmatra samo u kontekstu promjena na planu komunikacije shvaćene u najširem značenju riječi.

Nastava maternjeg jezika je u funkciji razvoja općih sposobnosti ,svijesti o jeziku i kulturi . To je moguće postići jasnim određenjem ciljeva i posredstvom sadržaja koji su povezani sa sadržajima drugih nastavnih predmeta.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

MATEMATIKA

M A T E M A T I K A

Uloga i značaj

Nastavni predmet Matematika, posebno danas, u eri dinamičnog naučnog i tehničko-tehnološkog razvoja, te opće kompjuterizacije, ima bitnu ulogu u odgoju i obrazovanju mlade generacije i njenom pripremanju za budući život i rad. Nastava matematike predstavlja glavni segment cjelokupnog općeg obrazovanja i temelj razvoja cjelovite ličnosti učenika jer daje značajan doprinos u sveukupnim učeničkim postignućima (obrazovnim, odgojnim i funkcionalnim).

Obrazovna uloga sastoji se u usvajanju programom propisanih matematičkih sadržaja; funkcionalna se ogleda u njenom velikom uticaju na razvoj općih kognitivnih sposobnosti (pamćenja, pažnje, rasuđivanja, logičkog, stvaralačkog i kreativnog mišljenja...), a odgojna uloga se ogleda u njenom uticaju na razvoj pozitivnih crta učeničke ličnosti (tačnost, preciznost, urednost, upornost).

Matematički nastavni saržaji zbog svoje egzaktnosti i logičke strukture upravo pogoduju razvoju kognitivnih i stvaralačkih sposobnosti učenika, kao i razvoju gore navedenih pozitivnih crta ličnosti, te pomažu pri izučavanju drugih nastavnih predmeta.

C I L J nastave matematike u osnovnoj školi

Cilj nastave matematike u osnovnoj školi jeste da učenici usvoje osnovna matematička znanja potrebna za razumijevanje pojava i zakonitosti u prirodi, potpuno savladaju osnovne elemente matematičkog jezika i terminologije, razviju sposobnosti izražavanja općih matematičkih pojmova, razvijaju sposobnosti viših nivoa mišljenja, odnosno apstraktnog, kritičkog mišljenja i logičkog zaključivanja, razviju navike za samostalan rad, odgovornost prema sebi, drugima, prema radu i obavezama, tačnost, preciznost, urednost, sistematičnosti i konciznost u pismenom i usmenom izražavanju, razviju kompetencije potrebne za izgradnju humanih međuljudskih odnosa i njegovanja ljudskih vrijednosti kako bi se osposobili za nastavak obrazovanja i primjenu usvajanih znanja u svakodnevnom životu, u praksi i radu savremenog društvu.

Z A D A C I nastave matematike u osnovnoj školi:

- Procjenjivanje i razumijevanje kvantitativnih i prostornih odnosa i zakonitosti o različitim pojavama u prirodi i društvu,
- Usvajanje elementarne matematičke kulture neophodne za shvatanje uloge i uspješne primjene matematike u različitim oblastima djelatnosti čovjeka, te za uspješan nastavak obrazovanja i uključivanja u proces rada;
- Čitanje i razumijevanje matematičkih tekstova i simbolike različitih nivoa složenosti i strukture;
- Razvijanje sposobnosti za posmatranje, zapažanje, kreativno i apstraktno mišljenje i zaključivanje;

- Razvijanje trajnje radoznalosti, interesovanja i motivacije u sticanju matematičkih znanja i izgrađivanja pozitivnog stava prema matematici;
- Savladavanje osnovnih matematičkih simbola i njihove primjene;
- Razvijanje i njegovanje kulturnih i radnih navika, estetskih i etičkih vrijednosti;
- Korištenje znanja stečenih u nastavi drugih nastavnih predmeta i iskustava svakodnevnog života u svom matematičkom obrazovanju;
- Sticanje i razvijanje sposobnosti i navika za uspješno korištenje različitih izvora znanja;
- Razvijanje kompetencija potrebnih za izgradnju, razvijanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa i ljudskih vrijednosti.

M A T E M A T I K A

3. razred

MATEMATIKA

(140 nastavnih časova)

Zadaci nastave matematike u trećem razredu:

- Sistematizovanje, korigovanje i omogućavanje daljeg odgovarajućeg matematičkog razvoja svakom pojedinačnom učeniku;
- Osposobljavanje učenika da usvoji skup brojeva do 100, razumije strukturu brojeva u skupu brojeva do 100;
- Osposobljavanje učenika da sigurno i sa razumijevanjem, sa zapisivanjem i bez zapisivanja, usmeno rješava različite vrste matematičkih zadataka sabiranja i oduzimanja brojeva do 100, usvajanje tehnike sabiranja i oduzimanja brojeva do 100, do nivoa automatizacije;
- Osposobljavanje učenika da otkriva zavisnost zbira od sabiraka i da to primjenjuje u racionalizaciji procesa rješavanja matematičkih zadataka;
- Uvođenje učenika u operacije množenja i dijeljenja brojeva, usvajanje odgovarajuće terminologije i simbola u vezi s ovim operacijama, osposobljavanje za sigurno, s razumijevanjem usmeno, sa zapisivanjem i bez zapisivanja, rješavanje različitih vrsta zadataka množenja i dijeljenja, te usvajanje tehnike usmenog množenja i dijeljenja (tablicu množenja i dijeljenja) do nivoa automatizacije;
- Uočavanje odnosa operacija množenja i dijeljenja i na toj osnovi rješavanje jednačina i nejednačina u skladu sa programskim sadržajima;
- Osposobljavanje učenika da uoče osobinu nule kao faktora i dijeljenika i jedinice kao faktora i djelioca;
- Upoznavanje učenika sa redoslijedom računanja i primjenom okruglih zagrada;
- Upoznavanje učenika sa jedinicima za mjerenje, mjerenjem, upoređivanjem, procjenjivanjem i izračunavanjem greške u procjeni.

Brojevi do 100				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Brojevi do 100 <i>Napomena: Ponavljanje i produblјivanje znanja</i></p> <p>Formiranje pojmova desetica prve stotice (višekratnici broja 10) Brojna linija desetica Upoređivanje desetica u prvoj stotini Formiranje pojmova ostalih brojeva prve stotine Niz brojeva: 0, 1, 2, 3,..., 99, 100. Brojanje u oba smjera, prethodnici i sljedbenici brojeva prve stotine Brojna linija: 0 – 100 Upoređivanje brojeva prve stotine</p>	<p>-Prepoznaje i imenuje brojeve u skupu brojeva do 100 -Zna šta je jednocifren, dvocifren i trocifren broj -Zna sadržaj broja u skupu brojeva do 100 i predstavlja ga uz pomoć konkretnog materijala, grafički, simbolima i riječima -Zna šta je mjesna vrijednost cifre -Zna šta je stotica</p>	<p>-Čita i piše brojeve u skupu brojeva do 100 -Određuje mjesnu vrijednost cifre i vrši pretvaranja -S lakoćom upoređuje brojeve u skupu brojeva do 100 -Određuje parne i neparne prethodnike i sljedbenike nekog broja</p>	<p>- Pokazuje smisao, želju, interes i odvažnost za otkrivanje i istraživanje novog i nepoznatog -Pokazuje zainteresiranost prilikom upoznavanja novih pojmova i proširivanja matematičkog znanja -Pokazuje interes za učešće u matematičkim kolektivnim igrama -Rješava probleme kroz igru i zabavu poštujući pravila -Vrednuje lične stavove i stavove drugih -Razvija pozitivne stavove, ponašanja za rad i igru</p>	<p>-Igre štapićima i sličnim materijalima -Matematički štrik -Igre i vježbe brojevima (Dremuckanje) -Vježbe i aktivnosti u savladavanju brojeva</p>

Sabiranje i oduzimanje u skupu brojeva do 100

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Sabiranje i oduzimanje u skupu brojeva do 100 Sabiranje i oduzimanje brojeva u drugoj desetici (ponavljanje i produblјivanje znanja) Sabiranje i oduzimanje desetica (višekratnika broja 10 u prvoj stotini) Sabiranje i oduzimanje brojeva u skupu brojeva do 100 (oblici 50+4; 54-4; 73+4; 77-4; 23+7; 40-6;) Slovo kao znak za više brojeva Upoznavanje relacija \boxtimes i \otimes i određivanje nepoznatih brojeva ($X < 15$; $40 < X < 50$; $X \leq 10$; $X \geq 10$) Sabiranje i oduzimanje brojeva u skupu brojeva do 100 (oblici: 43+25; 58-23; 34+26; 60-26; 27+4; 24-7; 26+38; 42-28;)</p>	<p>-Zna desetice prve stotice -Zna šta je višekratnik -Zna da slovo može zamijeniti više brojeva -Zna šta je nejednakost -Zna i razumije znakove „>“, „<“, „≥“ i „≤“</p>	<p>-Sabire i oduzima desetice u prvoj stotici -Sabire i oduzima brojeve u skupu brojeva do 100 bez konkretnog materijala na razini automatizacije -Čita i piše nejednakost -Rješava jednostavne nejednakosti -Sabiranje provjerava oduzimanjem i uočava vezu računskih operacija</p>	<p>-Učestvuje u sastavljanju i rješavanju matematičkih zadataka iz svakodnevnog života -Sposobnost kritičkog vrednovanja vlastitih rezultata i upoređivanje sa rezultatima drugih (par, grupa, razred)</p>	<p>-Vježbe sabiranja i oduzimanja desetica prve stotine (Matematički štrik) -Vježbe sabiranja i oduzimanja uz korištenje konkretnog materijala i bez konkretnog materijala -Demonstracije i igre sabiranja i oduzimanja u skupu brojeva do 100 -Igra :Pokupi ih, Bunar želja i slično</p>

Sabiranje i oduzimanje brojeva u skupu brojeva do 100

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Spособnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Sabiranje i oduzimanje u skupu brojeva do 100 Sabiranje više sabiraka Zagrade Oduzimanje više brojeva Zagrade Veza sabiranja i oduzimanja Zadaci sa dvije operacije Brojni izrazi Jednačine oblika: $x+a=b$ $x-a = b$ $a -x = b$ Nejednačine oblika: $x + a < b$ $a + x < b$ $x - a < b$ Jednostavniji tekstualni (problemski) zadaci Redni brojevi do 100 Rimske cifre Parni i neparni brojevi do 100</p>	<p>-Zna šta je jednakost -Zna šta je jednačina, a šta nejednačina -Zna red računanja računskih operacija kada u brojnom izrazu ima sabiranje i oduzimanje, sa i bez zagrada -Zna rimske cifre -Razlikuje parne i neparne brojeve u skupu brojeva do 100</p>	<p>-Uspješno vrši matematičku operaciju sabiranja više sabiraka sa i bez zagrada -Uspješno vrši matematičku operaciju oduzimanja više brojeva sa i bez zagrada -Rješava zadatke sa dvije računске operacije sa i bez zagrada -Rješava jednostavne jednačine i tekstualne zadatke do 100 -Rješava jednostavnije nejednačine -Piše rimske cifre u skupu brojeva do 100 -Pravilno upotrebljava redne brojeve do 100 -Koriste jednostavne tabele -Koristi matematički jezik i simbole</p>	<p>- Pokazuje smisao, želju, interes i odvažnost za otkrivanje i istraživanje novog i nepoznatog -Pokazuje zainteresiranost prilikom upoznavanja novih pojmova i proširivanja matematičkog znanja -Vrednuje lične stavove i stavove drugih -Razvijaju pozitivne stavove, ponašanja za rad i igru</p>	<p>-Demonstracije i igre sabiranja i oduzimanja u skupu brojeva do 100 -Igre čitanja brojnog izraza -Vježbe osmišljavanja i rješavanja jednačina i nejednačina -Vježbe sastavljanja, razlaganja i rješavanja tekstualnog zadatka -Vježbe i igre rimskim ciframa -Vježbe i igre parnim i neparnim brojevima</p>

G e o m e t r i j a: Ravne i zakrivljene plohe (površine), likovi i linije – duži

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Ravne i zakrivljene površi, likovi i linije Ravne i zakrivljene površi Ravne i zakrivljene linije Tačke kao granice linije Duž kao dio izlomljene linije Odnos tačke i linije Dužina duži Upoređivanje duži Podudarne duži Stranice kvadrata, pravougaonika i trougla kao duži</p>	<p>-Zapažaju i imenuju ravne i zakrivljene površine</p> <p>-Samostalno uočavaju, razlikuju linije</p> <p>-Zna da je duž dio izlomljene linije, način označavanja</p> <p>-Zna šta su podudarne duži</p> <p>-Prepoznaje stranice kvadrata, pravouganika i trougla kao duži</p>	<p>-Klasificiraju ravne i zakrivljene površine</p> <p>-Klasificiraju ravne i zakrivljene linije</p> <p>-Uspješno se služi linijarom i šestarom</p> <p>-Upoređuju duž</p> <p>-Određuje podudarne duži mjerenjem</p> <p>-Crta podudarne duži linijarom i šestarom</p> <p>-Određivanje i crtanje stranica kvadrata, pravougaonika i trougla kao duži</p>	<p>-Preciznost i tačnost u mjerenju</p>	<p>-Vježbe crtanja i upoređivanja duži</p>

Množenje i dijeljenje u skupu brojeva do 100

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Množenje i dijeljenje u skupu brojeva do 100 Množenje kao sabiranje jednakih sabiraka Znak „•“ (puta) Množilac, množenik (faktori ili činiooci) i proizvod (produkt) Množenje brojeva prve desetice (Množenje broja i množenje brojem) Broj 1 i 0 kao faktori množenja Tablica množenja Osobine proizvoda: zamjena mjesta faktora i udruživanje faktora Pisanje dvocifrenog broja u obliku $a \cdot 10 + b$</p>	<p>-Prepoznaju znak «\cdot» kao znak za množenje -Zna i razumije da je množenje skraćeno sabiranje jednakih sabiraka -Zna i razumije pojmove množila, množenik, faktor (činilac), proizvod -Razumije osobine proizvoda : zamjena mjesta faktora i udruživanje -Zna tablicu množenja na nivou automatizacije</p>	<p>-Množenje piše u obliku sabiranja jednakih sabiraka i obrnuto -Primjenjuje osobine zamjene mjesta faktora i udruživanje faktora radi lakšeg računanja -Koristi tablicu množenja u rješavanju jednostavnih i složenih matematičkih zadataka (brojni izrazi i tekstualni zadaci) -Piše dvocifreni broj u obliku $a \cdot 10 + b$ i obrnuto -Koristi matematički jezik u rješavanju zadataka</p>	<p>-Uporniji i marljiviji u rješavanju matematičkih zadataka</p>	<p>-Igre: Potapanje brodova, Dremuckanje, Domino sa množenjem, Bingo, Tombola i slično -Vježbe i igre množenja -Vježbe rješavanja brojnih izraza -Vježbe smišljanja i rješavanja primjerenih tekstualnih zadataka</p>

Množenje i dijeljenje u skupu brojeva do 100

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Množenje i dijeljenje u skupu brojeva do 100</p> <p>Dijeljenje kao uzastopno oduzimanje istog broja Znak „:“ (podijeljeno sa) Djeljenik, djelilac, količnik Dijeljenje brojevima prve desetice Brojevi 1 i 0 u dijeljenju Tablica dijeljenja Veza množenja i dijeljenja Množenje zbira i razlike brojem</p>	<p>-Zna i razumije da je dijeljenje uzastopno oduzimanje istog broja -Prepoznaje i imenuje znak «:» kao znak za dijeljenje -Zna i razumije pojmove dijeljenik, djelilac, količnik -Zna tablicu dijeljenja na nivou automatizacije -Razumije značenje termina «dvostruko više (dvostruki broj)» -Razumije vezu množenja i dijeljenja -Zna i razumije da su množenje i dijeljenje suprotne računске radnje -Zna i razumije šta je množenje, a šta dijeljenje zbira i razlike brojem</p>	<p>-Dijeljenje predstavlja kao uzastopno oduzimanje istog broja -Operaciju dijeljenja prikazuje na konkretnom materijalu, grafički, crtanjem, simbolima -Koristi tablicu dijeljenja u rješavanju jednostavnih i složenih matematičkih zadataka -Koristi matematički jezik u rješavanju zadataka -Koristi vezu množenja i dijeljenja u matematičkim zadacima -Množi zbir i razliku brojem sa zapisivanjem brojnog izraza i bez zapisivanja -Primjenjuje zamjenu mjesta faktora kod množenja zbira i razlike brojem</p>	<p>-Učenje je važno -Dijeljenje koristimo u svakodnevnom životu</p>	<p>-Igre: Potapanje brojeva, Dremuckanje, Pokupi ih, Bunar želja, Bingo, Tombola i slično -Vježbe i igre dijeljenja -Vježbe rješavanja brojnih izraza -Vježbe smišljanja i rješavanja primjerenih tekstualnih zadataka</p>

Množenje i dijeljenje u skupu brojeva do 100

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Množenje i dijeljenje u skupu brojeva do 100 Dijeljenje zbira i razlike brojem Vantablična množenja dvocifrenog broja jednocifrenim ($34 \cdot 2$; $4 \cdot 17$) Vantablična dijeljenja ($30:2$; $30:10$) Rješavanje jednačine oblika: $ax=b$, $xa=b$, $a:x=b$, $x:a=b$ Nejednačine oblika: $xa < b$, $ax < b$, $x:a < b$ Računske operacije prvog i računске operacije drugog reda Red računanja u izrazima sa više računskih operacija sa i bez upotrebe zagrada Tekstualni zadaci</p>	<p>-Zna i razumije dijeljenje zbira i razlike brojem -Razumije zašto pri dijeljenju zbira i razlike brojem dijeljenik i djelilac ne mogu promijeniti mjesta -Zna šta su matematičke operacije prvog reda, a šta matematičke operacije drugog reda</p>	<p>-Dijeli zbir i razliku brojem sa zapisivanjem brojnog izraza i bez zapisivanja -Vantablično množi koristeći množenje zbira brojem -Vantablično dijeli oblike: $30:2$; $30:10$ -Rješava jednostavne jednačine i nejednačine (u skladu sa programskim sadržajima) -Samostalno sastavlja i rješava jednostavne matematičke probleme putem jednačina i nejednačina -Rješava proste i složene brojne izraze -Rješava tekstualne zadatke -Koristi matematički jezik u rješavanju zadataka</p>	<p>-Pokazuje interes za učešće u matematičkim kolektivnim igrama -Rješava probleme kroz igru i zabavu poštujući pravila -Razvija upornost za rad i izračunavanje jednostavnih i složenih matematičkih zadataka</p>	<p>-Vježbe dijeljenja zbira i razlike brojem -Igra: Dremuckanje -Vježbe za rješavanje jednačina i nejednačina -Igre čitanja i pisanja matematičkih izraza -Vježbe rješavanja zadataka sa više računskih operacija -Vježbe osmišljavanja, razlaganja i rješavanja tekstualnih zadataka</p>

Mjerenje, upoređivanje i procjenjivanje				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Mjerenje, upoređivanje i procjenjivanje - Mjerenje dužine. Jedinice za dužinu (1m, 1dm, 1cm) - Mjerenje mase. Jedinice za masu (1kg, 1dag, 1g) - Jedinice za tečnost (1l, 1dl, 1cl) - Jedinice za vrijeme (godina, mjesec, sedmica, dan, sat, minuta) - Jedinice za novac (KM, KF)	-Imenuje i razlikuje jedinice za dužinu, težinu, tečnost, vrijeme, novac -Zna i razumije osnovne odnose jedinica $1\text{m}=10\text{ dm}; 1\text{ m}= 100\text{ cm}$ $1\text{ kg} = 100\text{ dag};$ $1\text{ dag}= 10\text{gr};$ $1\text{ l} = 10\text{ dl};$ $1\text{ dl}= 100\text{ cl};\dots$	-Koristi standardne jedinice za mjerenje dužine, mase, volumena, tečnosti, vremena i novca -Predviđa, procjenjuju i upoređuju rezultate mjerenja -Sabira i oduzima jedinice za mjerenje u skladu sa učenim brojnim nizom -Vrši precizna mjerenja geometrijskim priborom, zapisuje i predstavlja rezultate -Koristi instrumente za mjerenje	-Preciznost je važna -Važno je naučiti procjenjivati	-Vježbe mjerenja, upoređivanja i procjenjivanja -Vježbe upoznavanja i korištenja instrumenata -Vježbe samostalne primjene učenih pojmova

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Za uspješno savladavanje programskih sadržaja u nastavi matematike za treći razred devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja neophodno je napraviti uspješan spoj tradicionalnih i savremenih oblika i metoda rada. Pri tome je značajno voditi računa o spoznajnim mogućnostima učenika, o sposobnosti shvatanja i razumijevanja matematičkih zakonitosti, te o interesima i optimalnim igrovnim metodama kojima će se apstraktni pojmovi i činjenice približiti učeničkim spoznajnim mogućnostima.

- Ravnopravno zastupiti tri pristupa: skupovni, brojevni i perceptivno-predodžbeni
- (korištenje brojevnih slika) kod predstavljanja brojeva.
- Produbljivanje i proširivanje brojnog niza do 100.
- Uz pomoć brojevne linije omogućiti očiglednost nizanja i niza brojeva prve stotine.
- Koristeći analogiju osposobiti učenike da sabiraju i oduzimaju brojeve u skupu brojeva do 100.
- Objasniti sabiranje i oduzimanje s prelazom različitim metodama.
- Upoznati učenike sa pojmom nejednačine i načinom rješavanja određenih oblika.
- Kroz poučavanje i učenje brojeva, sabiranja i oduzimanja, a naročito množenja i dijeljenja, insistirati na razumijevanju, a tek kasnije na pamćenju.
- Jednačine rješavati koristeći veze računskih operacija.
- U geometrijskim sadržajima učenike uvesti u prepoznavanje, imenovanje, upoređivanje duži.
- U domeni mjera i mjerenja učenik treba da zna mjeriti, upoređivati, procjenjivati jedinice. Osim praktičnih aktivnosti, učenik treba znati zapisati i pretvarati mjere.
- Primjenjivati didaktički materijal s ciljem boljeg razumijevanja određenih matematičkih radnji.
- Kroz različite oblike rada poticati i razvijati samostalnost, kooperativnost, kreativnost i istraživački duh.
- Nastojati uspostaviti što užu korelaciju unutar samog predmeta, a i sa drugim predmetima.

ENGLESKI JEZIK

3.razred

ENGLISKI JEZIK

UVOD

Engleski jezik se kao maternji jezik ili službeni jezik govori u velikom broju zemalja, proteže se kroz različite kulture i danas služi kao glavni jezik komunikacije u cijelom svijetu. Znanje engleskog jezika je od velike važnosti za obrazovanje, za putovanja u inostranstvo i za uspostavljanje društvenih i poslovnih međunarodnih dodira i veza. Zato učenje engleskog jezika već u osnovnoj školi ima za cilj razvijanje komunikacijskih sposobnosti i jezičkih umijeća potrebnih za međunarodnu komunikaciju i pripremanje učenika za rastuće međunarodno tržište rada. Znanje engleskog jezika velika je prednost u vremenu brzih promjena koje se događaju kao posljedica razvoja informatičke i komunikacijske tehnologije. Osim toga, učenjem engleskog jezika učenici upoznaju kulture i običaje zemalja engleskog govornog područja. Nastava engleskog jezika u osnovnoj školi priprema učenike za njihovo daljnje obrazovanje tj. za srednju školu kao i za visokoškolsko obrazovanje. Primjenom prikladnih metoda i tehnika u nastavnom procesu poticati će i održati se pozitivan stav i motivacija za njegovo učenje tokom cjelokupnog obrazovanja. Znanje engleskog jezika smatra se vrlo bitnim preduslovom za omogućavanje uspješnog procesa cjeloživotnog obrazovanja.

Kako je prioritet Bosne i Hercegovine približavanje evropskim standardima, jedan od uslova njegovog ostvarivanja je i usklađivanje nastavnih programa za strane jezike s evropskim standardima. U ciljeve i sadržaje nastave stranih jezika integrisani su evropski prihvaćene nivoi jezičke kompetencije učenika stranih jezika (engleskog jezika) uz poštovanje nacionalnih specifičnosti u vezi potrebe učenja stranih jezika i u okviru uslova školskog sistema.

U zemljama članicama Evropske unije i Vijeća Evrope nastoji se očuvati jezička i kulturna raznolikost evropskog kontinenta, ali se znanje jednog stranog jezika ne smatra dovoljnim. Zato je stav evropskih institucija da tokom obaveznog obrazovanja svakom učeniku treba omogućiti učenje barem dva strana jezika. U skladu sa time rani početak učenja stranih jezika zauzima posebno mjesto u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu. Učenje prvog stranog jezika, u ovom slučaju engleskog jezika, predviđeno je u sklopu obaveznog dijela programa i počinje u 2. razredu.

Nastavni plan i program navodi standarde postignuća tj. ona znanja, vještine i sposobnosti koje bi učenici trebali steći i postići na kraju svakog pojedinog razreda.

SVRHA I CILJEVI

Savremenu nastavu engleskog jezika određuju široko shvaćeni cilj usmene i pisane komunikacijske kompetencije na stranom jeziku proširene elementima čitalačke/književne sociokulturne i interkulturalne kompetencije. Nastava je usmjerena na učenika kao subjekta nastavnog procesa, njegov opći kognitivno – afektivno – socijalni razvoj njegove samostalnosti u učenju i sticanje uspješnih strategija učenja kao temelj za cjeloživotno učenje.

Globalni cilj komunikacijske kompetencije danas s jedne strane uključuje osposobljavanje učenika za adekvatnu komunikaciju u nekim budućim komunikacijskim situacijama. Pogodnim trenutkom i mjestom za komunikaciju na engleskom jeziku smatraju se i aktuelni trenutak učenja kao i sama učionica. To znači da je savremena nastava engleskog jezika istodobno usmjerena na cilj komunikacijske kompetencije i na samog učenika i njegov proces učenja. Učenje više nije gomilanje činjenica već poticaj na kognitivno organizovanje sadržaja, a znanje predstavlja međusobno povezani sistem sadržaja koji zahtjevaju nove pedagoške metode da bi učenje bilo uspješno.

U tom su kontekstu situacije iz svakodnevnog života zemalja engleskog govornog područja prožete kulturom, civilizacijom i književnošću te predstavljaju predmet i povod za komunikaciju između nastavnika i učenika i između samih učenika. Otvaranje prozora u neke nove i drugačije kulture, razvijanjem tolerancije, učenje u saradnji s drugima, poštovanja drugoga, osjećaja za lijepo itd. nastava engleskog jezika daje bitan doprinos općem kognitivno – afektivno – socijalnom razvoju učenika.

Savremena nastava engleskog jezika u svojstvu cilja, sadržaja i nastavnog procesa uključuje i sam proces nastave i učenja engleskog jezika. U tom svjetlu valja sagledati ugrađivanje općeg odgojno – obrazovnog cilja osposobljavanje učenika za samostalno učenje kao i učenje za cijeli život. Postizanje tog cilja može se težiti kroz razne oblike rada na razvoju samostalnog, saradničkog i timskog učenja, preko razvoja strategija i tehnika učenja do osposobljavanja za međusobno posmatranje, ocjenjivanje i samoocjenjivanje učenika.

NIVO – DRUGA GODINA UČENJA, III razred osnovne škole

(2 časa sedmično , 70 časova godišnje)

CILJEVI I REZULTATI VASPITNO – OBRAZOVNOG RADA

Ciljevi nastave	Očekivani rezultati
<ul style="list-style-type: none">- učenje jezika a ne o jeziku-njegovati razvoj pozitivnog razigranog stava prema jeziku-podsticati radoznalost i kreativnost-njegovati razumijevanje i logičko pamćenje-stvaranje samostalnosti u govoru i vlastitoj produkciji naučenog primjereno uzrastu-kroz igru pjesmu i ples učiniti da učenje jezika bude zabava i zadovoljstvo-postepen prelaz ka čitanju i pisanju-razvijanje pozitivnog takmičarskog duha kod učenika	<p>Učenici će :</p> <ul style="list-style-type: none">-razumjeti primjerene sadržaje na engleskom jeziku-razviti želju i ljubav prema učenju engleskog jezika-znati upotrijebiti naučeno u svakodnevnim situacijama-čitati jednostavnije tekstove-prepisivati kraće tekstove, davati kratke odgovore, popunjavati slova i riječi-razviti samopouzdanje u izražavanju-prepoznati zadovoljstvo i korist pri proširivanju znanja

Ishodi učenja				
Nastavni sadržaj	Znanje i razumjevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanja	Nastavne aktivnosti
<p><u>PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH</u></p> <p>Zamjenice</p> <p>1. lične i pokazne</p> <p><i>,she,he,it,we,you,they / this,that</i></p> <p>pozdravi : <i>Hello, Hi, Good morning, Good bye, Good afternoon</i></p> <p>Prisvojni pridjevi <i>my,your,his,her</i></p> <p>Glagoli</p> <p>1.glagol biti (to be) za sva lica</p> <p>Brojevi</p> <p>1.glavni brojevi 1 – 20</p> <p>Izrazi:</p> <p><i>-What`s your/his/her name /</i></p> <p><i>-I`m Lejla.I`m 10. This is Lejla. She is my friend. She is 10</i></p> <p><i>My telephone number is...</i></p>	<p>-pozdravljati i predstaviti sebe i druge</p> <p>-brojati do 20</p> <p>-kazati telefonski broj</p> <p>- identificirati ljudi</p>	<p>-postavljati osnovna informativna pitanja</p> <p>- dati osnovne informacije o sebi i drugima(godine, broj telefona...</p> <p>-čitati kratke rečenice</p> <p>-izgovarati vokabular iz prethodnog razreda</p>	<p>- razvijati ljubav prema stranom jeziku</p> <p>- podsticati želju i ljubav prema engleskom jeziku</p> <p>-razvijati pozitivan timski rad</p> <p>-naglašavati vrijednosti stranih jezika</p>	<p><u>RECEPCIJA</u></p> <p>a) slušanje i reagovanje</p> <p>1) neverbalno –</p> <p>-imitiranje,</p> <p>- crtanje,</p> <p>-gluma,</p> <p>-bojenje,</p> <p>- razvrstavanje slika,</p> <p>-povezivanje slike i slušanog teksta,</p> <p>-doticanje predmeta ili dijelova tijela koji se spominju</p> <p>- izvršavanje uputa i naređenja podvlačenjem, redanjem, ispunjavanjem tabele, označavanje tačnih i netačnih tvrdnji</p> <p>2)verbalno –</p> <p>-ponavljanjem riječi ili izraza za nastavnikom</p>

<p>- What`s your telephon number? Who is this? This is Dino.</p> <p>ŠKOLA</p> <p>Imenice</p> <p>1. školske stvari : school bag,ruler,pencil, pen,rubber,</p> <p>2.jednina i množina a desk – 5 desk</p> <p>Brojevi</p> <p>Glavni brojevi 1 – 20</p> <p>Pridjevi</p> <p>- opisni pridjevi:blue, red, long...</p> <p>Imperativ :listen, read, act out</p> <p>Prijedlozi : in,on, under</p> <p>Upitna zamjenica:</p>	<p>-imenovati vokabular vezan za učionicu i školu</p> <p>-iskazivati broj predmeta</p> <p>-locirati predmete u učionici</p> <p>-razumjeti i izvršiti osnovne naredbe u učionici</p>	<p>- izgovarati veći broj predmete u učionici</p> <p>-čitati veći broj riječi</p> <p>-opisivati boje i veličine školskih predmeta</p> <p>-locirati stvari i ljude</p>	<p>-razvijati svijest o zajedničkoj imovini</p> <p>-razvijati pravila ponašanja u obrazovnoj instituciji</p>	<p>ili koje su čuli na kaseti</p> <p>-davanje kratkih odgovora na pitanja</p> <p>b) Čitanje i reagovanje (Učenici će čitati kratak tekst u sebi ili na glas i reagovati)</p> <p>1) neverbalno</p> <p>-podvlačenjem specifičnih informacija</p> <p>- crtanjem zaokruživanjem tačnih ili netačnih konstatacija</p> <p>-gluma ili pokret tijela</p> <p>-izvršavanje uputa ili naređenja</p> <p>-popunjavanje križaljke</p> <p>-sklapanje ispremetane rečenice u smisaonu cjelinu</p> <p>2) verbalno</p> <p>-postavljanje pitanja i davanje odgovora</p> <p>- dovršavanje rečenica</p> <p>- pjevanje ili</p>
---	---	---	--	--

<p><i>Where</i></p> <p>Izrazi :</p> <p><i>Where is the pen?</i></p> <p><i>It's in the pencil case.</i></p> <p><i>How many...?</i></p> <p><i>A blue bag, ...</i></p> <p><u>ŽIVOTINJE</u></p> <p>Imenice</p> <p>-životinje :</p> <p>- kućni ljubimci :</p> <p><i>a hamster, a rabbit</i></p> <p>- domaće : <i>a horse, a cow...</i></p> <p>- divlje : <i>a wolf, a fox, a bear...</i></p> <p>-nepravilna množina</p> <p>- a mouse – mice</p> <p>Glagoli</p> <p>1. imati (<i>have got</i>) – potvrđni i upitni oblik za sva lica</p> <p>2. moći (<i>can</i>) – potvrđni oblik</p> <p>3. glagoli kretanja : <i>go, walk, swim...</i></p>	<p>-kazati nazive životinja</p> <p>-reći gdje se koja životinja nalazi</p> <p>-prepoznavati životinje oponašanjem istih</p> <p>-iskazivati sposobnosti upotrebom glagola “moći” i glagola kretanja</p>	<p>-iskazati posjedovanje upotrebom glagola “imati”</p> <p>- prepoznavati životinje oponašanjem istih</p> <p>-opisati sposobnosti životinja</p> <p>-crtati po diktatu</p> <p>-opisati svog ljubimca</p>	<p>-njegovati ljubav prema životinjama</p> <p>-naglašavati ulogu i značaj životinja u našim životima</p>	<p>recitovanje pjesmica</p> <p>-opisivanje ljudi (likova) iz pročitane priče</p> <p><u>PRODUKCIJA</u></p> <p><u>a) govor</u></p> <p>-ponavljati izgovorene riječi</p> <p>- učestovati i kreirati kratke dijaloge</p> <p>-opisivati sliku, ambijent, prijatelje, sebe</p> <p>- pjevati</p> <p>-recitovati brojalice</p> <p>-igrati uloge</p> <p><u>b) pisanje</u></p> <p><u>Pisanje na ovom nivou nije prioritet pa sve izvoditi ležerno i kroz igru.</u></p> <p>- prepisivanje pojedinačnih riječi ili kraćih rečenica</p> <p>-odgovori na pitanja</p> <p>-podvlačenje</p> <p>-ubacivanje slova ili riječi</p>
--	--	---	--	--

<p><u>PORODICA I</u> <u>KUĆA</u></p> <p>Imenice :</p> <p>-članovi porodice : <i>mum, dad,uncle</i></p> <p>-prostorije u kući : <i>the living room, the kitchen, the hall...</i></p> <p>-namještaj: <i>a bed, a lamp, a television</i></p> <p>Pridjevi</p> <p>-prisvojni : <i>my,your, his,her</i></p> <p>Zamjenice</p> <p>-pokazne :<i>this, these</i></p> <p>Glagoli</p> <p>-glagol biti (to be)</p> <p>Prijedlozi</p> <p>-prijedlog at :<i>at the table</i></p> <p><i>The rabbit is at the table.</i></p>	<p>-predstaviti članove uže i šire porodice</p> <p>-imenovati prostorije u kući i namještaj</p> <p>- locirati namještaj</p>	<p>-opisivati članove porodice</p> <p>-crtati ljude po diktatu</p> <p>-crtati svoju kuću</p> <p>-izgovarati vokabular vezan za članove porodice, prostorije u kući i namještaj</p>	<p>-cijeniti različitosti kod ljudi</p> <p>-nastaviti naglašavati ulogu i značaj porodice</p>	<p>koje nedostaju</p> <p>- ispunjavanje jednostavnih tabela ili križaljki</p>
---	---	--	---	---

<p><u>ROĐENDANI</u></p> <p>Imenice</p> <p><i>-mjeseci u godini :</i> January...</p> <p><i>- pojmovi vezani za rođendanske zabave :</i> a present, a hat, a party , a cake, a candle</p> <p><i>-igračke : a robot, a bike, a kite...</i></p> <p><i>-rođendanska pjesmica Happy birthday...</i></p> <p>Prisvojni genitiv : Amy`s birthday</p> <p>Prijedlog : in - in June</p> <p>Izrazi :</p> <p>When is your birthday?</p> <p>It`s in March.</p> <p>When is Alen`s birthday?</p> <p>It`s in March.</p> <p><u>LICE I TIJELO</u></p> <p>Imenice</p> <p><i>-dijelovi lica i tijela</i> : leg, face, nose...</p>	<p>- imenovati mjesece u godini</p> <p>-iskazivati posjedovanja</p> <p>-(Fred`s)</p> <p>- pjevati prikladnu pjesmicu</p> <p>-identifikovati najčešće rođendanske poklone (toys)</p>	<p>- navesti mjesec rođenja</p> <p>- pjevati prikladnu pjesmicu</p> <p>-praviti rođendansku čestitku i pozivnicu</p> <p>-ručno izraditi rođendanski poklon</p>	<p>-naglašavati ulogu i značaj prijatelja u našim životima</p> <p>-učiti kako se ponašati na društvenim događajima</p>	
--	---	--	--	--

<p>-množina (nepravilna) – tooth-teeth</p> <p>Pridjevi</p> <p>1.osjećanja – scared, happy, sad...</p> <p>2.opisni – big, small...</p> <p>3. antonimi : thin – fat</p> <p>Glagoli</p> <p>1.imati (have got)</p> <p>2.moći (can)</p> <p>-Izrazi :</p> <p><i>I can wash my face.</i></p> <p><i>I can tie my shoes.</i></p> <p><i>She has got long black hair.</i></p> <p><u>HRANA</u></p> <p>Imenice</p> <p>- zajedničke riječi za hranu i piće: <i>popcorn, fish, eggs, chicken, apple, water, cola...</i></p>	<p>-imenovati dijelove lica i tijela</p> <p>-opisati osjećaje (facijalna ekspresija)</p> <p>-izražavati sposobnosti učenika upotrebom glagola “moći”</p> <p>- nabrojati najcesce dnevne aktivnosti</p> <p>- opisati kako se trenutno osjećaju</p>	<p>-opisati osjećaje (facijalna ekspresija)</p> <p>-opisati ljude</p> <p>-crtati po diktatu</p> <p>-slušati i pjevati pjesmice</p> <p>- sposoban je iskazati neka osjecanja</p>	<p>-uvažavati različitosti među ljudima</p>	
---	---	---	---	--

<p>Glagoli</p> <p>-prosto sadašnje vrijeme – svi oblici (potvrđni, upitni i odrični oblik)</p> <p><i>I like... Do you like..?</i></p> <p><i>I don `t like...</i></p> <p>- svakodnevne aktivnosti:</p> <p><i>Get up, have a snack, have breakfast, have dinner..</i></p> <p><i>Go to school, go to bed...</i></p> <p>Prijedlog</p> <p>-at</p> <p><i>At 9 o `clock</i></p> <p>- puni sati :</p> <p><i>What `s the time?</i></p> <p><i>It `s 10 o `clock.</i></p> <p>-Izrazi</p> <p><i>What `s your favourite food?</i></p> <p><i>My favourite food is...</i></p> <p><i>Do you want an apple?</i></p> <p><i>Yes, please.</i></p> <p><i>No, thanks.</i></p>	<p>-nabrojati više vrsta hrane i pića</p> <p>-iskazati svidanje i nesvidanje određene vrste hrane</p> <p>-navesti svakodnevne aktivnosti koristeći prosto sadašnje vrijeme</p> <p>-reći koliko je sati</p>	<p>- prepoznati više vrsta hrane i pića te iskazati svoje mišljenje o istim</p> <p>-ponuditi, odbiti ili prihvatiti određenu vrstu hrane ili pića</p> <p>-čitati pune sate</p> <p>-slušati i razumjeti kraće tekstove</p> <p>-crtati i pisati neke vrste hrane</p>	<p>-uočavati razliku između zdrave i nezdrave hrane</p> <p>-promovirati zdrave životne navike</p>	
--	--	--	---	--

MOJA OKOLINA/PRIRODA I DRUŠTVO

MOJA OKOLINA/PRIRODA I DRUŠTVO

Uloga i značaj

Nauka pruža jasan pogled i način razmišljanja o svijetu. Proučavanje nauke pomaže učenicima da ispituju uticaj stečenih kompetencija na sopstveni život i primjenu stečenih kompetencija na neposredno okruženje i zajednicu.

Nastavni predmet Moja okolina/Priroda i društvo, odnosno nastavni program i nastavni proces koje ovaj nastavni predmet podrazumijeva, doprinosi razvoju učenika kao umnog, moralnog i duhovnog bića, naravno, u skladu sa njegovim sposobnostima, mogućnostima i interesovanjima. Nastavom ovog nastavnog predmeta integrišu se aspekti proučavanja prirode i društva, potrebni za osposobljavanje i podsticanje učenika u razumijevanju sebe i sredine u kojoj živi. U dobi od šeste do desete godine, odnosno u početnim razredima osnovne škole, učenici pokazuju posebnu zainteresovanost i veliko zanimanje za upoznavanje prirodnih i društvenih pojava. Vrijednost nastave Moje okoline/Prirode i društva posebno je uočljiva u razlici između onog što dijete zna o sebi i svom okruženju prije polaska u školu i onog što je u toku nastavnog procesa naučilo i stvorilo kao temelj za kontinuirano spoznavanje prirode i društva. Nastavom se nastoji uvesti dijete u svijet stvari i pojava koje ga okružuju, i to, primjereno njegovoj dobi, njegovim psihofizičkim sposobnostima i mogućnostima.

U okviru nastavnog predmeta Moja okolina/Priroda i društvo, učenici opažaju, istražuju i postavljaju pitanja o: školi, porodici i okolini kao važnim mjestima njihovog života i razvoja, živim bićima, prirodnim pojavama i procesima, te o društvu i društvenim procesima. Oni rade i uče zajedno kako bi našli odgovore na ova pitanja, povezujući to sa jednostavnim naučnim idejama i postupcima. Jednako tako, nastava ovog predmeta pruža učenicima priliku da postanu osobe koje samostalno uče i promovišu razvoj vlastitih stavova prema nauci i okruženju.

U tom smislu cjelovitost nastavnog sadržaja, njegov obim i dubina, promjenljivost i primjerenost sadržaja predstavljaju temeljna načela planiranja, organizacije i realizacije nastavnih sadržaja ovog nastavnog predmeta.

Obrazovna važnost nastavnog predmeta Moja okolina/Priroda i društvo ogleda se, prije svega, u sticanju znanja o prirodi i društvu, razvijanju učenikovih spoznajnih sposobnosti, te u primjeni stečenih znanja i sposobnosti u svakodnevnom životu. Uporedo sa izgradnjom znanja, sposobnosti, nastava Moje okoline/Prirode i društva razvija različite segmente psihofizičkog razvoja učenika (percepcija, logičko i kritičko mišljenje, pamćenje, pažnja, čula, govor, mašta, interesovanja, motorika,...). Cjelokupnom nastavom Moje okoline/Prirode i društva učenici se, počevši od osjetilnog opažanja, nastajanja osjetilnih dojmova i predodžbi, podsticanja i razvoja viših intelektualnih procesa mišljenja (analiza, sintetiza, vrednovanje, uopćavanje, procjenjivanje, upoređivanje,...) vode do oblikovanja jasnih pojmova, znanja, zaključaka, koncepata i zakonitosti o prirodi i društvu. Nastava Moje okoline/Prirode i društva doprinosi osposobljavanju i podsticanju samostalnosti u radu i procesu učenja. Doprinos nastave ovog predmeta ogleda se i u izgradnji i jačanju samopouzdanja, samopoštovanja, jednom rječju, u izgradnji pozitivne slike učenika o samom sebi.

Kao sastavnica odgojno-obrazovnog procesa nastava Moje okoline/Prirode i društva ima posebnu važnost u ostvarivanju općih odgojnih vrijednosti (spoznajnih, moralnih, estetskih, fizičko-zdravstvenih, radno-tehničkih, egzistencijalnih). Posebnu pažnju, u tom smislu, nastava ovog predmeta posvećuje izgradnji, razvoju i njegovanju humanih međuljudskih

odnosa i, u skladu s tim, podučavanju i razvoju socijalnih kompetencija učenika.

Primjena stečenog znanja, sposobnosti, vještina i navika svoju pravu vrijednost imaju samo onda kada ih učenici mogu i žele primjenjivati u svakodnevnom životu, odnosno učiniti ih sastavnim dijelom vlastite životne filozofije, vlastitih vrijednosti, uvjerenja, stavova i ponašanja. Mnogo je sadržaja i aktivnosti u nastavnom procesu ovog predmeta koji podstiču i ovaj segment učenikovog razvoja, odnosno ovaj segment njegove ličnosti.

Proučavanje predmeta Moja okolina/Priroda i društvo olakšava kasniji proces sticanja akademskih znanja iz oblasti prirodnih i društvenih nauka, kao i odgovarajućih tehničkih i tehnoloških znanja.

C I L J nastave Moje okoline/Prirode i društva u osnovnoj školi:

Doživjeti i osvijestiti složenost, raznolikost i međusobnu povezanost svih činilaca koji djeluju u dječjem prirodnom i društvenom okruženju, razvoj pravilnog odnos prema društvenom i prirodnom okruženju, razvijanje pravilnog odnosa prema ljudima i događajima, snošljivo i otvoreno prihvatanje različitih stavova i mišljenja te poticanje znatiželje za otkrivanjem pojava u prirodnom i društvenom okruženju.

Razvoj potencijala i radoznalosti svakog učenika kroz proces učenja, aktivan odnos i komunikaciju sa naukom, okolinom koja ga okružuje i sa samim sobom, uz uvažavanje individualnosti učenika.

Izgradnja i razvoj temeljnih kompetencija potrebnih za oblikovanja jasnih pojmova, znanja, zaključaka, koncepata i zakonitosti o prirodi i društvu i primjena stečenih kompetencija u svakodnevnom životu u vidu vlastitih znanja, sposobnosti, vrijednosti, uvjerenja, stavova i ponašanja.

Razvoj i podsticanje odgovornosti i samostalnosti učenika u radu i procesu učenja, razvoj radnih navika. Razvoj, podsticanje i jačanje samopouzdanja, samopoštovanja, odnosno izgradnje pozitivne slike učenika o samom sebi.

Ostvarivanju općih odgojnih vrijednosti (spoznajnih, moralnih, estetskih, fizičko-zdravstvenih, radno-tehničkih, egzistencijalnih), posebno izgradnja, razvoj, podsticanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa i, u skladu s tim, podučavanje i razvoj socijalnih kompetencija učenika.

Z A D A C I nastave Moje okoline/Prirode i društva u osnovnoj školi:

- Primjerenim igrama, aktivnostima istraživačkog, logičkog i praktičnog karaktera, učenjem, radom, aktivnom komunikacijom i odnosom prema sadržajima učenja upoznati prirodne i društvene pojave, njihove promjene i zakonitosti u neposrednom prirodnom i društvenom okruženju;
- Razvijati sposobnosti posmatranja, kritičkog posmatranja, logičkog zaključivanja, mišljenja, sposobnost samostalnog proširivanja i produbljivanja znanja u skladu sa psihofozičkim sposobnostima učenika;
- Primjenjivati stečena znanja i kompetencije i razvijati iskustvo učenika u

svakodnevnim školskim i životnim situacijama;

- Upoznati geografske, prirodne karakteristike i ljepote zavičaja i domovine Bosne i Hercegovine, te razvijati svijest o potrebi njihovog čuvanja, zaštite i unapređenja,
- Shvatiti povezanost žive i nežive prirode i ulogu čovjeka u mijenjanju, upotrebi i unapređivanju okoliša;
- Upoznati temeljne naučne postupke kojima čovjek upoznaje i istražuje prirodu;
- Razvijati sposobnosti orijentacije u prostoru, upoznati osnove kartografske pismenosti;
- Razvijati znanja i kompetencije vezane za saobraćaj, saobraćajnu povezanost i kulturu ponašanja u saobraćaju;
- Razlikovati prošlost, sadašnjost i budućnosti, izraditi i snalaziti se na lenti vremena;
- Upoznati najvažnije događaje iz historije zavičaja i domovine;
- Upoznati najvažnije privredne grane i razumjeti njihov značaj i uticaj na život ljudi u zavičaju i domovini;
- Razumjeti povezanost i zavisnost geografskih, prirodnih i privrednih obilježja u zavičaju i domovini;
- Razvijati i njegovati temeljne higijensko-zdravstvene, kulturne i radne navike;
- Razvijati, u učionici i van nje, interesovanja, navike planiranja radnih obaveza, kulture rada, pravilnog odnosa prema radu i rezultatima svoje i tuđe djelatnosti;
- Razvijati sposobnosti, vještine i navike brige o sebi;
- Podsticati i razvijati stvaralačku maštu i kritičko i stvaralačko mišljenje;
- Razvijati humane međuljudske odnose, kulturu komunikacije i odnosa prema odraslim i starijim osobama, vršnjacima u socijalnom okruženju i podsticanje razvoja socio-emotivne inteligencije;
- Razvijati ekološku svijest i kulturu, osposobljavati za primjenu ekoloških znanja u neposrednoj okolini i svakodnevnom životu
- Razvijati individualne sposobnosti i interesovanja učenika;
- Razvijati i podsticati vlastiti stil učenja svakog učenika.

PRIRODA I DRUŠTVO
3.razred

PRIRODA I DRUŠTVO

(70 nastavnih časova)

Zadaci nastave Prirode i društva u trećem razredu:

- Razvijati znanja o živoj i neživoj prirodi, njihovom međusobnom odnosu;
- Razvijati znanja o živom svijetu, svojstvima živih bića (čovjek, životinja, biljka), njihovoj međusobnoj povezanosti i međuzavisnosti;
- Razvijanje znanja o karakteristikama životnih zajednica u različito godišnje doba, o međuzavisnom odnosu živog svijeta u životnoj zajednici, te o ulozi čovjeka u očuvanju i unapređenju životne zajednice;
- Razvijati znanja o karakteristikama godišnjih doba (vremenske promjene , promjene na biljkama i životinjama i način života i rada ljudi u različito godišnje doba);
- Razvijati znanja o prirodno-geografskim, društvenim i kulturnim obilježjima užeg zavičaja (reljefna obilježja, prirodna obilježja, život i rad ljudi u užem zavičaju, ustanove, saobraćaj, prošlost, sadašnjost, budućnost užeg zavičaja);
- Razvijati znanja o saobraćaju, razvijati navike kulturnog ponašanja u saobraćaju;
- Razvijati znanja i sposobnosti orijentacije u prostoru i vremenu;
- Razvijati znanja i navike kulture življenja, razvijati znanja o praznicima, njihovom značenju, razvijanje i njegovanje navika proslavljanju blagdana i praznika;
- Razvijati znanja i svijest o važnosti očuvanja životne okoline;
- Razvijati znanja i navike lične i opće higijene i njihovo njegovanje, razvijati znanja i navike zaštite i čuvanja zdravlja, razvijati svijest o važnosti zaštite i čuvanja zdravlja;
- Osposobiti učenika za upotrebu različitih izvora znanja i primjenu znanja u svakodnevnom životu;
- Razvijati kulturne i radne navike i njihovo njegovanje;
- Razvijati interes i radoznalost za sticanje znanja o prirodi i društvu;
- Razvijati individualne sposobnosti i interesovanja učenika;
- Razvijati i podsticati vlastiti stil učenja svakog učenika;
- Razvijati pozitivne vrijednosti i stavove prema sebi samima, prema drugima, svojoj okolini i učenju kao cjeloživotnom procesu;
- Podsticati i razvijati stvaralačku maštu, kritičko i stvaralačko mišljenje;
- Razvijati kompetencije važne za uspostavljanje i razvijanje kvalitetnih humanih međuljudskih odnosa.

PRIRODA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
PRIRODA Živa i neživa priroda	-Zna i razumije šta je priroda -Zna i razumije da se priroda dijeli na živu i neživu prirodu -Razlikuje živu od nežive prirode -Zna i razumije osnovne uslove za život živih bića -Zna i razumije osobine živih bića -Razumije veze između žive i nežive prirode	-Može objasniti osobine živih bića -Može objasniti veze između žive i nežive prirode	-Razvija svijest o korisnosti postojanja i očuvanja žive i nežive prirode	Vježbe posmatranja i uočavanja žive i nežive prirode Vježbe klasifikacija Aktivnosti vezane za proučavanje uslova za život živih bića
Biljke Značaj biljaka za ishranu i život ljudi /povrće, voće, žitarice, industrijske i krmne biljke, ljekovite biljke/	-Zna i imenuje biljke (zeljaste i drvenaste; jednogodišnje i višegodišnje) -Zna i imenuje različite biljne vrste (povrće, voće, žitarice, industrijske biljke, krmne biljke i ljekovite biljke)	-Opisuje i klasifikuje biljke (zeljaste i drvenaste; jednogodišnje i višegodišnje) -Opisuje i klasifikuje različite biljne vrste (povrće, voće, žitarice, industrijske biljke, krmne biljke i ljekovite biljke) -Opisuje i objašnjava životni ciklus biljk	-Razvija svijest o korisnosti postojanja, očuvanja i unapređenja zaštite biljnog svijeta u životnoj zajednici	Istraživanje i prikupljanje podataka Vježbe posmatranja i uočavanja biljaka (neposredno posmatranje, video zapisi,...) Vježbe klasifikacija Aktivnosti vezane za proučavanje uslova za život biljak

PRIRODA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i imenuje dijelove biljke -Zna i razumije životni ciklus biljke -Zna i razumije da su biljke proizvođači hrane -Zna i razumije da su biljke proizvođači kiseonika 	<ul style="list-style-type: none"> -Može opisati značaj biljnih vrsta za ishranu ljudi -Može izdvojiti dijelove biljke koje koristimo u ishrani -Može objasniti zavisnost biljaka od tla/zemljišta/, svjetlosti, vode i toplote 		<ul style="list-style-type: none"> Organizovanje posjeta i izleta Izrada tematskih panoa Izdvajanje dijelova biljke koje koristimo za hranu Koristimo povrće (svježe, sušeno, konzervirano zaleđeno) Od žita do hljeba Eksperiment: biljka proizvodi kiseonik Eksperiment: uslovi za razvoj biljke (tlo, voda, zrak) Predstavljanje životnog ciklusa biljke
<p>ŽIVOTINJE</p> <p>Domaće životinje</p> <p>Divlje životinje</p> <p>Ptice /stanoarice, selice, pjevačice, grabljivice/</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i razumije pojam domaća životinja -Zna šta je farma -Zna i razumije koje vrste domaćih i divljih životinja žive u zavičaju i njihove karakteristike /vanjski izgled, ishrana, mladunče, korist u životnoj zajednici, štetnost za čovjeka, stanište/ 	<ul style="list-style-type: none"> -Klasifikuje domaće životinje -Upoređuje, uočava i može objasniti sličnosti i razlike između domaćih životinja -Može opisati jednu životinju iz kategorije /vanjski izgled, ishrana, mladunče, korist za čovjeka, životni ciklus, stanište/ 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija svijest o korisnosti postojanja, očuvanja i unapređenja zaštite životinjskog svijeta u životnoj zajednici 	<ul style="list-style-type: none"> Istraživanje i prikupljanje podataka Vježbe posmatranja i uočavanja životinja (neposredno posmatranje, video zapisi,...) Vježbe klasifikacija Aktivnosti vezane za proučavanje uslova za život životinja

PRIRODA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	<p>-Zna i razumije podjelu domaćih životinja na krupne i sitne</p> <p>-Zna i razumije pojmove: nomadski i stajski uzgoj stoke</p> <p>-Zna i razumije pojam divlja životinja</p> <p>-Razlikuje domaće od divljih životinja</p> <p>-Zna kako se pomaže divljim životinjama</p> <p>-Zna i razumije koje vrste ptica žive u zavičaju i njihove karakteristike /vanjski izgled, ishrana, mladunče, korist u životnoj zajednici, štetnost za čovjeka, stanište/</p> <p>-Zna šta je životni ciklus životinja</p>	<p>-Može objasniti pojmove: nomadski i stajski uzgoj stoke</p> <p>-Upoređuje, uočava i može objasniti sličnosti i razlike između divljih životinja</p> <p>-Može opisati jednu divlju životinju /vanjski izgled, ishrana, mladunče, korist za čovjeka, životni ciklus, stanište/</p> <p>-Razlikuje domaće od divljih životinja</p> <p>-Upoređuje, uočava i može objasniti sličnosti i razlike između domaćih i divljih životinja</p> <p>-Može objasniti važnost pravilne njege i brige za životinje i njihovo zdravlje -</p> <p>Može opisati određenu vrstu ptica i njihove karakteristike /vanjski izgled, ishrana, životni ciklus, korist u životnoj zajednici, štetnost za čovjeka, stanište/</p>		<p>Predstavljanje životnog ciklusa životinje</p> <p>Organizovanje posjeta i izleta</p> <p>Izrada grozda</p> <p>Izrada tematskih panoa</p> <p>Posjeta lovca</p> <p>Venov dijagram</p> <p>Kategorizacija ptica po staništima</p>

PRIRODA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
		<ul style="list-style-type: none"> -Klasificira ptice -Upoređuje, uočava i može objasniti sličnosti i razlike između različitih vrsta ptica -Može objasniti kako ptica leti 		
Životne zajednice – vrt, njiva, voćnjak, vinograd, livada, šuma, voda	<ul style="list-style-type: none"> -Prepoznaje i imenuje životne zajednice -Zna i razumije pojam životna zajednica (vrt, njiva, voćnjak, vinograd, livada, šuma, voda) -Zna i razumije uzajamni odnos biljaka i životinja u životnoj zajednici 	<ul style="list-style-type: none"> -Može objasniti pojam životna zajednica (vrt, njiva, voćnjak, vinograd, livada, šuma, voda) -Opisuje životnu zajednicu -Uočava sličnosti i razlike između različitih životnih zajednica -Može objasniti uzajamni odnos biljaka i životinja u životnoj zajednici -Može objasniti ulogu čovjeka u očuvanju i unapređenju životne zajednice 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija svijest o korisnosti postojanja, očuvanja i unapređenja zaštite biljnog i životinjskog svijeta u životnoj zajednici 	<p>Posjeta životnoj zajednici</p> <p>Posmatranje, istraživanje i prikupljanje podataka i materijala o biljkama i životinjama u životnoj zajednici</p> <p>Praćenje, uočavanje i bilježenje promjena na biljkama i životinjama u određenom vremenskom periodu</p>

PRIRODA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Međusobna/uzajamna zavisnost biljaka, životinja i čovjeka	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i razumije uzajamnu/ međusobnu zavisnost čovjeka, biljaka i životinja -Zna šta je lanac ishrane -Razumije lanac ishrane -Razumije ulogu čovjeka u očuvanju lanca ishrane 	<ul style="list-style-type: none"> -Opisuje i objašnjava uzajamnu/ međusobnu zavisnost čovjeka biljaka i životinja -Može objasniti lanac ishrane u kontekstu životne zajednice -Može samostalno napraviti lanac ishrane -Može objasniti ulogu čovjeka u očuvanju i unapređenju životne zajednice 	<ul style="list-style-type: none"> -Svojim ponašanjem ne narušava sklad između biljnog i životinjskog svijeta -Svijest o značaju očuvanja biljnog i životinjskog svijeta 	<ul style="list-style-type: none"> Izrada lanca ishrane Šta bi bilo kad bi bilo.. (šta bi se dogodilo da jedna karika u lancu ishrane nedostaje) Predstavljanje primjera međusobne zavisnost živog svijeta

SNALAZENJE U VREMENU I GODIŠNJA DOBA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>SNALAZENJE U VREMENU I GODIŠNJA DOBA</p> <p>Sat i dijelovi sata Časovnik</p> <p>Mjeseci u godini - kalendar</p> <p>Godišnja doba (vremenske promjene)</p> <p>Praćenje vremenskih promjena (termometar, vjetrokaz, kišomjer; padavine, oborine)</p> <p>Kalendar prirode</p>	<p>-Zna i razumije mjerne jedinice vremena: sat, dan, sedmica, mjesec i godina</p> <p>-Zna i razumije šta je kalendar</p> <p>-Imenuje mjesece u godini /dvojni nazivi/,</p> <p>-Zna redoslijed mjeseci u godini, broj dana u svakom mjesecu, datum smjene godišnjih doba-ravnodnevnica, kratkodnevnica</p> <p>-Zna koji mjeseci pripadaju određenom godišnjem dobu</p> <p>-Imenuje i razlikuje kalendarsku i školsku godinu</p> <p>-Zna i razumije da je smjena godišnjih doba neprekidan proces</p> <p>-Zna i razumije značenje pojmova vremenske promjene i atmosfere padavine</p>	<p>-Može odrediti vrijeme na satu sa tačnošću do minute</p> <p>-Pravilno koristi kalendar</p> <p>-Pravilno piše datum</p> <p>-Prepoznaje godišnja doba na osnovu vremenskih prilika</p> <p>-Može objasniti smjenu godišnjih doba</p> <p>-Izrađuje i koristiti individualni ili grupni kalendar prirode</p> <p>Prepoznaje, razlikuje i pravilno koristi simbole u kalendaru prirode</p> <p>-Izvodi zaključke na osnovu praćenja</p> <p>-Koristi termometar</p> <p>-Svakodnevno izrađuje grafikon „Dan je kraći“</p>	<p>-Svijest o važnosti prilagođavanja načina života i rada čovjeka promjenama koje se dešavaju u različito godišnje doba</p> <p>-Odijeva se i obuva u skladu sa vremenskim prilikama</p>	<p>Vježbe i igre sa časovnikom i kalendarom</p> <p>Izrada i vođenje kalendara prirode</p> <p>Vježbe korištenja termometra</p> <p>Mjesto gdje sunce izlazi a gdje zalazi (praćenje iz moje kuće kao stajališta, svakodnevno ucrtavanje u crtež)</p> <p>Organizacija izleta u prirodu</p> <p>Organizacija izlaska u prirodu</p> <p>Odijevanje u skladu sa godišnjim dobima</p> <p>Posmatranje vremenskih promjena, bilježenje</p> <p>Izvođenje različitih ogleda</p> <p>Realizacija različitih istraživačkih projekata</p> <p>Izvođenje zaključaka, predviđanje</p> <p>Predstavljanje koristi i štete vremenskih promjena</p>

SNALAZENJE U VREMENU I GODIŠNJA DOBA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	-Zna imenovati vremenske promjene i atmosferske padavine -Zna i razlikuje pojmove termometar, vjetrokaz, kišomjer -Zna i razumije šta je kalendar prirode			Izrada kalendara prirode („Dan je kraći“-crtamo grafikon svakodnevno) Video zapisi
Biljke i životinje, životne zajednice u različito godišnje doba: -ljetno -jesen -zima -proljeće	- Zna i razumije karakteristike godišnjih doba -Zna i razumije kakve se promjene dešavaju u prirodi, na biljkama i životinjama u različito godišnje doba -Zna i razumije radove ljudi u životnim zajednicama u različito godišnje doba -Zna i razumije koje vrste biljaka uspijevaju u određeno godišnje doba	-Opisuje i objašnjava kakve se promjene dešavaju u prirodi, na biljkama i životinjama u različito godišnje doba -Opisuje i objašnjava radove ljudi u životnim zajednicama u različito godišnje doba -Može povezati vremenske promjene , promjene na biljkama i životinjama i način života i rada ljudi u različito godišnje doba		Praćenje i bilježenje promjena u prirodi i radova ljudi u kalendare Izrada stripa: Radovi ljudi na: vrtu ili njivi ili voćnjaku ili vinogradu ili šumi Skupljanje recepata o pravljenju zimnice Kako se priprema zimnica? (različiti načini pripremanja zimnice; sušenje, konzerviranje,...) Izrada zbirke plodova i sjemenki

Napomena nastavniku/ci:

Tokom realizacije nastavnih sadržaja Prirode i društva koji su vezani za životne zajednice neophodno je, prije svega, pojmovno obraditi pojam životne zajednice, upoznati učenike sa različitim životnim zajednicama, a tek onda na primjeru jedne ili dvije životne zajednice nastavnik podučava učenike sadržajima vezanim za životnu zajednicu kroz različita godišnja doba.

Fokus učenja i podučavanja: Učenici trebaju usvojiti znanja o međuzavosnosti biljaka i životinja u kontekstu životne zajednice, ulogu čovjeka u tom smislu, te promjene u životnoj zajednici, odnosno na biljkama i životinjama konceptualnom nivou.

NAŠE MJESTO I OKOLINA /Uži zavičaj/

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>NAŠE MJESTO I OKOLINA /Uži zavičaj/</p> <p>Oblici reljefa u mjestu (ravničarski, planinski i primorski, ravnica, brežuljak, brdo, planina, dolina, potok, rijeka, jezero – zavisno od mjesta življenja)</p> <p>Model mjesta</p>	<p>-Imenuje i prepoznaje oblike reljefa u mjestu</p> <p>-Imenuje, zna i razumije značenje pojmova: ravnica, brežuljak, brdo, planina, dolina, potok, rijeka, jezero (zavisno od mjesta življenja)</p> <p>-Zna i razumije pojmove vezane za vodotok: izvor, ušće, tok rijeke, korito, desna i lijeva obala, pritoke</p> <p>-Imenuje i razlikuje tekuće i stajaće vode u mjestu (zavisno od mjesta življenja)</p>	<p>-Može odrediti desnu i lijevu obalu</p> <p>-Snalazi (orijentiše) se prema smjeru vodotoka u mjestu</p> <p>-Uočava, prepoznaje i opisuje oblik reljefa na osnovu posmatranja</p> <p>-Može izraditi model mjesta od stiropora ili drugog materijala ili mapu od razglednica</p>	<p>-Pozitivan stav prema prirodnim ljepotama mjesta u kojem živi</p>	<p>Posmatranje i uočavanje oblika reljefa u mjestu – posjeta i izlet</p> <p>Izrada model mjesta (samostalan i praktičan rad na izradi modela mjesta od stiropora ili drugog materijala ili mapa od razglednica i drugog slikovnog materijala)</p>

ORIJENTACIJA U PROSTORU				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
ORIJENTACIJA U PROSTORU Orijentacija u prostoru (stajalište, vidik, vidikova linija) Glavne strane svijeta	-Zna i razumije pojmove: stajalište, vidik, vidikova linija -Zna i imenuje četiri glavne strane svijeta	-Određuje stajalište, vidik, vidikovu liniju -Određuje smjer kretanja od stajališta prema određitu -Pokazuje i određuje četiri glavne strane svijeta -Može skicirati četiri glavne strane svijeta -Određuje međusoban položaj objekata u prostoru pomoću glavnih strana svijeta, i to: sa stalnim stajalištem, sa promjenljivim stajalištem, u predodžbi	-Razvijena svijest o važnosti razvijanja sposobnosti i vještine orijentacije u prostoru u svakodnevnom životu	Vježbe orijentacije u prostoru -Izrada skice glavnih strana svijeta u učionici

ŽIVOT I RAD LJUDI U NAŠEM MJESTU /Uži zavičaj/

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>ŽIVOT I RAD LJUDI U NAŠEM MJESTU /Uži zavičaj/</p> <p>Naselja u mjestu i okolini (selo i grad – karakteristike i povezanost, zavisno od mjesta življenja)</p> <p>Zanimanja ljudi u mjestu i okolini (najčešća zanimanja u bližoj okolini, zanimanje – radno mjesto, alat, pribor, oprema, korist od rada)</p> <p>Zanatska radionica</p> <p>Mjesna zajednica</p> <p>Općina</p> <p>Javne ustanove u mjestu</p> <p>Pošta</p> <p>Prosvjetne ustanove</p>	<p>-Imenuje mjesto i naselje u kojem živi</p> <p>-Zna karakteristike sela i karakteristike grada</p> <p>-Razumije povezanost sela i grada</p> <p>-Imenuje zanimanja ljudi u mjestu</p> <p>-Razumije značaj zanimanja ljudi u mjestu</p> <p>-Zna i razumije pojmove: radno mjesto, alat, pribor, oprema i korist od rada</p> <p>-Zna šta je zanatska radionica</p> <p>-Imenuje zanatske radionice u mjestu</p> <p>-Prepoznaje oznaku za zanatsku radionicu</p> <p>-Zna imenovati zaposlenike u radionici</p>	<p>-Može opisati i objasniti karakteristike sela i grada</p> <p>-Poređi i uočava sličnosti i razlike između sela i grada</p> <p>-Može objasniti povezanost sela i grada</p> <p>-Može objasniti značaj rada za život ljudi</p> <p>-Može objasniti funkciju i značaj zanatskih radionica</p> <p>-Može opisati proces rada u jednoj radionici</p> <p>-Može opisati ulogu i značaj Mjesne zajednice i Općine u životu ljudi</p> <p>-Može objasniti funkciju i značaj javnih ustanova u životu ljudi</p> <p>-Može klasifikovati ustanove</p> <p>-Može objasniti poslove zaposlenika u javnim ustanovama</p> <p>-Poštuje pravila ponašanja u javnim ustanovama</p>	<p>-Razvija svijest o važnosti pozitivnog odnosa prema radu i učenju</p> <p>-Razvija svijest o važnosti i vrijednosti prosvjetnih i kulturnih ustanova</p> <p>-Redovno posjećuje kulturne i ustanove</p> <p>-Razvija navike lijepog ophođenja i ponašanja</p> <p>-Redovno ide u posjetu zdravstvenim ustanovama radi kontrole i očuvanja zdravlja</p> <p>-Iskazuje pozitivan odnos i poštovanje prema vjerskim ustanovama</p> <p>-Redovno ide u posjetu zdravstvenim ustanovama radi kontrole i očuvanja zdravlja</p>	<p>NAPOMENA NASTAVNIKU/CI:</p> <p>Nastavnu oblast <i>Život i rad ljudi u našem mjestu</i> realizirati na osnovu prethodno izvršene posjete i neposrednog posmatranja. U okviru nastavne oblasti: <i>Život i rad ljudi u našem mjestu /Uži zavičaj/</i> učenici se upoznaju sa najčešćim zanimanjima u porodici i bližoj okolini. Učenici se trebaju upoznati sa zanatskom/obrtničkom/radionicom /način rada i sredstva za rad, usluge koje vrše pojedine zanatlije – zavisno od mjesnih prilika/</p> <p>Posjeta zanatskoj radionici Izlet na zavičajnu rijeku Igra: Na osnovu zadatog izvora ili ušća odredi desnu i lijevu obalu</p>

ŽIVOT I RAD LJUDI U NAŠEM MJESTU /Uži zavičaj/

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Kulturne ustanove (kino, pozorište, biblioteka i muzej)</p> <p>Zdravstvene ustanove</p> <p>Vjerske ustanove</p>	<p>-Zna i razumije šta je: predmet rada, sredstvo za rad, proizvod i mašina</p> <p>-Zna naziv mjesne zajednice i općine u kojoj živi</p> <p>-Zna šta je Mjesna zajednica i Općina i razumije njihovu funkciju i značaj u životu ljudi</p> <p>-Imenuje zaposlenike u Mjesnoj zajednici i Općini</p> <p>-Zna i razumije šta je javna ustanova</p> <p>-Imenuje javne ustanove u mjestu</p> <p>-Razumije značaj i funkciju prosvjetnih, kulturnih i zdravstvenih ustanova u životu ljudi</p> <p>-Imenuje zaposlenike u prosvjetnim, kulturnim, zdravstvenim ustanovama</p> <p>-Razumije značaj zdravstvene kulture i redovnog odlaska ljekaru/stomatologu</p>	<p>-Može opisati podjelu poslova u pošti</p> <p>-Piše, adresira i šalje pismo ili čestitku drugaru</p> <p>-Može objasniti kako pismo „putuje“</p> <p>-Može opisati načine zaštite/čuvanja vlastitog zdravlja i zdravlja svojih najbližih</p> <p>-Može objasniti funkciju i značaj vjerskih ustanova</p>		<p>Nastavne sadržaje koji se odnose na <i>Ustanove u mjestu</i> neophodno je realizirati u kontekstu životnog okruženja učenika</p> <p>Posjeta Općini, mjesnoj zajednici, prosvjetnim, kulturnim, zdravstvenim, vjerskim ustanovama (nastavnik navedene posjete organizuje u skladu sa potrebama i mogućnostima)</p> <p>Korištenje video-zapisa</p> <p>Posjeta pošti</p> <p>Slanje pisma drugu/prijatelju</p>

ŽIVOT I RAD LJUDI U NAŠEM MJESTU /UŽI ZAVIČAJ/

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	<ul style="list-style-type: none"> -Zna šta je pošta -Zna oznaku pošte -Zna imenovati zaposlenike u pošti -Zna šta je vjerska ustanova (šta je vjerska ustanova) -Imenuje vjerske ustanove u mjestu -Prepoznaje obilježja vjerskih ustanova 			

PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDUĆNOST				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDUĆNOST</p> <p>Decenija, vijek/stoljeće</p> <p>Moja prva decenija</p> <p>Prošlost, sadašnjost i budućnost mog mjesta i okoline</p>	<p>-Zna i razumije pojmove: prošlost, sadašnjost i budućnost, bliža i dalja prošlost</p> <p>-Zna i razumije šta je decenija/desetljeće/vijek/stoljeće</p> <p>-Zna i razumije šta je predak, a šta potomak</p> <p>-Zna i razumije šta je lenta vremena</p>	<p>-Može izraditi lentu vremena /Moja prva decenija/</p> <p>-Snalazi se na vremenskoj lenti</p> <p>-Može desetljeće i vijek povezati sa događajima i razvojem užeg zavičaja</p> <p>-Upoređuje prošlost i sadašnjost u odnosu na: značajne objekte, oruđa za rad, spomenike, način života i rada ljudi, običaje, odijavanje, ishranu,....</p>	<p>-Pozitivan stav o svojoj prošlosti i prošlosti svoje porodice i svog zavičaja, odnos prema prošlosti mora biti pozitivan</p> <p>-Razumije vrijednost poznavanja vlastite prošlosti i prošlosti vlastite porodice i svog zavičaja</p> <p>Važno je znati prošlost svoje porodice</p>	<p>NAPOMENA NASTAVNICIMA:</p> <p>Nastavna oblast <i>Prošlost, sadašnjost i budućnost</i> može se realizirati u okviru nastavne oblasti <i>Život i rad ljudi u mjestu i okolini /Uži i zaviča/</i></p> <p>Moje prva decenija (prošlost,sadašnjost i budućnost) izrada lente vremena u formi stripa Izrada porodičnog stabla Predstavljanje godina rođenja mojih predaka na lenti vremena</p>

PRAZNICI				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
PRAZNICI Državni, međunarodni, školski, porodični, vjerski	<ul style="list-style-type: none"> -Imenuje praznike -Zna i razumije značenje državnih, međunarodnih, školskih, porodičnih, vjerskih praznika – zašto ih slavimo - Razumije značenje običaja u porodici - Razumije važnost poštovanja i obilježavanja porodičnih, državnih i vjerskih praznika, učešće u njihovoj proslavi - Razumiju važnost poštivanja praznika drugih ljudi i naroda 	<ul style="list-style-type: none"> -Povezuje datum i državni, međunarodni i školski, porodični i vjerski praznik -Može objasniti značenje i značaj međunarodnog, državnog, školskog, porodičnog, vjerskog praznika -Opisuje i objašnjava i običaje prilikom obilježavanja praznika - Upoređuje i uočava sličnosti i razlike u značenju praznika i načina njihovog obilježavanja 	<ul style="list-style-type: none"> -Svijest o važnosti poštovanja porodičnih državnih i vjerskih praznika i učešće u njihovoj proslavi -Poštuje praznike drugih naroda i upućuje prigodne čestitke 	<p>Napomena nastavnicima:</p> <p>Nastavni sadržaji vezani za ovu nastavnu oblast realizuju se u kontekstu aktuelnog i mogu biti povezani sa drugim nastavnim sadržajima u cilju ostvarivanja smislene i logičke povezanosti nastavnih sadržaja koji se uče i podučavaju</p> <p>-Učenici istražuju običaje i načine obilježavanja porodičnih, vjerskih, državnih, međunarodnih praznika i aktivno učestvuju u obilježavanju praznika</p>

SAOBRAĆAJ U MJESTU I OKOLINI				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>SAOBRAĆAJ U MJESTU I OKOLINI</p> <p>Vrste saobraćajnica (zavisno od mjesta življenja)</p> <p>Saobraćajni znakovi – važnost</p> <p>Kretanje pješaka putem izvan naselja</p> <p>Autobuska i željeznička stanica</p> <p>Ponašanje u sredstvima javnog prevoza</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Imenuje i razlikuje vrste saobraćajnica -Imenuje saobraćajne znakove -Razumije važnost saobraćajnih znakova za učesnike u saobraćaju -Zna i razumije načine učešća djece u saobraćaju /oprez i budnost/ -Zna šta je autobuska /željeznička stanica i razumije njihovu funkciju -Zna šta je čekaonica, blagajna, peron, red vožnje i zna njihovu funkciju -Imenuje zaposlenike na autobuskoj/željezničkoj stanici -Imenuje sredstva javnog prevoza i razumije njihovu funkciju -Imenuje zaposlenike u sredstvima javnog prevoza -Razumije opasnosti na putu 	<ul style="list-style-type: none"> -Klasifikuje saobraćajne znakove -Može objasniti važnost saobraćajnih znakova za učesnike u saobraćaju -Može opisati načine učešća djece u saobraćaju /oprez i budnost/ -Može opisati autobusku/željezničku stanicu i objasniti njihovu funkciju -Može opisati posao zaposlenika na autobuskoj/željezničkoj stanici -Može opisati posao zaposlenika u sredstvima javnog prevoza -Može opisati kulturno ponašanje na autobuskoj/željezničkoj stanici i u sredstvima javnog prevoza 	<ul style="list-style-type: none"> -Poštuje pravila kulturnog ponašanja na autobuskoj/željezničkoj stanici i u sredstvima javnog prevoza 	<p>Napomena nastavnicima:</p> <p>Nastavna oblast obrađuje se u kontekstu životnog okruženja učenika. Podučavanje treba biti zasnovano na neposrednom posmatranju u okviru realizovanih posjeta</p> <p>Posjete</p> <p>Situacione igre u saobraćaju</p>

SAOBRAĆAJ U MJESTU I OKOLINI

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
		<ul style="list-style-type: none"> -Može opisati i objasniti kretanje pješaka putem izvan naselja, prelaz preko raskršća i preko pruge -Može objasniti opasnost prelaska saobraćajnice u krivini 		
BICIKLO (izborna tema)	<ul style="list-style-type: none"> -Zna šta je biciklo i razumije njegovu funkciju -Zna osnovne saobraćajne propise pri vožnji bicikla i razumije njihovu funkciju -Imenuje i razlikuje osnovne dijelove bicikla -Zna i razumije kako lanac pokreće točkove 	<ul style="list-style-type: none"> -Poštuje osnovne propise pri vožnji bicikla -Može opisati osnovne dijelove bicikla i objasniti njihovu funkciju -Može objasniti kako lanac pokreće točkove -Vozi biciklo 		Vježbe vožnje bicikla

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
DUHAN, ALKOHOL, DROGA	-Zna i razumije da su: duhan, alkohol i droga štetni za ljudsko zdravlje	-Može objasniti kako duhan, alkohol, droga štete ljudskom zdravlju	-Svjestan je štetnosti duhana, alkohola i droge	Istraživanja Razgovor sa ljekarom, policajcem, pedagogom Izrada panoa
ŽIVOTNA OKOLINA	-Zna i razumije važnost čuvanja životne okoline -Razumije važnost boravka u prirodi za zdravlje -Zna nabrojati načine očuvanja životne okoline	-Može objasniti važnost očuvanja životne okoline -Može objasniti načine očuvanja životne okoline -Razvrstava otpad i odlaze ga na za to predviđeno mjesto	-Razvija svijest o važnosti čuvanja zdrave okoline i ponaša se u skladu s tim -Pozitivan stav o zdravoj okolini	Organizovanje akcija čišćenja školskog objekta i školskog dvorišta Izrada znakova o zaštiti i čuvanju okoline -Aktivno učešće u ekološkim aktivnostima odjeljenja, škole, zajednice -Organizacija različitih akcija očuvanja zdrave okoline

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Sadržaj i proces učenja, a pogotovo rezultati učenja, bitno su uslovljeni načinom učenja, odnosno odgovorima na pitanje “kako učenici treba da uče, a nastavnici da podučavaju i pomažu da bi učenici sticali odgovarajuća znanja, razvijali sposobnosti, vrijednosti, stavove i ponašanje?”

Djeca ovog uzrasta su veoma sklona istraživanju, ispitivanju i provjeravanju svega što ih okružuje. Njihova radoznalost nema granica i nju treba razvijati i jačati kroz vođenje učenika u «njihovom svijetu», radi sticanja spoznaje o svijetu općenito. **Stoga, nastavni proces mora biti dobro osmišljen, planiran i pripremljen, jer jedino takav pristup garantuje kvalitetan proces učenja i podučavanja.**

Ambijent u kojem se djeca osjećaju udobno i sigurno, uz dobro rukovođenje svim aktivnostima u nastavi je neophodan uslov dobrih rezultata. To se postiže kombinovanjem različitih metoda i oblika rada, uz poseban naglasak na primjeni metoda aktivnog učenja i interaktivne nastave (pitanja i odgovori, igre i simulacije, rasprave, dramatizacije, učenički ogledi, izvještaji, mali istraživački projekti,...) i u skladu s tim, rad u parovima, trojkama manjim i većim grupama samostalan rad učenika i dr.

Za učenike koji pokazuju poseban interes i veće sposobnosti utvrđuju se posebni sadržaji, što je vrlo bitno kod planiranja individualiziranog pristupa učenicima.

Prilikom planiranja nastavnog procesa, odnosno procesa učenja i podučavanja u kontekstu nastave koristiti tematsko planiranje. Tematsko planiranje zasnivati na sadržajnoj i, ukoliko nastavni kontekst omogućava, na pojmovnoj integraciji nastavnih sadržaja. Prilikom tematskog planiranja izbjegavati mehaničku integraciju nastavnih sadržaja.

U skladu s tim, u samom procesu učenja i podučavanja učenika u nastavnom kontekstu koristiti integrisano podučavanje. Integrisano podučavanje omogućava povezivanje sadržaja različitih područja (predmeta) kako bi se bolje objasnila, razumjela i proučila određena tema, pojam ili sadržaj učenja. To povezivanje znanja o jednoj pojavi proizvodi i sam učenik svojom samostalnom aktivnošću: promatranjem, gledanjem, čitanjem, mjerenjem, prikupljanjem podataka o pojavi i objedinjavanjem tih različitih podataka u neku cjelinu (sliku, slikovnicu, priču, članak, shemu, model, album fotografija, pano). Integrisano podučavanje naglašava: smislenu i svrsishodnu kombinaciju predmetnih područja i nastavnih sadržaja unutar tih područja, povezivanje i primjenu stečenih znanja i vještina u stvarnim situacijama, korištenje različitih izvora znanja (osim udžbenika), aktivno učešće učenika u procesu učenja, traženje veza i odnosa među ključnim pojmovima/konceptima, temu oko koje se organizuje nastavni proces, fleksibilnu organizaciju vremena i prostora za učenje, fleksibilnu organizaciju različitih oblika nastavnog rada. Integrisano podučavanje uskladiti sa zahtjevima nastavnog procesa.

Neke od osnovnih karakteristika integrisanog podučavanja koje su vidljive u samom procesu jesu: sadržaj učenja odnosi se na stvarne pojave i pojmove iz života svijeta koji okružuje učenike, važna znanja i činjenice organiziraju se u cjelinu koja objašnjava proučavanu pojavu, sadržaj učenja i stvarni svijet povezuju se pomoću primjene naučenog i putem rješavanja problema u stvarnosti, znanje se ne provjerava testom ili mehaničkom reprodukcijom naučenog nego proizvodnjom produkta, rješavanjem problema i primjenom

naučenog, naglasak je na razumijevanju naučenog, učenici imaju dovoljno vremena i prilika da postignu razumijevanje i povezuju bitne pojmove s pojavama u stvarnosti, mijenja se uloga nastavnika i učenika, učenik više samostalno radi, nastavnik pomaže pri organizaciji, planiranju i učenju potrebnih vještina.

U nastavi PRIRODE I DRUŠTVA važno je osposobljavati učenike da kritički razmišljaju i razumiju koncepte, na način koji je svojstven nauci i u okviru toga podsticati učenje putem otkrivanja i rješavanjem problema.

Dominantno mjesto u programu imaju ciljevi i ishodi učenja u područjima znanja, razvoja sposobnosti, sticanja vještina i navika, izgradnju i razvoj vrijednosti, stavova i ponašanja. Područje znanja čine sadržaji i procesi s kojima je tijesno povezan razvoj sposobnosti, vrijednosti, stavova i ponašanja koji su od velikog značaja za uvođenje učenika u istraživački rad i razvoj naučnog mišljenja. Što se tiče sadržaja pažnju treba usmjeriti na znanje činjenica i koncepata koji nude učenicima razumljiva i izazovna objašnjenja o društvenim i prirodnim pojavama i procesima.

Izbor nastavnih sadržaja i njihovo struktuiranje i, u tom smislu, definisani ishodi učenja osiguravaju suštinsku povezanost društvenih i prirodnih pojava i procesa i, u tom kontekstu, izučavanje prirode i društva sa različitih aspekata. U skladu s tim, kako je već naglašeno, neophodno je nastavni proces tematski planirati, a tokom realizacije nastavnog procesa koristiti integrisano podučavanje.

Uz to, veoma je važno proces učenja i podučavanja vezati za njihov životni kontekst i prethodna znanja i iskustva. Osigurati učenicima da uče svim čulima, neposrednim posmatranjem i u skladu sa vlastitim stilom učenja.

Nastavu je neophodno zasnivati na individualiziranom pristupu i u skladu sa ovim pristupom nastavu diferencirati.

Cjelokupan proces planiranja, realizacije, evaluacije nastavnog procesa zasnivati na definisanom metodičkom pristupu, definisanim ishodima učenja, razrednom kontekstu i prirodi nastavnog sadržaja.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Priroda i društvo mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

LIKOVNA KULTURA

LIKOVNA KULTURA

Uloga i značaj

Likovna umjetnost se kao forma pojavnosti duha može smatrati izuzetno značajnim vidom egzistencije u procesu nastajanja i stvaranja različitih kultura i civilizacija. Vizuelna kultura u najširem smislu riječi i likovna umjetnost kao najuzvišeniji vid fenomena vizuelne kulture zasniva se na primarnom čulu saznavnih procesa – čulu vida, sa kojim čovjek počinje spoznaju svijeta.

Uloga predmeta Likovna kultura u odgojno-obrazovnom procesu je nezamjenljiva. Proces razvoja djeteta u spoznavanju i razumijevanju prostora i svijeta oblika njegove egzistencije je u prirodi predmeta Likovna kultura. Položaj, odnosno mjesto predmeta Likovna kultura u kognitivno-spoznajnim procesima, sistematski struktuiranim kroz proces obrazovanja, treba biti određen i zasnovan na potrebi i upotrebljivosti likovnih sadržaja iz kojih poizilazi svrsishodnost i korisnost. Sve oblasti, naučne i umjetničke koje struktuiraju sadržaje osnovnog odgoja i obrazovanja, na neki način su korelativne sa svijetom prostorno-oblikovnih i apstraktnih vizuelizacija. Likovna kultura, u kontekstu kognitivnih procesa, razumijeva svijet viđenog kao likovnu emociju koja proizvodi izraz i vizuelnu realnost kao likovni oblik, što sinhronizovano kroz igru razvija maštu djeteta kao stvaralački potencijal.

Razvoj djeteta se može ne samo razumjeti, već se može pratiti i usmjeravati posmatranjem i tumačenjem njegovog likovnog izražavanja. Psihološka, sociološka i psihosocijalna slojevitost likovnog stvaranja proizilazi iz bogatstva mogućnosti na kojem se zasniva likovna forma. Različita likovna područja, od onih jednostavnih, koja se zasnivaju na jednom elementu – liniji, pa do onih složenih i kompleksnih, koja angažuju cjelovit intelekt, sadržaj su predmeta Likovne kulture, zasnovan na pojmovima koje učenik usvaja i nadograđuje tokom procesa obrazovanja, u odnosu na postavljene ciljeve i mogućnosti svakog pojedinca.

Najuzvišenije vrijednosti predstavljene u činu likovnog stvaranja, razvijaju mogućnosti metakognitivnih procesa, što podrazumijeva uključivanje i povezivanje sadržaja drugih predmeta, koji se bave likovno-umjetničkim stvaranjem. Razumijevanje likovne umjetnosti kroz pojmove: estetike, istorije umjetnosti, arheologije, sociologije umjetnosti, psihologije umjetnosti, teorije likovne forme, tehnologije likovnih materijala i sredstava u kontinuiranom procesu obrazovanja, predviđa ostvarivanje najviših ciljeva demokratskog humanizma u obrazovanju.

Značaj praktičnog rada koji je povezan sa teorijom, određuje položaj i svrhu predmeta prema definisanim pojmovima i njihovim značenjima, te ukazuje na posebnost i specifičnost likovnog izražavanja i stvaranja u odnosu na prirodu djeteta.

Neodvojivost idejnog i praktičnog djelovanja kao imanencije procesa stvaranja, didaktičko je uputstvo za realizaciju programa likovnog obrazovanja u školi, što otvara mogućnost pronalaženja sopstvenog identiteta svakog pojedinca u lepezi raznolikih vidova djelovanja, od reproduktivnog do stvaralačkog, od zanata preko nauke do umjetnosti. U tom kontekstu, značaj predmeta Likovna kultura prevazilazi položaj koji mu se sistemom određuje.

Uloga nastavnog predmeta je, da kroz igru, nastavu i stvaralaštvo, usmjeri i obogati maštu i dinamizira prohodnost sadržaja *u i iz učenika*. Polaskom u školu, učenik se prvi put susreće i kontaktira sa umjetnostima koje po prvi put estetski doživljava i svojim crtežom predstavlja. U nastavnom procesu učenik aktivno osjeća i misli, te slikom dolazi do prvih pojava, predstava i pojmova.

I umjetnost, i crtež učenicima se nude u formi vizuelno-estetske analize u kojoj riječ ima ulogu poticaja (podstiče učenika da priča o onom što vidi u slici). Nastavnik dodaje i ono što se u slici ne vidi, a učenik svoj crtež crta svojim perceptivnim, doživljajnim i iskustvenim svijetom. Time se realizuje metoda intenzivnog, aktivnog doživljaja.

Uloga je umjetnosti da omogući učeniku komunikaciju sa svojom i svjetskom likovnom baštinom, a u crtežu da komunicira sa samim sobom, svojom porodicom, vršnjacima i nastavnikom, čime se duh djeteta skriven u njegovoj ličnosti otvara.

CILJ nastave Likovne kulture u osnovnoj školi

Cilj nastavnog predmeta Likovna kultura jeste da kroz teorijski i praktičan rad gradi i ostvari odnos učenika prema likovnoj kulturi i njenim složenim, višeznačajnim i univerzalnim estetskim, psihološkim, socijalnim i historijskim zakonitostima, uz primjenu korelativnosti, specifičnosti i autentičnosti sadržaja i oblika. Upoznavanje i praktično izvođenje sadržaja doprinosi izgrađivanju estetskog odnosa prema stvaralaštvu, kriterija i moralnog stava učenika prema životu i radu.

Z A D A C I nastave Likovne kulture u osnovnoj školi:

- razvijanje sposobnosti percepcije, doživljavanja, pamćenja, mišljenja, maštanja i predočavanja oblika, boje, pojava i prostora,
- osposobljavanje za shvatanje zakonitosti teorije oblikovanja i njegovanja pravilnog odnosa prema likovno-kulturnom naslijeđu, naslijeđu naroda Bosne i Hercegovine i svijeta,
- da učenike sistematično uvodi u svijet likovnih umjetnosti i likovne kulture, u elementarno poznavanje i razumijevanje umjetnosti, elemenata i načela likovnog jezika, likovne pismenosti, i likovnog stvaralaštva, načela i sredstava likovnog izražavanja ili likovnog oblikovanja, upotrebe i korištenja likovnih alata, pribora i materijala, te da ih osposobi da se njima služe i da procjenjuju likovno-estetske vrijednosti u prirodi, u svojim sredinama i u likovnim umjetničkim djelima,
- uvođenje učenika u proces estetskog i društvenog ponašanja,
- razvijanje sposobnosti učenika da shvata prostor i komponiranje,
- razvijanje likovnog izražavanja i primjene likovnih elementa i njihovo međusobno povezivanje likovno-estetskim radom,
- razvijanje sposobnosti vizuelne percepcije doživljavanja i upoznavanja oblika i pojava i umjetničkih djela,
- odgajanje i obrazovanje djece da svoje likovne sposobnosti i stečena znanja znaju primijeniti u različitim životnim situacijama,
- osposobljavanje za samostalno estetsko uzdizanje duhovno bogaćenje i oplemenjivanje, doprinos jačanju i širenju vizualno-estetske i likovne kulture,
- stvaranje i razvijanje kulturnih navika i potreba učenika da posjećuju izložbe, muzeje, galerije, i druge vrijedne kulturno-umjetničke smotre i manifestacije,
- razvijanje interesovanja i ljubavi za umjetnost i likovno stvaralaštvo, za likovne stvaraoce i njihova ostvarenja i za istinske kulturne, umjetničke i likovne vrijednosti.

LIKOVNA KULTURA
3. razred

LIKOVNA KULTURA

(70 nastavnih sati)

Cilj nastave Likovne kulture u trećem razredu je usmjeravanje učenika da uočavaju različite aspekte suprotnosti među oblicima i da načelno suprotnosti primjenjuju u svom kreativnom radu.

Zadaci nastave Likovne kulture u trećem razredu:

- Razvijanje sposobnosti učenika za opažanje oblika, veličina, svjetlina, boja, položaja oblika u prirodi;
- Razvijanje pamćenja, povezivanje opaženih informacija, što čini osnovu za uvođenje u vizuelno mišljenje;
- Stvaranje uslova za razumijevanje prirodnih zakonitosti i društvenih pojava;
- Stvaranje uslova da učenici na svakom času u procesu realizacije sadržaja koriste tehnike i sredstva likovno-vizuelnog izražavanja;
- Razvijanje sposobnosti za prepoznavanje tradicionalne, moderne, savremene umjetnosti;
- Razvijanje učenikovih potencijala u oblasti likovnosti i vizuelnosti, te mu pomagati u samostalnom izražavanju korišćenjem primjerenih tehnika i sredstava;
- Razvijanje ljubavi prema vrijednostima izraženim u djelima svih oblika umjetnosti;
- Podsticanje interesovanja i potreba za posjećivanje izložbi, galerija, muzeja i čuvanje kulturnih dobara
- Osjetljivost za likovne i vizuelne vrijednosti koju stiču u nastavi, učenici primjenjuju u radu i životu,
- Razvijanje motoričke sposobnosti učenika.

OBLIKOVANJE NA PLOHI - CRTANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Linija – trag na plohi i u prostoru</p> <p>Konturne i strukturne linije u okruženju</p> <p>Kontrast linija</p> <p>Funkcija linija kroz spontano likovno izražavanje i stvaranje</p> <p>Linija kao likovni element- (linearni crtež, lavirani crtež, crtačka tekstura)</p> <p>Frotraž</p> <p>Komponovanje ploha i linija</p> <p>Svjetlo-sjena</p> <p>Materijali i sredstva za crtanje</p>	<p>-Zna i razumije pojmove: kontura/rub/obris, građa, tekstura, kontrast linija, meka linija, tvrda linija, otvorena i zatvorena linija</p> <p>-Zna i razumije nastanak linija kao traga na plohi i u prostoru</p> <p>-Zna i razumije konturne i strukturne linije</p> <p>-Zna i razumije kontraste linija: ravne-zakrivljene, meke-tvrde, otvorene-zatvorene,...</p> <p>-Prepoznaje crtačku teksturu</p> <p>-Upoznaje se sa funkcijom i nastajanjem sjene kao dijelova površi</p>	<p>-Uočava liniju kao trag na plohi i u prostoru i na umjetničkim djelima</p> <p>-Stvara liniju kao trag u prostoru koristeći se različitim materijalima</p> <p>-Uočava i likovno se izražava i stvara konturnim i strukturnim linijama</p> <p>-Koristi kontraste linija u likovnom izražavanju</p> <p>-Koristi liniju kao likovni element</p> <p>-Koristi različite materijale i sredstva za crtanje</p> <p>-Stvara obris predmeta – frotraž</p> <p>-Komponuje plohe i linije crtanjem</p> <p>-Koristi različite tehnike crtanja</p> <p>-Određuje najsvjetlije i najtamnije dijelove</p> <p>-Posmatra mijenjanje sjene na predmetima</p> <p>-Crta sjene predmeta</p>	<p>-Obogaćuje smisao za linijsko ispunjavanje površina</p> <p>-Razvija upornost</p>	<p>-Vježbe pronalaženja sličnih i različitih linija na reprodukcijama</p> <p>-Vježbe stvaranja linija kao traga na plohi i u prostoru različitim materijalima</p> <p>-Vježbe vizuelnog opažanja i likovnog izražavanja konturnim i strukturnim linijama</p> <p>-Vježbe vizuelnog opažanja i likovnog izražavanja korištenjem kontrasta linija</p> <p>-Crtanje crteža korištenjem kontrasta linija</p> <p>-Crtanje motiva korištenjem kontrasta linija</p> <p>-Vježbe stvaranja crtačkih tekstura</p> <p>-Vježbe posmatranja i crtanja sjene predmeta</p> <p><i>Likovno-tehnička sredstva: olovka, tuš-drvce, tuš-kist, lavirani tuš, flomaster, boje</i></p>

OBLIKOVANJE NA PLOHI - SLIKANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Lokalne, hromatske i ahromatske boje u okruženju i na likovnim djelima</p> <p>Tople i hladne boje u okruženju i likovnim djelima</p> <p>Svijetlo-tamno</p> <p>Početna osjetljivost za:</p> <p>-kontrast boje (kontrast boje prema boji, toplo-hladni kontrast, svijetlo-tamni kontrast)</p> <p>-tonovi boja (hromatske i ahromatske boje)</p> <p>Boja kao likovni element</p> <p>Kompozicija:</p> <p>-slobodno komponovanje geometrijskim oblicima</p> <p>-mozaik</p> <p>-rekompozicija</p> <p>Sredstva i materijali za slikanje</p>	<p>-Zna i razumije pojmove: lokalna boja, hromatska i ahromatska boja, kontrast boja, tonovi boja, svijetlo-tamno, kompozicija, rekompozicija</p> <p>-Zna s koje strane pada svjetlo na predmet, lik</p> <p>-Imenuje i razlikuje parove kontrastnih boja, tople i hladne boje, svijetle i tamne boje</p>	<p>-Vizualno opaža i doživljava lokalne, hromatske i ahromatske boje u okruženju i na likovnim djelima</p> <p>-Vizuelno opaža i određuje sjene na likovima</p> <p>-Vizuelno opaža, doživljava i izražava kontrast i tonove boja u neposrednoj okolini ina likovnim djelima</p> <p>-Likovno se izražava korištenjem kontrasta boje prema boji, toplo-hladnog kontrasta, svijetlo-tamnog kontrasta</p> <p>-Slika sliku bez prethodno nacrtanog crteža</p> <p>-Sliku stvara od crteža (skice) do slikanja površine</p> <p>-Slobodno komponuje geometrijske likove, mozaik</p> <p>-Ovladava slikarskom tehnikom</p>	<p>-Razvija osjećaj za orijentaciju na slikarskoj površini</p> <p>-Razvija spretnost za pravilnu upotrebu materijala, boja, bojernih materijala i njihovih pomoćnih sredstva</p>	<p>-Vježbe likovnog izražavanja korištenjem kontrasta boje prema boji, toplo-hladnog kontrasta, svijetlo-tamnog kontrasta</p> <p>-Vježbe likovnog izražavanja tonovima boja</p> <p>-Slikanje slike sa motivom</p> <p>-Slikanje slike bez prethodno nacrtanog crteža</p> <p>-Stvaranje slike od crteža (skice) do slikanja površine</p> <p>-Slikanje slike na velikom formatu upotrebljavajući tvrde i tečne materijale, kao i njihovu kombinaciju</p> <p>-Slikaju sliku sa ograničenom paletom boja (dvije, tri boje)</p> <p>-Lijepljenjem bojernih površina oblikuje kompoziciju</p> <p><i>Likovno-tehnička sredstva: akvarel, gvaš, tempera, pastel, kolaž, flomaster</i></p>

OBLIKOVANJE NA PLOHI - GRAFIKA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Otiskivanje i štampanje matrica i štampanje oblika Monotipija (matrica: metalna pločica, najlon vrećica i slično)	-Zna šta je otiskivanje, matrica, štampanje -Razumije tehniku štampe	-Obnavlja i objašnjava pojam šablona, matrice, otiska -Oblikuje matrice od prirodnih materijala i štampa -Crta motiv, izrađuje matricu i pravi štampu	-Uporniji i precizniji u radu	-Vježbe izrade matrica i štampanje

OBLIKOVANJE U PROSTORU – MODELOVANJE I GRAĐENJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Jednostavni i složeni oblici i prostor u okolini i na djelima kiparstva i arhitekture</p> <p>Početna osjetljivost za kontrast volumena i prostora, masu i odnos prostora i mase</p> <p>Funkcija oblika i prostora</p>	<p>-Zna i razumije šta su jednostavni, a šta složeni oblici</p> <p>-Zna šta je skulptura, kip, cjelina, dijelovi cjeline</p> <p>-Zna i razumije pojam prostor (unutrašnji i vanjski)</p> <p>-Imenuje osnovne elemente vanjskog prostora</p>	<p>-Vizuelno opaža i doživljava jednostavne i složene oblike i prostor u okruženju i na likovnim djelima kiparstva i arhitekture</p> <p>-Razvija početnu osjetljivost za kontrast volumena i prostora</p> <p>-Razvija početnu osjetljivost za masu i odnos mase i prostora; Oblikuje pune i šuplje mase</p> <p>-Razvija početnu osjetljivost za odnos mase i prostora</p> <p>-Spontano se likovno izražava i stvara- oblikuje skulpture</p>	<p>-Navikava se na postupnost i upornost u oblikovanju</p>	<p>-Vježbe vizuelnog opažanja i doživljavanja jednostavnih i složenih oblika i prostora u okolini i na djelima kiparstva i arhitekture</p> <p>-Vježbe modelovanja kontrasta volumena i prostora; vježbe oblikovanja različitih odnosa mase i prostora</p>

OBLIKOVANJE U PROSTORU – MODELOVANJE I GRAĐENJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Osnovni elementi urbanizma: ulica, trg tipovi naselja</p> <p>Vajarski materijali i pribor</p>	<p>-Zna i razumije pojam kipar, arhitekta -Zna i razumije pojmove umjetnička djela, likovna djela, muzej -Imenuje i razumije funkciju vajarskog materijala i pribora</p>	<p>- Opisuje i objašnjava funkciju oblika i prostora -Opisuje i likovno stvara ulice, trgove i različite vrste naselja (raspršeno, skupljeno i naselje u nizu) -Stvara postavke muzeja -Stiče osjećaj za rukovanje mekim i tvrdim materijalima</p>	<p>-Razvija smisao za jednakomjerno nizanje oblika -Planira i samostalno rješava likovni problem</p>	<p>-Postavka muzeja u učionici -Vježbe građenja -Aktivnosti upoznavanja i upotrebe vajarskog materijala i pribora</p> <p><i>Likovno – tehnička sredstva: glina, glinamol, plastelin, papir, karton, mekani lim, papirna ambalaža, drveni otpadni materijal</i></p>

OBLIKOVANJE NA PLOHI I U PROSTORU – VIZUELNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Znak – vizuelno sporazumijevanje</p> <p>Likovni elementi (linija, boja, ploha) u crtanom filmu i njihovo kretanje</p> <p>Likovni elementi i reklama</p> <p>Strip, elementi stripa</p> <p>Fotografija i fotogovor u vizuelnom komuniciranju</p> <p>Fotomontaža, izraz i poruka</p> <p>Dizajn (čestitka, slikovnica)</p>	<p>-Zna i razumije vizuelna i sadržajna obilježja znaka</p> <p>-Zna i razumije odnos slike i teksta u stripu, reklamama</p> <p>-Zna i razumije fotografiju i njenu poruku</p> <p>-Zna šta je fotomontaža i njene opasnosti</p> <p>-Dizajnira čestitku, slikovnicu</p>	<p>-Upoznaje i stvara različite vrste poznatih znakova</p> <p>-Kreira i razumije značenje znaka</p> <p>-Uočava likovne elemente u crtanom filmu</p> <p>-Kreira likovne elemente (linija, boja, ploha) i stvara kretanje</p> <p>-Uočava obilježja reklame</p> <p>-Kreira i objašnjava reklamu</p> <p>-Uočava značenje fotografije i fotogovor</p> <p>-Uočava i stvara fotomontaže i objašnjava njihove poruke</p> <p>-Dizajnira slikovnice i čestitke</p>	<p>-Planira sopstvene korake u rješavanju likovnog problema</p>	<p>-Vježbe kreacije poznatih znakova</p> <p>-Vježbe kreiranja novog znaka</p> <p>-Vježba uočavanja likovnih elementa u crtanom filmu</p> <p>-Vježbe oblikovanja likova iz najdražeg crtanog filma</p> <p>-Stvara strip po književnom tekstu</p> <p>-Vježbe fotomontaže</p> <p>-Stvaranje slikovnica, reklama</p> <p>-Pravljenje čestitke (prigodni događaji u odjeljenju, porodici, školi i sredini u kojoj dijete živi)</p>

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Dijete se likovno postepeno razvija. Pojedine likovne aktivnosti se pojave tek kada razvoj psihofozičkih sposobnosti dostigne odgovarajući nivo. Zato nastavnik u odgojno-obrazovnom procesu likovne kulture treba da vodi računa o nivou razvoja mentalnih i motoričkih funkcija učenika.

Nastavnik treba da pažljivo njeguje individualni način izražavanja pojedinih učenika. U periodu od prvog do trećeg razreda nastavnik sa učenicima realizuje nastavne sadržaje: oblikovanje na plohi, oblikovanje u prostoru i oblikovanje na plohi i u prostoru. Likovno izražavanje je na tom uzrastu podređeno predstavi učenika, pa zato nastavnik ne treba da insistira na shematskim rješenjima, niti na određenim likovnim konstrukcijama. Nastavnik treba da bira jednostavne likovne tehnike, pri kojima učenici upoznaju karakteristike materijala i posebnosti oblikovanja materijala. Likovne motive nastavnik treba da bira tako da se zasnivaju na učeničkim predstavama iz njihovog doživljenog svijeta. Motivi – poticaji mogu bit: pojave, prostori, teme, predmeti, događaji iz djetetove okoline, sadržaji koji proizilaze iz nastave ostalih nastavnih predmeta, sadržaji i motivi iz narodnih običaja, kao i likovan djela- reprodukcije iz udžbenika, video-materijal i slično. Veliki broj motiva nastavnik će naći u području ne-vizuelnog: emocije, osjeti ili muzika. Posebnu pažnju nastavnik treba da posveti poznavanju i vrednovanju likovnih ostvarenja umjetnika, i to, na način da ih ugrađuje u pojedine faze nastavnog procesa ili vodi učenike na izložbu u izložbeni prostor ili galeriju ili organizuje razgovor sa umjetnikom.

Likovno-odgojni rad u prvom razredu predstavlja sticanje najosnovnijih likovnih pojmova, sticanje osnovnih likovnih izražajnih iskustava koje učenici u drugom i trećem razredu dopunjavaju i proširuju, jer se tako bogate njihove predstave i saznanja, kao i likovno pamćenje i mašta.

Usvajanje likovnih pojmova od prvog do trećeg razreda se zasniva na uspješnoj motivaciji učenika koju nastavnik treba da podstiče različitim metodama, posebno metodama širenja i elaboriranja likovnih senzibilnosti. Počeci likovne osjetljivosti učenika za likovne elemente omogućavaju nastavniku da učenike navikava na vrednovanje vlastitih likovnih djela i djela njihovih vršnjaka.

Likovno izražavanje predstavlja spontanu i stvaralačku interpretaciju doživljaja učenika i upotrebu osnovnih saznanja o likovnim pojmovima. Riječ je o spontanoj slobodnoj interpretaciji sa likovnim znakovima oblikovanih misli uz pomoć različitih likovnih materijala i sredstava. Nastavnik posebno podstiče učenike da samostalno i na individualan način izraze misli.

U cilju smislenog integrisanja nastavnih sadržaja, pri planiranju i realizaciji nastavnih sadržaja ovog predmeta, nastavnik treba da traga i pronalazi sadržajne korelacije sa drugim predmetnim područjima i moguće načine njihovog integrisanja. Pri tome, veoma je važno očuvati cjelovitost i čistoću nastavnog predmeta Likovna kultura, izvodeći nastavne sadržaje u skladu sa likovnim načelima i zakonitostima. Mogućnost za izvođenje korelacija predmeta Likovna kultura sa drugim predmetnim područjima, nastavnik može da potraži u likovnom području, likovnoj tehnici, likovnom motivu ili likovnom pojmu.

Planiranje nastavnih sadržaja nastavnik treba prilagoditi predznanjima, sposobnostima i iskustvu učenika u odjeljenju, definisanim ishodima učenja i prirodi nastavnih sadržaja.

Likovno vrednovanje predstavlja određivanje vrijednosti rada učenika na času u odnosu na zalaganje pri usvajanju likovnih pojmova, likovnom izražavanju, te usvajanju likovnih doživljaja i likovnih zakonitosti. Cilj vrednovanja nije samo ocjena rada (zadatka), već i

ocjena učenikovog angažovanja koja se zasniva na napredovanju u cjelovitom nastavnom procesu.

Po svakom završenom likovnom zadatku, nastavnik uz izložene završene i nezavršene likovne radove, sa učenicima vrednuje postignute ciljeve na osnovu definisanih ishoda učenja.

IZLOŽBA DJEČJIH LIKOVNIH RADOVA

Izložbe predstavljaju stalan vid nastavnog, odgojno-obrazovnog rada i sredstava kontinuiranog praćenja kvaliteta nastave i realizacije nastavnog programa. One mogu biti didaktičke (namijenjene prvenstveno stručnjacima), tematske i manifestacione (namijenjene najširoj javnosti kao izložba MLADI VOLJENOM GRADU). Sve one treba da pokažu specifičnosti dječijeg likovnog izraza, kao i nivo nastave i rezultate u radu na realizaciji nastavnog programa. One otkrivaju i bogatstvo mogućnosti likovno-estetskog oblikovanja i likovnog izražavanja djece u različitim likovnim područjima, korištenjem različitih tehnika rada i materijala. Time se ukazuje na širu oblast nastave Likovne kulture i na širenje njenog djelovanja u svakodnevnom životu. Te izložbe imaju svoju stručnu i društvenu funkciju koja sadrži više komponenti: psihološku, pedagošku, filozofsku, likovno-estetsku i sociološku, a ogleda se u okupljanju što većeg broja učenika u afirmaciji stvaralaštva i stvaralačkog odnosa prema radu, u razvijanju i njegovanju dječijeg likovnog izraza, u ispunjavanju programskih zadataka savremene likovne nastave, u ostvarenju likovno - estetskog kvaliteta radova pojedinačno i u cjelini, te u njihovoj komunikativnosti sa najširoom publikom.

Ove izložbe predstavljaju svojevrsnu, savremenu javnu školu stvaralaštva i likovne kulture i zato im treba posvećivati što veću pažnju, prije svega u sadržajnom smislu. One treba da budu slike kvaliteta nastave i da ukazuju na pravce i mogućnosti njenog daljeg unapređivanja i osavremenjivanja.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Likovna kultura mogu izvoditi **učitelji*** / **nastavnici** / **profesori razredne nastave**.

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

MUZIČKA KULTURA

MUZIČKA KULTURA

Uloga i značaj

Sa stanovišta razvojne psihologije i potreba djeteta ovog uzrasta, značaj sadržaja predmeta Muzička kultura sastoji se u slijedećem: Muzika je jedan od ključnih elemenata u razvoju govora i verbalne komunikacije i eventualnom blagovremenom otklanjanju teškoća u ovom području. Istovremeno, ona je jedan od najznačajnijih elemenata razvoja motorike, skladnih pokreta i korekcija eventualnih poteškoća u ovom domenu. Muzika je značajan faktor u funkciji podsticanja pažnje, pamćenja i mišljenja, a aktivno muziciranje (pjevanje, sviranje i improvizacija na Orffovim instrumentima) snažno podstiče dječiju kreativnost i stvaralaštvo općenito.

Muzika je ključni faktor u emocionalnom razvoju djeteta jer omogućava izražavanje i doživljavanje emocija i snažno doprinosi razvoju estetske kulture ličnosti. Pored individualnog izražavanja ona najprirodnije uspostavlja odnose i relacije u grupi i društvu, a takvu snagu nema ni jedno područje u nauci i umjetnosti. Kroz muziku dijete iskazuje i jača svoje samopouzdanje, osjećaj kompetentnosti i vlastite vrijednosti. Zbog toga, muzika kao verbalna, neverbalna i univerzalna komunikacija među ljudima cijelog svijeta u čovjekovom životu ima dominantno mjesto i kao potreba.

C I L J nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi:

Cilj nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi jeste da kroz upoznavanje sa vrijednim muzičkim djelima budi, podstiče i razvija muzikalnost, interes i pozitivne stavove, navike i potrebu za muzikom, te da obogaćuje emocionalni život učenika i doprinosi općem kulturnom i estetskom razvoju njegove ličnosti.

Z A D A C I nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi:

- Omogućavati razvoj djetetove muzikalnosti kroz upoznavanje različitih vrsta muzičkog izraza, elemenata muzičke pismenosti, te zakonitosti u razvoju muzike, muzičkih stilova, vrsta, oblika i izražajnih sredstava u muzici;
- Pjevanjem, sviranjem i slušanjem posebno njegovati ljubav prema tradicionalnoj narodnoj muzici u Bosni i Hercegovini;
- Upoznati učenike sa himnom Bosne i Hercegovine;
- Upoznavanjem sa muzičkim stvaralaštvom, stvaraocima, ustanovama u BiH i u svijetu uticati na razvoj interesa, pozitivnih stavova i potreba za muzikom u porodici, školi i društvenoj sredini, kao i na razvoj u duhu humanizma i internacionalizma;
- Razvijati muzički ukus, dječije izvođačke sposobnosti u pjevanju i sviranju pojedinih instrumenata, te sposobnosti primanja i doživljavanja muzičkih djela;
- Podsticati, razvijati, njegovati dječiju muzičku kreativnost, kao i mogućnost

izražavanja bogatih, latentnih unutrašnjih potencijala;

- U svim oblicima nastave, posebno u horu (zboru) i drugim voklanim i instrumentalnim sastavima njegovati zajedničko muziciranje i vršiti pripreme programa za internu i javnu djelatnost škole;
- Omogućavati upoznavanje različitih zanimanja, te najспособnije pojedince usmjeravati na školovanje u muzičkoj školi, kao i za druga zanimanja za koja su potrebne ove sposobnosti i znanja.

MUZIČKA KULTURA

3. razred

MUZIČKA KULTURA

(35 nastavnih časova)

Zadaci nastave Muzičke kulture za treći razred:

- Osposobljavanje učenika da koriste prethodna iskustva u pjevanju i sviranju i jednostavne muzičke termine;
- Postavljanje glasa, tačna intonacija, dikcija i artikulacija;
- Pravilna interpretacija pjesme u odgovarajućem tempu i dinamici;
- Prepoznavanje i razlikovanje muzičkih instrumenata: ritmičke i melodijske C.Orffa i orketarske (harmonika, gitara, flauta, violina, truba, klavir i druge), razvijanje znanja o odnosima među njima, njihovom značaju u igri;
- Samostalno sviranje na ritmičkim i početno sviranje na melodijskim instrumentima (metalofon i ksilofon)
- Prepoznavanje zvučnih odnosa po visini, trajanju, boji, dinamici i tempu, te karakteru djela;
- Skladno i ritmički povezano kretanje uz muziku: izražavanje karaktera, ritma, tempa i dinamike;
- Doživljaj i izvođenje mjere (dobi) i ritma brojalice;
- Razvijanje sposobnosti i vještina kroz pjevanje i sviranje, muzičke igre, muzičko-scenske igre i improvizaciju, muzičku memoriju;
- Razvijanje znanja i sposobnosti korištenja određenih kriterija za izvođenje i/ili procjenu slušanog djela;
- Razvijanje znanja i sposobnosti učenika da uz pomoć nastavnika prave jednostavna poređenja o interpretaciji učenika, iznose svoje mišljenje i ideje;
- Razvijanje sposobnosti samostalnog, maštovitog i originalnog improviziranja;
- Razvijanje i njegovanje odgovornost za zajedničko pjevanje u horu/zboru;
- Razvijanje socijalnih kompetencija učenika (rad u velikim i malim grupama, u paru, projekti, istraživanja zvučnih boja i izradi instrumenata), u čemu učenik pokazuje sve veću samostalnost;
- Razvijanje motiviranosti za slušanjem muzike i za posjećivanjem koncerata.

PJEVANJE I SVIRANJE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
PJEVANJE I SVIRANJE Maestral (Josip Stamac) Vrste kiše (Damir Pjanić) Prolječna pjesma (Staniša Korunović) Šala, šalica (Ajka Kolaković) Svemirac (Refik Hodžić) Zaplovi barka (kanon; Zlatko Grgošević) Zekini jadi (Alfi Kabiljo) Trčimo za Suncem (Refik Hodžić; stihovi Nasiha Kapidžić- Hadžić) Igrajmo se svi (Melisa Salihović-Ibrahimbegović) Reci, Bosno ljubavi (Asim Horozić) Tri ciklame (Refik Hodžić- stihovi Nasiha Kapidžić- Hadžić) Čestitka majčici (Josip Kaplan) Kad se male ruke slože (Arsen Dedić) Kišobran za dvoje (Đelo Jusić)	-Zna veliki fond pjesmica, brojlica i muzičkih igara -Prihvata korekcije i poštuje pravila u pjevanju (intonacija, artikulacija, dikcija) koja dovode do kvalitetnijeg grupnog muziciranja -Raspoznaje pojedine muzičke znakove u notnom zapisu (dinamika, tempo), note i pauze po trajanju -Razlikuje i pronalazi osminke, četvrtinke i upoređuje ih s polovinkama, cijelim notama i njihovim pauzama -Imenuje i koriguje greške u pjevanju i sviranju -Poznaje i objašnjava oznake za dinamiku (p, mf, f) i koristi ih u igri -Pronalazi i objašnjava oznake za tempo (spor, umjeren, brz)	-Razvija osjećaj za mjeru (dvo, tro i četverodijelnu), tezu i arzu, ritam (duge i kratke slogove), tempo i dinamiku -Upoređuje i korigira vlastito pjevanje i sviranje u odnosu na druge -Samostalno se snalazi i istražuje u sviranju kao pratnji u pjesmi -Kad osjeti da treba traži, prihvata i pruža pomoć, te surađuje sa drugima -Zna mogućnosti i adekvatno koristi Orffove instrumente i kombinira ih s priručnim	-Vidljivo se trudi da svoje muziciranje usaglasa sa grupom i kolektivom -Često pjeva i svira jer uviđa da treba vježbati ako se želi postići kvalitet -Procjenjuje sebe u odnosu na druge -Ima pozitivnu sliku i razvija svijest o značaju svakog pojedinca u horu -Jasna je potreba uklapanja svog glasa u hor da doprinese boljem zvučanju	-Samostalna izrada instrumenata -Upotreba instrumenata u skladu sa pjesmom -Vježbe izvođenja kompozicija

PJEVANJE I SVIRANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Želim (Nino Pršeš, stihovi Sanela Pršeš) Zelen lišće goru kiti, narodna Kad ja pođoh na Bentbašu, narodna Majka Smaju pod đulom rodila, Mostar, uspavanka</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Prihvata korekcije i shvata njihovu svrhu-kvalitet muziciranja u razredu -Samostalnije pjeva i svira Orffove instrumente i ima više povjerenja u sebe -Pokretom prati ritam pjesmice, izvodi zadanu koreografiju -Zna pravila muzičke igre -Pamti i imenuje pojedine pjesme, igre i kola -Pravilno izvodi igru, kolo -Prepoznaje pojedine narodne nošnje 	<ul style="list-style-type: none"> -Muzicira samoinicijativno i bez podsticaja -Pokazuje visok nivo spretnosti u sviranju i u improvizaciji -Primjenjuje ranije znanje na nove sadržaje -Sigurno i samostalno pjeva i igra -Izvodi zadane pokrete bez pomoći -Predlaže i nove, adekvatne pokrete -Mnogo samostalnije igra u kolu i usvaja ih sa više sigurnosti -Samostalno izražava kretnjama ono što muzika sugerira -Posjeduje veći osjećaj za ritam, mjeru i ono što muzika izražava 	<ul style="list-style-type: none"> -Svjesno obavlja muzičke zadatke, razumije obaveze i potrebu ispunjavanja (kao pojedinac ili kao dio grupe) -Čuva i održava instrumente i pokazuje pozitivne stavove prema muzici 	<ul style="list-style-type: none"> -Redovno učešće u improvizacijama, pjevanju i sviranju na nastavi, priredbi, izletu, kući -Igra instrumentima, pravljenje aranžmana -Zajedničko i pojedinačno izvođenje pokreta uz pjevanje -Modelovanje narodnih nošnji (prema slici, originalu)

MUZIČKE IGRE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Brzjav, Telegram (Vladimir Tomerlin) Gloubovi Izgubljeno pile (Vladimir Tomerlin) Ljetna pjesma Grličica proso brala, narodna za zabavljanje I mi znamo svirati (G. Odžak, Kupres) Dvi se babe vozale (Guča Gora, Travnik) Poskakuša, Centralna Bosna Roma (Polog, okolina Mostara) Treskavica sitna, Narodno kolo, Sarajevo i okolina U ovom dvoru bijelom, Livno	-Pokretom prati ritam pjesmice, izvodi učenu koreografiju -Primjenjuje ranije znanje na novu igru -Pamti i imenuje pojedine igre, pjesme i kola -Ispravno primjenjuje pravila muzičke igre -Pravilno izvodi igru -Prepoznaje pojedine narodne nošnje	-Sigurno i samostalno pjeva i igra -Pokretima opisuje događaje u prirodi (život u prirodi, radovi, narodni običaji) -Izvodi zadane pokrete bez pomoći -Samostalnije igra u kolu i usvaja ga sa više sigurnosti -Samostalnije izražava kretnjama ono što muzika sugerira -Veći osjećaj za ritam, mjeru i izražavanje kroz muzičko djelo	-Shvata važnost pokreta u plesu i kolu -Razvija svijest o kolu kao tradicionalnom muzičkom stvaralaštvu BiH s utvrđenim pravilima (koreografija) -Kreativniji u igri, pokretu i pjevanju -Slobodnije i organizovanije se kreće u prostoru -Razvijenija svijest o kulturi ponašanja na koncertu	-Tradicionalne igre u učionici -Izbor i predlaganje muzičkih igara za priredbu -Pravljenje instrumentalnih aranžmana -Osmišljavanje novih koreografija

Brojalice				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>En, den, dore Patka, patku, pojela Kiša, kiša Jabučice crvena Tike, tike tačke Jedna mačka živa Jedna kola žuta Hajd' izađi medvjede Boc, boc iglicama Mijau, mijau mačka Ide kolo naokolo Jedan dodan, dimi, disi (Sarajevo) Pipalica Pipa (Jezerce, Jajce)</p>	<p>-Razumije i izvodi brojalicu tačno i precizno prema zadatku -Izvodi odgovarajuće pokrete u mjeri i ritmu -Prepoznaje ranije učene brojelice na osnovu ritma (zagonetka) -Izvodi po sjećanju veći broj učenih brojatica -Izgovaranjem i gledanjem u notni zapis određuje duge i kratke slogove</p>	<p>-Upoređuje note i trajanja prema slogovima riječi brojalice -Uočava sličnosti i razlike kroz posmatranje i razgovor -Tačno izvodi mjeru, ritam skandiranjem, odbrojavanjem ruke, koračanjem u koloni -Svira pravilno ritam na ritmičkom instrumentu po uzoru i na osnovu vlastitih ideja -Pri sviranju pokreti su precizni i tačni -Samostalno izvodi ritam sviranjem na instrumentima -Poigrava se brojalicom, predlaže i izvodi pratnju, kombinira instrumente</p>	<p>-Pozitivno vrednuje brojalicu kao maštovitu igru i komunikaciju, koja razvija osjećaj pripadnosti grupi -Pamti i donosi u razred nove brojalice i izmišlja nove zajedničke igre -Uključuje se u izvođenje s vidnim zadovoljstvom i radije novim iskustvima -Uči druge izvođenju ritma na instrumentima -Kroz kreativne načine ritmičkog izražavanja jača samosvijest</p>	<p>-Pronalaženje, zapisivanje, sortiranje brojatica i izvođenje zaključaka -Izvođenje i osmišljavanje muzičkih igara -Izvođenje zapisa na originalnim i/ili napravljenim instrumentima -Osmišljavanje maštovitih muzičkih igara -Crtanje i fotografisanje instrumenata</p>

SLUŠANJE MUZIKE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>SLUŠANJE MUZIKE Menuet (L. Bocherini) Gle igre li krasne, iz opere „Čarobna frula“ (W.A.Mozart) Želja (F. Chopin) Divlji jahač (R.Schumann) Sanjarenje (R. Schumann) Čežnja za proljećem (W.A.Mozart) Ptičija tuga (L.van Beethoven) Proljeće (I stav) iz Četiri godišnja doba, A. Vivaldi Magarac i Pijanist iz Karnevala životinja (C. Saint-Saens) Valcer cvijeća, iz baleta „Krcko Oraščić“, P.I. Čajkovski Bumbarov let, iz opere Bajka o caru Saltanu (N.R.Korsakov) Zeko i potočić (Branko Mihaljević)</p>	<p>-Ima veći fond djela koja prepoznaje prilikom slušanja -Prepoznaje i saopćava ime kompozitora -Prepoznaje orkestarske instrumente po grupama (gudački, duhački, drveni, limeni, udaraljke) -Razlikuje izvođačke sastave (orkestar, solista, hor, horski glasovi, dječiji hor)</p>	<p>-Slušajući, brzo pamti i pjevuši melodiju -tačno uočava, razlikuje, upoređuje, izvodi zaključke o slušanom djelu -Brzo uočava i saopćava izvođače djela -Samostalno određuje karakter kompozicije -Tačno određuje jačinu (glasnoću), tempo i druge karakteristike djela</p>	<p>-Izražava ugodnost i utiske o slušanom djelu -Razgovora o osjećaju ugodnosti i opuštanja - Često traži da se djelo ponovno sluša -Komentira osobine djela, saopćava zašto mu se dopada ili ne dopada -Vidljivo pokazuje pozitivne navike i potrebu za muzikom - Riječima i odnosom pokazuje da cijeni muziku, izvođače i kompozitore</p>	<p>-Simulacione igre -Prikupljanje kasete i CD-a s djelima koja će se slušati u školi - U knjigama i štampi pronalaze i prikupljaju slike kompozitora i muzičkih instrumenata (simfonijski orkestar) -Pronalaze i prikupljaju slike tradicionalnih narodnih instrumenata i nošnji naroda BiH</p>

SLUŠANJE MUZIKE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Da se pita dijete (Nino Pršeš, stihovi Sanela Pršeš) Sa unukom Janom (Avdo Smailović) Vrteška (Milan Prebanda) Vrapci i strašila (Vlado Milošević) „Aska i vuk“, odlomak iz opere (Asim Horozić) Djevojka viče iz tanka grla (Rešad Arnautović – obrada za dvoglasni ženski hor)</p>	<p>-Prepoznaje instrumente predstavnike grupa (flauta, truba, violončelo, klarinet, harfa, gitara, bubanj, doboš) -Prepoznaje vokalno, instrumentalno i vokalno-instrumentalno izvođenje -Ima veći fond</p>	<p>-Razlikuje i poznaje pojedine instrumente i vizuelno i auditivno -Sposoban za praćenje jednostavnijeg notnog zapisa i primjenu termina (ritam, melodija, legato, staccato) -Prilikom slušanja muzike poštuje pravila ponašanja</p>	<p>- Traži da ih vidi uživo na koncertima -Pokazuje kulturu ponašanja kad sluša izvođenje i na koncertu -Aplaudiranjem drugarima i na koncertu pokazuje pozitivno ponašanje prema djelima i muzičkim umjetnicima; -Pokazuje razvoj svijesti o značaju muzike u porodici, školi i okolini ; - Razgovorom o muzici u okolini, ispoljava svoje stavove i potrebe za lijepim (auditivna ekologija)</p>	<p>-Izrada zidnih panoa s tematskim sadržajima -Pronalaženje i prikupljanje tradicionalnih instrumenata iz kraja gdje je škola -Pravljenje preglednog panoa na koji se dodaju slike instrumenata -Igre o imenovanju i prepoznavanju instrumenata i njihovih zvukova</p>

DJEČIJE STVARALAŠTVO

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Izmišljanje novih pjesmica na zadani ili novi tekst Slobodnija improvizacija na Orffovim instrumentima Improvizacija pokreta u ritmu i plesu Plesna dramatizacija, Literarno i /ili likovno izražavanje doživljaja muzike Osmišljavanje više novih muzičkih igrokaza Posjeta koncertu u mjestu</p>	<p>-Samostalno spontano dovrši započetu pjesmu pjevanjem ili sviranjem - Samostalno istražuje instrument i na njemu improvizira -Pravi varijacije na zadanu temu -Spontano na muziku progovara pokretom, likovno ili literarno - Na podsticaj ali i spontano daje svoje ideje za rad</p>	<p>-Samostalno smišlja, upoređuje, dodaje, mijenja -Izražava razne ritmove iz života instrumentima - Pravi improvizaciju ritmičke pratnje pjesmi - Stvara kombinacijom riječi, instrumenata, pokreta i likovnim izrazom; -Bez vanjskog podsticaja sam predlaže ideje i uključuje se u rad -Predlaže instrumente za dočaravanje likova u igrokazu</p>	<p>-Željom za muziciranjem pokazuje pravilan odnos prema muzici Sigurnije i samostalnije praćenje pjevanja - Saopćava interes i želju za njihovim kombiniranjem -Slobodnija improvizacija kolektivna, grupna, u paru (dijalogom), individualna -Učešće sa zadovoljstvom u muzičkim igrokazima svog razreda</p>	<p>-Pronalaženje priča i bajki čiji se likovi mogu muzikom „ozvučiti“ -Dogovaranje o improvizaciji koja omogućava neverbalnu komunikaciju i socijalizaciju -Izvođenje muzičkog igrokaza uz kombinaciju pojedinaca -likova i kolektiva -Komunikacija kroz muziku i kooperacija u radu</p>

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

U trećem razredu treba dalje raditi na ostvarivanju postavljenih muzičkih vaspitno-obrazovnih ciljeva kroz navedene programske sadržaje, polazeći od nivoa postignutog svakog pojedinog učenika. **Pjevanjem i sviranjem** treba obraditi najmanje **15 pjesama** u toku školske godine. Predložene pjesme odgovaraju obimu dječijeg glasa, a po sadržaju i karakteru su interesantne i bliske djeci u III razredu. Nakon doživljaja pjesme u izvođenju nastavnika ili sa CD-a, djeca je uče pjevajući uz nastavnika, u cjelini, odnosno po strofama, uz pratnju melodijskog instrumenta (klavir, sintesajzer, gitara). Praćenjem i analizom notnog zapisa u udžbeniku, učenici će, pored četvrtinke i osminke, u III razredu upoznati i polovinku i cijelu notu i odgovarajuće pauze, biti sposobni da prepoznaju i izvode mjeru (2, 3 i 4-dijelnu), tempo i dinamiku (tri oznake), te pjesmu tačno interpretiraju. Kreativnost u ovoj oblasti ispoljavat će se kroz učešće u izradi pratnje i aranžmana, te sviranju na Orffovim ritmičkim i melodijskim instrumentima. U toku školske godine učenici treba da nauče najmanje **10 muzičkih igara** koje uključuju pokret. Pjesme i u ovom razredu imaju različit sadržaj koji, uz ostalo, podržava život u prirodi i razne radove, tradicionalne narodne običaje i drugo. Igre i narodna kola pomažu i fizičkom vaspitanju i upoznavanju narodne muzičke tradicije, jer se sastoje iz osnovnih pokreta: hodanja, poskakivanja s plesnim elementima, te raznih kretnji ruku, pljeskanja, tapkanja, okreta. U takvim slučajevima, koreografije okretnih igara i narodnih kola iz različitih krajeva svih naroda i narodnosti mogu imati utvrđene figure i kretnje.

U III razredu treba naučiti **12 brojalica**. Brojalice, koje su dječija igra, a istovremeno i dječije tradicionalno stvaralaštvo, imaju u ovom razredu veoma različit sadržaj, složeniji ritam i metriku, pa su u razvoju muzikalnosti djeteta ove dobi izuzetno značajne. Nastavnik u III razredu treba da posveti posebnu pažnju organiziranju maštovitih načina njihove interpretacije sa i bez sviranja na instrumentima, poštujući i dječije prijedloge jer su oni dio njihove drage svakodnevne igre.

Slušanje pruža mnoštvo mogućnosti za upoznavanje muzičke umjetnosti i muzičke literature iz svijeta. Zato u trećem razredu treba upoznati **najmanje 15 kompozicija**, s težištem na umjetničko – doživljajnoj komponenti, kako bi pozitivni interesi i stavovi prema muzičkim vrijednostima bili sve jasnije izraženi. Nakon doživljaja muzike, usvajanje muzičkih pojmova koji su apstraktni djeci ovog uzrasta treba da se odvija postupno i nenametljivo, bez pretjeranog opterećenja muzičkom terminologijom. Slušanjem treba upoznati informativno - orkestarske instrumente po grupama. I ubuduće, podsticati djecu da svoje zapažanje i doživljaje izraze opisno ili likovno, kao i pokretom jer se time podstiče njihova kreativnost.

U oblasti **dječijeg stvaralaštva** učenike treba uputiti na samostalnije praćenje pjevanja, sigurniju i slobodniju individualnu improvizaciju, komunikaciju putem dijaloga: u paru, te grupnu i kolektivnu. Podsticati i pratiti nivo učešća u muziciranju: po zadatku, samoinicijativno, sve češće i sa zadovoljstvom i sve većim interesom. Podsticati djecu da izmišljaju priče ili naslikaju seriju slika koje će sami samoinicijativno i mnogo samostalnije uz pomoć instrumenata «oživjeti».

U trećem razredu moguće je uraditi nekoliko muzičkih dramatizacija, uz korištenje Orffovog dječijeg instrumentarija, priručnih i improviziranih instrumenata, s naglaskom na originalnost i raznovrsnost dječijih rješenja.

U centru nastavnikovog interesa treba da bude korigiranje i otklanjanje problema koje dijete ima, razvoj obima dječijeg glasa, poboljšanje kvaliteta pjevanja, tačnosti, intonacije i obima muzičke memorije. Treba raditi i na razvoju osjećaja za ritam i metriku kroz brojalice i muzičke igre, upoznavanju notnih znakova kroz svjesno pronalaženje razlika u trajanjima prikazanim u notnom zapisu. Učiti i podsticati djecu da sa sve većom tačnošću zapažaju i određuju tempo, dinamiku, formu kompozicije, izvođače i sastave, muzičke instrumente orkestra po grupama, te vrste glasova u horu. Razlike među učenicima bit će u skladu s razlikama u samom startu i dinamici napredovanja u usvajanju znanja i vještina, te razvoju muzičkih sposobnosti tokom godine. Muzički sadržaji u sebi imaju sve elemente koji prirodno pomažu i podržavaju savladavanje i ostalih sadržaja ovog razreda, pa je i korelacija sa drugim predmetima sasvim prirodna.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Muzička kultura mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

TJELESNI I ZDRAVSTVENI I ODGOJ

Uloga i značaj

Briga o zdravlju i fizičkoj aktivnosti djeteta osnovni je princip na kojem se zasnivaju sadržaji tjelesnog i zdravstvenog odgoja. Tom je principu sve podređeno.

Kretanje je potreba svakog djeteta, a svrsishodno kretanje u osnovi tjelesnog i zdravstvenog odgoja.

U ovom nastavnom predmetu dijete usvaja osnovna znanja o zdravlju, stiče navike i vještine, ali i uči kako da ih primijeni u životu. Dijete uči kako da postane fizički spremno, lično predano i dnevnoj fizičkoj aktivnosti.

Poboljša li se zdravlje generacije koja dolazi, imaćemo zdraviju populaciju, a to znači i radno spremniju, kreativniju i zadovoljniju.

U ovom vremenu, tjelesni i zdravstveni odgoj ima posebnu važnost zbog sve prisutnijih pojava koje ugrožavaju zdravlje djece (dominacija medija i smanjivanje kretanja kao prijeke potrebe djeteta, pojava deformiteta, prisustvo droge i drugih nepoželjnih sredstava).

Tjelesni i zdravstveni odgoj predstavlja naučno zasnovan i sistematski organizovan odgojno-obrazovni rad sa djecom i mladima.

C I L J nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnoj školi

Cilj nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnoj školi jeste da se planiranim, programiranim, organizovanim i kontrolisanim vježbanjem i učenjem utiče na povoljnu i pravilnu konstelaciju antropoloških osobina i sposobnosti, razvijaju psihomotoričkih znanja, vještina i sposobnosti, kao i navike zdravstvene kulture učenika radi očuvanja vlastitog zdravlja i zdravlja okoline. Oplemenjivanje i usavršavanje ličnosti učenika i razvijanje humanih međuljudskih odnosa.

Z A D A C I nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnoj školi

- Stvaranje uslova za aktivno angažovanje učenika u utvrđivanju, izražavanju, zadovoljavanju vlastitih potreba i interesa za tjelesnim kretanjem, sportom i rasonodom u skladu sa karakteristikama njihovog uzrasta,
- Razvijanje i usavršavanje psihomotornih sposobnosti i sportskog odgoja;
- Podizanje stepena znanja i navika zdravstveno-higijenskog ponašanja, koji proizilaze iz sadržaja i karaktera tjelesne kulture i kulture i sportskog odgoja;

- Stvaranje uslova da učenik tjelesno i kretno afirmiše lične stvaralačke sposobnosti i mogućnosti slobodne ličnosti, koje se ogledaju u: zdravom načinu života, svestranom tjelesnom razvoju, usavršavanju kretanja, te boravkom u prirodi sa ciljem bogaćenja kulture življenja;
- Podizanje stepena teorijskih znanja iz domena: sportskog načina života, uticaja tjelesnog vježbanja na zdravlje i tjelesne sposobnosti, životne i radne sredine;
- Razvijanje i njegovanje kompetencija potrebnih za izgrađivanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa.

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ
3. razred

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

(70 nastavnih časova)

Zadaci nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u trećem razredu:

- Djelovanje na sprečavanje i otklanjanje tjelesnih deformiteta;
- Uticaj na stavljanje navike pravilnog držanja tijela;
- Razvijanje zdravstveno-higijenskog načina života i rada;
- Razvijanje osjećaja za ravnotežu, kretanje u prostoru, ritam i koordinaciju pokreta i kretanja;
- Razvijanje motornih reakcija;
- Razvijanje brzine nervno-mišićne reakcije;
- Razvijanje moralno-voljnih osobina učenika i stvaranje navike redovnog vježbanja;
- Razvijanje samoaktivnosti učenika;
- Stvaranje uslova za osobni izraz kreativnosti učenika
- Realizacija zadataka kroz boravak i aktivnosti u prirodi.

HODANJE I TRČANJE; SKAKANJE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>HODANJE I TRČANJE Okretanje u mjestu, postrojavanje u vrste i kolone Hodanje i trčanje uz promjene smjera kretanja Hodanje po klupi, balvanu uz okret do 180 stepeni Ciklična kretanja različitim tempom do 2 minute Brzo trčanje do 30 m</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i razumije zapovijed -Zna zauzeti stav -Zna elemente pravilnog hodanja -Zna šta je trčanje u cilj ili kroz cilj 	<ul style="list-style-type: none"> -Okreće se na zapovijed i usklađuje sa grupom -Ciklična kretanja izvodi većim intenzitetom i na dužim dionicama (hodanje 50, trčanje 50m...) -Brzo trči u cilj iz različitih početnih položaja 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija samostalnost i koordinaciju sa drugarima 	<ul style="list-style-type: none"> -Okretanje u mjestu „Lastavice“, „Vrapci“ -Postrojavanja -Stanimo u koloni iza čeonog -Trčanje preko prepreka -Hodanje i trčanje naizmjenično -Slobodno trčanje -Vježbe brzog trčanja u cilj
<p>SKAKANJE Preskoci kratke i duge vijače sunožnim odrazima Skokovi preko prirodnih horizontalnih i uspravnih prepreka Skokovi u daljinu Nagazni skok na povišenje do 40 cm i saskok Skok udalj s mjesta Skok uvis kosim zaletom, odrazom desne i lijeve noge</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Oponaša i izvodi jednostavne preskoke i skokove u dalj, uvis 	<ul style="list-style-type: none"> -Preskače kratku i dugu vijaču sunožno i u kretanju -Skače preko horizontalnih i vertikalnih prepreka -Pravilno izvodi elemente skakanja 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija odlučnost i samopouzdanje 	<ul style="list-style-type: none"> -Preskakanja vijače: sunožno s međupreskocima, u kretanju, ko će ljepše, koja će vrsta bolje -Skakanje preko „mlake“, potoka, živice, -Skok u daljinu na učiteljev znak, u kretanju, s noge na nogu, s mjesta -Vježbe naskoka na povišenje i saskoka -Skače uvis iz radnog zaleta, odrazom lijeve ili desne noge

BACANJE, HVATANJE, GAĐANJE; PENJANJE, PUZANJE I PROVLAČENJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>BACANJE, HVATANJE, GAĐANJE</p> <p>Bacanje loptice udalj iz kretanja Bacanje loptice o zid i hvatanje Bacanje i hvatanje odbijene lopte od tla Bacanje lopte s mjesta i iz kretanja Gađanje lopticom u pokretne i nepokretne ciljeve s udaljenosti do 5m</p>	<p>-Zna pravilno držati tijelo prilikom bacanja i hvatanja loptice -Zna elemente gađanja u cilj</p>	<p>-Baca i hvata loptu iz mjesta i kretanja sa pojačanjem udaljenosti jačom, pa slabijom rukom</p>	<p>-Razvija koordinaciju i spretnost</p>	<p>-Vježbe bacanja, hvatanja i gađanja lopticom</p>
<p>PENJANJE, PUZANJE I PROVLAČENJE</p> <p>Penjanje po kosoj klupi, balvanu, deblu i silaženje Penjanje na švedske ljestve i kosu klupu noseći lakše predmete Puzanje i provlačenje u različitim kretnim formacijama (kroz obruč, okvire, kozlić) Poligon (provlačenje, puzanje, hodanje, trčanje)</p>	<p>-Zna pravilno izvoditi penjanje, puzanje i provlačenje</p>	<p>-Penje se i silazi po kosoj klupi, balvanu -Penje se i spušta na klupu uz nošenje predmeta -Puže i provlači se kroz obruč -Izvodi jednostavne poligone sa penjanjem, puzanjem i provlačenjem</p>	<p>-Razvija odlučnost i odvažnost u savladavanju okomitih i vodoravnih prepreka</p>	<p>-Vježbe penjanja i silaženja sa kose klupe – pojedinačno, grupno -Vježbe penjanja po kosoj klupi bočno i silaženje -Penjanje na švedske ljestve sa različitim zadacima -Vježbe provlaka kroz 3 obruča</p>

VUČENJE, POTISKIVANJE I NADVLAČENJE; KOTRLJANJE I KOLUTANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>VUČENJE, POTISKIVANJE I NADVLAČENJE</p> <p>Vučenje predmeta po tlu Vučenje i potiskivanje suvježbača uz korištenje pomagala Grupno vučenje, potiskivanje i nadvlačenje</p>	<p>-Zna pravila o potiskivanju, vučenju i nadvlačenju</p>	<p>-Vješto i koordinirano izvodi vježbe i igre vučenja, potiskivanja i nadvlačenja</p>	<p>-Razvija borbenost, upornost, koordinaciju, snagu</p>	<p>-Vježbe potiskivanja predmeta ispred sebe -Vježbe vučenja i potiskivanja suvježbača -Vježbe grupnog vučenja, potiskivanja i nadvlačenja</p>
<p>KOTRLJANJE I KOLUTANJE</p> <p>Bočno kotrljanje i kolut naprijed povezano Dva koluta naprijed na tlu Kolut nazad niz kosinu</p>	<p>-Zna elemente koluta naprijed i koluta nazad</p>	<p>-Vješto izvodi kolut naprijed i nazad sa zadacima</p>	<p>-Važno je poštovati pravila</p>	<p>-Vježbe izvođenje koluta naprijed i koluta nazad</p>

VIŠENJE I UPIRANJE; PLESNE STRUKTURE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
VIŠENJE I UPIRANJE Kratkotrajni vis na prirodnim i umjetnim preprekama Kratkotrajni upori na tlu, na prirodnim i umjetnim preprekama	-Zna elemente kratkotrajnog visa i upora -Zna pravila kratkotrajnog visa i upora	-Može izvoditi kratkotrajni vis i upor na tlu	-Razvija odgovornost, odvažnost	-Visimo kao pauk -Dotaknimo nogom užu -Vozimo bicikl -Kratkotrajni vis na švedskim ljestvama -Upiranje na paralelnim klupama
PLESNE STRUKTURE Vježbe napetosti i opuštanja Hodanje, trčanje i poskoci Realizacija zadanog ritma, plesna struktura i plesni koraci	-Zna vježbe napetosti i opuštanja -Zna plesne strukture	-Pravilno izvodi vježbe napetosti i opuštanja -Pravilno izvodi, oponaša i stvara hodanja, trčanja i poskoke u zadanom ritmu -Pravilno izvodi plesne strukture	-Razvija koordinaciju i spretnost u izvođenju pokreta	-Vježbe stvaranja i izvođenja plesnih struktura

IGRE; POSEBNI SADRŽAJI				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
IGRE Elementarne igre Štafetne igre Dječiji nogomet Dječija košarka Dječiji rukomet	-Upoznaje i zna pravila, elemente taktike i tehnike, organizacija igara i takmičenje	-Vješto izvodi elementarne, štafetne igre -Vješto izvodi dječiji nogomet, rukomet i košarku	-Razvija spretnost, borbenost, smjelost, samodisciplinu, inicijativu	-Elementerne igre -Štafetne igre -Dječiji nogomet, rukomet i košarka
POSEBNI SADRŽAJI Vježbe ravnoteže Vježbe brzine i frekvencije pokreta Vježbe koordinacije ruku Vježbe preciznosti	-Zna elemente vježbi u sklopu nastavnih sadržaja	-Vješto izvodi vježbe ravnoteže, brzine i frekvencije pokreta, koordinacije ruku, preciznosti	-Razvijanje smjelosti, preciznosti, koordinacije	-Stajanje i hodanje na ograničenoj i podignutoj podlozi, okretanje tijela oko vertikalne i horizontalne osi, hodanje i trčanje s oštrim okretanjem glave u stranu, skokovi, poskoci i okreti u mjestu; -Pokreti, kruženja i lupkanja rukama i nogama u različitim smjerovima -Vođenje, odbijanje, hvatanje i prebacivanje lopte s jednom rukom, s obje ruke, naizmjenično -Ciljanje nogom i rukom u metu, ciljanje rukom i nogom natraške,, ciljanje štapom u pokretnu metu,...

PLIVANJE; SKIJANJE – IZBORNI SADRŽAJ

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>PLIVANJE</p> <p>Plivanje u dubokoj vodi Ronjenje Plivanje pod vodom s otvorenim očima Pravilno disanje Plutanja i plivanja na površini vode Igre u vodi Početno plivanje na grudima Početno plivanje na leđima Plivanje na distancu</p>	<p>-Zna osnovne elemente i tehniku plivanja</p>	<p>-Pliva kraul -Može roniti -Može se odmarati na površini vode</p>	<p>-Razvija upornost i istrajnost u radu</p>	<p>-Vježbe plivanja</p>
<p>SKIJANJE</p> <p>Nošenje i stavljanje skija Kretanje bez i sa štapovima Prelaženje od 1 do 2 km Penjanje uz i spuštanje niz blagu padinu Padanje i ustajanje iz pada</p>	<p>-Zna nositi i stavljati skije -Hoda, penje se i spušta skijama -Zna elemente penjanja i ustajanja iz pada</p>	<p>-Može izvoditi jednostavne elemente skijanja</p>	<p>-Odvažan i uporan u radu</p>	<p>-Vježbe savladavanja elemenata i tehnike skijanja</p>

OPĆEPRIPREMNI SADRŽAJI

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Vježbe oblikovanja	-Zna zauzeti stav -Zna elemente vježbi oblikovanja	-Pravilno izvodi vježbe oblikovanja sa i bez sprava	-Razvija preciznost, tačnost, istrajnost u radu	-Vježbe oblikovanja

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

Početno (inicijalno) i završno (finalno) stanje veže se za školsku godinu i za cikluse osnovnog obrazovanja

U obrazovno-vaspitnom procesu, vaspitanje je specifično ljudski – jer se koristi procesima mišljenja, čime se nastoji osjećajnu komponentu neke vrijednosti, stava ili navike utemeljiti na odgovarajućoj kognitivnoj osnovi. U konceptu fizičkog vaspitanja, vaspitanje se koristi u širem značenju i obuhvata i pojam obrazovanja. To znači da se nastoji vaspitavati pomoću obrazovanja, što posebno dolazi do izražaja ako se proces zasniva na višim oblicima učenja, a ne na klasičnom i instrumentalnom čulnom uslovljavanju.

Program nastave fizičkog i zdravstvenog vaspitanja u III razredu osnovne škole izražava kontinuitet ciljeva nastavnog predmeta u prvom ciklusu i usmjeren je na usvajanje osnovnih sadržaja fizičkog i zdravstvenog vaspitanja, uz postepeno uvođenje i onih sadržaja koji su neophodni individualnim sposobnostima učenika, njihovim sklonostima i ambijentalnim osobinama. Smatra se da slijedom rezultata u I i II razredu – postoji dovoljno saznanja o svakom učeniku: o njegovim morfološkim, funkcionalnim i psihomotoričkim, te kognitivnim, konativnim i sociološkim karakteristikama, koja će osigurati da vaspitni proces u potpunosti uvažava razvojne potrebe učenika i, ujedno, kod učenika izgradi aktivan odnos prema ličnim fizičkim i zdravstvenim potrebama. Teorijski vaspitni sadržaji treba da budu u potpunoj vezi s praktičnim sadržajima.

Uz stimuliranje optimalnog razvoja osobina i sposobnosti svakog djeteta što je dominantan cilj postupno se intenzivira proces usvajanja znanja i razvijanja sistema vrijednosti, stavova i navika. Ovaj period kod djece pogodan je za razvijanje baznih psihomoričkih sposobnosti koordinacije, ravnoteže, frekvencije pokreta, preciznosti i gibljivosti, za sticanje kretnih navika, kao i za realiziranje socijalizacijskih sadržaja. Neophodna je primjena igre, a posebno je važno pravilno imenovanje i demonstracija svake vježbe, uz pravovremeno ispravljanje grešaka, kako bi dijete bilo u stanju samostalno pravilno vježbati. Nezamjenjiva je aktivna uloga roditelja (ili staratelja) u postizanju najboljih rezultata za djecu u oblasti fizičkog i zdravstvenog vaspitanja.

Nastavu iz nastavnog predmeta Likovna kultura mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

ISLAMSKA VJERONAUKA

3.razred

ISLAMSKA VJERONAUKA

(2 sata sedmično 70 sati godišnje)

Uvod

U trećem razredu osnovne škole Islamska vjeronauka je orijentirana da i dalje prati, uočava i potiče razvoj djece na uzrastu kojem je namijenjena.

I dalje, samo produbljenije u odnosu na prethodno godišće, prijateljstvo među djecom, kvalitet međusobnog komuniciranja, su poseban interes Islamske vjeronauke.

Biranim programskim sadržajima i nadnesenim vođenjem, nastavnik može itekako biti u funkciji razvoja učenikove socijalne vještine.

U situaciji kad su temeljne kompetencije kojima mlad čovjek treba ovladati u suvremenom društvu pomjerene od poznavanja gomile informacija ka socijalnoj kompetentnosti, nova dimenzija uloge nastavnika Islamske vjeronauke postaje veoma važnom. A upravo je ovaj uzrast važan period, nešto poput 'senzitivnog intervala' za razvijanje zdravih temelja u odnosu prema drugima.

Novina u programskom sadržaju za ovo godišće jeste prisustvo određenog broja 'refleksivnih sadržaja', primjerenih uzrastu, a nuđeni kako bi intelektualno, emotivno, socijalno odjekivali u djetetovoj osobi, moralno je oblikujući i motivirajući.

Zadaci Islamske vjeronauke u III razredu

Zadatak Islamske vjeronauke je da posvijesti mogućnost formativnog oblikovanja osobe učenika.

Kurikularna struktura je fleksibilna, zahtijeva nastavnikov senzibilitet za duhovno 'najotvoreniji' trenutak za obradu pojedinih nastavnih sadržaja.

Teme	Ishodi	Vještine
1. Ponovo miris septembra Dova za uspješan početak Islam mi je sve (pjesma) Šta smo po vjeri? Ljepota selama-islamskog pozdrava Kako postajemo istinski muslimani?	Ljubav prema Bogu Svakodnevno izvršavanje vjerskih obaveza Razvijanje svijesti o kulturnim ponašanju Moralna osjetljivost za konstrukt prijateljstva Razvijanje svijesti o islamskom bratstvu	Koristiti dove u određenim prilikama Ponašati se u skladu propisa vezanih za selam Kulturno i primjereno se ponašati Uz pomoć nastavnika odabrati pravog prijatelja Svakodnevno ispunjavanje školskih obaveza Postupati po usvojenim islamskim propisima

Pravo druženje-drugarstvo-prijateljstvo		
<p>2. Vjerujem u jednog Boga Ja vjerujem jednog Boga (ilahija) Kako postajemo vjernici? Amentu billahi-ja vjerujem u Allaha dž.š. Priroda-svjedočanstvo Božijeg opstojanja Život je svuda oko nas Biljni i životinjski svijet djelo je Božije Mala slatka beba (pjesmica) Čovjek kao najljepše Allahovo stvorenje Allah sve vidi Allah Sveznajući, Svemoćni (priča) Zahvala Allahu</p>	<p>Razvija osjećaj za lijepim učenjem (ilahija) Pozitivan stav o biljnom i životinjskom svijetu Svojim ponašanjem ne narušava sklad između biljnog i životinjskog svijeta</p>	<p>Pravilno interpretiranje ilahija razvijanje svijesti o Uzvišenom Allahu kao tvorcu svih svijetova na osnovu posmatranja izvode zaključke da se prirodne pojave događaju Božijom voljom razvijanje svijesti o Božijem prisustvu - uspostavljaju logičke zaključke o uzajamnosti biljnog i životinjskog svijeta, kao mudrosti Allahovog, dž.š., stvaranja Razvijanje perceptivnih sposobnosti kroz uočavanje znakova Allahove moći (uz pomoć nastavnika) prikupljaju podatke sistematizuju zaključuju Zahvaljuju se Allahu dž.š.</p>
<p>3. Put do Allahove milosti U namazu se susrećemo sa svojim Gospodarom Priprema za namaz Oblačenje najljepše odjeće u namazu U svakom djelu dana se obraćamo Allahu Kaba-tačka orijentacije u namazu Bejtullahov crn ogrtač (ilahija) U ramazanu je Allah posebno milostiv Nek' mirišu avlije (pjesma) Čovjek koji je davao zekat</p>	<p>Pospješuju i razvijaju intelektualne,afektivne, senzorne i fizičke sposobnosti Razvijanje ljubavi prema namazu Razvijanje svijesti o ostalim islamskim propisima (post,zekat, hadžd...) Razvijenost navike brige o drugu u razredu Pozitivan stav i odnos prema izvršavanju islamskih propisa Pravilno ponašanje prema komšijama i rodbini Svijest o važnosti poštenja,</p>	<p>Učenici su sposobni izvršiti namaske pripreme Mogu interpretirati ilahiju „Bejtullahov crn ogrtač“ Sposobni su odrediti namaska vremena Razlikuju Ramazanski i Kurban bajram Opisuju običaje vezane za Kurban bajram i način na koji se dijeli kurban Pomažu drugim učenicima Opis predmeta odnosa i likova ilustrira crtežima i kratkim stripovima</p>

<p>(priča u stripu) Kraj Kabe sam stajao (ilahija) Kurban – darivanje siromašnima, rodbini i komšijama Na Bajram (priča)</p>	<p>međusobnog uvažavanja, rada upornosti i saradnje sa drugima</p>	
<p>4.Božiji poslanici prije Muhammeda, a.s. Božiji poslanici-učitelj svojih naroda Adem a.s.-prvi čovjek na Zemlji Hud a.s. i njegov narod Deva u gradu prokletih ljudi (priča)</p>	<p>Razvijanje ljubavi prema Božijim poslanicima Ispravan stav prema dobru i zlu Svojim ponašanjem pokazuju lijep primjer Izgrađen pozitivan stav u odnosu prema drugima Iz priča o poslanicima uzimamo pouke (historija je učiteljica života)</p>	<p>Uspostavljaju logičke zaključke iz priča o poslanicima (Allah,dž.š., kažnjava one koji čine zlo Aktivno učešće u obradi priča Mogu razumjeti znakove Allahove nagrade u svakodnevnici Neposredno uočavaju i opisuju dobre i loše postupke (sposobni su razlikovati dobro i zlo)</p>
<p>5. I ja učim Kur'an Ponovimo Fatihu i Ihlas Priprema za obraćanje Allahu dž.š. Sura En-Nas Mjesto Kur'ana u mojoj porodici? Sura El-Felek Tebi se obraćam i Tebe molim dragi moj Allahu Družimo se sa Et-Tehijjatu Allah je čuo i uslišao moju molbu Ponovimo naučene sure i dove</p>	<p>Razvijanje ljubavi prema Kur`anu Ponašanje u skladu sa kur`anskim propisima Pozitivan stav prema učenju Kur`ana Razvijen senzibilitet prema potrebi obraćanja Allahu,dž.š.</p>	<p>Razvijanje intelektualnih sposobnosti (mišljenja,pamćenja,mašte) memorisanjem kuránskih sura Mogu napisati kraću dovu Upotrijebiti dove u određenim situacijama Interpretirati određene sure i dove Obratiti se Allahu,dž.š. dovom za pomoć Koristiti kraće citate iz Kur`ana</p>
<p>6. Ponovo sa Muhammedom, a.s. Salavatom se sjećamo Muhammeda, a.s. Muhammed, a.s. je bio marljivo i pouzdano dijete Muhammedova, a.s., ljubav prema djeci</p>	<p>Razvijanje ljubavi prema Poslaniku, a.s. Ponašanje u skladu sa njegovim sunnetom Pozitivan stav prema učenju njegovim drugovima Razvijen senzibilitet prema</p>	<p>Pravilno izgovara Et-Tehijjatu Mogu razumjeti znakove Allahove milosti na Poslanikovom životu i njegovim drugovima Neposredno uočavaju i</p>

<p>Prva objava – uči, čitaj... Poslanikovi, a.s., odani prijatelji Ebu Bekr – iskreni vjernik i drug Kako je jedna djevojčica voljela svoga oca Alija – hrabri drug Hasan i Husejin trajni uzori muslimanskoj djeci</p>	<p>potrebi obraćanja Allahu,dž.š.</p> <p>Vrednuje trag emotivnog odnosa prema onome što se govori o Muhammedu, a.s., hazreti Fatimi, Ebu Bekru, Aliji, Hasanu i Husejinu.</p>	<p>opisuju dobre postupke (sposobni su razlikovati dobro od lošega)</p>
<p>7. Islamski se ponašam Allah voli ljepotu, čistoću i urednost Dobro dijete čuva svoje zdravlje Zdrava i čista hrana Muhammed, a.s., potiče da se bavimo sportom Za uspješniji dan i ljepši san Desna ruka, desna noga Lijepo ponašanje u kući Briga o školi i školskom dvorištu Ne griješimo prema drugima! Poštujmo i uvažavajmo drugoga!</p>	<p>Pospješuju i razvijaju intelektualne,afektivne, senzorne i fizičke sposobnosti Razvijanje ljubavi prema čistoći uopšte Razvijanje svijesti o zdravoj-halal hrani svijest o islamskim propisima (prednost desne strane) Razvijenost navike brige o drugu u razredu i školskom okruženju Pravilno ponašanje prema roditeljima, komšijama i rodbini Svijest o važnosti poštenja, međusobnog uvažavanja</p>	<p>Uspostavljaju logičke zaključke o čistome i uprljanom, zdravom i nezdravom Aktivno učešće u vannastavnim aktivnostima i sportu Mogu razumjeti znakove Allahove nagrade u svakodnevnici Neposredno uočavaju i opisuju dobre i loše postupke (sposobni su razlikovati dobro i zlo)</p>
<p>8. Putovanje kroz Bosnu Moja domovina Bosna i Hercegovina Bosna-zemlja bogatstva različitosti Priča o Sarajevu Ponosni Bošnjak Nišani-svjedoci postojanja i hrabrosti U posjeti travničkoj čaršiji Stari most u Mostaru Kako ćemo provesti školski raspust</p>	<p>Razvija svjest o svojoj domovini razvija ljubav prema Bosni, zemlji bogatstva, tolerancije, ljubavi Razvija svjest o kvalitetima ljudi koji vole svoju domovinu Razvija ljubav prema svome gradu</p>	<p>Uspostavljaju logičke zaključke o ljubavi i patriotizmu prema svojem zavičaju i domovini Aktivno učešće u aktivnostima Neposredno uočavaju i opisuju odlike svoje domovine i užeg zavičaja</p>

Didaktičke upute:

- Vjeronauku početi sa dovom Allahu: Euza, Bislilla, Rabbi jessir, Rabbi zidni ilma (Gospodaru moj povećaj mi znanje), kratki salavat;
- Ponoviti značenje pojma 'islam', kelimei-šehadet uz korištenje ilahije 'Šehadet', obrađivane u II razredu;
- Obrada, analiza i usvajanje islamskih propisa/šarta;
- Situacije nazivanja selema i načini ponašanja učenika u njima;
- Razgovarati s djecom o tome kome nazivaju selam? Na kojim mjestima? U kojim prilikama? Nastavnik bilježi na školskoj tabli učeničke odgovore i na kraju sata rezimira 'uokvirivanjem' neupitnih osoba, mjesta, prilika u kojima dijete pozdravlja selamom;
- Metodički oblikovana interpretacija prigodnih priča o prijateljstvu (uzrastu primjereni zahtjevi pri analizi književnih tekstova su sljedeći: zapažanje teme događaja - radnje; zapažanje likova, njihovih osobina i postupaka i to osnovno na izrazitim primjerima; zauzimanje stava prema likovima u njihovim postupcima);
- Kroz primjer pravilnog i nepravilnog druženja ukazati na elemente poželjnog drugarstva i pravog prijateljstva;
- Likovno izražavanje na temu: Moj pravi prijatelj;
- Organizirati u razredu oblikovanje pismenog izričaja na temu: Moj prijatelj, Kad sam se pokazao prijateljem, I sad se sjećam, tada se nisam ponio kao prijatelj...

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost Euze, Bismille, dove Rabbi jessir, kratkog salavata i usvojenost dove Rabbi zidni ilma - Gospodaru moj povećaj moje znanje;
- Usvojenost islamskih propisa/šarta;
- Usvojenost znanja o situacijama nazivanja selema i načinima ponašanja učenika u njima;
- Usvojenost osnovnih elemenata likovnog i literarnog izraza na zadane teme i situacije;
- Zalaganje na satu, spremnost za suradnju;
- Moralna osjetljivost za konstrukt prijateljstva, drugarstva.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: opisivanje situacija u kojima se uči Euza, Bismilla, dove, salavati, pozdrav - djeci primjerene životne situacije; pravilno artikuliranje priča i njihova analiza, pravilno recitiranje pjesmica;
- *Moja okolina*: objedinjavanje situacija kulturnog, primjerenog ponašanja;
- *Likovni odgoj*: likovno izražavanje na temu: Moj pravi prijatelj;
- *Muzički odgoj*: interpretacija ilahije 'Šehadet'.

- Uvježbavanje pravilnog učenja ilahije 'Ja vjerujem jednog Boga';
- Govoriti o Allahu Uzvišenom kao Jedinom Bogu, Stvoritelju i Gospodaru svih svjetova, Vladaru Milostivom i Opskrbitelju..., pokušati kod djece razvijati osjećaj za vjeru u Jednog Boga i Njegovo opstojanje, zatim oblikovati lijepo mišljenje o Njemu Uzvišenom; inicirati memoriranje nekoliko imena Allaha Uzvišenog sa prijevodom: Rabb, Rahman, Rahim, Malik, Selam, Alim;
- 'Oslobađati' kroz potičući, ohrabrujući, necenzurirani razgovor djetetove asocijacije na Milost, Blagost, Učenost, u svakodnevnim životnim situacijama. Ko ih ispoljava? Kako? Konstruirati gradacijsku ljestvicu ovih vrijednosti s ciljem da djeca naslute, uče neprikosnovenu veličinu Allahove Milosti, Blagosti, Učenosti...;
- Razgovarati o prirodi i prirodnim pojavama: nebo, kiša, zemlja, rijeke, planine, šume, more - pokušati organizirati čas u prirodi;
- Likovni izraz: rijeka, planina, kiša, povezano sa situacijama u kojima se dijete našlo;
- Pisanje sastava o omiljenoj životinji;
- Skretanje pažnje na bogatstvo života koji nas okružuje: cvijeće, mirisi, pčele, ribe, izbor djeci poznatih domaćih i divljih životinja - po mogućnosti čas u prirodi;
- Razvijati humani odnos prema biljkama i životinjama iz okruženja: Ebu Hurejre, hadisi o ženi i mački, o čovjeku i psu i o devi koja se je požalila Poslaniku;
- Započeti razvijanje osjećaja da nas Allah stalno gleda - razvijanje potrebe stalnog lijepog ponašanja (kod kuće, na ulici, sa drugovima, u školi, na času);
- Razgovor o priči Allah, Sveznajući, Svemoćni;
- Metodički oblikovana interpretacija izabranih tekstova, prigodnih priča, pjesmica i lutkokaza (apstrahiranje pouke, po mogućnosti likovno izražavanje shvaćenog);
- Razgovor o djeci primjerenim životnim situacijama (koje su bliske dječijem iskustvu) u kojima su se zahvaljivali Allahu; učenje dove Suhanekellahumme s prijevodom.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Receptivna ravan: ilahija; prigodno pismeno učeničko izražavanje;
- Usvojenost i razumijevanje prvog imanskog islamskog šarta;
- Interpretativna ravan: senzibilitet za graduiranje vrijednosti s neupitnom pozicioniranošću Allahove, dž.š., veličine;
- Ovladanost elementima prirodnog okruženja (nazivi, opis, likovni izraz);
- Poznavanje vrsta iz životinjskog svijeta (nazivi, opis, likovni izraz);
- Prepoznavanje na čovjeku savršenstva Allahovog, dž.š., stvaranja;
- Razvijenost navike zahvaljivanja Allahu, dž.š.;
- Usvojenost Subhaneke s prijevodom.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: uvježbavanje pravilnog čitanje i recitiranja ilahije; literarno izražavanje na teme: Moja okolina (šuma, rijeka, planina, nebo, kiša), Moj kućni ljubimac;
- *Likovni odgoj*: uvježbavanje interpretacije ilahije, literarno izražavanje na teme: Moja okolina, Proljetna kiša, Jesenje lišće, Moj kućni ljubimac;
- *Muzički odgoj*: uvježbavanje pravilnog učenja ilahije 'Ja vjerujem jednog Boga'.
 - Nek' mirišu avlije (pjesma)
 - Čovjek koji je davao zekat (priča u stripu)
 - Kraj Kabe sam stajao (ilahija)
 - Kurban - darivanje siromašnima, rodbini i komšijama
 - Na Bajram (priča)
- Ponoviti islamske šarte; Analiza i obrada uvjeta za namaz; Razgovor o tome šta dobivamo obavljajući namaz: milost, nagradu, oprost, snagu koja nas štiti od grijeha i svega što ne valja, pomoć u nesrećama i tegobama;
- U okviru pripreme za namaz staviti akcenat na čistoću, abdest i kupanje;
- O trećem uvjetu za namaz - biti propisno odjeven govoriti na djeci prilagođen način kroz lijepo i skladno odijevanje;
- Kroz ponavljanje dijelova dana u njih smještati dnevne namaze, nastojeti usvojiti njihove nazive i vremensku pozicioniranost;
- Istaknuti orijentaciju muslimana iz cijeloga svijeta u toku namaza samo prema jednoj orijentacijskoj tački - kibla (ka'bi) u Meki;
- U predramazansko vrijeme govoriti o ramazanu: sehur, iftar, mukabele, teravije; propisi o načinu posta, „post" za malu djecu, pjesmica o ramazanu;
- Analizom pjesme Nek' mirišu avlije govoriti o posebnosti i običajima za Bajram; obraditi tekbire;
- Kroz razgovor o priči ponuditi kratku informaciju o zekatu;
- Analizom ilahije „Kraj Kabe sam stajao" govoriti o hadžu i našim običajima vezanim za hadž, poželjno je da u pripremi za ovaj sat učenici i nastavnik donesu veći broj fotografija sa prizorima sa hadža, te prikazivanje desetominutnog dokumentarca;
- Kroz razgovor o običajima u dijeljenju kurbana u našim krajevima istaknuti važnost njegovanja rodbinskih veza i brige o rodbini i komšijama; podstaknuti pismeno izražavanje kroz pisanje jedne rečenice u susret Bajramu ili nešto u vezi sa Kurban-bajramom;
- Organizirati učenički istraživački projekat 'Razgovor s hadžijom' (posjeta osobi koja je ranije obavila hadž, njezini utisci...); Svi učenici će ponešto zabilježiti u tim razgovorima, a nastavnik na školskoj tabli rezimira istraženo.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Razvijenost osjećaja za potrebu obraćanja Gospodaru;

- Usvojenost elemenata koji su odnose na pripremu za namaz - uvjeta za namaz;
- Usvojenost znanja o propisnom odijevanju u namazu;
- Usvojenosti naziva dijelova dana i naziva dnevnih namaza
- Zapamćivanje: Kaba - mjesto orijentacijska tačka u namazu;
- Nivo uvježbanosti pravilnog učenja ilahija;
- Nivo usvojenosti pravilnog prepričavanja i izvlačenja pouke i zaključaka iz priča;
- Razvijenost navike brige o drugu u razredu;
- Učenička osjećanja koja svjedoče da i dijete živi, ili makar samo sluti, ono što uči u Vjeronauci.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: uvježbavanje pravilnog čitanje i prepričavanje priča, recitiranja i melodičnog interpretiranja ilahija; literarno izražavanje na teme: Moj prvi namaz, odlazak u džamiju, Moj (djed, nena, babo, mama...) je išao na hadž;
- *Moja okolina*: korelirati s kulturom komuniciranja u zajednici (npr. Kurban - briga za drugog, Briga o siromašnima, rodbini i komšijama)
- *Likovni odgoj*: Likovno izražavanje na teme: Kaba, Džamija u ramazanu, Bajramska sofa, Dijeljenje kurbana...;
- *Muzički odgoj*: uvježbavanje pravilnog učenja ilahija 'Bejtullahov crn ogrtač', 'Kraj Kabe sam stajao' i pjevanje pjesme 'Nek' mirišu avlije'.
- Allah je poslao poslanike da pokažu ljudima ispravan način života koji vodi ljude istinskoj sreći i spasu;
- Uvoditi dijete u islamsko razumijevanje pojma 'učitelj' - onaj koji odgaja, podstiče na dobrotu, 'obavezuje' na poštenje...
- Metodička obrada prigodnih priča o poslanicima;
- Priča o Hudu a.s. - razviti ključno odgojno mjesto: za zlo neizostavno slijedi kazna, a za dobro Allahova nagrada;
- Razgovarati s djecom šta u njihovoj svakodnevnicu mogu razumijevati kao znak Allahove nagrade - uspjeh u školi, dobar drug, zdravlje roditelja, lijep izlet s roditeljima, dobrotu koju je neko prema njima ispoljio...

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Informiranost o povijesnoj situiranosti pojedinih poslanika. Informiranost ko je Iblis.;
- Usvojenost osnovnih informacija o poslanicima (imena i situacija u kojoj su djelovali);
- Začimanje stava osude prema zlu, razbojništvu...;
- Interes, budnost za slušanje priča o poslanicima, aktivno učešće u obradi priča.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: metodički parametri obrade priče[5]; literarno izražavanje na teme: Dobrota je za mene, Tada sam bio pošten, Moj učitelj, Moj nastavnik vjeronauke, Zašto volim Adema, Huda, Saliha;
- *Likovni odgoj*: Likovno izražavanje na dijelove sadržaja iz priča o poslanicima, s uvažavanjem stava islama o slikanju poslanika;
- Razgovor o tome ko ide u mekteb i doživljaji iz mekteba, ponavljanje Fatihe i Ihlasa, akcentiranje njihovih prijevoda i isticanje situacija i vrijednosti njihovog učenja;
- Objasniti djeci islamsku činjenicu da musliman kad ispuni preduvjete (čisto srce, abdest) može stati pred svog Gospodara;
- Naučiti djecu da oblikuju svoje želje, molbe, ambicije kroz dovu upućenu Allahu dž.š.;
- Aranžirati necenzurirani razgovor o Kur'anu: nalazi li se i u mojoj kući, na kojem mjestu, uči li ga ko, čita li se njegov prijevod, kad se spominje Kur'an...;
- Zadati djeci projektni zadatak: svako neka prepíše iz prijevoda Kur'ana nekoliko ajeta, po izboru, a onda čitati na satu šta su učenici zapisali, primjereno uzrastu interpretirati izvadke;
- Inicirati pisanje individualnih dova Allahu dž.š. u cilju razvijanja bliskosti i prisutnosti u dovi.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Nivo zapamćivanja i reproduciranja izabranih sura i dova;
- Djetetovo novoosvojeno saznanje, osjećanje o mogućnosti da bez posredovanja stane pred Allaha, dž.š.;
- Usvojenost uvjeta za stajanje pred Allaha, dž.š.;
- Pohvaliti vijest o postojanju Kur'ana u kući u kojoj ga ranije nije bilo;
- Senzibilitet prema potrebi obraćanja Allahu, dž.š.;
- Aktivnost u rezlizaciji nastave.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: razgovor o prilici u kojoj je Allah uslišao dovu učenika; literarno izražavanje na teme: U mojoj porodici Kur'an je..., Dragi moj Bože, molim Te;
- *Likovni odgoj*: likovno izražavanje na teme: Kur'an, bojenje i ukrašavanje levhe;
- Ponoviti salavat sa prijevodom koji je ranije naučen, obraditi i uvježbati salavat iza Et-Tehijjatu;
- Ukazati na to da Muhammed, a. s., nije pravio razliku među djecom; navesti primjere kako je Muhammed, a. s., podjednako volio djecu, na koji način se je sa njima igrao;

- Navesti primjer kada je hazreti Fatima, kao mala djevojčica skinula sa babinih leđa unutricu koja je bačena na njegova leđa dok je bio na sedždi kod Ka'be, ilahija o hazreti Fatimi;
- Koristeći dio iz mevluda (nastavnikova interpretacija ili pomoću kasetofona) dočarati situaciju u kojoj se našao Muhammed, a.s., kada je primio prvu objavu;
- Govoriti o tome kako je hazreti Alijja kao mali dječak pratio Poslanika, a. s., zatim da je sa deset godina prihvatio islam, da je kao mladić bio hrabar, odvažan i spreman da se žrtvuje za Poslanika, a. s., kako je dobio nadimak Allahov lav...;
- Metodički oblikovana interpretacija izabranih tekstova i prigodnih priča (apstrahiranje pouke, po mogućnosti likovno izražavanje shvaćenog);
- Uvezivati ono što se uči sa djetetu bliskim svakodnevnim situacijama; pratiti emotivno reflektiranje sadržaja u djetetu, promjene u svakodnevnom socijalnom ponašanju.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Aktivno učešće u razgovorima na satu;
- Usvojenost salavata;
- Razvijenost osjećaja za pravilno usmeno izražavanje i prepričavanje;
- Usvojenost novih likova iz muslimanske povijesti (njihovih imena i osnovnih osobina);
- Vrednovati pokazani, pa i naslućeni trag emotivnog odnosa prema onom što se govori o Muhammedu a.s., hazreti Fatimi, Ebu Bekru, Aliji, Hasanu, Husejnu...

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: interpretacija izabranih tekstova i prigodnih priča; kroz razgovor razvijanje kompetencija pravilnog izražavanja, opisivanja i prepričavanja;
- *Likovni odgoj*: bojenje i ukrašavanje levhe Muhammed, Poslanikove, a.s., džamije;
- Kroz predočavanje primjera iz neposrednog životnog okruženja skrenuti pažnju na ljepotu i sklad Allahovog stvaranja;
- Muhammed, a. s., je bio uzorito uredan, discipliniran, posvećivao je pažnju lijepom izgledu, drugima preporučivao da lijepo izgledaju i održavaju čistoću;
- Na razvojno primjeren način ukazati djeci na njihovu ulogu u očuvanju zdravlja, navesti primjere ponašanja djece koja čuvaju i koja ne čuvaju svoje zdravlje; izražavanje na temu Čuvam svoje zdravlje;
- Socijalna akcija: posjeta bolesnom prijatelju, dova za bolesnika i dova za svoje zdravlje;
- Analizirati dozvoljenu i nedozvoljenu hranu bez uvođenja termina halal i haram;
- Inicirati i afirmirati bavljenje sportom i uključivanje u sekcije i klubove; afirmirati plivanje, borilačke vještine i biciklizam;

- Ovladati pravilima ponašanja iz islamskog bontona vezanim za lijevanje u postelju i buđenje; naučiti optimalno Bismillahi vel-hamdu lillahi, a za one koji žele i mogu više naučiti dove prilikom lijevanja i ustajanja;
- Inicirati razvijanje navike davanja prednosti desnoj strani u odijevanju i obuvanju; kroz pjesmicu Meho ljevatan ili druge adekvatne pjesmice i priče olakšati usvajanje ove navike;
- Analizirati dobre i loše primjere ponašanja u kući, usvojiti pravilno ponašanje prilikom ulaska u kuću, ulaska u zatvorenu sobu i izlaska iz kuće;
- Oblikovati pravilan odnos prema školskom prostoru i njegovom inventaru, te školskom dvorištu; akcija čišćenja učionice i školskog dvorišta;
- Razvijanje svijesti kod učenika da ne smijemo svoje drugove, prijatelje, komšije, rođake... vrijeđati, o njima ružno i s podsmijehom govoriti...; pjesma „Zašto dva oka imamo“;
- Oblikovati pravilan islamski odnos prema nemuslimanima, te razvijati osjećaj za uvažavanje i prihvatanje drugog i drugačijeg.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Razvijenost osjećaja za uočavanje ljepote Allahovog stvaranja;
- Kvalitet pismenog, usmenog i likovnog izražavanja;
- Usvojenost znanja o načinima čuvanja zdravlja;
- Isticati pozitivne primjere bavljenja sportom i vrednovati ih;
- Usvojenost znanja o načinima lijepog ponašanja;
- Evaluirati odnos učenika prema ostalim učenicima i prema školskom inventaru;
- Istaknuti i vrednovati pozitivne primjere lijepog odnosa prema drugu;
- Istaknuti pozitivne primjere odnosa prema drugima i drugačijima (nemuslimanima) iz muslimanske povijesti i tradicije u BiH.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: interpretacija izabranih tekstova i prigodnih priča; kroz razgovor razvijanje kompetencija pravilnog izražavanja, opisivanja i prepričavanja; pismeno izražavanje na teme: Kako čuvam svoje zdravlje, Moje ponašanje u kući, Moja škola, Pogriješio sam, Dobro sam postupio, Moj komšija;
- *Moja okolina*: zdravlje, ishrana, urednost, briga o čistoći okoline; narodi, kulture i religije u BiH.
- *Tjelesni odgoj*: afirmiranje bavljenja sportom;
- *Likovni odgoj*: likovno izražavanje na teme: moja okolina, moj bicikl, moja škola, školsko dvorište;
- Upoznavanje sa osnovnim podacima o domovini Bosni i Hercegovini: izgled na karti; glavni grad, planine, rijeke, more, grb, zastava; pjesma navijača 'Hajmo Bosno, Hajmo Hercegovino';

- Upoznavanje sa bogatstvom različitosti u BiH: multinacionalnost, multikulturalnost i multikonfesionalnost naše domovine; gledanje pomoću videa i TV pjesme 'Bosno i Hercegovino - naša domovino' (u kojoj se čuju ezani i zvona i prikazuju džamije, crkve i sinagoga u Sarajevu)
- Obezbijediti zapamćivanje činjenica o važnim i pozitivnim osobama u bošnjačkoj prošlosti;
- Razgovor o agresiji na BiH (1992-1995), njenim tragovima (djeci bez roditelja) i nišanima po Bosni - kad god prolaze pored njih da znaju da oni svjedoče hrabrost i postojanje Bošnjaka kroz povijest;
- Socijalna akcija: uređenje i briga o najbližem mezarju;
- Posjeta Sarajevu, Travniku, Mostaru (zavisno o geografskoj gravitiranosti);
- Crtanje Starog mosta (prema modelu);
- Šta se sve važno nalazi u Sarajevu? (memoriranje relevantnih mjesta i institucija, ali i interesantnog za djecu - tramvaj, zoološki vrt, fijaker s konjima...);
- Travnik - Plava voda (mjesto za dječije ekskurzije), Stari grad (tajanstven poput mjesta gdje se skrivaju i igraju dječije tajne družine), tekije, džamije, vode, šehidsko mezarje...
- Istraživački zadatak u toku raspusta: ustanoviti dnevnik u koji će bilježiti ono što misle da je važno da saopće na Vjeronauci - gradovi, događaji, osobe, osjećanja...

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o domovini: geografskom izgledu na karti, grbu, zastavi, glavni grad, znameniti gradovi, rijeke, planine...
- Uzrastu primjerena posviještenost postojanja različitih kultura, religija/bogomolja i naroda u BiH;
- Usvojenost znanja o znamenitim pojedincima u Bosni
- Kvalitet pismenog, usmenog i likovnog izražavanja;
- Aktivnost na satu.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: interpretacija izabranih tekstova i prigodnih priča; kroz razgovor razvijanje kompetencija pravilnog izražavanja, opisivanja i prepričavanja; pismeno izražavanje na teme: Moja domovina Bosna, Moja čaršija, Kako planiram provesti raspust, U Bosni imamo džamije, crkve i sinagoge;
- *Odgojni rad na satu OZ*: Kompatibilnost učiteljevog i vjeroučiteljevog nastojanja da formativno ojačaju dijete uzrasta 3. razreda OŠ
- *Moja okolina*: upoznavanje sa osnovnim podacima o domovini Bosni i Hercegovini: izgled na karti; glavni grad, planine, rijeke, more, grb, zastava;
- *Muzički odgoj*: interpretacija himne navijača 'Hajmo Bosno, Hajmo Hercegovino', pjesme 'Bosno i Hercegovino - naša domovino';

- *Likovni odgoj*: bojenje karte BiH, bojenje šehidskog mezarja na papiru;
-

U koncepciji NPP islamske vjeronauke za III razred priložena didaktička uputstva uz tematska područja treba razumijevati heurističkim poticajem za nastavnika, a ne receptom uspješno primjenljivim bez obzira na osobine konkretne grupe s kojom nastavnik radi.

Tragom suvremenih zbivanja u školi, nastavnik islamske vjeronauke bi mogao inicirati suradnju s nastavnikom maternjeg jezika ponudivši mu sat metodičke interpretacije priče, pjesme predviđene Vjeronaučnim programom, čime bi obogatio svoje metodičke kompetencije rada na tekstu, razvio kvalitetnu međupredmetnu korelaciju i poticao kolegijalnu suradnju u školi.

LITERATURA

1. Kur'an, prijevod
2. Zbirke hadisa
3. Midhat i Abdulah Čelebić: *Ilmihal*, Zenica, 1995.
4. Redžep Muminhodžić: *Ta'limu-l-islam*, Sarajevo, 2001.
5. Esmir Halilović: *Pravedne halife*, Zenica, bez g.
6. Mehmed Karahodžić: *Vi u njima imate divan uzor*, Sarajevo, 2004.
7. Mustafa Necati Bursali, *Hazreti Alija*, Bemust, Sarajevo, 2001.
8. Ebul-Hasan Ali en-Nedevi: *Priče o Božijim poslanicima*, Tuzla, 2004.
9. Muahmed Meveffek Sulejme: *Kćerke Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem*, Novi Pazar, 2004.
10. Isnam Taljić: *Najveće priče*, Sarajevo, 2005.
11. Šefik Kurdić: *Islamski bonton*, Islamska pedagoška akademija u Zenici, Zenica, 2005.
12. Refik Čatić i Izet Pehlić, *Metodika nastave islamske vjeronauke*, Islamska pedagoška akademija u Zenici, Zenica, 2004.
13. Seyfedin Yazici: *Osnove nauke o vjeri*, Ankara 2003.
14. Objavljene biografije Muhammeda, a.s., na bosanskom jeziku
15. Priče o Muhamedu, a.s. - različita izdanja
16. Hilmi Ali Osman: *Ashabi Allahovog Poslanika*, Porodična biblioteka, Sarajevo, 2002
17. Radovi dr. Safveta Halilovića o biografiji Muhammeda, a.s., Novi horizonti, brojevi 65 i dalje
18. 'Kevserko', izdanje Kevsera za najmlađe, NID Novi Kevser, Sarajevo
19. 'Kevser', list za djecu, NID Novi Kevser, Sarajevo

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu vjeronauke mogu izvoditi profesori i nastavnici koji su završili:

1. Fakultet islamskih nauka u Sarajevu (pedagoški ili teološki smjer)
2. Islamski pedagoški fakultet u Zenici ili Bihaću, odsjek za vjeronauku
3. Druge fakultete islamskih nauka priznate od Rijasetu Islamske zajednice u BiH, čije su diplome nostrificirane od strane Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i položena pedagoška grupa predmeta na ovom fakultetu, uz prethodno završenu jednu od medresa
4. Islamsku pedagošku akademiju

NASTAVNI PLAN I PROGRAM

4. razred

**NASTAVNI PLAN ZA ČETVRTI RAZRED
DEVETOGODIŠNJEG OSNOVNOG ODGOJA I OBRAZOVANJA**

Nastavni predmeti		Sedmični fond nastavnih sati	Godišnji fond nastavnih sati
A. OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI			
1.	Bosanski/hrvatski/srpski jezik i književnost	5	175
2.	Matematika	4	140
3.	Strani jezik I	2	70
4.	Priroda i društvo	2	70
5.	Likovna kultura	2	70
6.	Muzička kultura	1	35
7.	Tjelesni i zdravstveni odgoj	2	70
UKUPNO REDOVNE NASTAVE		<u>18</u>	
B. OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI S PRAVOM IZBORA			
8.	Vjeronauka	2	70
C. OSTALI OBLICI NEPOSREDNOG ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA			
9.	Dopunska nastava	1	35
10.	Dodatni rad	1	35
11.	Vannastavne aktivnosti	1	35

**BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I
KNJIŽEVNOST**

BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Uloga i značaj

Jezik je važan činilac u razvoju svakog ljudskog bića. Ima posebno naglašenu informativnu i komunikativnu vrijednost, jer je zajednički za ljude koji žive u određenoj zajednici. Govor je aktivnost komunikacije pomoću jezika.

Razvoj dječijih govornih sposobnosti moguće je posmatrati u kontekstu usvajanja jezika. Govor se razvija govorom. Podsredstvom programskih sadržaja ovog nastavnog predmeta razvijamo jezičko osjećanje učenika, korektno vladanje rečenicom, razvijamo gramatičko-pravopisne aspekte i uvodimo ih u različite oblike usmenog i pismenog izražavanja.

Jezik ima obrazovnu, odgojnu, funkcionalnu, komunikacijsku funkciju, ali je i moćno sredstvo djelovanja na pojedinca, grupe i zajednicu u cjelini.

Na funkcionalnom nivou jezik i govor utiču na psihološke i lingvističke sposobnosti.

Govor je u osnovi komunikacije i ukupnog učenja. Stečena znanja, sposobnosti, vještine utiču na uspjeh u učenju i drugih nastavnih predmeta. Čitanje je sredstvo i metoda učenja. Nastavu čitanja i pisanja nužno je posmatrati u kontekstu ukupnog napredovanja učenika i posvećivati joj potrebnu pažnju kako bi stvarno uticala na osvježavanje smisla stalnog učenja. Čitanje i učenje su u osnovi komunikacije i sami su komunikacija. Samo pismen čovjek može djelovati efikasno, živjeti sa svrhom, radošću, punoćom i mudrošću.

Sadržaji književnosti pomažu učeniku da upozna i shvati društveni kontekst u kojem živi, pomaže da prepozna i njeguje univerzalne ljudske vrijednosti, razvija kod učenika ljubav prema kulturnoj baštini svog i drugih naroda.

Bosanski/hrvatski/srpski jezik i književnost kao nastavni predmet je sistem jezičkog i književnog znanja. Program nastave ovog predmeta uključuje sadržaje književnosti (književna djela, osnove teorije književnosti i samostalno, izvanškolsko čitanje), sadržaje gramatike, pravogovora i pravopisa, sadržaje usmenog i pismenog izražavanja, te sadržaje medijske kulture.

Važno je znati da nastava bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti daje temeljna znanja iz jezika i književnosti, temeljnu pismenost u gramatičko-pravopisnom, stilskom, sadržajnom i kompozicijskom smislu.

C I L J nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u osnovnoj školi

Cilj nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u osnovnoj školi je usvajanje i usavršavanje početnog čitanja i pisanja, upotrebljavanje standardnog književnog jezika u govoru i pisanju i razvijanje jezičkog stvaralaštva. Upoznavanje i čuvanje kulturne baštine vlastitog i drugih naroda, upoznavanje i njegovanje univerzalnih ljudskih vrijednosti.

Z A D A C I nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u osnovnoj školi:

- savladavanje izražajnog čitanja, čitanja naglas i u sebi, savladavanje logičkog i kritičkog shvatanja pročitano teksta;
- postupno i sistematično ulaženje u jezičku strukturu i postepeno ovladavanje jezičkim standardom,
- razvijanje smisla i sposobnosti za govornu i pisanu komunikaciju;
- razvijanje sposobnosti samostalnog služenja knjigom;
- usavršavanje tehnike lijepog pisanja;
- navikavanje na redovno i kritičko praćenje dječije štampe, radija, televizije
- razvijanje stvaralačke mašte, stvaralačkog mišljenja;
- upoznavanje sa najvrijednijim književnim tekstovima i književnim djelima i njegovanje pozitivnog stava i doživljaja prema književnosti;
- razvijanje ljubavi prema kulturnoj baštini svih naroda, njegovanje duha međuljudske tolerancije i ravnopravnosti;
- razvijanje, njegovanje i podsticanje učeničkog literarnog izražavanja;
- razvijanje i njegovanje kompetencija važnih za izgradnju i njegovanje humanih međuljudskih odnosa
- razvijanje i njegovanje univerzalnih ljudskih vrijednosti.

**BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I
KNJIŽEVNOST**

4. razred

BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

(175 nastavnih časova)

Z A D A C I nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u četvrtom razredu:

- Usavršavanje tehnike čitanja (izražajno čitanje i stvaralačko izražavanje);
- Osamostaljivanje u čitanju, razumijevanju pročitano, analiziranju i raspravljanju o pročitanim sadržajima;
- Izgrađivanje rukopisa i pisanje na nivou automatizacije;
- Ovladavanje tehnikom pisanja ćirilicnog pisma (pisanje ćirilicom tečno, uredno i bez zastajkivanja);
- Doživljavanje i osjećanje ljepote književnog teksta svim čulima;
- Samostalno čitanje književnih tekstova, analiziranje, raspravljanje o pročitano i stvaranje transformacija u kontekst svakodnevnog života;
- Usvajanje zakonitosti i pravila u usmenom i pisanom izražavanju i podizanje nivoa učeničke pismenosti;
- Razvijanje estetskih i etičkih vrijednosti;
- Uvođenje učenika u nivoe jezičke strukture;
- Osposobljavanje učenika da analiziraju sopstvena postignuća, postavljaju nove ciljeve i iznalaze načine za ostvarenje cilja.

ČITANJE I PISANJE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Čitanje Latinično pismo Čitanje sadržaja štampanog latiničnim pismom: Čitanje naglas Čitanje u sebi Čitanje po ulogama (Usavršavanje tehnike: pravilnost, brzina i izražajnost; Razumijevanje pročitano) Ćirilino pismo Čitanje teksta napisanog ćirilino pismom</p> <p>Pisanje Latinično pismo Usavršavanje pisanja latiničnim pismom Ćirilino pismo Pisana slova ćirilice Usvajanje pisanih slova ćirilice (pravilno pisanje i povezivanje slova u strukture riječi, razumijevanje napisanog) Pisanje riječi i rečenica Prepisivanje kraćeg teksta</p>	<p>- Razumije sadržaj pročitano teksta u sebi i naglas (latiničnim i ćirilino pismom)</p> <p>-Zna elemente pisanih slova ćirilino pisma</p>	<p>Ćita u sebi i brzo uočava ključne riječi -Koncentriše se na sadržaj tokom čitanja -Ćitanjem dolazi do brzih informacija -Vrednuje poruke -Izražajno čita i stvaralački se izražava o pročitano (može kritički ocijeniti, unijeti izmjene) -Piše pisanim slovima ćirilino pisma riječi, rečenice (bez zastoja, tečno, lijepo) -Tečno čita, razumije i reprodukuje sadržaje napisane ćirilino pismom -Automatizovana tehnika pisanja latiničnim i ćirilino pismom -Precizno saopštava sadržaj mišljenja u pisanoj formi</p>	<p>-Ćitanje je važno -Ćitanjem saznajemo o sebi i svijetu u kom živimo -Pisanje je važan način komunikacije -Razumije značaj poznavanja i primjene oba pisma (latinice i ćirilice)</p>	<p>-Pisanje rečenica o pročitanim sadržajima -Pisanje o sadržajima mašte -Pisanje po diktatu (diktat s komentarom, objašnjeni diktat, diktat s predusretanjem pogrešaka, izborni diktat, stvaralački diktat, kontrolni diktat) -Vježbe analize napisanog, uočavanje nedostataka i evidentiranja vlastitih grešaka, procjena nivoa postignuća -Vježbe pisanja i prepisivanja riječi i rečenica ćirilino pismom</p>

ČITANJE I INTERPRETACIJA KNJIŽEVNOG TEKSTA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Čitanje i interpretacija prozih tekstova Dramski tekst</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Zna šta je tok događaja, likovi, mjesto i vrijeme radnje -Imenuje osobine likova -Razumije osobine likova -Razumije na razini uopštavanja i formulisanja podnaslova -Razumije kao rezultat uočavanja uzročno-posljedičnih veza i samostalno formulisane poruke -Zna šta je piščev govor i govor lika -Zna šta su didaskalije 	<ul style="list-style-type: none"> -Određuje tok događaja u vremenskom slijedu na obimnijem tekstu -Uočava mjesto i vrijeme radnje -Opisuje izgled likova, njihove postupke i određuje osobine -Uočava i upoređuje postupke glavnih likova (likova čiji su postupci izrazito suprotstavljeni) -Uspostavlja analogije (književni lik- likovi iz svakodnevnih životnih situacija) -Zauzima stav prema liku i objašnjava ga -Uočava opise likova i pojava u književnom tekstu -Samostalno čita i razumije pročitano uz samostalnu analizu i raspravljanje o pročitanoj sadržaju -Čita prirodno, izražajno dramski tekst -Ostvaruje ulogu u igrokazu kao govornu produkciju 	<ul style="list-style-type: none"> -Osjeća, prepoznaje i doživljava snagu i ljepotu pisane riječi 	<p>Transformativno-dijaloški proces</p>

ČITANJE I INTERPRETACIJA KNJIŽEVNOG TEKSTA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Poezija</p> <p>Lektira</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Zna šta je pjesnička slika -Zna da je ritam-podizanje i spuštanje glasa u govoru i čitanju -Zna da je rima glasovno podudaranje slogova na kraju stiha (dvosložna rima) -Zna zašto i kako samostalno čita lektiru 	<ul style="list-style-type: none"> -Određuje svakodnevno u pjesmi -Određuje pjesmu kao nadahnuće -Stvaralački odgovara na pjesmu kao poticaj za pisanje pjesme, sastava -Može odrediti pjesničke slike, ritam i rimu -Može porediti kazivanje u proznom tekstu, raspoloženje u pjesmi i muzičkom djelu -Samostalno čita lektiru i razumije pročitano -Čita radi sticanja znanja ili upoznavanja s djelom (naslov, autor, izdavač, broj stranica, o čemu se govori) -Predstavlja samostalno pročitani tekst -Poredi i izvodi zaključke o samostalno pročitanoj tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> -Osjeća, prepoznaje i doživljava snagu i ljepotu pisane riječi 	<ul style="list-style-type: none"> -Vježbe analize, predstavljanja pročitanoj -Vježbe izražavanja doživljenog na različite načine

J E Z I K				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Rječnik Riječi u priči i pjesmi Riječi opisivači Riječi informacije Riječi poruke	-Zna da su riječi opisivači, da daju informaciju, da su riječi poruke u komunikaciji -Razumije značenje riječi u književnom tekstu	-Služi se rječnikom i snalazi u abecednom i azbučnom redu -Bira adekvatne riječi u govoru i pisanju -Koristi adekvatne riječi u komunikaciji: predstavljanje, traženje informacija (u kupovini, na putovanju, traženje pomoći u slučaju nesnalaženja) -Bira adekvatne riječi opisivače -Bira riječi koje ojačavaju argumentaciju -U reprodukciji sadržaja koristi riječi iz književnih djela	-Važno je pravilno govoriti riječi u svakodnevnoj komunikaciji	-Služenje rječnikom -Igra: Ja sam slovo H. Koje je slovo ispred, iza mene? -Vježbe upotrebe riječi na nov, originalan način

J E Z I K				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Gramatika Azbuka Vrste riječi: Imenice Rod i broj imenica Umanjenice i uvećanice Glagoli: Radnja, stanje i zbivanje Prošlo, sadašnje i buduće vrijeme Zamjenice-pojam Lične zamjenice Pridjevi –pojam Brojevi – pojam Glavni i redni brojevi	-Zna šta su imenice -Razlikuje vlastite i zajedničke imenice -Zna pojmove rod i broj imenica -Zna pojmove umanjenica, uvećanica -Zna šta su glagoli -Zna nabrojati lične zamjenice -Zna šta su pridjevi -Zna šta su brojevi	-Razumije razliku između vlastitih i zajedničkih imenica, uočava i klasificira -Razumije značenje pojmova: prošlo, sadašnje, buduće vrijeme -Razumije pojmove : radnja, stanje, zbivanje -Klasificira glagole s obzirom na: radnju, stanje i zbivanje -Razumije razliku između imenica i glagola -Uočava imenice i glagole u tekstu -Razumije pojmove: umanjenica i uvećanica, pravilno ih koristi u pisanju -Prepoznaje lične zamjenice, pridjeve, brojeve u tekstu -Pravilno koristi lične zamjenice	-Važno je gramatički pravilno govoriti i pisati	-Aktivnosti imenovanja vrsta riječi -Različite aktivnosti klasifikacija vrsta riječi -Klasifikacije imenica po rodu i broju -Transformacija roda i broja imenice -Vježbe uočavanja i klasifikacije glagola -Vježbe uočavanja i dopunjavanja rečenica subjektima -Vježbe transformacije proste neproširene rečenice u prostu proširenu i obrnuto

JEZIK				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Gramatika</p> <p>Rečenica Subjekt i predikat u rečenici Prosta neproširena rečenica Subjekatski i predikatski skup Prosta proširena rečenica</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Zna šta je subjekat -Zna šta je predikat -Zna pojam glavni rečenički dio -Zna pojam dodaci -Zna pojam prosta i složena rečenica -Zna šta je prosta neproširena, a šta prosta proširena rečenica -Zna šta je subjekatski, predikatski skup -Prepoznaje i imenuje imenicu kao subjekat, glagol kao predikat 	<ul style="list-style-type: none"> -Prepoznaje subjekat i predikat u rečenici -Određuje i dopunjava rečenice sa izostavljenim glavnim rečeničkim dijelovima -Samostalno analizira rečenicu na predikat, subjekat -Određuje funkciju riječi u rečenici u odnosu na učene sadržaje -Rečenice piše gramatički ispravnim redosljedom riječi -Grafički određuje i objašnjava subjekatski i predikatski skup -Proširuje prostu neproširenu rečenicu i obrnuto 	<ul style="list-style-type: none"> -Važno je poštovati učena pravila 	<ul style="list-style-type: none"> -Vježbe određivanja subjekta i predikata -Vježbe dodavanja rečeničkih dijelova -Vježbe proširivanja rečenice -Grafičko predstavljanje subjekatskog i predikatskog skupa

JEZIK				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Pravogovor i pravopis</p> <p>Pisanje i izgovor upitne rječiice LI u upitnim rečenicama i odrične rječiice NE uz glagole</p> <p>Veliko slovo u pisanju naziva :</p> <ul style="list-style-type: none"> -ulica, trgova, bulevara, -škola, knjiga, -listova, časopisa <p>Pisanju imena pripadnika naroda</p> <p>Pisanje imena životinja (Miki Maus)</p> <p>Izgovor i pisanje glasova/slova Č,Ć,Dž,Đ, H, J i glasovnih skupova – IJE i JE</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Zna kako se piše upitna rječiica LI u upitnim rečenicama -Zna kako se piše odrična rječiica NE uz glagole -Zna pravila upotrebe velikog slova 	<ul style="list-style-type: none"> -Pravilno upotrebljava odričnu rječiicu”ne” i upitnu rječiicu”li” u izgovor u rečenici i pisanju -Pravilno upotrebljava pravila o pisanju velikog slova u nazivima: ulica, trgova, bulevara, škola, knjiga, listova, časopisa -Pravilno upotrebljava pravila u pisanju imena naroda i imena životinja -Uočava i ispravlja vlastite i tuđe greške -Pravilno artikuliše i piše glasove i glasovne skupove: č,ć,dž,đ,h,je i ije u izgovorenim i napisanim riječima 	<ul style="list-style-type: none"> -Lijepo i tačno pisanje je dobar znak komunikacije 	<ul style="list-style-type: none"> -Vježbe pisanja odrične rječiice „NE“ i upitne rječiice „LI“ -Vježbe upotrebe velikog slova -Korektivne vježbe izgovora i pisanja karakterističnih glasova i glasovnih skupova

Obavezni književni tekstovi i lektira

Književni tekstovi	Nasiha Kapidžić-Hadžić: Divna zemlja i teta Devla Jakov Jurišić: Srne na santi leda Zehra Hubijar: Kestenjar Armenska bajka: Tumačenje snova Ivan Cankar: Zastidio se majke Japanska bajka: Zlatna sjekira Šefik Daupović: San zubara Pincetija Aleksa Mikić: Neočekivani susret Enes Kahvić: Čamac Branko Ćopić: Nećeš mi vjerovati Nedžati Zekerija: Zar vam nisam rekao Jure Kaštelan: Proljeće je slikar Maja-Gjerek Lovreković: Zimska priča Dramski tekstovi: Željka Horvat – Vukelja: Reumatični kišobran Jadranka Cunčić-Bandov: Jesenska šumska šala Pjesme Alija H. Dubočanin: Jesenja pisma Gustav Krklec: Prvi snijeg Ismet Bekrić: Domovina nije riječ iz spomenara Kasim Deraković: Ljetna noć Muharem Omerović: Moja baka Šukrija Pandžo: Osluškivanje Grigor Vitez: Svirala od vrbe
Lektira	Ivica Vanja Rorić: Plavi vjetar Bisera Alikadić: Kraljica iz dvorišta Nedžati Zekerija: Djeca triju ulica Karlo Kolodi: Pinokio Vrelo ljepote/Stihovi u lektiri/ (izbor iz bosanskohercegovačke poezije za djecu)

KULTURA IZRAŽAVANJA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Narativni oblici</p> <p>Prepričavanje na osnovu samostalno sastavljenog plana</p> <p>Prepričavanje s promjenom: toka događaja kraja priče unošenjem elemenata deskripcije (proširivanje teksta)</p> <p>Pričanje na osnovu datog početka slikom ili tekstom</p> <p>Pričanje na osnovu datih tematskih riječi</p>	<p>-Razlikuje prepričavanje i pričanje</p> <p>-Zna elemente prepričavanja i pričanja</p>	<p>-Samostalno čita tekst, uočava logičke cjeline, formuliše podnaslove i priča i piše na osnovu samostalno sastavljenog plana</p> <p>-Prepričava sa unošenjem promjena u tok događaja, promjenom kraja priče i unošenjem elemenata opisa</p> <p>-Priča i piše priču na osnovu datog početka slikom</p> <p>-Priča i piše priču na osnovu datih tematskih riječi</p> <p>-Stvara sadržaje na osnovu različitih poticaja</p> <p>-Bira adekvatne riječi za formulisanje rečenica i priče</p>	<p>-Razvija interes za posmatranje i opažanje svega što ga okružuje</p> <p>-Voli da bogati svoj rječnik novim riječima i da ih koristi u različitim situacijama</p>	<p>-Radionica za pisce ili govorne i pismene vježbe</p>

KULTURA IZRAŽAVANJA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Deskriptivni oblici: Opis lika Opis pojave/zbivanja u prirodi Informativni oblik: Izvještaj Mješoviti oblik: Pismo kao obavijest Pismo kao izraz zahvalnosti	-Zna elemente opisa lika -Zna elemente opisa pojave /zbivanja u prirodi -Zna elemente izvještaja Šta? Gdje? Kada? Kako? Zašto? -Zna elemente pisma kao obavijesti i pisma kao izraza zahvalnosti -Posjeduje bogatstvo ideja i mogućnost oblikovanja sadržaja na različite načine	-Opisuje i piše o bliskom liku -Opisuje stvarnu pojavu iz okruženja -Piše izvještaje i pisma -Uočava i opisuje redosljed događaja, važne događaje, pojave i sistematično ih predstavlja -Piše pismo sa svrhom, koristeći odgovarajući način obraćanja, odgovarajuće oslovljavanje, odgovarajući rukopis, stil, vodeći računa o izgledu papira i urednosti kao izraz poštovanja osobi kojoj se obraćamo -Sažeto i objektivno opisuje događaje	-U pričanju i pisanju važno je da koristimo elemente slikovitog i maštovitog prikazivanja -Važno je da zna elemente pričanja i pisanja da bih dao adekvatnu povratnu informaciju	-Radionica za pisce ili govorne i pismene vježbe

MEDIJSKA KULTURA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Filmske vrste Igrani film</p> <p>Radio kao medij</p> <p>Radio-emisija u funkciji popularizacije znanja, kulture i zabave primjerene djeci</p> <p>Dječiji listovi</p> <p>List kao komunikacija i izraz stvaralaštva odraslih za djecu i djece za djecu</p>	<p>-Zna kako je od fotografije nastala “pokretna slika”</p> <p>-Zna šta je igrani film</p> <p>-Zna izražajna sredstva filmske umjetnosti: filmska slika, zvuk, tišina, muzika</p> <p>-Zna da je u književnom tekstu jezik osnovno sredstvo</p> <p>-Filmsku sliku prate: muzika, zvuk, tišina</p> <p>-Zna da uloge u filmu tumače glumci</p> <p>-Razumije značenje radija kao medija</p> <p>-Zna šta je radio emisija</p> <p>-Zna šta je dječiji list</p>	<p>-Pratiti filmski sadržaj u kontinuitetu i razumije sadržaj filma</p> <p>-Reproducira sadržaj filma</p> <p>-Uočava likove iz filmske priče</p> <p>-Razumije poruke filma</p> <p>-Sadržaj filma izražava na različite načine</p> <p>-Razumije igrani film (u filmu je uočljiv tok događaja, mjesto i vrijeme radnje, likovi)</p> <p>-Poredi film i književno djelo</p> <p>-Poredi likove iz književnih tekstova i likove iz filmskih priča</p> <p>-Učestvuje u izradi razrednog lista</p> <p>-Samostalno čita list, analizira i kritički ocjenjuje</p>	<p>-Film, radio i dječiji list su mediji koji omogućavaju poseban način komunikacije odraslih i djece</p> <p>-Dječiji list omogućava stvaralaštvo djece za djecu, djece za odrasle</p>	<p>-Priču iz čitanke, pretvaramo u filmsku priču (ilustriramo slike, dijelimo uloge, igramo pred razredom)</p> <p>-Gledamo igrani film</p> <p>-Aktivnosti nakon gledanja filma vezane za provjeru razumijevanja filma, davanje kritičkog osvrtu i zaključivanje</p> <p>-Posjeta radio-stanici</p> <p>-Listamo dječiji časopis</p> <p>-Posjeta redakciji dječijeg časopisa</p>

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

U četvrtom razredu učenici su misaono jači, iskustvom bogatiji. To znači da treba povećati očekivanja i jasno postaviti zahtjeve. Na početku godine važno je izvršiti evaluaciju postignuća u prethodnim razredima i upoznati učenike čemu težimo u pojedinim područjima: kakvom čitanju, pisanju, razumijevanju sadržaja, kakvom usmenom i pismenom izražavanju. Dogovorite se s učenicima o nivoima postignuća, napišite na razredni pano šta očekujete u pojedinim područjima. Postepeno ih uvodite u jasnu pojmovnu diferencijaciju.

U stvaranju ukupne programske strukture uvažavani su važni elementi: broj nastavnih časova, kriteriji važni za izbor nastavnih sadržaja, međusobna povezanost i prožimanje sadržaja pojedinih područja nastave maternjeg jezika, programska struktura ovog nastavnog predmeta u prethodnim razredima i definirani ishodi učenja u pojedinim područjima, zahtjevi ostalih nastavnih predmeta i karakteristike receptivnih mogućnosti učenika četvrtog razreda.

Čitanje i pisanje ostaju u prvom planu. Interpretacija teksta kao područje u osnovi je gramatike i nastave usmenog i pismenog izražavanja. To je nepresušan izvor riječi, pojmova i doživljaja. Štiva u udžbeniku su istovremeno vrijedna književna djela i osnova za realizaciju svih programskih zahtjeva. Ti se tekstovi razlikuju s obzirom na tematiku, obim, prisustvo naracije i deskripcije, dominantan vrijednosni sistem, ali također, mogu biti od pomoći u ostvarivanju ciljeva ostalih područja nastave maternjeg jezika.

U samoj interpretaciji teksta treba stalno imati na umu da prava umjetnost ostaje u sferi estetskih osjećanja i nije joj zadatak da direktno, nametljivo poučava, posebno ne da nameće stavove i poruke. Važno je da učenici umjetnička štiva dožive kao nešto što je snažno i lijepo i što djeluje na osjećanja, misli, maštu. Taj susret treba da predstavlja doživljaj ugodnog literarnog iskustva. Neka u razgovoru, raspravi, suprotstavljanjem mišljenja dolaze do zaključaka.

U interpretaciji lirske pjesme novi su, u pojmovnom smislu, ritam i rima. Manje insistirajte na reprodukciji u pojmovnom smislu, stvorite atmosferu u kojoj će učenici osjetiti zvučnost, slikovitost i ritam, neka više uživaju u ritmu, a manje pamte pojmove. Poeziju treba čitati i u njoj uživati. Ne robovati bilo kakvim šablonima i ne smještati sve u racionalne okvire.

Medijsku kulturu valja posmatrati u kontekstu ukupnih programskih zahtjeva i potcrtavati potrebu selektivnog pristupa ovim sadržajima.

Posebno mjesto u Programu ima domaća lektira. Kreativnijim, fleksibilnijim pristupima radu na ovim tekstovima uvodite učenike u svijet literature i razvijajte s a m o s t a l n o s t u druženju s knjigom. Važno je da učenik čita, razumije, izrazi pročitano na njemu svojstven način, da može objasniti zašto mu se nešto dopada ili ne dopada, da ilustrira. Ne unositi podatke o pročitanim knjigama u bilo kakve obrasce. Svako je djelo posebno i traži specifičan pristup. Važno je da knjiga ostane u sjećanju, da ostavi traga u doživljajnom smislu, a ne da bude na popisu "pročitanih". Izbor iz poezije bosanskohercegovačkih autora je poticaj za kreativnije pristupe. Dozvolite učenicima da čitaju i da izdvajaju pjesme koje se njima posebno dopadaju. Neka se pripreme za čitanje i recitovanje odabrane pjesme, obrazlože izbor.

Sadržaji nastave gramatike, kulture usmenog i pismenog izražavanja direktnije su usmjereni na poboljšavanje nivoa opšte pismenosti. Bilo bi poželjno da nastavnici ocjenjuju i kvalitet usmenog izražavanja. U razrednoj nastavi vježba usmenog izražavanja uvijek prethodi pismenoj vježbi. Tako treba i dalje raditi, ali uvesti ocjenjivanje kvaliteta govora. To bi svakako povećalo odgovornost prema izgovorenoj riječi i ulaganju napora u oblikovanje rečenice, pojačalo bi potrebu da se izbjegavaju ponavljanja, a jačala bi ukupna motivacija za

rad na usmenom izražavanju. Ističite značaj osmišljenog, pravilnog, jasnog govora.

U realizaciji sadržaja nastave gramatike i pravopisa oslanjati se na dječije doživljavanje jezika. Na pojmovima raditi uvijek u kontekstu rečenice, teksta. Tako će lakše diferencirati primjere od (ne) primjera. Pojmovi se međusobno razlikuju po stupnju apstrakcije. Uvijek su u odnosu međuzavisnosti, kako u okviru ovog nastavnog predmeta, tako i u ukupnom ljudskom saznanju.

I na kraju, ukupna postignuća valja iskazati numeričkom ocjenom. Nastavnik kao ocjenjivač mora uvažavati mnoštvo elemenata: Nema univerzalne preporuke ni za navedene stepene i za sve aspekte znanja i vještina. Važno je da i učenike vježbate u samoocjenjivanju. Nastavnik učenicima unaprijed treba reći šta će ocjenjivati, kada, šta smatra posebno važnim. Nastavnik može uraditi sa učenicima na panou prikaz očekivanih rezultata opisanih po nivoima. Primjera radi: Moje čitanje ima sve karakteristike dobrog čitanja: pravilno je, tečno, izražajno. Mogu pročitati tekst bez greške. Neka svaki učenik postavi sam sebi pitanje: Gdje sam ja? Neko će primijetiti da njegovo čitanje nije dovoljno brzo, drugi da čita monotono, treći da griješi mnogo u izgovoru riječi. Analiza je zajednička. Svi su ocjenjivači. Zajednički dolazimo i do mjera koje će djelovati na poboljšanje postignuća pojedinca i odjeljenja. Plan daljih aktivnosti podrazumijeva utvrđivanje bližih i daljih koraka i ciljeva, individualne i individualizirane linije razvoja. Sličan pristup odredite i u ostalim područjima. Kažite na koji način ćete bodovati odgovore i neka oni sami upišu ocjenu nakon uvida u tačnost (na bazi poređenja). Veoma je važno da i roditelji budu upućeni u smisao ocjenjivanja. Ne zaboraviti da ocjena ima onoliko smisla koliko vodi ukupnom napredovanju svakog učenika i koliko u njemu budi želju da se potruži i poboljša postignuće.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti mogu izvoditi **učitelji*** / **nastavnici** / **profesori razredne nastave**.

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

MATEMATIKA

M A T E M A T I K A

Uloga i značaj

Nastavni predmet Matematika, posebno danas, u eri dinamičnog naučnog i tehničko-tehnološkog razvoja, te opće kompjuterizacije, ima bitnu ulogu u odgoju i obrazovanju mlade generacije i njenom pripremanju za budući život i rad. Nastava matematike predstavlja glavni segment cjelokupnog općeg obrazovanja i temelj razvoja cjelovite ličnosti učenika jer daje značajan doprinos u sveukupnim učeničkim postignućima (obrazovnim, odgojnim i funkcionalnim).

Obrazovna uloga sastoji se u usvajanju programom propisanih matematičkih sadržaja; funkcionalna se ogleda u njenom velikom uticaju na razvoj općih kognitivnih sposobnosti (pamćenja, pažnje, rasuđivanja, logičkog, stvaralačkog i kreativnog mišljenja...), a odgojna uloga se ogleda u njenom uticaju na razvoj pozitivnih crta učeničke ličnosti (tačnost, preciznost, urednost, upornost).

Matematički nastavni saržaji zbog svoje egzaktnosti i logičke strukture upravo pogoduju razvoju kognitivnih i stvaralačkih sposobnosti učenika, kao i razvoju gore navedenih pozitivnih crta ličnosti, te pomažu pri izučavanju drugih nastavnih predmeta.

C I L J nastave matematike u osnovnoj školi

Cilj nastave matematike u osnovnoj školi jeste da učenici usvoje osnovna matematička znanja potrebna za razumijevanje pojava i zakonitosti u prirodi, potpuno savladaju osnovne elemente matematičkog jezika i terminologije, razviju sposobnosti izražavanja općih matematičkih pojmova, razvijaju sposobnosti viših nivoa mišljenja, odnosno apstraktnog, kritičkog mišljenja i logičkog zaključivanja, razviju navike za samostalan rad, odgovornost prema sebi, drugima, prema radu i obavezama, tačnost, preciznost, urednost, sistematičnosti i konciznost u pismenom i usmenom izražavanju, razviju kompetencije potrebne za izgradnju humanih međuljudskih odnosa i njegovanja ljudskih vrijednosti kako bi se osposobili za nastavak obrazovanja i primjenu usvajanih znanja u svakodnevnom životu, u praksi i radu savremenog društva.

Z A D A C I nastave matematike u osnovnoj školi:

- Procjenjivanje i razumijevanje kvantitativnih i prostornih odnosa i zakonitosti o različitim pojavama u prirodi i društvu,
- Usvajanje elementarne matematičke kulture neophodne za shvatanje uloge i uspješne primjene matematike u različitim oblastima djelatnosti čovjeka, te za uspješan nastavak obrazovanja i uključivanja u proces rada;
- Čitanje i razumijevanje matematičkih tekstova i simbolike različitih nivoa složenosti i strukture;
- Razvijanje sposobnosti za posmatranje, zapažanje, kreativno i apstraktno mišljenje i zaključivanje;

- Razvijanje trajnje radoznalosti, interesovanja i motivacije u sticanju matematičkih znanja i izgrađivanja pozitivnog stava prema matematici;
- Savladavanje osnovnih matematičkih simbola i njihove primjene;
- Razvijanje i njegovanje kulturnih i radnih navika, estetskih i etičkih vrijednosti;
- Korištenje znanja stečenih u nastavi drugih nastavnih predmeta i iskustava svakodnevnog života u svom matematičkom obrazovanju;
- Sticanje i razvijanje sposobnosti i navika za uspješno korištenje različitih izvora znanja;
- Razvijanje kompetencija potrebnih za izgradnju, razvijanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa i ljudskih vrijednosti.

M A T E M A T I K A
4. razred

MATEMATIKA

(140 nastavnih časova)

Zadaci nastave matematike u četvrtom razredu:

- Usmjeravanje učenika da primjenjuje prethodno stečena znanja i razvijene sposobnosti u novim situacijama učenja u IV razredu;
- Osposobljavanje učenika da čitaju, pišu i upoređuju brojeve u skupu brojeva do 10 000;
- Omogućavanje sticanja i sistematizovanja znanja o osnovnim osobinama četiri računske radnje i proširivanje znanja o zavisnosti rezultata od komponenti kao i primjena znanja u racionalizaciji procesa rješavanja matematičkih zadataka;
- Osposobljavanje učenika da određuju približnu vrijednost brojeva i da na toj osnovi vrše procjenu rezultata računskih operacija;
- Osposobljavanje učenika da uspješno, brzo, tačno i s razumijevanjem vrše četiri računske operacije (sabiranje, oduzimanje, množenje i dijeljenje) u skupu brojeva do 1 000 sa zapisivanjem i bez zapisivanja;
- Osposobljavanje učenika da sabiraju i oduzimaju višekratnike broja 10, 100 i 1 000 u skupu brojeva do 10 000;
- Osposobljavanje učenika za usvajanje znanja o pravoj, polupravoj, duži;
- Osposobljavanje učenika da uočavaju, imenuju i crtaju međusobne položaje pravih linija;
- Osposobljavanje učenika da crtaju krug i kružnicu služeći se linijarom i šestarom;
- Osposobljavanje učenika da koriste slova u označavanju dimenzija shvatajući ta slova kao promjenljive;
- Osposobljavanje učenika da čitaju i pomoću slova zapisuju upoznate zakonitosti računskih operacija i da određuju brojnu vrijednost prostih i složenih brojnih izraza sa i bez zagrada;
- Osposobljavanje učenika za rješavanje jednačina i nejednačina ;
- Osposobljavanje učenika da sa razumijevanjem čitaju matematički tekst i da samostalno koriste udžbenik;
- Omogućavanje učenika da usvoje mjerne jedinice, pretvaraju ih i koriste u adekvatnim situacijama;
- Osposobljavanje učenika da rješavaju zadatke različite strukture i različitog nivoa;
- Osposobljavanje, usmjeravanje učenika za samoocjenjivanje i planiranje daljih koraka u učenju.

BROJEVI PRVE HILJADE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Brojevi prve hiljade</p> <p>Stotice prve hiljadice (tisućice) višekratnici broja 100</p> <p>Upoređivanje višekratnika broja 100</p> <p>Zapisivanje i čitanje ostalih brojeva prve hiljade (stotice i desetice; stotice, desetice, jedinice)</p> <p>Struktura pisanja brojeva prve hiljade $a \cdot 100 + b \cdot 10 + c \cdot 1$</p> <p>Položaj (redosljed) brojeva na brojnoj liniji 0-1000</p> <p>Upoređivanje brojeva prve hiljade</p> <p>Redni brojevi prve hiljade</p> <p>Rimske cifre</p>	<p>-Prepoznaje i imenuje brojeve prve hiljade</p> <p>-Zna i upotrebljava matematičke simbole</p> <p>-Razumije strukturu brojeva prve hiljade</p> <p>-Zna pojmove jednocifren, dvocifren, trocifren i četverocifren broj</p> <p>-Određuje mjesnu vrijednost cifre</p> <p>-Zna prvi i zadnji broj stotina i hiljada</p> <p>-Zapisuje, čita i određuje položaj broja na brojnoj liniji 0-1000</p> <p>-Koristi redne brojeve do 1000</p> <p>-Prepoznaje, čita i piše brojeve rimskim ciframa do 1 000 (pomoću I, V, X, L, C, D, M)</p>	<p>-Čita, piše i upoređuje brojeve do 1000</p> <p>-Razvrstava, klasificira brojeve prve hiljade po različitim kriterijima</p> <p>-Piše trocifrene brojeve u obliku zbira proizvoda i obrnuto</p> <p>- Crta i koristi brojnu liniju brojeva prve hiljade</p> <p>-Koristi matematički jezik i simbole</p> <p>-Redne brojeve prve hiljade čita i piše matematičkim znakovima i riječima</p> <p>-Primjenjuje pravila za pisanje brojeva rimskim ciframa</p> <p>-Primjenjuje matematička znanja u svakodnevnom životu</p> <p>-Samostalno i timski formuliše zaključke</p>	<p>-Pokazuje interesovanje za učenje o brojevima i kvantitativnim odnosima</p> <p>- Pokazuje interesovanje za rješavanje problema i zadataka samostalno, u paru i timu</p> <p>-Procjenjuje i vrednuje vlastite rezultate i stavove</p> <p>- Pokazuje interesovanje za istraživački rad</p> <p>- Zanima se za složenije matematičke igre</p> <p>-Pokazuje svijest o značaju igre u učenju</p> <p>-Pokazuje upornost, preciznost, dosljednost i ostale pozitivne crte ličnosti</p> <p>-Napreduje u samoocjenjivanju i ocjenjivanju drugih</p>	<p>-Igre: Dremuckanje, Tombola i slično</p> <p>-Vježbe čitanja i pisanja brojeva</p> <p>-Vježbe upoređivanja brojeva</p> <p>-Vježbe određivanja mjesne i brojne vrijednosti cifre</p> <p>-Vježbe i igre čitanja i zapisivanja brojeva</p> <p>-Vježbe i igre sa rimskim ciframa</p>

PRAVA U RAVNI, MEĐUSOBAN POLOŽAJ DVIJU PRAVIH U RAVNI

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Prava u ravni, međusoban položaj dviju pravih u ravni</p> <p>Prava(pravac),označavanje poluprava (polupravac), označavanje Duž(dužina),označavanje Tačka i prava Duž kao dio prave Prave koje prolaze jednom tačkom Prava koja prolazi dvjema tačkama</p> <p>Sjecište dvaju različitih pravih Ukrštene prave Normalne prave Crtanje normalnih pravih Znakovi: „je normalan, je okomit“ Paralelne prave Crtanje paralelnih pravih Znak „ “ „je paralelan“</p>	<p>-Prepoznaju (modele) pravih u okruženju -Zna da prava nema granica -Zna i razumije pojmove: prave, poluprave i duži -Uočava da je duž dio prave i poluprave, da je prava skup tačaka -Uočava da se jednom tačkom može povući beskonačno mnogo pravih</p>	<p>-Crta i označava duži, prave i poluprave koristeći pomagalo -Apstrahuje, konkretizuje i vizuelno pamti i uopćava, prepoznaje i koristi obrasce -Slijedi niz uputa (algoritam) -Crta i obilježava uzajamne odnose dvije i više pravih -Može jednom tačkom provući mnoštvo pravih, a kroz dvije tačke jednu pravu liniju</p>	<p>-Pokazuje inicijativu i želju za usvajanjem novih znanja i proširivanje postojećih -Spretnije i urednije koristi geometrijski pribor</p>	<p>-Vježbe i igre prepoznavanja, crtanja i obilježavanja prave, poluprave i duži -Vježbe i igre odnosa prave i tačke - Vježbe prepoznavanja, crtanja i obilježavanja odnosa dvije i više pravih linija</p>

SABIRANJE I ODUZIMANJE U PRVOJ HILJADI

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Sabiranje i oduzimanje u prvoj hiljadi</p> <p>Pravila o nepromjenljivosti zbira Pravila o nepromjenljivosti razlike Nealgoritamsko sabiranje i oduzimanje u skupu brojeva do 1000 Približna vrijednost broja Procjena rezultata operacija Jednačine i nejednačine oblika: $x \pm a = b$, $a \pm x = b$ $x \pm a < b$, $a + x < b$, (ponavljanje i produbljivanje znanja) $a - x < b$, $x \pm a \leq b$, $a - x \leq b$</p> <p>Algoritamsko sabiranje i oduzimanje u skupu brojeva do 1 000 Tekstualni zadaci Rješavanje zadataka</p>	<p>-Usvaja pravila i zakonitosti sabiranja i oduzimanja u prvoj hiljadi -Zna i razumije nepromjenljivost zbira i nepromjenljivost razlike - Zna znak za približnu vrijednost broja -Zna pravila za određivanje približne vrijednosti broja -Razlaže tekstualne zadatke na poznato i nepoznato -Razumije način rješavanja jednačina i nejednačina</p>	<p>-Koristi pravila o nepromjenljivosti zbira (zamjena mjesta sabiraka i udruživanje sabiraka) -Koristi pravila o nepromjenljivosti razlike - Sa sigurnošću, brzo i bez greški obavlja nealgoritamsko i algoritamsko sabiranje i oduzimanje u skupu brojeva do 1000 -Određuje približnu vrijednost broja - Procjenjuje rezultate operacija - Analizira i rješava zadatke zadane riječima, brojne izraze, jednačine i nejednačine -Primijenjuje stečena znanja u svakodnevnom životu -Provjerava jednu računsku radnju suprotnom</p>	<p>-Istrajan i uporan u procesu učenja -Želja za znanjem -Učenje matematike je važno i treba nam svakodnevno</p>	<p>-Vježbe primjene osobina sabiranja i osobina oduzimanja -Vježbe i igre za automatizaciju sabiranja i oduzimanja u skupu brojave do 1 000 -Vježbe i igre određivanja približne vrijednosti broja -Vježbe i igre procjenjivanja rezultata -Vježbe analize i rješavanja tekstualnih zadataka -Vježbe procjenjivanja, izračunavanja i poređenja dobivenih rezultata pri rješavanju brojnih izraza</p>

sastavljanjem izraza				
----------------------	--	--	--	--

KRUG I KRUŽNICA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Krug i kružnica</p> <p>Uočavanje kruga i kružnice na valjku i kupi</p> <p>Crtanje kružnice uz pomoć kupe i valjka</p> <p>Elementi kruga i kružnice (centar, prečnik i poluprečnik) i njihovo označavanje</p> <p>Određivanje elemenata kružnice na modelima origami tehnikom</p> <p>Crtanje kružnice šestarom</p>	<p>-Uočava oblike kruga i kružnice u okruženju</p> <p>-Zna i označava elemente kružnice i kruga</p> <p>-Određuju elemente kruga i kružnice koristeći se origami tehnikom</p> <p>-Ističe na kružnici središte, prečnik i poluprečnik</p>	<p>-Crta kružnicu i krug pomoću modela</p> <p>-Crta kružnicu pomoću zadanog centra i poluprečnika - šestarom</p> <p>-Spretno se služi šestarom</p> <p>-Uočava, razlikuje i obilježava krug i kružnicu, kao i njihove osnovne elemente</p> <p>-Koristi origami tehniku</p>	<p>-Uredan i uporan u korištenju geometrijskog pribora</p>	<p>-Igre uočavanja i crtanja kruga i kružnice na različite načine</p> <p>-Vježbe crtanja kruga i kružnice</p>

MNOŽENJE I DIJELJENJE U PRVOJ HILJADI				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Množenje i dijeljenje u prvoj hiljadi Osobine proizvoda (zamjena mjesta faktora, udruživanje faktora, množenje zbira i razlike brojem) Nealgoritamsko množenje desetice i stotice brojem (5·10, 5·100) Pismeno (algoritamsko) množenje jednocifrenim brojem bez prelaza i sa prelazom Pismeno (algoritamsko) množenje dvocifrenim brojem Množenje nulom (0) Množenje brojem jedan(1) Dijeljenje (nealgoritamsko) sa ostatkom u skupu brojeva do 100 Dijeljenje sa 10 i sa 100 (usmeno i pismeno) Pismeno (algoritamsko) dijeljenje dvocifrenog broja	-Zna i razumije osobine proizvoda -Zna množiti nulom (0) i jedinicom (1) -Zna šta znači pojam „djeljiv“ i „nije djeljiv“ -Sastavlja brojevine izraze po zadanim uslovima -Rješava jednostavne problemske zadatke	-Koristi osobine proizvoda u svakodnevnom računanju -Množi i dijeli deseticom i stoticom -Vantablično množi i dijeli u skupu brojeva do 100 -Dijeli sa ostatkom u skupu brojeva do 100 -Koristi algoritam pismenog množenja i dijeljenja jednocifrenim brojem -Razumije i primjenjuje osobine dijeljenja u svakodnevnom računanju Koristi algoritam pismenog množenja i dijeljenja dvocifrenim brojem -Stvara vlastiti model računanja - Rješava jednačine i nejdnačine	-Uporan u savladavanju algoritma pismenog množenja i dijeljenja jednocifrenim brojem -Matematika je važna u svakodnevnom životu	-Vježbe primjene osobina proizvoda -Vježbe množenja i dijeljenja sa 10 i 100 -Vježbe pismenog množenja i dijeljenja jednocifrenim brojem -Rješavanje tekstualnih zadataka

jednocifrenim				
MNOŽENJE I DIJELJENJE U PRVOJ HILJADI				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Pismeno (algoritamsko) dijeljenje trocifrenog broja jednocifrenim Pismeno (algoritamsko) dijeljenje trocifrenog broja dvocifrenim Jednačine i nejednačine oblika: $a \cdot x = b, x \cdot a = b,$ $x : a = b, a : x = b$ $a \cdot x < b, x \cdot a < b, x : a < b$ <i>(ponavljanje i produbljivanje znanja)</i> Nejednačine oblika: $a : x < b$ Osobine dijeljenja (dijeljenje zbira i razlike brojem) Zadaci zadani riječima i složeniji brojevnici izrazi u prvoj hiljadi		- Rješava zadatke zadane riječima i složene brojevne izraze u prvoj hiljadi -Koristi množenje i dijeljenje u svakodnevnim životnim situacijama		

BROJEVI DO 10 000				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Brojevi do 10 000 Hiljadice i stotice prve desethiljade Struktura brojeva do deset hiljada Čitanje i pisanje brojeva do 10 000 Brojna linija 0 - 10 000, sa naznačenim višekratnicima Upoređivanje brojeva do 10 000</p> <p>Sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 10, 100 i 1 000 u skupu brojeva do 10 000</p>	<p>-Uočavaju da je prva hiljada 1-1000 , a deseta 9001- 10 000</p> <p>-Zna i razumije strukturu brojeva do 10 000</p> <p>-Znaju višekratnike broja 10, 100 i 1 000 u skupu brojeva do 10 000</p>	<p>-Rastavlja brojeve do 10 000</p> <p>-Čitaju i pišu brojeve do 10 000</p> <p>-Upoređuje brojeve do 10 000</p> <p>-Snalazi se na brojnoj liniji</p> <p>-Vrši sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 10 ,100 i 1 000 u skupu brojeva do 10 000</p> <p>-Primjenjuju znanja o brojevima u svakodnevnom životu</p>	<p>-Pokazuje više samopouzdanja i odgovornosti</p> <p>-Želi da uči i nauči</p>	<p>-Vježbe na brojnoj liniji</p> <p>-Vježbe tipa: broji naprijed, unazad po 10, po 100, po 1000</p> <p>-Vježbe čitanja i pisanja brojeva</p> <p>-Vježbe sabiranja i oduzimanja na različite načine</p>

MJERENJE VELIČINA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Mjerenje veličina</p> <p>Mjerenje dužine</p> <p>Jedinice mjerenja za dužinu:</p> <p>1 m, 1 dm, 1cm,1 mm; (deci, centi, mili)</p> <p>1m, 1dam, 1 hm, 1 km. (deka, hekto, kilo)</p> <p>Mjerenje mase</p> <p>Jedinice mjerenja za masu:</p> <p>1 g, 1 dg, 1cg,1 mg; 1 g, 1dag, 1 hg, 1 kg</p> <p>Mjerenje zapremine tekućine.</p> <p>Jedinice mjerenja za zapreminu tekućine:</p> <p>1 l, 1 dl, 1cl,1 ml;</p>	<p>-Znaju jedinice za mjerenje veličina</p> <p>-Intuicijom i analogijom povezuju decimetar, decigram, i decilitar, milimetar, miligram i mililitar... Spoznaju da jedan mililitar vode ima masu od jednog grama</p> <p>-Sigurno preračunavaju jedinice mjerenja istovrsnih veličina</p> <p>-Tačno izražavaju ishode (rezultate) mjerenja</p>	<p>-Na predmetima prepoznaju oznake jediničnih veličina i razumiju njihove odnose</p> <p>-Procjenjuju veličine od 1m (1 l, 1 kg)</p> <p>-Vrše jednostavna pretvaranja mjernih jedinica</p> <p>-Rješavaju problemske zadatke sa mjernim jedinicama</p> <p>-Usvajaju znanja o manjim jedinicama mjerenja, uočavaju odnose među njima i kroz primjenu u svakodnevnom životu shvataju praktičnu vrijednost mjera i jedinica</p>	<p>-Mjeri i procjenjuje uz pravilan izbor mjerne jedinice</p> <p>-Pretvaranje mjernih jedinica vrši u svakodnevnim poslovima</p> <p>-Upornost u učenju jedinica</p>	<p>-Vježbe za pretvaranje mjernih jedinica</p> <p>-Vježbe za sabiranje i oduzimanje mjernih jedinica</p> <p>-Vježbe za rješavanje tekstualnih zadataka</p>

1 l, 1dal, 1 hl, 1 kl Zadaci sa mjerenjima i jedinicama mjerenja Problemski zadaci		mjerenja		
---	--	----------	--	--

DIDKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Na početku godine neophodno je ponoviti gradivo iz prethodnog razreda. U trećem razredu učenici su upoznali skup brojeva do 100 i računske operacije u skupu brojeva do 100 (sabiranje, oduzimanje, množenje i dijeljenje). U četvrtom razredu to znanje treba da prošire na skup brojeva do 1 000 i da ga obogate novim sadržajima pismenog (algoritamskog) računanja.

Logično je da prvi korak u tome bude upoznavanje brojeva prve hiljadice, čitanje i pisanje na razne načine, relacije brojeva u tom skupu i mjesna i brojna vrijednost cifre. Sve to, uz ranije automatizovanje četiri računske operacije u skupu brojeva do 100, čini osnovu za dalji rad u području usmenog i pismenog računanja.

Usmeno i pismeno računanje treba učiti na principu postupnosti, tako da se lakši i jednostavniji oblici uče prvo, a da se složeniji oblici uče na osnovu jednostavnijih.

Usmeno računanje treba izvoditi u skupu brojeve do 1 000 sa zapisivanjem, a samo jednostavniji slučajevi se uče bez zapisivanja.

Težište rada i učenja u četvrtom razredu je na automatizaciji algoritamskog (pismenog) računanja. Ne treba zapostaviti usmeno (nealgoritamsko) računanje. Od bitnog je značaja da učenici s razumijevanjem izvode usmeno i pismeno računanje. Zbog toga, neophodno je da u početnim fazama računanja postupak bude praćen sa učenikovim objašnjenjima. Kasnije se težište prenosi na brzinu, racionalizaciju postupka.

Proces učenja osobina računskih operacija i zavisnost rezultata od komponenti treba da bude zasnovan na dobro odabranim primjerima tako da učenici usvajaju sa razumijevanjem. Takođe, u procesu računanja insistirati na upotrebi osobina operacija u računanju. Ovi sadržaji ne trebaju biti sami sebi cilj, nego trajno, aktivno znanje.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Matematika mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

ENGLESKI JEZIK

4.razred

ENGLESKI JEZIK

UVOD

Engleski jezik se kao maternji jezik ili službeni jezik govori u velikom broju zemalja, proteže se kroz različite kulture i danas služi kao glavni jezik komunikacije u cijelom svijetu. Znanje engleskog jezika je od velike važnosti za obrazovanje, za putovanja u inostranstvo i za uspostavljanje društvenih i poslovnih međunarodnih dodira i veza. Zato učenje engleskog jezika već u osnovnoj školi ima za cilj razvijanje komunikacijskih sposobnosti i jezičkih umijeća potrebnih za međunarodnu komunikaciju i pripremanje učenika za rastuće međunarodno tržište rada. Znanje engleskog jezika velika je prednost u vremenu brzih promjena koje se događaju kao posljedica razvoja informatičke i komunikacijske tehnologije. Osim toga, učenjem engleskog jezika učenici upoznaju kulture i običaje zemalja engleskog govornog područja. Nastava engleskog jezika u osnovnoj školi priprema učenike za njihovo daljnje obrazovanje tj. za srednju školu kao i za visokoškolsko obrazovanje. Primjenom prikladnih metoda i tehnika u nastavnom procesu poticati će i održati se pozitivan stav i motivacija za njegovo učenje tokom cjelokupnog obrazovanja. Znanje engleskog jezika smatra se vrlo bitnim preduslovom za omogućavanje uspješnog procesa cjeloživotnog obrazovanja.

Kako je prioritet Bosne i Hercegovine približavanje evropskim standardima, jedan od uslova njegovog ostvarivanja je i usklađivanje nastavnih programa za strane jezike s evropskim standardima. U ciljeve i sadržaje nastave stranih jezika integrisani su evropski prihvaćeni nivoi jezičke kompetencije učenja stranih jezika (engleskog jezika) uz poštovanje nacionalnih specifičnosti u vezi potrebe učenja stranih jezika i u okviru uslova školskog sistema.

U zemljama članicama Evropske unije i Vijeća Evrope nastoji se očuvati jezička i kulturna raznolikost evropskog kontinenta, ali se znanje jednog stranog jezika ne smatra dovoljnim. Zato je stav evropskih institucija da tokom obaveznog obrazovanja svakom učeniku treba omogućiti učenje barem dva strana jezika. U skladu sa time rani početak učenja stranih jezika zauzima posebno mjesto u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu. Učenje prvog stranog jezika, u ovom slučaju engleskog jezika, predviđeno je u sklopu obaveznog dijela programa i počinje u 2. razredu.

Nastavni plan i program navodi standarde postignuća tj. ona znanja, vještine i sposobnosti koje bi učenici trebali steći i postići na kraju svakog pojedinog razreda.

SVRHA I CILJEVI

Savremenu nastavu engleskog jezika određuju široko shvaćeni cilj usmene i pisane komunikacijske kompetencije na stranom jeziku proširene elementima čitalačke/književne sociokulturne i interkulturalne kompetencije. Nastava je usmjerena na učenika kao subjekta nastavnog procesa , njegov opći kognitivno – afektivno – socijalni razvoj njegove samostalnosti u učenju i sticanje uspješnih strategija učenja kao temelj za cjeloživotno učenje.

Globalni cilj komunikacijske kompetencije danas s jedne strane uključuje osposobljavanje učenika za adekvatnu komunikaciju u nekim budućim komunikacijskim situacijama. Pogodnim trenutkom i mjestom za komunikaciju na engleskom jeziku smatraju se i aktuelni trenutak učenja kao i sama učionica. To znači da je savremena nastava engleskog jezika istodobno usmjerena na izvanjski cilj komunikacijske kompetencije i na samog učenika i njegov proces učenja. Učenje više nije gomilanje činjenica već poticaj na kognitivno organizovanje sadržaja, a znanje predstavlja međusobno povezani sistem sadržaja koji zahtjevaju nove pedagoške metode da bi učenje bilo uspješno.

U tom su kontekstu situacije iz svakodnevnog života zemalja engleskog govornog područja prožete kulturom, civilizacijom i književnošću te predstavljaju predmet i povod za komunikaciju između nastavnika i učenika i između samih učenika. Otvaranje prozora u neke nove i drugačije kulture, razvijanjem tolerancije, učenje u saradnji s drugima, poštovanja drugoga, osjećaja za lijepo itd. nastava engleskog jezika daje bitan doprinos općem kognitivno – afektivno – socijalnom razvoju učenika.

Savremena nastava engleskog jezika u svojstvu cilja , sadržaja i nastavnog procesa uključuje i sam proces nastave i učenja engleskog jezika. U tom svjetlu valja sagledati ugrađivanje općeg odgojno – obrazovnog cilja osposobljavanje učenika za samostalno učenje kao i učenje za cijeli život. Postizanje tog cilja može se težiti kroz razne oblike rada na razvoju samostalnog, saradničkog i timskog učenja, preko razvoja strategija i tehnika učenja do osposobljavanja za međusobno posmatranje, ocjenjivanje i samoocjenjivanje učenika.

NIVO – TREĆA GODINA UČENJA, IV razred osnovne škole
(2 časa sedmično, 70 časova godišnje)
CILJEVI I REZULTATI VASPITNO – OBRAZOVNOG RADA

Nastaviti na naglašavanju ciljeva promovisanih u 1. i 2. godini učenja.

Ciljevi nastave	Očekivani rezultati
<ul style="list-style-type: none">- učenje jezika a ne o jeziku-njegovati razvoj pozitivnog razigranog stava prema jeziku-podsticati radoznalost i kreativnost-njegovati razumijevanja i logička pamćenja-stvaranje samostalnosti u govoru i vlastitoj produkciji naučenog primjereno uzrastu-kroz igru pjesmu i ples učiniti da učenje jezika bude zabava i zadovoljstvo-postepeni i odmjereni prelaz ka prepisivanju kraćih tekstova-razvijanje pozitivnog takmičarskog duha kod učenika	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none">-razumjeti primjerene sadržaje na engleskom jeziku-razviti želju i ljubav prema učenju engleskog jezika-znati upotrijebiti naučeno u svakodnevnim situacijama-samostalno sastavljati i pisati jednostavne rečenice-prepisivati kraće tekstove, davati kratke odgovore, popunjavati slova i riječi-razviti samopouzdanje u izražavanju-prepoznati zadovoljstvo i korist pri proširivanju znanja

Ishodi učenja				
Nastavni sadržaj	Znanje i razumjevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanja	Nastavne aktivnosti
<p><u>DOM I PRIJATELJI</u></p> <p>Imenice <i>-namještaj : curtain, sink, ceiling...</i> <i>-porodica : husband, wife, grandson...</i></p> <p>Pridjevi <i>-opisni – young, old...</i> Prisvojni genitiv - <i>dad's car</i></p> <p>Brojevi 20- 100</p> <p>Glagol <i>- have got</i></p> <p><i>Engleska abeceda</i></p> <p>Izrazi <i>Where are you from?</i> <i>I'm from..</i> <i>There is a sink.</i> <i>There are 2 bedrooms.</i></p> <p><u>MOJ GRAD I DRŽAVA</u></p> <p>Imenice <i>-mjestu u gradu : hospital, café, post office, library</i> <i>-prevozna sredstva : plane, motorbike, lorry....</i> <i>-okruženje : east,west, country, town, lake, sea, mountain, B&H, Croatia,UK</i></p> <p>Izraz</p>	<p>-dati informaciju o mjestu stanovanja</p> <p>-navesti prostorije u kući i namještaj</p> <p>-pravilno upotrebljavati izraz <i>there is/are</i></p> <p>-koristiti brojeve od 10-100</p> <p>-recitovati i spelovati englesku abecedu</p> <p>-imenovati najvažnija mjesta i objekte u gradu</p> <p>-nabrojati prevozna sredstva</p> <p>-pokazati i reći glavne strane svijeta</p>	<p>- imenovati vokabular za prostorije u kući i namještaj</p> <p>-detaljno opisati izgled ljudi</p> <p>-postavljati pitanja o slici</p> <p>-pravilno upotrebljavati brojeve do 100</p> <p>-pisati pismo prijatelju</p> <p>- slušati i reagovati na priču ili pjesmu</p> <p>-nacrtati porodično stablo</p> <p>-slušati i reagovati na priču</p> <p>- napraviti maketu nekih objekata</p> <p>-opisati grad po diktatu</p> <p>- čitati tekst</p> <p>-razumjeti</p>	<p>- razvijati ljubav prema stranom jeziku</p> <p>-podsticati ljubavi prema engleskom jeziku</p> <p>-razvijati timski rad</p> <p>-naglašavati vrijednosti stranih jezika</p> <p>-njegovati ljubav prema svojoj državi i gradu</p> <p>-razvijati svijest o očuvanju prirode</p>	<p>Recepcija – a) slušanje i reagovanje : 1.) neverbalno: -povezivanje slikovnog i zvučnog sadržaja - reagovanje na upute i naredbe -imitiranje - gluma - crtanje -ispunjavanje tabele -kratki jednostavni pismeni radovi 2. verbalno: -uočavanje razlika u izgovoru glasova stranog jezika u odnosu na maternji -uočavanje specifičnosti izgovora i intonacije izvornih govornika -davanje odgovora na pitanja b) čitanje i reagovanje : 1.) neverbalno : - traženje specifičnih informacija -povezivanje riječi sa odgovarajućim simbolima -pismeno</p>

<p>-there is/are Prijedlozi <i>next to, opposite, on the right, on foot, by boat</i> Izraz <i>- by car, on foot</i></p> <p><u>MOJ DAN</u></p> <p>Imenice -dani u sedmici: <i>Monday, Tuesday....</i> -školski predmeti: <i>History, Art...</i> -svakodnevne aktivnosti :<i>get up, watch TV....</i></p> <p>Prijedlozi 1.in – <i>in the evening</i> 2. at – <i>at 7.30</i> 3.on – <i>on Tuesday</i></p> <p>Glagoli <i>1.prosto sadašnje vrijeme (sva lica, potvrdni i upitni oblik)</i></p> <p>Pridjevi -opisni : <i>sunny...</i> - emocije : <i>I'm happy, angry, sleepy...</i> - opis vremena : <i>foggy, sunny...</i></p> <p>Izrazi <i>When do you go to school? In the morning What`s your favourite subject? I've got English on Wednesday.</i></p>	<p>- imenovati nekoliko država u okruženju kao i osnovne informacije o svojoj zemlji</p> <p>-reći kakvo je vrijeme</p> <p>-navesti dane u sedmici i godišnja doba</p> <p>-izraziti svakodnevne aktivnosti upotrebom prostog sadašnjeg vremena</p> <p>-imenovati školske predmete</p>	<p>pročitani tekst</p> <p>-locirati objekte u gradu</p> <p>-igrati uloge</p> <p>-opisati vremenske prilike u datom trenutku</p> <p>- kazati tačno vrijeme i dijelove dana</p> <p>-opisati kakvo vrijeme preovladava u kojem godišnjem dobu</p> <p>-opisati svoj dan upotrebom prostog sadašnjeg vremena</p> <p>- opisati trenutno raspoloženje</p> <p>- napraviti raspored časova na engleskom jeziku</p> <p>-pravilno upotrebljavati prosto sadašnje vrijeme</p>	<p>-njegovati svijest o redovnom izvršavanju svakodnevnih obaveza</p> <p>-razvijati ljubav prema školi</p>	<p>odgovaranje na pitanja</p> <p>-pisanje čestitki i pozivnica prema primjeru</p> <p>-nadopunjavanje kratkog teksta riječima</p> <p>2.) verbalno : postavljanje pitanja i davanje odgovora</p> <p>-biranje tačnog odgovora</p> <p>-glasno čitanje</p> <p>-opisivanje slike</p> <p>-reprodukcija kratkih dijaloga u kojima učenici samostalno mjenjaju pojedine elemente</p> <p>- učestvovanje u kraćim dramatizacijama</p> <p><u>Produkcija</u> a) govor: -pravilna reprodukcija snimljenih zvučnih uzoraka izoliranih riječi, rečenica, brojalica, pjesmica... -opisivanje slika - imenovanje i opisivanje predmeta, osoba i radnji -iznošenje rezultata grupnog rada npr. postera na neku od obrađenih tema - recitovanje,</p>
---	--	---	--	---

<p><u>SLOBODNO VRIJEME</u></p> <p>Imenice -vrste sportova : <i>football, skiing....</i> -muzički instrumenti : <i>the piano, the drums</i> -kolekcije : <i>coins, stamps...</i></p> <p>Glagoli 1. prosto sadašnje vrijeme (<i>svi oblici i kratki odgovori</i>) 2. glagol moći (<i>potvrđni i upitni oblik, kratki odgovori</i>)</p> <p>Članovi 1.određeni član the - <i>the drums</i></p> <p>Upitna zamjenica <i>Who</i> u prostom sadašnjem vremenu <i>Who <u>likes</u> running?</i></p> <p>Izrazi <i>Do you like...?</i> <i>What about you...?</i> <i>Who likes running?</i></p>	<p>-imenovati vrste igara, sportove i muzičke instrumente</p> <p>-reći kako provode slobodno vrijeme</p> <p>-pričati o omiljenom sportisti, pjevaču..</p>	<p>-opisati svoju sklonost ka određenim aktivnostima</p> <p>-pričati i pisati o tome kako provode svoje slobodno vrijeme</p> <p>-slušati odgovarajuću priču i voditi konverzaciju na tu temu</p> <p>-pravilno upotrijebiti prosto sadašnje vrijeme</p> <p>-iskazati hronološko vrijeme</p>	<p>-iskazati sklonosti ka određenim aktivnostima</p> <p>-promovisati značaj vođenja zdravog života</p>	<p>pjevanje i igranje jezičke igre</p> <p><u>b) pisanje :</u> -prepisivanje kratkih tekstova koji su predhodno usmeno obrađeni -nadopunjavanje kratkih tekstova riječima -pisanje po diktatu -povezivanje izmješanih dijelova teksta u logičku cjelinu - pisanje čestitki i pozivnica - uočavanje osnovnih ortografskih razlika između bosanskog i engleskog jezika (npr. dani u sedmici, školski predmeti)</p>
<p><u>ŽIVOTINJE</u></p> <p>Imenice -imena životinja : <i>a snake, a tiger...</i> -mjesta gdje žive životinje : <i>in/on the tree, in the water-</i> hrana za životinje : <i>grass, leaves</i></p>	<p>-imenovati neke nove vrste životinja</p> <p>-reći gdje životinje žive i šta jedu</p> <p>-iskazati sposobnosti životinja upotrebom glagola “moći”</p>	<p>-izgovarati vokabular vezan za životinje</p> <p>-opisati životinje sa slike kao i kućnog ljubimca</p> <p>- nacrtati životinje po diktatu</p> <p>-čitati tekstove</p>	<p>- njegovati ljubav prema životinjama</p> <p>-naglašavati ulogu i značaj životinja u našim životima</p>	

<p>Glagoli 1.glagol “moći” – sva tri oblika 2. prosto sadašnje vrijeme <i>-izrazi : It can swim. Can it jump? No, it can't.</i></p>		<p>vezane za životinje</p> <p>-slušati i razumjeti prikladne priče</p>		
<p><u>ODJEĆA I OBUĆA</u></p>				
<p>Imenice -odjeća i obuća: <i>shoes, skirt...</i> - boje : <i>red, green...</i></p> <p>Glagoli 1. trajno sadašnje vrijeme (present continuous tense) 2. glagol “imati” (have/has got) 3.prosto sadašnje vrijeme – <i>I like – she likes</i></p> <p>Brojevi -glavni brojevi 1- 100</p> <p>Prilozi vremena - now, at the moment</p> <p>Izrazi <i>I'm wearing... She is wearing... What are you wearing?</i></p>	<p>-zna imenovati vokabular vezan za odjeću</p> <p>-imenovati boje i brojeve</p> <p>-izraziti ukus, šta volimo i ne volimo</p>	<p>- opisati šta nosimo</p> <p>- crtati ili pisati po diktatu</p> <p>-reprodukovati pjesmice</p> <p>-slušati određeni tekst</p> <p>-uočiti razlike između prostog sadašnjeg i trajnog sadašnjeg vremena</p>	<p>-uočavati razlike između formalne i neformalne odjeće</p> <p>-znati se prikladno obući u zavisnosti od prilike</p>	
<p><u>OBROCI</u></p>				
<p>Imenice - hrana i pića: <i>chicken, fish, oranges, water...</i> - mjesta : <i>at the greengrocer's, at the</i></p>	<p>-imenovati obroke i neke vrste hrane i pića</p> <p>-razlikovati mjesta gdje kupujemo</p>	<p>-izraziti ukus (sviđanje i nesviđanje)</p> <p>-ponuditi, odbiti ili prihvatiti</p>	<p>-razvijati zdrave životne navike</p> <p>-izgrađivati stav o štetnosti brze hrane</p>	

<p><i>market, in the restaurant...</i></p> <p>Glagoli 1.prosto sadašnje vrijeme (svi oblici)</p> <p>Izrazi- <i>-there is..., Would you like...?</i> <i>No, thanks. / Yes, please. Here you are.</i></p> <p><u>PRAZNICI</u></p> <p>Imenice -čestitke : <i>Eid Mubarak, Merry Christmas, Happy New Year, Happy Valentine`s Day</i> - riječi vezane za praznike : <i>Christmas tree, Easter bunny,,</i> - praznici <i>Easter, Independence day,....</i> <u>Glagoli</u> 1. prosto sadašnje vrijeme</p>	<p>hranu</p> <p>-imenovati državne i vjerske praznike</p> <p>- čestitati praznike</p> <p>-navesti neke tipične aktivnosti</p> <p>-razumjeti prigodne praznične pjesme</p>	<p>određenu hranu ili piće</p> <p>- igrati uloge</p> <p>-pisati na zadanu temu</p> <p>-razlikovati državne i vjerske praznike</p> <p>- pisati prigodne čestitke i pozivnice</p> <p>-slušati praznične pjesme</p> <p>- igrati uloga</p> <p>-pjevati praznične pjesme</p>	<p>-poštovati druge narode i religije</p> <p>-poštovati i praktikovati svoje običaje i tradiciju</p>	
--	---	---	--	--

MOJA OKOLINA/PRIRODA I DRUŠTVO

MOJA OKOLINA/PRIRODA I DRUŠTVO

Uloga i značaj

Nauka pruža jasan pogled i način razmišljanja o svijetu. Proučavanje nauke pomaže učenicima da ispituju uticaj stečenih kompetencija na sopstveni život i primjenu stečenih kompetencija na neposredno okruženje i zajednicu.

Nastavni predmet Moja okolina/Priroda i društvo, odnosno nastavni program i nastavni proces koje ovaj nastavni predmet podrazumijeva, doprinosi razvoju učenika kao umnog, moralnog i duhovnog bića, naravno, u skladu sa njegovim sposobnostima, mogućnostima i interesovanjima. Nastavom ovog nastavnog predmeta integrišu se aspekti proučavanja prirode i društva, potrebni za osposobljavanje i podsticanje učenika u razumijevanju sebe i sredine u kojoj živi. U dobi od šeste do desete godine, odnosno u početnim razredima osnovne škole, učenici pokazuju posebnu zainteresovanost i veliko zanimanje za upoznavanje prirodnih i društvenih pojava. Vrijednost nastave Moje okoline/Prirode i društva posebno je uočljiva u razlici između onog što dijete zna o sebi i svom okruženju prije polaska u školu i onog što je u toku nastavnog procesa naučilo i stvorilo kao temelj za kontinuirano spoznavanje prirode i društva. Nastavom se nastoji uvesti dijete u svijet stvari i pojava koje ga okružuju, i to, primjereno njegovoj dobi, njegovim psihofizičkim sposobnostima i mogućnostima.

U okviru nastavnog predmeta Moja okolina/Priroda i društvo, učenici opažaju, istražuju i postavljaju pitanja o: školi, porodici i okolini kao važnim mjestima njihovog života i razvoja, živim bićima, prirodnim pojavama i procesima, te o društvu i društvenim procesima. Oni rade i uče zajedno kako bi našli odgovore na ova pitanja, povezujući to sa jednostavnim naučnim idejama i postupcima. Jednako tako, nastava ovog predmeta pruža učenicima priliku da postanu osobe koje samostalno uče i promovišu razvoj vlastitih stavova prema nauci i okruženju.

U tom smislu cjelovitost nastavnog sadržaja, njegov obim i dubina, promjenljivost i primjerenost sadržaja predstavljaju temeljna načela planiranja, organizacije i realizacije nastavnih sadržaja ovog nastavnog predmeta.

Obrazovna važnost nastavnog predmeta Moja okolina/Priroda i društvo ogleda se, prije svega, u sticanju znanja o prirodi i društvu, razvijanju učenikovih spoznajnih sposobnosti, te u primjeni stečenih znanja i sposobnosti u svakodnevnom životu. Uporedo sa izgradnjom znanja, sposobnosti, nastava Moje okoline/Prirode i društva razvija različite segmente psihofizičkog razvoja učenika (percepcija, logičko i kritičko mišljenje, pamćenje, pažnja, čula, govor, mašta, interesovanja, motorika,...). Cjelokupnom nastavom Moje okoline/Prirode i društva učenici se, počevši od osjetilnog opažanja, nastajanja osjetilnih dojmova i predodžbi, podsticanja i razvoja viših intelektualnih procesa mišljenja (analiza, sintetiza, vrednovanje, uopćavanje, procjenjivanje, upoređivanje,...) vode do oblikovanja jasnih pojmova, znanja, zaključaka, koncepata i zakonitosti o prirodi i društvu. Nastava Moje okoline/Prirode i društva doprinosi osposobljavanju i podsticanju samostalnosti u radu i procesu učenja. Doprinos nastave ovog predmeta ogleda se i u izgradnji i jačanju samopouzdanja, samopoštovanja, jednom rječju, u izgradnji pozitivne slike učenika o samom sebi.

Kao sastavnica odgojno-obrazovnog procesa nastava Moje okoline/Prirode i društva ima posebnu važnost u ostvarivanju općih odgojnih vrijednosti (spoznajnih, moralnih, estetskih, fizičko-zdravstvenih, radno-tehničkih, egzistencijalnih). Posebnu pažnju, u tom smislu, nastava ovog predmeta posvećuje izgradnji, razvoju i njegovanju humanih međuljudskih

odnosa i, u skladu s tim, podučavanju i razvoju socijalnih kompetencija učenika.

Primjena stečenog znanja, sposobnosti, vještina i navika svoju pravu vrijednost imaju samo onda kada ih učenici mogu i žele primjenjivati u svakodnevnom životu, odnosno učiniti ih sastavnim dijelom vlastite životne filozofije, vlastitih vrijednosti, uvjerenja, stavova i ponašanja. Mnogo je sadržaja i aktivnosti u nastavnom procesu ovog predmeta koji podstiču i ovaj segment učenikovog razvoja, odnosno ovaj segment njegove ličnosti.

Proučavanje predmeta Moja okolina/Priroda i društvo olakšava kasniji proces sticanja akademskih znanja iz oblasti prirodnih i društvenih nauka, kao i odgovarajućih tehničkih i tehnoloških znanja.

C I L J nastave Moje okoline/Prirode i društva u osnovnoj školi:

Doživjeti i osvijestiti složenost, raznolikost i međusobnu povezanost svih činilaca koji djeluju u dječjem prirodnom i društvenom okruženju, razvoj pravilnog odnos prema društvenom i prirodnom okruženju, razvijanje pravilnog odnosa prema ljudima i događajima, snošljivo i otvoreno prihvatanje različitih stavova i mišljenja te poticanje znatiželje za otkrivanjem pojava u prirodnom i društvenom okruženju.

Razvoj potencijala i radoznalosti svakog učenika kroz proces učenja, aktivan odnos i komunikaciju sa naukom, okolinom koja ga okružuje i sa samim sobom, uz uvažavanje individualnosti učenika.

Izgradnja i razvoj temeljnih kompetencija potrebnih za oblikovanja jasnih pojmova, znanja, zaključaka, koncepata i zakonitosti o prirodi i društvu i primjena stečenih kompetencija u svakodnevnom životu u vidu vlastitih znanja, sposobnosti, vrijednosti, uvjerenja, stavova i ponašanja.

Razvoj i podsticanje odgovornosti i samostalnosti učenika u radu i procesu učenja, razvoj radnih navika. Razvoj, podsticanje i jačanje samopouzdanja, samopoštovanja, odnosno izgradnje pozitivne slike učenika o samom sebi.

Ostvarivanju općih odgojnih vrijednosti (spoznajnih, moralnih, estetskih, fizičko-zdravstvenih, radno-tehničkih, egzistencijalnih), posebno izgradnja, razvoj, podsticanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa i, u skladu s tim, podučavanje i razvoj socijalnih kompetencija učenika.

Z A D A C I nastave Moje okoline/Prirode i društva u osnovnoj školi:

- Primjerenim igrama, aktivnostima istraživačkog, logičkog i praktičnog karaktera, učenjem, radom, aktivnom komunikacijom i odnosom prema sadržajima učenja upoznati prirodne i društvene pojave, njihove promjene i zakonitosti u neposrednom prirodnom i društvenom okruženju;
- Razvijati sposobnosti posmatranja, kritičkog posmatranja, logičkog zaključivanja, mišljenja, sposobnost samostalnog proširivanja i produbljivanja znanja u skladu sa psihofozičkim sposobnostima učenika;
- Primjenjivati stečena znanja i kompetencije i razvijati iskustvo učenika u

svakodnevnim školskim i životnim situacijama;

- Upoznati geografske, prirodne karakteristike i ljepote zavičaja i domovine Bosne i Hercegovine, te razvijati svijest o potrebi njihovog čuvanja, zaštite i unapređenja,
- Shvatiti povezanost žive i nežive prirode i ulogu čovjeka u mijenjanju, upotrebi i unapređivanju okoliša;
- Upoznati temeljne naučne postupke kojima čovjek upoznaje i istražuje prirodu;
- Razvijati sposobnosti orijentacije u prostoru, upoznati osnove kartografske pismenosti;
- Razvijati znanja i kompetencije vezane za saobraćaj, saobraćajnu povezanost i kulturu ponašanja u saobraćaju;
- Razlikovati prošlost, sadašnjost i budućnosti, izraditi i snalaziti se na lenti vremena;
- Upoznati najvažnije događaje iz historije zavičaja i domovine;
- Upoznati najvažnije privredne grane i razumjeti njihov značaj i uticaj na život ljudi u zavičaju i domovini;
- Razumjeti povezanost i zavisnost geografskih, prirodnih i privrednih obilježja u zavičaju i domovini;
- Razvijati i njegovati temeljne higijensko-zdravstvene, kulturne i radne navike;
- Razvijati, u učionici i van nje, interesovanja, navike planiranja radnih obaveza, kulture rada, pravilnog odnosa prema radu i rezultatima svoje i tuđe djelatnosti;
- Razvijati sposobnosti, vještine i navike brige o sebi;
- Podsticati i razvijati stvaralačku maštu i kritičko i stvaralačko mišljenje;
- Razvijati humane međuljudske odnose, kulturu komunikacije i odnosa prema odraslim i starijim osobama, vršnjacima u socijalnom okruženju i podsticanje razvoja socio-emotivne inteligencije;
- Razvijati ekološku svijest i kulturu, osposobljavati za primjenu ekoloških znanja u neposrednoj okolini i svakodnevnom životu
- Razvijati individualne sposobnosti i interesovanja učenika;
- Razvijati i podsticati vlastiti stil učenja svakog učenika.

PRIRODA I DRUŠTVO
4.razred

PRIRODA I DRUŠTVO

(70 nastavnih časova)

Zadaci nastave Prirode i društva u četvrtom razredu:

- Razvijati znanja i sposobnosti orijentacije u prostoru, razvijati znanja o reljefu užeg zavičaja, razvijati znanja o kartografskim znakovima, razvijati znanja i sposobnosti izrade i snalaženja na geografskoj karti užeg zavičaja;
- Razvijati znanja o prirodno-geografskim, društvenim, privrednim, kulturno-historijskim obilježjima i prirodnim bogatstvima šireg zavičaja
- Razvijati znanja o poljima i ravninama, planinama, šumama i vodama šireg zavičaja, razvijati znanja o poljima i ravninama, planinama, šumama i vodama kao životnim zajednicama,
- Razvijati znanja i sposobnosti izrade i snalaženja na geografskoj karti Kantona;
- Razvijati znanja i svijest o značaju vode, razvijati znanja i navike zaštite voda;
- Razvijati znanja o karakteristikama i obilježjima životnih zajednica, o raznovrsnosti biljnog i životinjskog svijeta, o međuzavisnom odnosu živog svijeta u životnoj zajednici, o zavisnosti živog svijeta od nežive prirode, razviti sposobnosti uočavanja lijepog i korisnog u prirodi, te znanja o ulozi čovjeka u očuvanju i unapređenju životne zajednice;
- Razvijati znanja o karakteristikama godišnjih doba (vremenske promjene , promjene na biljkama i životinjama i način života i rada ljudi u različito godišnje doba);
- Razvijati znanja o saobraćaju, razvijati navike kulturnog ponašanja u saobraćaju;
- Razvijati znanja i navike kulture življenja, razvijati znanja o praznicima, njihovom značenju, razvijanje i njegovanje navika proslavljanja blagdana i praznika;
- Razvijati znanja i svijest o važnosti očuvanja životne okoline;
- Osposobiti učenika za upotrebu različitih izvora znanja i primjenu znanja u svakodnevnom životu;
- Razvijati znanja i sposobnosti učenika potrebnih za samostalno posmatranje, izvođenje jednostavnih ogleđa, izrade pretpostavki, izrade zabilješki i izvođenja zaključaka dobivati i prezentirati dokaze;
- Razvijati kulturne i radne navike i njihovo njegovanje;
- Razvijati interes i radoznalost za sticanje znanja o prirodi i društvu;
- Razvijati individualne sposobnosti i interesovanja učenika;
- Razvijati i podsticati vlastiti stil učenja svakog učenika;
- Razvijati pozitivne vrijednosti i stavove prema sebi samima, prema drugima, svojoj okolini i učenju kao cjeloživotnom procesu;
- Podsticati i razvijati stvaralačku maštu, kritičko i stvaralačko mišljenje;
- Razvijati kompetencije važne za uspostavljanje i razvijanje kvalitetnih humanih međuljudskih odnosa.

OD IZGLEDA OKOLINE DO GEOGRAFSKE KARTE – Uži zavičaj

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Stajalište i vidik	-Zna i razumije pojmove: stajalište, odredište, vidik/horizont, vidikovu liniju, uži i širi vidik	-Određuje stajalište, vidik, vidikovu liniju, horizont -Određuje smjer kretanja od stajališta prema odredištu		-Aktivnosti vezane za određivanje: stajališta, vidika, vidokove linije...
Glavne i sporedne strane svijeta (orijentacija prema Suncu i kompasu) Orijentacija i snalaženje u prostoru prema objektima u prirodi (vjerski objekti, panj, godovi, mahovina, mravinjak)	-Imenuje glavne i sporedne strane svijeta -Zna šta je kompas i razumije njegovu funkciju -Zna i razumije šta znači orijentisati se u prirodi -Zna i razumije pravila orijentacije i snalaženja u prostoru prema objektima u prirodi	-Pokazuje i određuje glavne i sporedne strane svijeta (prema Suncu i pomoću kompasa) -Može skicirati glavne i sporedne strane svijeta -Određuje međusoban položaj objekata u prostoru pomoću glavnih i sporednih strana svijeta, i to: sa stalnim stajalištem, sa promjenljivim stajalištem, u predodžbi i na papiru -Može objasniti funkciju kompasa -Orijentiše se u prirodi pomoću kompasa i prema Suncu	-Svijest o važnosti razvijanja sposobnosti i vještina orijentacije u prostoru u svakodnevnom životu	Vježbe upoznavanja i izrade kompasa Aktivnosti orijentacije u prostoru prema Suncu i pomoću kompasa Istraživanje o korištenju kompasa u različitim društvenim djelatnostima

OD IZGLEDA OKOLINE DO GEOGRAFSKE KARTE – Uži zavičaj

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
		-Orijentiše se pomoću objekata u prirode /vjerski objekti, panj, godovi,mahovina, mravinjak/		
Umanjeno predstavljanje predmeta i udaljenosti	-Zna i razumije šta je prirodna veličina, a šta umanjeno predstavljanje -Zna i razumije šta je mjerilo/omjer/razmjer 1:1; 1: 10; 1:100; -Razumije nemogućnost crtanja izmjerene udaljenosti iz prirode u svesku ili na tablu	-Može objasniti prirodnu veličinu i umanjeno predstavljanje -Može objasniti mjerilo/omjer/razmjer 1:1; 1: 10; 1:100; -Može procijeniti udaljenost u prirodi -Može objasniti umanjenje -Može umanjeno predstaviti predmete i udaljenost	-Razvijena preciznost i tačnost prilikom umanjenog predstavljanja predmeta i udaljenosti i razumijevanje njihovog značaja	-Vježbe umanjenog predstavljanja predmeta i udaljenosti (učionička i vanučionička nastava)
Tlocrt jednostavnih predmeta i plan – skup tlocrta	-Zna i razumije da se predmet može predstaviti na papiru u prirodnoj veličini ili umanjeno -Zna i razumije šta je tlocrt	-Može izraditi tlocrt -Određuje oblik, veličinu i međusoban položaj predmeta u prostoru	-Razvijena preciznost i tačnost prilikom izrade tlocrta i plana i razumijevanje njihovog značaja	-Aktivnosti izrade tlocrta

OD IZGLEDA OKOLINE DO GEOGRAFSKE KARTE – Uži zavičaj

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Plan učionice	-Zna i razumije šta je plan -Zna i razumije šta je plan učionice	-Može izraditi plan učionice -Može se orijentisati na planu učionice		Izrada plana učionice
Prikaz uže okoline	-Zna šta je skica	-Može izraditi skicu škole i uže okoline -Snalazi se na skici škole i uže okoline (opisuje put od škole do odredišta, određuju položaj objekata u prostoru)		Posjeta i izrada skice uže okoline
Plan mjesta i snalaženje na planu mjesta	-Zna i razumije šta je plan mjesta	-Može se snalaziti na planu mjesta (ako je ono manje) ili na planu dijela grada (ako je veći grad)	-Svijest o važnosti razvijanja sposobnosti snalaženja u mjestu ili dijelu grada pomoću plana mjesta ili dijela grada	Vježbe snalaženja na planu mjesta ili planu dijela grada
Reljef uže okoline	-Zna šta je reljef	-Može izraditi jednostavan reljef uže okoline	-Svijest o važnosti razvijanja sposobnosti i vještina snalaženja pomoću reljefa	-Izrada reljefa uže okoline Vježbe snalaženja na reljefu uže okoline

OD IZGLEDA OKOLINE DO GEOGRAFSKE KARTE – Uži zavičaj

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
		-Snalazi se na reljefu uže okoline (imenuje i pokazuje uzvišenja, ravno zemljište, vodotoke, naselja, saobraćajnice... i određuje njihov međusoban položaj)		
Karta užeg zavičaja	-Zna šta geografska karta -Zna, razumije i razlikuje značenje tonova boja na karti -Imenuje kartografske znakove i razumije njihovo značenje -Zna i razumije pojmove: geografska karta–vrste, legenda, kartografski znak	-Može izraditi geografsku kartu užeg zavičaja -Koristi kartografske znakove -Može objasniti značenje legende -Snalazi se na karti užeg zavičaja	-Svijest o važnosti razvijanja sposobnosti snalaženja pomoću karte užeg zavičaja	Izrada karte užeg zavičaja i snalaženje na karti

IZGLED ŠIREG ZAVIČAJA I GEOGRAFSKA KARTA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Izgled šireg zavičaja i geografska karta (Kanton – širi zavičaj) Obilježja Kantona (grb i zastava)	-Zna i razumije da je uži zavičaj dio šireg zavičaja -Zna i razumije šta je širi zavičaj - Kanton -Imenuje Kanton u kojem živi -Imenuje općine koje čine Kanton -Zna i imenuje obilježja Kantona -Zna središte Kantona i razumije njegov značaj za život ljudi	-Opisuje obilježja Kantona i objašnjava njihovo značenje -Može opisati i objasniti geografska obilježja šireg zavičaja -Može objasniti značaj i ulogu središta Kantona -Opisuje granice Kantona i pokazuje ih na geografskoj karti -Može odrediti položaj svog užeg zavičaja u širem zavičaju - Kantonu -Pronalazi središte Kantona na geografskoj karti	-Razvijanje pozitivnog stava i ljubavi prema širem zavičaju	Izrada ili prikupljanje obilježja Kantona Vježbe snalaženja na geografskoj karti Kantona Posjeta mjestima u širem zavičaju
Obradivo i neobradivo zemljište	-Zna i razumije pojmove: plodno (njiva, vrt, voćnjak, vinograd, livada, šuma i pašnjak) i neplodno zemljište (krš, kamenjar, močvara, pijesak);	-Klasifikuje vrste zemljišta -Objašnjava načine poboljšavanja plodnosti zemljišta	-Svijest o važnosti plodnog zemljišta za život čovjeka i važnosti očuvanja plodnosti zemljišta	-Prikupljanje materijala o nastavnim sadržajima -Video zapisi – posmatranje i analiza

IZGLED ŠIREG ZAVIČAJA I GEOGRAFSKA KARTA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	<p>-Zna i razumije šta je plodno obradivo i plodno neobradivo zemljište i razlikuje ih</p> <p>-Zna i razumije kako čovjek poboljšava neplodno zemljište</p> <p>-Razumije značaj plodnog zemljišta za čovjeka</p>			
<p>Ravnice i polja u širem zavičaju:</p> <p>Geografska obilježja</p> <p>Životne zajednice ravnica i polja</p>	<p>-Imenuje ravno zemljište</p> <p>-Zna i razumije pojmove vezane za ravno zemljište: ravnica, polje, kraško polje, visoravan</p> <p>-Imenuje ravnice i polja u širem zavičaju</p> <p>-Zna i razumije karakteristike ravnica i polja u širem zavičaju</p> <p>-Zna i razumije odgovarajuće kartografske znakove</p>	<p>-Opisuje ravno zemljište u širem zavičaju, uočava i pokazuje ga na karti Kantona</p> <p>-Snalazi se na geografskoj karti Kantona</p> <p>-Primjenjuje dogovorene kartografske znakove</p> <p>-Izrađuje razrednu i učeničku tematsku kartu i snalazi se na njoj</p> <p>-Opisuje biljni i životinjski svijet u životnoj zajednici ravnice i polja</p>	<p>-Svijest o važnosti ravnica i polja u životu čovjeka i važnosti očuvanja njihovih geografskih i prirodnih karakteristika</p> <p>-Ponašanje usklađeno sa razvijenim pozitivnim stavovima i vrijednostima</p>	<p>Prikupljanje i analiza podataka o prirodnim i geografskim karakteristikama ravnica i polja u širem zavičaju</p> <p>Izrada razredne i učeničke karte</p> <p>Video zapisi</p> <p>Posjete i izleti</p> <p>Napomena:</p> <p>Navedene životne zajednice se realizuju u kontekstu šireg zavičaja</p>

IZGLED ŠIREG ZAVIČAJA I GEOGRAFSKA KARTA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	<ul style="list-style-type: none"> -Razumije ravnice i polja kao životnu zajednicu -Razumije značaj ravnog zemljišta za ljude i životinje 	<ul style="list-style-type: none"> -Može objasniti međuzavisnost biljnog i životinjskog svijeta u životnoj zajednici ravnica i polja 		
<p>Planine u širem zavičaju:</p> <p>Geografska obilježja</p> <p>Životna zajednica-planina</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i razumije pojmove vezane za uzvišenja: brežuljak, brdo, planina, dijelovi uzvišenja -Razlikuje planine prema visini -Imenuje uzvišenja u širem zavičaju -Zna i razumije karakteristike uzvišenja u širem zavičaju -Zna i razumije kartografske znakove -Razumije planinu kao životnu zajednicu -Razumije značaj planina za ljude i životinje 	<ul style="list-style-type: none"> -Opisuje uzvišenja u širem zavičaju -Uočava i pokazuje planine na karti Kantona -Snalazi se na geografskoj karti Kantona -Primjenjuje dogovorene kartografske znakove -Izrađuje razrednu i učeničku tematsku kartu i snalazi se na njoj -Opisuje biljni i životinjski svijet u životnoj zajednici planina -Može objasniti međuzavisnost biljnog i životinjskog svijeta u životnoj zajednici planina -Opisuje bogatstva planina, njihov značaj i ulogu planina za čovjeka 	<ul style="list-style-type: none"> -Svijest o važnosti planina u životu čovjeka i važnosti očuvanja njihovih geografskih i prirodnih karakteristika -Ponašanje usklađeno sa razvijenim pozitivnim stavovima i vrijednostima 	<ul style="list-style-type: none"> Prikupljanje i analiza podataka o prirodnim i geografskim karakteristikama planina u širem zavičaju Izrada razredne i učeničke karte Video zapisi Posjete i izleti

IZGLED ŠIREG ZAVIČAJA I GEOGRAFSKA KARTA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Šume u širem zavičaju</p> <p>Šuma – životna zajednica</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i razumije šta spratnost šume -Zna i razumije vrste šume: crnogorična i bjelogorična -Razumije šumu kao životnu zajednicu -Razumije značaj šume -Razumije značaj pošumljavanja i opasnosti od požara u šumi -Razumije opasnost od NUS-a 	<ul style="list-style-type: none"> -Razlikuje i klasifikuje crnogorično i bjelogorično drveće -Opisuje i objašnjava šumu kao životnu zajednicu -Može objasniti međuzavisnost biljnog i životinjskog svijeta u životnoj zajednici šuma -Objašnjava značaj šume -Objašnjava način pošumljavanja 	<ul style="list-style-type: none"> -Svijest o važnosti šuma u životu čovjeka i važnosti očuvanja njihovih prirodnih karakteristika -Ponašanje usklađeno sa razvijenim pozitivnim stavovima i vrijednostima 	<ul style="list-style-type: none"> Prikupljanje i analiza podataka o prirodnim karakteristikama šuma u širem zavičaju Video zapisi Posjete i izleti
<p>Vode u širem zavičaju (tekuće, stajaće):</p> <p>Geografska obilježja</p> <p>Voda - životna zajednica</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i razlikuje šta su tekuće, a šta stajaće vode -Imenuje tekuće i stajaće vode šireg zavičaja -Imenuje smjer, elemente toka -Zna i razumje pojmove: potok, rijeka, bara, močvara, jezero, more -Razlikuje tekuće i stajaće vode 	<ul style="list-style-type: none"> -Opisuje tekuće i stajaće vode u širem zavičaju -Uočava i pokazuje vode na karti Kantona -Snalazi se na geografskoj karti Kantona -Primjenjuje dogovorene kartografske znakove -Izrađuje razrednu i učeničku tematsku kartu i snalazi se na njoj 	<ul style="list-style-type: none"> -Svijest o važnosti voda u životu čovjeka i važnosti očuvanja njihovih prirodnih karakteristika -Ponašanje usklađeno sa razvijenim pozitivnim stavovima i vrijednostima 	<ul style="list-style-type: none"> Prikupljanje i analiza podataka o prirodnim i geografskim karakteristikama voda u širem zavičaju Izrada razredne i učeničke karte Video zapisi Posjete i izleti

IZGLED ŠIREG ZAVIČAJA I GEOGRAFSKA KARTA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i razumije kartografske znakove -Razumije tekuće i stajaće vode kao životne zajednice -Razumije značaj tekućih i stajaćih voda 	<ul style="list-style-type: none"> -Opisuje biljni i životinjski svijet u životnoj zajednici voda -Može objasniti međuzavisnost biljnog i životinjskog svijeta u životnoj zajednici voda 		
Voda za piće, energiju, industriju, rekreaciju	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i razumije šta je: izvor, čatrnja, bunar -Zna i razumije da vodu dobivamo iz prirode -Razumije značaj vode za ljude: voda za piće, voda za rekreaciju, voda za energiju -Razumije značaj vode za industriju i energiju -Razumije značaj vode za biljni i životinjski svijet 	<ul style="list-style-type: none"> -Opisuje i objašnjava značaj vode za biljke, životinje i čovjeka -Opisuje i objašnjava značaj vode za piće, industriju i energiju -Opisuje različite načine rekreacije na vodi -Izvodi jednostavne oglede filtriranja vode i objašnjava postupak 	<ul style="list-style-type: none"> -Ponaša se u skladu sa normama očuvanja životne okoline 	<ul style="list-style-type: none"> Istraživanja o vodi Akcija čišćenja obala potoka i rijeke Pravljenje filtera i filtriranje vode Video zapisi

IZGLED ŠIREG ZAVIČAJA I GEOGRAFSKA KARTA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Zagađivanje i zaštita voda	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i razumije različite načine zagađivanja vode otpacima iz domaćinstva i industrije -Razumije opasnosti zagađivanja vode za zdravlje ljudi, životinja i biljaka -Razumije značaj zaštite pitke vode 	<ul style="list-style-type: none"> -Objašnjava različite načine zagađivanja vode otpacima iz domaćinstva i industrije -Objašnjava opasnosti zagađivanja vode za zdravlje ljudi, životinja i biljaka -Objašnjava značaj zaštite pitke vode -Opisuje različite načine prečišćavanja vode 	<ul style="list-style-type: none"> -Svijest o važnosti vode u životu čovjeka i važnosti njene zaštite i očuvanja -Ponašanje usklađeno sa razvijenim pozitivnim stavovima i vrijednostima -Učestvuje u aktivnostima prevencije zagađenja i čišćenja zagađenih voda 	<ul style="list-style-type: none"> Prikupljanje i analiza materija o zagađivanju i zaštiti voda Video zapisi Akcije prevencije zagađivanja i zaštite voda
Živa bića u godišnjim dobima	<ul style="list-style-type: none"> -Razumije međuzavisnost vremenskih promjena i promjena u prirodi u različita godišnja doba i načinu života živih bića 	<ul style="list-style-type: none"> -Objašnjava međuzavisnost vremenskih promjena i promjena u prirodi u različita godišnja doba i načinu života živih bića 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija samostalnost u istraživanju, praćenju i bilježenju promjena 	<p>Napomena: Nastavni saržaji vezani za oblast: Živa bića u godišnjim dobima mogu se realizovati i podučavati u kontekstu jedne životne zajednice (npr. Ravnice i polja, ili Planine,...) koristeći individualni kalendar prirode</p>

IZGLED ŠIREG ZAVIČAJA I GEOGRAFSKA KARTA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
				<p>-Prati, prikuplja podatke, bilježi i izvodi zaključke o: vremenskim promjenama, živim bićima u različitim godišnjim dobima i međuzavisnosti o vremenskim promjenama u različita godišnja doba i načinu života živih bića</p>

NASELJA U ŠIREM ZAVIČAJU – KANTONU

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Širi zavičaj /Kanton/ kao kulturna, društvena i privredna sredina	-Zna i razumije Kanton kao kulturnu, društvenu i privrednu sredinu	-Opisuje i objašnjava širi zavičaj /Kanton/ kao kulturnu, društvenu i privrednu sredinu	-Pozitivan stav prema prirodnim ljepotama šireg zavičaja Razvijanje pozitivnog stava i ljubavi prema širem zavičaju	Istraživački projekti Izrada panoa Posjete
Naselja i veća mjesta u širem zavičaju Kulturno – historijski spomenici Prirodne ljepote	-Razlikuje seosko od gradskog naselja -Imenuje općine i veće gradove u širem zavičaju -Razumije da je način života i rada ljudi povezan sa prirodnim, privrednim, kulturnim, društvenim obilježjima sredine u kojoj žive -Zna najznačajnije spomenike i spomen-obilježja iz bliže i dalje prošlosti i razumije njihov značaj -Zna koje su prirodne ljepote u širem zavičaju i razumije njihov značaj -Zna odgovarajuće kartografske znakove	-Opisuje i objašnjava naselje kao kulturnu, privrednu, društvenu sredinu -Objašnjava povezanost način života i rada ljudi sa prirodnim privrednim, kulturnim, društvenim obilježjima sredine u kojoj žive -Objašnjava specifičnosti pojedinih naselja (npr. historijska, kulturna, prirodna, ... specifičnost) -Koristi odgovarajuće kartografske znakove -Izrađuje i snalazi se na tematskoj karti	Kulturna, privredna i društvena obilježja šireg zavičaja su vrijednost	Istraživački projekti Izrada tematske karte Video-zapisi Posjete

NASELJA U ŠIREM ZAVIČAJU – KANTONU

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Saobraćaj u širem zavičaju	<ul style="list-style-type: none"> -Zna šta je saobraćaj -Zna i razlikuje vrste saobraćaja u širem zavičaju -Imenuje i razlikuje saobraćajnice i sredstva javnog prevoza u širem zavičaju i razumije njihov značaj -Zna i razumije odgovarajuće kartografske znakove 	<ul style="list-style-type: none"> -Opisuje saobraćajnice u širem zavičaju i objašnjava njihov značaj -Objašnjava saobraćajnu povezanost Kantona -Opisuje i objašnjava razvijenost saobraćaja u širem zavičaja /Kantonu/ i važnost razvijenosti saobraćaja na području šireg zavičaja /Kantona/ -Koristi odgovarajuće kartografske znakove -Izrađuje i snalazi se na tematskoj i geografskoj karti Kantona 	<ul style="list-style-type: none"> -Kvalitetna saobraćajna povezanost u širem zavičaju veoma je važna za kvalitetan život i rad ljudi 	<ul style="list-style-type: none"> Istraživački projekti Izrada tematske karte Video-zapisi Posjete

PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDUĆNOST

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Prošlost, sadašnjost i budućnost</p> <p>Prošlost, sadašnjost i budućnost šireg zavičaja</p>	<p>-Zna i razumije pojmove: prošlost, sadašnjost i budućnost, bliža i dalja prošlost</p>	<p>-Može desetljeće i vijek povezati sa događajima i razvojem šireg zavičaja</p> <p>-Upoređuje prošlost i sadašnjost šireg zavičaja u odnosu na: značajne objekte, oruđa za rad, spomenike, način života i rada ljudi</p> <p>-Može izraditi lentu vremena najznačajnijih događaja vezanih za prošlost sadašnjost i budućnost šireg zavičaja</p> <p>-Snalazi se na vremenskoj lenti</p>	<p>-Pozitivan stav o prošlosti i sadašnjosti šireg zavičaja, odnos prema prošlosti mora biti pozitivan</p> <p>-Razumije vrijednost poznavanja prošlosti i sadašnjosti šireg zavičaja</p>	<p>Napomena nastavnicima:</p> <p>Nastavna oblast <i>Prošlost, sadašnjost i budućnost</i> može se realizirati u okviru nastavne oblasti <i>Naselja u širem zavičaju</i></p> <p>Izrada lente vremena</p> <p>Posjete</p>

PRIVREDA U ŠIREM ZAVIČAJU				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Privreda i privredne grane	-Zna i razumije pojmove: privreda i privredne grane (zemljoradnja, stočarstvo industrija, turizam, trgovina, zanatstvo ,saobraćaj, ugostiteljstvo...)	-Može objasniti pojmove: privreda i privredne grane	-Svijest o važnosti ljudskog rada	Istraživački projekti
Tvornice / fabrike/ u širem zavičaju	-Zna i razumije pojmove: tvornica/fabrika, sirovina, gotov proizvod, lančana proizvodnja, zaštitno ili radno odijelo -Imenuje najpoznatije fabrike u širem zavičaju i razumije njihov značaj -Zna i razumije kartografski znak za fabriku	-Može objasniti pojmove: tvornica/fabrika, sirovina, gotov proizvod, lančana proizvodnja, zaštitno ili radno odijelo -Može objasniti sirovine i proizvode u određenoj fabrici -Može objasniti organizaciju rada i način proizvodnje , funkciju i značaj fabrike -Koristi kartografske znakove -Izrađuje tematsku kartu i snalazi se na njoj	Svijest o povezanosti rada i života ljudi -Svijest o uticaju razvijenosti privrede na kvalitet života ljudi	Istraživanje Posjeta Izrada tematske karte Prikaz lančane proizvodnje Video zapisi

PRIVREDA U ŠIREM ZAVIČAJU				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Rudnici u širem zavičaju	<p>-Zna i razumije pojmove: rudnik, ruda, prirodno bogatstvo, površinski i jamski kop, rudar, rudarstvo</p> <p>-Imenuje najznačajnije rudnike u širem zavičaju</p>	<p>-Objašnjava pojmove: rudnik, ruda, prirodno bogatstvo, površinski i jamski kop, rudar, rudarstvo</p> <p>-Objašnjava funkciju najznačajnijih rudnika u širem zavičaju</p> <p>-Objašnjava koristi od ruda</p> <p>-Opisuje radno mjesto rudara i njegovu opremu</p> <p>-Objašnjava težinu posla u rudniku</p> <p>Koristi kartografske znakove</p> <p>-Izrađuje tematsku kartu i snalazi se na njoj</p> <p>-Snalazi se na geografskoj karti Kanotna</p>	<p>Svijest o povezanosti rada i života ljudi</p> <p>-Svijest o uticaju razvijenosti privrede na kvalitet života ljudi</p>	<p>Posjeta</p> <p>Izrada tematske karte</p>

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Sadržaj i proces učenja, a pogotovo rezultati učenja, bitno su uslovljeni načinom učenja, odnosno odgovorima na pitanje “kako učenici treba da uče, a nastavnici da podučavaju i pomažu da bi učenici sticali odgovarajuća znanja, razvijali sposobnosti, vrijednosti, stavove i ponašanje?”

Djeca ovog uzrasta su veoma sklona istraživanju, ispitivanju i provjeravanju svega što ih okružuje. Njihova radoznalost nema granica i nju treba razvijati i jačati kroz vođenje učenika u «njihovom svijetu», radi sticanja spoznaje o svijetu općenito. **Stoga, nastavni proces mora biti dobro osmišljen, planiran i pripremljen, jer jedino takav pristup garantuje kvalitetan proces učenja i podučavanja.**

Ambijent u kojem se djeca osjećaju udobno i sigurno, uz dobro rukovođenje svim aktivnostima u nastavi je neophodan uslov dobrih rezultata. To se postiže kombinovanjem različitih metoda i oblika rada, uz poseban naglasak na primjeni metoda aktivnog učenja i interaktivne nastave (pitanja i odgovori, igre i simulacije, rasprave, dramatizacije, učenički ogledi, izvještaji, mali istraživački projekti,...). i u skladu s tim, rad u parovima, trojkama manjim i većim grupama samostalan rad učenika i dr.

Za učenike koji pokazuju poseban interes i veće sposobnosti utvrđuju se posebni sadržaji, što je vrlo bitno kod planiranja individualiziranog pristupa učenicima.

Prilikom planiranja nastavnog procesa, odnosno procesa učenja i podučavanja u kontekstu nastave koristiti tematsko planiranje. Tematsko planiranje zasnivati na sadržajnoj i, ukoliko nastavni kontekst omogućava, na pojmovnoj integraciji nastavnih sadržaja. Prilikom tematskog planiranja izbjegavati mehaničku integraciju nastavnih sadržaja.

U skladu s tim, u samom procesu učenja i podučavanja učenika u nastavnom kontekstu koristiti integrisano podučavanje. Integrisano podučavanje omogućava povezivanje sadržaja različitih područja (predmeta) kako bi se bolje objasnilo, razumjelo i proučilo određenu temu, pojam ili sadržaj učenja. To povezivanje znanja o jednoj pojavi proizvodi i sam učenik svojom samostalnom aktivnošću: promatranjem, gledanjem, čitanjem, mjerenjem, prikupljanjem podataka o pojavi i objedinjavanjem tih različitih podataka u neku cjelinu (sliku, slikovnicu, priču, članak, shemu, model, album fotografija, pano). Integrisano podučavanje naglašava: smislenu i svrsishodnu kombinaciju predmetnih područja i nastavnih sadržaja unutar tih područja, povezivanje i primjenu stečenih znanja i vještina u stvarnim situacijama, korištenje različitih izvora znanja (osim udžbenika), aktivno učešće učenika u procesu učenja, traženje veza i odnosa među ključnim pojmovima/konceptima, temu oko koje se organizuje nastavni proces, fleksibilnu organizaciju vremena i prostora za učenje, fleksibilnu organizaciju različitih oblika nastavnog rada. Integrisano podučavanje uskladiti sa zahtjevima nastavnog procesa.

Neke od osnovnih karakteristika integrisanog podučavanja koje su vidljive u samom procesu jesu: sadržaj učenja odnosi se na stvarne pojave i pojmove iz života svijeta koji okružuje učenike, važna znanja i činjenice organiziraju se u cjelinu koja objašnjava proučavanu pojavu, sadržaj učenja i stvarni svijet povezuju se pomoću primjene naučenog i putem rješavanja problema u stvarnosti, znanje se ne provjerava testom ili mehaničkom reprodukcijom naučenog nego proizvodnjom produkta, rješavanjem problema i primjenom naučenog, naglasak je na razumijevanju naučenog, učenici imaju dovoljno vremena i prilika da postignu razumijevanje i povezuju bitne pojmove s pojavama u stvarnosti, mijenja se uloga

nastavnika i učenika, učenik više samostalno radi, nastavnik pomaže pri organizaciji, planiranju i učenju potrebnih vještina.

Nastava Prirode i društva zasnovana je na senzitivnom iskustvu prirode i društvenoj sredini. Predstavlja nastavak i usmjeravanje spontanog dječjeg istraživanja i otkrivanja međuzavisnosti pojava i procesa u prirodnom i društvenom okruženju. Ta saznanja se u nastavi produbljuju i proširuju. Predmet je istovremeno i izvor informacija za upoznavanje načina kako što više saznati, a znanja povezati i upotrijebiti.

U nastavi Prirode i društva važno je osposobljavati učenike da kritički razmišljaju i razumiju koncepte, na način koji je svojstven nauci. Zato je neophodno podsticati učenički istraživački pristup svijetu koji ga okružuje. Učenike treba naučiti da posmatraju šta se dešava u prirodi i šta se dešava prilikom izvođenja oglada, te kako objasniti i koristiti dobivene rezultate. Kako učenici o nekoj aktivnosti najbolje uče na neposrednom iskustvu, dominantno mjesto treba da imaju ogledi koje izvode učenici individualno ili u timovima. Pri tome je neophodno objasniti učenicima procedure i tehnike izvođenja oglada, naučiti ih kako da koriste svoja čula u tom procesu, predviđaju šta će se desiti, bilježe i uređuju dobivene podatke, kritički razmatraju uočeno i donose odgovarajuće zaključke i upozoriti ih na eventualne opasnosti. Poslije provedenog oglada treba zajedno sa učenicima pažljivo razmotriti šta se događalo i zbog čega, da li su predviđanja bila ispravna, ohrabriti ih za drugačije i nove ogledе. Prilikom planiranja i izvođenja oglada bitno je kod učenika podsticati radoznalost, maštu i divergentno mišljenje. Prilikom istraživanja društvenih pojava i procesa neophodan je istraživački pristup.

Dominantno mjesto u program imaju ciljevi i ishodi učenja u područjima znanja, razvoja sposobnosti, sticanja vještina i navika, izgradnju i razvoj vrijednosti, stavova i ponašanja. Područje znanja čine sadržaji i procesi s kojima je tijesno povezan razvoj sposobnosti, vrijednost i stavova i ponašanja koji su od velikog značaja za uvođenje učenika u istraživački rad i razvoj naučnog mišljenja. Što se tiče sadržaja pažnju treba usmjeriti na znanje činjenica i koncepata koji nude učenicima razumljiva i izazovna objašnjenja o društvenim i prirodnim pojavama i procesima.

Izbor nastavnih sadržaja i njihovo strukturiranje i, u tom smislu, definisani ishodi učenja osiguravaju suštinsku povezanost društvenih i prirodnih pojava i procesa i, u tom kontekstu, izučavanje prirode i društva sa različitih aspekata. U skladu s tim, kako je već naglašeno, neophodno je nastavni proces tematski planirati, Nastavne sadržaje treba razraditi kroz kontekst pojava i procesa koji su učenicima interesantni, uzimajući u obzir razvoj nauke, njenu primjenu i korištenje, te uticaj na prirodu društvo. Tokom realizacije nastavnog procesa koristiti integrisano podučavanje.

Za realizaciju programskih sadržaja preporučuje se izvanučionička nastava.

Uz to, veoma je važno proces učenja i podučavanja vezati za njihov životni kontekst i prethodna znanja i iskustva. Osigurati učenicima da uče u skladu sa vlastitim stilom učenja.

Nastavu je neophodno zasnivati na individualiziranom pristupu i u skladu sa ovim pristupom nastavu diferencirati.

Cjelokupan proces planiranja, realizacije, evaluacije nastavnog procesa zasnivati na definisanom metodičkom pristupu, definisanim ishodima učenja, razrednom kontekstu i prirodi nastavnog sadržaja.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Priroda i društvo mogu izvoditi **učitelji*** / **nastavnici** / **profesori razredne nastave**.

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

LIKOVNA KULTURA

LIKOVNA KULTURA

Uloga i značaj

Likovna umjetnost se kao forma pojavnosti duha može smatrati izuzetno značajnim vidom egzistencije u procesu nastajanja i stvaranja različitih kultura i civilizacija. Vizuelna kultura u najširem smislu riječi i likovna umjetnost kao najuzvišeniji vid fenomena vizuelne kulture zasniva se na primarnom čulu saznavnih procesa – čulu vida, sa kojim čovjek počinje spoznaju svijeta.

Uloga predmeta Likovna kultura u odgojno-obrazovnom procesu je nezamjenljiva. Proces razvoja djeteta u spoznavanju i razumijevanju prostora i svijeta oblika njegove egzistencije je u prirodi predmeta Likovna kultura. Položaj, odnosno mjesto predmeta Likovna kultura u kognitivno-spoznajnim procesima, sistematski struktuiranim kroz proces obrazovanja, treba biti određen i zasnovan na potrebi i upotrebljivosti likovnih sadržaja iz kojih poizilazi svrsishodnost i korisnost. Sve oblasti, naučne i umjetničke koje struktuiraju sadržaje osnovnog odgoja i obrazovanja, na neki način su korelativne sa svijetom prostorno-oblikovnih i apstraktnih vizuelizacija. Likovna kultura, u kontekstu kognitivnih procesa, razumijeva svijet viđenog kao likovnu emociju koja proizvodi izraz i vizuelnu realnost kao likovni oblik, što sinhronizovano kroz igru razvija maštu djeteta kao stvaralački potencijal.

Razvoj djeteta se može ne samo razumjeti, već se može pratiti i usmjeravati posmatranjem i tumačenjem njegovog likovnog izražavanja. Psihološka, sociološka i psihosocijalna slojevitost likovnog stvaranja proizilazi iz bogatstva mogućnosti na kojem se zasniva likovna forma. Različita likovna područja, od onih jednostavnih, koja se zasnivaju na jednom elementu – liniji, pa do onih složenih i kompleksnih, koja angažuju cjelovit intelekt, sadržaj su predmeta Likovne kulture, zasnovan na pojmovima koje učenik usvaja i nadograđuje tokom procesa obrazovanja, u odnosu na postavljene ciljeve i mogućnosti svakog pojedinca.

Najuzvišenije vrijednosti predstavljene u činu likovnog stvaranja, razvijaju mogućnosti metakognitivnih procesa, što podrazumijeva uključivanje i povezivanje sadržaja drugih predmeta, koji se bave likovno-umjetničkim stvaranjem. Razumijevanje likovne umjetnosti kroz pojmove: estetike, istorije umjetnosti, arheologije, sociologije umjetnosti, psihologije umjetnosti, teorije likovne forme, tehnologije likovnih materijala i sredstava u kontinuiranom procesu obrazovanja, predviđa ostvarivanje najviših ciljeva demokratskog humanizma u obrazovanju.

Značaj praktičnog rada koji je povezan sa teorijom, određuje položaj i svrhu predmeta prema definisanim pojmovima i njihovim značenjima, te ukazuje na posebnost i specifičnost likovnog izražavanja i stvaranja u odnosu na prirodu djeteta.

Neodvojivost idejnog i praktičnog djelovanja kao imanencije procesa stvaranja, didaktičko je uputstvo za realizaciju programa likovnog obrazovanja u školi, što otvara mogućnost pronalaženja sopstvenog identiteta svakog pojedinca u lepezi raznolikih vidova djelovanja, od reproduktivnog do stvaralačkog, od zanata preko nauke do umjetnosti. U tom kontekstu, značaj predmeta Likovna kultura prevazilazi položaj koji mu se sistemom određuje.

Uloga nastavnog predmeta je, da kroz igru, nastavu i stvaralaštvo, usmjeri i obogati maštu i dinamizira prohodnost sadržaja *u i iz učenika*. Polaskom u školu, učenik se prvi put susreće i kontaktira sa umjetnostima koje po prvi put estetski doživljava i svojim crtežom predstavlja. U nastavnom procesu učenik aktivno osjeća i misli, te slikom dolazi do prvih pojava, predstava i pojmova.

I umjetnost, i crtež učenicima se nude u formi vizuelno-estetske analize u kojoj riječ ima ulogu poticaja (podstiče učenika da priča o onom što vidi u slici). Nastavnik dodaje i ono što se u slici ne vidi, a učenik svoj crtež crta svojim perceptivnim, doživljajnim i iskustvenim svijetom. Time se realizuje metoda intenzivnog, aktivnog doživljaja.

Uloga je umjetnosti da omogući učeniku komunikaciju sa svojom i svjetskom likovnom baštinom, a u crtežu da komunicira sa samim sobom, svojom porodicom, vršnjacima i nastavnikom, čime se duh djeteta skriven u njegovoj ličnosti otvara.

CI LJ nastave Likovne kulture u osnovnoj školi:

Cilj nastavnog predmeta Likovna kultura jeste da kroz teorijski i praktičan rad gradi i ostvari odnos učenika prema likovnoj kulturi i njenim složenim, višeznačajnim i univerzalnim estetskim, psihološkim, socijalnim i historijskim zakonitostima, uz primjenu korelativnosti, specifičnosti i autentičnosti sadržaja i oblika. Upoznavanje i praktično izvođenje sadržaja doprinosi izgrađivanju estetskog odnosa prema stvaralaštvu, kriterija i moralnog stava učenika prema živoru i radu

Z A D A C I nastave Likovne kulture u osnovnoj školi:

- Razvijanje sposobnosti percepcije, doživljavanja, pamćenja, mišljenja, maštanja i predočavanja oblika, boje, pojava i prostora,
- Osposobljavanje za shvatanje zakonitosti teorije oblikovanja i njegovanja pravilnog odnosa prema likovno-kulturnom naslijeđu, naslijeđu naroda Bosne i Hercegovine i svijeta,
- Sistematično uvođenje u svijet likovnih umjetnosti i likovne kulture, u elementarno poznavanje i razumijevanje umjetnosti, elemenata i načela likovnog jezika, likovne pismenosti, i likovnog stvaralaštva, načela i sredstava likovnog izražavanja ili likovnog oblikovanja, upotrebe i korištenja likovnih alata, pribora i materijala, te da ih osposobi da se njima služe i da procjenjuju likovno-estetske vrijednosti u prirodi, u svojim sredinama i u likovnim umjetničkim djelima,
- Uvođenje učenika u proces estetskog i društvenog ponašanja,
- Razvijanje sposobnosti učenika da shvata prostor i komponiranje,
- Razvijanje likovnog izražavanja i primjene likovnih elementa i njihovo međusobno povezivanje likovno-estetskim radom,
- Razvijanje sposobnosti vizuelne percepcije doživljavanja i upoznavanja oblika i pojava i umjetničkih djela,
- Odgajanje i obrazovanje djece da svoje likovne sposobnosti i stečena znanja znaju primijeniti u različitim životnim situacijama,
- Osposobljavanje za samostalno estetsko uzdizanje duhovno bogaćenje i oplemenjivanje, doprinos jačanju i širenju vizuelno-estetske i likovne kulture,
- Stvaranje i razvijanje kulturnih navika i potreba učenika da posjećuju izložbe, muzeje, galerije, i druge vrijedne kulturno-umjetničke smotre i manifestacije,
- Razvijanje interesovanja i ljubavi za umjetnost i likovno stvaralaštvo, za likovne stvaraoce i njihova ostvarenja i za istinske kulturne, umjetničke i likovne vrijednosti.

LIKOVNA KULTURA

4. razred

LIKOVNA KULTURA

(70 nastavnih sati)

Cilj nastave Likovne kulture u četvrtom razredu:

Učenici treba da shvate različitost, funkciju i značaj likovnih elemenata i njihovih izražajnih mogućnosti .

Zadaci nastave likovne kulture u četvrtom razredu:

- Razvijanje senzornih, manipulativnih,izražajnih i praktičnih sposobnosti s naglaskom na divergentno mišljenje,
- Formiranje stavova i odnosa prema vrijednostima, očuvanje kulturne baštine i prirodne okoline,
- Predočavanje oblika, boje, pojava i prostora,
- Pozitivan odnos prema radu: inicijativa, samostalnost, angažovanost, spremnost za saradnju i timski rad,
- Razvijanje humanosti, solidarnosti, drugarstva,
- Jačanje i bogaćenje emocija,
- Razvijanje sposobnosti posmatranja, uočavanja, zaključivanja, snalažljivosti, kreativnog, konkretnog i apstraktnog mišljenja i mašte, orijentacija u vremenu i prostoru

OBLIKOVANJE NA PLOHI - CRTANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Linija – linije po značenju, odnos linija, preplet, ritam, kontrast, smjer</p> <p>Linija sa plohom, tačkom i mrljom -kompozicija</p> <p>Crtačka tekstura</p> <p>Tlocrt</p> <p>Funkcija linija kroz spontano likovno izražavanje i stvaranje</p> <p>Komponovanje linije sa plohom</p> <p>Rekompozicija</p>	<p>-Zna i razumije pojmove: odnos linija, preplet, ritam, smjer, mrlja, površina, crtačka tekstura, tlocrt</p> <p>-Zna i razumije pojam kompozicije i rekompozicije</p>	<p>-Istražuje i uočava raznoliko bogatstvo linija, njihovih odnosa, prepleta, ritma, kontrasta, smjerova u okolini i na likovnim djelima</p> <p>-Likovno izražava istraženo i uočeno raznoliko bogatstvo linija, njihovih odnosa, prepleta, ritma, kontrasta, smjerova</p> <p>-Crta motiv i linijski ga obrađuje</p> <p>-Na reprodukciji prepoznaje liniju, plohu, tačku i mrlju i njihovu kombinaciju</p> <p>-Likovno se izražava kombinacijom linije, plohe, tačke i mrlje i stvara kompozicije</p> <p>-Linije po značenju stavlja u funkciju</p> <p>-Čita i predstavlja tlocrt tačkom i linijom</p> <p>-Izražava se rekompozicijom</p>	<p>-Razvija smisao za komponovanje različitih linija</p> <p>-Navikava se na slobodno i neposredno crtanje</p>	<p>-Istraživanje i uočavanje raznolikog bogatstvo linija, njihovih odnosa, prepleta, ritma, kontrasta, smjerova u okolini i na likovnim djelima</p> <p>-Vježbe likovnog izražavanja istraženog i uočenog u linearnom crtežu</p> <p>-Vježbe predstavljanja crtačke teksture</p> <p>-Vježbe čitanja i predstavljanja tlocrta</p> <p>-Vježbe predstavljanja ritma linijama po toku</p> <p>-Vježbe stvaranja crtačkih tekstura</p> <p>-Vježbe stvaranja linijom karaktera materijala</p> <p>-Slagalice (linija i oblik)</p> <p>-Vježbe stvaranja rekompozicija</p> <p><i>Likovno – tehnička sredstva: olovka, tuš-drvce, tuš-kist, tuš-pero, flomasteri, boje, lavirani tuš</i></p>

OBLIKOVANJE NA PLOHI - SLIKANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Boja:</p> <p>-kontrast kakvoće/kvalitete</p> <p>-kontrast količine/kvantiteta</p> <p>-komplementarni kontrast</p> <p>Mehaničko i optičko miješanje boja</p> <p>Tonsko i kolorističko slikanje</p> <p>Slikarske teksture</p>	<p>-Zna i razumije kontraste kakvoće, količine i komplementarne kontraste</p> <p>-Zna i razumije šta je tonsko, a šta kolorističko slikanje</p>	<p>-Stvara likovna djela likovne i sadržajne vrijednosti</p> <p>-Suprotstavlja intenzivne, jake boje njihovim nijansama i dobiva tonsko i kolorističko bogatstvo</p> <p>-Stvara suprotnosti dvije i više ploha i njihovih boja</p> <p>-Izravno miješa boje na paleti</p> <p>-Optički miješa boje i stvara skladne slikarske teksture</p>	<p>-Navikava se na postepeno miješanje boja</p> <p>-Razvija osjećaj za miješanje boja</p> <p>-Razvija dosljednost</p>	<p>-Slikarskim materijalima stvara, komponuje različite oblike površina i slika bojama, koristeći kontraste predviđene vizuelno – likovnim sadržajima</p> <p>- Miješanjem boja slika sliku s motivom; Miješa boje sa ostalim obojenim materijalima na kompoziciji</p> <p>-Prave kompoziciju- sastavljaju i lijeple obojene površine</p> <p>- Prave kompoziciju prekrivanjem obojenih površina upotrebljavajući različite slikarske materijale</p> <p>- Imitiraju jednu slikarsku tehniku sa nekom drugom slikarskom tehnikom</p> <p>- Sastavljanjem i lijepljenjem obojenih površina stvaraju reljefnu kompoziciju</p> <p>- Prekrivanjem obojenih površina raznim materijalima prave kompoziciju</p>

OBLIKOVANJE NA PLOHI - SLIKANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
				- Slikaju kompoziciju sa akcentom na raspoređivanju svijetlih i tamnih obojenih površina na format

OBLIKOVANJE NA PLOHI - GRAFIKA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Grafika – opći pojam</p> <p>Grafički otisak</p> <p>Osnovni elementi grafike – linija i ploha</p> <p>Monotipija (otiskivanje boje, linije, plohe)</p>	<p>-Zna i razumije pojmove: grafika, grafičar, grafički otisak, matrica, kartonski otisak, monotipija</p> <p>-Razlikuje pojam grafičar od pojma umjetnik i umjetnička grafika</p> <p>-Razumije visoku i ravnu štampu</p> <p>-Zna prirodne i vještačke materijale za izradu matrice</p> <p>-Shvata važnost i kvalitete otiska i likovnosti prilikom štampanja</p>	<p>- Objašnjava pojam štamparstvo (grafika)</p> <p>- Opisuje pojam matrica</p> <p>-Uči, opisuje i izražava se linijom i plohom kao elementima grafike</p> <p>-Ispravlja greške u nizanju ritmičkih redosljeda</p> <p>-Štampa ravnom i/ili visokom štampom</p>	<p>-Navikava se na dosljednost u izvođenju grafičke tehnike</p> <p>- Vrednuje značaj reproduktivnog rada</p> <p>-Kod izrade matrice razvija ručne sposobnosti</p> <p>-Razvija osjećaj za red i čistoću izrade</p>	<p>- Otiskivanjem pečata sastavljaju ornamentalnu kompoziciju</p> <p>- Od materijala različitih površina sastavljaju kompoziciju koju odštampaju tehnikom ravne štampe (monotipija) ili visoke štampe (kartonski otisak)</p>

OBLIKOVANJE U PROSTORU – MODELOVANJE I GRAĐENJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Proporcija oblika i prostora, karikatura</p> <p>Osnovni kompozicijski odnosi (simetrija i asimetrija)</p> <p>Linija u prostoru (prostorni crtež)</p> <p>Ploha u prostoru</p> <p>Plastička tekstura</p> <p>Karakter oblika i prostora</p> <p>Puna plastika i reljef</p>	<p>-Zna šta je proporcija</p> <p>-Zna šta je karikatura</p> <p>-Zna i razumije osnovne kompozicijske odnose (simetriju i asimetriju)</p> <p>-Zna šta je prostorni crtež</p> <p>-Zna šta je plastička tekstura</p> <p>-Zna i razumije pojmove puna plastika i reljef</p>	<p>-Istražuje, uočava, objašnjava proporciju oblika i prostora na likovnim djelima i u okolini i razumije njeno značenje</p> <p>-Istražuje, uočava i objašnjava osnovne kompozicijske odnose (simetriju i asimetriju)</p> <p>-Izražava istraženo i uočeno u oblasti proporcije i kompozicijskih odnosa simetrije i asimetrije</p> <p>-Stvara prostorni crtež</p> <p>-Oblikuje plastičke teksture</p> <p>-Opisuje, objašnjava i stvara različite karaktere oblika i prostora koji proizilaze iz njihovih funkcija</p> <p>-Stvara prostorni crtež</p> <p>-Uočava i izražava plastičke teksture kao sastavne dijelove površine</p> <p>-Uočava i izražava karakter oblika i prostora koji proizilazi iz njegove funkcije</p> <p>-Oblikuje kip i reljefe na plohi</p>	<p>-Razvija osjećaj za plastičnost</p> <p>-Planira samostalno rješavanje likovnih problema</p> <p>-Razvija smisao za lijepo</p>	<p>-Vježbe istraživanja i uočavanja proporcija u okolini i na likovnim djelima</p> <p>-Vježbe modelovanja proporcija oblika i prostora</p> <p>-Vježbe modelovanja karikature</p> <p>-Vježbe modelovanja ili građenja simetričnih ili asimetričnih oblika u prostoru</p> <p>-Vježbe stvaranja (modelovanja) prostornog crteža (žicom, grančicama, iglicama, plastelinom, glinamolom)</p> <p>-Oblikovanje prostora različitih osobina</p> <p>-Vježbe uočavanja i oblikovanja volumena u prostora kao puna plastika i kao reljef</p>

OBLIKOVANJE NA PLOHI I U PROSTORU – VIZUELNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Kadar na fotografiji, stripu, TV-slici, kadrovi u nizu</p> <p>Spot i njegove karakteristike</p> <p>Pismo kao element vizuelnih poruka i njegova likovnost, piktogram</p> <p>Scena, scenografija i scenska maska</p> <p>Zaštitni znakovi</p> <p>Dizajn, grafički dizajn, oprema knjiga, pozivnica, čestitki</p>	<p>-Zna i razumije pojmove: grafički dizajn, kadar, maska, scena, pozorišna dekoracija, scenografija, zaštitni znak, film, video, strip, slikovno pismo</p> <p>-Razumije odnos slike i teksta u grafičkom dizajnu</p>	<p>-Objašnjava kadar kao isječak cjeline i kadrove u nizu u stripu, filmu i animiranom filmu</p> <p>-Stvara kadar kao odnos slike i teksta</p> <p>-Kropuje kadrove radi rješavanja problema</p> <p>-Uočava i objašnjava kadrove u nizu</p> <p>-Razumije i objašnjava spot i njegove karakteristike</p> <p>-Kritički objašnjava pravi smisao spota</p> <p>-Upoznaje, istražuje i izražava oblike u prostoru upotrebom različitih materijala u oblikovanju scene</p> <p>-Uočava, istražuje i izražava različite tipove lutaka i njihovih oblika koji proizilaze iz načina njihovog pokretanja</p> <p>-Piše slikovnim pismom</p> <p>-Dizajnira naslovnice knjige...</p>	<p>-Sigurniji i kreativniji u radu</p> <p>-Spoznaje i kritički vrednuje poruke spotova, filmova, znakova</p> <p>-Svjesniji važnosti zaštitnih znakova</p>	<p>-Vježba pisanja scenarija za strip i crtanje stripa</p> <p>-Vježba crtanja kadra iz filma na listu papira</p> <p>-Vježba stvaranja scene, scenografije, pozorišnih kostima i pozorišnih maski</p> <p>-Odigravanje pozorišne predstave (dramski tekst)</p> <p>-Snimanje spota koji nosi jednu poruku</p> <p>-Vježba pisanja slikovnim pismom-piktogram</p> <p>-Vježba opreme knjiga, naslovnica, časopisa, plakata, pozivnica</p>

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

Kod učenika u drugom odgojno- obrazovnom periodu od 9 do 11 godina dolazi do udruživanja kognitivnog i vizuelnog razvoja. Likovni zadatak koji nastaje u likovnom izražavanju, nije više podređen predstavi, učenici prestaju intuitivno usvajati pojmove i prelaze ka vizuelnom realizmu. Učenici žele prikazati realne pojave. Potrebno ih je podsticati da traže nova izražajna načela. Ishodište za to su svjestan doživljaj i detaljno posmatranje predmeta i pojava u najbližoj okolini. Nastavnik to podstiče živim opisivanjem potkrijepljenim prikazivanjem odabranih nastavnih sredstava. Likovne motive mora izabrati tako da budu jasni i razumljivi. Učenici tako mogu povezati likovne pojmove sa osnovnim zakonitostima likovnih elemenata i sa oblikovnim načelima. U 4. i 5. razredu mogu kritički i svjesno razumjeti i upotrijebiti linearne, slikarske i prostorne – oblikovane vrijednosti. Dosta uspješno oblikuju i bogate crtane površine, miješaju boje, upotrebljavaju kompozicijska načela. Likovni izraz postaje svjesniji. Učenici mogu raščlanjivati i kombinovati elemente u nove skladne cjeline na likovni i verbalni način. Uspješnost likovnog izražavanja u drugom razvojnom periodu povezan je sa razvojnim motoričkim mogućnostima. Moguće je koristiti složenije i zahtjevnije materijale i pribor.

Likovni zadatak nastaje iz likovnog problema. Ishodište za likovno izražavanje je likovni problem, likovna tehnika i likovni motiv koji je podređen likovnom problemu. Likovni problem postaje sredstvo za likovni izraz. Veliku pažnju posvetiti razumijevanju i poznavanju muzičkih djela i umjetnika, kulturnih ustanova, vizuelnim komunikacijama, analizi okoline i ekološkim problemima (posjeta izložbama, kulturnim ustanovama, ateljeu).

Proces usvajanja likovnih pojmova u ovom razvojnom periodu, zasniva se na nastavnikovoj uspješnoj motivaciji učenika različitim metodama, posebno metodi širenja i elaboriranja likovnih senzibiliteta i metodi estetske komunikacije. Učenici uz njihovu pomoć na neprisiljen način bogate osjetljivost za likovne elemente i odnose elemenata te podstiču izvornost i vlastito traženje rješenja, kao i upoznavanje posebnosti likovnih materijala i pribora. Svjesno shvatanje likovnih problema omogućava nastavniku da učenike uz oslobađanje emotivnih sposobnosti navodi na kritičko vrednovanje likovnih djela i djela njihovih drugara.

Likovno izražavanje predstavlja spontanu i stvaralačku interpretaciju doživljaja učenika i upotrebu osnovnih saznanja likovnih pojmova. Nastavnik podstiče učenike da razlikuju posebne osobine likovnih materijala i adekvatnost pribora, da u likovno izražavanje unose vlastitu samosvijest i samostalnost kako bi se likovno izražavali na originalan način.

Usvajanje likovnih doživljaja i likovnih zakonitosti predstavlja skladno i potpuno usvajanje stečenog i usvojenog koje se kod učenika pokazuje kao odnos prema svom djelu, djelu školskih drugova, djelu umjetnika, kao i odnos poštovanja prema prirodnom, kulturnom i socijalnom okruženju. Ovo se pri realizaciji likovnih zadataka izražava kao samostalnost i originalnost učenika. Zato je veoma važno, kako nastavnik posvećuje pažnju individualnoj izražajnosti učenika u odnosu na njihov uzrast i u odnosu na njihov razvoj osjećanja i interesovanja za likovno izražavanje kao i u odnosu na njihov razvoj kreativnosti.

Pri planiranju likovnih zadataka za učenike, nastavnik traži sadržajne korelacije sa drugim predmetnim područjima. Pri tome treba očuvati cjelovitost i čistoću predmeta Likovna kultura – likovne zadatke treba izvoditi u skladu sa likovnim načelima i zakonitostima. Ishodište za izvođenje korelacija predmeta Likovna kultura sa drugim predmetnim područjima, nastavnik može da potraži u likovnom području, likovnoj tehnici, likovnom motivu ili likovnom pojmu.

Planiranje nastavnih sadržaja nastavnik treba prilagoditi predznanjima, sposobnostima i iskustvu učenika u odjeljenju, definisanim ishodima učenja i prirodi nastavnih sadržaja.

Likovno vrednovanje predstavlja određivanje vrijednosti rada učenika na času u odnosu na zalaganje pri usvajanju likovnih pojmova, likovnom izražavanju, te usvajanju likovnih doživljaja i likovnih zakonitosti. Cilj vrednovanja nije samo ocjena rada (zadatka), već i ocjena učenikovog angažovanja koja se zasniva na napredovanju u cjelovitom nastavnom procesu.

Po svakom završenom likovnom zadatku, nastavnik uz izložene završene i nezavršene likovne radove, sa učenicima vrednuje postignute ciljeve na osnovu definisanih ishoda učenja.

IZLOŽBA DJEČIJIH LIKOVNIH RADOVA

Izložbe predstavljaju stalan vid nastavnog, odgojno-obrazovnog rada i sredstava kontinuiranog praćenja kvaliteta nastave i realizacije nastavnog programa. One mogu biti didaktičke (namijenjene prvenstveno stručnjacima), tematske i manifestacione. Sve one treba da pokažu specifičnosti dječijeg likovnog izraza, kao i nivo nastave i rezultate u radu na realizaciji nastavnog programa. One otkrivaju i bogatstvo mogućnosti likovno-estetskog oblikovanja i likovnog izražavanja djece u različitim likovnim područjima, korištenjem različitih tehnika rada i materijala. Time se ukazuje na širu oblast nastave Likovne kulture i na širenje njenog djelovanja u svakodnevnom životu. Te izložbe imaju svoju stručnu i društvenu funkciju koja sadrži više komponenti: psihološku, pedagošku, filozofsku, likovno-estetsku i sociološku, a ogleda se u okupljanju što većeg broja učenika u afirmaciji stvaralaštva i stvaralačkog odnosa prema radu, u razvijanju i njegovanju dječijeg likovnog izraza, u ispunjavanju programskih zadataka savremene likovne nastave, u ostvarenju likovno estetskog kvaliteta radova pojedinačno i u cjelini, te u njihovoj komunikativnosti sa najširoom publikom.

Ove izložbe predstavljaju svojevrsnu, savremenu javnu školu stvaralaštva i likovne kulture i zato im treba posvećivati što veću pažnju, prije svega u sadržajnom smislu. One treba da budu slike kvaliteta nastave i da ukazuju na pravce i mogućnosti njenog daljeg unapređivanja i osavremenjivanja.

Nastavu iz nastavnog predmeta Likovna kultura mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

MUZIČKA KULTURA

MUZIČKA KULTURA

Uloga i značaj

Sa stanovišta razvojne psihologije i potreba djeteta ovog uzrasta, značaj sadržaja predmeta Muzička kultura sastoji se u slijedećem: Muzika je jedan od ključnih elemenata u razvoju govora i verbalne komunikacije i eventualnom blagovremenom otklanjanju teškoća u ovom području. Istovremeno, ona je jedan od naznačajnijih elemenata razvoja motorike, skladnih pokreta i korekcija eventualnih poteškoća u ovom domenu. Muzika je značajan faktor u funkciji podsticanja pažnje, pamćenja i mišljenja, a aktivno muziciranje (pjevanje, sviranje i improvizacija na Orffovim instrumentima) snažno podstiče dječiju kreativnost i stvaralaštvo općenito.

Muzika je ključni faktor u emocionalnom razvoju djeteta jer omogućava izražavanje i doživljavanje emocija i snažno doprinosi razvoju estetske kulture ličnosti. Pored individualnog izražavanja ona najprirodnije uspostavlja odnose i relacije u grupi i društvu, a takvu snagu nema ni jedno područje u nauci i umjetnosti. Kroz muziku dijete iskazuje i jača svoje samopouzdanje, osjećaj kompetentnosti i vlastite vrijednosti. Zbog toga, muzika kao verbalna, neverbalna i univerzalna komunikacija među ljudima cijelog svijeta u čovjekovom životu ima dominantno mjesto i kao potreba.

C I L J nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi:

Cilj nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi jeste da kroz upoznavanje sa vrijednim muzičkim djelima budi, podstiče i razvija muzikalnost, interes i pozitivne stavove, navike i potrebu za muzikom, te da obogaćuje emocionalni život učenika i doprinosi općem kulturnom i estetskom razvoju njegove ličnosti.

Z A D A C I nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi:

- Omogućavati razvoj djetetove muzikalnosti kroz upoznavanje različitih vrsta muzičkog izraza, elemenata muzičke pismenosti, te zakonitosti u razvoju muzike, muzičkih stilova, vrsta, oblika i izražajnih sredstava u muzici;
- Pjevanjem, sviranjem i slušanjem posebno njegovati ljubav prema tradicionalnoj narodnoj muzici u Bosni i Hercegovini;
- Upoznati učenike sa himnom Bosne i Hercegovine;
- Upoznavanjem sa muzičkim stvaralaštvom, stvaraocima, ustanovama u BiH i u svijetu uticati na razvoj interesa, pozitivnih stavova i potreba za muzikom u porodici, školi i društvenoj sredini, kao i na razvoj u duhu humanizma i internacionalizma;
- Razvijati muzički ukus, dječije izvođačke sposobnosti u pjevanju i sviranju pojedinih instrumenata, te sposobnosti primanja i doživljavanja muzičkih djela;
- Podsticati, razvijati, njegovati dječiju muzičku kreativnost, kao i mogućnost izražavanja bogatih, latentnih unutrašnjih potencijala;

- U svim oblicima nastave, posebno u horu (zboru) i drugim voklanim i instrumentalnim sastavima njegovati zajedničko muziciranje i vršiti pripreme programa za internu i javnu djelatnost škole;
- Omogućavati upoznavanje različitih zanimanja, te najsposobnije pojedince usmjeravati na školovanje u muzičkoj školi, kao i za druga zanimanja za koja su potrebne ove sposobnosti i znanja.

MUZIČKA KULTURA

4. razred

MUZIČKA KULTURA

(35 nastavnih časova)

Zadaci nastave Muzičke kulture za četvrti razred:

- Osposobljavati učenike da koriste prethodna iskustva u pjevanju i sviranju i jednostavne muzičke termine;
- Razvijanje znanja i sposobnosti za kvalitetne interpretacije muzičkog djela (od solističkog do skupnog);
- Osposobljavanje učenika za sviranje kao pratnja pjevanju;
- Razvijanje znanja, sposobnosti primjenu raznih instrumenta u izradi aranžmana i kreativno, maštovito i originalno korištenje u improvizaciji;
- Razvijanje znanja i sposobnosti korištenja određenih kriterija za izvođenje i/ili procjenu slušanog djela, improvizaciju;
- Usvajanje osnovnih muzičkih pojmova;
- Razvijanje znanja o trajanju nota i odgovarajućih pauza (osminka, četvrtinka, polovinka, cijela nota);
- Poznavanje oznaka i termina (talij.) za gradacije u tempu i dinamici i slušanjem i u notnom zapisu;
- Uvođenje muzičkih termina: prima volta, sekunda volta; repeticija, ligatura;
- Izvođenje jednostavnih brojalica prema notnom zapisu u 2, 3 i 4-dijelnu-dobnu mjeru ritamskim govorom;
- Razvijanje znanja i sposobnosti izvođenja muzičkih igara, pokret i ples kao elementi u izražavanju ritma, tempa i dinamike;
- Memorisanje djela, naslova i autora;
- Razvijanje sposobnosti aktivne muzičke interakcije sa okolinom kroz sve muzičke sadržaje;
- Korištenje znanja i sposobnosti kreativnih improvizacija i prezentacija ideja (individualno i u grupi);
- Izražavanje doživljaja djela likovno, literarno i pokretom;
- Uključivanje učenika u muzičke sekcije i muzičke škole;
- Razvijanje znanja i sposobnosti snažnijeg ispoljavanja dječije emocionalne i estetske osjetljivost na kvalitet muzike
- Razvijanje znanja i pozitivnih stavova o značaju muzike u životu i potrebi učenja muziciranja kao cjeloživotnom procesu;
- Razvijanje interesa i ljubavi prema sadržajima muzičke baštine BiH;
- Razvijanje trajnijih interesa i ljubavi prema muzici kako bi ona postala trajna potreba djece;
- Razvijati socijalnih kompetencija učenika (rad u velikim i malim grupama, u paru, projekti, istraživanja zvučnih boja i izradi instrumenata)
- Razvijati motiviranost za slušanjem muzike i za posjećivanjem koncerata.

PJEVANJE I SVIRANJE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>PJEVANJE I SVIRANJE U Proljeće (Evo nas opet) Vladimir Đorđević Na kiši (St. Korunović) Avanture maloga Juju (Petar Bergamo) Medo kočijaš (Franjo Povia) Nestašni dječaci (Josif Marinković) Štamparska greška (Asim Horozić, stihovi Kemal Coco) Mačak i miš (Asim Horozić, stihovi Brato Pavlović) Pokraj grada Sarajeva narodna pjesma Hej, potoče (M. Meršnik) Školski odmor (D. Basrak)</p>	<p>-Zna veliki broj pjesmica -Poznaje osnovne muzičke oznake u notnom zapisu: (dinamika, tempo, note i pauze po trajanju) -Razlikuje note po trajanju: osminka, četvrtinka , polovinka, cijela nota i pauze - Imenuje i koriguje greške u pjevanju i sviranju</p> <p>-Zna da oznake za dinamiku na maternjem i talijanskom jeziku (p, mf, f i druge) -Poznaje i objašnjava oznake za tempo na maternjem i talijanskom jeziku (spor, umjeren, brz)</p>	<p>-Prihvata korekcije i poštuje pravila pjevanja koja dovode do kvaliteta pjevanja (intonacija, artikulacija, dikcija) -Može objasniti i koristi oznake za dinamiku na maternjem i talijanskom -Razvija osjet za mjeru i promjenu mjere: 2,3 i 4; tezu i arzu -Razvija osjet za ritam: podjela jedinice mjere na dva dijela : ta, ta-te) -Osjet za tempo i dinamiku je sve razvijeniji - Upoređuje se sa drugima i koriguje vlastito pjevanje i sviranje</p>	<p>-Pokazuje veliko zalaganje i trud da svoje muiziciranje usaglasi sa grupom i kolektivom; - Često pjeva i svira, jer uviđa da treba vježbati ako se želi postići kvalitet -Vrši samoprocjenjivanje i procjenu u odnosu na druge - Ima pozitivnu sliku i razvija svijest o značaju svakog pojedinca u horu - Shvata potrebu uklapanja svog glasa u hor/zbor da se doprinese boljem zvučanju. - Kad zatreba traži, i prihvata pomoć, a i sam pomaže drugima</p>	<p>-Slušanje muzike -Redovno učešće u pjevanju i sviranju i u raznim prilikama: nastava, priredbe, izleti, kuća -Interakcija u improvizaciji, prihvatanje i ponašanje u skladu sa pravilima muzičke igre u svim prilikama -Izrada vlastitih improvizovanih instrumenata i njihova upotreba u skladu sa -Muzičke igre kao podsticaj za učenje -Iniciranje i organizovanje pjevanje i sviranje u interakciji (učenje u školi, u porodici) -Stalno komuniciranje sa učenicima i upućivanje na izvore znanja</p>

PJEVANJE I SVIRANJE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>Majčica (Vera Makjanić) Nina, nina, ne da majka sina (uspavanka, zapisao C.Rihtman)</p> <p>Baba nina, malo ububano (uspavanka, zapisao C. Rihtman, Tišina-B. Šamac)</p> <p>Jagoda baštovanka (E. Pandur)</p> <p>Dva i dva su četiri Vrani se konji igraju (svatovska, Zapisao Cvjetko Rihtman, Lubovo-Šipov)</p> <p>Uspavanka, sefardska tradicionalna</p> <p>Uspavanka, romska tradicionalna</p>	<p>-Poznaje mogućnosti i Orffovih instrumenata</p>	<p>- Samostalno istražuje i uključuje se u sviranje pratnje pjesmi pruža pomoć, drugima i saraduje;</p> <p>-Poznaje mogućnosti Orffovih instrumenata i adekvatno ih kombinuje sa priručnim.</p>	<p>-Razimije i svijesno obavlja muzičke zadatke i obaveze (kao pojedinac ili dio grupe)</p>	<p>-Kolektivno, grupno i individualno muziciranje</p> <p>-Izvođenje zapisa napravljenim instrumentima</p> <p>-Izbor instrumenata po zvuku najbližije Orffovim i izrada stalne razredne izložbe</p> <p>-Igra uloga</p> <p>- Slikanje instrumenata i prezentacija crteža, fotografija</p> <p>-Rasprave o ponašanju u pojedinim situacijama na koncertu</p>

PJEVANJE I SVIRANJE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>Jesen u šumi (M. Milić) Uspavanka za jednu lutku (Refik Hodžić, stihovi Ismet Bekrić) Notni stan (Marija Matanović) Bratec Martin – kanon (Francuska pjesma), Sova - kanon (M. Anceva) Igra kolo veselo - kanon (Z. Grgošević)</p>	<p>-Prihvata i shvata svrhu korekcije pojedinaca radi podizanja kvaliteta radi muziciranja u razredu.;</p>	<p>-Muzicira samoinicijativno i bez podsticaja i aktivno učestvuje u izradi aranžmana; -Pjeva kanon u dva glasa -Pokazuje visok nivo spretnosti u sviranju i improvizaciji</p>	<p>-Komentariše i praktičnim djelovanjem pokazuje pozitivne stavove i vrijednosti prema muzici - Ima više povjerenja u sebe i samostalnije pjeva i svira Orffove instrumente</p>	

MUZIČKE IGRE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>MUZIČKE IGRE</p> <p>Izbor:</p> <p>Skače vrabac u kolu (zapisao Cvjetko Rihtman)</p> <p>Treskavica sitna, narodno kolo (Sarajevo i okolica)</p> <p>Starobosansko kolo - osnovni korak (sela iz okolice Glamoča)</p> <p>Skaka, narodno kolo (sela iz okolice Bosanskog Šamca)</p> <p>Koko graja (Adnan Mušanović, stihovi Jasmina Mušanović)</p> <p>Djeca se igraju hvatača (Refik Hodžić, stihovi Grigor Vitez)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Zna veliki broj muzičkih igara. -Pamti i imenuje pojedine pjesme, igre i kola -Prepoznaje pojedine tradicionalne nošnje. 	<ul style="list-style-type: none"> -Samostalno pjeva i igra sa osjećajem sigurnosti - Prati ritam pjesmice pokretom spontano ili izvodi zadanu koreografiju -Primjenjuje ranije znanje na novu igru -Ispravno primjenjuje pravila muzičke igre -Pravilno izvodi igru odnosno kolo. -Pokretima opisuje događaje u muzičkoj igri (u prirodi, narodne običaji) -Samostalno izvodi zadane pokrete -Predlaže i nove pokrete koji su adekvatni -Samostalno igra u kolu i usvaja ih sa više sigurnosti 	<ul style="list-style-type: none"> -Shvata i razumije značaj pokreta u plesu i kolu -Razvija svijest o vrijednosti kola kao tradicionalnom muzičkom stvaralaštvu BiH sa utvrđenim pravilima (koreografija) -Podsticanje kreativnosti igrom, pokretom i pjevanjem - Razvija svijest o kulturi ponašanja na nastupima folklornih ansambala 	<ul style="list-style-type: none"> -Prikladne igre u učionici - Predlaganje muzičke igre za priredbe -Praktičan rad u razredu, u školskom dvorištu, vrtu van škole, zajedničko i pojedinačno izvođenje pokreta uz pjevanje -Modeliranje narodnih nošnji prema originalu ili fotografijama -Crtanje (slikanje) narodnih nošnji -Tradicionalne igre i kola u učionici -Praktične vježbe i posjete -Prigodne muzičke igre za interaktivno učenje -Organizacija igre posebno tradicionalne u učionici -Prigodne muzičke igre za interaktivno učenje

MUZIČKE IGRE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>Hula hop (Adnan Mušanović, stihovi Jasmina Mušanović)</p> <p>Muzikaš (iz zbirke J.Tomasa)</p> <p>Urodile tetrejike, starogradsko kolo iz Livna</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Samostalno izražava kretnjama ono šta muzika sugerise - Slobodno i organizovano se kreće u prostoru 		<ul style="list-style-type: none"> -Simulacije na kompjuteru -Praktične vježbe i odlazak na probu folklorne sekcije u školi i u KUD

BROJALICE				
Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>BROJALICE</p> <p>Izbor:</p> <p>Eglen, beglen (Sarajevo)</p> <p>Igralica (Zapisala Bogdanka Đurić, Srbija)</p> <p>Elem, belem (Zapisao Branko Rakijaš, Senj)</p> <p>Ako pođeš negdje van</p> <p>Leti, leti, ptičica</p> <p>Alaj ovaj Miki lep (Zapisala Elly Bašić, Cetinje)</p> <p>Mišu, mišu, mišiću</p> <p>Eti peti, u raketi</p> <p>Tip, tip, tip (Nestašni vrapčići)</p>	<p>-Zna tekstove ranije obrađenih brojlica</p> <p>-Zna tekstove brojlica koje se uče</p>	<p>-Izvođe ranije naučene brojlice</p> <p>-Izvođa brojlice koje uče</p> <p>-Upoređuje note i njihovo trajanje u brojlici</p> <p>-Izvođa brojlicu precizno i tačno u skladu sa tekstom</p> <p>-Prema zadatku izvodi odgovarajuće pokrete u mjeri i ritmu</p> <p>-Svira ritam na instrumentu po dogovoru i na osnovu vlastitih ideja</p> <p>-Pokreti su precizni i tačni</p> <p>-Gledanjem u notni zapis izvodi ritam brojlice (ritamskim slogovima: ta; ta – te)</p> <p>- Brzo uočava sličnosti i razlike u trajanju nota i obrazlaže ih</p>	<p>-Pozitivno vrednuje brojlicu kao maštovitu igru i komunikaciju, koja razvija osjećaj pripadnosti grupi</p> <p>-Sa posebnim zadovoljstvom se uključuje u izvođenje i radije se novim iskustvima</p> <p>-Uči i druge izvođenju ritma na instrumentima</p> <p>-Kroz kreativne načine ritmičkog izražavanja jača samosvijest</p> <p>-Pamti i donosi u razred nove brojlice i izmišlja nove zajedničke igre</p>	<p>-Skupljanje i zapisivanje brojlica, sortiranje i izvođenje zaključaka o dječijoj igri</p>

BROJALICE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
		<ul style="list-style-type: none">-Na osnovu sviranja ritma prepoznaje ranije učene brojalice (muzičke zagonetke)-Tačno izvodi mjeru i ritam skandiranjem, odbrojavanjem rukom, koračanjem u koloni, izgovaranjem ritamskih slogova-Samostalno izvodi ritam sviranjem na instrumentu-Poigrava se s brojalicom, predlaže i izvodi pratnju, kombinuje instrumente (aranžmani)		

SLUŠANJE MUZIKE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>SLUŠANJE MUZIKE</p> <p>Izbor: Ne dam kamen zemlje moje (Slavko Olujić-stihovi Zlatka Artuković) Amsej Paka Poan (Adnan Mušanović), „Mali šlager“ Pjesma šumskih vila, odlomak iz opere „Aska i vuk“, Asim Horozić Došlo pismo iz Bosne (narodna, obrada Rešad Arnautović; dvoglasni hor) Ljeto (II stav, iz Četiri godišnja doba, A. Vivaldi) Iznad duge (Over the Rainbow), odlomak iz mjuzikla „Čarobnjak iz Oza“(H. Arlen, E. Y. Harburg) Bumbari i pčele (S. Rajičić – tekst Čika Andra)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Zna veliki broj djela koja prepoznaje prilikom slušanja -Zna ime kompozitora djela koja sluša -Shvata da je orkestar-muzički uređena zajednica koja svira prema pravilima i znaku dirigenta -Prepoznaje orkestarske instrumente po grupama (gudački, duhački drveni i limeni, udaraljke) -Razlikuje izvođačke ansamble: orkestar, gudački kvartet, hor (horski glasovi-ženski, dječiji hor) -Prepoznaje vokalno, instrumentalno i vokalno-instrumentalno izvođenje -Prepoznaje narodnu muzičku tardiciju 	<ul style="list-style-type: none"> -Brzo pamti i pjevuši melodiju pjesme koju sluša -Uočava, upoređuje, razlikuje i samostalno i tačno izvodi zaključke o slušanom djelu -Brzo uočava i saopštava izvođače djela -Samostalno određuje karakter kompozicije -Tačno određuje jačinu (glasnoću), tempo i druge karakteristike djela -Razlikuje i poznaje pojedine instrumente i vizuelno i auditivno -Razvijena sposobnost da uz slušanje prati jednostavan notni zapis i primijeni muzičke termine (legato, staccato,ritam, melodija) 	<ul style="list-style-type: none"> -Sa vidnim zadovoljstvom izražava utiske o slušanom djelu -Razgovara o osjećaju ugodnosti i opuštanja -Često traži da se djelo ponovo sluša -Komentira osobine djela, saopštava zašto mu se dopada ili ne dopada -Vidljivo pokazuje pozitivne navike i potrebu za muzikom -Biranim riječima i odnosom pokazuje da cijeni muziku, izvođače i kompozitore - Iskazuje želju da ih vidi uživo na koncertima -Pokazuje kulturu ponašanja kad sluša izvođenje djece u razredu i na koncertu -Pokazuje pozitivan odnos prema djelima i muzičkim umjetnicima 	<ul style="list-style-type: none"> -Prikupljanje i slušanje kasete i CD sa odgovarajućim djelima -Prikupljanje štampanih materijala i slika kompozitora i muzičkih instrumenata simfonijskog orkestra, tradicionalnih narodnih instrumenata i nošnji naroda BiH -Izrada zidnih panoa sa tematskim sadržajima -Prikupljanja tradicionalnih instrumenata iz kraja gdje je škola -Posjeta koncertima u osnovnoj muzičkoj školi -Pravljenje zajedničke makete koncertnog podjuma -Posjeta najznačajnijim kulturnim objektima u mjestu

SLUŠANJE MUZIKE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>Sretna Nova godina (Arsen Dedić)</p> <p>Nebo i planete (Nedžad Merdžanović, stihovi Sanela Pršeš)</p> <p>Bosna, Bosnia (Džani Hot)</p> <p>Za djecu svijeta na krilima vjetra (Suad Arnautović, stihovi Velimir Milošević)</p> <p>Kornjače, iz svite</p> <p>Karneval životinja (C. S. Sans)</p> <p>Slon, iz svite Karneval životinja (C. S. Sans), kontrabas</p> <p>Ples šećerne vile i ruski ples – Trepak iz baleta „Krcko Oraščić“, P.I. Čajkovski</p>	<p>-Prepoznaje i pamti imena bosanskohercegovačkih kompozitora i njihovih najpoznatijih djela</p>	<p>- Prilikom slušanja muzike, posebno na koncertu, poštuje pravila ponašanja</p> <p>-Koristi jednostavan muzički jezik za saopštavanje ideja, i za imenovanje i opis djela, instrumenta</p>	<p>-Pokazuje razvoj svijesti o značaju muzike u porodici, školi i okolini</p> <p>-Razgovorom o muzici u okolini, ispoljava svoje stavove i potrebe za lijepim (auditivna ekologija)</p>	<p>-Pronalaženje priča i bajki čiji se likovi mogu muzikom „ozvučiti“.</p> <p>-Osmišljavanje i realizacija simulacionih igara za djecu</p> <p>-Simulacione igre za djecu</p> <p>-Izrada preglednih zidnih kalendara sa terminima koncerata.</p> <p>-Planiranje termina za posjete kulturnim ustanova i bilježi ih na kalendaru</p>

SLUŠANJE MUZIKE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>Dječija simfonija I stav (J. Hajdn ili Leopold Mozart)</p> <p>Ples pilića u ljuskama, stav iz djela Slike sa izložbe (Modest P. Musorgski)</p> <p>Mali crnac pleše (C. Debussy)</p> <p>Klovnovi (D. Kabalevski) 1Pjesma sedam patuljaka iz filma „Snjeguljica“, Walt Desney</p> <p>Neko me voli (G. Gerhwin)</p> <p>Sretan rođendan (Happy birthday, pjesma iz Engleske)</p> <p>Darovi za svu djecu (Pajo Kanižaj stihovi Dijana Bujlat)</p> <p>Žuta podmornica (Bitlisi)</p>				

DJEČIJE STVARALAŠTVO

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>DJEČIJE STVARALAŠTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> -Izmišljanje novih pjesmica na zadani ili novi tekst -Izmišljanje teksta na zadanu ili izmišljenu melodiju - Slobodna improvizacija na Orffovim instrumentima - Improvizacija pokreta u ritmu i plesu - Plesna dramatizacija - Literarno i/ ili likovno izražavanje doživljaja muzike - Osmišljavanje nekoliko muzičkih igrokaza -Prezentacija rezultata samostalnog i grupnog rada 	<ul style="list-style-type: none"> -Zna šta je plesna dramatizacija 	<ul style="list-style-type: none"> -Eksperimentiše, istražuje i kombinuje instrumente -Samostalno, spontano dovrši započetu pjesmu pjevanjem ili sviranjem -Samostalno istražuje instrument i na njemu improvizira -Pravi varijacije na zadanu temu (mjera, ritam) -Spontano na muziku progovara pokretom, literarno ili likovno -Na poticaj, ali i spontano daje svoje ideje za rad -Improvizacijom kreira nove aranžmane za pjesmice i brojalice 	<ul style="list-style-type: none"> -Željom za čestim muziciranjem pokazuje pravilan odnos prema muzici -Prati pjevanje instrumentima sigurnije i samostalnije - Vidno iskazuje i saopštava interes i želju za njihovim kombinovanjem -Slobodnija improvizacija kolektivna, grupna, u paru (dijalogom), individualna; -Učestvuje sa zadovoljstvom u muzičkim igrokazima svog razreda -Učestvuje u prezentaciji muzičkih igrokaza na školskoj priredbi 	

DJEČIJE STVARALAŠTVO

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
		<ul style="list-style-type: none">-Koristi sopstvenu kreativnost i maštu za rješavanje jednostavnih praktičnih problema-Samostalno smišlja, upoređuje, dodaje, mijenja-Izražava različite ritmove iz života instrumentima-Stvara kombinacijom riječi, instrumenata, pokreta i likovnog izraza-Sam predlaže ideje i uključuje se u rad na muzičkoj dramatizaciji- Predlaže instrumente za dočaravanje likova u igrokazu		

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

- I PJEVANJE I SVIRANJE
- II MUZIČKE/GLAZBENE IGRE
- III BROJALICE
- IV SLUŠANJE MUZIKE
- V DJEČIJE STVARALAŠTVO

U četvrtom razredu polazeći od nivoa postignuća svakog pojedinog učenika, treba naročito raditi na korigiranju problema u razvoju muzičkih sposobnosti i muzičkom opismenjavanju koje je u ranijim razredima bilo spontano, nesvjesno i usputno (muzički termini). I dalje u središtu nastavnog djelovanja ostaje rad na otklanjanju problema koje dijete ima, razvoju opsega dječijeg glasa, tačnosti intonacije i opsegu muzičke memorije, a posebno na kultivisanju glasa i porastu kvalitete pjevanja. Treba i nadalje raditi na razvoju osjećaja za ritam i metriku kroz brojalice i muzičke/glazbene igre, upoznavanju notnih znakova i prihvatanju muzičkih termina kroz svjesnu reprodukciju trajanja prikazanim u notnom zapisu. Raditi na sve samostalnijem tačnom zapažanju i određivanju tempa, dinamike, forme muzičkog djela, izvođača i sastava, muzičkih instrumenata orkestra, vrste glasova u horu. U skladu sa dječijim uzrastom i navedenim zahtjevima i potrebama povećan je broj pjesama za pjevanje i sviranje, kao i slušanje muzike, a smanjen broj muzičkih igara i brojalice. Razlike među učenicima bit će u skladu s razlikama u samom startu i dinamici napredovanja u usvajanju znanja i vještina, te razvoju muzičkih sposobnosti tokom godine.

Pjevanjem i sviranjem treba obraditi najmanje **10 pjesama** u toku školske godine. Predložene pjesme odgovaraju opsegu dječijeg glasa, a po sadržaju i karakteru su interesantne i bliske djeci u četvrtom razredu. Nakon doživljaja pjesme u izvođenju nastavnika ili sa CD-a, djeca je uče pjevajući uz nastavnika, u cjelini odnosno po strofama, uz pratnju melodijskog instrumenta (klavir, sintisajzer, gitara). Praćenjem i analizom notnog zapisa u udžbeniku, učenici će učvrstiti znanja iz notnih vrijednosti (osminka, četvrtinka, polovinka i cijela nota i odgovarajuće pauze), mjere (2, 3 i 4-dijelne), tempa i dinamike, te pjesmu tačno interpretirati. Kreativnost u ovoj oblasti ispoljavat će se kroz dječiju primjenu novih muzičkih znanja u izradi pratnje i aranžmana, te sviranju na Orffovim ritmičkim i melodijskim instrumentima.

U toku školske godine učenici treba da nauče najmanje **4 muzičke igre** koje uključuju pokret. One imaju različit sadržaj koji, pored ostalog podržava život u prirodi i razne radove, tradicionalne narodne običaje i drugo. Igre i narodna kola, pomažu u tjelesnom odgoju i upoznavanju narodne muzičke tradicije, jer se sastoje iz osnovnih pokreta: hodanje, poskakivanje s plesnim elementima, te raznih kretnji ruku, pljeskanje, tapkanje, okreti. U takvim slučajevima, koreografije okretnih igara i narodnih kola iz različitih krajeva svih naroda i narodnosti, mogu imati utvrđene figure i kretanje.

U četvrtom razredu treba naučiti najmanje **4 brojalice**, što je nešto manje nego u prethodnoj godini. Brojalice koje su dječija igra, a istovremeno i dječije tradicionalno stvaralaštvo, imaju u ovom razredu veoma različit sadržaj (racionalne i iracionalne) brojalice, složeniji ritam i metriku, pa su u razvoju muzikalnosti djeteta ove dobi od izuzetnog značaja. Imenovanje nota po trajanju i podjela jedinice mjere na dva dijela, i ritamskog govora (ta, ta-te) je novina, koja će omogućiti izvođenje lakših brojalice na osnovu notnog zapisa, pa to predstavlja stvarni početak muzičkog opismenjavanja, a koje se bazira na osvještavanju ranijih doživljaja muzičke zakonitosti. Nastavnik u četvrtom razredu treba posvetiti posebnu

pažnju maštovitom načinu interpretacije brojalice, sa i bez sviranja instrumentima, sada i uz svjesnu primjenu novih znanja, ohrabrujući i poštujući dječije prijedloge jer je brojelica dio svakodnevnih dječije igre na igralištu i školskom dvorištu.

Slušanje pruža obilje mogućnosti za upoznavanje muzičke umjetnosti i muzičke literature iz svijeta. Zato u četvrtom razredu treba upoznati najmanje **10 kompozicija**, sa težištem i nadalje na umjetničko-doživljajnoj komponenti, sa ciljem da pozitivni interesi i stavovi prema muzičkim vrednotama budu sve jasnije izraženi. Usvajanje muzičkih pojmova i dalje treba da bude prirodno, bez pretjeranog opterećenja muzičkom terminologijom. Slušanjem treba bliže upoznati vizuelno i zvučno orkestarske instrumente po grupama: gudački (kontrabas), duvački: drveni (flauta, klarinet) i limeni (truba, trombon) i udaraljke. I nadalje podsticati djecu da svoja zapažanja i doživljaje izraze opisno ili likovno, kao i pokretom jer se time podstiče njihova kreativnost.

U oblasti dječijeg stvaralaštva učenike treba uputiti na samostalnije praćenje pjevanja, sigurniju i slobodniju individualnu improvizaciju, komunikaciju putem dijaloga: u paru, te grupnu i kolektivnu. Podsticati i pratiti nivo učešća u muziciranju: po zadatku, samoinicijativno, sa zadovoljstvom i interesom. Podsticati djecu da izmišljaju priče, slikaju seriju slika i muzičko-scenske igre koje će povezati razne muzičke oblasti i dinamizirati rad u razredu, te da *improviziraju na zadanu melodiju, ritam, te izmišljaju melodije na date stihove, kao i stihove na zadanu ili novu melodiju*. Navedene oblike dječijeg stvaralaštva raditi uz *instrumente vlastitog tijela, predmeta u okolini, instrumentima koje su napravila djeca, kao i Orffovog dječijeg instrumentarija, sa naglaskom na originalnost i raznovrsnost dječijih rješenja*. Ovakav rad će snažno doprinijeti razvoju *dječije kompetentnosti i kreativnih sposobnosti u oblasti muzike kao neverbalne komunikacije*, djelujući snažno i na sva druga nastavna područja. Muzički sadržaji u sebi imaju sve elemente koji prirodno pomažu i podržavaju savlađivanje i ostalih sadržaja ovog razreda, pa je i korelacija sa svim drugim predmetima, sasvim prirodna.

NAPOMENA NASTAVNIKU: U programskim sadržajima ponuđen je veći broj pjesmica za pjevanje i sviranje, brojalica, muzičkih igara i kompozicija za slušanje muzike od broja koji bi se mogao obraditi u četvrtom razredu. Data je sloboda nastavniku da u skladu sa potrebama razreda samostalno odabere programske sadržaje koje će obrađivati, a koji će omogućiti ostvarivanje postavljenih ishoda učenja i napredak svakog pojedinačnog učenika.

Nastavu iz nastavnog predmeta Muzička kultura mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave**.

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

TJELESNI I ZDRAVSTVENI I ODGOJ

Uloga i značaj

Briga o zdravlju i fizičkoj aktivnosti djeteta osnovni je princip na kojem se zasnivaju sadržaji tjelesnog i zdravstvenog odgoja. Tom je principu sve podređeno.

Kretanje je potreba svakog djeteta, a svrsishodno kretanje u osnovi tjelesnog i zdravstvenog odgoja.

U ovom nastavnom predmetu dijete usvaja osnovna znanja o zdravlju, stiče navike i vještine, ali i uči kako da ih primijeni u životu. Dijete uči kako da postane fizički spremno, lično predano i dnevnoj fizičkoj aktivnosti.

Poboljša li se zdravlje generacije koja dolazi, imaćemo zdraviju populaciju, a to znači i radno spremniju, kreativniju i zadovoljniju.

U ovom vremenu, tjelesni i zdravstveni odgoj ima posebnu važnost zbog sve prisutnijih pojava koje ugrožavaju zdravlje djece (dominacija medija i smanjivanje kretanja kao prijeke potrebe djeteta, pojava deformiteta, prisustvo droge i drugih nepoželjnih sredstava).

Tjelesni i zdravstveni odgoj predstavlja naučno zasnovan i sistematski organizovan odgojno-obrazovni rad sa djecom i mladima.

C I L J nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnoj školi

Cilj nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnoj školi jeste da se planiranim, programiranim, organizovanim i kontrolisanim vježbanjem i učenjem utiče na povoljnu i pravilnu konstelaciju antropoloških osobina i sposobnosti, razvijaju psihomotoričkih znanja, vještina i sposobnosti, kao i navike zdravstvene kulture učenika radi očuvanja vlastitog zdravlja i zdravlja okoline. Oplemenjivanje i usavršavanje ličnosti učenika i razvijanje humanih međuljudskih odnosa.

Z A D A C I nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnoj školi

- Stvaranje uslova za aktivno angažovanje učenika u utvrđivanju, izražavanju, zadovoljavanju vlastitih potreba i interesa za tjelesnim kretanjem, sportom i razonodom u skladu sa karakteristikama njihovog uzrasta,
- Razvijanje i usavršavanje psihomotornih sposobnosti i sportskog odgoja;
- Podizanje stepena znanja i navika zdravstveno-higijenskog ponašanja, koji proizilaze iz sadržaja i karaktera tjelesne kulture i kulture i sportskog odgoja;

- Stvaranje uslova da učenik tjelesno i kretno afirmiše lične stvaralačke sposobnosti i mogućnosti slobodne ličnosti, koje se ogledaju u: zdravom načinu života, svestranom tjelesnom razvoju, usavršavanju kretanja, te boravkom u prirodi sa ciljem bogaćenja kulture življenja;
- Podizanje stepena teorijskih znanja iz domena: sportskog načina života, uticaja tjelesnog vježbanja na zdravlje i tjelesne sposobnosti, životne i radne sredine;
- Razvijanje i njegovanje kompetencija potrebnih za izgrađivanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa.

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ
4. razred

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

(70 nastavnih časova)

Zadaci nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u četvrtom razredu:

- Procjenjivanje psihomotoričkih sposobnosti i stimuliranje napretka učenika;
- Razvijanje znanja o periodu djetinjstva i mladosti kao odlučujućem periodu za potpun rast i razvoj čovjeka, njegovih osobina i sposobnosti;
- Pravilno izvođenje osnovnih elemenata gimnastike;
- Razvijanje znanja, sposobnosti i vještina potrebnih za uspješno učestvovanje u igrama: dječiji rukomet, dječija košarka, dječija odbojka, dječiji nogomet;
- Pravilno izvođenje osnovnih sadržaja planiranih elementarnih i sportskih igara;
- Pravilno izvođenje osnovnih sadržaje planiranih elemenata ritmike, plesa i narodnih igara;
- Upoznavanje i prihvatanje vlastitih osobina, sposobnosti i ograničenja značajnih za učešće u tjelesnoj aktivnosti;
- Samostalno primjenjivanje naučenih modela tjelesne aktivnosti: jutarnja gimnastika, zagrijavanje i smirivanje organizma, igre;
- Poznavanje rodni (spolnih) karakteristika, uvažavanje spolova;
- Razvijanje kompetencija potrebnih za izgradnju, razvijanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa
- Razvijanje smisla za takmičenje i igre uz poštovanje pravila igre i takmičenja;
- Razvijanje samokontrole učenika;
- Razvijanje ekološke svijesti i navika;
- Razvijanje svijesti i navika zdravog načina života;
- Izgradnja pozitivne slike o sebi;
- Pozitivan doživljaj i vrednovanje nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja.

HODANJA I TRČANJA; SKAKANJA I PRESKAKANJA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>HODANJA I TRČANJA</p> <p>Hodanje zadatakom brzinom Ciklična kretanja različitim tempom do 4 minute Brzo trčanje na 50 m iz poluvisokog starta</p>	<p>-Zna šta je ciklično kretanje</p>	<p>-Razvija okretnost -Pravilno drži tijelo pri sjedenju, hodanju i trčanju -Vješto izvodi hodanje zadatakom brzinom -Ciklično se kreće različitim tempom -Brzo trči na 50 metara iz poluvisokog starta</p>	<p>-Razvijena svijest o važnosti tjelesnog kretanja</p>	<p>-Vježbe različitih oblika hodanja i trčanja sa različitim zadacima</p>
<p>SKAKANJA I PRESKAKANJA</p> <p>Preskakivanje kratke vijače u kretanju Naskok na povišenje do 60 cm i različiti saskoci Sunožni naskok na odskočnu dasku i skok pruženo Skok u dalj iz zaleta</p>	<p>-Zna i razumije pravila izvođenja elemenata skakanja i preskakanja, dizanja i nošenja medicinke</p>	<p>-Pravilno i vješto izvodi preskakivanje kratke vijače u kretanju -Pravilno i vješto izvodi naskok na povišenje do 60 cm -Pravilno i vješto izvodi saskoke -Pravilno i vješto izvodi sunožni naskok na odskočnu dasku i skok pruženo -Pravilno i vješto izvodi skok u dalj iz zaleta</p>	<p>- Upoznaje i prihvata svoje sposobnosti, osobine i ograničenja od značenja za sudjelovanje u tjelesnoj aktivnosti -Razvija upornost, odlučnost i odvažnost</p>	<p>-Vježbe preskakivanja kratke vijače u kretanju -Vježbe naskoka na povišenje i različiti saskoci -Vježbe sunožnih naskoka na odskočnu dasku i skok pruženo -Vježbe skokova u dalj iz zaleta</p>

BACANJA I GAĐANJA; KOLUTANJA; PENJANJE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>BACANJA I GAĐANJA</p> <p>Gađanje lopticom u pokretni cilj s udaljenosti do 5 m Bacanje medicinke od 1 kg suručno iz različitih položaja</p>	<p>-Zna i razumije pravila bacanja i gađanja -Zna i razumije osnovna načela sigurnosti u dvorani</p>	<p>-Pravilno i vješto izvodi gađanja lopticom u pokretni cilj s udaljenosti do 5 metara -Pravilno i vješto izvodi bacanje medicinkom od 1 kg suručno iz različitih položaja</p>	<p>-Ophodi se s pažnjom prema drugarima -Spreman da traži i pruža pomoć -Lakše se orijentiše u prostoru -Postaje odvažan, spretan i uporan -Poštuje pravila tokom realizacije aktivnosti</p>	<p>-Vježbe bacanja i gađanja</p>
<p>KOLUTANJA</p> <p>Kombinacije koluta naprijed i natrag</p>	<p>-Zna i razumije pravila i elemente izvođenja koluta naprijed</p>	<p>-Pravilno i vješto izvodi kolut naprijed i kolut nazad -Pravilno i vješto izvodi kombinacije koluta naprijed i nazad</p>		<p>-Vježbe izvođenja koluta naprijed, nazad -Vježbe izvođenja kombinacije koluta naprijed i nazad</p>
<p>PENJANJA</p> <p>Penjanje na mornarske ljestve Penjanje na konopac ili motku uz pomoć ruku i nogu do 2 m</p>	<p>-Zna i razumije pravila i elemente penjanja na mornarske ljestve i penjanja na konopac ili motku</p>	<p>-Pravilno i vješto izvodi penjanja na mornarske ljestve -Pravilno i vješto izvodi penjanje na konopac ili motku uz pomoć ruku i nogu do 2 metra</p>		<p>-Vježbe penjanja</p>

VIŠENJA I UPIRANJA; VUČENJA I POTISKIVANJA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>VIŠENJA I UPIRANJA</p> <p>Vis prednji na karikama Vis stojeći prednji provlakom u vis stojeći stražnji Saskok iz upora prednjeg odnjihom</p>	<p>-Zna i razumije pravila i elemente visa prednjeg na karikama -Zna i razumije pravila i elemente visa stojećeg prednjeg prevlakom u vis stojeći stražnji -Zna i razumije pravila i elemente saskoka iz upora prednjeg odnjihom</p>	<p>-Pravilno i vješto izvodi vis prednji na karikama -Pravilno i vješto izvodi vis stojeći prednji provlakom u vis stojeći stražnji -Pravilno i vješto izvodi saskok iz upora prednjeg odnjihom</p>	<p>-Poštuje pravila prilikom realizacije vježbi -Razvija upornost, discipliniranost i odlučnost u izvođenju potrebnih vještina</p>	<p>-Vježbe višenja i upiranja</p>
<p>VUČENJA I POTISKIVANJA</p> <p>Vučenje i potiskivanje suvježbača na različite načine uz korištenje pomagala</p>	<p>-Zna i razumije pravila i elemente vučenja i potiskivanja -Razumije pravila igre -Zna pravilan jednoonožni odraz i mekan doskok -Zna sunožni odraz -Zna elemente skoka udalj -Zna elemente skoka udalj iz mjesta</p>	<p>-Pravilno i vješto izvodi vučenje i potiskivanje suvježbača na različite načine uz korištenje pomagala</p>	<p>-Ravija svijest o važnosti pravilnog izvođenja vježbi vučenja i potiskivanja</p>	<p>-Vježbe vučenja i potiskivanja suvježbača na različite načine uz korištenje pomagala</p>

RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE; IGRE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE Trokorak Galop naprijed i bočno Vaga zanoženjem na tlu Narodni ples po izboru iz zavičajnog područja IGRE Dječiji rukomet Dodavanje i hvatanje lopte u kretanju Dječija košarka Osnovno dodavanje i hvatanje lopte u mjestu i kretanju	-Zna i razumije pravila i elemente trokoraka, galopa naprijed i bočno, vaganja zanoženjem na tlu -Zna i razumije pravila i elemente narodnog plesa -Zna i razumije pravila i elemente dječijeg rukometa -Zna i razumije pravila i elemente dječije košarke -Zna i razumije pravila o elementima dječije odbojke -Zna i razumije pravila o elementima dječijeg nogometa	-Pravilno i vješto izvodi trokorak -Pravilno i vješto izvodi galop naprijed i bočno -Pravilno i vješto izvodi vaganje zanoženjem na tlu -Pravilno i vješto izvodi pokrete i korake narodnog plesa -Pravilno i vješto izvodi dodavanje i hvatanje lopte u kretanju -Pravilno i vješto izvodi osnovno dodavanje i hvatanje lopte u mjestu i kretanja	-Vježbe izvođenja trokoraka -Vježbe galopa naprijed i bočno -Vježbe vaganja zanoženjem na tlu -Izvođenje narodnog plesa po izboru iz zavičajnog područja -Poštuje pravila prilikom organizovanja igara -Rado učestvuje u igrama -Rado pomaže drugarima, a i traži pomoć kada mu je potrebna	-Vježbe ritmičkih i plesnih struktura Igre: -Dječiji rukomet -dječija košarka -Dječija odbojka -Dječiji nogomet

RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE; IGRE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Osnovna promjena pravca i tempa kretanja bez i s loptom</p> <p>Dječija odbojka</p> <p>Igre vršnim odbijanjem 1:1, 2:2</p> <p>Dječiji nogomet</p> <p>Vođenje lopte sredinom hrpta stopala</p> <p>Šut na gol sredinom hrpta stopala</p>		<p>-Pravilno i vješto izvodi kretanje promjenom pravca i tempa kretanja sa i bez lopte</p> <p>-Pravilno i vješto izvodi igre vršnog odbijanja 1:1, 2:2</p> <p>-Pravilno i vješto izvodi vođenje lopte sredinom hrpta stopala</p> <p>-Pravilno i vješto izvodi šut na gol sredinom hrpta stopala</p>		

ZDRAVSTVENA KULTURA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>ZDRAVSTVENA KULTURA</p> <p>Zdravlje porodice Zdrava životna sredina Ishrana Humani odnosi među spolovima Međuljudski odnosi Mentalno zdravlje Povrede, različiti faktori rizika</p>	<p>-Zna i razumije važnost čuvanja i zaštite vlastitog zdravlja i zdravlja porodice</p> <p>-Zna da zdrava ishrana i svakodnevno vježbanje smanjuju potkožno masno tkivo i povećava mišićnu masu</p> <p>-Zna i razumije važnost zdrave ishrane za zdravlje i život ljudi</p> <p>-Zna da bez kisika čovjek ne može živjeti i da je dovoljna količina kisika uvjet za normalan rast, razvoj i dobro funkcioniranje organizma tokom svih ljudskih aktivnosti i da se svakodnevnim vježbanjem pomaže organizmu da optimalno regulira potrebu za kisikom</p>	<p>-Koristi različite načine čuvanja i zaštite vlastitog zdravlja i zdravlja svoje porodice</p> <p>-Svakodnevno vježba</p> <p>-Koristi zdravu ishranu</p> <p>-Koristi različite načine čuvanja i zaštite životne okoline</p> <p>-Razvija sposobnosti i kompetencije izgradnje, razvijanja i njegovanja humanih odnosa među spolovima i humanih međuljudskih odnosa</p> <p>-Koristi različite načine čuvanja vlastitog mentalnog zdravlja</p> <p>-Prihvata i uvažava različitosti</p> <p>-Razvija pozitivnu sliku o sebi</p> <p>-Razvija sposobnosti samokontrole</p>	<p>-Zdravlje čini cijenjenom društvenom vrijednošću</p> <p>Postaje odgovoran za svoje zdravlje i unapređuje vlastiti razvoj</p> <p>-Razvijena svijest o važnosti zdrave ishrane</p> <p>-Razvija svijest da su humani međuljudski odnosi vrijednost</p> <p>-Ponaša se u skladu sa usvojenim vrijednostima</p>	<p>-Istraživanja o sadržajima zdravstvene kulture</p> <p>-Organizovanje različitih aktivnosti koje podrazumijevaju aktivan proces učenja kroz iskustva primjerena individualnim i zajedničkim potrebama učenika</p>

ZDRAVSTVENA KULTURA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	<p>-Zna da je kretanje čovjekova prirodna potreba i da je svakodnevno kretanje uslov za normalan rast, razvoj i funkcioniranje organizma</p> <p>-Prepoznaje fiziološke znake umjerenog opterećenja i zamora (npr. brži rad srca, znojenje, nesvjestica itd.)</p> <p>-Zna i razumije važnost očuvanja zdrave okoline</p> <p>-Zna i razumije koliko je važna izgradnja i njegovanje humanih odnosa među spolovima i humanih međuljudskih odnosa</p> <p>-Zna i razumje pojam mentalnog zdravlja</p> <p>-Zna i razumije važnost čuvanja i zaštite mentalnog zdravlja čovjeka</p> <p>-Zna i razumije koji su to faktori rizika koji mogu ugroziti zdravlje i kako se zaštititi</p>	<p>-Prepoznaje fiziološke znake umjerenog opterećenja i zamora (npr. brži rad srca, znojenje, nesvjestica itd.) i umije da traži pomoć ako se loše osjeća</p>		

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

Polazni kriteriji za što kvalitetniji obrazovni standard tjelesnog i zdravstvenog odgoja su: (1) objektivnost – prilagođenost sadržaja materijalnim uvjetima, (2) primjerenost sadržaja dobi i spolu učenika, (3) sigurnost učenika, (4) korisnost sadržaja za svakodnevni život, sportsku rekreaciju, urgentne situacije ili pogodnost za nadgradnju različitih kinezioloških aktivnosti, (5) razvoj antropoloških obilježja učenika i (6) interes i potreba učenika.

Program tjelesnog i zdravstvenog odgoja integrira obrazovnu, antropološku odgojnu komponentu.

U razrednoj nastavi težište obrazovne komponente je usvajanje bitnih teorijskih i psihomotoričkih znanja, odnosno na modificiranim biološkim i osnovnim kineziološkim znanjima, upotpunjenim osnovnim teorijskim znanjima iz kineziologije. Cilj primjene osnovnih teorijskih znanja o ubrzanim biološkim promjenama u organizmu je upoznavanje učenika sa povezanošću tjelesnog vježbanja i voluminoznosti tijela, prenošenje saznanja o uticaju pravilne prehrane na zdravlje, kao i o uzrocima mogućih nesrazmjera u odnosu visine i težine. Učenike je potrebno uputiti u način izračunavanja ITM (indeks tjelesne mase), upoznati ih sa kontrolnim uređajem za sprečavanje pojave pretilosti i sa razlozima pojave umora u školi i načinima njegova otklanjanja. Uvoditi učenike u organizaciju sportskih takmičenja s naglaskom na uključivanje u suđenje različitih kinezioloških djelatnosti. U četvrtom razredu potrebno je usavršiti sva osnovna motorička znanja kao pripremu za predmetnu nastavu tjelesne i zdravstvene kulture. Uz osnovna motorička znanja iz hodanja, trčanja, skakanja, potrebno je posebno usvojiti osnovne sadržaje iz nogometa, odbojke i rukometa, te iz narodnog plesa iz zavičajnog područja.

Antropološka komponenta odnosi na sistemsku i trajnu promjenu prvenstveno morfoloških, motoričkih i funkcionalnih obilježja učenika. Opći morfološki učinci podrazumijevaju uticaj na sastav tijela unutar kojeg se ističe povoljan odnos između količine mišićne mase i potkožnog masnog tkiva te sprečavanje pretilosti. Fiziološki učinci su usmjereni na podsticanje funkcija krvotoka i dišnog sistema te djelovanje na kvalitet koštano-mišićnog sistema, pri čemu istodobno poboljšavaju aerobne i anaerobne sisteme dobijanja energije. Pozitivno djelovanje na imunološki sistem jednako je potrebno za održavanje zdravlja i sprečavanje akutnih i hroničnih bolesti. Samosvojnost tjelesne i zdravstvene kulture ogleda se i u prostoru razvoja motoričkih sposobnosti, čime povećava mogućnosti motoričkog izražavanja učenika u svim ljudskim aktivnostima. U ovom razvojnom razdoblju treba podsticati aktivaciju motoričkih jedinica s obzirom na potrebnu snagu i brzinu u jednostavnijim pokretima i kretanjima. Složenijim kretanjima razvijati sa stajališta nervno-mišićne koordinacije kontrolu pokreta. *Motoričke sposobnosti* koje su posebno pod uticajem podražaja su: brzina, koordinacija, ravnoteža i gibljivost. U području funkcionalnih

sposobnosti uključivanjem aerobnih programa uticati na srčano-žilni i dišni sistem te na razvoj maksimalnog relativnog primitka kisika. Također započeti značajnije djelovati na sisteme anaerobnog dobivanja energije potrebne pri eksplozivnim, odnosno brzinskim aktivnostima.

Obilježje četvrtog razvojnog razdoblja, odnosno drugog osnovnoškolskog ciklusa, što obuhvaća četvrti, peti i šesti razred osnovne škole, jeste postupno, ali progresivno razlikovanje učenica i učenika u morfološkim osobinama, te psihomotoričkim i funkcionalnim sposobnostima.

Odgojna komponenta ima za cilj stvaranje takvog sistema vrijednosti učenika u vezi sa tjelesnim vježbanjem da tokom života samoinicijativno i trajno provode tjelovježbu. Odgojni zadaci koji se podjednako odnose na prvi, drugi, treći i četvrti razred osnovne škole: (1) sticanje higijenskih navika, (2) razvijanje individualne odgovornosti za vlastito zdravlje, (3) Zdrava ishrana je veoma važna, (4) prihvatanje i uvažavanje različitosti, (5) prihvaćanje vlastite ličnosti, (6) razvijanje pozitivne slike o sebi, (7) razvijanje sposobnosti samokontrole; (8) razvijanje vještine svladavanja straha, (9) podsticanje ustrajnosti, (10) postavljanja cilja i postupno dolaženje do njega, (11) razvoj saradničkoga ponašanja, (12) prihvaćanje i razumijevanje potreba djece s teškoćama, (13) praćenje vlastitog napretka, (14) razvijanje komunikacijskih vještina, (15) razvijanje osjećaja zadovoljstva, (16) poznavanje i pridržavanje mjera opreza za očuvanje života i zdravlja i (17) podsticanje poštovanja tradicije kolektivnog identiteta.

Rješavanje problema vrednovanja i ocjenjivanja učenika u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture izvodi se: (1) procjenjivanjem tjelesnog razvoja (visine, težine i držanja tijela), (2) testiranjem manifestnih motoričkih i funkcionalnih dimenzija i procjenom latentnih motoričkih (koordinacije, agilnosti, ravnoteže, preciznosti, gipkosti, snage, brzine i izdržljivosti) i funkcionalnih (kardiovaskularnih i respiratornih) sposobnosti i (3) ocjenjivanjem znanja, sportsko-tehničkih dostignuća i stavova učenika prema tjelesnom i zdravstvenom odgoju.

Jedna od baterija mjernih instrumenata za procjenu tjelesnog razvoja, funkcionalnih i psihomotoričkih sposobnosti mogla bi biti:

1. Tjelesni razvoj: tjelesna visina, tjelesna masa i držanje tijela;
2. Funkcionalne sposobnosti: trčanje u vremenu od 3 minute;
3. Psihomotoričke sposobnosti: brzina frekvencije pokreta – taping rukom, koordinacije – poligon natraške, eksplozivne snage – skok u dalj s mjesta, repetitivne snage – pretklon trupa, statističke snage – vis u zgibu, fleksibilnosti – pretklon raznožno.

U drugom ciklusu ocjenjivanje je brojačano. Ocjena obuhvata kratak opis uspješnosti i napretka učenika, njegove saradnje, aktivnosti u pojedinim sadržajnim cjelinama i, eventualno, sklonostima. Podaci o tjelesnom razvoju i sposobnostima unose se u dnevnik rada nastavnika. Rezultati praćenja služe kao osnova za programiranje rada, u individualnom pristupu i određivanju radnih zadataka za svakog učenika, kao i za njihovo ocjenjivanje.

Ocjenjivanje ima ulogu podsticajne povratne informacije, što znači da se mora voditi računa o sljedećem: (1) povratna informacija je efikasna kada je data neposredno nakon aktivnosti na koju se odnosi, ili tokom obavljanja aktivnosti, (2) ona mora da bude konkretna, tj. mora da se odnosi na aktivnosti i učinak djeteta a ne na ličnost ili trajne karakteristike osobe, (3) ona mora biti pozitivna, da sadrži isticanje onih elemenata koji su za pohvalu, a tek potom onih elemenata u odnosu na koje bi dijete trebalo ili moglo da uloži dodatne napore. Ovako postavljeno i realizirano praćenje napretka učenika i ocjenjivanje (kvalitativno, kontinuirano, konkretno, pozitivno i adekvatno obrazloženo), doprinosi i njihovom razvoju pojma o sebi, formiranju realne slike o sebi, o onome što znaju, umiju, o svojim sposobnostima, što je značajno za razvoj samopoštovanja učenika i zdravog odnosa prema sebi i svijetu oko sebe.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz nastavnog predmeta Tjelesni i zdravstveni odgoj mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

Napomena: učitelji* u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

ISLAMSKA VJERONAUKA

4.razred

ISLAMSKA VJERONAUKA

(2 sata sedmično 70 sati godišnje)

Uvod

Pred Vama je Nastavni plan i program islamske vjeronauke za 4. razred osnovne škole. Konceptijska zamisao je da program 4., 5. i 6. razreda predstavlja jednu cjelinu kojoj je osnovna namjera započeti, uzrastu primjeren, problemski pristup u predstavljanju sadržaja odgoja i obrazovanja u vjeri. Time bi se postigao iskreniji, "djelotvorniji" u pogledu odgojnog značenja za dijete - stvarniji govor vjere. Drugi aspekt namjere je (na ovaj način tretirajući pojedine bitne razvojne tačke) pomoći djetetu da spremnije uđe u period puberteta. Uobičajeno je da period djetinjstva kojem se obraća vjeronauka u 4. razredu osnovne škole u literaturi biva nazvan "mirnim periodom". Iz razvojno primjerenog, zadobijenog identitetskog samopoimanja (u ravni osobnog, ali i vjerskog kao njegovog integralnog aspekta), mlada osoba će lakše, "izvjesnije" ući u period burnih pubertetskih zbivanja. Prilog ovakvoj programskoj namjeri su i tematske cjeline koje propitujuće govore o porodici, uvode u prostor raznolikosti svijeta s kojima će se mladi čovjek, nadamo se spremno i uređeno, sutra sresti te tematska cjelina koja istražuje efikasne metode učenja.

Spiralni redosljed programske strukture postignut je proširivanjem, produblivanjem kontinuiteta prisustva određenih tema u programu te uvođenjem novih.

TEME	ISHODI	VJEŠTINE
<p style="text-align: center;">ZA SRETAN POČETAK</p> <p>Šta ćemo učiti na vjeronauci?</p> <p>Zgode i nezgode sa raspusta i iskustva moga vjerovanja</p>	<p>Euzu, Bismilu. Rabbi jesir. Rabbi zidni ilma. Dova zahvale i ibadeta. Musliman (vjernik) u različitim situacijama.</p>	<p>Koristi dovu u određenim prilikama. Ponaša se u skladu propisa vezanih za različite okolnosti i situacije. Kulturno i primjereno se ponaša..</p>
<p style="text-align: center;">KAKO UČIM</p> <p>Jesu li islamske vrijednosti redovnost, pravovremenost, sistematičnost...?</p> <p>Moj sedmični plan rada</p>	<p>Islamske vrijednosti, redovnost, pravovremenost, sistematičnost. Kako planirati sedmični plan rada.</p>	<p>Ponaša se u skladu islamskih vrijednosti (normi). Pravi sedmični plan (program) rada uz pomoć nastavnika.</p>
<p style="text-align: center;">SAVRŠENSTVO ALLAHOVOG STVARANJA U NAŠEM OKRUŽENJU</p> <p>Okruženi smo vidljivim i nevidljivim svijetom. Meleki su nevidljiva duhovna bića. Promjenom godišnjih doba mijenjaju se biljke i životinje.</p>	<p>Interpretirati Ilahiju šehadet (Srcem svojim vjerujem...). Vidljivi i nevidljivi svjet. Drugi Imanski šart (Meleci-duhovna bića). Učenici znaju da se sa promjenom godišnjih doba mijenjaju biljke i životine. Da su kiša, vjetar, sunce, snijeg, rast</p>	<p>Pravilno interpretiranje ilahija. Razvijanje svijesti o Allahu Uzvišenom kao Stvoritelju svih svijetova (vidljivog i nevidljivog, biljnog, životinjskog). Na osnovu posmatranja izvode zaključke da se prirodne pojave događaju Božijom voljom. Uspostavljaju logičke zaključke o</p>

<p>Pčele i mravi – Allahovi primjeri ljudima</p> <p>Allah je Milostivi i Samilosni Vladar</p>	<p>biljaka,zelenilo,opadanje lišć,i dr. procesi koji se događaju Božijom voljom.Biljni i životinjski svijet su Božije djelo.Znaju da su pčele i mravi primjeri Allahovog sklada i savršenstva ljudima.Spominjanje (dozivanje) Allaha Njegovim lijepim imenima (Blagi,Milostivi).Znaju da je Uzvišeni Allah neizmjereno Blag i Milostiv.</p>	<p>uzajamnosti vidljivog i nevidljivog svijeta (smjena dana i noći,događaji u sredinama daleko od nas za njih čujemo ali događaje ne vidimo) .ono što ne vidimo i ne znamo, ne znači da ne postoji.Razvijanje svijesti o Melecima kao bićima koja po Božijoj odredbi i određenju učestvuju u oblikovanju ambijenta za normalan život, i ostvarenje čovjeka kao Božijeg namjesnika na Zemlji.Razvijanje svijesti o Allahovim lijepim imenima i da je On beskrajno Milostiv i Blag.Razvijanje svijesti da ja Allah sve skladno stvorio i sa svrhom (ciljem).</p>
---	---	--

<p>UČIMO IZ ALLAHOVE, DŽ.Š., OBJAVE</p> <p>Bio jedan Ebu Leheb – sura <i>Leheb</i> s prijevodom.</p> <p>Uzvišeni Allah pomaže i voli one koji u Njega vjeruju – sura <i>Nasr</i> s prijevodom</p>	<p>Znaju Suru Ihlas,Felek,Nas,Fatihu. Koji su uzroci i povodi objavljivanja Sure leheb.Znaju da Allah pomaže onima koji Njega vjeruju. Sura Nasr.</p>	<p>kama (Namaz,dr.).Ponaša se u skladu islams</p>
--	---	---

TEMA	ISHODI	VJEŠTINE
<p>VJERUJEMO U POSLANIKE PRIJE MUHAMMEDA A.S.</p> <p>Govorili smo o Allahovim, dž.š., poslanicima: Ademu, Hudu i Salihu, - a.s.</p> <p>Idris, a.s., prvi perom piše</p> <p>Nuh, a.s., gradi lađu</p>	<p>Znaju da su poslanici Bogom odabrani ljudi da poduče i ukažu čovječanstvu na pravi put (put sreće i uspjeha na oba svijeta).Znanja o novim momentima i događajima poslanika koji ih čine posebnim.Osobenosti Božijih poslanika; Idris a.s., podučava ljude pisanju i upotrebi pera.Nuh a.s. gradi lađu da spasi ljude, biljke i životinje od nedaće i propasti.Interpretirati Ilahiju o poslanicima.Illustruju detalje iz</p>	<p>Pravilno interpretiranje ilahija.Uspostavljaju logičke zaključke iz priča o Poslanicima (Allah nagrađuje dobročinitelje, a kažnjava zlikovce).Usvaja znanje o specifičnostima pojedinih Allahovih poslanika.Aktivno učestvuju u obradi priča.Mogu razumijeti znakove Allahove nagrade i kazne u svakodnevnici.Sposobni su razlikovati dobro i loše i eposredno uočavaju i opisuju dobre i loše postupke.</p>

	<p>priča o poslanicima.Znaju da će dobročinitelji sigurno biti nagrađeni.Allah Uzvišeni zaslužno kažnjava nasilnike i one koji čine nered na Zemlji.</p>	
<p>IZ ŽIVOTA POSLJEDNJEG BOŽIJEG POSLANIKA</p> <p>Uzorito djetinjstvo Muhammeda, a.s.,</p> <p>Poslanik, a.s., ženi se hatidžom.</p> <p>Muhammed, a.s., tajno poziva vjeri i iskušenja prvih muslimana.</p> <p>Tesnimsko vrelo (ilahija)</p> <p>Harbri i odvažni hazreti Omer i dobročinitelj hazreti Osman</p> <p>Poslanikova, a.s., djeca</p>	<p>Znaju o Poslanikovom a.s. djetinjstvu.Muhammed,a.s., je bez obzira na teškoće bio marljivo, pouzdano i uzorito djete.Znaju da je Hazretri hatidža prva supruga poslanka a.s. Interpretirati ilahiju „Tesnimsko vrelo“.Znaju za uzoritost i hrabrost Poslanika a.s. i njegovih drugova (ashaba) u borbi za uspostavu principa opšteg dobra.Poslanik je uvijek volio djecu i nije pravio razliku među njima.Znaju da su Ashabi plemeniti drugovi (prijatelji) Poslanika a.s. Različitost ljudskih karaktera je vrijednost i Allahova dž.š. mudrost. (Omer.Osman,Ebu bekr,Alija,Hamza i dr.)</p>	
<p>PORODICA I ŠKOLA</p> <p>Porodica, sigurnost dječijeg uzrasta</p> <p>Šta učimo u školi?</p>	<p>Spremnost djeteta za razgovor</p> <p>Otvorenost djeteta za približavanje svakodnevnog događanja (u porodici, školi, među vršnjacima) islamskom razumjevanju dobra.</p>	<p>Uspostavljaju logičke zaključke o porodici.</p> <p>Usvaja znanje o specifičnostima porodice i odnosa unutar nje. Aktivno učestvuju u obradi priča.</p> <p>.Sposobni su razlikovati dobro i loše i neposredno uočavaju i opisuju dobre i loše postupke.</p>
<p>KAKO BITI AKTIVAN ČLAN ZAJEDNICE</p> <p>Moj doprinos odjeljskoj zajednici</p> <p>Sarađujem sa ostalim članovima svoje porodice i pomažem roditeljima</p> <p>Njegujem prijateljstvo i brinem o svojim drugovima zdravljem protiv</p>	<p>Svijest o urednosti učenika</p> <p>Primjećuje brigu o drugima</p> <p>Aktivno učestvuje u radu sekcija</p> <p>Napreduje u jezičkom (usmenom i pismenom), likovnom i muzičkom izražavanju</p> <p>Iznošenje vlastitih iskustava i</p>	<p>Učestvuje u aktivnostima koje doprinose jačanju odjeljske kohezije i socijalnih veza među učenicima</p> <p>Učestvuje u radu odjeljenja i grupa, izvršavanje zadataka</p>

bolesti šta bih želio/željela bit Ustat ću na sehur i ići na bajram-namaz	doživljaja vezanih za bajram	
--	------------------------------	--

ODLUČIO SAM DA NAUČIM KLANJATI Ne želim da pokvarim namaz Kome sedždu činiš, brate-ilahija; sastavni djelovi namaza. Allahu moj, oprosti meni i roditeljima mojim-učimo dove s prijevodom. Rani sabah.	Znaju klanjati namaz Znaju njegove forme i sastavne djelove Znaju pravilno interpretirati ilahiju Uče dove	Uspostavljaju logičke zaključke o namazu Usvaja znanje o vrstama namaza, formama i namskim vremenima Aktivno učestvuju u izvršavanju namaza pojedinačno i skupno Usvajaju znanje o dovi i aktivno koriste dove u prilikama koje su odgovarajuće. Usvajaju njene sadržaje i značenja.
BOSNA I HERCEGOVINA JE MOJA DOMOVINA Obilježje moga šireg zavičaja Domovina se gradi ljubavlju Upoznajmo ljepote naše domovine:rijeke, jezera, planine, šume, more Moj doprinos u čuvanju zavičajne okoline	Poznaje uži i širi zavičaj: osobnosti, kulturnih i vjerskih znamenitosti, poljoprivrednih, privrednih posebnosti i potencijala Napreduje u jezičkom (usmenom i pismenom), likovnom i muzičkom izražavanju	Pravilno jezičko izražavanje i interpretacija pjesme ili priče iz kraja Pokazuje obilježja zavičaja Aktivno učestvuje u projektima užeg i šireg zavičaja
RAZNOLIKOSTI SVIJETA Bogastvo i raznolikost jezika. Po čemu smo slični, po čemu različiti? Različitosti među ljudima kao znak Božije milosti.	Svijest o raznolikosti jezika i kultura Svijest da su različitosti bogastvo Iznošenje vlastitih iskustava i doživljaja vezanih za različitosti među ljudima	Iskazuje interes i posjedovanje informacija o manifestacijama različitosti i sličnosti među ljudima.

Didaktičke upute:

- Organizirati uvodni sat: izdvojiti markantnije i interesantnije sadržaje iz NPP, eventualno podijeliti zaduženja i zadatke, uključiti učenike u aktivno planiranje i realiziranje nastave vjeronauke s ciljem razvijanja samostalnosti i drugih njihovih individualnih kompetencija;

- vjeronauku početi sa zahvalom i dovom Allahu: E‘uzubilla, Bismilla, Rabbi jessir, Rabbi zidni ‘ilma (Gospodaru moj, povećaj mi znanje!); usvajanje nove dove: *Allahu moj, pomози mi da Te stalno imam na umu, da Ti se zahvaljujem i da Ti na najljepši način‘ ibadetim;*

- aranžirati poticajnu nastavnu klimu s ciljem slobodnijeg iznošenja učeničkih iskustava sa raspusta i iz situacija u kojima je do izražaja došlo svjedočenje njihovog vjerovanja.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost E‘uzubille, Bismille, dove Rabbi jessir, kratkog salavata i usvojenost dove *Rabbi zidni ‘ilma - Gospodaru moj, povećaj mi znanje!*;

- usvojenost dove: *Allahu moj, pomози mi da Te stalno imam na umu, da Ti se zahvaljujem i da Ti na najljepši način‘ ibadetim;*

- nastojanje učenika da se aktivno uključe u planiranje, pripremanje i realiziranje nastave vjeronauke;

- senzibiliziranost učenika za prepoznavanje situacija u kojima su pokazali vjerničko funkcioniranje i svijest o Allahovoj dobroti i sveprisutnosti.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik:* opisivanje situacija u kojima se uči E‘uzubilla, Bismilla, dove, salavati, pozdrav;

- djeci primjerene životne situacije; pravilno artikuliranje doživljaja i događaja sa raspusta; literarno izražavanje na temu: zahvalan sam Ti, moj Bože;

- *moja okolina:* objedinjavanje situacija kulturnog, primjerenog ponašanja; opisivanje mjesta u kojima se boravilo u toku raspusta;

- *likovni odgoj:* likovno izražavanje na temu: moj raspust;

- *muzički odgoj:* interpretacija.

- Pripremiti učenicima razvojno poticajne primjere - priče, antropološke fotografije, primjere iz historije i suvremenosti - radinosti, tačnosti, discipliniranosti i istrajnosti;

- organizirati učenike u grupe. Svaka grupa dobiva zadatak da napravi sedmični plan aktivnosti: učenje, slobodne aktivnosti, rad na školskim projektnim zadacima, aktivni odmor... Svaki učenik pojedinačno "prevodi" na sebi odgovarajući način sedmični plan grupe u svoj vlastiti plan.

Unutar razreda razgovara se, na temelju realiziranog plana, o slabostima prethodnog planiranja i otklanjaju ih u narednom planiranju.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Razina uključenosti i aktivnosti u individualne i grupne zadatke.

- Revnosnost u realizaciji planiranog.

- Nakon izvođenja ilahije Šehadet (Srcem svojim vjerujem...) aranžirati pozitivnu atmosferu u kojoj će učenici govoriti o svojim osjećanjima i mislima u toku učenja ilahije te inicirati pismeno i/ili usmeno izražavanje na temu: *šta znam o Allahu, dž.š., i kako u Njega vjerujem;*

- aranžirati vođenu diskusiju na temu *ono što ne vidimo ne znači i da ne postoji* i time učenike uvesti u razmišljanje o egzistiranju nevidljivog pored jasno vidljivog svijeta i života u našem okruženju;

- s ciljem razvijanja ihsanske dimenzije kod učenika govoriti o melekima kao duhovnim bićima koja egzistiraju i bespogovorno izvršavaju Božija naređenja i, po Allahovoj volji, izvršavajući svoje

dužnosti učestvuju u oblikovanju ambijenta za normalan život i ostvarenje čovjeka kao Božijeg namjesnika na Zemlji;

- u raznim ljudskim čulima "vidljivim" fenomenima i događanjima pokušati usmjeriti učeničku percepciju na mudrost Allahovog stvaranja: vjetar, svjetlost, voda, zrak, biljni i životinjski svijet;
- na primjerima pčele i mrava (uz isticanje razloga njihovog spominjanja u Kur'anu i naglašavanja mudrosti u Allahovom stvaranju); afirmirati aktivnost nasuprot ljudskoj pasivnosti; govoreći kroz primjer mrava analizirati ljudske aktivnosti vezane za godišnja doba (radovi, osiguravanje uvjeta za zdrav život);
- učeći o povezanosti svega stvorenog na Zemlji, razvijati učeničku svijest o posebnoj odgovornosti za postupke čovjeka kao razumnog Allahovog stvorenja;
- analizirati i usvojiti Allahova imena: Milostivi, Samilosni i Vladar; analiza značenja imena i ljudskog udjela u ovim svojstvima; podsjećanje na imena kroz Fatihu;
- uz interpretaciju ilahije *Bože Vječni, Bože Blagi, veličinu sve Ti...* podsjetiti na stalnu vjerničku potrebu za spominjanjem i veličanjem Allaha, dž.š.; obnavljanje i utvrđivanje *Subhanekellahumme*.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o Allahu, dž.š., melekima i njihovoj osobenosti i ulozi;
- razvijenost svijesti o različitosti prirodnih procesa kao mudrosti u Allahovom stvaranju;
- razvijenost svijesti o blagodatima sunčeve svjetlosti, vode, zraka, vjetra;
- uspostavljenost logične veze između živih bića u lancu ishrane;
- uočavanje i najmanjeg nastojanja učenika da se aktivno uključi u kreiranje ljepšeg okruženja i pokaže briga za Allahova stvorenja;
- usvojenost Allahovih, dž.š., imena: Milostivi, Samilosni i Vladar;
- usvojenost dove *Subhanekellahumme*.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: opisivanje *šta znam o Allahu, dž.š., i kako u Njega vjerujem*; izražavanje na temu: *ono što ne vidimo ne znači i da ne postoji*;
- *moja okolina*: raznovrsnost pojava i procesa u prirodi; povezanost živih bića, živa bića u godišnjim dobima, čovjekove aktivnosti u godišnjim dobima;
- *likovni odgoj*: likovno izražavanje na temu: pojave u prirodi, moja omiljena životinja, lanac ishrane, živa bića u godišnjim dobima;
- *muzički odgoj*: interpretacija ilahije *Bože Vječni, Bože Blagi...*
- Kroz odgovarajuće oblike rada ponoviti *Ihlas, Felek, Nas i Fatihu s prijevodom*.
- analizirati povijesni kontekst u kojem je objavljena sura Leheb, kroz analizu lika Ebu Leheba prepoznati njegove loše postupke i suprotstaviti im ono što je dobro, usvojiti suru s prijevodom;
- ovisno od tehničke opremljenosti škole, aranžirati prezentacije, video-projeksije, isječke iz filma, iskaze pojedinaca o situacijama u kojima su osjetili da im je Allah, dž.š., pomogao i da ih voli; analizirati i usvojiti suru *Nasr* s prijevodom.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost sura *Ihlas, Felek, Nas, Fatiha, Leheb, Nasr*;
- aktivnost u toku nastavnog sata;
- jezički ispravno i pravilno artikulirano izražavanje.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: opisivanje u okruženju primjera pozitivnog i Allahu Uzvišenom milog ponašanja;
- *likovni odgoj*: likovno izražavanje na temu: dobri i loši postupci i ponašanje;
- *muzički odgoj*: tedžvidski pravilna i melodijski korektna interpretacija kur'anskih sura.
- S ciljem ostvarivanja kontinuiteta u govoru o Allahovim, dž.š., poslanicima, ponoviti naučeno o Ademu, Hudu i Salihu, - a.s., uz potcrtavanje najbitnijih momenata koji ih čine posebnim;
- u obradi nastavne jedinice *Idris, a.s., prvi perom piše*, pored isticanja saznanja de je njegova osobenost što je prvi perom pisao, istaknuti i važnost stjecanja znanja za uspjeh u životu; po mogućnosti nabaviti i učenicima pokazati pero i mastilo, papirus..., u cilju predstavljanja načina zapisivanja u povijesti, te podsjetiti na osobenost našeg vremena (prednosti i mogućnosti) u stjecanju znanja;
- cjelovito predstaviti kazivanje o Nuhu, a.s., koji gradi lađu za spašavanje svojih sljedbenika, istaknuti sistematičnost u izboru parova svih vrsta u cilju njihovog očuvanja; iskoristiti momenat neposluha njegovog sina u cilju odgojnog djelovanja; istaknuti bitnost vjerovanja u Allaha, dž.š., i poslušnosti prema roditeljima; činjenicu da Allah, dž.š., obavještava Nuha, a.s., da mu sin nije njegovo čeljade zato što se nije odazvao pozivu u vjeru, iskoristiti u cilju animiranja pojedinačne odgovornosti za postupke - pred Allahom, dž.š., smo za svoje postupke lično odgovorni;
- interpretacija ilahije o poslanicima.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o specifičnostima pojedinih analiziranih Allahovih, dž.š., poslanika;
- aktivnost u toku nastavnog sata;
- napredovanje u jezičkom, likovnom i muzičkom izražavanju.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno jezičko izražavanje i pisanje slova perom; analiza i interpretacija kazivanja o poslanicima;
- *moja okolina*: briga o očuvanju biljnih i životinjskih vrsta;
- *likovni odgoj*: slobodno likovno izražavanje uz pomoć pera i mastila;
- *muzički odgoj*: interpretacija ilahije o poslanicima.
- Pravilnom interpretacijom i didaktičko-metodičkim oblikovanjem kazivanja iz života Allahovog, dž.š., Poslanika, a.s., razvijati pozitivne emocije kod učenika i jačati ljubav prema plemenitom Poslaniku;
- u analizi Poslanikovog, a.s., djetinjstva pažnju usmjeriti na teškoće kroz koje je prolazio, ali ga to nije sprečavalo da bude uzoran; naglasiti da je djetinjstvo Muhammeda, a.s., uzor za muslimansku djecu; posebno naglasiti činjenicu da su u njegovom okruženju u njega svi imali povjerenje zbog čega

je i dobio časn timer nadimak *El-Emin*; podsjetiti učenike na važnost njihovih članova porodice; literarno izražavanje na teme kao što su, npr.: hvala ti, Bože, što imam majku, oca, djeda i nanu (posebno voditi računa o djeci koja su bez jednog, oba roditelja, koja ne žive sa rodbinom i ohrabriti ih da uzor imaju u Poslaniku, a.s.);

- prilikom analize nastavne jedinice *Poslanik se ženi Hatidžom* naglasiti činjenicu da Allah, dž.š., ni u najtežim trenucima ne ostavlja vjernike i da je najbolji prijatelj; analizirati detalje koji su bitni u razumijevanju posebne uloge hazreti Hatidže;

- analizirati i interpretirati ilahije *Tesnimsko vrelo*;

- prezentirati isječak iz filma *Poruka* (Pod zastavom Muhammeda) iz kojeg se najbolje vidi težina situacije u kojoj se nalazio Poslanik, a.s., i njegovi sljedbenici; usmjeriti pažnju na nemilosrdnost i okrutnost neprijatelja i odvažnost i ustrajnost Poslanika, a.s., i njegovih sljedbenika; zaključiti da su ovi primjeri najbolji uzori nama sljedbenicima Muhammedovim, a.s.; u prezentaciji filma pažnju učenika usmjeriti na hrabrost i odvažnost Hamze, kako bi se lakše moglo povezati sa odvažnošću i hrabrošću hazreti Omera;

- podsjetiti na naučeno da je Muhammed, a.s., uvijek volio djecu i upoznati učenike sa Poslanikovom, a.s., djecom;

- različitost ljudskih karaktera je vrijednost i Allahova, dž.š., mudrost. Tako je i hazreti Osman bio osoben i poznat kao veliki dobročinitelj; "osvrnuti se" na dobročinitelje u svom bliskom okruženju i afirmirati dobročinstvo kroz ihsansku dimenziju osobe: i kad "niko ne vidi" Allah, dž.š. vidi;

- upriličiti kratko literarno izražavanje na teme: *volim Muhammeda, a.s., zato..., i ja sam Poslanikov, a.s., sljedbenik.*

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost novih saznanja iz života Muhammeda, a.s., hazreti Hatidže, Omera, r.a., i Osmana, r.a.;

- usvojenost imena Poslanikove, a.s., djece;

- sposobnost razlikovanja i važnosti životnih uloga muškarca i žene;

- izgrađivanje pozitivnog stava o ljudima bez obzira na boju, rasu, vjeru, jezik...

- komunikacijske sposobnosti;

- pozitivan primjer u razredu u bilo kom pogledu;

- vrednovanje aktivnog učešća u toku nastave i doprinosa kvalitetu nastave;

- napredovanje u jezičkom (usmenom i pismenom), likovnom i muzičkom izražavanju.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno jezičko izražavanje; analiza i prepričavanje kazivanja iz života Muhammeda, a.s.;

- *moja okolina*: čovjek kao prirodno i društveno biće;

- *likovni odgoj*: slobodno likovno izražavanje uz pomoć pera i mastila;

- *muzički odgoj*: interpretacija ilahije *Tesnimsko vrelo*.

- Razgovarati sa djecom o njihovoj porodici. Neka svako dijete napiše 2-3 bitne "stvari" kojima njegova porodica teži. Čime ono doprinosi ostvarenju porodičnih ciljeva? Pomoći djeci da u vođenom

razgovoru izgrade makar i najtanje mostove između onog čemu teže njihove porodice i islamskih vrijednosti poput čestitosti, radinosti, sloge...;

- razgovarati s djecom o onom što uče u školi. Kako ih odgajaju u kući? Da li su ta dva htijenja bliska? Po čemu? Objasniti im ulogu Vjeronauke u približavanju odgojnih nastojanja porodice i škole;

- podijeliti učenike u grupe sa zadatkom da napišu, pobroje što više tema o kojima međusobno razgovaraju (naravno, ne insistirajući na diskretnim temama). Vjeroučitelj intenzivira razgovor o temama koje procjenjuje značajnim za međudječije druženje. Korigira "naivni, pogrešni" dječiji pristup, "podebljava" dobra mjesta.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Spremnost djeteta za razgovor.

- Otvorenost djeteta za približavanje svakodnevnog događanja (u porodici, školi, među vršnjacima) islamskom razumijevanju Dobra.

- U okviru nastavne jedinice *Moj doprinos odjeljenskoj zajednici* pažnju učenika usmjeriti na njihovu individualno specifičnu ulogu u zajednici; literarno izražavanje na teme: *šta mogu učiniti da nam u školi bude bolje, kako mogu doprinijeti svojoj odjeljenskoj zajednici*; u analizi radova usmjeriti ulogu učenika: ona nije prezahtjevna, prilagođena je mogućnostima i očekivanjima od djece;

- afirmirati ulogu učenika kao aktivnog člana svoje porodice: pospremanje ličnih stvari, održavanje uredne i čiste odjeće i obuće; razvijanje navike samostalnog oblačenja i svlačenja odjeće te obuvanje i izuvanje obuće; pospremanje ličnih stvari na odgovarajuće mjesto; pospremanje svoje sobe - krevet, igračke, radni sto; istaknuti potrebu da svoje obaveze sami odluče ispunjavati na vrijeme; može se organizirati kalendar praćenja obaveza u toku sedmice: da li su izvršavane na vrijeme?;

- socijalna humana akcija: prikupljanje viška kvalitetne odjeće, obuće i igračaka za pomoć onima kojima je ona potrebna - kroz humanitarne organizacije;

- kreirati poticajnu situaciju za nesputano iznošenje stavova o socijalno-interakcijskoj situaciji u odjeljenju: koliko sarađujemo i pomažemo jedni drugima?, ko najviše ulaže u dobre odnose?, uraditi sociogram odjeljenja u cilju ustanovljavanja stanja - s kim bi najradije sjedio?, s kim ne bi nikako sjedio?, ko najviše ometa u razredu?, Kako pomoći da budemo pravi tim i pravi drugari?;

- u okviru nastavne jedinice *Zdravljem protiv bolesti* učenike ojačati metodama i načinima preventivnog djelovanja protiv zaraznih bolesti; usvojiti znanje i o zdravoj kulturi stanovanja, življenja, ishrane, odijevanja, obuvanja u cilju prevencije; organizirati razgovor na temu: *čistoća je pola zdravlja*. Poželjno bi bilo ugostiti ljekara, prikazati dokumentarac o čuvanju zdravlja ili posjetiti neku od zdravstvenih ustanova s ciljem razgovora sa doktorom; stjecanje znanja da su i odmor i rekreacija osnovne ljudske potrebe koje utječu na zdravlje, radne aktivnosti i opće funkcioniranje osobe. Razvijanje radnih navika, navika za aktivni odmor i rekreaciju; aranžirati situaciju u kojoj će učenici individualno, partnerski ili u grupama osmisliti jedan radni dan koji sadrži i rad i odmor i rekreaciju; nastavnik je u ulozi koordinatora i pomaže učenicima u radu;

- pismeno izražavanje na temu: *šta bih želio/željela biti*, nakon toga organizirati razgovor i staviti se na raspolaganje radi pružanja pomoći, pojašnjenja, dodatnih instrukcija itd; istražiti u koje sekcije u školi se uključuju učenici, zašto ih biraju, koja su im očekivanja, šta su učinili da to postignu; šta čine da doprinesu kvalitetnijem radu sekcija;

- aktivna uloga učenika u životu podrazumijeva i njegovu ličnu odluku da u toku mubarek-mjeseca ramazana sam odluči da ustane na sehur i posti; nastavnik će razgovarati s učenicima o njihovoj odluci i prvom danu posta; poželjno je da se ova nastavna jedinica obrađuje u toku mjeseca posta;
- vremenski u blizini Bajrama realizirati nastavnu jedinicu *Ići ću na bajram-namaz*; iznošenje vlastitih iskustava i doživljaja vezanih za Bajram; pismeno ili usmeno opisivanje odlaska na bajram-namaz; koristiti sevdalinku *Nek mirišu avlije*.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Aktivnosti koje doprinose jačanju odjeljske kohezije i socijalnih veza među učenicima;
- odnos prema obavezama: učestvovanje u radu odjeljenja i grupe, izvršavanje zadataka...;
- urednost učenika;
- primijećena briga o drugu;
- aktivno učešće u radu sekcija;
- napredovanje u jezičkom (usmenom i pismenom), likovnom i muzičkom izražavanju.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno jezičko izražavanje na teme: *trudim se da postanem... ili želio bih biti...*; razgovor na temu: *čistoća je pola zdravlja*;
- *moja okolina*: kultura življenja, odjeća, obuća, odmor i rekreacija kao higijenska navika, uzročnici bolesti - neprijatelji zdravlja;
- *likovni odgoj*: slobodno likovno izražavanje;
- *muzički odgoj*: interpretacija sevdalinke *Nek mirišu avlije*.
- U okviru nastavne jedinice *Ne želim da pokvarim namaz* ponoviti i utvrditi uvjete za namaz; ponoviti elemente koji kvare abdest i usvojiti one koji kvare namaz; u motivacijskoj ulozi može se koristiti basna *Pijevac i lisica*;
- kroz analizu basne *Pijevac i lisica* usvojiti nova znanja o pojmu i osobnosti džemata - vrijednosti zajedničkog klanjanja; usvajanje pojma saf, način formiranja i ravnjanja safova; istaknuti bitnost reda i urednosti u formiranju safova;
- uvježbavanje pravilne interpretacije ilahije *Kome sedždu činiš, brate*; korištenjem različitih metoda i socioloških oblika rada obraditi sastavne dijelove namaza: iftitahe tekbir, stajanje - kijam, učenje Kur'ana u namazu - kiraet, pregibanje tijela u namazu - ruk'u, spuštanje lica na tle u namazu - sedždu, i sjedenje u namazu - tešehhud; za učenike koji mogu ponuditi mogućnost usvajanja elemenata koji se uče na pojedinim sastavnim dijelovima namaza;
- u formi kazivanja, a u cilju ponavljanja Et-Tehijjatu i salavata, podsjetiti učenike o pozadini njegovog nastanka: susret Allaha, dž.š., i Poslanika, a.s., te prisustvo meleka u tom susretu;
- govor o namazu u ovom razredu se nastavlja usvajanjem dova (Rabbena atina...) poslije Et-Tehijjatu i salavata (na arapskom i bosanskom jeziku) kako bi se učenici koji budu aktivni osposobili za klanjanje sabah-namaza; podsjećanje da je svaki namaz najbolja prilika za upućivanje dova Allahu, dž.š.;
- kroz analizu pjesme *Rani sabah* usvojiti važnost pravovremenog klanjanja; usvojiti broj rekata sabahskog senneta i farza te šta se uči na kojem rekatu; s ciljem afirmiranja brige o džematu i brige o pojedincima u zajednici, obraditi važnost obavljanja namaza u džamiji; poželjno je ovu nastavnu

jedinicu izvoditi u džamiji, a ako to nije moguće onda uz obaveznu prezentaciju dijelova džamije pomoću slika, slajdova, multimedijalne prezentacije, dokumentarca..., organizirajući nastavu na više nivoa složenosti, za učenike koje mogu bolje naučiti nijet za sabah-namaz.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost uvjeta za namaz, pojmova džemat i saf, postupaka koji kvare namaz, sabahskih nijjeta, sastavnih dijelova namaza i šta se na njima uči, dova nakon Et-Tehijjatu i salavata;
- usvojenost broja rekata sabaha, nijjeta i šta se uči na kojem rekatu;
- elementi lijepog ponašanja;
- učestvovanje u radu odjeljenja i grupe, izvršavanje zadataka...;
- napredovanje u jezičkom (usmenom i pismenom), likovnom i muzičkom izražavanju.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno jezičko izražavanje; analiza pjesme Rani sabah;
- *Moja okolina*: kultura življenja, odjeća, obuća, odmor i rekreacija kao higijenska navika;
- *likovni odgoj*: slikanje dječaka ili djevojčice u određenim dijelovima i fazama namaza;
- *muzički odgoj*: interpretacija ilahije *Kome sedždu činiš, brate*.
- U korelaciji sa predmetom Moja okolina steći osnovna znanja o snalaženju na geografskoj karti i mogućnost pronalaženja svoga mjesta, mjesta rođenja svojih roditelja, mjesta gdje žive dragi prijatelji i poznanici; upoznati se sa vjerskim i kulturnim znamenitostima te prirodnim i geografskim posebnostima svoga užeg i šireg zavičaja;
- istraživanje: koliko je učenih ljudi: imama, hafiza, književnika, naučnika te mujezina i hadžija, koji su rođeni u mome zavičaju; nastavnik će dati detaljne instrukcije, pratiti, nadzirati i pomagati učenike, animirati roditelje, a sve s ciljem aktivnije uloge učenika u osmišljavanju i realiziranju nastave i zadataka iz nastave;
- opskrbiti učenike znanjima o tome po čemu se posebno izdvaja mjesto u kojem žive, koja su njegova osnovna obilježja i posebnosti u odnosu na druga mjesta; kod učenika pobuditi interes za ekskurzije po domovini dok je dobro ne upoznaju; organizirati grupne izrade panoa o gradovima, kulturnim i vjerskim znamenitostima Bosne i Hercegovine; animirati likovno i literarno izražavanje na teme koje su vezane za njihov zavičaj; analiza i interpretacija, animirati likovno izražavanje, tragati za pjesmama ili pričama iz zavičaja;
- Na tragu hadisa *Voljeti svoju domovinu je vjerska dužnost svakog muslimana*, razvijati kod učenika ljubav prema domovini;
- upoznavanje sa prirodnim bogatstvima u cilju razvijanja svjesnog vjerničkog odnosa prema Allahovim, dž.š., blagodatima; razvijati sposobnosti razumijevanja značaja čiste životne okolice za zdravlje ljudi;
- u okviru nastavne jedinice *Moj doprinos u čuvanju zavičajne okolice* organizirati vođeni razgovor ili pismeno izražavanje; ukazati na bitnu individualnu ulogu u očuvanju životne sredine od zagađivanja - učestvovanjem u akcijama čišćenja, neučestvovanjem u zagađivanju, utjecanjem na druge iz okruženja da se ponašaju odgovorno; organizirati grupne izrade panoa na zadate teme iz očuvanja zdrave i čiste okolice;

- socijalne akcije: individualno i grupno čišćenje bliže okolice (školsko dvorište, ulica, mahala, haustor...); izvještavanje o individualnim i grupnim akcijama izvan nastave i škole.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Poznavanje užeg i šireg zavičaja: osobnosti, kulturnih i vjerskih znamenitosti, poljoprivrednih, privrednih posebnosti i potencijala;

- učestvovanje u projektima i radu odjeljenja i grupe, izvršavanje zadataka...;

- napredovanje u jezičkom (usmenom i pismenom), likovnom i muzičkom izražavanju.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno jezičko izražavanje; analiza i interpretacija pjesme ili priče iz kraja;

- *moja okolina*: obilježja zavičaja;

- *likovni odgoj*: slikanje detalja iz zavičaja;

- *muzički odgoj*: interpretacija pjesme iz zavičaja.

- Predočiti učenicima lingvističku kartu svijeta/Evrope. Razgovarati na temu: *jezici kojima ljudi govore*: bosanski, arapski, engleski, njemački, turski, francuski; interesirati se da li oni uče strane jezike, koje? Pripremiti poneku, uzrastu interesantnu i razumljivu, kulturološku posebnost vezanu za narod koji govori određenim jezikom.

- Raznolikosti među ljudima: razgovarati s učenicima o sličnostima i razlikama. Čemu nas uče Svete knjige? Kakvi ljudi trebaju biti? Kojim vrijednostima nas uče?;

- potkrijepiti kur'anskim tekstom odgovor na problemsko pitanje: zašto je Allah, dž.š., ljude stvorio različitim, razviti grupni oblik rada tako što će grupe oblikovati odgovore na pitanje potrebe upoznavanja među ljudima: jedni će odgovarati na pitanje kulture ponašanja za vrijeme praznika drukčijeg od našeg, drugi će kreirati odgovor na pitanje međuljudske solidarnosti, treći će pronaći karakteristične običaje za neki narod...

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Interes i posjedovanje informacija o manifestacijama različitosti i sličnosti među ljudima.

LITERATURA

Kur'an, prijevod

Zbirke hadisa

Priče o Muhamedu, a.s. - različita izdanja

Objavljene biografije Muhammeda, a.s., na bosanskom jeziku

Halid Muhammed Halid, *Ljudi oko Poslanika*, El-Kalem, Sarajevo, 2007.

Radovi dr. Safveta Halilovića o biografiji Muhammeda, a.s., Novi horizonti, brojevi 65 i dalje

Hilmi Ali Osman: *Ashabi Allahovog Poslanika*, Porodična biblioteka, Sarajevo, 2002.

Esmir Halilović: *Pravedne halife*, Zenica, bez g.

Ebul-Hasan Ali en-Nedevi: *Priče o Božijim poslanicima*, Tuzla, 2004.

Refik Ćatić i Izet Pehlić, *Metodika nastave islamske vjeronauke*, Islamska pedagoška akademija u Zenici, Zenica, 2004.

Dr. Tarik Suvejdani: *Vjerovjesnici i njihovi narodi - pouke i poruke*, priredio Senad Ćeman, Živinice, Selsebil, 2003.

Redžep Muminhodžić, *Ta'limu-l-islam*, El-Kalem, Sarajevo, 2004.

Kevser i Kevserko, listovi za djecu, NID Novi Kevser, Sarajevo

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu vjeronauke mogu izvoditi profesori i nastavnici koji su završili:

1. Fakultet islamskih nauka u Sarajevu (pedagoški ili teološki smjer)
2. Islamski pedagoški fakultet u Zenici ili Bihaću, odsjek za vjeronauku
3. Druge fakultete islamskih nauka priznate od Rijasetu Islamske zajednice u BiH, čije su diplome nostrificirane od strane Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i položena pedagoška grupa predmeta na ovom fakultetu, uz prethodno završenu jednu od medresa
4. Islamsku pedagošku akademiju

NASTAVNI PLAN I PROGRAM
5. razred

**NASTAVNI PLAN ZA PETI RAZRED
DEVETOGODIŠNJEG OSNOVNOG ODGOJA I OBRAZOVANJA**

Nastavni predmeti		Sedmični fond nastavnih sati	Godišnji fond nastavnih sati
A. OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI			
1.	Bosanski/hrvatski/srpski jezik i književnost	5	175
2.	Matematika	4	140
3.	Strani jezik I	2	70
4.	Priroda i društvo	3	105
5.	Likovna kultura	1	35
6.	Muzička kultura	1	35
7.	Tjelesni i zdravstveni odgoj	2	70
UKUPNO REDOVNE NASTAVE		<u>18</u>	
B. OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI S PRAVOM IZBORA			
8.	Vjeronauka	2	70
C. OSTALI OBLICI NEPOSREDNOG ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA			
9.	Dopunska nastava	1	35
10.	Dodatni rad	1	35
11.	Vannastavne aktivnosti	1	35

**BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I
KNJIŽEVNOST**

BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Uloga i značaj

Jezik je važan činilac u razvoju svakog ljudskog bića. Ima posebno naglašenu informativnu i komunikativnu vrijednost, jer je zajednički za ljude koji žive u određenoj zajednici. Govor je aktivnost komunikacije pomoću jezika.

Razvoj dječijih govornih sposobnosti moguće je posmatrati u kontekstu usvajanja jezika. Govor se razvija govorom. Podsredstvom programskih sadržaja ovog nastavnog predmeta razvijamo jezičko osjećanje učenika, korektno vladanje rečenicom, razvijamo gramatičko-pravopisne aspekte i uvodimo ih u različite oblike usmenog i pismenog izražavanja.

Jezik ima obrazovnu, odgojnu, funkcionalnu, komunikacijsku funkciju, ali je i moćno sredstvo djelovanja na pojedinca, grupe i zajednicu u cjelini.

Na funkcionalnom nivou jezik i govor utiču na psihološke i lingvističke sposobnosti.

Govor je u osnovi komunikacije i ukupnog učenja. Stečena znanja, sposobnosti, vještine utiču na uspjeh u učenju i drugih nastavnih predmeta. Čitanje je sredstvo i metoda učenja. Nastavu čitanja i pisanja nužno je posmatrati u kontekstu ukupnog napredovanja učenika i posvećivati joj potrebnu pažnju kako bi stvarno uticala na osvještavanje smisla stalnog učenja. Čitanje i učenje su u osnovi komunikacije i sami su komunikacija. Samo pismen čovjek može djelovati efikasno, živjeti sa svrhom, radošću, punoćom i mudrošću.

Sadržaji književnosti pomažu učeniku da upozna i shvati društveni kontekst u kojem živi, pomaže da prepozna i njeguje univerzalne ljudske vrijednosti, razvija kod učenika ljubav prema kulturnoj baštini svog i drugih naroda.

Bosanski/hrvatski/srpski jezik i književnost kao nastavni predmet je sistem jezičkog i književnog znanja. Program nastave ovog predmeta uključuje sadržaje književnosti (književna djela, osnove teorije književnosti i samostalno, izvanškolsko čitanje), sadržaje gramatike, pravogovora i pravopisa, sadržaje usmenog i pismenog izražavanja, te sadržaje medijske kulture.

Važno je znati da nastava bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti jezika daje temeljna znanja iz jezika i književnosti, temeljnu pismenost u gramatičko-pravopisnom, stilskom, sadržajnom i kompozicijskom smislu.

C I L J nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u osnovnoj školi

Cilj nastave Bosanskog/Hrvatskog/Srpskog jezika i književnosti u osnovnoj školi je usvajanje i usavršavanje početnog čitanja i pisanja, upotrebljavanje standardnog književnog jezika u govoru i pisanju i razvijanje jezičkog stvaralaštva. Upoznavanje i čuvanje kulturne baštine vlastitog i drugih naroda, upoznavanje i njegovanje univerzalnih ljudskih vrijednosti.

Z A D A C I nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u osnovnoj školi:

- savladavanje izražajnog čitanja, čitanja naglas i u sebi, savladavanje logičkog i kritičkog shvatanja pročitano teksta;
- postupno i sistematično ulaženje u jezičku strukturu i postepeno ovladavanje jezičkim standardom,
- razvijanje smisla i sposobnosti za govornu i pisanu komunikaciju;
- razvijanje sposobnosti samostalnog služenja knjigom;
- usavršavanje tehnike lijepog pisanja;
- navikavanje na redovno i kritičko praćenje dječije štampe, radija, televizije
- razvijanje stvaralačke mašte, stvaralačkog mišljenja;
- upoznavanje sa najvrijednijim književnim tekstovima i književnim djelima i njegovanje pozitivnog stava i doživljaja prema književnosti;
- razvijanje ljubavi prema kulturnoj baštini svih naroda, njegovanje duha međuljudske tolerancije i ravnopravnosti;
- razvijanje, njegovanje i podsticanje učeničkog literarnog izražavanja;
- razvijanje i njegovanje kompetencija važnih za izgradnju i njegovanje humanih međuljudskih odnosa
- razvijanje i njegovanje univerzalnih ljudskih vrijednosti.

**BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I
KNJIŽEVNOST**

5. razred

BOSANSKI/HRVATSKI/SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST
(175 nastavnih časova)

Z A D A C I nastave Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti u petom razredu:

- Samostalno čitanje, analiza, reprodukcija , kritičko i stvaralačko čitanje manje poznatog i nepoznatog teksta
- Dalji rad na snalaženju u svim oblicima izražavanja uz poznavanje i primjenu zakonitosti i normi književnog govora
- Samostalno korištenje teksta kao izvora informacija, doživljaja i vrijednosti
- Razvijanje smisla za odvajanje bitnog od manje bitnog, konciznost i jasnost u izražavanju
- Razvijanje i produbljivanje ljubavi prema svom jeziku
- Ovladavanje gramatičkim i pravopisnim pravilima s ciljem ljepšeg i pravilnijeg komuniciranje

ČITANJE I PISANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Čitanje</p> <p>Čitanje tekstova napisanih latiničnim i ćirilničnim pismom Usavršavanje tehnike čitanja, uz razumijevanje i reprodukciju sadržaja sa ili bez elemenata stvaralaštva Čitanjem do novih informacija i novih znanja Čitanje kao činilac govornog razvoja učenika Čitanje u funkciji estetskog i etičkog odgoja</p>		<ul style="list-style-type: none"> -Izražajno čita prenošenjem tona raspoloženja na slušaoca -Čita i usklađuje intonaciju, jačinu i boju glasa sa sadržajem -Samostalno čita nepoznate tekstove i brzo pronalazi tražene informacije, razumije pročitano i reprodukuje važne pojedinosti -Kritički i stvaralački čita -Diferencira sadržaje s obzirom na važnost u pamćenju i reprodukciji 	<ul style="list-style-type: none"> -Doživljava etičke i estetske vrijednosti teksta -Jasno izgrađen stav o sadržaju 	<p>-Vježbe samostalnog čitanja sa zadatkom</p>

ČITANJE I PISANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Pisanje</p> <p>Prepisivanje</p> <p>Pisanje po diktatu</p> <p>Kreativno pisanje</p>	<p>-Zna zakone, pravila i norme gramatike, pravogovora i pravopisa</p>	<p>-Izražava lične misli, osjećanja i stavove logički strukturanim i gramatički tačnim rečenicama uz uvažavanje kompozicijskih cjelina u pisanom radu</p> <p>-Automatizovana tehnika pisanja i razvijena estetska strana rukopisa</p>	<p>-Razvijena svijest o važnosti pravilnog pisanja i estetske razvijenosti rukopisa</p>	<p>-Vježbe prepisivanja, pisanja po diktatu i kreativnog pisanja</p>

ČITANJE I INTERPRETACIJA KNJIŽEVNOG TEKSTA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Književni tekst – proza	<p>-Zna i razumije pojmove: tema, fabula i kompozicija u književnom djelu</p> <p>-Razlikuje govor pisca i govor lika u književnom djelu</p>	<p>-Samostalno čita, razumije pročitano i izražava doživljeno</p> <p>-Samostalno se služi tekstem kao izvorom informacija</p> <p>-Razumije i određuje : temu, fabulu i kompoziciju književnog djela</p> <p>-Uočava logičke cjeline i formuliše podnaslove</p> <p>-Uočava likove i karakteriše ih</p> <p>-Zaključuje o osjećanju likova na osnovu dijaloga i njihovih postupaka</p> <p>-Samostalno formuliše poruku</p> <p>-Uočava opise likova i pejzaža, dijaloge, mjesto i vrijeme radnje priče, kao i dijelove teksta koji predstavljaju posebnu dinamičnost</p> <p>-Samostalno analizira i reprodukuje važne dijelove književnog teksta</p> <p>-Poredi književna djela s obzirom na tematiku, ljepotu kazivanja i jezik</p>	<p>-Razvija svijest o vrijednosti književnih tekstova i književnih djela</p> <p>-Kritički vrednuje postupke likova</p>	<p>Transformativno – dijaloški proces</p>

ČITANJE I INTERPRETACIJA KNJIŽEVNOG TEKSTA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Pjesme	<ul style="list-style-type: none"> -Zna šta je lirska pjesma -Razumije pojam lirske pjesme i objašnjava ga -Zna i razumije osnovno osjećanje u pjesmi -Razumije vizuelne i auditivne elemente pjesničke slike -Zna šta je poređenja i epitet 	<ul style="list-style-type: none"> -Određuje vizuelne, auditivne elemente pjesničke slike -Samostalno određuje i interpretira pjesničke slike -Zapaža ritam i rimu i izražava ih -Uči napamet i izražajno recituje pjesmice -Određuje poređenja i epitete -Živo i izražajno govori stihove -Piše poeziju 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija senzibilitet za poetsku riječ 	<ul style="list-style-type: none"> -Vježbe čitanja i recitovanja pjesmica -Vježbe za uvježbavanje teorijskih pojmova -Ilustracije pjesničkih slika -T-tabela -Pisanje pjesmica ili priča
Lektira		<ul style="list-style-type: none"> -Samostalno čita lektiru -Izgrađen kriterij za izbor knjige -Samostalno govori o pročitanoj djelu, izdvaja opise i karakteristične dijelove 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija svijest o vrijednosti književnih djela 	<ul style="list-style-type: none"> -Samostalno čitanje i predstavljanje pročitanoj djelu -Transformativno-dijaloški proces

OBAVEZNI TEKSTOVI

Književni tekst

Ivo Andrić: Aska i vuk

Skender Kulenović: Cesta

Alija Dubočanin: Šarko

Branko Ćopić: Izokrenuta priča

Ela Peroci: Majčin dar

Narodna priča: Ko je na svijetu najjači

Aleksandar Sergejevič Puškin: Bajka o ribaru i ribici

Stevan Bulajić: Sarka

Ešref Berbić: Kako je otišlo ljeto

Poslovice (izbor)

Aleksa Mikić: Lipov cvat

Vesna Krmpotić: Koliko je teška pahuljica (igrokaz)

Nasiha Kapidžić-Hadžić: Vezeni most

Enes Kišević: Kiša

Grigor Vitez: Ševina jutarnja pjesma

Musa Ćazim Ćatić: Bosna žubori

Dobriša Cesarić: Jesen

Gustav Krklec: Bijeli grad

Dragan Kulidžan: Potočić

Šukrija Pandžo: Posljednje laste

Lektira:

Ahmet Hromadžić: Patuljak vam priča

Alija Dubočanin: Tiha rijeka djetinjstva

Ivana Brlić Mažuranić: Priče iz davnine

Đani Rodari: Putovanje Plave Strijeje

Mato Lovrak: Vlak u snijegu

Ismet Bekrić: Jesen u gradu (Izabrane pjesme)

JEZIK				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Rječnik Zavičajni govor i književni jezik Riječi iz mog zavičaja Azbuca</p> <p>Gramatika Imenice: Zajedničke, vlastite, zbirne i gradivne Stvarne i nestvarne imenice</p> <p>Zamjenice: Lične, prisvojne i pokazne zamjenice</p> <p>Pridjevi: Opisni, prisvojni i gradivni</p> <p>Rečenica Subjekt i predikat u rečenici Atribut, objekat i priloške odredbe (mjesto, vrijeme) u rečenici</p>	<p>-Zna šta je zavičajni govor, a šta književni jezik i razumije i određuje razliku</p> <p>-Zna i klasifikuje imenice po vrstama</p> <p>-Zna šta je subjekat, šta predikat</p> <p>-Zna šta je atribut, objekat i priloške odredbe</p> <p>-Zna i razlikuje upravni i neupravni govor</p> <p>-Razlikuje glavne i redne brojeve</p>	<p>-Tekst napisan zavičajnim govorom govori književnim</p> <p>-Klasificira imenice po vrstama, određuje rod i broj</p> <p>-Klasificira pridjeve i određuje njihov rod i broj</p> <p>-Klasificira zamjenice i određuje njihov rod i broj</p> <p>-Određuje subjekat i predikat u rečenici i subjekatski i predikatski skup</p> <p>-Samostalno analizira rečenicu na dijelove i određuje funkcije pojedinih (u okviru programskih zahtjeva) riječi u rečenici</p>	<p>-Razumije važnost njegovanja i očuvanja književnog govora</p> <p>-Razvija upornost u radu i učenju</p>	<p>-Vježbe prikupljanja banke riječi zavičajnog govora</p> <p>-Vježbe transformacije zavičajnog u književni govor</p> <p>-Vježbe određivanja vrsta riječi u rečenici</p> <p>-Vježbe samostalne analize rečenice</p> <p>-Vježbe transformacije i proširivanja rečenice</p>

JEZIK				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Pravopis i pravogovor Pisanje prisvojnih pridjeva na: -ski, -čki,-ćki, ov,-ev,-in Pisanje glavnih i rednih brojeva Upravni i nepravni govor Upotreba interpunkcijskih znakova u rečenici: Tačka, upitnik, uzvičnik, dvotačka, zarez, crta, navodnici Veliko slovo u jednočlanim i višečlanim nazivima gradova, naselja i imena	-Zna šta je upravni, a šta nepravni govor -Zna šta su uvodne, a šta navedene riječi	-Pravilno piše prisvojne pridjeve nastale od vlastitih imenica -Pravilno izgovara i piše riječima i znakovima glavne i redne brojeve -Pravilno piše i upotrebljava sva tri oblika upravnog govora -Upravni govor pretvara u nepravni i obrnuto -Pravilno upotrebljava i čita rečenice sa interpunkcijskim znakovima -Pravilno piše veliko slovo u jednočlanim i višečlanim nazivima gradova, naselja i	-Shvata i doživljava važnost i ljepotu vlastitog govora	-Vježbe čitanja i pisanja odgovarajućih sadržaja

KULTURA IZRAŽAVANJA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Naracija</p> <p>Prepričavanje bez obaveznog sastavljanja plana</p> <p>Prepričavanje s usmjerenjem na sažimanje teksta</p> <p>Pričanje na osnovu datih tematskih riječi</p> <p>Pričanje događaja i doživljaja</p> <p>Deskripcija</p> <p>Opis pojave, zbivanja u prirodi</p> <p>Opis pejisaža</p>	<p>-Zna i razlikuje pričanje od prepričavanja</p> <p>-Zna elemente opisa pojave i pejisaža</p>	<p>-Reprodukuje tekst bez formulisanja naslova cjelinama sadržaja, poštujući hronologiju u izražavanju i normu standardnog jezika</p> <p>-Prepričava sažimajući tekst uz sposobnost uočavanja uporišnih mjesta, sažimanje sadržaja i izražavanje punim rečenicama</p> <p>- Samostalno se izražava jasnim i gramatički pravilno struktuiranim rečenicama</p> <p>- Živo i jasno, ubjedljivo govori i piše</p> <p>-Govori o događajima i doživljajima</p> <p>- Uspostavlja kriterije za procjenu vlastitog usmenog i pismenog izražavanja (ovo je dobro, a ovo mogu bolje)</p> <p>-Opisuje pojavu i pejzaž</p>	<p>-Važno je učiti izražavati videno riječima</p>	<p>-Radionica za pisce ili govorne i pismene vježbe</p>

MEDIJSKA KULTURA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Dokumentarni film Crno – bijeli i film u boji Nijemi i zvučni film Radio emisije Izražajna sredstva dijela ekrana Film-književno djelo-pozorište (poređenje izražajnih mogućnosti)	-Zna šta je dokument -Zna šta je dokumentarni, šta crno-bijeli, a šta film u boji -Znaju historijski aspekt nastanka filmova po vrstama -Zna šta je kadar, plan i montaža	-Prati sadržaj filma u kontinuitetu i može reprodukovati viđeno -Razlikuje prihvatljivo i neprihvatljivo ponašanje likova -Razlikuje sredstva izražavanja filma, književnog djela, radija, pozorišta -Analizira umjetnička djela filmske umjetnosti -Predlaže široki spektar novih ideja o mogućim sadržajima novih filmova -Naglašen interes prema umjetnosti	-Razvija interes prema umjetnosti -Razvijen vrijednosni sistem	-Gledanje dokumentarnog filma i aktivnosti vezane uz analizu -Čitanje i istraživanje o filmskim vrstama

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Do petog razreda učenici su usvojili latinično i ćirilčno pismo, čitaju i pišu. Nastava maternjeg jezika je strukturirana na isti način, kao i u prethodnim razredima, i to: čitanje i pisanje, čitanje i interpretacija književnog teksta, jezik (rječnik, gramatika, pravogovor i pravopis), kultura izražavanja i medijska kultura. Broj nastavnih sati za pojedina područja odredit će aktivni nastavnici uz pomoć savjetodavne službe, a u skladu sa karakteristikama odjeljenja.

Čitanje učenika u ovom razdoblju je u funkciji razumijevanja sadržaja, doživljaja estetskih i etičkih vrijednosti samostalno pročitano tekst. Svi aspekti čitanja - pravilnost, brzina i izražajnost – trebali bi biti automatizovani. Misli, osjećanja i stavove u pisanom izražavanju učenici izražavaju jasnim i strukturiranim rečenicama, uz uvažavanje kompozicijskih cjelina u pisanom radu.

Nastavne sate čitanja i pisanja nastavnici mogu kombinovati sa satima kulture izražavanja, koji će na specifičan način djelovati na poboljšanje ovih sposobnosti. Treba naglasiti, da se u procesu planiranja strukture nastavnih sadržaja prati i uvažava razredni kontekst.

U nastavi čitanja i interpretacije književnog teksta, nastavniku se preporučuje potpuna primjena transformativno-dijaloškog procesa, koji bi trebao omogućiti potpun doživljaj teksta svim čulima, kao i različite načine stvaralačke produkcije i elemente transformacije.

U oblasti jezika nastavu treba organizovati u skladu s zahtjevima programa, a usmjeriti je na dalji razvoj pismenosti učenika. Pojmove učiti i vježbati u kontekstu rečenice i teksta. Kod djece razvijati naviku i kulturu lijepog književnog govora. Učenike osposobljavati za samostalnu analizu rečenice na glavne rečeničke dijelove i dodatke, kao i određivanje funkcije riječi u rečenici u obimu programskih sadržaja. Važno je da se njeguje kultura književnog govora i lijepog ophođenja, kao i kulturu i sposobnost procjenje vlastitog govora, praćenja i mijenjanja govora.

Sadržaje medijske kulture treba posmatrati u posebnom kontekstu. Neophodne pojmove učiti i razjašnjavati na konkretnim primjerima i medijima u dječijem okruženju. Međutim, nastava medijske kulture u petom razredu akcentirana ima na poređenju filmskih, književnih i pozorišnih djela i njihovih izražajnih mogućnosti. Nastava treba da potakne učenika u prepoznavanju vlastitih mogućnosti u izboru i predlaganju sadržaja tematike budućih filmskih ostvarenja.

MATEMATIKA

M A T E M A T I K A

Uloga i značaj

Nastavni predmet Matematika, posebno danas, u eri dinamičnog naučnog i tehničko-tehnološkog razvoja, te opće kompjuterizacije, ima bitnu ulogu u odgoju i obrazovanju mlade generacije i njenom pripremanju za budući život i rad. Nastava matematike predstavlja glavni segment cjelokupnog općeg obrazovanja i temelj razvoja cjelovite ličnosti učenika jer daje značajan doprinos u sveukupnim učeničkim postignućima (obrazovnim, odgojnim i funkcionalnim).

Obrazovna uloga sastoji se u usvajanju programom propisanih matematičkih sadržaja; funkcionalna se ogleda u njenom velikom uticaju na razvoj općih kognitivnih sposobnosti (pamćenja, pažnje, rasuđivanja, logičkog, stvaralačkog i kreativnog mišljenja...), a odgojna uloga se ogleda u njenom uticaju na razvoj pozitivnih crta učeničke ličnosti (tačnost, preciznost, urednost, upornost).

Matematički nastavni saržaji zbog svoje egzaktnosti i logičke strukture upravo pogoduju razvoju kognitivnih i stvaralačkih sposobnosti učenika, kao i razvoju gore navedenih pozitivnih crta ličnosti, te pomažu pri izučavanju drugih nastavnih predmeta.

C I L J nastave matematike u osnovnoj školi

Cilj nastave matematike u osnovnoj školi jeste da učenici usvoje osnovna matematička znanja potrebna za razumijevanje pojava i zakonitosti u prirodi, potpuno savladaju osnovne elemente matematičkog jezika i terminologije, razviju sposobnosti izražavanja općih matematičkih pojmova, razvijaju sposobnosti viših nivoa mišljenja, odnosno apstraktnog, kritičkog mišljenja i logičkog zaključivanja, razviju navike za samostalan rad, odgovornost prema sebi, drugima, prema radu i obavezama, tačnost, preciznost, urednost, sistematičnosti i konciznost u pismenom i usmenom izražavanju, razviju kompetencije potrebne za izgradnju humanih međuljudskih odnosa i njegovanja ljudskih vrijednosti kako bi se osposobili za nastavak obrazovanja i primjenu usvajanih znanja u svakodnevnom životu, u praksi i radu savremenog društva.

Z A D A C I nastave matematike u osnovnoj školi:

- Procjenjivanje i razumijevanje kvantitativnih i prostornih odnosa i zakonitosti o različitim pojavama u prirodi i društvu,
- Usvajanje elementarne matematičke kulture neophodne za shvatanje uloge i uspješne primjene matematike u različitim oblastima djelatnosti čovjeka, te za uspješan nastavak obrazovanja i uključivanja u proces rada;
- Čitanje i razumijevanje matematičkih tekstova i simbolike različitih nivoa složenosti i strukture;
- Razvijanje sposobnosti za posmatranje, zapažanje, kreativno i apstraktno mišljenje i zaključivanje;

- Razvijanje trajnje radoznalosti, interesovanja i motivacije u sticanju matematičkih znanja i izgrađivanja pozitivnog stava prema matematici;
- Savladavanje osnovnih matematičkih simbola i njihove primjene;
- Razvijanje i njegovanje kulturnih i radnih navika, estetskih i etičkih vrijednosti;
- Korištenje znanja stečenih u nastavi drugih nastavnih predmeta i iskustava svakodnevnog života u svom matematičkom obrazovanju;
- Sticanje i razvijanje sposobnosti i navika za uspješno korištenje različitih izvora znanja;
- Razvijanje kompetencija potrebnih za izgradnju, razvijanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa i ljudskih vrijednosti.

M A T E M A T I K A
5. razred

MATEMATIKA

(140 nastavnih časova)

Zadaci nastave matematike u petom razredu:

- Osposobljavanje učenika da uspješno čitaju i pišu brojeve u skupu brojeva do milion;
- Osposobljavanje učenika da sa razumijevanjem obavljaju četiri računске radnje u skupu brojeva do milion;
- Omogućavanje učenicima da ovladaju osnovnim zakonima i osobinama računskih operacija sabiranja, oduzimanja, množenja i dijeljenja;
- Osposobljavanje učenika da na višem nivou samostalnosti primjenjuju osnovne zakone i osobine u svakodnevnim situacijama radi racionalizacije procesa računanja i rješavanja zadataka;
- Omogućavanje učenicima da zapisuju, pomoću slova, osnovne zakone računskih operacija i koriste ih u računanju;
- Osposobljavanje učenika da čitaju, pišu i računaju vrijednost brojnih izraza sa više računskih operacija, sa i bez zagrada, na nivou razumijevanja;
- Osposobljavanje učenika da do nivoa automatizma koriste računске operacije i prošire znanja o zavisnosti komponenata i da ta znanja sa više samostalnosti primjenjuju u rješavanju matematičkih zadataka;
- Osposobljavanje za samostalno korištenje olakšica pri izvođenju računskih operacija;
- Omogućavanje učenicima da shvate pojmove obima, površine i zapremine, kao i jedinične mjere za obim, površinu i zapreminu, kao i da samostalno biraju i primjenjuju odgovarajuće mjerne jedinice za izračunavanje obima površine i zapremine;
- Osposobljavanje učenika da samostalno i s razumijevanjem čitaju matematički tekst i da se samostalno služe udžbenikom;

BROJEVI PRVOG MILIONA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Brojevi prvog miliona</p> <p>Čitanje, pisanje i upoređivanje brojeva do 1 000 - ponavljanje</p> <p>Čitanje, pisanje i upoređivanje brojeva do 10 000</p> <p>Zapisivanje brojeva u obliku zbira višekratnika dekadskih jedinica /zbira proizvoda (ponavljanje)</p> <p>Čitanje, pisanje i upoređivanje brojeva prvog miliona</p> <p>Klase i razredi</p> <p>Mjesne vrijednosti cifara</p> <p>Brojeva crta 0-1000000</p>	<p>-Prepoznanje i imenuje brojeve do 1 000 i do 10 000</p> <p>-Zna pisati brojeve u obliku zbira višekratnika</p> <p>-Zna imenovati i prepoznavati klase i razrede</p> <p>-Crta brojnu liniju i razumije vezu tačaka i brojeva na brojnoj liniji</p> <p>-Prepoznaje i imenuje brojeve prvog miliona</p> <p>-Zna imenovati i prepoznati klase i razrede</p> <p>- Zna višekratnike brojeva 10, 100, 1000 i 10 000</p>	<p>-Čita, piše i upoređuje brojeve do 1 000 i do 10 000</p> <p>-Piše brojeve u obliku zbira višekratnika i zbira proizvoda</p> <p>-Čita, piše i upoređuje brojeve do milion</p> <p>-Piše brojeve u obliku zbira višekratnika i zbira proizvoda u skupu brojeva do milion</p> <p>-Predstavlja brojeve na brojnoj liniji</p> <p>-Određuje mjesnu i brojnu vrijednost cifre</p> <p>-Predstavlja brojeve na brojnoj liniji</p>	<p>-Jača samopouzdanje</p> <p>-Samostalno koristi udžbenik i literaturu</p>	<p>-Igre i vježbe za proširivanje brojnog niza</p> <p>-Vježbe čitanja i pisanja brojeva do miliona</p> <p>-Vježbe na brojnoj liniji</p> <p>-Brojanje unaprijed, unazad</p> <p>-Vježbe određivanja neposrednog prethodnika, neposrednog sljedbenika, parno prethodnika ...</p>

SABIRANJE I ODUZIMANJE BROJEVA U PRVOM MILIONU

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Sabiranje i oduzimanje brojeva u prvom milionu</p> <p>Sabiranje i oduzimanje brojeva u prvoj hiljadici</p> <p>Povezanost sabiranja i oduzimanja</p> <p>Sabiranje i oduzimanje brojeva u prvom milionu (usmeni postupak)</p> <p>Sabiranje i oduzimanje brojeva u prvom milionu (pismeni postupak)</p> <p>Osnovna svojstva sabiranja (komutativnost, asocijativnost)</p> <p>Primjena osnovnih svojstava sabiranja u računanju</p> <p>Brojevni izrazi sabiranjem i oduzimanjem</p>	<p>-Zna osnovna svojstva sabiranja (zakon komutativnosti, asocijativnosti)</p> <p>-Zna šta je brojni izraz</p>	<p>-Nealgoritamski i algoritamski sabire i oduzima brojeve u prvoj hiljadici</p> <p>-Usmeno sabire i oduzima brojeve u prvom milionu</p> <p>-Prati uputu i pamti algoritam u sabiranju i oduzimanju</p> <p>-Pismeno (algoritamski) sabire i oduzima brojeve u prvom milionu</p> <p>-Primjenjuje osnovna svojstva sabiranja</p> <p>-Rješava brojne izraze sa sabiranjem i oduzimanjem</p>	<p>-Uočen napredak u samopouzdanju i želji za pokazivanjem naučenog</p>	<p>-Vježbe nealgoritamskog i algoritamskog sabiranja i oduzimanja</p> <p>-Vježbe brojnih izraza</p>

SABIRANJE I ODUZIMANJE BROJEVA U PRVOM MILIONU

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Sabiranje i oduzimanje brojeva u prvom milionu</p> <p>Zavisnost zbira od sabiraka Nepromjenljivost zbira i primjena Zavisnost razlike od umanjnika i umanjioaca Nepromjenljivost razlike i primjena Oduzimanje zbira od broja Brojni izrazi sa sabiranjem i oduzimanjem koji sadrže slovo (promjenljivu) Određivanje nepoznatog sabirka, umanjnika i umanjioaca Jednačina oblika: $x \pm a = b, a \pm x = b$ Nejednačine oblika: $x \pm a < b, a \pm x < b,$ $x \pm a \leq b, a - x \leq b$ (ponavljanje i produbljivanje znanja) $x \pm a > b, a \pm x > b,$ $x \pm a \geq b, a - x \geq b$</p>	<p>-Zna i razumije zavisnost zbira od sabiraka</p> <p>-Zna i razumije kada se zbir ne mijenja</p> <p>-Zna i razumije kada se razlika neće promijeniti</p> <p>-Zna i razumije oduzimanje zbira od broja</p> <p>-Prepoznaje i imenuje brojni izraz sa promjenjivom</p> <p>-Zna i razumije kako se određuje nepoznati sabirak, umanjnik i umanjilac</p>	<p>-Primjenjuje zavisnost zbira od sabiraka u zadacima računanja</p> <p>-Primjenjuje nepromjenljivost zbira</p> <p>-Primjenjuje nepromjenljivost razlike u pismenom oduzimanju</p> <p>-Oduzima zbir od broja</p> <p>-Izračunava vrijednost brojnog izraza sa promjenljivom</p> <p>-Rješava jednačine i nejednačine u skladu sa programskim sadržajima</p>	<p>-Želi da uradi zadatak i dođe do tačnog rješenja</p> <p>-Zna šta mu nije jasno i samostalno traži pomoć</p> <p>-Samostalno prati i koriguje sopstveni napredak i samoocjenjuje</p>	<p>-Vježbe za primjenu osobina sabiranja i oduzimanja</p> <p>-Vježbe rješavanja brojnih izraza sa sabiranjem i oduzimanjem koji sadrže promjenljivu</p> <p>-Vježbe određivanja nepoznatog sabirka, umanjnika, umanjioaca</p> <p>-Vježbe rješavanja jednačina i nejednačina u okviru programskih sadržaja</p>

MNOŽENJE I DIJELJENJE U PRVOM MILIONU

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Množenje i dijeljenje u prvom milionu</p> <p>Množenje u prvom milionu kao sabiranje jednakih sabiraka</p> <p>Množenja jednocifrenim brojem</p> <p>Nula i jedinica kao činioci/faktori</p> <p>Dijeljenje kao obrnuta operacija množenju</p> <p>Jedinica i nula u dijeljenju</p> <p>Množenje broja dekadskom jedinicom i višekratnikom broja 10</p> <p>Množenja dekadskom jedinicom</p> <p>Dijeljenje broja dekadskom jedinicom</p> <p>Množenje zbira i razlike brojem (Distributivnost množenja prema sabiranju i oduzimanju)</p> <p>Dijeljenje zbira i razlike brojem</p>	<p>-Zna i razumije množenje i termine uz množenje</p> <p>-Zna i razumije dijeljenje i termine uz dijeljenje</p> <p>-Razumije nulu i jedinicu u dijeljenju</p> <p>-Razumije distributivnost množenja prema sabiranju i oduzimanju</p> <p>-Razumije distributivnost dijeljenja prema sabiranju i oduzimanju</p>	<p>-Množi jednocifrenim brojem</p> <p>-Primjenjuje zakon komutacije</p> <p>-Množi nulom i jedinicom</p> <p>-Dijeli jedinicom</p> <p>-Množi broj dekadskom jedinicom i višekratnikom broja deset</p> <p>-Dijeli broj dekadskom jedinicom</p> <p>-Množi zbir i razliku brojem na dva načina i to zapisuje izrazom</p> <p>-Dijeli zbir i razliku brojem na dva načina i to zapisuje izrazom</p>	<p>-Spoznaje vrijednost iznošenja sopstvenog mišljenja</p> <p>-Rastuće samopouzdanje i samovrednovanje</p>	<p>-Vježbe i aktivnosti za primjenu množenja i dijeljenja u svakodnevnom životu</p>

MNOŽENJE I DIJELJENJE U PRVOM MILIONU

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Množenje i dijeljenje u prvom milionu</p> <p>Pismeno množenje i dijeljenje jednocifrenim brojem</p> <p>Pismeno množenje i dijeljenje dvocifrenim brojem</p> <p>Pismeno množenje i dijeljenja trocifrenim brojem</p> <p>Osnovna svojstva množenja i primjena (komutativnost i asocijativnost množenja)</p> <p>Zavisnost proizvoda od činilaca (faktora)</p> <p>Nepromjenljivost proizvoda i primjena</p> <p>Zavisnost količnika od dijeljenika i djelitelja</p> <p>Nepromjenljivost količnika i primjena</p> <p>Množenje i dijeljenje proizvoda i količnika brojem</p> <p>Množenje i dijeljenje korištenjem olakšica</p>	<p>-Zna i razumije algoritam pismenog množenja i dijeljenja</p> <p>-Zna i razumije osnovna svojstva množenja i dijeljenja</p> <p>-Zna i razumije algoritam množenja i dijeljenja proizvoda brojem</p> <p>-Zna i razumije algoritam množenja i dijeljenja sa olakšicama</p>	<p>-Pismeno množi i dijeli jednocifrenim brojem</p> <p>-Pismeno množi i dijeli dvocifrenim brojem</p> <p>-Pismeno množi i dijeli trocifrenim brojem</p> <p>-Primjenjuje osnovna svojstva množenja</p> <p>-Primjenjuje osnovna svojstva dijeljenja</p> <p>-Množi i dijeli proizvod i količnik brojem</p> <p>-Množi i dijeli koristeći olakšice</p>	<p>-Pokazuje više zanimanja za timski rad</p> <p>-Naučen da sluša argumentaciju drugih i kritički preispituje stavove svoje i stavove drugih</p>	<p>-Vježbe pismenog množenja i dijeljenja</p> <p>-Igre smišljanja situacija u kojima se koriste osobine množenja i dijeljenja</p>

MNOŽENJE I DIJELJENJE U PRVOM MILIONU

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Množenje i dijeljenje u prvom milionu</p> <p>Brojni izrazi u prvom milionu s množenjem i dijeljenjem koji sadrže promjenljivu (slovo)</p> <p>Jednačine oblika:</p> $a \cdot x = b,$ $x \cdot a = b,$ $x : a = b,$ $a : x = b$ <p><i>(ponavljanje i produbljivanje znanja)</i></p> <p>Nejednačine oblika:</p> $a \cdot x < b, x \cdot a < b,$ $x : a < b, a : x < b$ <p><i>(ponavljanje i produbljivanje znanja)</i></p> $a \cdot x \leq b \quad a \cdot x > b,$ $a \cdot x \geq b, a : x > b,$ $x : a > b$	<p>-Zna i razumije rješavanje brojnih izraza sa množenjem i dijeljenjem koji sadrže promjenljivu</p> <p>-Zna i razumije postupak rješavanja jednačina i nejednačina u okviru programskih sadržaja</p>	<p>-Sigurno rješava brojne izraze u skupu brojeva do milion sa množenjem i dijeljenjem koji sadrže promjenljivu</p> <p>-Sigurno rješava različite oblike jednačina i nejednačina u okviru programskih sadržaja</p>	<p>-Prepoznaje vrijednost matematičkih zadataka u svakodnevnom životu</p>	<p>-Vježbe rješavanja brojnih izraza sa promjenljivom</p> <p>-Vježbe rješavanja i smišljanja jednačina i nejednačina</p>

BROJNI IZRAZI				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Brojni izrazi</p> <p>Brojni izrazi sa operacijama različitog reda (stepena), sa zagradama i bez zagrada Sastavljanje jednostavnijih brojnih izraza koji odgovaraju tekstualnim zadacima</p>	<p>-Zna i razumije redosljed računskih radnji u brojnim izrazima sa i bez zagrada</p>	<p>-Sastavlja brojne izraze koji odgovaraju tekstualnim zadacima</p>	<p>-Želi i pokazuje napredak u automatizaciji algoritamskog i nealgoritamskog računanja sa razumijevanjem</p>	<p>-Vježbe rješavanja i sastavljanja brojnih izraza koje će dovesti do automatizacije proces računanja i omogućiti primjenu naučenih i spoznatih osobina računskih radnji</p>

BROJEVI VEĆI OD MILIONA. SKUP PRIRODNIH BROJEVA (N) I SKUP N_0

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Brojevi veći od miliona Skup prirodnih brojeva (N) i Skup N_0 Primjeri brojeva koji su veći od miliona Tablica sa razredima/klasama cifara Upisivanje brojeva u tablice Skup prirodnih brojeva N i skup N_0 Brojna poluprava brojeva skupa N_0</p>	<p>-Zna i obilježava skup N i N_0 -Zna šta znači znak :“n“, „...“, „{}“, „N“, „N_0“ -Razlikuje i imenuje klase/razrede</p>	<p>-Može označiti i napisati skup N i N_0 -Čita i piše brojeve veće od miliona -Crta i primjenjuje brojnu polupravu skupa N i skupa N_0</p>	<p>-Poboljšava vlastitu listu motiva za rad (učim da bih znao)</p>	<p>-Vježbe brojevima i skupovi</p>

UGAO				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Ugao</p> <p>Par polupravih sa zajedničkom početnom tačkom -ugao Kraci i vrh ugla Obilježavanje uglova Rubne i unutrašnje tačke ugla Upoređivanje uglova Pravi, oštri i tupi ugao Uglovi tangram-figura Mjerenje uglova tangram figura polovinom pravog ugla</p>	<p>-Zna šta je ugao -Imenuje, prepoznaje i obilježava krakove, vrh i oblast ugla -Imenuje i prepoznaje rubne i unutrašnje tačke ugla -Prepoznaje, imenuje i označava pravi ugao -Prepoznaje, imenuje i označava oštre i tupe uglove</p>	<p>-Pronalazi uglove u okruženju (učionica, sat, savijeni papir) -Crta različite uglove -Obilježava ugao -Određuje i crta rubne i unutrašnje tačke ugla -Određuje vrhove, krake, unutrašnjost i spoljašnju oblast ugla i pripadajuće/nepripadajuće tačke -Crta pravi ugao pomoću linijara i trokuta -Spretnost u rukovanju priborom za crtanje -Upoređuje uglove -Uočava uglove tangram figura i slaže figure po uzorku i na osnovu mašte -Mjeri uglove tangram figura polovinom pravog ugla</p>	<p>-Preciznost i tačnost u radu</p>	<p>- Igre papirom -Vježbe u crtanju, imenovanju, obilježavanju i upoređivanju uglova -Igre tangram figurama</p>

POVRŠINA PRAVOUGAONIKA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Površina pravougaonika</p> <p>Stranice, tjemena i uglovi pravougaonika i kvadrata Obim pravougaonika i kvadrata Modeliranje pravougaonika od kvadrata, rastavljanje pravougaonika na kvadrate Površine pravougaonika – upoređivanje i mjerenje Jedinичne mjere za površinu (1 m², 1 dm², 1 cm², 1 mm²; 1 a, 1 ha, 1 km²) Izračunavanje površine pravougaonika (spec. kvadrata) Mreža kvadra (spec. kocke) Izračunavanje površine kvadra (spec. kocke) Kvadratni oblici i kvadratni brojevi</p>	<p>-Imenuje i razumije pojmove stranice i tjemena pravougaonika i kvadrata</p> <p>-Zna i razumije obim pravougaonika i kvadrata</p> <p>-Zna i razumije šta je površina</p> <p>-Zna i razumije mrežu kvadra</p> <p>-Zna i razumije jedinичne mjere za površinu</p> <p>-Zna šta su kvadratni oblici</p> <p>-Zna šta su kvadratni brojevi</p>	<p>-Izračunava obim pravougaonika i kvadrata</p> <p>-Crta liniju obima šestarom</p> <p>-Pretvara jedinичne mjere za površinu</p> <p>-Izračunava površinu pravougaonika (spec. kvadrata)</p> <p>-Pravi mrežu kvadra</p> <p>-Izračunava površinu kvadra</p> <p>-Pravi mrežu kocke</p> <p>-Izračunava površinu kocke</p> <p>-Rješava praktične zadatke vezane za oblast površina</p> <p>-Izračunava kvadratne brojeve</p>	<p>-Napredovao u prostornim spoznajama</p> <p>-Želi da uspije i napreduje u radu</p> <p>-Znatan napredak u procjenjivanju i samoocjenjivanju vlastitih rezultata i planiranja narednih koraka u učenju</p>	<p>-Modelovanje pravougaonika, kvadrata</p> <p>-Sastavljanje i rastavljanje mreže kvadra i kocke</p>

TROUGAO				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Trougao</p> <p>Stranice, vrhovi i uglovi trougla. Raznostraničan, jednakokraki i jednakostraničan trougao- crtanje Pravougli trougao -crtanje Crtanje tangram figura Izračunavanje obima trougla</p>	<p>-Prepoznaje i imenuje stranice, vrhove i uglove trougla -Imenuje i prepoznaje vrste trouglova po stranicama -Zna šta je pravougli trougao -Imenuje i prepoznaje trouglove prema uglovima -Zna šta je obim -Zna i razumije formulu za izračunavanje obima trougla</p>	<p>-Crtatrouglove prema stranicama i obilježava ih -Crtatrouglove prema uglovima -Crtatrouglove prema stranama -Klasifikuje trouglove prema uglu i dužini stranice -Izračunava obim trougla</p>	<p>-Uporniji i marljiviji u radu</p>	<p>-Vježbe crtanja i klasifikacije trouglova -Igre tangram figurama -Vježbe izračunavanja obima trougla s primjenom u svakodnevnom životu</p>

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

BROJEVI PRVOG MILIONA

Sadržajima ove tematske cjeline prirodno se proširuju i produbljuju znanja koje su učenici stekli u okviru tematske cjeline hiljada. Sva pravila i zakonitosti o brojevima i računskim radnjama iz prve hiljade uvode se i provjeravaju i u skupu brojeva prvog miliona odnosno u skupu brojeva N_0 . I ovdje će se koristiti sva tri pristupa: skupovni, brojni i perceptivno - predodžbeni, ali sa dominacijom brojnog pristupa. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti poimanju skupa prirodnih brojeva i važnom svojstvu beskonačnosti. Pojam beskonačnosti treba kod učenika razvijati samo intuitivno i uz izbjegavanje riječi beskonačno. Moguće je koristiti izraz preko svakog broja.

RAČUNSKE OPERACIJE U PRVOM MILIONU

Svi metodički postupci koji su se koristili prilikom usvajanja računskih operacija u prvoj hiljadi koriste se i kod usvajanja računskih operacija u prvom milionu, kada su u pitanju usmena računanja. Pismenom računanju dati adekvatan (ne prevelik) značaj, s obzirom na njegovu malu upotrebu u savremenom životu. Zadnjom konstatacijom ne misli se na umanjivanje značaja pismenog računanja na razvoj široke lepeze učenikovih sposobnosti. Kao i u matematičkim sadržajima prethodnih razreda, jednačine i nejednačine rješavati, isključivo, na osnovu definicija računskih operacija i komponenti koje ih čine. Rješavanje jednačina i nejednačina, u kojima je nepoznata na jednom mjestu, ne smije biti samo sebi svrha, nego te postupke treba vezivati za rješavanje različitih logičkih, problemskih, a posebno praktičnih zadataka.

UGAO I TROUGAO

Imajući u vidu da učenici geometrijske sadržaje u početnoj nastavi matematike usvajaju polazeći od konkretnog, doživljajnog, poučavanje u znanjima o uglu i trouglu treba započeti od konkretnih rogljastih oblika (tijela) iz okruženja. Posebnu pažnju treba imati kod formiranja pojma pravog ugla. Korištenje origami tehnika (tehnik presavijanja papira) pokazalo se kao izvanredna mogućnost u formiranju pojma pravog ugla i u upoređivanju uglova. Jednakokrakom i pravouglom trouglu treba pristupiti s posebnom pažnjom. Izvanredno nastavno sredstvo za to je tangram-set figura.

POVRŠINA PRAVOUGAONIH OBLIKA

Dosadašnja iskustva i pokušaji (u četvrtom razredu osmogodišnje osnovne škole) u pomalo deduktivnom zasnivanju učenja površine pokazali su da je taj pristup bio neshvatljiv za veći broj učenika. Ovdje preporučujemo da se učenje o mjerenju površine isključivo veže za mjerenje površine pravougaonika. Bitno je da učenici praktičnim modelovanjem (isijecanjem u papiru) jediničnih površina (kvadrata) formiraju pravilne predodžbe o površini kvadrata, a poslije toga i pravougaonika. Izračunavanje površine pravougaonika ne smije se pretvoriti u formalizam koji „ogoljava“ postupak izračunavanja površine do tabličnog množenja brojeva. Slično, površinu kvadra treba postaviti u kontekst učenja i vježbanja površine pravougaonika.

ENGLISKI JEZIK

5. razred

ENGLESKI JEZIK

UVOD

Engleski jezik se kao maternji jezik ili službeni jezik govori u velikom broju zemalja, proteže se kroz različite kulture i danas služi kao glavni jezik komunikacije u cijelom svijetu. Znanje engleskog jezika je od velike važnosti za obrazovanje, za putovanja u inostranstvo i za uspostavljanje društvenih i poslovnih međunarodnih dodira i veza zato učenje engleskog jezika već u osnovnoj školi ima za cilj razvijanje komunikacijskih sposobnosti i jezičkih umijeća potrebnih za međunarodnu komunikaciju i pripremanje učenika za rastuće međunarodno tržište rada. Znanje engleskog jezika velika je prednost u vremenu brzih promjena koje se događaju kao posljedica razvoja informatičke i komunikacijske tehnologije. Osim toga, učenjem engleskog jezika učenici upoznaju kulture i običaje zemalja engleskog govornog područja. Nastava engleskog jezika u osnovnoj školi priprema učenike za njihovo daljnje obrazovanje tj. za srednju školu kao i za visokoškolsko obrazovanje. Primjenom prikladnih metoda i tehnika u nastavnom procesu poticati će se i održati pozitivan stav i motivacija za njegovo učenje tokom cjelokupnog obrazovanja. Znanje engleskog jezika smatra se vrlo bitnim preduslovom za omogućavanje uspješnog procesa cjeloživotnog obrazovanja.

Kako je prioritet Bosne i Hercegovine približavanje evropskim standardima, jedan od uslova njegovog ostvarivanja je i usklađivanje nastavnih programa za strane jezike s evropskim standardima. U ciljeve i sadržaje nastave stranih jezika integrisani su evropski prihvaćene nivoi jezičke kompetencije učenja stranih jezika (engleskog jezika) uz poštovanje nacionalnih specifičnosti u vezi potrebe učenja stranih jezika i u okviru uslova školskog sistema.

U zemljama članicama Evropske unije i Vijeća Evrope nastoji se očuvati jezička i kulturna raznolikost evropskog kontinenta, ali se znanje jednog stranog jezika ne smatra dovoljnim. Zato je stav evropskih institucija da tokom obaveznog obrazovanja svakom učeniku treba omogućiti učenje barem dva strana jezika. U skladu sa time rani početak učenja stranih jezika zauzima posebno mjesto u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu. Učenje prvog stranog jezika, u ovom slučaju engleskog jezika, predviđeno je u sklopu obaveznog dijela programa i počinje u 2. razredu.

Nastavni plan i program navodi standarde postignuća tj. ona znanja, vještine i sposobnosti koje bi učenici trebali steći i postići na kraju svakog pojedinog razreda.

SVRHA I CILJEVI

Savremenu nastavu engleskog jezika određuju široko shvaćeni cilj usmene i pisane komunikacijske kompetencije na stranom jeziku proširene elementima čitalačke/književne sociokulturne i interkulturalne kompetencije. Nastava je usmjerena na učenika kao subjekta nastavnog procesa , njegov opći kognitivno – afektivno – socijalni razvoj njegove samostalnosti u učenju i sticanje uspješnih strategija učenja kao temelj za cjeloživotno učenje.

Globalni cilj komunikacijske kompetencije danas s jedne strane uključuje osposobljavanje učenika za adekvatnu komunikaciju u nekim budućim komunikacijskim situacijama. Pogodnim trenutkom i mjestom za komunikaciju na engleskom jeziku smatraju se i aktuelni trenutak učenja kao i sama učionica. To znači da je savremena nastava engleskog jezika istodobno usmjerena na izvanjski cilj komunikacijske kompetencije i na samog učenika i njegov proces učenja. Učenje više nije gomilanje činjenica već poticaj na kognitivno organizovanje sadržaja, a znanje predstavlja međusobno povezani sistem sadržaja koji zahtjevaju nove pedagoške metode da bi učenje bilo uspješno.

U tom su kontekstu situacije iz svakodnevnog života zemalja engleskog govornog područja prožete kulturom, civilizacijom i književnošću te predstavljaju predmet i povod za komunikaciju između nastavnika i učenika i između samih učenika. Otvaranje prozora u neke nove i drugačije kulture, razvijanjem tolerancije, učenje u saradnji s drugima, poštovanja drugoga, osjećaja za lijepo itd. nastava engleskog jezika daje bitan doprinos općem kognitivno – afektivno – socijalnom razvoju učenika.

Savremena nastava engleskog jezika u svojstvu cilja , sadržaja i nastavnog procesa uključuje i sam proces nastave i učenja engleskog jezika. U tom svjetlu valja sagledati ugrađivanje općeg odgojno – obrazovnog cilja osposobljavanje učenika za samostalno učenje kao i učenje za cijeli život. Postizanje tog cilja može se težiti kroz razne oblike rada na razvoju samostalnog, saradničkog i timskog učenja, preko razvoja strategija i tehnika učenja do osposobljavanja za međusobno posmatranje, ocjenjivanje i samoocjenjivanje učenika.

NIVO - ČETVRTA GODINA UČENJA , V razred osnovne škole

(2 časa sedmično , 70 časova godišnje)

CILJEVI I REZULTATI VASPITNO – OBRAZOVNOG RADA

Ciljevi nastave	Očekivani rezultati
<ul style="list-style-type: none">-učenje jezika i o jeziku-razvijanje fizičkih i umnih sposobnosti učenika-razvijanje artikulacijske funkcije s kordinacijom pokreta,logičko mišljenje, stvaralačka imaginacija i duhovna radoznalost-potpuni prelaz ka čitanju i pisanju-razumjeti glavni smisao ponuđenih tekstova-njegovanje samostalnosti u govoru i vlastitoj produkciji naučenog-podsticanje temeljitosti,predanosti i preciznosti u učenju jezika-zainteresirati ih za određene teme u udžbeniku, motivisati ih za rad-ukazati na potrebu redovnog ponavljanja gradiva-obrađivati teme iz svakodnevnog života kroz živopisno predstavljanje istih-podsticati učenika da se služe raznim strategijama za lakše pamćenje novih riječi	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none">-razviti želju i ljubav za učenje engleskog jezika-čitati tekstove i razgovarati o istim- kreirati dijaloge na osnovu pročitanih tekstova-postavljati pitanja i davati odgovore na osnovu pročitanih tekstova-izražavati slobodu i samostalnost u govoru i daljem reagovanju-razviti samopouzdanje u izražavanju naučenog primjereno uzrastu-prepoznati zadovoljstvo i korist pri proširivanju naučenog-upoznati se sa kulturom naroda engleskog govornog područja

Ishodi učenja				
Nastavni sadržaj	Znanje i razumjevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanja	Nastavne aktivnosti
<p><u>MOJA PORODICA, PRIJATELJI I ZANIMANJA</u></p> <p>Imenice</p> <p>-porodica :<i>dad, granny, cousin...</i></p> <p>-zanimanja:<i>teacher, doctor...</i></p> <p>-nepravilna množina: <i>– a man – men,</i> <i>a woman – a women</i> <i>a child – children</i></p> <p>Pridjevi</p> <p>1.prisvojni – svi prisvojni pridjevi</p> <p>2.Opisni – helpful, kind, strict...</p> <p>Prisvojni genitiv - <i>mum`s name</i></p> <p>Prijedlozi</p> <p><i>- in, on, under</i></p> <p>Izrazi-</p> <p><i>- to be good at</i></p>	<p>-imenovati članove uže i šire porodice</p> <p>- pravilno upotrijebiti prisvojni genitiv</p> <p>- imenovati sve prisvojne pridjeve</p> <p>- reći više zanimanja</p> <p>- razlikovati oblike nepravilne množine u engleskom jeziku</p>	<p>-opisati karakter i fizički izgled članove porodice koristeći opisne pridjeve</p> <p>-praviti projekat na temu porodično stablo</p> <p>-razumjeti prikladan tekst i prepričati ga</p> <p>-razlikovati pravilnu i nepravilnu množinu</p>	<p>- razvijati ljubav prema stranom jeziku</p> <p>- podsticanje želju i ljubav prema engleskom jeziku</p> <p>-razvijanje pozitivnog timskog rada</p> <p>-naglašavanje na vrijednosti stranih jezika</p> <p>-razvijati fizičke i umne sposobnosti učenika</p> <p>-ukazivati na potrebe redovnog učenja</p> <p>-razvijati ljubav prema porodici kao instituciji</p>	<p><u>Recepcija :</u></p> <p>a) slušanje i reagovanje :</p> <p>1.) neverbalno :</p> <p>-izvršavanje uputa i naređenja</p> <p>-ispunjavanje tabele, označavajući na odgovarajući način tačne i netačne odgovore</p> <p>-označavanje tačnih i netačnih tvrdnji (T/F)</p> <p>2.) verbalno:</p> <p>-prepričavanje onog sta su čuli</p> <p>-davanje kratkih ili dugih odgovora</p> <p>-popunjavanje tabela i rečenica</p> <p>-odglumiti dijalog</p> <p>-predstaviti određenu situaciju uživo</p>

<p><i>She is good at singing.</i></p> <p><i>He is good at playing football.</i></p>				<p>b) čitanje i reagovanje :</p> <p>1.) neverbalno:</p> <p>-tačne i netačne tvrdnje (T/F)</p> <p>-popunjavanje praznina</p> <p>-ispremetane riječi -/ rečenice složiti u smislenu cjelinu</p> <p>-pisanje antonima – sinonima- rješavanje križaljki i popunjavanje tabela</p> <p>-davanje kratkih odgovora</p> <p>-podvlačenje traženih informacija</p>
<p><u>IGRAČKE</u></p> <p>Imenice</p> <p>– nazivi igračaka:</p> <p><i>ball, doll, train...</i></p> <p>Prijedlozi</p> <p><i>in, on, under</i></p> <p><i>- in the car,</i></p> <p><i>- on the bed</i></p> <p><i>-under the chair</i></p>	<p>-imenovati i identifikovati veći broj igračaka</p> <p>- razumjeti naredbe na engleskom jeziku</p>	<p>- iskazati posjedovanje upotrebom glagola “imati”</p> <p>-pisati po diktatu</p> <p>-slušati i na osnovu slušanja opisati sliku</p> <p>-praviti projekat</p>	<p>-njegovati stav o važnosti čuvanja ličnih stvari</p>	<p>2.) verbalno:</p> <p>-preporučavanje</p> <p>-postavljanje i davanje odgovora na pitanja</p> <p>- biranje tačnog odgovora</p> <p>-dovršavanje rečenica</p>

<p>Izrazi</p> <p><i>There is / are , Let`s</i></p> <p><i>There is a bag...</i></p> <p><i>There are ...</i></p> <p>Glagoli</p> <p>1. glagol imati (have / has got)</p> <p>2. prosto sadašnje vrijeme (present simple tense)</p> <p><u>U ŠKOLI</u></p> <p>Imenice</p> <p>– školski predmeti : <i>Bosnian, , Maths...</i></p> <p>-učionica : <i>timetable, desk...</i></p> <p>-nepravilna množina: <i>goose – geese</i></p> <p>Brojevi</p> <p>-glavni brojevi</p> <p>1 – 100</p>	<p>-proširivati riječnik vezan za aktivnosti u školi i razredu</p> <p>-imenovati predmete u školi i reći svoj raspored</p> <p>-reći koliko često imaju pojedine predmete</p> <p>- usvojiti</p>	<p>-opisivati svoj dan u školi</p> <p>-nabrojati dane u sedmici i brojeve</p> <p>-izraziti učestalost vršenja pojedinih radnji</p> <p>-razlikovati pravilne i nepravilne oblike množine imenica</p>	<p>-pričati o ulozi i značaju obrazovanja</p> <p>-naglašavati važnost engleskog jezika</p>	<p>-odglumiti dijalog</p> <p>- glumiti po ulogama</p> <p><u>Produkcija :</u></p> <p>a) govor</p> <p>Učenici će</p> <p>-učestvovati u razgovoru s drugim učenicima ili nastavnikom</p> <p>- recitovati, pjevati i igrati jezičke igre</p> <p>- igrati uloge</p> <p>b) pisanje</p> <p>- pisati po diktatu</p> <p>-ispunjavati tabele, križaljke</p> <p>-ubacivati / podvlačiti / redati riječi u smislene cjeline</p> <p>- pisati testove</p> <p>-pisati rečenice koristeći tačan oblik (formu) glagola u zagradi</p>
--	--	---	--	---

<p>Upitne riječi (WH – questions): <i>How, When,</i></p> <p>Glagoli</p> <p>1. prosto sadašnje vrijeme (<i>present simple tense</i>)</p> <p>2. glagol 'biti' (to be)</p> <p>Izrazi</p> <p><i>How often do you have Maths?</i></p> <p><i>When do you have History?</i></p>	<p>nepravilne oblike množine</p> <p>--nabrojati dane u sedmici i brojeve</p>	<p>-povezati dane u sedmice i školske predmete</p>		<p>-na osnovu ponuđenih rečenica praviti 2 ostala glagolska oblika</p> <p>-pisati kratke sastave na poznate teme</p>
<u>VRIJEME I HRANA</u>				
<p>Imenice</p> <p>- voće i povrće :<i>peach, beans, lettuce, plums...</i></p> <p>Glagoli</p> <p>-prosto sadašnje vrijeme (<i>present simple tense</i>)</p> <p>- <i>I like – I don`t like</i></p>	<p>-imenovati više vrsta hrane i pića</p> <p>- kazati vrijeme</p> <p>- izraziti količinu hrane upotrebom <i>some / any</i></p>	<p>- igrati uloge (na pijaci, u prodavnici, u restoranu)</p> <p>-izraziti svidanje i nesvidanje hrane i pića</p> <p>- ponuditi, odbiti ili prihvatiti hranu ili piće</p>	<p>-kulturno se ophoditi na javnim mjestima (prodavnica hrane...)</p> <p>-naglašavati važnost konzumiranja voća</p>	

<p>Determinatori</p> <p>- <i>some /any</i></p> <p>Izrazi</p> <p><i>Can I help you?</i></p> <p><i>Here you are.</i></p> <p>- <i>a kilo of onions</i></p>		<p>-napraviti istraživanje na temu hrana</p> <p>-upotrebljavati determinatore <i>some / any</i></p>	i povrća	
<p><u>KUĆA, SOBA</u></p> <p>Imenice</p> <p>- prostorije u kući i namještaj: <i>the hall, table..</i></p> <p>- namještaj : <i>a carpet, a sofa</i></p>	<p>-proširivati vokabular vezan za</p>	<p>-opisivati kuću i vlastitu sobu</p> <p>-svrstati namještaj u odgovarajuće prostorije</p>	<p>-poštovati imovinu</p>	

<p>Zamjenice</p> <p>-pokazne (<i>this, theses, that, those</i>)</p> <p>Glagoli</p> <p>1. prosto sadašnje vrijeme (<i>present simple tense</i>)-</p> <p>2. trajno sadašnje vrijeme (<i>present continuous tense</i>)</p> <p>Prijedlozi</p> <p><i>_in, on, next to</i></p> <p>Izrazi</p> <p><i>The sofa is in the living room.</i></p> <p><i>We have lunch in the dining room.</i></p> <p><u>VIKEND, ZABAVA</u></p>	<p>prostorije u kući i namještaj</p> <p>-povezati aktivnosti sa prostorijama u kući</p> <p>-reći gdje se šta nalazi</p> <p>- znati upotrebljavati pokazne zamjenice</p>	<p>-razlikovati dva sadašnja glagolska vremena</p> <p>-pjevati i glumiti po prikladnoj</p>	<p>i red u kući</p> <p>-naglasiti važnost redovnog čišćenja i pospremanja svoje sobe</p> <p>-ravnopravno podijeliti dužnosti između mlađih članova porodice</p>	
---	---	--	---	--

<p>Imenice</p> <p><i>-vikend:camping trip, tent, partu,balloons, clown, funfair....Dear...</i></p> <p>Prijedlozi</p> <p><i>in, on, under– He is sitting on the table</i></p> <p>Glagoli</p> <p>-trajno sadašnje vrijeme (<i>present continuous tense</i>) –<i>svi oblici</i></p> <p><u>U GRADU, NA SELU</u></p>	<p>-imenovati vokabular vezan za zabavu</p> <p>-koristiti trajno sadašnje vrijeme</p>	<p>pjesmici / tekstu</p> <p>-praviti pozivnicu i čestitku</p> <p>- opisati šta rade ljudi u datom trenutku</p> <p>-opisati sliku</p> <p>-pisati po diktatu</p> <p>-igrati igru</p>	<p>-ponašati se na društvenim događajima</p>	
---	---	--	--	--

<p>Imenice</p> <p>-prevozna sredstva :</p> <p><i>a bus..</i></p> <p>- mjesta u gradu i selu <i>:post office, square, village, stable, mosque, church ...</i></p> <p>Zamjenice</p> <p>- subjekatske i objekatske: <i>I- me, she her</i></p> <p>Prijedlozi</p> <p><i>in front of, behind, between...</i></p> <p>Glagoli</p> <p>-pristo sadašnje vrijeme (<i>present simple tense</i>)</p> <p><i>Where do you live?</i></p> <p>Izrazi</p> <p><i>There is a shop in front of the cinema.</i></p> <p><i>Where do you live?</i></p>	<p>-imenovati riječi za prevozna sredstva, mjesta u gradu i na selu</p> <p>- izreći pravila ponašanja u saobraćaju</p> <p>-načini putovanja</p>	<p>-imenovati prevozna sredstav i važnija mjesta u gradu i na selu</p> <p>-opisati svoje mjesto</p> <p>-primjenjivati pravila ponašanja u saobraćaju</p> <p>-iskazati načine putovanja</p>	<p>-ponašati se pravilno u sredstvima javnog prevoza</p> <p>-ukazati na jednakost urbanog i ruralnog stanovništva</p>	
---	---	--	---	--

<p><u>ŽIVOTINJE</u></p> <p>Imenice</p> <p>- imena životinja : <i>a wolf, a whale, a giraffe</i></p> <p>-imena država i kontinenta porijekla životinja : <i>China, Africa, Asia</i></p> <p>Pridjevi</p> <p>1.opisni</p> <p>2. komparacija pridjeva- <i>strong, long, old, dangerous...</i></p> <p><i>-strong – stronger - the strongest</i></p> <p>Glagoli</p> <p>1. prosto sadašnje vrijeme (<i>present simple tense</i>)-</p> <p>2.trajno sadašnje vrijeme (<i>present continuous tense</i>)</p> <p>3.prosto prošlo vrijeme glagola “biti”</p> <p>Prijedlozi za mjesto :<i>on the tree, in a cave</i></p>	<p>-identifikovati veći broj životinja</p> <p>-reći njihovo porijeklo, prebivalište</p> <p>-koristiti komparaciju pridjeva u opisu životinja</p> <p>-izraziti prošlost upotrebom prošlog oblika glagola “biti”</p>	<p>- opisati izgled životinja i hranu koju jedu</p> <p>-crtati i pisati po diktatu</p> <p>- napraviti anketu o karakteristikama životinja</p> <p>-napraviti projekat</p> <p>-porediti dvije životinje koristeći komparaciju pridjeva</p> <p>-upoređivati životinje, ljude, predmete</p> <p>- pjevati pjesmu</p>	<p>- njegovati ljubav prema životinjama</p> <p>-naglašavati ulogu i značaj životinja u našim životima</p>	
--	--	---	---	--

MOJA OKOLINA/PRIRODA I DRUŠTVO

MOJA OKOLINA/PRIRODA I DRUŠTVO

Uloga i značaj

Nauka pruža jasan pogled i način razmišljanja o svijetu. Proučavanje nauke pomaže učenicima da ispituju uticaj stečenih kompetencija na sopstveni život i primjenu stečenih kompetencija na neposredno okruženje i zajednicu.

Nastavni predmet Moja okolina/Priroda i društvo, odnosno nastavni program i nastavni proces koje ovaj nastavni predmet podrazumijeva, doprinosi razvoju učenika kao umnog, moralnog i duhovnog bića, naravno, u skladu sa njegovim sposobnostima, mogućnostima i interesovanjima. Nastavom ovog nastavnog predmeta integrišu se aspekti proučavanja prirode i društva, potrebni za osposobljavanje i podsticanje učenika u razumijevanju sebe i sredine u kojoj živi. U dobi od šeste do desete godine, odnosno u početnim razredima osnovne škole, učenici pokazuju posebnu zainteresovanost i veliko zanimanje za upoznavanje prirodnih i društvenih pojava. Vrijednost nastave Moje okoline/Prirode i društva posebno je uočljiva u razlici između onog što dijete zna o sebi i svom okruženju prije polaska u školu i onog što je u toku nastavnog procesa naučilo i stvorilo kao temelj za kontinuirano spoznavanje prirode i društva. Nastavom se nastoji uvesti dijete u svijet stvari i pojava koje ga okružuju, i to, primjereno njegovoj dobi, njegovim psihofizičkim sposobnostima i mogućnostima.

U okviru nastavnog predmeta Moja okolina/Priroda i društvo, učenici opažaju, istražuju i postavljaju pitanja o: školi, porodici i okolini kao važnim mjestima njihovog života i razvoja, živim bićima, prirodnim pojavama i procesima, te o društvu i društvenim procesima. Oni rade i uče zajedno kako bi našli odgovore na ova pitanja, povezujući to sa jednostavnim naučnim idejama i postupcima. Jednako tako, nastava ovog predmeta pruža učenicima priliku da postanu osobe koje samostalno uče i promovišu razvoj vlastitih stavova prema nauci i okruženju.

U tom smislu cjelovitost nastavnog sadržaja, njegov obim i dubina, promjenljivost i primjerenost sadržaja predstavljaju temeljna načela planiranja, organizacije i realizacije nastavnih sadržaja ovog nastavnog predmeta.

Obrazovna važnost nastavnog predmeta Moja okolina/Priroda i društvo ogleda se, prije svega, u sticanju znanja o prirodi i društvu, razvijanju učenikovih spoznajnih sposobnosti, te u primjeni stečenih znanja i sposobnosti u svakodnevnom životu. Uporedo sa izgradnjom znanja, sposobnosti, nastava Moje okoline/Prirode i društva razvija različite segmente psihofizičkog razvoja učenika (percepcija, logičko i kritičko mišljenje, pamćenje, pažnja, čula, govor, mašta, interesovanja, motorika,...). Cjelokupnom nastavom Moje okoline/Prirode i društva učenici se, počevši od osjetilnog opažanja, nastajanja osjetilnih dojmova i predodžbi, podsticanja i razvoja viših intelektualnih procesa mišljenja (analiza, sintetiza, vrednovanje, uopćavanje, procjenjivanje, upoređivanje...) vode do oblikovanja jasnih pojmova, znanja, zaključaka, koncepata i zakonitosti o prirodi i društvu. Nastava Moje okoline/Prirode i društva doprinosi osposobljavanju i podsticanju samostalnosti u radu i procesu učenja. Doprinos nastave ovog predmeta ogleda se i u izgradnji i jačanju samopouzdanja, samopoštovanja, jednom rječju, u izgradnji pozitivne slike učenika o samom sebi.

Kao sastavnica odgojno-obrazovnog procesa nastava Moje okoline/Prirode i društva ima posebnu važnost u ostvarivanju općih odgojnih vrijednosti (spoznajnih, moralnih, estetskih, fizičko-zdravstvenih, radno-tehničkih, egzistencijalnih). Posebnu pažnju, u tom smislu, nastava ovog predmeta posvećuje izgradnji, razvoju i njegovanju humanih međuljudskih

odnosa i, u skladu s tim, podučavanju i razvoju socijalnih kompetencija učenika.

Primjena stečenog znanja, sposobnosti, vještina i navika svoju pravu vrijednost imaju samo onda kada ih učenici mogu i žele primjenjivati u svakodnevnom životu, odnosno učiniti ih sastavnim dijelom vlastite životne filozofije, vlastitih vrijednosti, uvjerenja, stavova i ponašanja. Mnogo je sadržaja i aktivnosti u nastavnom procesu ovog predmeta koji podstiču i ovaj segment učenikovog razvoja, odnosno ovaj segment njegove ličnosti.

Proučavanje predmeta Moja okolina/Priroda i društvo olakšava kasniji proces sticanja akademskih znanja iz oblasti prirodnih i društvenih nauka, kao i odgovarajućih tehničkih i tehnoloških znanja.

C I L J nastave Moje okoline/Prirode i društva u osnovnoj školi:

Doživjeti i osvijestiti složenost, raznolikost i međusobnu povezanost svih činilaca koji djeluju u dječjem prirodnom i društvenom okruženju, razvoj pravilnog odnos prema društvenom i prirodnom okruženju, razvijanje pravilnog odnosa prema ljudima i događajima, snošljivo i otvoreno prihvatanje različitih stavova i mišljenja te poticanje znatiželje za otkrivanjem pojava u prirodnom i društvenom okruženju.

Razvoj potencijala i radoznalosti svakog učenika kroz proces učenja, aktivan odnos i komunikaciju sa naukom, okolinom koja ga okružuje i sa samim sobom, uz uvažavanje individualnosti učenika.

Izgradnja i razvoj temeljnih kompetencija potrebnih za oblikovanja jasnih pojmova, znanja, zaključaka, koncepata i zakonitosti o prirodi i društvu i primjena stečenih kompetencija u svakodnevnom životu u vidu vlastitih znanja, sposobnosti, vrijednosti, uvjerenja, stavova i ponašanja.

Razvoj i podsticanje odgovornosti i samostalnosti učenika u radu i procesu učenja, razvoj radnih navika. Razvoj, podsticanje i jačanje samopouzdanja, samopoštovanja, odnosno izgradnje pozitivne slike učenika o samom sebi.

Ostvarivanju općih odgojnih vrijednosti (spoznajnih, moralnih, estetskih, fizičko-zdravstvenih, radno-tehničkih, egzistencijalnih), posebno izgradnja, razvoj, podsticanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa i, u skladu s tim, podučavanje i razvoj socijalnih kompetencija učenika.

Z A D A C I nastave Moje okoline/Prirode i društva u osnovnoj školi:

- Primjerenim igrama, aktivnostima istraživačkog, logičkog i praktičnog karaktera, učenjem, radom, aktivnom komunikacijom i odnosom prema sadržajima učenja upoznati prirodne i društvene pojave, njihove promjene i zakonitosti u neposrednom prirodnom i društvenom okruženju;
- Razvijati sposobnosti posmatranja, kritičkog posmatranja, logičkog zaključivanja, mišljenja, sposobnost samostalnog proširivanja i produbljivanja znanja u skladu sa psihofozičkim sposobnostima učenika;

- Primjenjivati stečena znanja i kompetencije i razvijati iskustvo učenika u svakodnevnim školskim i životnim situacijama;
- Upoznati geografske, prirodne karakteristike i ljepote zavičaja i domovine Bosne i Hercegovine, te razvijati svijest o potrebi njihovog čuvanja, zaštite i unapređenja,
- Shvatiti povezanost žive i nežive prirode i ulogu čovjeka u mijenjanju, upotrebi i unapređivanju okoliša;
- Upoznati temeljne naučne postupke kojima čovjek upoznaje i istražuje prirodu;
- Razvijati sposobnosti orijentacije u prostoru, upoznati osnove kartografske pismenosti;
- Razvijati znanja i kompetencije vezane za saobraćaj, saobraćajnu povezanost i kulturu ponašanja u saobraćaju;
- Razlikovati prošlost, sadašnjost i budućnosti, izraditi i snalaziti se na lenti vremena;
- Upoznati najvažnije događaje iz historije zavičaja i domovine;
- Upoznati najvažnije privredne grane i razumjeti njihov značaj i uticaj na život ljudi u zavičaju i domovini;
- Razumjeti povezanost i zavisnost geografskih, prirodnih i privrednih obilježja u zavičaju i domovini;
- Razvijati i njegovati temeljne higijensko-zdravstvene, kulturne i radne navike;
- Razvijati, u učionici i van nje, interesovanja, navike planiranja radnih obaveza, kulture rada, pravilnog odnosa prema radu i rezultatima svoje i tuđe djelatnosti;
- Razvijati sposobnosti, vještine i navike brige o sebi;
- Podsticati i razvijati stvaralačku maštu i kritičko i stvaralačko mišljenje;
- Razvijati humane međuljudske odnose, kulturu komunikacije i odnosa prema odraslim i starijim osobama, vršnjacima u socijalnom okruženju i podsticanje razvoja socio-emotivne inteligencije;
- Razvijati ekološku svijest i kulturu, osposobljavati za primjenu ekoloških znanja u neposrednoj okolini i svakodnevnom životu
- Razvijati individualne sposobnosti i interesovanja učenika;
- Razvijati i podsticati vlastiti stil učenja svakog učenika.

PRIRODA I DRUŠTVO
5.razred

PRIRODA I DRUŠTVO

(105 nastavnih časova)

Zadaci nastave Prirode i društva u petom razredu:

- Razvijati znanja o prirodno-geografskim, društvenim, privrednim, kulturno-historijskim obilježjima i prirodnim bogatstvima Bosne i Hercegovine;
- Razvijati znanja i sposobnosti izrade i snalaženja na geografskoj karti BiH;
- Razvijati znanja o karakteristikama i obilježjima životnih zajednica, o raznovrsnosti biljnog i životinjskog svijeta, o međuzavisnom odnosu živog svijeta u životnoj zajednici, o zavisnosti živog svijeta od nežive prirode, razviti sposobnosti uočavanja lijepog i korisnog u prirodi, te znanja o ulozi čovjeka u očuvanju i unapređenju životne zajednice;
- Razvijati znanja o prirodi, prirodnim pojavama i procesima;
- Razvijati znanja o čovjeku kao prirodnom društvenom, misaonom i duhovnom biću, njegovoj zavisnosti od žive i nežive prirode i zavisnosti okoline od rada čovjeka i njegovog odnosa prema okolini;
- Razvijati znanja i navike kulture življenja, razvijati znanja o praznicima, njihovom značenju, razvijanje i njegovanje navika proslavljanju blagdana i praznika;
- Razvijati znanja i svijest o važnosti očuvanja životne okoline;
- Razvijati znanja učenika u međusobnoj zavisnosti sredine, živih organizama i čovjeka (ishrana, sredina u kojoj čovjek živi, higijena, bolesti, štetne pojave koje ugrožavaju mlade i zaštita od njih)
- Razvijanje higijenskih, kulturnih navika, navika o kulturi življenja, kulturi stanovanja, odijevanja, ishrane i ekološkoj kulturi);
- Sticanje osnove za proučavanje biologije, hemije, fizike, geografije, historije;
- Osposobiti učenika za upotrebu različitih izvora znanja i primjenu znanja u svakodnevnom životu;
- Razvijati znanja i sposobnosti učenika potrebnih za samostalno posmatranje, izvođenje jednostavnih ogleda, izrade pretpostavki, izrade zabilješki i izvođenja zaključaka dobivati i prezentirati dokaze;
- Razvijati kulturne i radne navike i njihovo njegovanje;
- Razvijati interes i radoznalost za sticanje znanja o prirodi i društvu;
- Razvijati individualne sposobnosti i interesovanja učenika;
- Razvijati i podsticati vlastiti stil učenja svakog učenika;
- Razvijati pozitivne vrijednosti i stavove prema sebi samima, prema drugima, svojoj okolini i učenju kao cjeloživotnom procesu;

- Podsticati i razvijati stvaralačku maštu, kritičko i stvaralačko mišljenje;
- Razvijati kompetencije važne za uspostavljanje i razvijanje kvalitetnih humanih međuljudskih odnosa.

MOJA DOMOVINA BOSNA I HERCEGOVINA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>MOJA DOMOVINA BOSNA I HERCEGOVINA</p> <p>Geografski položaj Bosne i Hercegovine</p> <p>Glavni grad BiH</p> <p>Teritorijalno uređenje BiH</p> <p>Državna obilježja BiH</p> <p>Stanovništvo BiH /broj, raspored, nacionalna struktura, konstitutivni narodi/</p>	<p>-Zna ime svoje domovine</p> <p>-Razumije važnost geografskog položaja BiH</p> <p>-Zna koji je glavni grad BiH</p> <p>-Razumije ulogu glavnog grada BiH</p> <p>-Zna koje su susjedne države BiH</p> <p>-Zna i razumije teritorijalno uređenje BiH</p> <p>-Imenuje entitete, kantone, distrikt i njihova središta</p> <p>-Zna i imenuje tri konstitutivna naroda</p> <p>-Zna i imenuje nacionalne manjine u BiH</p>	<p>-Može objasniti kako je država BiH dobila svoje ime</p> <p>-Na geografskoj karti određuje i objašnjava geografski položaj BiH</p> <p>-Objašnjava važnost geografskog položaja BiH</p> <p>-Uočava, pokazuje i objašnjava granice BiH</p> <p>-Objašnjava ulogu glavnog grada BiH</p> <p>-Prepoznaje državna obilježja BiH i zna ih objasniti</p> <p>-Na geografskoj karti pokazuje teritorijalno uređenje BiH (entitete, kantoni i distrikt)</p> <p>-Određuje i pokazuje na geografskoj karti geografski položaj kantona u kojem živi u odnosu na BiH</p>	<p>-Razvijanje pozitivnog stava i ljubavi prema domovini</p> <p>-Razvijanje pozitivnog odnosa i poštovanja prema vlastitom narodu i drugim narodima i građanima</p>	<p>-Izrada ili prikupljanje obilježja BiH</p> <p>-Istraživanje i istraživački projekti o najvažnijim obilježjima BiH</p> <p>-Vježbe snalaženja na geografskoj karti BiH</p> <p>Posjeta mjestima u širem zavičaju</p> <p>Video-zapisi</p>

MOJA DOMOVINA BOSNA I HERCEGOVINA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>PRIRODNO – GEOGRAFSKE ODLIKE BOSNE I HERCEGOVINE</p> <p>Reljef Bosne i Hercegovine</p> <p>Ravnice – nizije u BiH</p> <p>Planine u BiH</p> <p>Vode u BiH</p> <p>Jadransko more</p> <p>Klima u BiH</p>	<p>-Zna i razumije pojmove vezane za ravno zemljište: nizije – ravnice i polja, kraško polje, visoravan</p> <p>-Zna i razumije dogovorene kartografske znakove</p> <p>-Razumije značaj ravnog zemljišta za ljude i životinje</p> <p>-Razlikuje planine u BiH prema visini</p> <p>-Imenuje uzvišenja u BiH</p> <p>-Zna i razumije specifičnosti biljnog i životinjskog svijeta na pojedinim planinama u BiH</p> <p>-Imenuje tekuće i stajće vode u BiH</p> <p>-Zna i razumije kartografski znak za ucrtavanje tekućica i stajaćica stajadica na karti</p>	<p>-Objašnjava pojmove vezane za ravno zemljište: nizije – ravnice i polja, kraško polje, visoravan</p> <p>-Uočava i objašnjava reljefna obilježja BiH</p> <p>-Uočava, imenuje i opisuje ravno zemljište, uzvišenja BiH</p> <p>-Primjenjuje dogovorene kartografske znakove</p> <p>-Izrađuje tematsku kartu: Ravno zemljišta u BiH; Planine u BiH</p> <p>-Objašnjava specifičnosti biljnog i životinjskog svijeta na pojedinim planinama u BiH</p> <p>-Opisuje i objašnjava bogatstva planina u BiH</p>	<p>-Svijest o važnosti ravnica, nizija, planina, voda, klime u životu čovjeka i važnosti očuvanja njihovih geografskih i prirodnih karakteristika</p> <p>-Ponašanje usklađeno sa razvijenim pozitivnim stavovima i vrijednostima</p>	<p>-Prikupljanje i analiza podataka o prirodnim i geografskim karakteristikama ravnica, planina, voda, klime u BiH</p> <p>Izrada razredne i učeničke karte</p> <p>Video zapisi</p> <p>Posjete i izleti</p>

MOJA DOMOVINA BOSNA I HERCEGOVINA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	<p>-Zna i razumije značenje pojma klima</p> <p>-Imenuje vrste klima u BiH</p> <p>-Zna i razumije karakteristike pojedinačne klime u BiH (temperatura, padavine i tipične pojave vezane za tip klime)</p>	<p>-Uočava, imenuje i opisuje tekuće i stajaće vode u BiH (uočavanje na geografskoj karti: smjer, elementi toka, rijeke, jezera, more)</p> <p>-Primjenjuje kartografske znakove</p> <p>-Snalazi se na geografskoj karti BiH</p> <p>-Opisuje i objašnjava značaj tekućica i stajaćica</p> <p>-Opisuje i objašnjava karakteristike klime u BiH (temperatura, padavine i tipične pojave vezane za tip klime)</p> <p>-Objašnjava povezanost i međuzavisnost reljefnih obilježja, klime, biljnog i životinjskog svijeta i života i rada ljudi</p> <p>-Izrađuje tematske karte BiH</p>		

MOJA DOMOVINA BOSNA I HERCEGOVINA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Religija</p> <p>Vjerska slika BiH</p> <p>Kulturno-prosvjetne i vjerske ustanove naroda u BiH</p> <p>Kulturno – historijski spomenici u BiH</p>	<p>-Zna i razumije šta je religija</p> <p>-Zna koje su religije prisutne u BiH</p> <p>-Zna najvažnije kulturno - prosvjetne i vjerske ustanove naroda u BiH i njihov značaj</p> <p>-Zna najvažnije kulturno – historijske spomenike u BiH i njihov značaj</p>	<p>-Objašnjava povezanost način života i rada ljudi sa prirodnim privrednim, kuturnim, društvenim obilježjima sredine u kojoj žive</p> <p>-Objašnjava specifičnosti pojedinih naselja (npr. historijska, kulturna, prirodna, ... specifičnost)</p> <p>-Koristi odgovarajuće kartografske znakove</p> <p>-Izrađuje i snalazi se na tematskoj karti</p>	<p>-Pozitivan stav prema prirodnim ljepotama šireg zavičaja</p> <p>Razvijanje pozitivnog stava i ljubavi prema širem zavičaju</p> <p>Kulturna, privredna i društvena obilježja šireg zavičaja su vrijednost</p>	<p>Istraživački projekti</p> <p>Izrada tematske karte</p> <p>Izrada panoa</p> <p>Video-zapisi</p> <p>Posjete</p>
<p>Naselja u BiH</p>	<p>-Zna i razumije osnovna obilježja gradskih i seoskih naselja u BiH</p> <p>-Imenuje važnija gradska naselja u BiH i zna njihova osnovna obilježja</p>	<p>-Opisuje i objašnjava naselje kao kulturnu, privrednu, društvenu sredinu</p> <p>-Opisuje i objašnjava osnovna obilježja gradskih i seoskih naselja u BiH</p> <p>-Opisuje i objašnjava osnovna obilježja važnijih gradskih naselja u BiH</p>		

MOJA DOMOVINA BOSNA I HERCEGOVINA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>PRIVREDA BiH</p> <p>Privreda i privredne grane u BiH (zemljoradnja, stočarstvo, industrija, turizam, trgovina, zanatstvo, saobraćaj, ugostiteljstvo...)</p>	<p>-Zna i razumije pojmove: privreda i privredne grane (zemljoradnja, stočarstvo, industrija, turizam, trgovina, zanatstvo, saobraćaj, ugostiteljstvo...)</p> <p>-Zna i razumije glavna obilježja poljoprivrede u BiH</p> <p>-Zna nabrojati poljoprivredne krajeve u BiH</p> <p>-Zna i razumije da su uglavnom voda osnovni energetske izvori u BiH</p> <p>-Zna vrste uglja i geografski razmještaj u BiH</p> <p>-Zna položaj rudnog bogatstva i najznačajnije rudnike metala i nemetala u BiH</p> <p>-Zna i razumije glavna obilježja poljoprivrede u BiH</p>	<p>-Može objasniti pojmove: privreda i privredne grane</p> <p>-Može objasniti međusobnu povezanost privrede i prirodno-geografskih obilježja BiH</p> <p>-Na geografskoj karti uočava i pokazuje privredna središta u BiH</p> <p>-Na geografskoj karti uočava i pokazuje poljoprivredne krajeve u BiH</p> <p>-Razlikuje i može objasniti privredne grane u BiH</p> <p>-Može objasniti glavna obilježja privrede u BiH</p> <p>-Može objasniti glavna obilježja poljoprivrede u BiH</p> <p>-Može objasniti geografski razmještaj rudnog bogatstva u BiH</p>	<p>-Svijest o važnosti ljudskog rada</p> <p>-Svijest o povezanosti rada i života ljudi</p> <p>-Svijest o uticaju razvijenosti privrede na kvalitet života ljudi</p>	<p>Istraživački projekti</p> <p>Izrada tematske karte</p> <p>Video-zapisi</p> <p>Posjete</p>

MOJA DOMOVINA BOSNA I HERCEGOVINA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	<ul style="list-style-type: none"> -Zna nabrojati poljoprivredne krajeve u BiH -Zna i razumije da su ugalj i voda osnovni energetske izvori u BiH -Zna vrste uglja i geografski razmještaj u BiH -Zna položaj rudnog bogatstva i najznačajnije rudnike metala i nemetala u BiH - Zna najvažnija energetska središta u BiH /TE, HE, rafinerije/ -Zna najznačajnije industrijske grane u BiH -Zna najznačajnija industrijska središta u BiH -Zna vrste turizma prisutne u BiH /planinski, skijaški, vodeni.../ -Zna i razumije kartografske znakove 	<ul style="list-style-type: none"> -Može objasniti i na geografskoj karti pokazati najvažnija energetska središta u BiH /TE, HE, rafinerije/ -Koristi kartografske znakove -Izrađuje tematske karte -Izrađuje geografsku kartu BiH 		

MOJA DOMOVINA BOSNA I HERCEGOVINA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i razumije pojmove vezane za privredu BiH -Razlikuje privredne grane u BiH -Zna i razumije glavna obilježja privrede u BiH -Razumije povezanost prirodnih uslova i turizma -Imenuje najznačajnije turističke destinacije u BiH -Zna i razumije dogovorene kartografske znakove za najznačajnije privredne objekte u BiH 	<ul style="list-style-type: none"> -Može objasniti najznačajnije industrijske grane u BiH -Opisuje i objašnjava vrste turizma prisutne u BiH /planinski, skijaški, vodeni.../ -Objašnjava povezanost prirodnih uslova i turizma -Objašnjava povezanost prirodno-geografskih karakteristika i privrede u BiH -Može objasniti uzajamni odnos privrede i turizma -Koristi dogovorene kartografske znakove za najznačajnije privredne objekte u BiH -Izrađuje i snalazi se na tematskoj karti: Privreda u BiH 		

MOJA DOMOVINA BOSNA I HERCEGOVINA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>SAOBRAĆAJ /PROMET U BiH</p> <p>Vrste saobraćaja u BiH</p> <p>Najvažnije saobraćajnice i saobraćajna povezanost</p>	<p>-Zna i razumije vrste saobraćaja u BiH</p> <p>-razumije i važnost kvalitetnih saobraćajnica u razvoju svake zemlje</p>	<p>-Opisuje i objašnjava različite vrste saobraćajnice u BiH</p> <p>objašnjava njihov značaj za život ljudi i razvoj zemlje</p>	<p>-Kvalitetna saobraćajna povezanost u širem zavičaju veoma je važna za kvalitetan život i rad ljudi</p>	<p>Istraživački projekti</p> <p>Izrada tematske karte</p> <p>Video-zapisi</p> <p>Posjete</p>
<p>Saobraćajna povezanost naselja u BiH</p>	<p>-Zna i razlikuje vrste saobraćaja u BiH</p> <p>-Imenuje i razlikuje saobraćajnice i sredstva javnog prevoza u širem zavičaju i razumije njihov značaj</p> <p>-Zna i razumije odgovarajuće kartografske znakove</p>	<p>-Opisuje saobraćajnice u BiH objašnjava njihov značaj</p> <p>-Objašnjava saobraćajnu povezanost BiH</p> <p>-Uočava i na geografskoj karti pokazuje najvažnije saobraćajnice u BiH</p> <p>-Opisuje i objašnjava razvijenost saobraćaja u BiH i važnost razvijenosti saobraćaja</p> <p>-Koristi odgovarajuće kartografske znakove</p> <p>-Izrađuje i snalazi se na tematskoj i geografskoj karti BiH</p>	<p>-Kvalitetna saobraćajna povezanost u BiH veoma je važna za kvalitetan život i rad ljudi</p>	<p>Istraživački projekti</p> <p>Izrada tematske karte</p> <p>Izrada geografske karte</p> <p>Video-zapisi</p> <p>Posjete</p>

PRIRODA OKO NAS				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
		<ul style="list-style-type: none"> -Izrađuje i snalazi se na tematskoj karti: Saobraćaj u BiH -Može objasniti saobraćajnu povezanost naselja u BiH -Snalazi se na geografskoj karti BiH – putu domovinom 		
<p>PRIRODA OKO NAS</p> <p>Živa i neživa priroda, odnos žive i nežive prirode</p> <p>Prirodne pojave i procesi (klijanje, rastenje, opadanje lišća, disanje, gorenje, truhljenje, kretanje,/gibanje)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i razumije pojmove žive i nežive prirode -Razumije međusobnu zavisnost žive i nežive prirode -Zna i razumije da se priroda mijenja -Zna i razlikuje pojmove prirodne pojave i prirodni procesi (klijanje, rastenje, opadanje lišća, disanje, gorenje, truhljenje, kretanje,/gibanje) -Zna i razumije da su promjene rezultat procesa 	<ul style="list-style-type: none"> -Objašnjava pojmove žive i nežive prirode -Objašnjava međusobnu zavisnost žive i nežive prirode -Objašnjava kako se priroda mijenja -Objašnjava pojmove prirodne pojave i prirodni procesi -Objašnjava kako su promjene rezultat procesa 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija svijest o korisnosti postojanja i očuvanja žive i nežive prirode 	<ul style="list-style-type: none"> Istraživanje i prikupljanje podataka Vježbe posmatranja i uočavanja Eksperimenti Organizovanje posjeta i izleta Izrada tematskih panoa

PRIRODA OKO NAS				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	<p>-Razumije međusobnu zavisnost /uzročno – posljedične veze/ između žive i nežive prirode i uslova života</p> <p>-Zna i razumije šta je eksperiment</p> <p>-Zna i razumije šta je životno stanište/ na kopnu, u vodi/</p>	<p>-Objašnjava međusobnu zavisnost /uzročno – posljedične veze/ između žive i nežive prirode i uslova života</p> <p>-Može objasniti postupak eksperimenta</p> <p>-Može izvoditi jednostavne eksperimente o prirodnim pojavama i procesima</p> <p>-Na osnovu eksperimenta izvodi zaključak i objašnjava prirodne pojave i procese</p>		
<p>Životna sredina</p> <p>Osobine živih bića</p> <p>Sunce – uslov života</p> <p>Voda – uslov života</p> <p>Zrak – uslov života</p> <p>Tlo – uslov života</p>	<p>- Zna i razumije značenje pojma životna sredina /vodena i vazдушna/</p> <p>-Imenuje i klasifikuje kopnene i vodene organizme</p> <p>- Imenuje osobine živih bića</p>	<p>-Objašnjava životno stanište/ na kopnu, u vodi/</p> <p>-Objašnjava značenje pojma životna sredina /vodena i vazдушna/</p> <p>-Klasifikuje kopnene i vodene organizme</p>	<p>-Svijest o važnosti vode, Sunca, zraka, tla u životu čovjeka, biljaka i životinja i važnosti njihove zaštite i očuvanja</p> <p>-Ponašanje usklađeno sa razvijenim pozitivnim stavovima i vrijednostima</p>	<p>Istraživanje i prikupljanje podataka</p> <p>Vježbe posmatranja i uočavanja</p> <p>Eksperimenti</p> <p>Organizovanje posjeta i izleta</p>

PRIRODA OKO NAS

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Životne zajednice /po izboru nastavnika/ce/ Ekologija: Očuvanje životne sredine	-Zna i razumije pojmove: Sunce, svjetlost, toplota, zvijezda, planeta - Zna i razumije da je Sunce izvor svjetlosti i toplote -Zna i razumije osobine vode/boja, okus, miris, voda kao rastvarač/ -Zna i razumije da voda u prirodi kruži -Zna tačku mržnjenja i ključanja -Razumije uticaj čovjeka na zagađivanje, čuvanje i potrošnju vode -Zna i razumije osobine zraka	-Može objasniti zavisnost kopnenih organizama od životnih uslova na kopnu/temperatura, voda i vlaga, zrak, svjetlost, tlo/ -Može objasniti zavisnost vodenih organizama od životnih uslova u vodi -Opisuje i objašnjava osobine živih bića -Objašnjava pojmove: Sunce, svjetlost, toplota, zvijezda, planeta -Može uočiti i objasniti povezanost Sunca i života na Zemlji -Opisuje i objašnjava osobine vode/boja, okus, miris, voda kao rastvarač/	-Učestvuje u aktivnostima prevencije zagađenja zraka, vode, tla -Razvija svijest o važnosti očuvanja životne okoline	Izrada tematskih panoa Istraživanja o vodi, zraku, Akcija čišćenja obala potoka i rijeke Pravljenje filtera i filtriranje vode Video zapisi
	-Zna i razumije sastav zraka -Razumije važnost zraka za život na Zemlji	-Može na osnovu eksperimenta izvesti zaključak i objasniti osobine vode		

PRIRODA OKO NAS

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	<ul style="list-style-type: none"> -Razumije važnost zaštite zraka od zagađivanja -Zna i razumije šta je vjetar -Zna i razumije kako nastaje vjetar -Zna i razumije osnovne karakteristike i vrste vjetra -Zna i razumije sastav Zemljine kore -Zna i razumije vrste tla 	<ul style="list-style-type: none"> -Opisuje i objašnjava proces kruženja vode u prirodi -Može objasniti tri agregatna stanja vode -Objašnjava uticaj čovjeka na zagađivanje, čuvanje i potrošnju vode -Može uočiti i objasniti povezanost vode i života na Zemlji -Objašnjava osobine zraka -Može na osnovu eksperimenta izvesti zaključak i objasniti osobine zraka -Objašnjava sastav zraka -Objašnjava važnost zraka za život na Zemlji -Opisuje i objašnjava kako nastaje vjetar i objašnjava osnovne karakteristike i vrste vjetra 		

PRIRODA OKO NAS				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
		<ul style="list-style-type: none"> -Objašnjava sastav Zemljine kore -Objašnjava vrste tla -Može objasniti uticaj prirode i živih bića na plodnost tla -Može uočiti i objasniti povezanost tla i života na Zemlji 		
<p>Život biljke</p> <p>Biljke su proizvođači hrane i kisika, važnost biljnog svijeta za život na Zemlji</p> <p>Građa i funkcija biljaka</p> <p>Cvijet i cvat</p> <p>Raznovrsnost plodova i sjemenki</p> <p>Značaj biljaka za čovjeka</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Imenuje i razlikuje glavne dijelove biljke - biljne organe -Razumije osnovnu ulogu glavnih dijelova biljke -Zna i razumije da je biljka proizvođač hrane i kiseonika -Zna i razumije šta su jednogodišnje/višegodišnje biljke -Razumije važnost biljke za život biljaka i životinja -Zna i razumije uslove potrebne za život biljke 	<ul style="list-style-type: none"> -Opisuje i objašnjava glavne dijelove biljke - biljne organe -Objašnjava osnovnu ulogu glavnih dijelova biljke -Opisuje i objašnjava jednogodišnje/višegodišnje biljke -Upoređuje jednogodišnje i višegodišnje biljke -Objašnjava važnost biljke za život biljaka i životinja -Objašnjava način uzgoja i način zaštite biljaka 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija svijest o korisnosti postojanja, očuvanja i unapređenja zaštite biljnog svijeta u životnoj zajednici 	<ul style="list-style-type: none"> -Posmatranje, istraživanje i prikupljanje podataka i materijala o biljakama Istraživanje i prikupljanje podataka Vježbe posmatranja i uočavanja Organizovanje posjeta i izleta Izrada tematskih panoa

PRIRODA OKO NAS				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Uzgoj i zaštita biljaka	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i razumije način uzgoja i način zaštite biljaka -Razumije značaj uzgoja biljaka za ishranu ljudi i životinja -Zna i razumije pravilnu upotrebu zaštitnih sredstava kod uzgoja biljaka 	<ul style="list-style-type: none"> -Objašnjava značaj uzgoja biljaka za ishranu ljudi i životinja 		
Život životinje	<ul style="list-style-type: none"> -Zna i razumije podjelu životinja -Razlikuje kopnene i vodene životinje -Razlikuje grupe životinja prema načinima ishrane /biljojedi, mesojedi i svaštojedi/ -Zna i razumije šta su kičmenjaci, šta beskičmenjaci -Razlikuje kičmenjake od beskičmenjaka 	<ul style="list-style-type: none"> -Razlikuje kopnene i vodene životinje -Objašnjava razliku između grupa životinja prema načinima ishrane /biljojedi, mesojedi i svaštojedi/ -Objašnjava razliku između kičmenjaka i beskičmenjaka -Objašnjava pojmove proizvođač, potrošač i razarač 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvija svijest o korisnosti postojanja, očuvanja i unapređenja zaštite životinjskog svijeta u životnoj zajednici 	<ul style="list-style-type: none"> -Posmatranje, istraživanje i prikupljanje podataka i materijala o životinjama Istraživanje i prikupljanje podataka Vježbe posmatranja i uočavanja Organizovanje posjeta i izleta Izrada tematskih panoa

PRIRODA OKO NAS

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
	<ul style="list-style-type: none">-Zna i razumije pojmove proizvođač, potrošač i razarač-Zna i razumije kako je životinja prilagođena životnoj sredini /građom i načinom života/-Zna i razumije šta je ekologija	<ul style="list-style-type: none">-Opisuje biljni i životinjski svijet u pojedinoj životnoj zajednici-Može objasniti međusobnu zavisnost biljaka i životinja u životnoj zajednici /lanci ishrane/-Objašnjava kako je životinja prilagođena životnoj sredini /građom i načinom života/-Objašnjava načine zaštite životne sredine		

ČOVJEK – DIO PRIRODE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>ČOVJEK- – DIO PRIRODE</p> <p>Čovjek kao prirodno, društveno, misaono, duhovno biće</p> <p>Grada čovjekovog organizma</p> <p>Organi – uloga i zaštita</p> <p>Čula – uloga i zaštita</p> <p>Najveći neprijatelji čovjekovog zdravlja</p>	<p>-Zna, razumije i objašnjava odlike čovjeka kao prirodnog, društvenog misaonog i duhovnog bića</p> <p>-Zna, razumije i može objasniti šta je čovjekov organizam</p> <p>-Imenuje glavne dijelove tijela i njihove organe</p> <p>-Razumije ulogu organa i njihovu povezanost</p> <p>-Imenuje čula</p> <p>-Zna i razumije osnovne uzročnike bolesti</p> <p>-Imenuje i dječije bolesti</p> <p>-Zna i razumije šta je zarazna bolest i kako se prenosi</p> <p>-Zna kako treba čuvati zdravlje</p>	<p>-Imenuje i objašnjava glavne dijelove tijela i njihove organe</p> <p>-Razumije i objašnjava ulogu organa i njihovu povezanost</p> <p>-Može objasniti načine zaštite od povreda, pokvarene hrane, zagađene vode, upotrebe alkohola, droge i duhana</p> <p>-Imenuje čula i objašnjava njihovu ulogu</p> <p>-Može objasniti načine zaštite čula</p> <p>-Objašnjava osnovne uzročnike bolesti</p> <p>-Opisuje dječije bolesti</p> <p>-Objašnjava pojam zarazna bolest i načine kako se prenosi</p> <p>-Objašnjava načine čuvanja zdravlja</p>	<p>-Razvija svijest o važnosti funkcionisanja svakog pojedinog organa u organizmu čovjeka, njegove zaštite</p>	<p>Istraživanje i prikupljanje podataka</p> <p>Vježbe posmatranja i uočavanja</p> <p>Organizovanje posjeta</p> <p>Izrada tematskih panoa</p>

ČOVJEK – DIO PRIRODE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Sličnosti i razlike između čovjeka, životinja i biljaka		-Može objasniti sličnosti i razlike između čovjeka, životinja i biljaka /sličnosti i razlike: kretanje, ishrana, životni ciklus,.../ Razlike: biljke stvaraju hranu, životinje i čovjek koriste hranu/		
ZDRAVA ISHRANA	-Imenuje hranu biljnog i životinjskog porijekla (raznovrsnost hrane) -Razumije značaj ishrane ljudi	-Razlikuje hranu biljnog i životinjskog porijekla (raznovrsnost hrane) -Razlikuju zdravu od nezdrave ishrane -Upotrebljava zdravu hranu -Izrađuje priamidu ishrane -Izrađuje jelovnik -Samostalno postavljaju sto i pospremaju ga poslije obroka	-Razvija svijest o važnosti zdrave ishrane za zdravlje čovjeka-U ishrani koristi samo zdravu hranu -Poštuje pravila ponašanja za stolom	-Izbor i upotreba zdrave hrane -Izrada piramide ishrane -Sačinjavanje dnevnog jelovnika -Postavljanje i pospremanje stola -prikupljanje određenih količina zdrave hrane, njena priprema i konzumiranje

IZBORNA TEMA				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Fizikalna svojstva tvari (izborna tema)	-Zna šta je tvar -Zna da tvari zagrijavanjem i hlađenjem mijenjaju osobine	-Može objasniti promjenu oblika vode kroz promjenu temperature /tri agregatna stanja vode/	-Razvija svijest o značaju istraživanja	-Klasifikacija tvari -Eksperimenti o mijenjanju osobina tvari
O tijelima (izborna tema)	-Zna šta je tijelo -Zna šta je čvrsto, tečno i gasovito tijelo -Zna i razumije da tijela mogu biti prirodna i vještačka; pravilnog i nepravilnog oblika	-Može ogledom pokazati da su gasovi tijela i da zauzimaju prostor -Može upoređivati tijela po obliku	-Razvijena radoznalost, upornost i samostalnost u radu i učenju	-Istraživanje o tijelima u okruženju Eksperimenti o osobinama tijela

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Sadržaj i proces učenja, a pogotovo rezultati učenja, bitno su uslovljeni načinom učenja, odnosno odgovorima na pitanje “kako učenici treba da uče, a nastavnici da podučavaju i pomažu da bi učenici sticali odgovarajuća znanja, razvijali sposobnosti, vrijednosti, stavove i ponašanje?”

Djeca ovog uzrasta su veoma sklona istraživanju, ispitivanju i provjeravanju svega što ih okružuje. Njihova radoznalost nema granica i nju treba razvijati i jačati kroz vođenje učenika u «njihovom svijetu», radi sticanja spoznaje o svijetu općenito. **Stoga, nastavni proces mora biti dobro osmišljen, planiran i pripremljen, jer jedino takav pristup garantuje kvalitetan proces učenja i podučavanja.**

Ambijent u kojem se djeca osjećaju udobno i sigurno, uz dobro rukovođenje svim aktivnostima u nastavi je neophodan uslov dobrih rezultata. To se postiže kombinovanjem različitih metoda i oblika rada, uz poseban naglasak na primjeni metoda aktivnog učenja i interaktivne nastave (pitanja i odgovori, igre i simulacije, rasprave, dramatizacije, učenički ogledi, izvještaji, mali istraživački projekti,...). i u skladu s tim, rad u parovima, trojkama manjim i većim grupama samostalan rad učenika i dr.

Za učenike koji pokazuju poseban interes i veće sposobnosti utvrđuju se posebni sadržaji, što je vrlo bitno kod planiranja individualiziranog pristupa učenicima.

Prilikom planiranja nastavnog procesa, odnosno procesa učenja i podučavanja u kontekstu nastave koristiti tematsko planiranje. Tematsko planiranje zasnivati na sadržajnoj i, ukoliko nastavni kontekst omogućava, na pojmovnoj integraciji nastavnih sadržaja. Prilikom tematskog planiranja izbjegavati mehaničku integraciju nastavnih sadržaja.

U skladu s tim, u samom procesu učenja i podučavanja učenika u nastavnom kontekstu koristiti integrisano podučavanje. Integrisano podučavanje omogućava povezivanje sadržaja različitih područja (predmeta) kako bi se bolje objasnilo, razumjelo i proučilo određenu temu, pojam ili sadržaj učenja. To povezivanje znanja o jednoj pojavi proizvodi i sam učenik svojom samostalnom aktivnošću: promatranjem, gledanjem, čitanjem, mjerenjem, prikupljanjem podataka o pojavi i objedinjavanjem tih različitih podataka u neku cjelinu (sliku, slikovnicu, priču, članak, shemu, model, album fotografija, pano). Integrisano podučavanje naglašava: smislenu i svrsishodnu kombinaciju predmetnih područja i nastavnih sadržaja unutar tih područja, povezivanje i primjenu stečenih znanja i vještina u stvarnim situacijama, korištenje različitih izvora znanja (osim udžbenika), aktivno učešće učenika u procesu učenja, traženje veza i odnosa među ključnim pojmovima/konceptima, temu oko koje se organizuje nastavni proces, fleksibilnu organizaciju vremena i prostora za učenje, fleksibilnu organizaciju različitih oblika nastavnog rada. Integrisano podučavanje uskladiti sa zahtjevima nastavnog procesa.

Neke od osnovnih karakteristika integrisanog podučavanja koje su vidljive u samom procesu jesu: sadržaj učenja odnosi se na stvarne pojave i pojmove iz života i svijeta koji okružuje učenike, važna znanja i činjenice organiziraju se u cjelinu koja objašnjava proučavanu pojavu, sadržaj učenja i stvarni svijet povezuju se pomoću primjene naučenog i putem rješavanja problema u stvarnosti, znanje se ne provjerava testom ili mehaničkom reprodukcijom naučenog nego proizvodnjom produkta, rješavanjem problema i primjenom naučenog, naglasak je na razumijevanju naučenog, učenici imaju dovoljno vremena i prilika da postignu razumijevanje i povezuju bitne pojmove s pojavama u stvarnosti, mijenja se uloga

nastavnika i učenika, učenik više samostalno radi, nastavnik pomaže pri organizaciji, planiranju i učenju potrebnih vještina.

Nastava Prirode i društva zasnovana je na senzitivnom iskustvu prirode i društvenoj sredini. Predstavlja nastavak i usmjeravanje spontanog dječjeg istraživanja i otkrivanja međuzavisnosti pojava i procesa u prirodnom i društvenom okruženju. Ta saznanja se u nastavi produbljuju i proširuju. Predmet je istovremeno i izvor informacija za upoznavanje načina kako što više saznati, a znanja povezati i upotrijebiti.

Svojim programskim sadržajima i oblicima rada ovaj nastavni predmet pruža neiscrpne mogućnosti odgojno-obrazovnih strategija koje potiču aktivno učenje i umijeće kritičkog mišljenja kako bi obrazovanje na elementarnom nivou odražavalo potrebe demokratizacije obrazovanja u kojem učenik može opisati svijet i suditi o njemu. Nastava ovog predmeta doprinosi stvaranju učenikove cjelovite slike o svemu što nas okružuje u svijetu. Veoma je važno u procesu učenja i podučavanja osigurati poštivanje principa aktuelnosti u neposrednom okruženju učenika i lokalnoj zajednici.

U nastavi Prirode i društva važno je osposobljavati učenike da kritički razmišljaju i razumiju koncepte, na način koji je svojstven nauci. Zato je neophodno podsticati učenički istraživački pristup svijetu koji ga okružuje. Učenike treba naučiti da posmatraju šta se dešava u prirodi i šta se dešava prilikom izvođenja ogleada, te kako objasniti i koristiti dobivene rezultate. Kako učenici o nekoj aktivnosti najbolje uče na neposrednom iskustvu, dominantno mjesto treba da imaju ogledi koje izvode učenici individualno ili u timovima. Pri tome je neophodno objasniti učenicima procedure i tehnike izvođenja ogleada, naučiti ih kako da koriste svoja čula u tom procesu, predviđaju šta će se desiti, bilježe i uređuju dobivene podatke, kritički razmatraju uočeno i donose odgovarajuće zaključke i upozoriti ih na eventualne opasnosti. Poslije provedenog ogleada treba zajedno sa učenicima pažljivo razmotriti šta se događalo i zbog čega, da li su predviđanja bila ispravna, ohrabriti ih za drugačije i nove ogleda. Prilikom planiranja i izvođenja ogleada bitno je kod učenika podsticati radoznalost, maštu i divergentno mišljenje. Prilikom istraživanja društvenih pojava i procesa neophodan je istraživački pristup.

Da bi učenici djelotvorno razmišljali, razvoj kritičkog mišljenja mora postati konstanta pa se s pravom problematizira uloga nastavnika kao odgovorne osobe u kreiranju kvalitetne nastave. Nastavnik u ovom predmetu treba voditi učenike kroz procese učenja aktiviranjem kritičkog mišljenja učenika, određivanjem svrhe učenja (motivacijom), aktivnim uključivanjem učenika u procesu učenja različitim tehnikama, poticanjem refleksije (različitost mišljenja, poticanje samoistraživanja) kako bi se olakšao proces učenja i osigurao razvoj viših nivoa mišljenja.

Dominantno mjesto u programu imaju ciljevi i ishodi učenja u područjima znanja, razvoja sposobnosti, sticanja vještina i navika, izgradnju i razvoj vrijednosti, stavova i ponašanja. Područje znanja čine sadržaji i procesi s kojima je tijesno povezan razvoj sposobnosti, vrijednost i, stavova i ponašanja koji su od velikog značaja za uvođenje učenika u istraživački rad i razvoj naučnog mišljenja. Što se tiče sadržaja pažnju treba usmjeriti na znanje činjenica i koncepata koji nude učenicima razumljiva i izazovna objašnjenja o društvenim i prirodnim pojavama i procesima.

Izbor nastavnih sadržaja i njihovo struktuiranje i, u tom smislu, definisani ishodi učenja

osiguravaju suštinsku povezanost društvenih i prirodnih pojava i procesa i, u tom kontekstu, izučavanje prirode i društva sa različitih aspekata. U skladu s tim, kako je već naglašeno, neophodno je nastavni proces tematski planirati, Nastavne sadržaje treba razraditi kroz kontekst pojava i procesa koji su učenicima interesantni, uzimajući u obzir razvoj nauke, njenu primjenu i korištenje, te uticaj na prirodu društvo. Tokom realizacije nastavnog procesa koristiti integrisano podučavanje.

Za realizaciju programskih sadržaja preporučuje se izvanučionička nastava.

Uz to, veoma je važno proces učenja i podučavanja vezati za njihov životni kontekst i prethodna znanja i iskustva. Osigurati učenicima da uče u skladu sa vlastitim stilom učenja.

Nastavu je neophodno zasnivati na individualiziranom pristupu i u skladu sa ovim pristupom nastavu diferencirati.

Cjelokupan proces planiranja, realizacije, evaluacije nastavnog procesa zasnivati na definisanom metodičkom pristupu, definisanim ishodima učenja, razrednom kontekstu i prirodi nastavnog sadržaja.

LIKOVNA KULTURA

LIKOVNA KULTURA

Uloga i značaj

Likovna umjetnost se kao forma pojavnosti duha može smatrati izuzetno značajnim vidom egzistencije u procesu nastajanja i stvaranja različitih kultura i civilizacija. Vizuelna kultura u najširem smislu riječi i likovna umjetnost kao najuzvišeniji vid fenomena vizuelne kulture zasniva se na primarnom čulu saznavnih procesa – čulu vida, sa kojim čovjek počinje spoznaju svijeta.

Uloga predmeta Likovna kultura u odgojno-obrazovnom procesu je nezamjenljiva. Proces razvoja djeteta u spoznavanju i razumijevanju prostora i svijeta oblika njegove egzistencije je u prirodi predmeta Likovna kultura. Položaj, odnosno mjesto predmeta Likovna kultura u kognitivno-spoznajnim procesima, sistematski struktuiranim kroz proces obrazovanja, treba biti određen i zasnovan na potrebi i upotrebljivosti likovnih sadržaja iz kojih poizilazi svrsishodnost i korisnost. Sve oblasti, naučne i umjetničke koje struktuiraju sadržaje osnovnog odgoja i obrazovanja, na neki način su korelativne sa svijetom prostorno-oblikovnih i apstraktnih vizuelizacija. Likovna kultura, u kontekstu kognitivnih procesa, razumijeva svijet viđenog kao likovnu emociju koja proizvodi izraz i vizuelnu realnost kao likovni oblik, što sinhronizovano kroz igru razvija maštu djeteta kao stvaralački potencijal.

Razvoj djeteta se može ne samo razumjeti, već se može pratiti i usmjeravati posmatranjem i tumačenjem njegovog likovnog izražavanja. Psihološka, sociološka i psihosocijalna slojevitost likovnog stvaranja proizilazi iz bogatstva mogućnosti na kojem se zasniva likovna forma. Različita likovna područja, od onih jednostavnih, koja se zasnivaju na jednom elementu – liniji, pa do onih složenih i kompleksnih, koja angažuju cjelovit intelekt, sadržaj su predmeta Likovne kulture, zasnovan na pojmovima koje učenik usvaja i nadograđuje tokom procesa obrazovanja, u odnosu na postavljene ciljeve i mogućnosti svakog pojedinca.

Najuzvišenije vrijednosti predstavljene u činu likovnog stvaranja, razvijaju mogućnosti metakognitivnih procesa, što podrazumijeva uključivanje i povezivanje sadržaja drugih predmeta, koji se bave likovno-umjetničkim stvaranjem. Razumijevanje likovne umjetnosti kroz pojmove: estetike, historije umjetnosti, arheologije, sociologije umjetnosti, psihologije umjetnosti, teorije likovne forme, tehnologije likovnih materijala i sredstava u kontinuiranom procesu obrazovanja, predviđa ostvarivanje najviših ciljeva demokratskog humanizma u obrazovanju.

Značaj praktičnog rada koji je povezan sa teorijom, određuje položaj i svrhu predmeta prema definisanim pojmovima i njihovim značenjima, te ukazuje na posebnost i specifičnost likovnog izražavanja i stvaranja u odnosu na prirodu djeteta.

Neodvojivost idejnog i praktičnog djelovanja kao imanencije procesa stvaranja, didaktičko je uputstvo za realizaciju programa likovnog obrazovanja u školi, što otvara mogućnost pronalaženja sopstvenog identiteta svakog pojedinca u lepezi raznolikih vidova djelovanja, od reproduktivnog do stvaralačkog, od zanata preko nauke do umjetnosti. U tom kontekstu, značaj predmeta Likovna kultura prevazilazi položaj koji mu se sistemom određuje.

Uloga nastavnog predmeta je, da kroz igru, nastavu i stvaralaštvo, usmjeri i obogati maštu i dinamizira prohodnost sadržaja *u i iz učenika*. Polaskom u školu, učenik se prvi put susreće i kontaktira sa umjetnostima koje po prvi put estetski doživljava i svojim - crtežom predstavlja.

U nastavnom procesu učenik aktivno osjeća i misli, te slikom dolazi do prvih pojava, predstava i pojmova.

I umjetnost, i crtež učenicima se nude u formi vizuelno-estetske analize u kojoj riječ ima ulogu poticaja (podstiče učenika da priča o onom što vidi u slici). Nastavnik dodaje i ono što se u slici ne vidi, a učenik svoj crtež crta svojim perceptivnim, doživljajnim i iskustvenim svijetom. Time se realizuje metoda intenzivnog, aktivnog doživljaja.

Uloga je umjetnosti da omogući učeniku komunikaciju sa svojom i svjetskom likovnom baštinom, a u crtežu da komunicira sa samim sobom, svojom porodicom, vršnjacima i nastavnikom, čime se duh djeteta skriven u njegovoj ličnosti otvara.

C I L J nastave Likovne kulture u osnovnoj školi

Cilj nastavnog predmeta Likovna kultura jeste da kroz teorijski i praktičan rad gradi i ostvari odnos učenika prema likovnoj kulturi i njenim složenim, višeznačajnim i univerzalnim estetskim, psihološkim, socijalnim i historijskim zakonitostima, uz primjenu korelativnosti, specifičnosti i autentičnosti sadržaja i oblika. Upoznavanje i praktično izvođenje sadržaja doprinosi izgrađivanju estetskog odnosa prema stvaralaštvu, kriterija i moralnog stava učenika prema životu i radu.

Z A D A C I nastave Likovne kulture u osnovnoj školi:

- razvijanje sposobnosti percepcije, doživljavanja, pamćenja, mišljenja, maštanja i predočavanja oblika, boje, pojava i prostora,
- osposobljavanje za shvatanje zakonitosti teorije oblikovanja i njegovanja pravilnog odnosa prema likovno-kulturnom naslijeđu, naslijeđu naroda Bosne i Hercegovine i svijeta,
- da učenike sistematično uvodi u svijet likovnih umjetnosti i likovne kulture, u elementarno poznavanje i razumijevanje umjetnosti, elemenata i načela likovnog jezika, likovne pismenosti, i likovnog stvaralaštva, načela i sredstava likovnog izražavanja ili likovnog oblikovanja, upotrebe i korištenja likovnih alata, pribora i materijala, te da ih osposobi da se njima služe i da procjenjuju likovno-estetske vrijednosti u prirodi, u svojim sredinama i u likovnim umjetničkim djelima,
- uvođenje učenika u proces estetskog i društvenog ponašanja,
- razvijanje sposobnosti učenika da shvata prostor i komponiranje,
- razvijanje likovnog izražavanja i primjene likovnih elementa i njihovo međusobno povezivanje likovno-estetskim radom,
- razvijanje sposobnosti vizuelne percepcije doživljavanja i upoznavanja oblika i pojava i umjetničkih djela,
- odgajanje i obrazovanje djece da svoje likovne sposobnosti i stečena znanja znaju primijeniti u različitim životnim situacijama,
- osposobljavanje za samostalno estetsko uzdizanje duhovno bogaćenje i oplemenjivanje, doprinos jačanju i širenju vizualno-estetske i likovne kulture,

- stvaranje i razvijanje kulturnih navika i potreba učenika da posjećuju izložbe, muzeje, galerije, i druge vrijedne kulturno-umjetničke smotre i manifestacije,
- razvijanje interesovanja i ljubavi za umjetnost i likovno stvaralaštvo, za likovne stvaraoce i njihova ostvarenja i za istinske kulturne, umjetničke i likovne vrijednost

LIKOVNA KULTURA

5. razred

LIKOVNA KULTURA

(35 nastavnih sati)

Cilj nastave Likovne kulture u petom razredu je da učenici shvate značaj i da se likovno izražavaju kroz komponovanje likovnih elemenata i kompozicijskih načela u skladne cjeline.

Zadaci nastave Likovne kulture u petom razredu:

- Razvijanje sposobnosti učenika da shvata prostor i komponovanje u prostoru;
- Razvijanje sposobnosti likovnog izražavanja primjenjujući likovne elemente u likovnom izrazu i njihovo međusobno povezivanje u određenim likovno-estetskim radovima;
- Razvijanje sposobnosti vizuelne percepcije i doživljaja umjetničkog djela;
- Razvijanje sposobnosti prepoznavanja i izražavanja kompozicijskih načela,
- Razvijanje sposobnosti i oslobađanje vlastitog likovnog rukopisa;
- Stvaranje i razvijanje kulturnih navika i potreba učenika da posjećuju izložbe, muzeje i galerije i druge vrijedne kulturno-umjetničke smotre i manifestacije.

OBLIKOVANJE NA PLOHI - CRTANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Linija na umjetničkom djelu (rukopis umjetnika)</p> <p>Dinamička i statička linija</p> <p>Dinamička i statička kompozicija linijama</p> <p>Kompozicija (razlikovanje, imenovanje i stvaranje)</p> <p>Dominacija i usklađivanje linija</p>	<p>-Zna i razumije pojam rukopis umjetnika</p> <p>-Zna i razumije pojmove: dinamika, statika, kompozicija</p> <p>-Zna i razumije pojmove dinamička i statička linija</p> <p>-Zna i razumije vrste kompozicija: vodoravna, uspravna, kružna, piramidalna, slobodna</p> <p>-Zna i razumije pojmove dominacija i usklađivanje linija</p>	<p>-Istražuje i uočava sličnosti i razlike u upotrebi linija na umjetničkim djelima</p> <p>-Prepoznaju i uvažavaju značaj linije za izraz</p> <p>-Prepoznaje rukopis umjetnika</p> <p>-Likovno se izražava dinamičkim i statičkim kompozicijama linija</p> <p>-Koristi različite vrste kompozicija u likovnom izražavanju</p> <p>-Određuje dominantne linije na crtežu</p> <p>-Stvara sklad linija na crtežu</p>	<p>-Navikavaju se na upornost i ustrajnost pri ispunjavanju crteža linijama</p> <p>-Samostalno se izražava u crtanju</p>	<p>-Vježbe istraživanja i uočavanja razlika u upotrebi linija na dinamičkim djelima</p> <p>-Vježbe uočavanja i isticanja bitnog u konturi</p> <p>-Vježba crtanja obrisa bez sporednih detalja</p> <p>-Vježbe komponovanja dinamičkim i statičkim linijama</p> <p>-Vježbe komponovanja ritma, tačke, linije</p> <p>-Likovno izražavanje različitim vrstama kompozicija</p> <p>-Vježbe usklađivanja linija na crtežu</p>

OBLIKOVANJE NA PLOHI - SLIKANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Slikarev rukopis (sličnosti i razlike u upotrebi i nanošenju boje na podlogu)</p> <p>Kompozicija, ravnoteže, ritam, boja</p> <p>Harmonija (dominacija i usklađivanje boje)</p> <p>Degradacija boje</p> <p>Tonsko i kolorističko slikanje: modelacija i modulacija bojom</p>	<p>-Zna i razumije pojmove: mrlja, potez, ploha, tanki namaz boje, debeli namaz boje, kompozicija boja, ritam, dominacija, modelacija, modulacija, harmonija</p>	<p>-Uočava, usmjereno istražuje slikarev rukopis</p> <p>-Stvara sopstveni likovni rukopis</p> <p>-Istražuje i uočava u praksi i na likovnim djelima kompozicije boja, ravnoteže i ritma boja</p> <p>-Istražuje, uočava i izražava se harmonijom boja</p> <p>-Stvara harmonije boja</p> <p>-Stvaranje slika degradacijom boje</p> <p>-Tonsko izražava privid volumena na plohi</p> <p>-Koloristički izražava privid volumena na plohi</p>	<p>-Razvija smisao za lijepo, skladno likovno izražavanje i stvaranje</p>	<p>-Vježbe istraživanja i uočavanja slikatevog rukopisa</p> <p>-Vježbe stvaranja kompozicije, ravnoteže, ritma bojom</p> <p>-Vježbe izražavanja kontrasta boja</p> <p>-Vježbe izražavanja harmonije boja</p> <p>-Vježbe istraživanja, uočavanja i izražavanja tonskog i kolorističkog slikanja</p> <p>-Vježbe degradacije boje</p>

OBLIKOVANJE NA PLOHI - GRAFIKA

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Vrste štampe :visoka štampa Linorez Negativ – pozitiv Ahromatski kontrast (crno-bijelo) Udubljeno – povišeno	-Zna i razumije tehniku visoke štampe -Zna i razumije tehniku otiska u linorezu -Zna i razumije negativ i pozitiv	-Štampa koristeći tehniku visoke štampe – linorez -Oslikava ahromatski kontrast -Primjenjuje i dokazuje značaj grafike u svakodnevnom životu	-Razvija smisao za kombinovanje materijala -Razvija smisao za rukovanje grafičkim materijalom	-Vježbe štampanja koristeći tehniku visoke štampe - linorez

OBLIKOVANJE U PROSTORU – MODELOVANJE I GRAĐENJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Volumen i prostor - oblikovanje (sličnosti i razlike)</p> <p>Oblici prema stepenu plastičnosti (puna plastika - kip, statua, mobil i reljef – visoki, niski, ulegnuti)</p> <p>Masa i prostor (odnos – masa u prostoru i prostor u masi)</p> <p>Prosotorno-plastične kompozicije i kompozicijski odnosi</p> <p>Konstruktivni elementi u arhitekturi</p>	<p>-Zna i razumije pojmove: statua, mobil, reljef (niski, visoki, uleknuti), konstrukcija, konstrukcijski elementi u arhitekturi (zid, stub, krov)</p>	<p>-Istražuje i uočava sličnosti i razlike u oblikovanju volumena i prostora</p> <p>-Uočava i razlikuje oblike prema stupnju plastičnosti (puna plastika- kip, statua, mobil i reljef – visoki, niski i ulegnuti)</p> <p>-Uočava i izražava odnos mase i prostora</p> <p>-Uočava i stvara prostorno-plastičke kompozicije i kompozicijske odnose</p> <p>-Uočava i razlikuje konstruktivne elemente u arhitekturi (zid, stub, krov)</p> <p>-Prevodi dvodimenzionalno u trodimenzionalno</p>	<p>- Pronalazi sličnosti i razlike u konstruisanju trodimenzionalnih oblika</p> <p>- Rješava probleme prilikom planiranja prostornih oblika prema vlastitoj zamisli</p>	<p>-Vježbe istraživanja i uočavanja sličnosti i razlika volumena i prostora</p> <p>-Vježbe oblikovanja oblika prema stepenu plastičnosti i to: kip, mobil i reljef</p> <p>-Vježbe stvaranja i izražavanja kompozicija i kompozicijskih odnosa</p> <p>-Vježbe uočavanja konstruktivnih elemenata u arhitekturi</p> <p>-Vježbe prevođenja dvodimenzionalnog u trodimenzionalno</p> <p>-Izrada najljepše građevine u gradu</p>

OBLIKOVANJE NA PLOHI I U PROSTORU- VIZUELNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Plakat: funkcija plakata, odnos slike i teksta, boja kao izražajno sredstvo plakata, stilizacija</p> <p>Znak: vizuelna informacija</p> <p>Industrijski dizajn</p>	<p>-Zna i razumije funkciju plakata</p> <p>-Razumije odnos slike i tekst na plakatu</p> <p>-Zna i razumje znak kao prenosilac vizuelne informacije</p> <p>-Zna i razumije pojam stilizacija, industrijski dizajn</p>	<p>-Izrađuje plakate i prenosi poruke</p> <p>-Stvara stilove prilikom izrade</p> <p>-Izrađuje piktograme na zadatak</p> <p>-Izrađuje i oblikuje različite proizvode</p>	<p>-Sigurniji, kreativniji i slobodniji u radu i rješavanju likovnih problema</p>	<p>-Izrada plakata</p> <p>-Izrada piktograma na teme</p> <p>-Izrada naslovne strane knjige</p> <p>-Vježbe osmišljavanja i oblikovanja različitih proizvoda</p>

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

Kod učenika u drugom vaspitno obrazovnom periodu od 9 do 11 godina dolazi do udruživanja kognitivnog i vizuelnog razvoja. Likovni zadatak koji nastaje u likovnom izražavanju, nije više podređen predstavi, učenici prestaju intuitivno usvajati pojmove i prelaze ka vizuelnom realizmu. Učenici žele prikazati realne pojave. Potrebno ih je podsticati da traže nova izražajna načela. Ishodište za to su svjesni doživljaj i detaljno posmatranje predmeta i pojava u najbližoj okolini. Nastavnik to podstiče živim opisivanjem potkrijepljenim prikazivanjem odabranih nastavnih sredstava. Likovne motive mora izabrati tako da budu jasni i razumljivi. Učenici tako mogu povezati likovne pojmove sa osnovnim zakonitostima likovnih elemenata i sa oblikovnim načelima. U 4. i 5. razredu mogu kritički i svjesno razumjeti i upotrijebiti linearne, slikarske i prostorne – oblikovane vrijednosti. Dosta uspješno oblikuju i bogate crtane površine, miješaju boje, upotrebljavaju kompozicijska načela. Likovni izraz postaje svjesniji. Učenici mogu raščlanjivati i kombinovati elemente u nove skladne cjeline na likovni i verbalni način. Uspješnost likovnog izražavanja u drugom razvojnem periodu povezan je sa razvojnim motoričkim mogućnostima. Moguće je koristiti složenije i zahtjevnije materijale i pribor.

Likovni zadatak nastaje iz likovnog problema. Ishodište za likovno izražavanje je likovni problem, likovna tehnika i likovni motiv koji je podređen likovnom problemu. Likovni problem postaje sredstvo za likovni izraz. Veliku pažnju posvetiti razumijevanju i poznavanju muzičkih djela i umjetnika, kulturnih ustanova, vizuelnim komunikacijama, analizi okoline i ekološkim problemima (posjeta izložbama, kulturnim ustanovama, ateljeu).

Proces usvajanja likovnih pojmova u ovom razvojnem periodu, zasniva se na nastavnikovoj uspješnoj motivaciji učenika različitim metodama, posebno metodi širenja i elaboriranja likovnih senzibiliteta i metodi estetske komunikacije. Učenici uz njihovu pomoć na neprisiljen način bogate osjetljivost za likovne elemente i odnose elemenata te podstiču izvornost i vlastito traženje rješenja, kao i upoznavanje posebnosti likovnih materijala i pribora. Svjesno shvatanje likovnih problema omogućava nastavniku da učenike uz oslobađanje emotivnih sposobnosti navodi na kritičko vrednovanje likovnih djela i djela njihovih drugara.

Likovno izražavanje predstavlja spontanu i stvaralačku interpretaciju doživljaja učenika i upotrebu osnovnih saznanja likovnih pojmova. Nastavnik podstiče učenike da razlikuju posebne osobine likovnih materijala i adekvatnost pribora, da u likovno izražavanje unose vlastitu samosvijest i samostalnost kako bi se likovno izražavali na originalan način.

Usvajanje likovnih doživljaja i likovnih zakonitosti predstavlja skladno i potpuno usvajanje stečenog i usvojenog koje se kod učenika pokazuje kao odnos prema svom djelu, djelu školskih drugova, djelu umjetnika, kao i odnos poštovanja prema prirodnom, kulturnom i socijalnom okruženju. Ovo se pri realizaciji likovnih zadataka izražava kao samostalnost i originalnost učenika. Zato je veoma važno, kako nastavnik posvećuje

pažnju individualnoj izražajnosti učenika u odnosu na njihov uzrast i u odnosu na njihov razvoj osjećanja i interesovanja za likovno izražavanje kao i u odnosu na njihov razvoj kreativnosti.

Pri planiranju likovnih zadataka za učenike, nastavnik traži sadržajne korelacije sa drugim predmetnim područjima. Pri tome treba očuvati cjelovitost i čistoću predmeta Likovna kultura – likovne zadatke treba izvoditi u skladu sa likovnim načelima i zakonitostima. Ishodište za izvođenje korelacija predmeta likovna kultura sa drugim predmetnim područjima, nastavnik može da potraži u likovnom području, likovnoj tehnici, likovnom motivu ili likovnom pojmu.

Planiranje nastavnih sadržaja nastavnik treba prilagoditi predznanjima, sposobnostima i iskustvu učenika u odjeljenju, definisanim ishodima učenja i prirodi nastavnih sadržaja.

Likovno vrednovanje predstavlja određivanje vrijednosti rada učenika na času u odnosu na zalaganje pri usvajanju likovnih pojmova, likovnom izražavanju, te usvajanju likovnih doživljaja i likovnih zakonitosti. Cilj vrednovanja nije samo ocjena rada (zadatka), već i ocjena učenikovog angažovanja koja se zasniva na napredovanju u cjelovitom nastavnom procesu.

Po svakom završenom likovnom zadatku, nastavnik uz izložene završene i nezavršene likovne radove, sa učenicima vrednuje postignute ciljeve na osnovu definisanih ishoda učenja.

IZLOŽBA DJEČIJIH LIKOVNIH RADOVA

Izložbe predstavljaju stalan vid nastavnog, odgojno-obrazovnog rada i sredstava kontinuiranog praćenja kvaliteta nastave i realizacije nastavnog programa. One mogu biti didaktičke (namijenjene prvenstveno stručnjacima), tematske i manifestacione. Sve one treba da pokažu specifičnosti dječijeg likovnog izraza, kao i nivo nastave i rezultate u radu na realizaciji nastavnog programa. One otkrivaju i bogatstvo mogućnosti likovno-estetskog oblikovanja i likovnog izražavanja djece u različitim likovnim područjima, korištenjem različitih tehnika rada i materijala. Time se ukazuje na širu oblast nastave Likovne kulture i na širenje njenog djelovanja u svakodnevnom životu. Te izložbe imaju svoju stručnu i društvenu funkciju koja sadrži više komponenti: psihološku, pedagošku, filozofsku, likovno-estetsku i sociološku, a ogleda se u okupljanju što većeg broja učenika u afirmaciji stvaralaštva i stvaralačkog odnosa prema radu, u razvijanju i njegovanju dječijeg likovnog izraza, u ispunjavanju programskih zadataka savremene likovne nastave, u ostvarenju likovno estetskog kvaliteta radova pojedinačno i u cjelini, te u njihovoj komunikativnosti sa najširoom publikom.

Ove izložbe predstavljaju svojevrstu, savremenu javnu školu stvaralaštva i likovne kulture i zato im treba posvećivati što veću pažnju, prije svega u sadržajnom smislu. One treba da budu slike kvaliteta nastave i da ukazuju na pravce i mogućnosti njenog daljeg unapređivanja i osavremenjivanja.

MUZIČKA KULTURA

MUZIČKA KULTURA

Uloga i značaj

Sa stanovišta razvojne psihologije i potreba djeteta ovog uzrasta, značaj sadržaja predmeta Muzička kultura sastoji se u slijedećem: Muzika je jedan od ključnih elemenata u razvoju govora i verbalne komunikacije i eventualnom blagovremenom otklanjanju teškoća u ovom području. Istovremeno, ona je jedan od naznačajnijih elemenata razvoja motorike, skladnih pokreta i korekcija eventualnih poteškoća u ovom domenu. Muzika je značajan faktor u funkciji podsticanja pažnje, pamćenja i mišljenja, a aktivno muziciranje (pjevanje, sviranje i improvizacija na Orffovim instrumentima) snažno podstiče dječiju kreativnost i stvaralaštvo općenito.

Muzika je ključni faktor u emocionalnom razvoju djeteta jer omogućava izražavanje i doživljavanje emocija i snažno doprinosi razvoju estetske kulture ličnosti. Pored individualnog izražavanje ona najprirodnije uspostavlja odnose i relacije u grupi i društvu, a takvu snagu nema ni jedno područje u nauci i umjetnosti. Kroz muziku dijete iskazuje i jača svoje samopouzdanje, osjećaj kompetentnosti i vlastite vrijednosti. Zbog toga, muzika kao verbalna, neverbalna i univerzalna komunikacija među ljudima cijelog svijeta u čovjekovom životu ima dominantno mjesto i kao potreba.

C I L J nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi:

Cilj nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi jeste da kroz upoznavanje sa vrijednim muzičkim djelima budi, podstiče i razvija muzikalnost, interes i pozitivne stavove, navike i potrebu za muzikom, te da obogaćuje emocionalni život učenika i doprinosi općem kulturnom i estetskom razvoju njegove ličnosti.

Z A D A C I nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi:

- Omogućavati razvoj djetetove muzikalnosti kroz upoznavanje različitih vrsta muzičkog izraza, elemenata muzičke pismenosti, te zakonitosti u razvoju muzike, muzičkih stilova, vrsta, oblika i izražajnih sredstava u muzici;
- Pjevanjem, sviranjem i slušanjem posebno njegovati ljubav prema tradicionalnoj narodnoj muzici u Bosni i Hercegovini;
- Upoznati učenike sa himnom Bosne i Hercegovine;
- Upoznavanjem sa muzičkim stvaralaštvom, stvaraocima, ustanovama u BiH i u svijetu uticati na razvoj interesa, pozitivnih stavova i potreba za muzikom u porodici, školi i društvenoj sredini, kao i na razvoj u duhu humanizma i internacionalizma;
- Razvijati muzički ukus, dječije izvođačke sposobnosti u pjevanju i sviranju pojedinih instrumenata, te sposobnosti primanja i doživljavanja muzičkih djela;

- Podsticati, razvijati, njegovati dječiju muzičku kreativnost, kao i mogućnost izražavanja bogatih, latentnih unutrašnjih potencijala;
- U svim oblicima nastave, posebno u horu (zboru) i drugim voklnim i instrumentalnim sastavima njegovati zajedničko muziciranje i vršiti pripreme programa za internu i javnu djelatnost škole;
- Omogućavati upoznavanje različitih zanimanja, te najспособnije pojedince usmjeravati na školovanje u muzičkoj školi, kao i za druga zanimanja za koja su potrebne ove sposobnosti i znanja.

MUZIČKA KULTURA

5. razred

MUZIČKA KULTURA

(35 nastavnih časova)

Zadaci nastave Muzičke kulture za peti razred:

- Osposobljavanje učenika da koriste prethodna iskustva u pjevanju i sviranju i usvajaju jednostavne muzičke termine;
- Razvijanje znanja i sposobnosti za kvalitetne interpretacije muzičkog djela (od solističkog do skupnog);
- Razvijanje sposobnosti sviranja kao pratnja uz pjevanje i kroz aranžmane uz svjesno korištenje muzičkih znanja;
- Razvijanje znanja o osnovnim elementima vokalne tehnike (tačna intonacija, dikcija, artikulacija), te tehnike sviranja radi kvalitetnije interpretaciji muzičkog djela u horu i orkestru;
- Razvijanje znanja, sposobnosti primjene raznih instrumenata u izradi aranžmana i kreativno, maštovito i originalno korištenje u improvizaciji;
- Razvijanje znanja i sposobnosti korištenja određenih kriterija za izvođenje i/ili procjenu slušanog djela, improvizaciju;
- Usvajanje osnovnih muzičkih pojmova iz metrike, ritmike i melodike;
- Razvijanje znanja o trajanju nota i odgovarajućih pauza (osminka, četvrtinka, polovinka, cijela nota);
- Razvijanje znanja i sposobnosti o tačnom imenovanju naučenih notnih trajanja, oznaka i termina i pjevanju jednostavnih primjera solmizacijom;
- Poznavanje oznaka i termina (talij.) za gradacije u tempu i dinamici i slušanjem i u notnom zapisu;
- Uvođenje muzičkih termina: prima volta, sekunda volta; repeticija, ligatura;
- Izvođenje jednostavnih brojalica prema notnom zapisu u 2, 3 i 4-dijelnu-dobnu mjeru ritamskim govorom;
- Razvijanje znanja i sposobnosti izvođenja muzičkih igara, pokret i ples kao elementi u izražavanju ritma, tempa i dinamike;
- Memoriranje djela, naslova i autora;
- Razvijanje sposobnosti aktivne muzičke interakcije sa okolinom kroz sve muzičke sadržaje;
- Korištenje znanja i sposobnosti kreativnih improvizacija i prezentacija ideja (individualno i u grupi);
- Izražavanje doživljaja djela likovno, literarno i pokretom;
- Uključivanje učenika u muzičke sekcije i muzičke škole;
- Razvijanje znanja i sposobnosti snažnijeg ispoljavanja dječije emocionalne i estetske osjetljivosti na kvalitet muzike
- Razvijanje samopouzdanja u pjevanju i sviranju je sve veće, kao i zalaganje i odgovornost za kvalitet skupnog muziciranja;
- Razvijanje znanja i pozitivnih stavova o značaju muzike u životu i potrebi učenja muziciranja kao cjeloživotnom procesu;
- Razvijanje interesa i ljubavi prema sadržajima muzičke baštine BiH;

- Razvijanje trajnijih interesa i ljubavi prema muzici kako bi ona postala trajna potreba djece;
- Razvijanje vještina i navika iskrenog i dobronamjernog iskazivanja vlastitog mišljenja i kritike, uz poštivanje mišljenja i stavova drugih;
- Razvijanje motiviranosti za slušanjem muzike i za posjećivanjem koncerata.

PJEVANJE I SVIRANJE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>PJEVANJE I SVIRANJE</p> <p>Izbor: Prvi maj (Milan Jelićanin) Pijetao i sat (Refik Hodžić, stihovi Arif Semanić) ili Vučja želja (Marija Matanović) Čičak (Julio Marić – stihovi Rajko Balaban) Cvrčak i bubamara (Alfi Kabiljo, stihovi Stjepan Jakševac) Ševin kljun (Asim Horozić, stihovi Ivica Vanja Rorić) Tetkino, tetkino (Damir Pjanić, stihovi Enes Kišević) ili Mjesečev pjesnik (J. Kaplan)</p>	<p>-Razumije osnovne muzičke oznake u notnom zapisu (muzički termini na italijanskom) -Zna i razumije šta je dvoglasje</p>	<p>-Poštuje pravila vokalne tehnike koja dovode do kvaliteta pjevanja (intonacija, artikulacija, dikcija) -Čita notni zapis -Osjet za ritam i mjeru je sve izraženiji -U interpertaciji poštuje i koristi osnovne muzičke oznake u notnom zapisu -Izvodi lakše notne zapise ritamskim govorom i primjenjuje znanja iz metrike i ritmike -Pjeva solmizacijom lakše primjere -Prihvata i po potrebi korigira svoju intonaciju radi podizanja kvaliteta muziciranja -Samostalno pjeva i svira Orffove instrumente -Pjeva kanon u dva glasa</p>	<p>-Pozitivan interes prema muzici ga podstiče na veliko zalaganje i trud u muziciranju -Razvijena svijest o značaju svakog pojedinca u horu i shvata potrebu uklapanja svog glasa u cjelinu (hor/zbor, orkestar) -Svijesno obavlja muzičke zadatke i obaveze (kao pojedinac ili dio grupe), radi postizanja kolektivnog uspjeha -Ličnim primjerom i djelovanjuem u razredu, pokazuje pozitivne stavove i vrednote prema muzici -Osjet za ritam i mjeru je sve izraženiji -Samostalno koriguje vlastito pjevanje i sviranje upoređujući se sa drugima -Istražuje samoinicijativno i uključuje se u sviranje pratnje pjesmi</p>	<p>-Slušanje muzike -Redovno učešće u pjevanju i sviranju i u raznim prilikama: nastava, priredbe, izleti, kuća -Interakcija u improvizaciji, prihvatanje i ponašanje u skladu sa pravilima muzičke igre u svim prilikama -Izrada vlastitih improvizovanih instrumenata i njihova upotreba u skladu sa -Planira i osmišljava muzičke igre kao podsticaj za učenje -Iniciranje i organizovanje pjevanje i sviranje u interakciji (učenje u školi, u porodici) -Stalno komuniciranje sa učenicima i upućivanje na izvore znanja -Muzičke zagonetke, rebusi, premetaljke i druge igre kao podsticaj za učenje muzičkih pojmova</p>

PJEVANJE I SVIRANJE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>Dajte nam ljubavi (Hana i Dinko Šimić)</p> <p>Macice u livadama (J.Kaplan)</p> <p>Osvanu dan, kanon ili Svitac (Božidar Stančić)</p> <p>S one strane Jajca, narodna ili</p> <p>Pjevaj mi pjevaj sokole narodna</p> <p>Bosa Mara Bosnu pregazila narodna</p> <p>Trepetljika trepetala narodna svatovska, Mostar</p> <p>Marko Skače po zelenoj travi (narodna iz Slovenije) ili</p> <p>Po koroškem, po Kranjskem (narodna)</p> <p>Evo san ti doša ili Jučer si mi rekla (narodna pjesma iz Dalmacije)</p>		<p>-Muzicira samoinicijativno i bez podsticaja komunicira uz pomoć instrumenata</p> <p>-Aktivno učestvuje u izradi i izvođenju aranžmana</p>	<p>-Razvija kooperativnost i osjećaj kompetentnosti u pjevanju i sviranju</p> <p>-Razvija amostalnosti, originalnosti i spretnosti u improvizaciji</p>	<p>-Kolektivno, grupno i individualno muziciranje</p> <p>-Izvođenje zapisa napravljenim instrumentima</p> <p>-Izbor instrumenata po zvuku najbližnje Orffovim i izrada stalne razredne izložbe</p> <p>-Igra uloga</p> <p>- Slikanje instrumenata i prezentacija crteža, fotografija</p> <p>-Rasprave o ponašanju u pojedinim situacijama na koncertu</p>

MUZIČKE IGRE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>MUZIČKE IGRE</p> <p>Izbor:</p> <p>Lovac Ranko (V. Makjanić)</p> <p>Na slovo (pjesma iz Engleske)</p> <p>Pleši, pleši (Slovačka, tradicionalni ples)</p> <p>La kukarača, Meksiko, tradicionalna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Prepoznaje pojedine tradicionalne nošnje - Zna tekst i elemente koreografije muzičkih igara 	<ul style="list-style-type: none"> - Prati ritam pjesmice pokretom spontano ili izvodi zadatak koreografiju - Ispravno izvodi novu igru primjenjujući ranija znanja - Samostalno pjeva i izvodi zadane pokrete sa osjećajem sigurnosti - Samostalno igra i usvaja pravila sa više sigurnosti; - Samostalno izražava kretnjama ono što tekst i muzika sugerišu 	<ul style="list-style-type: none"> - Shvata i razumije postojanje i značaj plesa, kola kod svih naroda svijeta (<i>multikulturalnost</i>) - Poštuje kulturu svog i drugih naroda - Izražava kreativnost igrom, pokretom i pjevanjem. - Razvija svijest o kulturi ponašanja na nastupima folklornih ansambala 	<ul style="list-style-type: none"> - Prikladne igre u učionici - Praktičan rad u razredu, u školskom dvorištu, vrtu van škole, zajedničko i pojedinačno izvođenje pokreta uz pjevanje - Modeliranje narodnih nošnji prema originalu ili fotografijama - Crtanje (slikanje) narodnih nošnji - Tradicionalne igre i kola u učionici - Praktične vježbe i posjete - Prigodne muzičke igre za interaktivno učenje - Organizacija igara u učionici - Prigodne muzičke igre za interaktivno učenje - Muzičke igre za priredbe i uvježbavanje pokreta uz pjevanje (zajedničko i pojedinačno) - Rasprave i dogovori o ponašanju na smotri

BROJALICE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>BROJALICE</p> <p>Izbor :</p> <p>Aro, baro, piko, paro (Zaspisala Elly Bašić, Bilja-Gorica) ili</p> <p>Ena, mena, nikoti (Zapisala Milica Obradović, Jajce)</p> <p>Sjela baba u balon (Zagreb)</p> <p>An, ban, zekapan (Zapisala Elly Bašić, Gornji Mihaljevac, Međimurje)</p> <p>Maco, maco, mala</p>	-Zna tekst brojalice	<p>-Izvodi brojalicu precizno i tačno u skladu sa tekstom</p> <p>-Prema zadatku izvodi ogovarajuće pokrete u mjeri i ritmu</p> <p>-Svira ritam na instrumentu po dogovoru i na osnovu vlastitih ideja</p> <p>-Gledanjem u notni zapis izvodi ritam brojalice ritamskim slogovima (ta, ta-te)</p> <p>-Upoređuje i brzo uočava sličnosti i razlike u trajanju nota, obrazlaže ih i tačno izvodi po zadatku</p> <p>Na osnovu sviranja ritma prepoznaje ranije naučene brojalice (muzičke zagonetke);</p> <p>Samostalno izvodi ritam sviranjem na instrumentima</p> <p>-Osmišljava, predlaže i izvodi pratnju, kombinuje instrumente (aranžmani)</p>	<p>Aktivno i samoinicijativno se uključuje i mašta kroz brojalicu koju pozitivno vrednuje</p> <p>Raduje se novom iskustvu, igri i komunikaciji koja razvija osjećaj pripadnosti grupi</p> <p>-Razvija samosvijest kroz kreativne načine ritmičkog izražavanja, a uči i druge</p> <p>-Donosi u razred nove brojalice i izmišlja nove zajedničke igre</p>	<p>-Organizovanje novih maštovitih igara sa instrumentima</p> <p>Pronalaženje i zapisivanje brojalice, sortiranje i izvođenje zaključaka</p> <p>Dopunjavanje zidnog panoa novim zapisima;</p> <p>Dopunjavanje razredne izložbe-stalna postavka:</p> <p>-Osmišljavanje prigodne muzičke igre za interaktivno učenje</p> <p>-Demonstracija izvođenja i sviranja</p>

SLUŠANJE MUZIKE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>SLUŠANJE MUZIKE</p> <p>Izbor :</p> <p>Tu hanina, jo hanino sefardska romansa</p> <p>Dželem, dželem romska pjesma</p> <p>Na Avinjonskom mostu (Sur le pont d'Avignon, Francuska pjesma) ili</p> <p>Pjesma rastanka (popijevka iz Škotske)</p> <p>Molimo za finu tišinu (A. Korać)) i</p> <p>Zdravo maleni (Alfi Kabiljo,</p> <p>Osmjeh majke (S.Mihaljinac, stihovi M.Keran, arr. Dr Vinko Krajtmajer</p> <p>Uz jutarnju šetnju (A.Smailović)</p>	<p>-Zna veliki broj djela i prepoznaje ih prilikom slušanja</p> <p>-Prepoznaje i saopštava ime kompozitora</p> <p>-Shvata da je orkestar - muzički uređena zajednica koja svira prema pravilima i znaku</p> <p>-Prepoznaje orkestarske instrumente po grupama (gudački, duhački drveni i limeni, udaraljke) vizuelno i auditivno</p> <p>-Razlikuje izvođačke ansamble: orkestar, hor, izvođačke glasove</p> <p>-Prepoznaje vokalno, instrumentalno i vokalnoinstrumentalno izvođenje</p> <p>-Prepoznaje narodnu muzičku tradiciju</p>	<p>-Brzo pamti i pjevuši melodiju pjesme koju sluša</p> <p>-Brzo uočava i saopštava izvođača djela</p> <p>-Upoređuje, razlikuje i samostalno i tačno izvodi zaključke o slušanom djelu</p> <p>-Tačno određuje dinamiku, tempo i druge karakteristike djela</p> <p>-Uz slušanje muzike prati jednostavni notni zapis i primjenjuje muzičke termine: legato, staccato, ritam, melodija, te odredi mjeru i notne vrijednosti</p> <p>-Prilikom slušanja muzike, posebno na koncertu, poštuje pravila ponašanja</p> <p>-Koristiti jednostavan muzički jezik za saopštavanje ideja, i za imenovanje i opis djela, instrumenata, ansambala</p>	<p>-Samostalno izražava utiske o slušanom djelu, pokazujući pri tom vidno zadovoljstvo i interes</p> <p>-Često traži da se djelo ponovno sluša</p> <p>-Samostalno saopštava zašto mu se dopada ili ne dopada i komentariše osobine djela;</p> <p>-Svojim čestim komentarima i biranim riječima i odnosom pokazuje da cijeni muziku, izvođače i kompozitore</p> <p>-Iskazuje želju da djela i umjetnike vidi uživo na koncertima i tako pokazuje pozitivne navike i potrebu za muzikom;</p> <p>-Pokazuje kulturu ponašanja kad sluša izvođenje djece u razredu i na koncertu</p> <p>-Razvija svijest o značaju muzike u porodici, školi i okolini</p>	<p>-Prikupljanje CD-ova sa djelima koja će se slušati u školi</p> <p>-Istraživanje i prikupljanje informacija i slika kompozitora i muzičkih instrumenata u knjigama i štampi (simfonijski orkestar)</p> <p>-Pravljenje preglednog panoa na koji se dodaju slike instrumenata koje su upoznali</p> <p>-Istraživanje i prikupljanje tradicionalnih narodnih instrumenata i nošnji naroda BiH i izrada panoa ili izložbi</p> <p>-Izrada tematskih zidnih panoa</p> <p>-Vodič kroz kulturne muzičke događaje u gradu (isječci iz štampe sa najavom koncerata u gradu, kalendar sa terminima)</p> <p>-Posjeta najznačajnijim kulturnim objektima u mjestu.</p> <p>-Intervju sa umjetnicima</p>

SLUŠANJE MUZIKE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>Žamor i smijeh djece- Kad bi svi ljudi na svijetu (Arsen Dedić, stihovi Milan Grgić)</p> <p>Dvoboj (Asim Horozić i stihovi Šimo Ešić)</p> <p>Djeca i skakavci (Ema esasa, Josip Magdić) ili Jadovanka za teletom (J. Gotovac)</p> <p>Vesela pjesma (Do, re, mi), pjesma iz mjuzikla „Moje pjesme moji snovi“ (The sound of music, Richard Rogers)</p> <p>Scene, II čin (Andante-Andante non troppo, Tempo I, odlomak iz baleta Labudovo jezero (P.I.Čajkovski), violončelo i violina</p>	<p>-Poznaje i pamti imena bosanskohercegovačkih kompozitora i njihova najpoznatija djela</p>	<p>-Razlikuje i obrazlaže vrste horova (dječiji, ženski, muški, mješoviti) i ženske i muške glasove po visini i zvučnoj boji</p>	<p>-Razgovorom o muzici ispoljava svoje stavove i potrebe za lijepim, te shvatanje da muzika podiže kvalitet života</p>	<p>-Posjeta koncertima u osnovnoj muzičkoj školi</p> <p>-Simulacione igre za djecu</p>

SLUŠANJE MUZIKE

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>Šeherezada I stavak Sindbadovo putovanje odlomak iz orkestarske svite „Seherezada“ (Bajka iz 1001 noći, N. R. Korsakov</p> <p>Nekoliko varijacija iz djela „12 varijacija u C duru“, (W. A. Mozart) ili</p> <p>Posljednje proljeće (E. Grig)</p> <p>Barcarolla iz opere Hoffmannove priče (J. Offenbach, orkestarska izvedba)</p> <p>Dječiji hor iz opere „Karmen“ (G. Bizet) i „Vidjeh čudo“ (Vlado Milošević, mješoviti hor)</p>				

DJEČIJE STVARALAŠTVO

Sadržaj	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanja i razumijevanja	Sposobnosti	Vrijednosti , stavovi, ponašanje	
<p>DJEČIJE STVARALAŠTVO</p> <p>Slobodna improvizacija na Orffovim instrumentima</p> <p>Plesna dramatizacija</p> <p>Literarno i /ili likovno izražavanje doživljava muzike</p> <p>Osmišljavanje muzičkog igrokaza i prezentacija rezultata samostalnog i grupnog rada</p>		<ul style="list-style-type: none"> -Eksperimentiše, istražuje i kombinuje instrumente -Pravi varijacije na zadanu temu (melodiju, ritam) -Spontano na muziku progovara pokretom, likovno ili literarno -Improvizacijom kreira nove aranžmane za pjesmice i brojalice -Samostalno smišlja, upoređuje, dodaje, mijenja; Pravi improvizaciju ritmičke pratnje pjesmi Stvara kombinacijom riječi, instrumenata, pokreta i likovnim izrazom Samostalno predlaze ideje i instrumente za dočaravanje likova iz tekstova Uključuje se u rad na muzičkoj dramatizaciji 	<ul style="list-style-type: none"> -Vidnom željom za čestim muziciranjem pokazuje pravilan odnos prema muzici -Improvizacija je slobodnija kolektivna, grupna, u paru (dijalogom), individualna -Sa zadovoljstvom učestvuje u muzičkoj dramatizaciji i njihovoj javnoj prezentaciji 	<ul style="list-style-type: none"> -Aktivnosti improvizacije koja pruža neverbalnu komunikaciju, kooperaciju i socijalizaciju -Pronalaženje priča i bajki čiji se likovi mogu muzikom „ozvučiti“. -Izvođenje muzičkog igrokaza uz kombinaciju pojedinaca - likova i kolektiva; -Pripremanje i realizacija muzičkih sadržaja u korelaciji sa ostalim umjetničkim i drugim odgojnim područjima; -Saradnja sa lokalnom zajednicom, posjeta školskoj priredbi, te posjete koncertima

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Iako u uslovima **minimalnog** broja časova (**1 čas sedmično**) u petom razredu pored upornog i istrajnog rada na korekciji problema koje imaju pojedini učenici u oblasti melodike (tačna intonacija, širenje opsega glasa, memorisanje melodije), ili ritmike, posebno intenzivno raditi na kultivisanju dječijeg glasa i podizanju kvaliteta pjevanja pojedinca i prilagođavanja glasa u skupnom muziciranju. U ovom razredu pored rada na razvoju muzikalnosti i trajnih interesa i ljubavi prema muzici, raditi vrlo seriozno na osvještavanju i korištenju ranije usputno usvojenih italijanskih muzičkih termina u muzičkom opismenjavanju. U ovoj oblasti velika novina je pjevanje *solmizacijom u C dur ljestvici* i kontinuirani rad na razvoju osjećaja za ritam i metriku kroz brojalice koje treba izvoditi *ritamskim govorom*, polazeći od *svjesne analize notnog zapisa*, te *reprodukcije trajanja prikazanih u notnom zapisu*, te upoznavanje novih notnih znakova i mjere (*6/8, informativno*). I dalje raditi na sve samostalnijem određivanju osnovnih elemenata muzičkog djela, a posebno zapažanju i određivanju forme muzičkog djela (muzička rečenica, tema, fraza, cjeline), izvođača i sastava, muzičkih instrumenata orkestra, vrste glasova u horu (četveroglasni hor).

U skladu sa smanjenim brojem časova u odnosu na prethodna četiri razreda smanjen je broj pjesama za pjevanje i sviranje, kao i slušanje muzike, a posebno broj muzičkih igara i brojalica.

Pjevanjem i sviranjem treba obraditi najmanje 12 pjesama u toku školske godine. Nakon doživljaja pjesme u izvođenju nastavnika i sa CD-a, djeca je uče pjevajući uz nastavnika, u cjelini, uz pratnju melodijskog instrumenta (klavir, sintisajzer, gitara). Praćenjem i analizom notnog zapisa u udžbeniku, učenici će učvrstiti i u praksi i interpretaciji svjesno koristiti ranija znanja vezana za tempo i dinamiku, notne vrijednosti (osminka, četvrtinka, polovinka i cijela nota i odgovarajuće pauze), mjere (2, 3 i 4-dijelnu) i naučiti i *novu 6/8 mjeru*. Primjeniti ranija i nova muzička znanja u kreiranju pratnje i aranžmana za Orffove instrumente. Najjednostavnije pjesme iz ranijih razreda, kao što su: „Satić kuca“, „Patak“, „Hodavka“, „Sage se mlada do zemlje“ i slično, prema izboru nastavnika mogu se sa djecom raditi tako da ih djeca uče svirati na klaviru, metalofonu ili ksilofonu, prema tehničkim mogućnostima u školi.

Učenici u petom razredu treba da nauče najmanje **4 muzičke igre** koje uključuju pokret. One pomažu i tjelesnom odgoju i upoznavanju narodne muzičke tradicije raznih zemalja svijeta, a sastoje se iz osnovnih pokreta s plesnim elementima, te raznih kretnji ruku. Koreografije okretnih igara i kola iz različitih krajeva imaju utvrđene figure i kretnje.

Tako su djeca kroz pjevanje i sviranje i muzičke igre bila u prilici da upoznaju pored djela iz BiH, stvaralaštvo i tradiciju iz Hrvatske, Srbije, Slovenije, te Slovačke, Engleske, Škotske, Francuske, Austrije, Njemačke, Rusije, Norveške i Meksika. Na taj način je Nastavni program za peti razred dobio *multikulturalni karakter*.

U petom razredu treba naučiti najmanje **4 brojalice**, koje su dječija igra, a istovremeno i dječije tradicionalno stvaralaštvo. One i u ovom razredu spadaju u racionalne i iracionalne brojalice, čiji ritam i metrika pomažu razvoju muzikalnosti djeteta. Ova oblast je veoma pogodna za uvježbavanje *nota po trajanju i podjelu jedinice na dva dijela*, i *ritamskog govora* pa će omogućiti da se ranije doživljene muzičke zakonitosti osvijeste, te znanja učvrste i sistematiziraju. Kreativnost u ovoj oblasti podrazumijeva podsticanje učenika u osmišljavanju originalnih aranžmana i inventivnoj interpretaciji.

Slušanjem u petom razredu treba upoznati najmanje **14 kompozicija**, jer ono pruža obilje mogućnosti za upoznavanje muzičke umjetnosti i muzičke literature iz svijeta. I nadalje je težište na umjetničko-doživljajnoj komponenti, sa ciljem da pozitivni interesi i stavovi

prema muzičkim vrednotama budu u stalnom porastu. Slušanjem treba učvrstiti vizuelno i zvučno orkestarske instrumente po grupama: gudački, duvački: drveni i limeni i udaraljke. I nadalje podsticati djecu da svoje zapažanje i doživljaje izraze opisno ili likovno, kao i pokretom jer se time podstiče njihova kreativnost.

Za oblast **dječijeg stvaralaštva** u petom razredu zbog smanjenog broja nastavnih časova, nisu mogli biti odvojeni posebni časovi kao u prethodna četiri razreda. Zato je neophodno u svakoj od navedenih oblasti pronaći najefikasnije načine za slobodniju individualnu improvizaciju i druge oblike neverbalne komunikacije (u paru, grupnu i kolektivnu). Podsticati djecu da kroz muzičko-scenske igre povezuju razne umjetničke oblasti *sa naglaskom na originalnost i raznovrsnost dječijih rješenja*. Njegovati razne oblike svjesne *improvizacije* (na zadanu melodiju, ritam, te izmišljanju melodije na date stihove, kao i stihove na zadanu ili novu melodiju), *uz korištenje instrumenata (vlastito tijelo, priručna sredstva, instrumenti koje su napravila djeca, Orffov dječiji instrumentarij)*, Muzički sadržaji u sebi imaju sve elemente koji prirodno ostvaruju korelaciju sa svim drugim predmetima pa i stranim jezikom.

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

TJELESNI I ZDRAVSTVENI I ODGOJ

Uloga i značaj

Briga o zdravlju i fizičkoj aktivnosti djeteta osnovni je princip na kojem se zasnivaju sadržaji tjelesnog i zdravstvenog odgoja. Tom je principu sve podređeno.

Kretanje je potreba svakog djeteta, a svrsishodno kretanje u osnovi tjelesnog i zdravstvenog odgoja.

U ovom nastavnom predmetu dijete usvaja osnovna znanja o zdravlju, stiče navike i vještine, ali i uči kako da ih primijeni u životu. Dijete uči kako da postane fizički spremno, lično predano dnevnoj fizičkoj aktivnosti.

Poboljša li se zdravlje generacije koja dolazi, imaćemo zdraviju populaciju, a to znači i radno spremniju, kreativniju i zadovoljniju.

U ovom vremenu, tjelesni i zdravstveni odgoj ima posebnu važnost zbog sve prisutnijih pojava koje ugrožavaju zdravlje djece (dominacija medija i smanjivanje kretanja kao prijeke potrebe djeteta, pojava deformiteta, prisustvo droge i drugih nepoželjnih sredstava).

Tjelesni i zdravstveni odgoj predstavlja naučno zasnovan i sistematski organizovan odgojno-obrazovni rad sa djecom i mladima.

C I L J nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnoj školi

Cilj nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnoj školi jeste da se planiranim, programiranim, organizovanim i kontrolisanim vježbanjem i učenjem utiče na povoljnu i pravilnu konstelaciju antropoloških osobina i sposobnosti, razvijaju psihomotoričkih znanja, vještina i sposobnosti, kao i navike zdravstvene kulture učenika radi očuvanja vlastitog zdravlja i zdravlja okoline. Oplemenjivanje i usavršavanje ličnosti učenika i razvijanje humanih međuljudskih odnosa.

Z A D A C I nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnoj školi

- Stvaranje uslova za aktivno angažovanje učenika u utvrđivanju, izražavanju, zadovoljavanju vlastitih potreba i interesa za tjelesnim kretanjem, sportom i rasonodom u skladu sa karakteristikama njihovog uzrasta,
- Razvijanje i usavršavanje psihomotornih sposobnosti i sportskog odgoja;
- Podizanje stepena znanja i navika zdravstveno-higijenskog ponašanja, koji proizilaze iz sadržaja i karaktera tjelesne kulture i kulture i sportskog odgoja;

- Stvaranje uslova da učenik tjelesno i kretno afirmiše lične stvaralačke sposobnosti i mogućnosti slobodne ličnosti, koje se ogledaju u: zdravom načinu života, svestranom tjelesnom razvoju, usavršavanju kretanja, te boravkom u prirodi sa ciljem bogaćenja kulture življenja;
- Podizanje stepena teorijskih znanja iz domena: sportskog načina života, uticaja tjelesnog vježbanja na zdravlje i tjelesne sposobnosti, životne i radne sredine;
- Razvijanje i njegovanje kompetencija potrebnih za izgrađivanje i njegovanje humanih međuljudskih odnosa.

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ
5. razred

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

(70 nastavnih časova)

Zadaci nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u petom razredu:

- Učenje novog i savladavanje nastavnih sadržaja, složenijeg i višeg kvalitativnog stepena;
- Razvijanje opće otpornosti organizma prema bolestima i podizanje stepena zdravstveno – higijenskog ponašanja učenika;
- Savladavanje prelaza od elementarnih do sportskih igara, oblikovanje sportskog kretanja;
- Razvijanje psihomotornih kvaliteta za postizanje većih rezultata;
- Osposobljavanje učenika za samostalnu kretno- sportsku aktivnost, samokontrolu zdravlja i tjelesne kondicije;
- Realizacija programskih sadržaja prilikom boravka u prirodi;
- Opći zadaci nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja.

TJELESNO VJEŽBANJE I VOLUMENOZNOST TIJELA; ISHRANA I ZDRAVLJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Tjelesno vježbanje i volumenoznost tijela	-Razumije povezanost tjelesnog vježbanja i volumenoznosti tijela	-Izvodi tjelesne vježbe	Shvata važnost tjelesnog vježbanja	-Tjelesne vježbe – oblikovanje tijela
Ishrana i zdravlje Prehrana i tjelesno zdravlje	-Posjeduje osnovna znanja o važnosti ishrane za zdravlje -Razumije značaj prehrane i tjelesnog zdravlja	-Uravnotežuje prehranu	-Iskrana je važna	

UMOR U ŠKOLI I NAČINI NJEGOVOG OTKLANJANJA; TRČANJE; SKAKANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Umor u školi i načini njegovog otklanjanja	-Prepoznaje znakove umora -Zna načine otklanjanja umora	-Organizuje i izvodi aktivnosti za otklanjanje umora	-Važno je čuvati tijelo	-Vježbe prepoznavanja i otklanjanja umora
Trčanje Ciklična kretanja različitim tempom do 6 minuta Brzo trčanje do 60 minuta iz niskog starta	-Zna elemente cikličnog kretanja i brzog trčanja -Zna elemente niskog starta	-Spretno izvodi ciklična kretanja sa zadatkom -Vješto izvodi brzo trčanje iz niskog starta	-Samostalan, uporan, precizan -Važno je ovladati elementima radi brzog i tačnog izvođenja trčanja	-Vježbe cikličnog kretanja sa zadatkom -Vježbe brzog trčanja
Skakanje Skok uvis prekoračnom tehnikom „škare“ Skok udalj zgrčnom tehnikom Zgrčeni skok odrazom s odskočne daske	-Zna elemente skoka uvis i udalj u skladu sa programskim sadržajima	-Automatizovan skok uvis i udalj	-Razvijena svijest o važnosti preciznosti i pravilnosti	-Vježbe skok uvis, skok udalj zgrčnom tehnikom, zgrčeni skok odrazom s odskočne daske

BACANJA; VIŠENJE, UPIRANJE I PENJANJE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Bacanja Bacanje male medicine od 1 kg s mjesta lijevom i desnom rukom</p>	-Zna pravilno bacati medicinku lijevom i desnom rukom iz mjesta	-Automatizovano bacanje medicine		-Bacanje medicine iz mjesta sa zadatkom
<p>Višenje, upiranje i penjanje Penjanje po motki do 5 metara Jednonožni uzmah na niskoj prici Stoj na rukama uz okomitu plohu Njih u uporuu na paralelnim ručama do sjeda raznožno Galop naprijed po tlu i na gredama različitih visina Vaga zanoženjem na tlu i na gredama različitih visina</p>	-Posjeduju teorijska i praktična znanja o njihu u uporuu do sjeda raznožno , o jednonožnom uzmahu na niskoj prečki, o stoju na rukama uz vertikalnu površinu i penjanju na motku do 5 metara, o galopu naprijed po tlu i na gredama različitih visina, vagi zanoženjem na tlu i na gredama različitih visina	-Praktično izvodi nastavne sadržaje višenja, upiranja i penjanja u skladu sa programskim sadržajima	-Razvijanje statičke i dinamičke ravnoteža	-Vježbe višenja, upiranja i penjanja

PRESKAKANJA; RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
Preskakanja Raznoška	-Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o raznoški	-Spretno i tačno izvodi raznošku	-Važno je upoznati sebe i svoje mogućnosti	-Vježbe raznoške
Ritmičke i plesne strukture Osnovni koraci aerobike niskog i visokog intenziteta Skok „škarice“ Narodni ples po izboru iz zavičajnog prostora	-Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o aerobiku visokog i niskog intenziteta, o skoku „škarice“, te narodnom plesu po izboru iz zavičajnog područja	-Vješto izvodi osnovne korake aerobika niskog i visokog intenziteta -Vješto izvodi „škare“ -Igra narodno kolo po izboru	-Uporan u vježbanju	-Vježbe aerobik -Vježbe „škare“ -Vježbe i igre narodnih kola

IGRE				
Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>IGRE</p> <p>Rukomet: Vođenje lopte različitim načinima; dodavanje i hvatanje lopte različitim načinima; šut s tla osnovnim načinom</p> <p>Košarka: osnovni košarkaški stav u napadu s loptom i pivotiranje; šut jednom rukom s prsiju iz mjesta; slobodna igra 1:1</p> <p>Odbojka: vršno odbijanje iz srednjeg odbojkaškog stava; podlaktično odbijanje; donji servis i prijem servisa vršno; igre vršnim odbijanjem 1 : 1, 2 : 2</p> <p>Nogomet: Zaustavljanje lopte hrptom stopala principom amortizacije; osnovno oduzimanje lopte sučelice; žongliranje loptom</p>	<p>-Savladavanje elemenata nogometa</p> <p>-Upoznavanje učenika s osnovama tehnike i taktike u rukometu, nogometu, košarci i odbojci</p>	<p>-Vješto igra rukomet, nogomet i košarku</p>	<p>-U igri je važno poštovati druge i igrati za ekipu</p> <p>-Važno je poštovati pravila prilikom igranja</p> <p>-Poštuje različitosti tjelesnih sposobnosti između polova</p> <p>-Prihvata pozitivne sportske uzore</p> <p>-Posjeduje pravilne sportske i navijačke navike</p>	<p>-Igre: nogomet, rukomet, košarka</p>

MOTORIČKE SPOSOBNOSTI

Nastavni sadržaji	Ishodi učenja			Nastavne aktivnosti
	Znanje i razumijevanje	Sposobnosti	Stavovi, vrijednosti, ponašanje	
<p>Motoričke sposobnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> -Snaga: -Brzina: -Koordinacija -Ravnoteža -Pokretljivost -Preciznost 	-Izvodi precizne pokrete	<ul style="list-style-type: none"> -Izvodi pokrete s potrebnom jakošću i brzinom -Posjeduje neophodnu dnevno-mišićnu koordinaciju i kontrolu složenijih pokreta -Postiže optimum motoričkih sposobnosti: brzine, koordinacije, pokretljivosti i ravnoteže 	<ul style="list-style-type: none"> -Važno je vježbati i razvijati svoje sposobnosti -Samostalno primjenjuje učene vježbe 	-Vježbe razvoja motoričkih sposobnosti

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

Sadržaji zdravstvenog odgoja uslovljeni su činjenicom da je zdravstveni odgoj ne samo širenje informacija o zdravlju već aktivan proces učenja kroz iskustva primjerena individualnim i zajedničkim potrebama s ciljem da se: zdravlje učini cijenjenom društvenom vrijednošću, pomogne djetetu da postane odgovorno za svoje zdravlje i unaprijedi razvoj i korištenje zdravstvenih usluga. Najčešći sadržaji su iz slijedećih nastavnih cjelina i tema: zdravlje porodice, zdrava životna sredina, ishrana, humani odnosi među polovima, međuljudski odnosi, mentalno zdravlje, povrede, različiti faktori rizika, odnos zdravstvenog radnika i pacijenta, zaštita od bolesti itd.

Rast i razvoj djeteta u ovom periodu, prije svega, karakterizira usporen tjelesni rast, početak intenzivnog rasta mišića, veliki nivo razvijenosti koordinacije kretanja, određeni nivo intelektualne razvijenosti zaprihvatanje grupnih uputstava, socijalna razvijenost za kooperativne odnose sa vršnjacima i zbog opterećenja u školi višak tjelesne energije koji se može uspješno osloboditi u tjelesnim aktivnostima. Ovo razdoblje je najpogodnije vrijeme za učenje motoričkih aktivnosti za koje je potrebno mnogo usvojenih elemenata, a koje čine osnovu za uspješan razvoj struktura motoričkih programa pojedinca.

Potrebno je usvojiti određeni fond osnovnih sportskih znanja iz atletike, gimnastike, ritmike i sportskih igara. Posebna pažnja posvećuje se odgovarajućem izboru sadržaja za optimalan razvoj motoričkih sposobnosti i usvajanje brojnih i raznovrsnih sportskih znanja. Takođe, igra je još uvijek zastupljena skoro na svakom satu vježbanja. U različite djelove nastavnog sata, gdje to uslovi omogućuju, uključuje se muzika, naglašava izražavanje pokretima, imitiranje i stvaralaštvo i upotrebljavaju različiti rekviziti. Djeca ovog uzrasta su sposobna za prihvatanje detaljnih uputstava, njihova socijalna razvijenost osigurava uspješan grupni rad, spremna su za usvajanje osnova pomoći i sigurnosti. Razvija se i njeguje shvatanje sporta kao važne vrijednosti zdravog života.

Za drugi osnovnoškolski ciklus, koji obuhvaća 4, 5. i 6. razred osnovne škole, karakteristično je postupno i progresivno razlikovanje djevojčica i dječaka u morfološkim, motoričkim i funkcionalnim obilježjima. Zato treba postepeno usmjeravati nastavu tjelesnog i zdravstvenog odgoja prema optimalnom razvoju i usavršavanju onih znanja, sposobnosti i osobina koje su u ovom i narednom razvojnom razdoblju bitne za učenike. Slijedom bioloških i popratnih psihosocioloških različitosti između učenika i učenica, sa stajališta naučnih i stručnih saznanja nastava tjelesnog i zdravstvenog odgoja mora biti organizirana posebno za učenice, a posebno za učenike.

Program tjelesnog i zdravstvenog odgoja zasnovan je na osnovnim postavkama tjelesnog i zdravstvenog odgojno-obrazovnog područja, a usmjeren je na obrazovnu, antropološku i odgojnu komponentu sistema odgoja i obrazovanja. S obzirom da je ovo razdoblje optimalno za usvajanja motoričkih

znanja, obrazovna komponenta pretpostavlja usvajanje naprednih kinezioloških motoričkih znanja koja, upotpunjena temeljnim teorijskim znanjima iz kineziologije, podstiču razvoj osobnosti učenika. Cilj joj je sistemska i trajna promjena prvenstveno motoričkih, morfoloških i funkcionalnih obilježja učenika putem tjelesne aktivnosti ispoljene kroz djelotvorno:

- a) svladavanje *prostora* (različiti oblici i vrste kotrljanja, kolutanja, puzanja, hodanja i trčanja, kojima se savladavaju distance na različitim vrstama podloge, nagiba i pravaca),
- b) savladavanje *prepreka* (različite vrste i oblici provlačenja, penjanja i silaženja, skokovi, naskoci, saskoci i preskoci, kojima se savladavaju različite vrste okomitih, kosih i horizontalnih prepreka bez upotrebe tehničkih i drugih pomagala),
- c) savladavanje *otpora* (različite vrste i oblici potiskivanja, vučenja, dizanja i nošenja, kojima se savladavaju pasivni otpori objekata različitih masa i oblika, te različite vrste i oblici pojedinačnih skupina tzv. nadvlačenja, potiskivanja i njihove kombinacije, kojima se savladavaju nepredvidive aktivne dinamičke sile suvježbača)
- d) *manipuliranje objektima* (različite vrste i oblici bacanja i hvatanja, ciljanja i gađanja, slaganja i rastavljanja predmeta, kojima se savladavaju jednostavne i složene operacije baratanja objektima različitog broja, oblika i masa u određenom prostoru i vremenu); ili specificirane kao:
 - a) monostrukturna motorička znanja, koja su dominantno obilježje aktivnosti tipa atletike, plivanja, biciklizma i dr,
 - b) aciklična motorička znanja, koja su bitno obilježje tzv. borilačkih aktivnosti, kao što su boks, hrvanje, judo, karate i dr.,
 - c) kompleksna motorička znanja, dakle ciklična i aciklična, koja se susreću u sportskim igrama, kao što su nogomet, rukomet, košarka i dr.,
 - d) "estetska" motorička znanja (ili znanja za koja je estetski kriterij važan faktor uspjeha), koja su sadržana u aktivnostima tipa gimnastike, ritmičke gimnastike, skokova u vodu i dr.; odnosno i kao opća motorička znanja podijeljena na znanja za:
 - razvoj funkcionalnih sposobnosti (aerobnih i anaerobnih),
 - razvoj motoričkih sposobnosti (koordinacije, ravnoteže, brzine, preciznosti, fleksibilnosti, eksplozivne, repetitivne, statičke snage i dinamometrijske sile, te
 - regulaciju morfoloških obilježja (aktivne mišićne mase i balastne mase).

Ovo je razdoblje optimalno za razvoj brzine reakcije na zvučne i vidne podražaje, manipulaciju predmetima i saradnju u prostoru s drugim učenicima. Motoričke sposobnosti koordinacija, pokretljivost, statička i dinamička ravnoteža nalaze se u razdoblju pojačane transformacijske osjetljivosti, što omogućuje veće promjene.

Tjelesna aktivnost uz opće morfološke učinke, koji podrazumijevaju uticaj na sastav tijela unutar kojeg se ističe povoljan odnos između količine mišićne mase i potkožnog masnog tkiva te prevencija pretilosti; razvoj motoričkih sposobnosti

znatno iznad nivoa dostižnog samo spontanim biološkim rastom i razvojem, čime se povećavaju mogućnosti motoričkog izražavanja učenika u svim aktivnostima; te uz fiziološke učinke usmjerene na podsicanje funkcija krvožilnog i dišnog sistema i djelovanje na kvalitet koštano-mišićnoga sistema -pozitivno djeluje i na imunološki sistem, nužan za održavanje zdravlja i prevenciju akutnih i hroničnih bolesti, odnosno i na cjelokupni antropološki status. S ukupnog antropološkoga stajališta izrazito je značajno prepoznati nadarenu djecu i, u dogovoru s roditeljima ili starateljima, uputiti ih u primjerene sportske klubove.

Cilj odgojne komponente tjelesnog i zdravstvenog odgoja jeste stvaranje takvog sistema vrijednosti učenika prema tjelesnom vježbanju koji će podstaknuti samostalno i cjeloživotno provođenje tjelovježbe, te stimulirati djecu i mlade da se uključe u sportske klubove i bave sportskom rekreacijom u drugoj i trećoj životnoj dobi.

Aktivnost učenika se prati, vrednuje i ocjenjuje u okviru nastavnog procesa (časa), vannastavnog procesa u okviru škole, vanškolskim aktivnostima i slobodnim aktivnostima.

Rješavanje problema vrednovanja i ocjenjivanja učenika u nastavi tjelesnog i zdravstvenog odgoja izvodi se:

1. procjenjivanjem tjelesnog razvoja (visine, težine i držanja tijela),
2. estiranjem manifestnih motoričkih i funkcionalnih dimenzija i procjenom latentnih motoričkih (koordinacije, agilnosti, ravnoteže, preciznosti, elastičnosti, snage, brzine i izdržljivosti) I funkcionalnih (kardiovaskularnih i respiratornih) sposobnosti
3. ocjenjivanjem znanja, sportsko-tehničkih dostignuća i stavova učenika prema tjelesnom i zdravstvenom odgoju.

Jedna od baterija mjernih instrumenata za procjenu tjelesnog razvoja, funkcionalnih i psihomotoričkih sposobnosti mogla bi biti:

1. Tjelesni razvoj: tjelesna visina, tjelesna masa i držanje tijela;
2. Funkcionalne sposobnosti: trčanje u vremenu od 3 minute;
3. Psihomotoričke sposobnosti: brzina frekvencije pokreta – taping rukom, koordinacije, poligon natraške, eksplozivne snage – skok u dalj s mjesta, repetitivne snage – pretklon trupa, statičke snage – vis u zgibu, fleksibilnosti – pretklon raznožno.

U drugom ciklusu ocjenjivanje je brojčano. Podaci o tjelesnom razvoju i sposobnostima unose se u obrazac evidencije o učeniku. Rezultati praćenja služe kao osnova za programiranje rada, u individualnom pristupu i određivanju radnih zadataka za svakog učenika, kao i za njihovo ocjenjivanje.

Ocjenjivanje ima ulogu podsticajne povratne informacije, što znači da se mora voditi računa o sljedećem:

- 1) povratna informacija je efikasna ukoliko je data neposredno nakon aktivnosti na koju se odnosi, ili tokom obavljanja aktivnosti,
- 2) ona mora da bude konkretna, tj. mora da se odnosi na aktivnosti i učinak, a ne na ličnost ili trajne karakteristike osobe,
- 3) ona mora biti pozitivna, da sadrži isticanje onih elemenata koji su za pohvalu, a tek potom onih elemenata u odnosu na koje bi dijete trebalo ili moglo da uloži dodatne napore.

Ovako postavljeno i realizirano praćenje napretka učenika i ocjenjivanje (kvalitativno, kontinuirano, konkretno, pozitivno i adekvatno obrazloženo), doprinosi i njihovom razvoju pojma o sebi, formiranju realne slike o sebi, o onome što znaju, umiju, o svojim sposobnostima, što je značajno za razvoj samopoštovanja učenika i zdravog odnosa prema sebi i svijetu oko sebe.

ISLAMSKA VJERONAUKA

5.razred

ISLAMSKA VJERONAUKA

(2 sata sedmično 70 sati godišnje)

Uvod

Program islamske vjeronauke za peti razred devetogodišnje osnovne škole predstavlja konstrukciju jedne etape primjerene uzrastu djece u tom razredu, a koja je konceptualno dio još u prvom razredu započetog procesa kreiranja okvirnog kurikuluma za osnovnu školu u kojem se postupno, primjereno uzrasnoj potrebi, razvija odgojno-obrazovna vjeronaučna intencija.

Četvrti, peti i šesti razred, zajedno, čine jednu programsku cjelinu, kojoj je bazična odgojna intencija što čvršće, stamenije i djelotvornije situirati mladu osobu u burni pubertetski period.

Odgojna ambicija vjeronauke u ovom razredu biva potcrtana i utemeljena na egzaktno izdvojenim pokazateljima razvojnih teškoća i stranputica ove (desetogodišnjaci) životne dobi. Naime, istraživački rezultati ukazuju na sniženu dobnu granicu "eksperimentisanja" sa alkoholom, cigaretom, drogom. Generalna sklonost za ovakvo "eksperimentisanje" obitava u prostoru socijalizacijskog kapaciteta mlade osobe. Ključna hipoteza u pristupu problemu odnosi se na postojanje odgojno uvjetovanog socijalizacijskog deficita. Istraživanja su, upravo, pokazala da sklonost drogi egzistira u formi latentnog poriva, bez svjesnih asocijacija s drogom i bez artikuliranja interesa za nju (slično je i s cigaretom, alkoholom). Droga dobiva psihološku vrijednost baš u fazi 'eksperimentisanja', kad se instrumentalno povezuje s unutrašnjim potrebama.

Ključ pristupa problemu je u postojanju odgojne kreacije koja će dovesti do toga da mladi čovjek razvije zahtjevnije, konstruktivne obrasce svog i funkcioniranja u cjelini.

U petom razredu se dio ove odgojne ambicije nastoji ostvariti uvrštavanjem programa razvijanja temeljnih životnih vještina, koje će podržati mladog čovjeka u umijeću građenja odnosa, podnošenju i rješavanju interpersonalnih konfliktata i izlaženju na kraj na konstruktivan način sa svojim osjećanjima.

Nedostatak ovih životnih vještina je u osnovi pojave i emocionalnih i ponašajnih teškoća kod djece i mladih.

TEME	ISHODI	VJEŠTINE
SJETIMO SE NA POČETKU	Znaju da imaju obaveze i radne navike. Obrada priče „Majko pričaj mi o Allahu“. Čovjekovo je samo ono što sam uradi.	Sposobnost korištenja poruka i pouka iz Ajeta i poučnih priča. Samostalno i timski pravi planove rada u školi. Razvijanje sposobnosti za izražavanje stavova i mišljenja. Razmjenjuje informaciju i iskustva. Razvija osjećaj odgovornosti prema vlastitim obavezama.
SOCIJALNE VJEŠTINE	Znaju da uočavaju vlastite greške. Ko radi griješi. Ljudski je pogriješiti. Znaju da grešku treba priznati, izvinuti se. Tražiti oprost od onoga kome je nanesena nepravda. Znaju da je lijepa riječ kao lijepo drvo. Ljubav, povjerenje, sreća.	Razvija osjećaj za oprost i izvinjenje. Razvija lijepu komunikaciju i odnos prema drugima. Upoređuje i korigira svoje ponašanje u odnosu na druge. Suosjeća se sa drugima. Samostalno snalaženje i istraživanje u svrhu rješavanja problema. Prepoznaje vlastite osjećaje i emocije.

TEME	ZNANJE	SPOSOBNOSTI VJEŠTINE
BOŽIJI POSLANICI	<p>Učenici znaju da su Poslanici Bogom odabrani ljudi da upućuju narod (svijet) na pravi put. Znaju da je Ibrahim a.s.. Alahov prijatelj. Lut a.s. primjer čistoće duše i tjela. Znaju da su Poslanici najbolji uzor ljudima.Svojstva i osobine Božijih poslanika.Kaba, Isra, Miradž. Osobenost Kabe.</p>	<p>Uspostavlja logičke zaključke iz priča o poslanicima (Allah dž.š. kažnjava zlo, a nagrađuje dobro).Aktivno učešće u obradi priča.Uočava znakove Allahove nagrade u svakodnevnici.Uočava i opisuje dobre i loše postupke.Izražava želju da se ponaša i djeluje po uzoru na poslanike i dobre ljude.</p>
IZ ŽIVOTA POSLJEDNJEG BOŽIJEG POSLANIKA	<p>Znaju događaje iz života Muhammeda, a.s.Hazreti Hatidža oslonac i podrška.Poziv na dobro.Upornost i strpljivost u ostvarivanju svoje ideje.Abesinija i prihvatanje muslimana.Ilahija „Dođi najdraži“. Suživot i tolerancija.Ispoljavanje tuge, gubitak dragih prijatelja. Znaju da čovjek može bitno uticati na svoju sreću.Poslije kiše dođe sunce.</p>	<p>Uspostavlja logičke zaključke iz događaja iz života Poslanika a.s.Učestvuje aktivno u izvođenju ilahije i pravilno je interpretira.Uočava različite reakcije ljudi na istinu i njene vrijednosti.Izražava želju da se ponaša po uzoru na Poslanika a.s..</p>

TEME	ZNANJE	SPOSOBNOSTI VJEŠTINE
OBJAVE SU MILOST LJUDIMA	Znaju o Tevratu i Zeburu. Znaju univerzalne poruke svetih knjiga. Vjera u jednog Boga. Suživot, tolerancija, ljubav, uvažavanje, poštivanje drugih. Znaju da je raznolikost ja milost Božija na Zemlji.	Razvijanje svijesti o Uzvišenom Allahu kao tvorcu svih svijetova. Razvija svijest o Božijem prisustvu i brizi o svemu. Uspostavlja logičke zaključke o različitim ljudima (naroda) kao mudrosti Allahovog, dž.š., stvaranja.
MOJ VJERSKI ODGOJ	Znaju da nas Uzvišeni Allah voli i štiti. Znaju za ljubav prema Bogu, ljudima, roditeljima, bratu, sestri, prijateljima. Međusobno pomaganje. Moj najljepši dan u mektebu. Znaju da Allahu trebamo uvijek zahvaljivati.	Razvijanje svijesti o Allahovoj ljubavi prema stvorenjima, o Njegovoj svemoći, o Njemu kao Stvoritelju svega. Razvijanje intelektualnih i odgojnih sposobnosti. Memorisanje Sura, Hadisa, Dova i mudrih izreka. Međusobno pomaganje i suradnja.
NAMAZ I PLANIRANJE VREMENA	Znaju važnost namaza za čovjeka i društvo (džemat). Uvjeti i sastavni dijelovi namaza. Namaz nas usređuje i uljepšava naš izgled, i daje nam smisao za život. Obrada sure Kafirun. Znaju da je Namaz tačno vremenski određen. Dan i noć su obuhvaćeni namazom (noćni, dnevni namazi). Sedmični i drugi namazi (Džuma, Bajrami i Nafile)	Razvijanje svijesti o različitosti prirodnih procesa kao mudrosti u Allahovom stvaranju. Opisuju vremenske promjene. Usvojenost sure Kafirun. Sposobni su izvršiti namaske pripreme i radnje u Namazu. Razlikuju obvezne od dobrovoljni namaza.
U SUSRET RADOSTIMA RAMAZANA	Znaju za blagodati i ljepote Ramazana. Propisi o Postu, iftar, sehur. Teravih namaz, Sadekatul-fitr. Interpretirati ilahiju „Hej Mubarek Ramazan“. Briga o siromašnim ljudima. Učenje Kura'na (Mukabele). Znaju da post čisti dušu i briše grijeh kod čovjeka. Ramazan je vjerniku najdraži gost.	Postupati po usvojenim islamskim propisima (za vrijeme Ramazana). Opisuje običaje vezane za Ramazan (doček, iftar-sijela i dr.). Pravilno interpretirati ilahiju.
RAZLIČITOSTI U MOM KOMŠILUKU	Znaju da treba poštivati sve objavljene religije. Znaju da je poštivanje duhovnih vrijednosti različitih kultura čovjekova vrlina. Znaju za uvažavanje tuđih stajališta i mišljenja.	Usvajanje informacija o kršćanskim i židovskim blagdanima, identifikacija vjerskih blagdana. Opisivanje načina proslave pojedinih praznika. Uočava povezanost ljudi u mjestu, okolini i državi bez obzira na različitost.

Didaktičke napomene:

- Ova cjelina ima za cilj da podsjeti učenike na njihove obaveze i radne navike na početku školske godine. Nastavnik kroz priču *Allah nam je dao određene dužnosti* (priča je uzeta iz „Majko pričaj mi o Allahu“, S. YILDIRIM, Bookline, 2005.) treba da potakne učenike da savjesno i odgovorno pristupe radu u novoj školskoj godini.
- Na početku će kroz razgovor i različite tehnike uvođenja u rad najaviti nastavnu jedinicu. Nakon metodičkog interpretiranja priče, pitanjima ih usmjeriti da zaključe šta je Omer želio, da li se to ostvarilo i zašto nije.
- Potaknuti učenike da oni kažu šta žele u novoj godini, kako bi to mogli ostvariti i zašto baš tako.
- Rukovodeći se ajetom: »Čovjekovo je samo ono što sam uradi, i trud će se njegov sigurno iskazati!« (En-Nedžm, 39-40.), usmjeriti djecu da urade individualne planove rada u novoj školskoj godini. U tom cilju, nastavnik će na početku dati instrukcije i iskazati svoja očekivanja šta treba da sadrži individualni plan i staviti će se na raspolaganje u cijelom procesu u ulozi koordinatora, a insistirat će i na njihovom međusobnom konsultiranju. (Elementi plana: period za koji se planira, aspekti planiranja - rad i zabava, razloženost prema nastavnim predmetima.)

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Nastavnik će evaluirati ne samo produkt (individualni plan za školsku godinu) nego i proces: kreativnost, trud i zalaganje, broj konsultiranih izvora, kolega učenika, partnerske i timske radove. Pratit će, zajedno sa učenicima, realizaciju plana i za tu svrhu uraditi listu za individualnu samoevaluaciju za učenike i zajedničku listu za evaluaciju realizacije plana.
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima.
- Pratit će i sljedeće elemente: aktivno učešće učenika, razvojno nastojanje učenika, želja za napredovanjem i novim saznanjima, prikazivanje neizvjesnog kao lagahan svakodnevni rad, dosljednost u provođenju plana, razvijanje osjećaja odgovornosti prema vlastitim obavezama.
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija.
- Ova tematska cjelina planirana je da se razbije na svoje dijelove, pojedine vještine, i da se realizira tokom cijele školske godine. Nastavnik ih kontinuirano prati i na kraju školske godine zajedno evaluira. U tu svrhu nastavnik vodi dnevnik bilješki za svakog učenika ponaosob, prati poteškoće i ostvarenje vještina. Za svaku vještinu treba izraditi program njenog dosezanja i tačno utvrditi faze realizacije programa. Inicijalno mogu poslužiti nastavne jedinice planirane u okviru ove tematske cjeline.
- Socijalne vještine mogu se učiti samo u grupi, gdje su odnosi najvažniji dio cjelokupnog procesa (Kobolt, 1997).
- Na početku rada na nekoj vještini nastavnik kreira relaksiranu atmosferu, koristeći razgovor, igru s djecom, različite projektivne tehnike uvođenja u rad. Nakon toga najavljuje kompetenciju o kojoj će se tog dana govoriti, čini to ukratko, kombiniranjem svoje informacije i razgovora s učenicima, potom "pokazuje" djeci vještinu: prigodnim filmom, videoinsertom, pričom, problemskom fotografijom, nizom fotografija, adekvatnom narodnom ili umjetničkom pričom... Nakon toga se učenicima metodički interpretira viđeni edukativni materijal. Učenici se potiču pitanjima: šta su oni osjetili, šta su osjećali akteri priče ili filma, kako su akteri postupili, je li se moglo drukčije postupiti, da li učenici mogu zamisliti situaciju iz svakodnevnice gdje je ova vještina primjenjiva i demonstrirati je u razredu. Potom se može primijeniti tehnika igranja uloga: nastavnik instruiira grupu učenika u simulaciji

određene situacije u kojoj će socijalna vještina biti primijenjena. Učenici dobivaju domaću zadaću da zabilježe u svojoj svakodnevnici u kojoj je određena vještina profunkcionirala ili situaciju kad su u tome uspjeli, i da o tome zajedno razgovaraju na satu vjeronauke.

- Razviti svijest kod učenika o značaju uočavanja vlastitih grešaka i razbijanje svijesti o sebi kao nepogrešivoj osobi. Razviti misao da je ljudski griješiti, ali da grešku treba priznati i tražiti oprost od onog kome je nenesena nepravda, srcem i riječima.

- Na tragu kur'anskog ajeta u suri Ibrahim: „Lijepa riječ kao lijepo drvo, korijen mu je duboko u zemlji, a grane se u nebo uzdižu“, inicirati razvijanje svijesti da jedna lijepa riječ može razviti niz lijepih osjećanja, npr. ljubav, povjerenje, sreću, ohrabrenje, uljudnost i sl. Pokušati izraditi mapu Lijepa riječ.

- Nastavnik kreira situaciju sa izmišljenim pismom prijatelju u kome se iznosi problem. Učenike podstiče da uoče taj problem, da se izjasne da li opravdavaju ili ne postupke navedene u pismu i kako bi savjetovali o datom problemu. Radom u grupi učenici pišu o problemu i opisuju trenutnu situaciju, a svi članovi grupe kružnim tokom upisuju svoj prijedlog rješavanja problema. Sličnim aktivnim radom u grupi i paru uraditi i ostale nastavne jedinice, važno je da se iskazivanje emocija, empatija, saradnja pokažu kroz igrokaz na času.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Evaluacijski slojevi: učešće učenika, iskrenost, pounutrašnji efekti odgojnog rada na socijalnoj kompetenciji (naprimjer, želja za primjenom vještine, razvojno nastojanje mlade osobe...).

- Gradacijski kontinuum usvojenih vještina: *Izvinjavanje* (prepoznaje kad se treba izviniti, kaže oprost, svojim ponašanjem pokazuje kad mu je žao); *Zahvaljivanje* (prepoznaje da se treba zahvaliti, kaže hvala, svojim ponašanjem pokazuje zahvalnost); *Rješavanje problema* (prepoznaje i prihvata problem, vjeruje da je problem rješiv, spreman je da riješi problem sam ili s drugima, ne odustaje dok problem ne riješi, prepoznaje da je problem riješen); *Prepoznavanje i iskazivanje emocija* (prepoznaje vlastite osjećaje, izražava osjećaje ne ugrožavajući druge, govori o tome kako se osjeća, neverbalnim znakovima pokazuje kako se osjeća, spreman je podijeliti svoje osjećaje s drugima); *Empatija* (pokazuje da prepoznaje osjećaje drugih, pokazuje da razumije osjećaje drugih, uživa se u osjećaje drugih i prikladno reagira, tolerantan je prema osjećajima drugih); *Saradnja* (poštuje dogovorena pravila, prisutan je dok aktivnost traje, aktivno sudjeluje u radu grupe, obavlja svoj dio zajedničkog zadatka, cijeni rad drugih).

- Vještim rukovođenjem nastavnika napraviti mapu prijateljstva, iskrenog, pravog i lažnog. Primjereno kazivanje o Ibrahimu, a.s., smjestiti u mapu prijateljstva. Potaknuti učenike da uoče na mapi prijateljstva svoj nivo prijateljstva prema Allahu i drugima.

- Primjenom različitih tehnika grupnog rada i rada u paru definirati čistoću duše i čistoću tijela. Primjerenim kazivanjem o Lutu, a.s., potaknuti učenike da prošire saznanje o čistoći duše i tijela. Mogu se primijeniti grozdovi, čitanje s pauzama, kolo uokolo i sl. Povezati prisutnost nemorala u vrijeme Luta, a.s., i u naše vrijeme, primjereno uzrastu.

- Nastavnik će pažljivo oblikovati ponašanje učenika po ponašanju uzora, kako bi stekli različite oblike socijalnog ponašanja, ličnih osobina i vrijednosti, kao što su poslušnost, poštivanje, predanost, plemenitost, požrtvovanost. Sve ovo učenici mogu stjecati po uzoru na sinove Ibrahimove, Ismaila i Ishaka, a.s.

- Kroz živote spomenutih poslanika upoznati ih sa gradnjom Kabe. Sa ovom nastavnom jedinicom se može povezati Isra i Miradž, povezanost ranijih poslanika i Muhameda, a.s., vrijednost i značaj Kabe.

- Tematska cjelina se ne mora realizirati u kontinuitetu, ali je važno da nastavnik aktivira što više različitih aktivnosti učenja, jezičke, tjelesne, slušne, emocionalne, vizuelne, voljne, spoznajne, interpersonalne, radi dugotrajnog cjeloživotnog učenja. Ove aktivnosti treba da osposobe ličnosti na toleranciju i međukulturalno komuniciranje.

- Nastavnik može učenicima predložiti da se kreativno izraze (literarno, likovno) na dijelove sadržaja u kojima smatraju da njihov talenat može doći do izražaja.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o Božijim poslanicima; osobnostima Kabe.

- Napredovanje u jezičkom (usmenom i pismenom) i likovnom izražavanju.

- Učešće u realizaciji projektnih zadataka.

- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima.

- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija.

- Vrednovanje literarnih i likovnih radova na izabrane teme.

- Događajima iz života Muhameda, a.s., pristupiti s ciljem uzimanja pouka i njihovim povezivanjem sa životom u vremenu u kojem živimo. Kroz primjer hzr. Hatidže potaknuti ih da prepoznaju svoj oslonac i podršku, ali i da sami pokušaju to biti nekoj dragoj osobi.

- Javni poziv u vjeru treba da razvije svijest o tome da svaka ideja ima svoje vrijeme i da često treba biti strpljiv, istrajan i uporan u ostvarivanju svojih ideja, čak i onda kada nam se čini potpuno nemogućom.

- Ilahijom probuditi najljepša osjećanja prema Poslaniku, a.s., njegovoj misiji i životu.

- Prihvatanje muslimana i Abesiniji povezati sa suživotom, tolerancijom i međukulturalnim dijalogom.

- Kroz godinu tuge pomoći učenicima u skorašnjim gubicima, razvijati poglede na smrt kao dio samog života i njenu neizbježnost i optimističan pogled na budućnost. Razgovorom uočiti različite oblike ispoljavanja tuge i poštivanje osjećanja drugih.

- Rukovodeći se narodnom da poslije kiše dođe sunce, povezati događaj oko Miradža sa nagovještajem radosti i ostvarenja poslaničke misije. Razvijanje svijesti da čovjek bitno utječe na svoju sreću i da je ne treba tražiti spolja.

- Nastavnik može učenicima predložiti da se kreativno izraze (literarno, likovno) na dijelove sadržaja u kojima smatraju da njihov talenat može doći do izražaja.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Nivo uključenosti i aktivnosti u individualne i grupne zadatke.

- Usvojenost novog znanja o Poslaniku, a.s., i događajima iz njegovog života, Miradžu.

- Kvalitet melodijske interpretacije ilahije *Dođi najdraži*.

- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija.

- Vrednovanje literarnih i likovnih radova na izabrane teme.

- Kroz kazivanje o Tivrati i Zeburu, učenike upoznati sa historijom Izraelićana. Istaći univerzalne pouke svetih knjiga i vjeru u jednog Boga.

- Putem kazivanja o Indžilu i Isaa, a.s., upoznati učenike sa kršćanstvom i njegovim dodirnim tačkama sa islamom.
- Predstavljanje Kur'ana kao knjige koja je upotpunila vjeru i milost Božiju prema ljudima, knjigu koja govori o suživotu, toleranciji, ljubavi, raznolikostima i uvažavanju.
- U okviru nastavne jedinice Vjera nas uči da druge poštujemo predstaviti osnovne elemente o tri velike religijske zajednice u Bosni i Hercegovini.
- Imati na umu već date napomene o načinima rada sa djecom ovog uzrasta i razvijanje čiste duše koja će uočavati svijetle strane i voljeti ljude onakve kakvi su.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o Božijim objavama.
- Usvojenost znanja o osobenostima religijskih zajednica u Bosni i Hercegovini.
- Nivo uključenosti i aktivnosti u individualne i grupne zadatke.
- Na osnovu priče *Allah nas voli i štiti* iz knjige „Majko pričaj mi o Allahu“, kreirati ciljano vođeni razgovor koji će za cilj imati afirmaciju ljubavi kao univerzalne vrijednosti i bitne pretpostavke povoljne emocionalne klime u životu uopće, u porodici, školi, mektebu i sl. Upućivanje učenika da uoče više aspekata ljubavi, prema Bogu, ljudima, roditeljima, bratu i sestri, prijateljima i sl.
- Razvijanje svijesti da je prirodno da se međusobno pomažemo kao što nas Allah pomaže svakodnevno bez prigovaranja. Podsticaj učenicima da otkriju svoje jake strane i njima da pomažu porodicu, zajednicu i sl. Afirmacijom i samopotvrđivanjem učenika razvijati njihove socijalne odnose, kvalitet odgoja, demokratsku klimu i osjećanje da svako u nečemu uspijeva.
- Nastavnik razvija bolje razumijevanje i prihvatanje učenika sa izraženim životnim teškoćama kao što je nedostatak roditelja, bolest, siromaštvo i sl., zatim učenika koji se teže socijalno prilagođavaju i iznalazi načine da im se pruži adekvatna pomoć. Podstiče djecu na uspostavljanje boljeg razumijevanja sa roditeljima i da slobodno iskazuju svoja osjećanja. Nastavlja sa vježbanjem sposobnosti prepoznavanja osjećanja kod drugih i razumijevanja uzroka koji su ih uvjetovali.
- Za realizaciju ove nastavne jedinice može poslužiti priča *Ile i njegova majka* (iz knjige Razumevanje mladih, Stojanović, S. 2003). Kroz aktivnost iskazivanja kako se osjećamo nacrtati likove koji izražavaju osnovna osjećanja i podstaći učenike da pojasne značenje riječi ljubav, mržnja, strah, ponos, zabrinutost i sl. Priča se može čitati tehnikom s pauzama i zapisivanjem očekivanog i stvarnog dešavanja ili raditi u grupama sa specijaliziranim zadacima. Podstaći učenike da razmisle kako bi oni pomogli dječaku iz priče, da li oni poznaju nekog sa sličnom životnom pričom i sl. Priču raditi u blok-času.
- U spontanom razgovoru s učenicima ustanoviti gdje se stječe vjerski odgoj (uraditi spisak svih mišljenja učenika i posebno istaknuti: u porodici, sa drugovima, u školi i u mektebu. U okviru nastavne jedinice Mekteb - izvor sreće nastavnik će kroz razgovor ustanoviti u kojoj mjeri i broju učenici idu u mekteb, provjerit će da li su stavili u svoj ovogodišnji plan i posjetu mektebu. Nastavnik će afirmirati pohađanje mekteba metodom "za one koji žele i mogu više", konstatirati da će djeca o vjeri još više saznati u mektebu, a onaj ko više zna o Allahovoj vjeri Allahu je i bliži i draži. Nastavnik može inicirati i pismeno izražavanje na temu *Moj najljepši dan u mektebu*.
- Samo aktivnim učestvovanjem djece u ovom radu, mogu se podstaći na pravilno razmišljanje o Bogu, pokušati argumentirano potisnuti njihova različita praznovjerja, pojasniti im njihove nedoumice i sl. Obavezno dozvoliti djeci da iznesu svoja mišljenja i stavove bez osuđivanja i ismijavanja.

Upoznati ih sa ajetima iz Kur'ana, Ajetu-l-Kursijjom, i pojasniti im njihovu vrijednost. Učenike potaknuti ali im ostaviti u slobodan izbor njihovo memoriranje.

- Čitanjem i analizom priče *Allahu trebamo uvijek zahvaljivati* potaknuti učenike da često izgovaraju riječi koje su nama lahke na jeziku, a teške kod Allaha, *subhanallah, el-hamdulillah* i *Allahu ekber*. Obraditi zikir poslije namaza. Ovim nastavnim jedinicama pokušati kod učenika potisnuti razne poštapalice koje često imaju i negativna značenja i zamijeniti ih navedenim riječima. Cilj ovog dijela je razvijanje svijesti o potrebi stalnog spominjanja i sjećanja na Allaha, dž.š.

- Nastavnik će bolje upoznati učenike kroz upoznavanje njihovog preferiranja određenih vrijednosti. Nastavnik će na jedan list navesti veći broj vrijednosti (oko 20). Zadatak učenika može biti da individualno odaberu pet vrijednosti, zatim od tih pet izaberu tri, a od te tri izaberu samo jednu. Nastavnik će aranžirati ugodnu atmosferu za individualno prezentiranje rezultata rada. Učenici će govoriti zašto su izabrali određene vrijednosti, zašto su se određenih odricali kad su morali, zašto su izabrali onu koja je ostala posljednja i kako su se osjećali kad su napuštali određene vrijednosti.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Nastojanje učenika da se aktivno uključe u planiranje, pripremanje i realiziranje nastave vjeronauke.
- Senzibiliziranost učenika za prepoznavanje situacija u kojima su pokazali vjerničko funkcioniranje i svijest o Allahovoj ljubavi prema stvorenjima, o Njegovoj svemoći, o Njemu kao Stvoritelju svega.
- Usvojenost salavata, Ajetu-l-Kursijje, tespiha (zikra poslije namaza).
- Senzibilitet za graduiranje vrijednosti.
- Razvijenost navike zahvaljivanja Allahu, dž.š.
- Nivo uključenosti u individualne, partnerske i grupne zadatke i aktivnosti.
- Kroz razgovor i igru kreirati relaksiranu atmosferu. Nastavnik lagahno uvodi u nastavnu jedinicu ponavljajući sabah-namaz, koji povezuje za pričom. Povezati namaz sa ajetom «Allah je izvor svjetlosti nebesa i Zemlje!» (Nur, 35.) Nastavnik će kroz razgovor s učenicima pobrojati blagodati koje postaju vidljive svitanjem dana u našem okruženju. Informirat će učenike da dužina dana na različitim dijelovima na Zemlji nije ista. Na primjeru pojave dana nakon noći nastavnik će konstatirati da će doći vrijeme kada će biti poznato sve što skrivamo, kao što odlazak snijega otkrije sve što nije u vrijeme njegovog prisustva bilo vidljivo. Inicirati pismeno izražavanje na temu: Šta želim popraviti kod sebe "dok nije svanulo"?
- Kazivanjem o prvom mujezinu naglasiti važnost i vrijednost mujezina, istaći osobine prvog mujezina i povezati ih sa životom. Pokazati film o prvom mujezinu i primijeniti tehniku igranja uloge mujezina. Podstaknuti učenike da uoče zajedništvo, jačinu, slogu i jedinstvo džemata.
- Povezati naučeno o smjeni dana i noći i sabahu, te obraditi klanjanje akšam-namaza. Nastavnik će različitim tehnikama potaknuti učenike da uoče važnost i vrijednost ovog namaza. Cilj je, također, potaknuti razvijanje svijesti o važnosti namaza za vjernika.
- Ponovimo uvjete i sastavne dijelove namaza iz ugla uljepšavanja svog izgleda i ukrašavanja svog govora tijelom i riječima. Nastavnik analizira pozicije tijela u namazu i upoređuje ih sa pozicijama stvorenja koja se sličnom pozicijom zahvaljuju Gospodaru. Nastavnik potcrtava potrebu pravilnog i dosljednog izvođenja svih pokreta i pozicija tijela.
- Adekvatnim razgovorom nastavnik će istaći da je najljepše sjećanje na Allaha i Poslanika. Korištenjem različitih tehnika poučice učenike kako da čine ovo sjećanje. Primjereno je da se uz ovu

nastavnu jedinicu ponovi salavat i da ga memoriraju oni koji nisu u prošlom razredu. Učenike obavezno upoznati sa njegovom vrijednošću i prijevodom.

- Ova tematska cjelina se može realizirati tokom cijele godine i nije obavezna da bude u kontinuitetu.
- Učenjem sure Kafirun usmjeravati učenike da žive islam, ali da imaju tolerantan stav prema drugim vjerovanjima i uvjerenjima.
- Na početku školske godine u okviru prve tematske cjeline Ja to želim, ja to mogu učenici su pravili individualni plan za ovu školsku godinu. Ovo je prilika da se osvrnu na plan i provjere da li se i u kojoj mjeri on realizira. Zadatak će im ovoga puta biti da planiraju rokove za realizaciju ostatka plana. Učenici će raditi individualno, a zatim će raditi u parovima da jedni drugima pomognu, da razmijene iskustva. Izvještavanje je individualno sa zamijenjenim ulogama: učenici izvještavaju o procesu realizacije plana i rokovima u ime svoga školskog druga u paru.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Razvijenost svijesti o različitosti prirodnih procesa kao mudrosti u Allahovom stvaranju.
- Usvojenost sure Kafirun.
- Jezički ispravno i pravilno artikulirano izražavanje.
- Pravilnost i melodičnost u učenju ezana.
- Usvojenost načina i sadržaja u klanjanju akšam-namaza.
- Usvojenost salavata i njegovog prijevoda.
- Nivo uključenosti u individualne, partnerske i grupne zadatke i aktivnosti.
- Sposobnost planiranja i revnosnost u realizaciji planiranog.
- Svojim vještim rukovođenjem nastavnik će razviti najplemenitija osjećanja u mladoj osobi o ramazanu, koja osvježavaju i hrane dušu, potaknuti ih da pišu ta svoja osjećanja i razgovaraju o njima. Uputiće je da uživa u ramazanskim druženjima sa siromašnim ljudima, Božijim riječima, učenim ljudima, porodicom i prijateljima. Aktiviraće je da maksimalno iskoristi blagodati i ljepote ramazana kako bi postala bolja, plemenitija i sretnija osoba.
- Nastavnik će učenicima dati zadatak da bilježe za njih najinteresantnije elemente sa ramazanskih druženja kojim su prisustvovali i da pripreme prezentacije. Time će ih indirektno uključiti u ramazanska druženja koja se organiziraju u porodici, komšiluku, džamiji...
- Nastavnik će iskoristiti činjenicu da učenici vole pjesme i pjevanje da se i u školi osjeti njihova radost kroz učenje ilahije i kaside u horu. Pored uvježbavanja melodijske interpretacije ilahije, nastavnik će ovaj nastavni sat iskoristiti za razgovor o sadržaju ilahije i učeničkim iskustvima koja su vezana za sadržaj ilahije. Nastavnik može inicirati da učenici nacrtaju svoj doživljaj ilahije ili sadržaje koji se u ilahiji spominju.
- Nastavnik će u okviru nastavne jedinice Pišem o ramazanu inicirati pismeno izražavanje. Učenici će pisati o ramazanu i napisati ono što žele da poruče ovim povodom. Ukoliko nastavnik vidi da nekim učenicima teže ide pisanje pisma, predložit će im da napišu pjesmu ili priču o ramazanu. Ovu nastavnu jedinicu bi bilo dobro planirati kao blok-sat, jer bi svi učenici napisano trebali i prezentirati i tako bolje i neposrednije iskazati svoja osjećanja.
- Nastavnik će odabrati i prikladan način da obilježi bajrame sa učenicima i roditeljima u školskom okruženju, a dozvolit će i da se prenese porodična atmosfera obilježavanja Bajrama.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Jezički ispravno i pravilno artikulirano izražavanje.
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima.
- Uključenost u planiranje i izvođenje bajramskih svečanosti.
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka.
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija.
- Vrednovanje literarnih i likovnih radova na zadane teme.
- Primjenjujući različite methodske postupke (istraživanje, izlaganje, razgovor, proučavanje geografskih karata, čitanje i interpretacija tekstova, izradu plakata) obraditi osnovne katoličke, pravoslavne i židovske blagdane.
- U funkciji boljeg razumijevanja osobnosti kršćanstva i židovstva upriličiti gledanje izabranih dostupnih filmova uz kraće informativno komentarisanje.
- U okviru tematske cjeline o kršćanstvu i židovstvu cilj je: usvojiti stav poštovanja prema svim religijama; izgrađivati stav poštovanja duhovnih vrijednosti različitih kultura i civilizacija; razvijati sposobnosti uvažavanja tuđih stajališta i mišljenja; razviti sposobnost uočavanja elemenata/ponašanja koji ukazuju na osobe koje drukčije vjeruju; uočiti važnost poznavanja i poštivanja drugih kultura; razvijati poštovanje prema drugim narodima i religijskim zajednicama u bliskom okruženju.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost osnovnih informacija o kršćanskim i židovskim blagdanima.
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima.
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka.
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija.

LITERATURA:

1. Latić, Dž. (1999): *Svjetske religije*, Sarajevo, Bosančica print i Bosanski kulturni centar
2. Stanojlović, S. (2003): *Razumijevanje mladih - unapređivanje socijalnih i emocionalnih kompetencija*
3. Yildirim, S.: *Majko pričaj mi o Allahu*, Bookline, 2005.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu vjeronauke mogu izvoditi profesori i nastavnici koji su završili:

1. Fakultet islamskih nauka u Sarajevu (pedagoški ili teološki smjer)
2. Islamski pedagoški fakultet u Zenici ili Bihaću, odsjek za vjeronauku
3. Druge fakultete islamskih nauka priznate od Rijaseta Islamske zajednice u BiH, čije su diplome nostrificirane od strane Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i položena pedagoška grupa predmeta na ovom fakultetu, uz prethodno završenu jednu od medresa
4. Islamsku pedagošku akademiju

NASTAVNICI – STRUČNI PROFILI NASTAVNIKA KOJI MOGU REALIZIRATI NASTAVU U PETOM RAZREDU DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE

1. Nastavu iz predmeta *Bosanski / hrvatski / srpski jezik i književnost* u petom razredu devetogodišnje osnovne škole izvode **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**
2. Nastavu iz predmeta *Matematika* u petom razredu devetogodišnje osnovne škole izvode **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**
3. Nastavu iz predmeta *Priroda i društvo* u petom razredu devetogodišnje osnovne škole izvode **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**
4. Nastavu iz predmeta *Muzička kultura* u petom razredu devetogodišnje osnovne škole izvode **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**
5. Nastavu iz predmeta *Likovna kultura* u petom razredu devetogodišnje osnovne škole izvode **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**
6. Nastavu iz predmeta *Tjelesni i zdravstveni odgoj* u petom razredu devetogodišnje osnovne škole izvode **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

Napomena: učitelji* U skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

7. Nastavu *stranih jezika* u petom razredu devetogodišnje osnovne škole izvode **nastavnici – profesori stranog jezika.**
8. Nastavu *vjeronauke* izvode **nastavnici/profesori vjeronauke.**

NAPOMENA:

Uz posebno odobrenje Ministra obrazovanja, nauke, kulture i sporta HNK- a nastavu u petom razredu mogu realizirati i nastavnici/profesori predmetne nastave po nastavnim predmetima kako slijedi:

- *Bosanski /hrvatski/srpski jezik i književnost* u petom razredu devetogodišnje osnovne škole – nastavnici/profesori Bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti
- *Matematika* u petom razredu devetogodišnje osnovne škole – nastavnici/profesori matematike
- *Priroda i društvo* u petom razredu devetogodišnje osnovne škole – nastavnici/profesori biologije i nastavnici/profesori historije i geografije (nastavnici/profesori zavisno od

nastavne oblasti u okviru koje se realizuje nastavni proces)

- *Muzička kultura* u petom razredu devetogodišnje osnovne škole – nastavnici/ profesori muzičke kulture
- *Likovna kultura* u petom razredu devetogodišnje osnovne škole – nastavnici/profesori likovne kulture
- *Tjelesni i zdravstveni odgoj* u petom razredu devetogodišnje osnovne škole – nastavnici/profesori tjelesnog i zdravstvenog odgoja

SMJERNICE ZA PRAĆENJE I OCJENJIVANJE

Ocjenjivanje napredovanja i postignuća učenika je jedna od najdelikatnijih komponenti obrazovnog procesa koja u značajnoj mjeri određuje kvalitet obrazovanja, kvalitet učenikovog znanja, napredovanje i razvoj ličnosti učenika, kao i doživljaj vlastite ličnosti. Za razvoj kvaliteta potrebno je:

- uskladiti sistem praćenja i ocjenjivanja sa najrelevantnijim postavkama Konceptije (principi, ishodi učenja, standardi, organizacija nastave i strategije učenja i podučavanja)
- definisati kriterije ocjenjivanja (standarde obrazovnih postignuća)
- razvijati novi pristup ocjenjivanja, zasnovan na obrazovnim standardima i na formativnom ocjenjivanju, u kojem je, prije svega, naglasak na informativnoj, instruktivnoj i razvojno-motivacijskoj funkciji ocjenjivanja
- razvijati različite modele i tehnike ocjenjivanja
- razvijati sposobnosti učenika za samoocjenjivanje

Kvalitet nastavnog osoblja i nastavnog programa, kvalitet okruženja u kojem se ostvaruje proces učenja i podučavanja, kao i kvalitet samog procesa učenja i podučavanja moraju dovesti do kvaliteta učeničkih postignuća koja, između ostalog, podrazumijevaju: garantovano usvajanje bazičnih znanja, sposobnosti, vještina i vrijednosti, odnosno kompetencija; sposobnosti učenika da koriste ova postignuća u nastavku svog obrazovanja, ali i u životu; relevantnost usvojenog znanja, sposobnosti, vještina, stavova i vrijednosti, odnosno kompetencija važnih za sociokulturni kontekst u kome učenici žive.

U prva tri razredu devetogodišnjeg osnovnog odgoja i obrazovanja predviđeno je obavezno praćenje napredovanja učenika i opisno ocjenjivanje postignuća učenika. Praćenje učenikovog napretka i opisno ocjenjivanje postignuća svakog učenika predstavlja, najkraće rečeno, kvalitativnu analizu napredovanja i postignuća učenika. Primjereno je učenicima mlađeg školskog uzrasta. Na kraju trećeg razreda izvodi se zaključna broјčana ocjena o napredovanju i postignućima učenika. U četvrtom i petom razredu devetogodišnjeg osnovnog odgoja i obrazovanja napredovanje i postignuća učenika ocjenjuju se broјčanom ocjenom. Uz broјčanu ocjenu može biti napisan komentar u vidu opisne ocjene i zapažanja za pojedinog učenika, ukoliko je, u cilju stvaranja cjelovite slike o učeniku i njegovom napredovanju, neophodno naglasiti određene specifičnosti koje se ne mogu izraziti broјčanom ocjenom.

Praćenje i ocjenjivanje napredovanja i postignuća učenika podrazumijeva sistematsko i kontinuirano praćenje napredovanja svakog učenika i procjenu u određenim intervalima. Procjena podrazumijeva iskazivanje kvalitativnih i kvantitativnih elemenata na početku procesa učenja i podučavanja, te nakon određenog vremenskog perioda.

Opisna ocjena ima svoju “analitičku strukturu” i kontinuitet u opservaciji i evidentiranju napredovanja i postignuća učenika. Na osnovu praćenja i opisnog ocjenjivanja moguće je formirati sliku o svakom učeniku i njegovom napredovanju.

Praćenje učenikovog napretka i ocjena njegovih postignuća predstavlja bitnu informaciju i o nastavniku, odnosno jedan je od ključnih indikatora kvaliteta njegovog rada i njegove sposobnosti procjene napredovanja i postignuća svakog učenika.

Cjelokupan proces praćenja napredovanja učenika, opisnog i broјčanog ocjenjivanja njegovih postignuća treba osigurati kontinuiran razvoj i napredovanje učenika u procesu

učenja i podučavanju usklađen sa njegovim individualnim sposobnostima i mogućnostima.

Samoocjenjivanje učenika kao važan segment cjelokupnog praćenja i opisnog ocjenjivanja učenika treba biti njegov integralni dio, zasnovan na prethodno razvijenim kompetencijama učenika potrebnim za kvalitetan pristup i konstruktivno učestvovanje u procesu samoocjenjivanja.

Zahtjevi koje je neophodno poštovati prilikom ocjenjivanja napredovanja i postignuća učenika:

- objektivnost
- pouzdanost
- osjetljivost
- prognostičnost
- ekonomičnost
- kontinuiranost
- uporedivost

Prilikom praćenja, opisnog i brojčanog ocjenjivanja nastavnik treba imati u vidu slijedeće elemente:

- Ishodi učenja definisani Nastavnim programom pojedinog nastavnog predmeta (znanja, sposobnosti, stavovi, vrijednosti, ponašanje);
- Područja u kojima je učenik uspješan, njegove jake strane
- Napredak u odnosu na početak školske godine, odnosno početak odgojno-obrazovnog procesa
- Uočene poteškoće sa kojima se učenik suočava
- Konkretno preporuke za prevazilaženje učenih poteškoća
- Samostalnost učenika u različitim segmentima odgojno-obrazovnog procesa
- Odnos prema radu i radnim obavezama, formirane radne navike
- Odnos prema drugim učenicima i nastavnicima
- Druge osobine učenika važne za proces učenja i podučavanja u kontekstu osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja

Za procjenjivanje i ocjenjivanje je posebno važno da:

- uvažava razvojne karakteristike djece određene dobi i svakog djeteta
- zasnovano na definisanim ishodima učenja
- zasnovano na definisanim standardima i indikatorima kojima se definišu brojčane ocjene
- kontinuirano i zasnovano na praćenju i rezultatima praćenja
- podrazumijeva različite aspekte učenikovog razvoja i učenikove ličnosti
- odražava različitost pristupa u procesu učenja i podučavanja, te različitost u procesu praćenja i ocjenjivanja
- polazi od onog što dijete zna, može i što je njegova jaka strana
- oslanja se na učeničku mogućnost i slobodu samoprocjenjivanja
- uključuje sve učenike u proces ocjenjivanja
- uključuje informisanost učenika o očekivanjima
- ocjenjivanje podređeno važnim ciljevima
- pomaže u identifikaciji djece sa posebnim potrebama, nadarene i talentovane djece

Praćenje učenikovog napredovanja u odgojno-obrazovnom procesu i ocjenjivanje njegovih postignuća realizuje se u sigurnom i poticajnom okruženju.

Za praćenje napredovanja učenika i ocjenjivanja njegovih postignuća treba koristiti različite, kontekstu učenja i podučavanja i svakom učeniku prilagođene metode, tehnike, postupke i instrumente ocjenjivanja.

Segmenti učenikovog razvoja i rada koji bi trebali biti obuhvaćeni praćenjem i ocjenjivanjem:

- Učenikov doživljaj vlastite ličnosti
- Socijalne kompetencije učenika
- Emocionalni razvoj učenika
- Kognitivne sposobnosti učenika (percepcija, pažnja, pamćenje, mišljenje)
- Znanja učenika vezana za nastavne sadržaje u okviru nastavnog predmeta
- Motorički razvoj učenika
- Govorni razvoj učenika
- Odnos učenika prema radu i procesu učenja (radne navike, zainteresiranost, zalaganje,...)
- Odnos učenika prema drugim učenicima i nastavnicima
- Interesovanja učenika
- Posebnosti vezane za pojedino dijete vezane za druge segmente razvoja
- Druge segmente važne za stvaranje cjelovite i objektivne slike o učeniku

U procesu praćenja i ocjenjivanja neophodno je mijenjati fokus praćenja i ocjenjivanja u skladu sa planiranim i definisanim ishodima učenja.

Važno je u procesu praćenja, opisnog i brojčanog ocjenjivanja:

- Znati šta je cilj praćenja opisnog ocjenjivanja učenikovog napretka i postignuća (kvalitetna povratna informacija učeniku, roditeljima, nastavniku, pokazatelj i osnova procesa planiranja,...)
- Usmjeriti se isključivo na učenika i njegova postignuća u učenju
- Upoređivati učenika isključivo sa njegovim inicijalnim, početnim znanjem, sposobnostima i definisanim ciljevima
- Zasnovati praćenje sa definisanim ishodima učenja
- Biti oprezan pri izricanju sudova, ocjena
- Pratiti, ocjenjivati segmente učenikovog rada, znanje, sposobnosti, vještine, stavove, vrijednosti, odnosno kompetencije **koje su podučavane**
- Opisne ocjene pisati u afirmativnom obliku
- Jasno formulirati rečenice pri opisnom ocjenjivanju
- Priroda i stručnost sadržaja opisne ocjene zavisi od toga «kome je namijenjena»

U kontekstu praćenja napredovanja učenika i opisnog ocjenjivanja njegovih postignuća važno je naglasiti neophodnost zasnivanja praćenja i opisnog ocjenjivanja, ali i planiranja nastavnog procesa na jasno definisanim ishodima učenja. U tom smislu, opis učenikovog postignuća piše se na osnovu definisanog ili definisanih ishoda učenja, tj. na osnovu praćenja učenikovog napretka nastavnik bilježi samo ono što je učenik savladao u smislu definisanog

ili definisanih ishoda učenja. Opisom mogu biti obuhvaćeni različiti segmenti učenikovog razvoja opisani konkretno i jasno, a relevantni za nastavni predmet i izgradnju cjelovite slike o učeniku.

U kontekstu praćenja i opisnog ocjenjivanja učenikovog napretka, kontinuirano vođenje portfolija svakog učenika usklađeno sa definisanim zahtjevima, predstavlja obavezu koju je potrebno ispoštovati.

Praćenje učenikovog napretka i ocjenjivanje (opisno i brojčano) postignuća učenika obavezno uskladiti sa Zakonom i podzakonskim aktima kojima se reguliše ovaj segment odgojno-obrazovnog rada u osnovnoj školi.

